Udskriftsdato: tirsdag den 13. januar 2026

VEJ nr 9142 af 26/02/2019 (Historisk)

Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier

Ministerium: Social- og Boligministeriet

Journalnummer: Børne- og Socialmin., j.nr. 2016-6078

Senere ændringer til forskriften

VEJ nr 9652 af 21/06/2022

Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier

Indholdsfortegnelse
(Indholdsfortegnelsen refererer til punkter i vejledningen)

Afsnit I	**Generelle bestemmelser**	**Punkt**
Kapitel 1	Generelle bestemmelser	**10**
Kapitel 2	Æresrelaterede konflikter	**47**
Kapitel 3	Forebyggelse af radikalisering og ekstremisme hos børn og unge	**57**
Kapitel 4	Underretningspligt	**67**
Kapitel 5	Tilsyn	**91**
Afsnit II	**Indsatser og særlig støtte til børn og unge**	
Kapitel 6	Den tidlige og forebyggende indsats	**107**
Kapitel 7	Sagsbehandling i sager om børn og unge med særlige behov for støtte	**138**
Kapitel 8	Den børnefaglige undersøgelse	**170**
Kapitel 9	Børnehuset - behandling af sager om overgreb	**202**
Kapitel 10	Handleplaner og helhedsorienterede planer	**218**
Kapitel 11	Foranstaltninger	**240**
Kapitel 12	Foranstaltninger m.v. der kan gennemføres tvangsmæssigt	**284**
Kapitel 13	Forældrerettede indsatser, forældrepålæg og ungepålæg	**334**
Kapitel 14	Efterværn – Tilbud til unge over 18 år	**377**
Afsnit III	**Forhold under anbringelsen m.v.**	
Kapitel 15	Anbringelsessteder	**387**
Kapitel 16	Dagligdag og driftsmæssige forhold m.v. på anbringelsesstederne	**421**
Kapitel 17	Anbringelse og forholdene under anbringelsen	**442**
Kapitel 18	Samvær og kontakt med forældrene og andre fra netværket	**465**
Kapitel 19	Hjemgivelse, ophør eller videreførelse af en anbringelse	**481**
Kapitel 20	Privat døgnpleje	**503**
Afsnit IV	**Børn og unge, der har begået kriminalitet**	
Kapitel 21	Børn og unge, der har begået kriminalitet	**521**
Afsnit V	**Klageregler**	
Kapitel 22	Klagemuligheder	**579**
Bilag 1	**Stikordsregister, side 324 –333**	

1. Vejledningen omhandler servicelovens regler om særlig støtte til børn og unge og deres familier samt udsatte børn, unge og familier. I vejledningen behandles både reglerne for iværksættelse af hjælp og foranstaltninger på frivilligt grundlag og tvangsmæssige foranstaltninger.

Vejledningen erstatter kapitel 1-5 og 12-28 i vejledning nr. 9007 af 7. januar 2014 med senere ændringer om særlig støtte til børn og unge og deres familier.

Punkt 42 og kapitel 6-11 om handicapkompenserende ydelser til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne i vejledning nr. 9007 af 7. januar 2014 finder fortsat anvendelse.

Vejledningen er revideret med lovændringer, der er trådt i kraft i perioden 1. januar 2014 frem til 31. december 2018, jf. herunder, ligesom der er indarbejdet redaktionelle og sproglige ændringer og nyere praksis. For at sikre en mere brugbar og overskuelig vejledning, er kapitlerne om handicapkompenserende ydelser til børn og unge udgået af denne vejledning. Der udarbejdes i stedet en ny, selvstændig vejledning om handicapkompenserende ydelser.

Vejledningen indgår som en del af en samlet fremstilling af vejledningerne til lov om social service, herefter serviceloven. Serviceloven og de tilhørende vejledninger kan findes på www.retsinformation.dk. m.v.m.v. Ligesom de øvrige vejledninger til serviceloven, henvender denne vejledning sig primært til kommunale sagsbehandlere.

2. Det er vigtigt at være opmærksom på, om der efter offentliggørelsen af denne vejledning er sket ændringer af eksempelvis lovgivning og Ankestyrelsens praksis, eller om Ankestyrelsen har truffet nye principafgørelser, der endnu ikke fremgår af vejledningen. Ankestyrelsens principafgørelser findes på www.ast.dk og på www.retsinformation.dk.

Det er muligt at se, om der er sket ændringer af lovgivningen, kommet nye vejledninger m.v. på www.retsinformation.dk.

Hvem yder vejledning?

I forhold til vejledning og spørgsmål vedrørende servicelovens regler er det som udgangspunkt kommunerne, der yder vejledning over for borgerne. Undtaget herfra er vejledning om ny lovgivning, hvor Børne- og Socialministeriet i de første 3 måneder efter en ny lovs ikrafttræden har vejledningspligten over for kommunerne. Medarbejdere i kommunerne kan søge generel vejledning hos Ankestyrelsen gennem , der kan kontaktes telefonisk på 33 41 12 00 alle hverdage mellem 9 og 15.

Opdateringer som følge af nyere regelændringer

3. Indeværende vejledning er revideret og opdateret i forhold til ændringer af serviceloven og retssikkerhedsloven, som er trådt i kraft den 1. juli 2018:

- Lov nr. 608 af 12. juni 2013 om socialtilsyn, med senere ændringer.
- Lov nr. 651 af 12. juni 2013 om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og lov om forpligtende kommunale samarbejder (Konsekvensændringer som følge af lov om socialtilsyn m.v.)
- Lov nr. 1462 af 17. december 2013 om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (Mulighed for opretholdelse af anbringelse af unge med funktionsnedsættelse i alderen 18 til 22 år og ændring af reglerne om ansvaret for at sikre supervision og efteruddannelse til plejefamilier m.v.)
- Lov nr. 576 af 10. juni 2014 om ændring af lov om social service og lov om forpligtende kommunale samarbejder (En tidlig forebyggende indsats m.v.)
- Lov nr. 577 af 10. juni 2014 om ændring af lov om social service (Forstærket indsats mod asocial adfærd ved etablering af netværkssamråd, udvidelse af målgruppen for magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet m.v.)
- Lov nr. 529 af 29. april 2015 om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (Faglig støtte til netværksplejefamilier m.fl., ændring af afgørelseskompetence i sager om ændring af anbringelsessted samt nedsættelse af alder for samtykke i afgørelser om ændring af anbringelsessted m.v.)

– Lov nr. 530 af 29. april 2015 om ændring af adoptionsloven, lov om social service, forældreansvarsloven og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (Lempelse af betingelserne for adoption uden samtykke m.v.)
– Lov nr. 650 af 18. maj 2015 om ændring af lov om social service (Udvidet og styrket indsats for kvinder på krisecentre og orienteringspligt for kvindekrisecentre, forsorgshjem og herberger m.v.)
– Lov nr. 133 af 16.februar 2016 om ændring af forældreansvarsloven og lov om social service (Forældremyndighed, når den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, overførsel af forældremyndighed til samlevende par m.v.)
– Lov nr. 619 af 8. juni 2016 om voksenansvar for anbragte børn og unge.
– Lov nr. 647 af 8. juni 2016 om ændring af lov om social service, lov om socialtilsyn og lov om folkeskolen (Konsekvensændringer som følge af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge m.v.)
– Lov nr. 1543 af 13. december 2016 om ændring af lov om ændring af lov om social service, lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (Fremtidsfuldmagter på det sociale område m.v.)
– Lov nr. 1544 af 13. december 2016 om ændring af lov om socialtilsyn, lov om social service og lov om voksenansvar for anbragte børn og unge (Opfølgning på socialtilsynsreformen m.v.)
– Lov nr. 1662 af 20. december 2016 om ændring af lov om social service (Konsekvensrettelser m.v. som følge af lov om voksenansvar for anbragte børn og unge).
– Lov nr. 707 af 8. juni 2018 om ændring af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, lov om social service, lov om integration af udlændinge i Danmark og forskellige andre love (Mulighed for at udarbejde en helhedsorienteret plan til borgere med komplekse og sammensatte problemer).

Hjælp til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

4. Vejledning om regler i serviceloven, der vedrører hjælp til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier, er ikke omfattet af denne vejledning. Der henvises til punkt 42 og kapitel 6-11 i vejledning nr. 9007 af 7. januar 2014 med senere ændringer.

For en generel omtale af principperne på handicapområdet henvises til vejledning nr. 1 til serviceloven om servicelovens formål og generelle bestemmelser i loven.

Viden om praksis på området

5. Ankestyrelsen gennemfører løbende praksisundersøgelser og andre uddybende undersøgelser mm. på området for udsatte børn og unge, som sammen med indberetninger til Danmarks Statistik bidrager til at give en detaljeret og aktuel viden om udviklingen på området. På samme måde gennemføres også praksisundersøgelser og andre undersøgelser på området for børn og unge med funktionsnedsættelse.

Om praksis på området kan der endvidere henvises til Ankestyrelsens principafgørelser og Nyt fra Ankestyrelsen samt Ankestyrelsens hjemmeside www.ast.dk.

Generelt om økonomi

6. Efter servicelovens regler må kommunalbestyrelserne ikke tage usaglige økonomiske hensyn ved valg af tilbud til det enkelte barn/den unge. Det betyder, at kommunen ikke må vælge en foranstaltning eller handicapkompenserende ydelse, som ikke tilgodeser barnets eller den unges behov fra starten, og at en nødvendig foranstaltning eller ydelse ikke må ophøre i utide af hensyn til besparelser i kommunen. Samtidig er der dog også tale om et område, hvor der anvendes betydelige midler. Det indebærer, at det er nødvendigt, at kommunen tager saglige økonomiske hensyn. Det kan f.eks. medføre, at kommunen ved valg af foranstaltning kan vælge det konkrete tilbud, der både tilgodeser barnets eller den unges behov, samtidig med at det er den økonomisk mest hensigtsmæssige løsning. Et økonomisk hensyn kan

imidlertid ikke være sagligt, hvis det varetages på bekostning af grundlæggende hensyn til et konkret barn eller en ung. Der henvises til vejledning 1 til serviceloven.

Relevante regler i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

7. Reglerne om barnets eller den unges opholdskommune eller handlekommune og herunder om selvstændig opholdskommune i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet, regler om mellemkommunal refusion, om nedsættelse af børn og unge-udvalget, der træffer afgørelse om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger m.v., findes i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder også de almindelige regler om
– sagsbehandling,
– oplysningspligt m.v.,
– kommunens generelle opgaver på det sociale område,
– de almindelige klageregler samt
– andre generelle forhold på det sociale område.

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder endvidere regler om Ankestyrelsens pligt til at yde vejledning inden for det sociale område. Der henvises for så vidt angår disse spørgsmål til vejledning om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Tavshedspligtsregler

8. Reglerne om offentligt ansatte personers tavshedspligt findes i forvaltningslovens § 27. Endvidere er behandling af personoplysninger reguleret i databeskyttelsesforordningen (forordning nr. 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger) suppleret med databeskyttelsesloven.

Databeskyttelsesforordningen og loven gælder for al behandling af personoplysninger, der helt eller delvis foretages ved hjælp af automatisk databehandling, og for anden ikke-automatisk behandling af personoplysninger, der er eller vil blive indeholdt i et register, jf. databeskyttelseslovens § 1, stk. 2. En række bestemmelser i databeskyttelsesloven og databeskyttelsesforordningen gælder også for manuel videregivelse af personoplysninger til en anden forvaltningsmyndighed, jf. databeskyttelseslovens § 2, stk. 1.

International ret

9. Danmark har tiltrådt Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, FN's konvention om barnets rettigheder samt FN's konvention om rettigheder for personer med handicap. Servicelovens bestemmelser er udformet i overensstemmelse med konventionerne, og loven skal ligeledes administreres i overensstemmelse med konventionerne.

Afsnit I

Generelle bestemmelser

Kapitel 1

Generelle bestemmelser

10. Dette kapitel gennemgår en række forskellige generelle bestemmelser om kommuners, regioners og privates opgaver over for børn og unge og deres familier. Kapitlet gennemgår den generelle formålsbestemmelse, som gælder hele indsatsen på området. Derudover beskrives kommunens generelle og

overordnede opgaver i forhold til f.eks. vedtagelse af en sammenhængende børnepolitik. Dernæst beskrives reglerne for nedsættelse af børn og unge-udvalg m.v., regler om finansiering generelt m.v. Endelig beskrives fagpersoners og den almindelige borgers underretningspligt og mulighed for underretning.

Målet for særlig støtte til børn og unge

Serviceloven

§ 46. Formålet med at yde støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor, er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at

1) sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, bl.a. ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk,

2) sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk,

3) understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse,

4) fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel og

5) forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Stk. 2. Støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemer så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten skal i hvert enkelt tilfælde tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold.

Stk. 3. Støtten skal bygge på barnets eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvis dette ikke er muligt, skal foranstaltningens baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge.

11. I servicelovens § 46 opstilles målsætningen for indsatsen for de børn og unge, som har et særligt behov for støtte, dvs. et behov som rækker ud over de behov, som kan opfyldes af de tilbud, som i almindelighed står åbne for børn eller unge og deres familier som f.eks. tilbud efter dagtilbudsloven m.v.

12. I servicelovens § 46, stk. 1, understreges det, at kommunens opgave over for den gruppe af børn og unge, herunder også børn og unge med funktionsnedsættelse, og deres familier, som har behov for særlig støtte, er at forsøge at sikre disse børns og unges opvækstvilkår, så de kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som deres jævnaldrende. Støtten skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste. Begrebet »barnets bedste« er et af de vigtige principper i FN´s konvention om barnets rettigheder. Ved anvendelsen af bestemmelserne om særlig støtte skal der således lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste. Hvis der er konflikt mellem forældrenes interesser og hensynet til barnets bedste, skal der lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste. Hensynet til hvad der er bedst for barnet eller den unge, vejer altså tungest. I denne sammenhæng skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge får en stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i opvæksten. Det er i denne forbindelse vigtigt ikke

at se barnet eller den unge som en adskilt del af familien, da hele barnets eller den unges situation skal vurderes, herunder bl.a. forholdene i familien og det nære miljø. Det er også vigtigt at se barnets eller den unges situation i et langsigtet perspektiv.

Formålsbestemmelsen lægger en overordnet ramme for lovens øvrige bestemmelser vedrørende særlig støtte til børn og unge, som skal fortolkes i lyset af lovens formål. I § 46, stk. 1, nr. 1-5, fremhæves en række opmærksomhedspunkter, som er centrale forhold i barnets eller den unges udvikling, og som skal være i fokus for indsatsen. Opmærksomhedspunkterne retter fokus på følgende forhold: Opvækstvilkår og nære, kontinuerlige omsorgsrelationer, personlig udfoldelse, skolegang, sundhed samt forberedelse til voksenlivet. De enkelte opmærksomhedspunkter er ligestillede, og skal tilsammen danne en fælles ramme for indsatsen og være fokuspunkter for kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse af indsatsen. De fem punkter afspejler de forhold, som efter serviceloven skal indgå, når der iværksættes en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. Disse forhold skal også indgå i handleplanerne, samt i godkendelse af og tilsyn med døgntilbud og opholdssteder. Med bestemmelsen understreges det dermed, at der skal være sammenhæng i indsatsen over for det enkelte barn eller den unge og dennes familie. Kommunen skal i hver enkelt del af indsatsen holde sig for øje, om de forskellige dele hænger sammen, og om delelementerne samlet set sigter mod at opfylde det ønskede formål.

13. Det præciseres i § 46, stk. 1, nr. 1, at barnet eller den unge så vidt muligt skal sikres kontinuitet i opvæksten og mulighed for at vokse op i et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile omsorgsrelationer. Det er i den forbindelse centralt, at de familiemæssige relationer understøttes under hensyn til, hvad der er barnets bedste, og at barnet eller den unge så vidt muligt bevarer et stabilt netværk i et eventuelt anbringelsesforløb. Der skal således lægges vægt på, at give barnet eller den unge en stabil og god voksenkontakt. Det er vigtigt at den nødvendige kontinuitet i opvækstforløbet sikres, fordi brud i opvæksten, f.eks. gennem gentagne anbringelser, er en af de faktorer, der meget stærkt kan påvirke barnets eller den unges udviklingsbetingelser i en negativ retning.

Støtten til det enkelte barn eller unge skal efter § 46, stk. 1, nr. 2, tilrettelægges, så der tages højde for, at barnets eller den unges mulighed for personlig udvikling og opbygning af sociale relationer sikres. Det understreges dermed, at barnet eller den unge kan have behov for hjælp til at udvikle personlige og sociale kompetencer, f.eks. ved at få støtte til at opretholde venskaber og indgå i forskellige sociale netværk, fritidsaktiviteter m.v.

Støtte efter servicelovens kapitel 11 skal tilrettelægges på en sådan måde, at den understøtter barnets eller den unges skolegang og integration i uddannelsessystemet jf. servicelovens § 46, stk. 1, nr. 3. Støtten skal således også omfatte hensynet til udviklingen af barnets eller den unges faglige kompetencer, så barnet eller den unge så vidt muligt kan få en uddannelse og senere hen et arbejde. Det er vigtigt, at indsatsen fokuserer på, hvordan barnet eller den unge kan få en god skolegang. Det er derfor vigtigt at det sikres, at barnet eller den unges skolefremmøde er stabilt, at der gives lektiehjælp, og at der generelt gives støtte til barnet eller den unge, så han eller hun får en god skolegang både socialt og fagligt. Endvidere er det vigtigt at undgå, at barnet eller den unge, – f.eks. pga. tildeling af et nyt anbringelsessted eller lignende, får lange perioder hvor han eller hun af forskellige årsager ikke går i skole.

Støtten skal efter § 46, stk. 1, nr. 4, fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel, bl.a. ved at sikre, at børn og unge med behov for særligt støtte, herunder børn og unge med funktionsnedsættelse, kommer til de forebyggende helbredsundersøgelser i almen praksis. Endvidere skal det sikres, at børn og unge igennem hele deres skoleforløb, modtager vejledning om kost og fysisk aktivitet samt forebyggelse af overdreven brug af rusmidler m.v. i samarbejde med personalet i den kommunale sundhedstjeneste.

Støtten skal efter § 46, stk. 1, nr. 5, sigte mod at forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv. Bestemmelsen knytter sig til servicelovens tilbud til unge over 18 år, jf. servicelovens §§ 76 eller 76 a. Støtten til børn og unge med nedsat funktionsevne kan i visse tilfælde have et mere kompenserende sigte frem for forberedelse til et selvstændigt voksenliv. Det er derfor vigtigt, at kommunen anlægger et helhedsperspektiv i forhold til den unges tilværelse og udvikling i indsatsen over for det enkelte barn eller den unge. Der henvises til punkt 377-385 om efterværn og punkt 222 om handleplaner for unge over 16 år.

14. Servicelovens § 46, stk. 2 og 3, angiver, hvilke principper der skal lægges til grund for tilrettelæggelsen af støtten. Det fremgår således, at indsatsen skal ydes tidligt, så den i videst muligt omfang forebygger, at problemerne vokser sig store. Forskningen viser bl.a., at det er vigtigt for effekten af den forebyggende indsats, at der sættes ind tidligt. En tidlig indsats forudsætter bl.a., at der arbejdes tværfagligt med disse sager, for at den nødvendige viden er til stede, og at der samarbejdes mellem forskellige sektorer og faggrupper.

Målsætningen om en tidlig indsats er en vigtig forudsætning i reglerne om særlig støtte, jf. punkt 108-109 og 116-128 om den tidlige, forebyggende indsats efter servicelovens § 11 og punk 184-185 om børnefaglige undersøgelser efter servicelovens § 50. En tidlig indsats kan være medvirkende til, at det undgås, at problemerne vokser sig så store, at de ikke kan afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø.

I formuleringen »det nære miljø« ligger, at kommunen både skal forsøge at drage nytte af ressourcerne hos personer i hjemmet, typisk forældremyndighedsindehaverne og hjemmeboende søskende, og også skal overveje, om der er andre nære pårørende og nærtstående personer i øvrigt, som vil kunne bidrage til løsning af problemerne. Dette kan være bedsteforældre, onkler, tanter, naboer, venner, venners forældre, skolelærere, sundhedsplejersker og pædagoger m.v. Forældre, der ikke har del i forældremyndigheden, vil eventuelt også kunne inddrages i opgaveløsningen. I denne sammenhæng er det dog vigtigt at være opmærksom på, om inddragelsen af det nære miljø i opgaveløsningen kan skabe konflikter og medføre uheldige følger for barnet eller den unge. Dette kan være særligt relevant i tilfælde af alvorlige æresrelaterede konflikter. Der henvises til kapitel 2 og i øvrigt til Ministeriet for Udlændinge og Integration (www.uim.dk) for vejledning om æresrelaterede konflikter. I forhold til inddragelsen af det nære miljø, kan der i øvrigt i forhold til anbringelse hos den nære familie henvises til punkt 398-399, i forhold til samvær og kontakt mellem barnet og andre end forældrene under en anbringelse henvises til punkt 465-471 og 478. I forhold til inddragelse i øvrigt henvises til punkt 144.

Servicelovens § 46, stk. 2, fastslår desuden, at støtte altid skal tilpasses det enkelte barn og den enkelte families behov.

15. Servicelovens § 46, stk. 3, hviler på principperne i FN's konvention om barnets rettigheder. Formuleringen indebærer, at barnet eller den unge skal hjælpes til at udforme sine egne synspunkter i alle faser af undersøgelsen og indsatsen. Børn og unge med funktionsnedsættelse kan have specielle behov for hjælp, f.eks. fordi funktionsnedsættelsen påvirker evnen til kommunikation. Det understreges, at barnets eller den unges synspunkter altid skal inddrages og tillægges passende vægt afpasset efter barnets alder og modenhed. Se i øvrigt punkt 145 ff. om pligten til at tilbyde barnet eller den unge en samtale, før der træffes afgørelser som berører barnet eller den unge.

Det fremgår endvidere af servicelovens § 46, stk. 3, at løsningerne på barnets eller den unges problemer, så vidt det er muligt, bør findes i forståelse med familien og med dennes medvirken. Uanset problemerne er barnet eller den unge en del af familien. Det er derfor væsentligt at bevare familieenheden, hvis mulighederne herfor er til stede. På den anden side signaleres det med bestemmelsen også, at denne forståelse med familien kun rækker til en vis grænse, dvs. at hvis barnets eller den unges forhold tilsiger

et nødvendigt indgreb som strider mod forældrenes vilje, så må dette indgreb finde sted til trods for forældrenes manglende samtykke. Når det er nødvendigt at gribe ind med en foranstaltning mod forældrenes vilje, må begrundelsen, foranstaltningens formål, det forventede forløb samt de konsekvenser, der tilstræbes eller kan forudses, være beskrevet på en sådan måde at de er så tydelige som muligt for alle parter. Derved understreges det, at de tvangsmæssigt gennemførte foranstaltninger kræver en særlig opmærksomhed og omhyggelighed i såvel kommunikation, som i formuleringen af alle afgørelser. Dels fordi tvangsforanstaltninger er meget indgribende og dels fordi det erfaringsmæssigt vides, at det i disse meget vanskelige situationer kan være overordentligt svært for forældre, børn og unge at forstå og overskue, hvad der sker, og hvilke konsekvenser en tvangsforanstaltning får for dem. Anvendelse af foranstaltninger, der kan gennemføres tvangsmæssigt, er nærmere beskrevet i kapitel 12.

Lovligt ophold

16. Det er alene personer med lovligt ophold her i landet, der har ret til hjælp efter serviceloven, jf. servicelovens § 2. Ved vurderingen af, om en borger har lovligt ophold i servicelovens forstand, lægges vægt på, om udlændingen har lovligt ophold i udlændingelovens forstand. Der henvises til vejledning 1 til serviceloven.

Børn og unge, der opholder sig lovligt i Danmark, mens deres sag om opholdstilladelse behandles (dvs. har processuelt ophold), er omfattet af serviceloven, og kommunen træffer over for denne gruppe af udlændinge afgørelse efter servicelovens regler. Dette gælder også børn og unge af asylansøgere, der har deres sag om opholdstilladelse under behandling. Disse børn og unge er dog samtidig omfattet af Udlændingestyrelsens forsørgelsespligt, hvorfor der gælder en særlig procedure for iværksættelse af foranstaltninger, hjælp eller støtte.

Det følger af udlændingelovens § 42 a, stk. 1, at en udlænding, der opholder sig her i landet, og som indgiver ansøgning om asyl, får udgifterne til underhold og nødvendige sundhedsmæssige ydelser dækket af Udlændingestyrelsen, indtil udlændingen meddeles opholdstilladelse eller udrejser.

Udlændingestyrelsens forsørgelsespligt omfatter også nødvendige sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte.

Udlændingeloven betragtes i den sammenhæng som en særlov. Serviceloven finder således ikke anvendelse i det omfang, udlændingemyndighederne inden for asylsystemet kan imødekomme eventuelle behov for støtte eller hjælp. I det omfang der er behov for yderligere foranstaltninger, hjælp eller støtte efter serviceloven, er det Udlændingestyrelsen, der godkender og afholder betalingen.

Både indkvarteringsoperatøren og Udlændingestyrelsen kan bede kommunen om at foretage en faglig vurdering med henblik på en afklaring af, hvilke sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte, der bør iværksættes.

Når kommunen har foretaget en faglig vurdering, skal kommunen forelægge sagen for Udlændingestyrelsen og anmode om Udlændingestyrelsens godkendelse af betaling af den foranstaltning, kommunen vurderer, der er behov for. Kommunen må ikke træffe afgørelse om eller iværksætte sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte over for asylansøgere, uden at kommunen forinden har forelagt sagen for Udlændingestyrelsen, og Udlændingestyrelsen forinden har godkendt betaling af foranstaltningen, hjælpen eller støtten. I helt akutte situationer, hvor kommunen er nødt til at handle straks, kan kommunen dog efterfølgende hurtigst muligt forelægge sagen for Udlændingestyrelsen.

Hvis en afgørelse om anbringelse uden samtykke af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget, kan formanden for børn og unge-udvalget

eller i dennes fravær næstformanden træffe foreløbige afgørelser, jf. § 75, stk. 1, og hvis nødvendigt af hensyn til barnet/den unge iværksætte afgørelsen uagtet betalingstilsagn.

I praksis tilsidesætter Udlændingestyrelsen aldrig kommunens faglige vurdering af behovet for iværksættelse af sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte. Kommunerne skal dermed anvende de samme procedureregler og foranstaltninger, som i øvrigt anvendes i forhold til børn og unge med særlige behov for støtte.

Kommunen og kommunens børn og unge-udvalg kan som udgangspunkt ikke træffe afgørelse om og iværksætte sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte over for børn og unge, som ikke har lovligt ophold her i landet. Dette gælder dermed også afviste asylansøgere.

I særlige tilfælde må det dog antages, at kommunen og kommunens børn og unge-udvalg med henvisning til principperne i serviceloven kan træffe afgørelse om og iværksætte sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte over for en udlænding, der på grund af sit ulovlige ophold ikke direkte er omfattet af serviceloven. Det gælder bl.a. i tilfælde, hvor der er en åbenbar risiko for, at et barns sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge eller på grund af overgreb, som barnet eller den unge har været udsat for. Der kan henvises til, at der efter Danmarks internationale forpligtelser efter omstændighederne kan være en positiv pligt til at beskytte børn f.eks. mod vanrøgt og overgreb fra deres forældres side. Der henvises til Social- og Indenrigsministeriets 'Meddelelse om servicelovens anvendelsesområde i forhold til asylansøgere og udlændinge uden lovligt ophold', af 1. juli 2016. Meddelelsen kan findes på: http://socialministeriet.dk/media/15694/brev-til-kommunerne-meddelelse-om-servicelovens-anvendelsesomraade-i-forhold-til-asylansoegere-og-udlaendinge-uden-lovligt-ophold.pdf

Udlændingestyrelsen har efter udlændingelovens § 42 a, stk. 2, forsørgelsespligt over for udlændinge uden lovligt ophold, hvis det er nødvendigt af hensyn til forsørgelsen af udlændingen. Iværksættelse af sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte kan derfor som udgangspunkt ikke ske uden Udlændingestyrelsens forudgående godkendelse af betaling.

Alle sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte, der iværksættes af kommunerne eller kommunernes børn og unge-udvalg, skal være afpasset den midlertidige status, udlændingen har som asylansøger med processuelt ophold eller som udlænding uden lovligt ophold i Danmark.

Personlige repræsentanter efter udlændingeloven § 56 a

17. Personlige repræsentanter efter udlændingelovens § 56 a har på samme måde som en forældremyndighedsindehaver har kompetence til at give samtykke til iværksættelse af foranstaltninger efter servicelovens regler om støtte til børn og unge.

Sammenhængende børnepolitik

Serviceloven

§ 19. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at de opgaver og tilbud, der omfatter børn, unge og deres familier, udføres i samarbejde med forældrene og på en sådan måde, at det fremmer børns og unges udvikling, trivsel og selvstændighed. Dette gælder både ved udførelsen af det generelle og forebyggende arbejde og ved den målrettede indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med et andet særligt behov for støtte.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik, der har til formål at sikre sammenhængen mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte. Den sammenhængende børnepolitik skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at den indsats, der iværksættes efter denne lov over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med et andet særligt behov for støtte, sættes i sammenhæng med den indsats, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde et beredskab til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge. Beredskabet skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres. Kommunalbestyrelsen skal revidere beredskabet løbende efter behov, dog med maksimalt 4 års intervaller.

18. I servicelovens § 19 angives, at det er centralt at se hele den kommunale indsats på børne- og ungeområdet i en sammenhæng.

Det angives, at målet for indsatsen over for børn og unge principielt er det samme, uanset om barnets eller den unges behov er af generel eller særlig karakter. Det understreges således, at den særlige indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller et andet særligt behov for støtte bygger på de generelle tilbud.

Kommunalbestyrelsen skal efter bestemmelsen sikre, at den indsats over for børn og unge og deres familier, der iværksættes efter serviceloven, indgår som en del af den samlede indsats over for børn og unge. Den indsats, der iværksættes over for børn og unge med særlige behov for støtte, skal dermed være sammenhængende og udføres på tværs af lovgivning, administrative strukturer og faglige kompetencer.

Bestemmelsen lægger op til, at det i forbindelse med iværksættelse af hjælpeforanstaltninger vurderes, i hvilken udstrækning de generelle tilbud i kommunen kan bidrage til at støtte op om indsatsen for børn og unge med behov for særlig støtte. Eksempelvis kan barnets dagtilbud inddrages både før, under og efter iværksættelsen af særlig støtte, så den kan udgøre et alternativ eller supplement til hjælpeforanstaltninger efter kap. 11 i lov om social service. Det kan bl.a. dreje sig om ekstra pædagogtimer til barnet, at personalet vejleder familien eller lignende.

Den sammenhængende børnepolitik, servicelovens § 19, stk. 2

19. Servicelovens § 19, stk. 2, forpligter kommunalbestyrelsen til at udarbejde en sammenhængende børnepolitik. Formålet er at sikre, at den enkelte kommunalbestyrelse opstiller retningslinjer for, hvordan der lokalt kan opnås sammenhæng mellem det generelle forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte, herunder børn og unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne. Den sammenhængende børnepolitik skal således være med til at sikre en tidlig indsats og sikre, at kommunalbestyrelsen lever op til forpligtigelsen om at yde hjælp efter denne lov i forbindelse med den indsats, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning. I den forbindelse er det bl.a. vigtigt, at systemet er tilstrækkeligt rummeligt til, at der ikke sker en uhensigtsmæssig udstødelse af børn og unge med vanskeligheder.

Den sammenhængende børnepolitik skal altså beskrive, hvordan der i kommunen sikres sammenhæng mellem de forskellige sektorer, f.eks. dagtilbud, skole, sundhedssektor og den frivillige sektor og den særlige støtte til børn og unge. Her kan det være relevant at inddrage kommunens tværfaglige grupper, og SSP-samarbejdet (SSP er et samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi, hvis mål er at

forebygge kriminalitet blandt børn og unge). Der henvises endvidere til punkt 162-168 om SSD-samarbejdet (SSD er et forebyggende samarbejde om den tidlige indsats mellem socialforvaltning, skole, sundhedspleje og dagtilbud). I forbindelse med udarbejdelsen af den sammenhængende børnepolitik kan kommunalbestyrelsen hente inspiration i FN´s Børnekonvention, som Danmark, og dermed også kommunerne, har forpligtet sig til at efterleve. Konventionen omhandler langt de fleste aspekter af børn og unges hverdag og deres grundlæggende rettigheder. Der kan også hentes inspiration i FN's handicapkonvention, og der kan i denne forbindelse særligt henvises til konventionens artikel 7 om børn med funktionsnedsættelse.

Kommunalbestyrelsen beslutter selv, hvor ofte den sammenhængende børnepolitik skal revideres. Dette kan f.eks. ske i forbindelse med, at en ny kommunalbestyrelse træder til, eller hvis kommunalbestyrelsen ønsker at sætte fokus på eller udarbejde en ny politik på området.

Den sammenhængende børnepolitik udformes skriftligt og offentliggøres, f.eks. på kommunens hjemmeside eller på anden måde, som kommunalbestyrelsen finder hensigtsmæssigt. Kommunalbestyrelsen kan med fordel overveje, om den sammenhængende børnepolitik bør formidles på anden vis. Der er ikke herudover formkrav til den sammenhængende børnepolitik.

Indholdet i den sammenhængende børnepolitik i forhold til dagtilbud, skole og den forebyggende indsats

20. Som et led i udarbejdelsen af den sammenhængende børnepolitik skal kommunalbestyrelsen beskrive den rolle, som dagtilbuddene og skolen har til formål at spille i den forebyggende indsats, herunder dagtilbuds og skolers rummelighed i forhold til børn og unge med vanskeligheder. Der kan f.eks. være behov for, at kommunalbestyrelsen er særligt opmærksom på indsatsen i dagtilbud, der ligger i belastede områder. Hvis et dagtilbud har en særlig høj andel af børn med sociale problemer, bør kommunen således overveje, om der er behov for særlige initiativer – f.eks. differentieret normering – for at sikre, at dette tilbud kan tilgodese børnenes behov.

Derudover spiller dagtilbuddene en vigtig rolle i forhold til barnets overgang til skolesystemet, og dagtilbuddene skal aktivt være med til at forberede barnet på overgangen til skolen. Især i forhold til børn med særlige behov kan det være nødvendigt med en særlig indsats for at sikre en smidig overgang mellem dagtilbud indbyrdes og mellem dagtilbud og skole.

Har et barn i løbet af vuggestue- eller børnehavetiden haft særlige problemer, skal det overvejes, om der er behov for at formidle viden og erfaringer om dette barns situation videre til et nyt dagtilbud eller til skolesystemet. Der vil således være situationer, hvor viden om barnets særlige situation og erfaringerne med indsatsen i forhold til dette barn vil være nyttig i forhold til at skabe en sammenhæng i indsatsen. Det bør dog samtidig vurderes, om oplysningerne om barnets situation kan være med til at fastholde og stigmatisere barnet, og derved forhindre barnet i at få lov at starte på en frisk. Derfor vil der altid skulle foretages en konkret vurdering af, hvad der er mest hensigtsmæssigt for det enkelte barn. Den sammenhængende børnepolitik kan med fordel indeholde overordnede retningslinjer for, hvordan dagtilbud og skole sikrer videregivelse af relevante oplysninger om det enkelte barn, sikrer at det enkelte barn får en hensigtsmæssig overgang mellem institutionerne og sikrer, at der generelt er et godt tværfagligt samarbejde mellem dagtilbud og skoler.

Indholdet i den sammenhængende børnepolitik

21. I den sammenhængende børnepolitik skal kommunalbestyrelsen inddrage de spørgsmål, som den finder relevante for at sikre en sammenhængende, tidlig og effektiv indsats. Kommunalbestyrelsen kan f.eks. inddrage tilrettelæggelsen af sundhedsplejerskernes indsats, tilrettelæggelsen af det tværfaglige samarbejde, kommunens organisatoriske strukturer, relationen til det frivillige sociale arbejde m.v.

Kommunalbestyrelsen kan også bruge den sammenhængende børnepolitik til at sikre, at oplysninger, der findes ét sted i den kommunale forvaltning, og som kan have betydning for vurderingen af, om der er behov for særlig støtte i forhold til et konkret barn eller en konkret ung, f.eks. om, at en familie er blevet sat ud af sit lejemål, gives videre til den relevante del af den kommunale forvaltning.

Sager om overgreb mod børn er heldigvis ikke almindelige, men kan være meget svære at håndtere. Der skal derfor udarbejdes et beredskab til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge. Der henvises i øvrigt til punkt 30-32. Det vil ofte være en stor hjælp for ansatte i dagtilbud, skoler, sagsbehandlere m.v., hvis der i forbindelse med udarbejdelsen af den sammenhængende børnepolitik er udarbejdet retningslinjer eller et beredskab for håndteringen af denne type sager, herunder om underretning, tilbud om behandling, anmeldelse til politiet m.v.

Derudover kan den sammenhængende børnepolitik anvendes til, at kommunalbestyrelsen formulerer klare mål for indsatsen over for børn og unge med behov for særlig støtte. Det kan eksempelvis være konkrete mål om, at ungdomskriminaliteten skal nedbringes med en given procent eller at skolefraværet skal reduceres med en given procent. Kommunalbestyrelsen kan da beskrive, hvilke indsatser der skal iværksættes for at nå hver af de konkrete mål samt beskrive procedurer for, hvordan og hvornår der skal følges op på målene. Derved bliver den sammenhængende børnepolitik også et redskab til at dokumentere politikkens virkning og reelle indflydelse.

Kravet om, at kommunalbestyrelsen skal udarbejde en sammenhængende børnepolitik betyder, at det politiske niveaus forventninger til indsatserne i de kommunale sektorer synliggøres. Bestemmelsen danner således grundlag for udarbejdelsen af en gennemtænkt og hensigtsmæssig tilrettelæggelse af indsatsen og et bedre grundlag for det tværsektorielle samarbejde.

En sammenhængende indsats for børn og unge med funktionsnedsættelse

22. Bestemmelsen i § 19, stk. 3, understreger, at kommunalbestyrelsen skal se den særlige indsats over for børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med kronisk eller langvarig lidelse i tæt sammenhæng med de generelle tilbud, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning.

Kommunalbestyrelsen skal sikre, at den indsats over for børn og unge samt deres familier, der iværksættes efter denne lov, indgår som en del af den samlede indsats over for børn og unge. Bestemmelsen lægger således op til en samlet indsats, der på tværs af lovgivningen, administrative strukturer og faglige kompetencer skal opfylde det overordnede formål.

Dette betyder, at indsatsen efter serviceloven må tilrettelægges i sammenhæng med den indsats, der iværksættes f.eks. efter sundhedslovens §§ 120-126 om de forebyggende sundhedsydelser for børn og unge og som led i pædagogisk-psykologisk rådgivning efter folkeskoleloven. Der tilsigtes således en styrkelse af det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde til gavn for alle børn og unge.

Det er meget vigtigt, at de tilbud, der omfatter børn og unge med nedsat funktionsevne og kronisk/langvarig lidelse udføres i samarbejde med forældrene. Det er familien, der har problemerne tæt på, og som kan bidrage med viden om, hvordan dagligdagen former sig. Uanset hvad problemerne er for barnet eller den unge og deres familie, er barnet eller den unge en del af familien, og det er væsentligt at betragte familien som enhed, også når det gælder børn og unge med nedsat funktionsevne eller kronisk/langvarig lidelse. Der henvises bl.a. til kapitel 6-11 i vejledning nr. 9007 af 7. januar 2014, der beskriver handicapkompenserende støtte til børn og unge med funktionsnedsættelse.

Det er ligeledes vigtigt, at begrundelserne, formålet med indsatsen, det forventede forløb samt de konsekvenser, der tilstræbes eller kan forudses, bliver beskrevet, så de er så tydelige som muligt for alle parter.

Det kan i den sammenhæng være et nyttigt redskab at udarbejde en skriftlig handleplan sammen med forældrene. Handleplanen kan angive, hvilken indsats der skal iværksættes, mål og varighed for indsatsen samt andre forhold, f.eks. hjælpemidler, dagtilbud, behandling m.v. Handleplanen kan medvirke til at sikre en koordineret indsats, hvor alle involverede personer og instansers ansvar og forpligtelser klargøres. En handleplan kan også være et godt og nødvendigt redskab i forhold til overgangen til voksenalderen, jf. også vejledning nr. 1 til serviceloven. Det bemærkes i den forbindelse, at kommunen altid skal udarbejde en handleplan eller en helhedsorienteret plan, før der træffes afgørelser om foranstaltninger efter §§ 52, 58,76 og 76 a, jf. servicelovens §§ 140 og 140 a.

Den sociale indsats over for familier med børn med funktionsnedsættelse er ofte meget omfattende og indgribende i familiens liv. Forskellige undersøgelser peger på, at det er ret afgørende for familiernes tilfredshed med indsatsen, at kommunen tilbyder en koordineret indsats. For at imødekomme dette er der nogle kommuner, der tilbyder familierne en ordning med en koordinerende sagsbehandler. Denne sagsbehandler fungerer som familiens indgang til forvaltningen og sørger for kontakten til de øvrige dele af forvaltningen. Endvidere etablerer nogle kommuner teams omkring barnet eller den unge, hvor der udpeges en koordinator i teamet. Endelig kan der henvises til familievejlederordningen, jf. servicelovens § 11, stk. 8.

Nedsættelse af børn og unge-udvalg

23. Efter § 18 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (retssikkerhedsloven) skal kommunalbestyrelsen nedsætte et børn og unge-udvalg til at træffe afgørelse i de sager, der er opregnet i servicelovens § 74.

Efter § 19, stk. 1, i retssikkerhedsloven består udvalget af fem medlemmer. De to medlemmer vælges af kommunalbestyrelsen blandt dens medlemmer. Der skal endvidere udpeges en byretsdommer fra retskredsen samt to pædagogisk-psykologisk sagkyndige. Retspræsidenten i retskredsen beslutter, hvilken dommer i retskredsen, der skal modtage hvervet. De pædagogisk-psykologisk sagkyndige udpeges af statsforvaltningen for en periode på fire år, som svarer til den kommunale valgperiode. Denne periode forhindrer ikke, at statsforvaltningen udpeger de samme sagkyndige i flere valgperioder. Der er ikke krav om, at de pædagogisk-psykologisk sagkyndige være af en bestemt uddannelse, og de kan således have en baggrund som eksempelvis pædagog, skolelærer, børnepsykolog eller en lægefaglig baggrund som børnepædiater eller -psykiater, og være kvalificeret til opgaven gennem erfaring eller efteruddannelse inden for området. Statsforvaltningen står ved udpegningen inde for, at det er en person med særlig børnefaglige kompetencer. Udover at være medlem af udvalget med stemmeret skal den børnesagkyndige yde udvalget vejledning om, hvorvidt der er indhentet de fornødne sagkyndige udtalelser og undersøgelser om barnet og dets forældre. Ud fra en bedømmelse af de foreliggende oplysninger om barnets eller den unges person og familie skal den sagkyndige vejlede om, hvilke foranstaltninger der må anses for bedst egnede til at fremme barnets eller den unges udvikling i det enkelte tilfælde. Efter samme regler vælges og udpeges tillige for hvert medlem en stedfortræder, der indkaldes til at give møde, når medlemmet selv er forhindret i at møde. Stedfortræderen kan agere som stedfortræder i flere kommuner.

24. Efter retssikkerhedslovens § 19, stk. 3, kan den pædagogisk-psykologisk sagkyndige, som udpeges efter § 19, stk. 1, nr. 3, ikke deltage i behandling af andre sager vedrørende samme person eller samme familie inden for den offentlige forvaltning, herunder behandlingen af sager i statsforvaltningen og klagesager. I tilfælde af inhabilitet indtræder en stedfortræder for den pædagogisk-psykologisk sagkyndige i børn og unge-udvalget.

Bestemmelsen i stk. 4 skal sikre børn og unge-udvalget en særlig - og uafhængig - status i forhold til det udvalg, der varetager opgaverne vedrørende børns og unges sociale forhold i øvrigt. Børn og unge-udvalget er en selvstændig forvaltningsmyndighed og har ingen overordnede funktioner i forhold til den kommunale forvaltning.

25. Ifølge retssikkerhedslovens § 21, stk. 1, fastsætter børne- og socialministeren en forretningsorden for børn og unge-udvalget og kan herunder dispensere fra kravet i § 19, stk. 2, om, at der for hvert medlem udpeges en stedfortræder. Der henvises til bekendtgørelse af forretningsorden for børn og unge-udvalgene, jf. bekendtgørelse nr. 1615 af 14. december 2016, som kan findes på www.retsinformation.dk.

26. Efter bekendtgørelsens § 1, stk. 5, kan børne- og socialministeren endvidere efter ansøgning godkende, at der udpeges mere end en stedfortræder for hvert medlem af udvalget. Denne dispensationsmulighed tager primært sigte på et meget begrænset antal tilfælde, hvor antallet af møder i børn og unge-udvalget vurderes at have et sådant omfang, at det er forbundet med store vanskeligheder at beramme møder, og hvor medlemmerne og stedfortræderne kan have en vis oparbejdet erfaring i denne type sager, uanset at antallet af stedfortrædere øges.

27. Dommeren og de pædagogisk-psykologisk sagkyndige er egentlige medlemmer af udvalget med stemmeret. Dommeren og de pædagogisk-psykologisk sagkyndige har i kraft af deres særlige sagkundskab tillige en vejledningsopgave i udvalget. Da de sagkyndige er tillagt særlige funktioner i udvalget, fastsættes i udvalgets forretningsorden, jf. § 7, stk. 1, i bekendtgørelsen, at udvalget kun er beslutningsdygtigt, når både dommeren og mindst en af de pædagogisk-psykologisk sagkyndig samt mindst et af medlemmerne valgt af kommunalbestyrelsens medlemmer eller disses stedfortrædere er til stede. Til vedtagelse af en afgørelse efter lovens §§ 51, 58, 62 og 63, § 63 a, stk. 1, § 63 b, stk. 1, § 63 c, stk. 1 og 3, § 68 a, § 69, stk. 3, § 71, stk. 3-5, og § 75, stk. 3, samt § 11, stk. 1 og 2, og § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge kræves dog, at mindst 4 af børn og unge-udvalgets 5 medlemmer stemmer for afgørelsen. Afgørelser efter § 78, stk. 4, træffes ved almindelig stemmeflerhed.

For så vidt angår de sagkyndiges særlige opgaver i børn og unge-udvalget henvises til punkt 322.

28. Børn og unge-udvalget vælger selv sin formand og næstformand blandt de medlemmer, der er valgt af kommunalbestyrelsen. Det er formanden for børn og unge-udvalget eller i dennes fravær næstformanden, der træffer foreløbige beslutninger efter servicelovens § 75, jf. punkt 325-333. Formanden eller næstformanden for børn og unge-udvalget skal altid være til at komme i kontakt med.

Kommunalbestyrelsen sørger for, at den fornødne sekretariatsbistand er til rådighed for udvalget. Der er ikke særlige krav i loven eller i forretningsordenen med hensyn til placeringen af sekretariats-funktionen for børn og unge-udvalget.

Efter bekendtgørelsens § 7, stk. 3, må kun udvalgets medlemmer og protokolføreren deltage i mødet under voteringen. Sagsbehandleren eller andre, der har beskæftiget sig med sagen i forvaltningen, kan således ikke deltage i mødet under voteringen. Der vil derimod ikke være noget i vejen for, at udvalget indkalder sagsbehandleren eller andre til mundtligt at redegøre for sagen, inden der træffes afgørelse, men forældrene, deres advokat og eventuelle andre parter har krav på at blive orienteret om, hvad forvaltningen mundtligt har oplyst.

Efter retssikkerhedslovens § 21, stk. 2, fastsætter økonomi- og indenrigsministeren regler om vederlag til formanden og de øvrige medlemmer, der er valgt af kommunalbestyrelsen.

For så vidt angår de sager, der skal forelægges børn og unge- udvalget, henvises til kapitel 12.

29. Det børn og unge-udvalg, som er nedsat efter retssikkerhedslovens § 18, er en selvstændig forvaltningsmyndighed i forvaltningslovens forstand. Dette gælder også i relation til behandling af personoplysninger i medfør af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Se punkt 23-28, punkt 320-322 og Vejledning om retssikkerhed og administration på sociale område.

Beredskab om forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge

30. Efter servicelovens § 19, stk. 5, skal kommunalbestyrelsen udarbejde et beredskab til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge. Beredskabet bør indeholde klare procedurer for, hvordan der internt i kommunen skal arbejdes, samarbejdes og handles i tilfælde af viden eller mistanke om overgreb mod børn og unge.

31. Beredskabet bør omfatte hele kommunens børn- og ungeområde samt eksterne samarbejdspartnere, herunder eksempelvis politi, sundhedsvæsen, statsforvaltning samt det børnehus, som kommunen er tilknyttet. Se kapitel 9 for yderligere om børnehuse. Kommunens fagpersoner, herunder frontpersonale som sundhedsplejersker, pædagoger, dagplejere, skolelærere, ansatte i den kommunale tandpleje m.v. samt ansatte i den kommunale forvaltning på børn og ungeområdet, bør have kendskab til beredskabet og de procedurer, der beskrives i beredskabet samt være i stand til at efterleve procedurerne i praksis.

Beredskabets indhold

32. Beredskabet skal omhandle kommunens initiativer vedrørende forebyggelse af overgreb mod børn og unge. Dette omhandler primært initiativer til at forebygge, at der ikke sker overgreb mod børn og unge, mens de opholder sig i kommunens institutioner m.v. Men beredskabet bør også omhandle kommunens initiativer i forhold til tidlig opsporing. I den forbindelse kan kommunalbestyrelsen blandt andet tage stilling til, om de fagpersoner, der i kommunen arbejder med børn og unge, har den fornødne viden til at opfange tegn og signaler fra børn og unge, der er eller har været udsat for overgreb. Herudover kan kommunalbestyrelsen overveje, hvordan der blandt kommunens fagpersoner kontinuerligt er det fornødne opmærksomheds- og vidensniveau til at sikre, at der reageres kvalificeret, når et barn eller en ung viser tegn og signaler på overgreb.

Beredskabet bør endvidere beskrive, hvordan sager om overgreb mod børn og unge behandles. Dette omhandler eksempelvis, at der i beredskabet beskrives klare procedurer for, at fagpersoner skal handle ved viden eller mistanke om overgreb mod et barn eller en ung, samt hvordan der skal handles afhængig af den tilgængelige viden, og hvem mistanken eventuelt retter sig mod. Eksempelvis kan beredskabet angive, hvornår og hvordan fagpersoner skal indgive underretning til den kommunale forvaltning, samt hvad en underretning skal indeholde.

Det kan også beskrives, i hvilke situationer barnets eller den unges forældre ikke bør orienteres om underretningen, eksempelvis hvis mistanken retter sig mod en af barnets eller den unges forældre. Beredskabet bør ligeledes omhandle den kommunale forvaltnings behandling af sager om viden eller mistanke om overgreb mod børn eller unge. I den forbindelse kan der beskrives procedurer for kommunens håndtering af underretninger om, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte samt en sikkerhedsvurdering af risikoen for yderligere overgreb mod barnet.

Beredskabet bør være koordineret på tværs af kommunens afdelinger og bør endvidere omfatte kommunens samarbejde med andre relevante myndigheder som f.eks. politi og børnehus. Der henvises til punkt 33 herunder om samarbejde mellem politi og børnehuse samt sundhedsvæsen, statsforvaltning, krisecentre m.v.

Samarbejde mellem politi og børnehus

33. Beredskabet til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge bør adressere forvaltningens procedurer for samarbejdet med politiet, herunder muligheden for at udveksle oplysninger mellem kommunale myndigheder, politiet og anklagemyndigheden i de indledende sagsskridt efter servicelovens § 49 b. Se punkt 169 for yderligere herom.

En væsentlig del af kommunens behandling af sager om overgreb mod børn og unge vil foregå i samarbejde med det børnehus, kommunen er tilknyttet, jf. servicelovens § 50 a. Se kapitel 9 om børnehuse. Beredskabet bør derfor beskrive kommunens retningslinjer for samarbejdet med børnehuset. Det bør blandt andet beskrives, hvordan kommunen kan kontakte børnehuset eksempelvis for at drøfte en mistanke og få rådgivning og vejledning i forhold til, hvordan mistanken bør håndteres. Kommunen kan ligeledes beskrive samarbejdet med børnehuset, når kommunen vil benytte børnehuset til undersøgelse at et barn eller en ung, samt under og efter forløbet i børnehuset. Endelig bør kommunens samarbejde med børnehuset i akutte sager beskrives.

Vedtagelse og offentliggørelse af beredskabet

34. Beredskabet skal udformes skriftligt og vedtages af kommunalbestyrelsen. Der gælder således et delegationsforbud til forvaltningen. Dette er ikke til hinder for, at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at behandlingen af beredskabet foretages af et eller flere fagudvalg. Beredskabet skal endvidere offentliggøres, således at fagpersoner i kommunen løbende har mulighed for at rekvirere beredskabet, ligesom eksterne parter kan gøres bekendt med beredskabets indhold. Kommunalbestyrelsen skal revidere beredskabet løbende efter behov dog med maksimalt fire års intervaller. Formålet hermed er at sikre, at beredskabet løbende holdes implementeret og opdateret i forhold til udviklingen og behovene i den enkelte kommune. Et behov for revidering af beredskabet kan eksempelvis opstå, hvis der sker ændringer i kommunens tilbudsvifte, hvis kommunalbestyrelsen bliver bekendt med uhensigtsmæssigheder i det aktuelle beredskab eller lignende. I forbindelse med revideringen af beredskabet bør kommunalbestyrelsen forholde sig til den udvikling, der i kommunen er på området. Kommunalbestyrelsen bør eksempelvis vurdere, om der bør iværksættes yderligere tiltag med henblik på at yde børn og unge i kommunen den bedst mulige beskyttelse mod overgreb samt sikre en kvalificeret behandling af sager om viden eller mistanke om overgreb mod børn og unge. Kommunalbestyrelsen bør ligeledes forholde sig til, om kommunen har tilstrækkelige tilbud til at sikre, at børn og unge, der har været udsat for overgreb, kan få en indsats, der imødekommer barnets eller den unges behov.

SISO – det nationale Videnscenter for Sociale Indsatser ved Vold og Seksuelle Overgreb mod børn – yder kommunerne gratis konsulentbistand til udvikling og opfølgning på kommunale beredskaber. Få mere information på www.socialstyrelsen.dk/siso.

Regionernes opgaver vedrørende børn og unge

35. Om regionernes opgaver henvises til Vejledning 1 til serviceloven om formål, målgrupper, rådgivning m.v.

Inddragelse af forældre uden del i forældremyndigheden

36. I en del af de familier, hvor der er behov for særlig støtte, vil der være tale om, at den ene forælder har forældremyndigheden alene. Hvis der skal træffes en afgørelse om foranstaltninger efter serviceloven, træffes beslutningen herom kun i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Derfor er det som udgangspunkt alene forældremyndighedsindehaveren, der er part i sagen. Den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, er dog part i afgørelser, der gælder dennes ret til at bevare kontakten til barnet eller den unge, og har ret til at klage over afgørelser, der begrænser kontakten eller, hvor der gives afslag på støtte til samvær, som forældremyndighedsindehaveren har givet samtykke til.

Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på de ressourcer, der kan ligge hos den anden forælder. Når familieforholdene skal afdækkes som led i servicelovens børnefaglige undersøgelse efter § 50, indebærer det bl.a., at forholdet til eventuelle forældre uden del i forældremyndigheden skal afdækkes, se evt. punkt 184 og 191. Forældre uden del i forældremyndigheden vil kunne spille en positiv rolle for barnet og det er derfor vigtigt at trække på de eventuelle ressourcer, der findes her.

Derudover skal kommunen være opmærksom på, at den almindelige adgang til at få information om barnets eller den unges forhold, som fremgår af forældreansvarslovens § 23, også finder anvendelse, når det drejer sig om et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet. Det betyder, at den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, har ret til efter anmodning at blive orienteret om barnets forhold fra skoler, børneinstitutioner samt fra social- og sundhedsvæsenet. Myndighederne kan ikke uopfordret videregive oplysninger, da forælderen selv skal tage initiativ til at bede de relevante myndigheder om oplysningerne. Myndigheden kan beslutte, at forælderen ikke skal have en orientering, hvis det vil være til skade for barnet. Det kan særligt være relevant i tilfælde af æresrelaterede konflikter, hvor barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet. Der henvises i øvrigt til kapitel 2. Statsforvaltningen kan endvidere beslutte, at forælderen ikke skal have adgang til at få en orientering om barnet, hvis adgangen bliver misbrugt. Adgangen til at få information omfatter alene oplysninger, der vedrører barnet og ikke oplysninger om forældremyndighedsindehaverens forhold. Se i øvrigt nærmere i vejledning nr. 9047 af 24. januar 2017 om forældremyndighed og barnets bopæl.

Samarbejde mellem Statsforvaltning og kommuner

37. Når der både er en socialretlig sag i kommunen og en familieretlig sag i Statsforvaltningen om samvær, forældremyndighed og/eller barnets bopæl, kan der være behov for, at Statsforvaltningen og kommunen indgår et samarbejde. Dette kan være særligt relevant i meget konfliktfyldte sager om forældreansvar. Endelig er der udviklet en køreplan om samarbejdet mellem kommunerne og Statsforvaltningen i de meget konfliktfyldte sager.

Herudover kan der være behov for samarbejde i følgene sager:

Midlertidig overførsel af forældremyndighed
- Tilfælde hvor en forælder med del i forældremyndigheden ikke vil samtykke til en foranstaltning i forhold til barnet. Efter ansøgning fra den anden forælder kan Statsforvaltningen midlertidigt overføre forældremyndigheden til den anden forælder, sådan at denne forælder midlertidigt har forældremyndigheden alene over barnet, hvis dette er bedst for barnet.
- Tilfælde hvor der er en åbenlys fare for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade f.eks. på grund af omsorgssvigt, overgreb eller mistanke herom hos den forælder, som har forældremyndigheden over barnet alene. Statsforvaltningen kan efter ansøgning fra den anden forælder midlertidigt overføre forældremyndigheden til den anden forælder, hvis dette er bedst for barnet.

Udpegning af forældremyndighedsindehaver ved dødsfald
- Sager i forbindelse med udpegning af en ny forældremyndighedsindehaver ved dødsfald. Se også punkt 41 og 42.

Kommunale foranstaltninger i forbindelse med samvær
- Tilfælde hvor det kan være aktuelt at fastsætte samvær, som kan medføre et behov for støtte efter serviceloven. Der kan eksempelvis være tale om støtte til en samværsforælder, der enten på grund af fysiske handicap eller psykiske vanskeligheder har brug for mere eller mindre permanent støtte, uden at barnet bør fratages muligheden for samvær med forælderen af den grund. Der kan også efter en konkret vurdering ydes andre former for støtte efter serviceloven til forældre i form af en kontaktperson til barnet eller i form af en person, som er til stede under samværet sammen med barnet.

– Tilfælde hvor der efter aftale med kommunen kan anvendes kommunale faciliteter, eksempelvis et kommunalt familiehus, som afhentnings- og afleveringssted i forbindelse med samvær, hvis andre muligheder er afsøgt, og det er afgørende for barnet, at forældrene ikke mødes i forbindelse med samværet.

Oplysninger og undersøgelser
– Tilfælde hvor der er der er mulighed for fælles oplysning af sagen. Hvis kommunen eksempelvis har iværksat en forældrekompetenceundersøgelse som led i en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, kan Statsforvaltningen overveje at bede kommunen om at udvide undersøgelsen helt konkret med henblik på at undgå en parallel undersøgelse i statsforvaltningen til gene og belastning for barnet og familien. Kommunen er ikke forpligtet hertil. Det vil være op til Statsforvaltningen og de enkelte kommuner at aftale nærmere om samarbejdet i de konkrete sager.

38. Når der skal udveksles oplysninger mellem kommunen og Statsforvaltningen, er det vigtigt, at der søges indhentet samtykke fra forældrene, jf. retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 1, da det er et godt udgangspunkt for det fortsatte samarbejde med forældrene. Hvis det ikke er muligt at få samtykke til at indhente oplysninger i en sag om særlig støtte til børn og unge, kan kommunen indhente oplysninger fra Statsforvaltningen uden samtykke med hjemmel i retssikkerhedslovens § 11 c, hvis det er nødvendigt for sagens behandling. Statsforvaltningen har mulighed for at bede kommunen om oplysninger, selv om der ikke er opnået samtykke fra forældrene, hvis det skønnes at være nødvendigt af hensyn til barnet eller den unge.

Hvis Statsforvaltningen beder om en vurdering af en families forhold i forbindelse med, at forældremyndigheden søges overdraget til en tredjemand, er kommunen forpligtet til at videregive de relevante oplysninger, hvis de er i besiddelse af dem. Adgangen til at indhente og videregive oplysninger reguleres af forvaltningslovens §§ 28, 29 og 31, databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Når kommunen videregiver oplysninger fra børnesagen til Statsforvaltningen, vil disse oplysninger blive omfattet af retten til partsaktindsigt, jf. forvaltningslovens § 9. Retten til aktindsigt kan begrænses efter forvaltningslovens § 15 b, hvis der er afgørende hensyn til andre private interesser, herunder hensynet til barnet eller den unge eller den anden forælder, der taler imod det.

Samvær – ved afgørelse truffet af statsforvaltningen

39. En afgørelse om samvær, der er truffet af statsforvaltningen, ophæver eller indskrænker ikke kommunens tilsynspligt over for det barn eller den unge, som sagen vedrører.

Hvis kommunen i forbindelse med barnets eller den unges ophold i kommunen på grund af samvær med en forælder bliver opmærksom på, at barnet kan have behov for støtte, må kommunen undersøge sagen gennem indhentelse af oplysninger fra parterne og eventuelt andre myndigheder, herunder f.eks. Statsforvaltningen. Kommunen har efter retssikkerhedslovens § 11 c krav på at få de nødvendige oplysninger udleveret. Hvis de indhentede oplysninger indikerer der er behov for støtte under samværet eller, at det ikke er forsvarligt at gennemføre samværet, skal kommunen underrette forældremyndighedsindehaverens opholdskommune, så der kan foretages en vurdering af et evt. behov for støtte til samværet.

Hvis Statsforvaltningen eller kommunen bliver opmærksom på, at der er behov for særlig støtte i forbindelse med samvær, kan det være relevant at koordinere indsatsen. Statsforvaltningerne kan have foranstaltet overvåget samvær i en periode, men da statsforvaltningerne i praksis sjældent etablerer en permanent ordning, må kommunen træde til, f.eks. i form af at give barnet en støtteperson, som kan være til stede under samværet, hvis det fortsat skønnes, at barnet har udbytte af samværet, og det på den baggrund besluttes, at samværet skal fortsætte, selv om samværet er problematisk. Kommunen kan ikke fortsætte eller fastsætte overvåget samvær på samme måde som statsforvaltningen, men kan

med forældremyndighedsindehaverens samtykke tilbyde andre støtteforanstaltninger efter servicelovens § 52. Kommunen kan inden for viften af foranstaltninger i servicelovens § 52, stk. 3, tilbyde den hjælp, som er nødvendig ud fra barnets individuelle behov, herunder også behov afledt af nedsat funktionsevne. Det kan f.eks. dreje sig om familiebehandling eller konsulentbistand. Samværsforælderen kan klage over en afgørelse om støtte til samvær efter servicelovens § 52, da pågældende har en væsentlig retlig interesse i afgørelsen.

Kommunen kan også yde støtte til en kontaktperson til barnet eller den unge. Iværksættelse af sådanne foranstaltninger forudsætter forældremyndighedsindehaverens samtykke, jf. servicelovens § 52, stk. 1, da afgørelser om særlig støtte til børn og unge i lov om social service træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Det er dog muligt at tilbyde barnet en fast kontaktperson efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6, uden forældremyndighedsindehaverens samtykke, jf. servicelovens § 56. Udgifterne til foranstaltningerne afholdes af forældremyndighedsindehaverens opholdskommune.

Statsforvaltningen og kommunen bør i øvrigt overveje, om det i den konkrete sag kan være hensigtsmæssigt at koordinere eventuelle støtteforanstaltninger, der er sat i værk i forhold til forældremyndighedsindehaveren, med fastsættelsen af samvær med den anden forælder. Eksempelvis kan det i en sag, hvor der foregår familiebehandling, være nyttigt, at den tidsmæssige fastlæggelse af samværet med en samværsforælder koordineres i forhold til, hvornår familiebehandlingen foregår.

Kommunen kan ikke regulere eller midlertidigt ophæve samværet, der er fastsat af Statsforvaltningen. Kommunen kan alene rådgive og støtte forældre og børn samt oplyse Statsforvaltningen om sin vurdering af forløbet af samværene. Kommunen er dog forpligtet til at afbryde eller gribe ind i et konkret samvær, evt. ved en akut fjernelse af barnet eller den unge, hvis situationen er af alvorlig karakter. I forhold til børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, kan kommunen dog træffe afgørelse om barnets kontakt og samvær med forældre og barnets øvrige familie og netværk efter reglerne i servicelovens § 71. Der henvises til vejledningens punkt 465-477.

Bistand ved udpegning af forældremyndighedsindehaver

Serviceloven

§ 57. Hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung, skal kommunalbestyrelsen i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal endvidere i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden, når Statsforvaltningen til brug for behandlingen af en sag efter forældreansvarslovens § 15 a, stk. 1, anmoder kommunalbestyrelsen herom.

40. Forpligtelsen for kommunen efter servicelovens § 57 til om nødvendigt at medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden, gælder, hvad enten kommunen selv tager initiativ til at rejse sagen, eller af statsforvaltningen bliver bedt om at yde bistand. Kommunen bør altid orientere Statsforvaltningen om forældremyndighedsindehaverens død, hvis denne har forældremyndigheden alene. Det er den hidtidige opholdskommune, der har forpligtelsen efter servicelovens § 57, hvis der ikke er en efterlevende forælder eller, hvis pågældende ikke er kendt af myndighederne. Ved forældremyndighedsindehaverens død bliver den efterlevende forælders opholdskommune også opholdskommune for barnet. Det gælder også i de tilfælde, hvor der ingen kontakt er mellem barnet og den efterlevende forælder. Det kan gøre det nødvendigt at etablere et samarbejde mellem den kommune, hvor den afdøde forælder boede, og kommunen, hvor den efterlevende forælder bor, for at sikre en god overgang for barnet. Dette er særligt vigtigt, hvis fraflytningskommunen vurderer, at der kan være behov for særlig støtte til barnet i anledning af dødsfaldet.

Afgørelsen om, hvem der skal have forældremyndigheden, træffes af Statsforvaltningen. Ved afgørelsen inddrager Statsforvaltningen eventuelle tilkendegivelser efter § 16 i forældreansvarsloven fra indehavere af forældremyndigheden om, hvem der efter deres død bør have tillagt forældremyndigheden (»børnetestamenter«). I en række tilfælde vil det ikke være nødvendigt at inddrage kommunen.

Hvis Statsforvaltningen anmoder om det, er kommunen forpligtet til at afgive en udtalelse om barnet og om eventuelle ansøgere, jf. bekendtgørelse om forældremyndighed, barnets bopæl og samvær m.v. Dette gælder også i de situationer, hvor der er en efterlevende forælder, og andre end forælderen beder om forældremyndigheden.

Hvis kommunen eller Statsforvaltningen ikke umiddelbart er bekendt med personer, som kan komme på tale, skal kommunen yde en aktiv indsats for at finde frem til egnede personer, da intet barn kan være foruden forældremyndighedsindehaver. Der henvises til Ankestyrelsens afgørelse C-41-06. I denne sag lagde Ankestyrelsen vægt på ordlyden af servicelovens bestemmelse om udpegning af en egnet forældremyndighedsindehaver. Efter denne bestemmelse skal kommunen, hvis ingen har forældremyndigheden over et barn eller en ung, i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet indehaver af forældremyndigheden.

Kommunen må derfor tage kontakt med barnet eller den unge selv, pårørende, bekendte eller andre, der står barnet eller den unge nær, med henblik på at finde frem til den eller de personer, der vil være egnede til at blive udpeget som indehaver af forældremyndigheden. Kommunen må desuden være opmærksom på, om der er behov for at bede statsforvaltningen om at få udpeget en midlertidig indehaver af forældremyndigheden og evt. komme med forslag til en egnet forældremyndighedsindehaver. Det kan være nødvendigt, hvis der ikke umiddelbart er nogen, der ansøger om at få forældremyndigheden, men også i tilfælde, hvor der er uenighed om forældremyndighedsspørgsmålet.

Forældremyndighed og underretning i sager, hvor en forælder har forvoldt den anden forælders død

41. I de særlige tilfælde, hvor en forælder har forvoldt den anden forælders død, skal Statsforvaltningen efterprøve, hvad der er bedst for barnet i relation til forældremyndigheden. Det betyder, at Statsforvaltningen skal behandle sagen, selvom barnet ikke ved dødsfaldet står uden forældremyndighedshaver, og selvom der ikke er nogen, der anmoder om forældremyndigheden. Statsforvaltningen skal således prøve, om det er bedst for barnet, at den efterlevende forælder beholder forældremyndigheden, eller om det er bedst for barnet, at forældremyndigheden overføres til en anden.

Kommunen skal i disse tilfælde i fornødent omfang medvirke til, at der udpeges en egnet forældremyndighedsindehaver, jf. punkt 40. Det er efterfølgende Statsforvaltningen, der træffer afgørelse om, hvem der skal have forældremyndigheden over barnet.

Når kommunen modtager en underretning fra politiet om, at en forælder har forvoldt den anden forælders død, skal kommunen videresende underretningen til Statsforvaltningen. Herved sikres, at Statsforvaltningen bliver opmærksom på de sager, hvor det skal prøves om en forælder, der har forvoldt den anden forælders død, skal beholde forældremyndigheden.

Det fremgår af politiets retningslinjer, at der i tilfælde, hvor den ene forælder har forvoldt den anden forælders død, altid skal ske underretning til kommunen.

Kommunen tilrettelægger selv, hvordan underretningen sker, men af hensyn til barnet og sagens karakter bør underretningen straks efter, at den er modtaget i kommunen, videresendes til Statsforvaltningen. Underretningen fra politiet skal i øvrigt behandles efter reglerne i servicelovens §§ 155-155 b om vurdering og behandling af underretninger.

Hvis det i disse sager er nødvendigt at anbringe barnet, skal kommunen efter de gældende regler i servicelovens § 68 b træffe afgørelse om valg af anbringelsessted, på baggrund af en vurdering af, hvilket anbringelsessted, der bedst kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunen skal herunder vurdere, om en anbringelse af barnet eller den unge i en plejefamilie, en kommunal plejefamilie eller i en netværksplejefamilie, er mest hensigtsmæssigt af hensyn til barnets eller den unges behov. Der henvises til vejledningens punkt 444 om kommunens valg af anbringelsessted.

42. Den, der udpeges som forældremyndighedsindehaver af Statsforvaltningen, bliver samtidig værge, men får ikke forsørgelsespligt for barnet eller den unge. Det betyder, at hvis der er en efterlevende forælder, som ikke får tillagt forældremyndigheden, er denne fortsat forpligtet til at bidrage til forsørgelsen. Bidragspligten iværksættes af Statsforvaltningen ved at kontakte denne. Det er enten forældremyndighedsindehaveren eller kommunen, der kan søge om bidrag. Det er en betingelse, at ansøgeren afholder udgifterne til barnets forsørgelse. Hvis forældremyndighedsindehaveren er afgået ved døden, og forældremyndigheden er tillagt en anden eller andre, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet, kan kommunen yde hjælp til barnets forsørgelse med henvisning til lov om aktiv socialpolitik § 84. Ydelser efter § 84 i lov om aktiv socialpolitik er skattefri og udbetales uafhængigt af forældremyndighedsindehaverens økonomiske forhold, men er afhængig af barnets eller den unges indtægt. Der henvises i øvrigt til vejledning nr. 10309 af 20. december 2016 om hjælp i særlige tilfælde og hjælp til efterlevende efter kapitel 10 og 10 a i lov om aktiv socialpolitik. Der kan kun ydes uddannelses- eller kontanthjælp til mindreårige i de tilfælde, hvor barnet eller den unge selv er forsørger, fordi pågældende har fået et barn eller har indgået ægteskab. For nærmere vejledning om reglerne om uddannelses- og kontanthjælp samt andre former for støtte og tilskud (herunder det særlige børnetilskud i tilfælde, hvor en forælder er død), henvises til Beskæftigelsesministeriet.

Finansiering

43. Kommunerne har det fulde myndigheds- og finansieringsansvar for sociale tilbud. En kommune kan derfor beslutte at visitere et barn eller en ung til et af kommunens egne tilbud eller vælge at anvende andre kommuners tilbud, regionale eller private tilbud.

Kommunens udgifter til almindelig rådgivning, undersøgelse og behandling samt tilsyn efter servicelovens §§ 10, 11 og 146 afholdes endeligt af kommunen. Det samme gælder udgifter til administration, f.eks. udgifter til undersøgelser, herunder de i servicelovens §§ 50 og 51 nævnte.

44. Der er fastsat regler om kommunernes ret til statsrefusion servicelovens § 176 a-179. Der henvises til vejledning 1 til serviceloven for nærmere beskrivelse af reglerne om refusion i særligt dyre enkeltsager, regler om 50 pct. refusion for kommunernes udgifter på visse områder samt regler om kommunernes ret til refusion til udgifter til nærmere angivne ydelser efter serviceloven til udlændinge.

Straffebestemmelse

45. Efter servicelovens § 156 straffes den, som tilskynder eller hjælper et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet efter serviceloven, til at undvige eller selv holder den undvegne skjult. Den pågældende kan straffes, med fængsel i indtil to år eller under formildende omstændigheder med bøde.

46. Den, der i strid med reglerne i serviceloven anbringer eller modtager et barn eller en ung i pleje eller fjerner et barn eller en ung fra familiepleje, straffes med bøde, jf. servicelovens § 157.

Kapitel 2

Æresrelaterede konflikter

47. Kommunerne yder efter serviceloven særlig støtte til udsatte børn og unge og deres familier bl.a. med henblik på at forebygge sociale problemer. Behovet for støtte kan også udspringe af æresrelaterede konflikter. Det kan f.eks. være i sager om trusler eller vold, der udspringer af en æresrelateret konflikt, sager om tvangsægteskab eller tvungne religiøse vielser uden borgerlig gyldighed, trusler om tvangsægteskab, genopdragelsesrejse eller trusler om genopdragelsesrejse, negativ social kontrol m.v.

48. Behandlingen af sager, der udspringer af æresrelaterede konflikter, kan udgøre en særlig udfordring for kommunerne, bl.a. fordi de fleste kommuner ikke har mange af denne type sager, og fordi fænomenet er ukendt for mange. Derfor har Styrelsen for International Rekruttering og Integration udarbejdet en juridisk håndbog målrettet sagsbehandlere og ledere i kommunerne. Håndbogen sætter det daglige arbejde med børne-, unge- og voksenområdet i relation til æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol, og adresserer derfor den lovgivning, som er relevant at være opmærksom på, med særligt fokus på de sikkerheds- og beskyttelseshensyn, som ofte er aktuelle i æresrelaterede sager. Henvisningerne til lovgivningen er kombineret med gode råd, opmærksomhedspunker, cases og henvisninger til relevante aktører på området. Håndbogen kan downloades på uim.dk.

Ved en æresrelateret konflikt forstås en konflikt, som knytter sig til opfattelsen i en familie af, at et familiemedlem har krænket familiens ære. Æren er tæt knyttet til barnets eller den unges (kvindes) seksualitet, som skal kontrolleres, så den unge bevarer sin ærbarhed. En krænkelse af familiens ære kan f.eks. opstå i tilfælde, hvor et familiemedlem har en kæreste, har sex uden for ægteskab eller har valgt en ægtefælle mod familiens ønske m.v. Æreskodekset gælder kun i nogle familier, og det er ikke knyttet til bestemte religioner eller kulturer. Læs mere om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol på uim.dk.

Hvis en ung handler på en måde, som i familiens øjne krænker æren, kan familien reagere på forskellig vis for at forhindre den unges handlinger. Det betyder, at familien f.eks. kan opstille restriktioner i forhold til barnets eller den unges skolegang, fritidsliv, valg af venner m.v. Der kan også være tale om isolering af barnet eller den unge, indespærring, trusler, vold, genopdragelsesrejse, tvungen forlovelse, tvungen religiøs vielse uden borgerlig gyldighed, tvangsægteskab og i værste fald drab. I de sager, der eskalerer, vil der ofte være tale om, at familien i første omgang har forsøgt at korrigere barnets eller den unges adfærd på en mindre indgribende måde. Æresrelaterede konflikter adskiller sig ofte fra vold i nære relationer ved at være planlagt og ved ofte at være med inddragelse af eller sanktioneret af den øvrige familie og netværk. Kommunen skal derfor være særligt opmærksom på familiens og netværkets eventuelle rolle i forhold til den unges sikkerhed, ved overvejelser om inddragelse af familien m.v. Der henvises til punkt 50-56.

Henvendelser om æresrelaterede konflikter

49. Kommunens pligt til at yde rådgivning og støtte efter serviceloven omfatter også rådgivning og støtte til børn og unge med henblik på at løse vanskeligheder i familien, som udspringer af æresrelaterede konflikter.

Ofrene for æresrelaterede konflikter er ofte unge piger og kvinder, idet det æreskodeks, der udløser konflikterne, primært handler om kontrol med kvindens seksualitet og ærbarhed. Unge mænd kan imidlertid også være ofre. Det kan være i tilfælde, hvor f.eks. den unge mand har en kæreste imod familiens ønske, ved valg af ægtefælle, ved homoseksualitet eller i tilfælde, hvor en ung mand ikke kan eller vil leve op til familiens krav om at kontrollere et andet familiemedlem eller har en uhensigtsmæssig eller kriminel adfærd.

50. Hvis et barn eller en ung henvender sig til kommunen vedrørende en æresrelateret konflikt, er det vigtigt, at kommunen tager henvendelsen seriøst og sørger for at reagere første gang, barnet eller den

unge henvender sig. Hvis der er tale om en alvorlig konflikt, kan det være den eneste gang, barnet eller den unge har mulighed for at henvende sig, idet konflikten kan eskalere, så barnet eller den unge herefter ikke har mulighed for at henvende sig igen. Det kan f.eks. ske, hvis barnet eller den unge overvåges konstant, spærres inde, sendes til udlandet eller i værste fald slås ihjel. Desuden kan der være sager, hvor forældrenes reaktion på, at barnet eller den unge er i kontakt med myndigheder, kan medføre, at barnet eller den unge afbryder kontakten til myndighederne. Kommunen skal derfor også overveje, om der er behov for at inddrage politiet med henblik på, at der foretages en risikovurdering af situationen.

Kommunen kan ligeledes få kendskab til en æresrelateret konflikt gennem en underretning, f.eks. fra barnets eller den unges skole eller klubtilbud. Kommunen skal i den forbindelse være særligt opmærksom på, at det kan indebære en risiko for at konflikten eskalerer, hvis kommunen orienterer forældremyndighedsindehaveren om underretningen. Det gælder også, hvis der er risiko for, at barnet eller den unges sikkerhed kan blive truet af, at forældremyndighedsindehaverens reaktion på en underretning får barnet eller den unge til at afbryde kontakten til myndighederne. Kommunerne bør derfor overveje denne risiko før eventuel orientering af forældremyndighedsindehaveren. Reglerne om fagpersoners underretningspligt fremgår af servicelovens § 153 og vejledningens kapitel 4. Det skal understreges, at underretningspligten går forud for reglerne for offentligt ansattes tavshedspligt.

Det kan ofte være en meget stor overvindelse for barnet eller den unge at henvende sig til kommunen, da en æresrelateret konflikt som regel vil være tabubelagt og omhandle meget personlige forhold. Derfor er det afgørende, at barnet eller den unge mødes med forståelse og accept, så barnet eller den unge føler tillid til, at kommunen og barnet eller den unge sammen kan beslutte, hvad der skal gøres.

Når et barn eller en ung henvender sig vedrørende en æresrelateret konflikt, skal kommunen således overveje, om der er behov for rådgivning efter servicelovens § 11, eller om der er behov for at iværksætte en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50 af barnets eller den unges forhold og i forlængelse heraf, om der skal udarbejdes en handleplan og iværksættes foranstaltninger, herunder f.eks. anbringelse uden for hjemmet. For en beskrivelse af reglerne om den børnefaglige undersøgelse henvises til vejledningens punkt 170 ff. Reglerne om handleplaner og foranstaltninger efter servicelovens § 52 er nærmere beskrevet i vejledningens punkt 218 ff.

51. Hvis et barn eller en ung kommer tilbage til Danmark efter at have været sendt på genopdragelsesrejse eller andet ufrivilligt udlandsophold f.eks. med henblik på at blive tvangsgift eller tvangsforlovet, skal kommunen ved modtagelsen af barnet eller den unge være opmærksom på, om barnet eller den unge har behov for særlig støtte efter serviceloven, f.eks. tilbud om psykologhjælp, en fast kontaktperson eller en familierådgiver.

52. Hvis kommunen har fået kendskab til, at et barn eller en ung i en familie er udsat for en æresrelateret konflikt, som f.eks. trusler, tvangsægteskab eller genopdragelsesrejse, er det vigtigt, at kommunen er opmærksom på eventuelle søskende i familien, således at der kan sættes ind med hjælp i forhold til disse børn og unge, hvis de vurderes også at være i risiko for en æresrelateret konflikt.

53. Når kommunen handler efter serviceloven i forhold til en æresrelateret konflikt, er det vigtigt, at kommunen er særlig opmærksom på familiens æreskodeks, som kan øge behovet for beskyttelse af et barn eller en ung mod repressalier fra familiens side. Det er således vigtigt, at kommunen sørger for, at der er den rette faglige ekspertise til stede ved vurderingen af barnets eller den unges situation, og at der er foretaget en risikovurdering evt. med inddragelse af politiet, således at der ydes beskyttelse af barnet eller den unge, hvis der er behov for det. Kommunen skal her også være opmærksom på, at barnet eller den unge kan have behov for beskyttelse mod andre end den nære familie, f.eks. netværket i den etniske gruppe.

Bistand og rådgivning fra VISO m.fl.

54. Kommunen kan søge bistand hos VISO (Den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation) i forhold til behandling af enkeltsager omhandlende æresrelaterede konflikter. Kommunen skal i forbindelse med bistand i enkeltsager være opmærksom på, at kommunen, jf. servicelovens § 13, stk. 4 og 5, har adgang til at videregive nødvendige oplysninger til VISO med henblik på at sikre den mest optimale og fyldestgørende udredning af sagen. VISO kan desuden yde rådgivning i forhold til udarbejdelse af beredskabsplaner, etablering af tværfagligt samarbejde, etablering af netværk m.v.

I regi af National handlingsplan til forebyggelse af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol fra oktober 2016 blev der iværksat en række nye initiativer til forebyggelse og håndtering af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Der er blandt andet etableret et landsdækkende rejsehold, der yder strategisk og faglig rådgivning til kommunerne om forebyggelse og håndtering af æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol, herunder implementering af forebyggende indsatser samt støtte til udvikling og etablering af kommunale handlingsplaner og beredskabsplaner. Der er desuden etableret et nationalt team af særligt uddannede sikkerhedskonsulenter, der skal styrke sikkerheden for borgere, der er udsat for æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol. Sikkerhedskonsulenterne yder bistand til både fagprofessionelle og til borgere udsat for æresrelaterede konflikter. Læs mere om tilbuddene på uim.dk.

Kommunen kan også få sparring og konsulentbistand i sager om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol hos Etnisk Ung.

Kommunen kan desuden søge bistand hos politikredsen f.eks. i forbindelse med udarbejdelse af risikovurderinger i æresrelaterede konflikter. Hver politikreds har en særlig kontaktperson vedrørende æresrelaterede konflikter, som kommunen kan henvende sig til i disse sager. Politiet kan også medvirke proaktivt ved tilrettelæggelse af forebyggende og beskyttende foranstaltninger, herunder foretage præventive samtaler med familierne samt udlevere alarmtelefoner/overfaldsalarmer. Såfremt det er relevant, kan politiet endvidere gøre brug af lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning.

Styrelsen for International Rekruttering og Integration har endvidere udgivet en række faktaark og håndbøger om håndtering af æresrelaterede sager for bl.a. sagsbehandlere, lærere og pædagoger, samt undervisningsmateriale og gratis kurser om æresrelaterede konflikter til kommunale medarbejdere. Disse kan findes på uim.dk samt på hjemmesiden Integrationsviden.dk under ”Familie og sundhed - Æresrelaterede konflikter”.

55. For så vidt angår anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 58, stk. 3, hvor børne- og ungeudvalget har en særlig adgang til at anbringe unge over 15 år uden for hjemmet, selv om forældremyndighedsindehaveren protesterer, hvis den unge erklærer sig enig i anbringelsen, er det vigtigt, at kommunen er opmærksom på, at unge, der er blevet anbragt efter § 58, stk. 3, kan opleve et stort pres fra familie og omgangskreds med henblik på at få den unge til at skifte holdning, og dette pres må antages i særlig grad at kunne være tilfældet i sager om æresrelaterede konflikter. Desuden kan de børn eller unge, der anbringes i forbindelse med en æresrelateret konflikt, opleve en ekstra stor isolation og ensomhed, fordi de ofte vil opleve, at hele familien og deres netværk ikke vil have kontakt med dem. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på at yde de unge støtte, så de ikke vender hjem til de samme problemer i familien igen på grund af pres og ensomhed. Kommunen skal i den forbindelse være opmærksom på, at børn og unge-udvalget, hvis det er nødvendigt af hensyn til den unges sundhed eller udvikling, kan træffe afgørelse om at afbryde kontakt og samvær med familie og netværk, jf. servicelovens § 71, stk. 3. Endvidere giver serviceloven § 71, stk. 3, mulighed for, at der træffes afgørelse om, at barnet eller den

unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene (anonymisering af anbringelsesstedet). Der henvises til vejledningens punkt 475.

Det er ligeledes vigtigt, at kommunen er opmærksom på, at nogle børn eller unge, der er, eller har været, en del af en æresrelateret konflikt også efter at de er blevet anbragt, kan være udsat for et massivt pres fra deres familie eller føle en så voldsom ensomhed, at de vælger at tage tilbage til familien. Mange af dem vender dog tilbage til den samme hverdag, som før de blev anbragt. Hvis den unge igen henvender sig til kommunen for at få hjælp, er det vigtigt, at kommunen tager barnet eller den unge alvorligt, selvom den unge i første omgang 'frivilligt' valgte at tage tilbage til familien. Det kan være svært at løsrive sig fra sin familie fra den ene dag til den anden - på trods af konflikter og svigt. Det er derfor et indbygget dilemma i børnenes eller de unges livsvilkår og ikke nødvendigvis et udtryk for utroværdighed.

56. Kommunen skal også i æresrelaterede sager være opmærksom på den mellemkommunale underretningspligt efter servicelovens § 152, når en familie med et eller flere børn under 18 år flytter fra en kommune til en anden, og fraflytningskommunen finder, at et eller flere børn har behov for særlig støtte. Fraflytningskommunen har i forbindelse med den mellemkommunale underretning pligt til af egen drift at oversende nødvendigt sagsmateriale og herunder en opsummering af relevante vurderinger, som fraflytningskommunen har foretaget i sagen. Den mellemkommunale underretningspligt kan f.eks. være relevant i sager om eller mistanke om tvangsægteskab, genopdragelsesrejse, æresrelateret vold m.v.

Kapitel 3

Forebyggelse af radikalisering og ekstremisme hos børn og unge

57. Kommunen yder efter serviceloven særlig støtte til udsatte børn og unge og deres familier blandt andet med henblik på at forebygge sociale problemer. Servicelovens bestemmelser, og herunder den generelle tilsynsbestemmelse i § 146, omfatter også børn og unge, der er i risiko for radikalisering eller i risiko for ekstremisme eller radikalisering.

Forståelse af ekstremisme og radikalisering

58. I forbindelse med den danske indsats for at forebygge ekstremisme og radikalisering bruges begrebet ekstremisme om personer eller grupper, som begår eller søger at legitimere vold eller andre ulovlige handlinger med henvisning til samfundsforhold, de er utilfredse med. Betegnelsen omfatter bl.a. højreekstremisme, venstreekstremisme og ekstrem islamisme. Radikalisering betegner en kortere eller længerevarende proces, hvor en person tilslutter sig ekstremistiske synspunkter eller legitimerer sine handlinger efter ekstremistisk ideologi. Ekstremisme kan have en række negative konsekvenser for børn og unge, deres familier eller omgangskreds. Det kan være kriminelle handlinger og/eller sociale udfordringer så som kompromittering af egen eller andres trivsel, personlige udvikling m.v.

59. Hvorvidt og hvor meget, der er grund til bekymring for ekstremisme og radikalisering, afhænger altid af en samlet og konkret vurdering i det enkelte tilfælde. For at få mere viden om ekstremisme og radikalisering henvises til Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme under Styrelsen for International Rekruttering og Integration.

Samarbejde mellem myndigheder

60. For at styrke det tværsektorielle samarbejde om forebyggelse af ekstremisme, er der mellem landets kommuner og politikredse etableret et infohus-samarbejde.

I dette forum foregår det formaliserede samarbejde mellem medarbejdere fra kommune og politi om forebyggelse af ekstremisme. Formålet med det lokale Infohus-samarbejde er at udrede, vurdere og

håndtere henvendelser om bekymring for ekstremisme, så der ved begrundede bekymringer hurtigt kan iværksættes en forebyggende indsats.

Kommunen kan overveje, om der er behov for at etablere procedurer for, hvordan kommunale medarbejdere skal håndtere bekymringshenvendelser om ekstremisme. Der henvises til punkt 66 om Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremismes tilbud om rådgivning vedrørende handlingsplaner og organisering og tilrettelæggelse af arbejdet på området.

Kommunen kan overveje, om der som led i rådgivningsforpligtelsen efter servicelovens § 11, er behov for at der gøres en særlig indsats for at oplyse borgerne i kommunen om, hvor de kan henvende sig, hvis de er bekymrede for, at et barn eller en ung er i risiko for ekstremisme.

Rådgivning og forebyggende indsatser og foranstaltninger efter serviceloven

61. Hvis forældre kontakter kommunen med bekymring for deres barn eller unge, eller hvis kommunen på anden vis bliver opmærksom på, at et barn eller en ung er i risiko for ekstremisme, er det vigtigt, at kommunen undersøger i hvilket omfang, der er behov for at iværksætte en indsats f.eks. i form af rådgivning eller andre indsatser efter § 11 over for barnet eller den unge, om nødvendigt ved at der træffes afgørelse om en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. Der henvises til vejledningens punkt 121 ff. og 171 ff.

62. Kommunen kan efter servicelovens § 11 iværksætte rådgivning og yde vejledning til både den unge og forældrene. Der henvises til punkt 110 ff. om rådgivning.

Hvis kommunen finder, at der er grund til bekymring for barnets trivsel eller udvikling, kan der desuden iværksættes forebyggende indsatser efter § 11, stk. 3, som retter sig mod barnet eller den unge. Der henvises til punkt 117-128 ff. om forebyggende indsatser.

63. Hvis det antages, at en barn eller ung, har behov for særlig støtte, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold, efter reglerne i servicelovens § 50. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at udarbejde en handleplan og iværksætte foranstaltninger efter servicelovens § 52. For en beskrivelse af reglerne om den børnefaglige undersøgelse henvises til vejledningens punkt 170 ff. Reglerne om handleplaner og foranstaltninger efter servicelovens § 52 er nærmere beskrevet i vejledningens punkt 218 ff.

64. Kommunen kan også iværksætte tiltag overfor børn og unge, der allerede er en del af et ekstremistisk miljø. De iværksatte tiltag kan have et motiverende og støttende sigte i forhold til at hjælpe barnet eller den unge til at gøre sig fri af det ekstremistiske miljø, herunder også at undgå tilbagefald.

Indsatser overfor enkeltpersoner bør tilrettelægges efter de individuelle omstændigheder og behov. Potentielt kan hele viften af foranstaltningsmuligheder, behandlingsprogrammer m.v. således bringes i anvendelse. Ud fra de hidtidige erfaringer kan det dog nævnes, at sådanne indsatser ofte vil kunne omfatte udpegning af en fast kontaktperson, der kan fungere som mentor for barnet eller den unge, inddragelse af familien samt uddannelsesmæssige eller beskæftigelsesrettede tilbud.

Der kan være behov for rådgivning og støtte f.eks. efter servicelovens § 11 og 52 til børn og unge og deres familier, der vender tilbage fra konfliktzoner i udlandet. De hjemvendte kan have pådraget sig psykiske og fysiske traumer under opholdet i konfliktzonen, og der kan efter en konkret vurdering være behov f.eks. for støtte efter serviceloven. Indsatsen overfor barnet eller den unge og dennes familie tilrettelægges efter en konkret vurdering af behovet i det enkelte tilfælde.

Kommunen skal efter servicelovens § 19, stk. 4, sørge for at den indsats, der iværksættes overfor disse børn og unge sættes i sammenhæng med den indsats, der iværksættes overfor de samme unge efter anden lovgivning.

Kommunen kan i øvrigt efter servicelovens § 76, stk. 2-5, tilbyde hjælp til unge i alderen 18-22, der opfylder betingelserne herfor, hvis den unge er indforstået hermed. Se nærmere herom i vejledningens punkt 380 ff. om efterværn.

Underretningsreglerne i forhold til radikalisering og ekstremisme

65. Kommunen skal i sager om ekstremisme være opmærksomme på reglerne om underretningspligt. Der kan bl.a. henvises til reglerne om mellemkommunal underretningspligt efter servicelovens § 152, når der er en familie, et barn eller en ung, der flytter fra én kommune til en anden, og hvor fraflytningskommunen finder, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. Der henvises også til reglerne om fagpersoners skærpede underretningspligt efter § 153, når de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. For en nærmere beskrivelse af underretningspligten se vejledningens kapitel 4.

Rådgivningsmuligheder for kommunerne om håndtering af sager om forebyggelse af radikalisering og ekstremisme

66. Når det gælder specialiseret faglig rådgivning og udredning i komplicerede enkeltsager samt gruppesager inden for servicelovens område, kan kommunen søge bistand hos VISO (Den nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation), der efter servicelovens § 13, stk. 1, yder gratis vejledende specialrådgivning og udredning. VISO kan yde rådgivning i forhold til radikaliseringstruede børn og unge, som på forskellig vis befinder sig i en udsat og problematisk social situation. VISO's rådgivning og udredning kan bl.a. være med til at understøtte og kvalificere de lokale infohuses faglige beslutningsgrundlag i den pågældende sag.

Kommunen kan endvidere kontakte Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, som yder rådgivning på strategisk niveau til kommunerne i forhold til tilrettelæggelse og organisering af indsatser til forebyggelse af ekstremisme.

Nationalt Center for Forebyggelse af ekstremisme tilbyder bl.a. rådgivning om udvikling af handlingsplaner til forebyggelse af ekstremisme, opkvalificerende kurser til fagpersoner og vejledning om handlemuligheder i bekymringssager. Derudover varetager centeret udvikling af metoder og tilbyder konkrete redskaber til brug for forebyggelsesindsatsen. For mere information se centerets hjemmeside www.stopekstremisme.dk.

Kapitel 4

Underretningspligt

67. I dette kapitel beskrives underretningspligten, som er en personlig pligt, der gælder både for fagpersoner og den almindelige borger. Der er forskellige kriterier for, hvornår der skal underrettes alt efter, om man er en fagperson eller en almindelig borger. Først beskrives fagpersoners skærpede underretningspligt, og dernæst beskrives den generelle underretningspligt, som omfatter alle borgere. Derefter beskrives de regler som er gældende for, hvordan kommunen skal behandle de underretninger, de modtager. Endelig beskrives reglerne om tværkommunal underretningspligt, som gælder, når udsatte familier med børn flytter mellem kommuner.

Fagpersoners underretningspligt

Serviceloven

§ 153. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

1) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte,

2) at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold,

3) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller

4) at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Stk. 2. Børne- og socialministeren kan fastsætte regler om underretningspligt for andre grupper af personer, der under udøvelsen af deres erhverv får kendskab til forhold eller grund til at antage, at der foreligger forhold, som bevirker, at der kan være anledning til foranstaltninger efter denne lov. Børne- og socialministeren kan endvidere fastsætte regler om, at andre grupper af personer har underretningspligt efter stk. 1, nr. 2 i forbindelse med aktiviteter uafhængigt af deres erhverv.

68. Servicelovens § 153 handler om underretningspligt for personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, som har pligt til at underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte, at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Med »særlig støtte« i servicelovens § 153, stk. 1, sigtes primært til støtte efter servicelovens kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge, herunder børn og unge med funktionsnedsættelse. Der er således ikke som udgangspunkt underretningspligt i situationer, hvor barnets eller den unges vanskeligheder har en karakter, som reglerne om særlig støtte efter servicelovens kapitel 11 ikke tager sigte på at løse. Der vil dermed ikke være underretningspligt, hvis der alene er behov for handicapkompenserende hjælp på grund af barnets eller den unges funktionsnedsættelse, såfremt hjælpen alene gives efter bestemmelser udenfor kapitel 11 i serviceloven. Som et andet eksempel kan nævnes forhold, der alene kan begrunde en særlig socialpædagogisk indsats efter folkeskolelovens regler. Dette betyder, at fagpersoner i f.eks. dagtilbud eller skole fortsat skal bruge de redskaber, de har i normalsystemet til at afhjælpe et givet problem, hvis det skønnes at være fyldestgørende i forhold til barnets eller den unges udvikling. Det er således først når barnet eller den unge antages at have behov for særlig støtte efter servicelovens regler, at underretningspligten indtræder, dvs. i de tilfælde hvor normalsystemets redskaber ikke længere er tilstrækkelige. Vurderingen af dette afhænger af en individuel vurdering i det konkrete tilfælde.

Underretningspligten indtræder efter servicelovens § 153 uanset, hvad der er årsagen til, at barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte. Der er ikke i den sociale lovgivning en opremsning af, hvad der konkret hører under underretningspligten. Omkring børn og unge kan det siges, at underretningspligten omfatter alle de tilfælde, hvor en offentlig ansat får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. Dette kan eksempelvis være tilfælde, hvor barnet eller den unge:

– har vanskeligheder i forhold til de daglige omgivelser eksempelvis med at begå sig socialt eller i forhold til at fastholde sin skolegang, herunder i forhold til skoleskift, bortvisning, faglige præstationer m.v.,
– undlader at opfylde undervisningspligten eller har et ulovligt skolefravær, som kan give anledning til at antage, at barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte, herunder ved mistanke om ufrivilligt udenlandsophold (”genopdragelsesrejse”),
– udsættes for psykisk eller fysisk overgreb, vanrøgt, omsorgsvigt eller nedværdigende behandling fra forældres eller andre opdrageres side,
– lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare,
– lever under forhold, der på andre måder er utilfredsstillende eller
– har behov for støtte på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Derudover gælder underretningspligten i alle tilfælde, hvor en offentlig ansat får kendskab til vordende forældre med vanskeligheder af en karakter, der giver grund til at antage, at barnet efter fødslen vil få behov for særlig støtte. Det kan eksempelvis være tilfælde, hvor:
– den ene eller begge vordende forældre er meget unge og har svært ved at tage vare på deres eget liv,
– den ene eller begge vordende forældre er misbrugere eller psykisk syge,
– den ene eller begge vordende forældre af andre årsager har svært ved at tage vare på sig selv, og må formodes at have vanskeligt ved at drage tilstrækkelig omsorg for et barn.

Underretningspligten er ikke betinget af, at der er tale om omsorgsvigt, fysisk eller psykisk overgreb eller lignende situationer. Det er tilstrækkeligt, at barnet eller den unge eller de vordende forældre har vanskeligheder, som den pågældende fagperson ikke selv kan gøre noget ved. I disse tilfælde skal de sociale myndigheder inddrages med det samme.

Den, der underretter, skal ikke foretage en vurdering af, om barnet eller den unge vil kunne *opnå* særlig støtte efter servicelovens kapitel 11. Denne vurdering foretages af kommunen. Dermed understreges det også, at det er kommunens ansvar at vurdere, hvorvidt det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, således at der skal igangsættes en børnefaglig undersøgelse jf. § 50.

Efter servicelovens § 153, stk. 1, indtræder underretningspligten, når den pågældende får kendskab til eller *grund til at antage*, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte, at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Der stilles ikke krav til, at den pågældende fagperson har et kendskab til barnets eller den unges forhold. Derimod skal der være tale om en antagelse, der er sagligt begrundet i barnets eller den unges forhold, og som har givet grund til bekymring for barnets eller den unges udvikling eller sundhed. En sådan antagelse kan således føre til en bekymring for, om barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte.

Hvis der er tale om vanskeligheder, der har en karakter, som reglerne i servicelovens kapitel 11 sigter på at løse, vil der efter § 153 være underretningspligt. Det gælder *uanset,* at den, der underretter, har mulighed for og fortsat kan benytte de redskaber, som findes inden for vedkommendes regi. Det betyder f.eks., at skolen fortsat kan søge dialog med forældre og tilbyde specialundervisning, selvom socialforvaltningen er underrettet om barnets eller den unges problemer.

Der kan forekomme tilfælde, hvor ens bekymring angår så alvorlige forhold, at det er nødvendigt at inddrage de sociale myndigheder hurtigt. I situationer, hvor man som fagperson får mistanke om, at et

barn er udsat for psykisk eller fysisk vold, seksuelt misbrug eller anden alvorlig omsorgssvigt (f.eks. i forhold til hygiejne, ernæring, sygdomspleje eller andre basale forhold) bør der således altid straks ske en underretning til kommunens sociale myndigheder.

Hvilke fagpersoner har underretningspligt?

69. Underretningspligten i § 153 påhviler alle offentligt ansatte og andre med offentlige hverv.

Med »personer, der udøver offentlig tjeneste« sigtes til personer, som er ansat til at udfylde offentlige opgaver på vegne af offentlige myndigheder (f.eks. statslige myndigheder, dvs. ministerier, direktorater, politi og domstole, og kommunale forvaltninger), som udøver deres virksomhed i henhold til lovregler eller bestemmelser, der er fastsat med hjemmel i lov. Der kan f.eks. være tale om skolelærere eller pædagoger, som er ansatte i dagtilbud, sundhedsplejersker, den kommunale tandpleje og ansatte på sygehuse og hospitaler. Pligten påhviler også ansatte i andre dele af den kommunale forvaltning samt ansatte ved statsforvaltningerne, der eksempelvis i forbindelse med behandlingen af en sag om forældremyndighed eller samvær får kendskab til, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte.

Med »personer, der udøver offentligt hverv« sigtes til personer, som ikke er ansat til at udfylde offentlig tjeneste, men som i kraft af deres erhverv udøver tjeneste for en offentlig myndighed, som medfører visse handlebeføjelser udadtil. Der kan f.eks. være tale om en privatansat læge, der efter anmodning tilser en beboer på et kvindekrise-center. Underretningspligten omfatter derudover bl.a. ansatte ved frie grundskoler og frie kostskoler, daginstitutioner, der er drevet som henholdsvis selvejende eller udliciterede daginstitutioner, privatinstitutioner efter dagtilbudsloven, private pasningsordninger efter dagtilbudsloven samt opholdssteder, krisecentre, familiepleje, præster i folkekirken og behandlingstilbud og andre private tilbud, der for det offentlige udfører opgaver rettet mod personer med sociale eller andre særlige problemer.

70. I bekendtgørelse om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service, er der desuden fastsat regler om underretningspligt for andre grupper af personer, der under udøvelsen af deres erhverv får kendskab til forhold eller grund til at antage, at der foreligger forhold, som bevirker, at der kan være anledning til foranstaltninger efter serviceloven. Bekendtgørelsen kan findes på www.retsinfo.dk.

Bekendtgørelse om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service

§ 1. Følgende personer har underretningspligt over for kommunen efter stk. 2:

1) læger, der ikke er omfattet af personkredsen i servicelovens § 153, stk. 1,

2) ansatte ved frie grundskoler og frie kostskoler,

3) personer, der er beskæftiget i dag, fritids- og klubtilbud drevet som selvejende daginstitutioner eller privatinstitutioner efter dagtilbudslovens § 19, stk. 3 og 4, selvejende eller privat fritidshjem og klubtilbud efter dagtilbudslovens § 52, stk. 3 og 4 og § 66, stk. 3 og 4, privat dagpleje efter dagtilbudslovens § 21, stk. 3, private pasningsordninger efter dagtilbudslovens § 78, privat pasning med økonomisk tilskud efter dagtilbudslovens § 80 samt puljeordninger efter dagtilbudslovens §§ 101 og 102,

4) personer, der er beskæftiget ved opholdssteder, familiepleje, krisecentre, behandlingstilbud eller andre private tilbud, der for det offentlige udfører opgaver rettet mod personer med sociale eller andre særlige problemer.

Stk. 2. Underretningspligten foreligger, når personerne under udøvelsen af deres erhverv får kendskab til eller grund til at antage,

1) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11,

2) at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte efter servicelovens kapitel 11 på grund af de vordende forældres forhold, eller

3) at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for vold eller andre overgreb.

Retningslinjer for at foretage en underretning

71. Underretningspligten er en personlig pligt. Enhver er således ansvarlig for at reagere og handle på sin egen bekymring, hvis man bliver bekendt med et barn, som kan have brug for hjælp. Man har dermed som enkeltperson pligt til at kontakte kommunens sociale myndigheder og videregive sin bekymring for barnet eller den unge.

Det er et kommunalt anliggende at udarbejde de procedurer for håndtering af underretninger, som man ønsker internt i kommunen. Mange kommuner har vejledninger og retningslinjer for, hvordan man som fagperson bør håndtere en situation, hvor man vil foretage en underretning til kommunens sociale myndigheder. Disse vejledninger og retningslinjer vil ofte fremgå af den sammenhængende børnepolitik, som kommunen har pligt til at udarbejde efter servicelovens § 19. Læs herom i punkt 18 ff. i denne vejledning.

I nogle kommuner har forvaltningen fastsat en procedure for underretning, der medfører at en underretning altid skal gå gennem skolens eller institutionens ledelse, således at lederen på skolen, institutionen m.v. er den, der i alle tilfælde kontakter og underretter de sociale myndigheder. Sådanne aftaler og procedurer er ofte hensigtsmæssige, men man skal være opmærksom på, at de ikke fritager den enkelte fagperson for et ansvar, hvis lederen vælger ikke at underrette kommunen. Underretningspligten må således aldrig tilsidesættes.

Det er strafbart ikke at overholde sin underretningspligt. Dette følger af straffelovens § 156, som lyder, at når en person, som virker i offentlig tjeneste eller hverv, nægter eller undlader at opfylde sin pligt, som tjenesten eller hvervet medfører, eller at efterkomme lovlig tjenstlig befaling, straffes han/hun med bøde eller fængsel indtil fire måneder. Straffen kan i særlige tilfælde forhøjes, hvis den pågældende tidligere er fundet skyldig i en efter det fyldte 18. år begået strafbar handling.

Underretning ved mistanke om seksuelle eller fysiske overgreb

72. Efter servicelovens § 153, stk. 1, skal personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år er udsat for overgreb. Bestemmelsen indebærer en særlig regulering af den underretningspligt, der ellers følger af den almindelige regel i § 153, stk. 1. Formålet er at understrege vigtigheden af, at kommunen så hurtigt som muligt får mulighed for at gribe ind i de tilfælde, hvor der kan være tale om vold eller andre overgreb mod et barn eller en ung, da dette kan have særligt alvorlige konsekvenser for barnets udvikling. Der henvises i den forbindelse til servicelovens §

155, stk. 2, og 155 a, stk. 2, som indeholder særlige regler vedr. vurdering af underretninger inden for 24 timer og om kommunens behandling af underretninger vedr. mistanke om overgreb mod børn.

Med *overgreb* henvises til strafbare handlinger mod et barn eller en ung under 18 år, som er omfattet af straffelovens kapitel 24-26 (seksualforbrydelser, forbrydelser mod liv og legeme samt forbrydelser mod den personlige frihed) samt straffelovens § 210 og § 213.

Underretningspligten gælder i forhold til overgreb mod barnet eller den unge, der finder sted på vedkommendes sædvanlige opholdssted, herunder i hjemmet eller på en institution begået af personer, som barnet eller den unge sædvanligvis omgiver sig med på dette sted. Den gælder også i forhold til overgreb, der sker i omgivelser, hvor barnet eller den unge tilfældigvis har sin gang, og hvor gerningsmanden ikke er en person, som barnet eller den unge sædvanligvis omgiver sig med.

Er der reel og kvalificeret mistanke om, at et barn bliver seksuelt misbrugt, udsat for vold eller andre fysiske overgreb, bør underretteren i samarbejde med den kommunale forvaltning ligeledes rette henvendelse til politiet. Politiet får herved mulighed for at efterforske sagen. Der henvises i øvrigt til punkt 90 om afværgepligt, punkt 169 om samarbejde mellem politi og kommune samt til kapitel 9 om indsatsen i de regionale Børnehuse over for børn og unge, som er udsat for overgreb.

Det er især personalet i institutioner, skoler, den kommunale forvaltning og på anbringelsesstederne, som skal være særligt opmærksom på tilfælde, hvor der er mistanke om seksuelle eller fysiske overgreb mod børn og unge, herunder hvis der er unge, der har en uhensigtsmæssig seksuel adfærd, så der kan træffes de fornødne foranstaltninger til beskyttelse af barnet eller den unge. Den særlige opmærksomhed skal ligeledes rettes mod seksuelle overgreb, når barnet er anbragt.

Alle kommuner skal udarbejde skriftlige beredskaber til sikring af forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager, hvor der er viden eller mistanke om, at et barn eller en ung har været udsat for overgreb. For nærmere herom se punkt 30-34 i kapitel 1.

Underretning ved manglende opfyldelse af undervisningspligten eller ved ulovligt skolefravær

73. Efter servicelovens § 153, stk. 1, skal personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år undlader at opfylde undervisningspligten eller har et ulovligt skolefravær. Det betyder, at underretningspligten indebærer en særlig regulering af pligten til at underrette, når dette er tilfældet. Formålet er at understrege, at et bekymrende ulovligt skolefravær kan indikere, at der er vanskeligheder i barnets eller den unges forhold, som servicelovens regler om støtte til udsatte børn og unge og deres familier tager sigte på at løse.

Ulovligt skolefravær betegner de tilfælde, hvor eleven har mange forsømmelser af kortere eller længere varighed eller meget lange fraværsperioder, som ikke skyldes for eksempel sygdom eller ekstraordinær frihed med skolelederens tilladelse. Ulovligt skolefravær kan også omfatte tilfælde, hvor eleven har meget lange fraværsperioder i forbindelse med for eksempel udlandsophold, herunder selvbestaltet feriefravær eller ufrivilligt udenlandsophold for barnet eller den unge (’genopdragelsesrejser’). Langvarigt ulovligt skolefravær kan således være et tegn på, at barnet eller den unge står over for mere komplekse sociale udfordringer, eksempelvis hvis familien er præget af psykisk sygdom, misbrug eller andre problemer, som kan forårsage, at elevens sundhed og udvikling er i fare og som betyder, at barnet eller den unge har behov for støtte efter servicelovens regler.

Der kan imidlertid også forekomme tilfælde, hvor der vil være grund til at underrette kommunen, selvom elevens fravær ikke af skolen er kategoriseret som ulovligt fravær, men hvor fraværet er kategoriseret

som fravær på grund af elevens sygdom eller lignende. Det drejer sig om tilfælde, hvor der er grundlag for at antage, at elevens sygdom eller lignende skyldes vanskeligheder i barnets eller den unges forhold, som servicelovens regler om støtte til udsatte børn og unge og deres familier, tager sigte på at løse. Det drejer sig derimod ikke om kortere eller længere perioder med sygdom, hvor det er utvivlsomt, at barnets sygdom ikke skyldes sådanne forhold.

Det bemærkes, at underretningspligten ikke retter sig mod problemstillinger, der normalt kan løses i det almindelige skole/hjem-samarbejde eller ved andre initiativer og tiltag fra skolens side som f.eks. problemer med større elevers skolefravær på grund at skoletræthed.

Foruden tilfælde af ulovligt skolefravær bemærkes endvidere, at underretningspligten generelt set også omfatter tilfælde, hvor en elevs hyppige skoleskift giver grund til at antage, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte. Der henvises i den forbindelse til "Udvalget om mere frit skolevalgs" *Notat om evaluering af mere frit skolevalg*, hvoraf det fremgår, at elever, som gentagne gange skifter skole uden samtidig at skifte bopæl, ofte kan have sociale problemer af et omfang der betyder, at eleven har behov for særlig støtte. Skolelederne er således i disse tilfælde omfattede af underretningspligten efter § 153, stk. 1.

Den endelige vurdering af, hvorvidt ulovligt skolefravær er af en karakter og af et omfang, der betyder, at der skal foretages en underretning, vil komme an på et konkret skøn. Det understreges i den forbindelse, at den, der underretter, ikke skal foretage en vurdering af, om barnet eller den unge vil kunne opnå særlig støtte, da denne vurdering alene er kommunens ansvar. Underretningspligten gælder uanset at den, der underretter, har mulighed for fortsat at benytte den bistand, som findes inden for skolens regi, herunder eksempelvis støtte i regi af pædagogisk-psykologisk rådgivning eller specialundervisning. Skolen skal således fortsat varetage dialog med barnets eller den unges forældre, jf. reglerne herom i bekendtgørelse om elevers fravær fra undervisningen, bekendtgørelse nr. 696 af 23. juni 2014, eller for eksempel tilbyde specialundervisning, uanset at kommunen er underrettet om barnets eller den unges eventuelle behov for særlig støtte. Det bemærkes, at det i den forbindelse vil være hensigtsmæssigt at samarbejde om og koordinere eventuelle samtidige tiltag.

Tavshedspligt og underretning

74. Mange personer er underlagt regler om tavshedspligt i forbindelse med deres arbejde, enten via lovgivning eller via interne regler. Eksempelvis er læger og folkeskolelærere underlagt lovgivning om offentligt ansattes tavshedspligt, mens f.eks. præster i andre trossamfund kan være underlagt interne etiske retningslinjer vedr. tavshedspligt. De nævnte faggrupper er imidlertid forpligtiget til at underrette kommunen i overensstemmelse med servicelovens §§ 153 og 154, selv i de tilfælde hvor de ifølge lov eller andre regler har tavshedspligt. Servicelovens regler om underretning vil således altid gå forud for andre regler om tavshedspligt, fordi underretningspligten er fastsat ved lov, og derfor har forrang. Der kan derfor ikke henvises til f.eks. interne regler om tavshedspligt som begrundelse for ikke at underrette kommunen efter serviceloven.

Den, der underretter, bør altid overveje, om familien skal orienteres om, at underretningen foretages. Det kan være en fordel i forhold til det fremtidige samarbejde med familien, at søge at få forældrene til at forstå, hvorfor man har valgt at underrette. Underretningspligten har dog altid forrang i forhold til den fare for brud på tillidsforhold, som en underretning kan medføre. Såfremt underretningen drejer sig om en mistanke om overgreb begået af en eller begge forældre, må forældrene dog ikke orienteres om underretningen jf. punkt 72 om underretning ved mistanke om seksuelle eller fysiske overgreb.

Bestemmelsen skal i øvrigt ses i sammenhæng med reglerne vedrørende lempelse af tavshedspligtsreglerne efter servicelovens § 49 a. Heraf fremgår, at der kan tages initiativ til at foretage en tværfaglig

afklarende samtale om et konkret barn eller en ung, hvis der foreligger en bekymring om dette barns udvikling. Der henvises til punkt 162-168 ff. Se også pjecen »Dialog om tidlig indsats – udveksling af oplysninger i det tværfaglige SSD-samarbejde og fagpersoners underretningspligt« (2011), som kan findes på www.socialstyrelsen.dk.

Om reglerne for udveksling af oplysninger i sager, der behandles i regi af børnehuse, henvises til kapitel 9 om børnehuse.

Mulighed for at underrette direkte til Ankestyrelsen

75. Hvis man som fagperson har indgivet en underretning om et barn eller en ung til den kommunale forvaltning, men har en oplevelse af at kommunen ikke iværksætter foranstaltninger, eller at barnet eller den unge ikke får tilstrækkelig hjælp, kan der underrettes direkte til Ankestyrelsen. Efter servicelovens § 65 har Ankestyrelsen mulighed for at pålægge kommunen at foretage de fornødne sagsbehandlingsskridt eller at træffe de fornødne afgørelser, se yderligere herom i punkt 596.

Orientering om, hvad underretningen har givet anledning til

76. Efter servicelovens § 155 b, stk. 2, skal kommunen videregive oplysninger til den person, der har foretaget underretning efter § 153, om hvorvidt underretningen har givet kommunen anledning til undersøgelser eller foranstaltninger efter serviceloven. Tilbagemeldingen vil på kommunens vegne kunne foretages af den del af kommunens forvaltning, der behandler de pågældende undersøgelser eller foranstaltninger efter serviceloven.

Det er alene i de tilfælde, hvor der foreligger særlige forhold, hvor kommunen af hensyn til barnets bedste kan undlade at orientere den, der har foretaget underretning efter § 153, om, hvorvidt den har iværksat en undersøgelse eller foranstaltninger vedrørende det barn eller den unge, som underretningen vedrører, jf. § 155 b, stk. 2, 2. pkt. Det kan eksempelvis være i tilfælde, hvor familiens tillidsforhold til de offentlige myndigheder er af en sådan karakter, at udvekslingen af oplysninger vil skabe unødige barrierer for det videre samarbejde mellem parterne. Det kan endvidere være i tilfælde, hvor der eventuelt eksisterer en konflikt mellem den konkrete fagperson og familien m.v.

Orienteringen har til hensigt at bekræfte, at kommunen behandler sagen på behørig vis, f.eks. i tilfælde hvor fagpersonen overvejer at underrette Ankestyrelsen om sin bekymring, jf. servicelovens § 65. Samtidig får den person, der har foretaget underretningen, mulighed for i tilrettelæggelsen af det videre arbejde med barnet eller den unge at tage højde for, at der er foretaget undersøgelser eller foranstaltninger i forhold til barnet eller den unge under 18 år efter serviceloven. Der kan alene videregives oplysninger om, hvorvidt der er iværksat undersøgelser eller foranstaltninger efter serviceloven vedrørende det barn eller den unge, som underretningen vedrører. Derimod kan der efter § 155 b, stk. 2, ikke ske videregivelse af oplysninger om karakteren af eller indholdet af de pågældende undersøgelser eller foranstaltninger, jf. dog nedenfor om servicelovens § 155 b, stk. 3.

Videregivelse af oplysninger om foranstaltningstype og varighed til fagpersoner

77. Efter servicelovens § 155 b, stk. 3, kan kommunen på baggrund af et konkret skøn videregive oplysninger vedrørende type og varighed af en given indsats til den fagperson, der underretter, såfremt nærmere bestemte forhold gør sig gældende. De pågældende oplysninger kan udveksles, såfremt de skønnes at have væsentlig betydning for den støtte, som den pågældende under udøvelsen af hvervet eller tjenesten kan yde barnet eller den unge. Dette kan således ske, såfremt den, der underretter, er en fagperson som via sin ansættelse skønnes at kunne kvalificere den pågældende indsats over for barnet eller den unge på en måde, der giver større sikkerhed for, at indsatsen vil få den ønskede effekt.

Det bemærkes i den forbindelse, at det som udgangspunkt vil være fagpersoner i for eksempel dagtilbud, skole og sundhedspleje, som er omfattet af bestemmelsen. Det forudsættes dermed, at den pågældende fagperson i kraft af sit daglige arbejde varetager en opgave over for barnet eller den unge, som giver mulighed for at understøtte den indsats, der er igangsat for at afhjælpe de pågældende problemer. Eksempelvis vil en pædagog i et dagtilbud kunne bakke op om en iværksat familiebehandling, der har til hensigt at afhjælpe udadreagerende adfærd. Den endelige vurdering af, hvorvidt den pågældende fagperson vil kunne medvirke til at kvalificere effekten af en given indsats, vil afhænge af et konkret skøn.

Servicelovens § 155 b, stk. 2 og 3, regulerer alene videregivelsen af de nævnte oplysninger fra kommunen til den person, der har foretaget underretningen. Øvrige behandlinger af oplysninger om rent private forhold, herunder de underrettendes videregivelse af oplysninger til andre, skal foretages i overensstemmelse med de gældende regler i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Ligeledes gælder de øvrige regler om bl.a. de registreredes rettigheder, den dataansvarliges anmeldelsespligt og behandlingssikkerhed, i det omfang det er relevant, også for oplysninger, der videregives i forbindelse med tilbagemelding til den person, der har foretaget en underretning.

En underretning medfører ikke i sig selv, at kommunen er forpligtet til at iværksætte foranstaltninger. Kommunen skal dog efter § 155 sikre, at der iværksættes et rettidig og systematisk vurdering af alle underretninger efter §§ 152-154 med henblik på at afklare, om barnet eller den unge har behov for særlig støtte.

Borgerens underretningspligt

Serviceloven

§ 154. Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

78. Enhver person, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år udsættes for vanrøgt eller andre forhold, som er til fare for dets udvikling og sundhed, herunder vold, mishandling, seksuelle overgreb, omskæring af piger m.v., har efter servicelovens § 154 en pligt til at underrette kommunen. Det kan bl.a. være i situationer, hvor borgeren bliver bekendt med, at barnet eller den unge udsættes for vold, mishandling eller seksuelle overgreb.

Den person, der underretter, bliver ikke part i barnets eller den unges sag, og underretteren vil derfor ikke kunne få oplysninger om sagens videre udvikling. Underretteren har således ikke krav på at få oplyst eksempelvis om vedkommendes bekymring for barnet var begrundet, om underretningen fører til, at kommunen iværksætter en undersøgelse af barnet eller den unges forhold, om kommunen iværksætter støtte til barnet eller den unge samt af hvilken art støtten måtte være. Dog har man som underretter krav på at få en kvittering fra kommunen på, at underretningen er modtaget. Kommunen har pligt til at sende en sådan kvittering inden for seks dage efter, at underretningen er modtaget, jf. servicelovens § 155 b.

Der er ikke formkrav til, hvordan en underretning skal finde sted. Det kan således både være skriftligt, telefonisk, mundtligt, via e-mail, sms etc. En underretning kan også ske anonymt, se punkt 87.

Sammenhæng mellem underretningspligt og kommunens rådgivning

79. Reglerne om underretningspligt efter §§ 153 og 154 har sammenhæng med, at det efter § 11 påhviler kommunen at yde rådgivning til vordende forældre, børn, unge, forældremyndighedsindehavere eller andre, der sørger for et barn eller en ung, med henblik på løsning af vanskeligheder i familien. Der

henvises til kapitel 6 om den tidlige, forebyggende indsats. Underretningspligten skal ligeledes ses i sammenhæng med kommunens pligt til at udarbejde en undersøgelse af barnets eller de unges forhold eller de vordende forældres situation efter § 50, når kommunen bliver bekendt med et barn, en ung eller vordende forældre, som kan have behov for særlig støtte. Se kapitel 8.

Kvittering for underretninger

Serviceloven

§ 155 b. Kommunalbestyrelsen skal senest 6 hverdage efter modtagelsen af en underretning efter §§ 152-154 bekræfte modtagelsen af underretningen over for den, der foretog underretningen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal orientere den, der har foretaget underretning efter § 153, om, hvorvidt den har iværksat en undersøgelse eller foranstaltninger vedrørende det barn eller den unge, som underretningen vedrører. Dette gælder dog ikke, hvis særlige forhold gør sig gældende.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan ved en underretning efter § 153 orientere den, der foretog underretningen, om, hvilken type foranstaltning den har iværksat, og om den planlagte varighed heraf, hvis oplysningen herom vil kunne have væsentlig betydning for den støtte, som den pågældende under udøvelse af hvervet eller tjenesten kan yde barnet eller den unge. Dette gælder dog ikke, hvis særlige forhold gør sig gældende.

80. Når kommunen har modtaget underretning efter §§ 152, 153 eller 154, skal kommunen efter servicelovens § 155 b kvittere for modtagelsen inden seks hverdage. Dette er alene en bekræftelse af, at kommunen har registreret underretningen. Kvitteringen må ikke indeholde oplysninger om, hvad kommunen påtænker at foretage sig i den enkelte sag. Det kan være hensigtsmæssigt, at kvitteringen indeholder generelle oplysninger om, hvad kommunen normalt gør. Kvitteringen kan også oplyse om, at den, der foretager underretning, ikke bliver part i sagen, ikke vil blive løbende orienteret om sagens forløb og ikke kan klage over de skridt, som kommunen vælger at foretage eller vælger ikke at foretage.

Kommunens behandling af underretninger

Serviceloven

§ 155. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at der iværksættes en rettidig og systematisk vurdering af alle underretninger efter §§ 152-154 med henblik på at afklare, om barnet eller den unge har behov for særlig støtte. Kommunalbestyrelsen skal foretage central registrering af underretningerne med henblik på at understøtte tilrettelæggelsen af indsatsen.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal senest 24 timer efter modtagelsen af en underretning efter stk. 1 vurdere, om barnets eller den unges sundhed eller udvikling er i fare, og om der derfor er behov for at iværksætte akutte foranstaltninger over for barnet eller den unge.

81. Efter § 155, stk. 2, skal kommunen senest 24 timer efter modtagelsen af en underretning vurdere, om underretningen giver grund til at antage, at der er behov for at iværksætte akutte foranstaltninger over for barnet eller den unge. For nærmere information om dette henvises til punkt 87. Kommunen skal endvidere efter § 155, stk. 1, sikre, at der iværksættes en rettidig og systematisk vurdering af alle indkomne underretninger efter §§ 152- 154 med henblik på at afklare, om det må antages, at et barn

eller en ung trænger til særlig støtte. Dette omfatter dels de underretninger, som giver anledning til akutte foranstaltninger og dels de underretninger, som ikke gør.

Det reguleres ikke nærmere i serviceloven, hvordan sagsgangene for håndtering af underretninger konkret skal organiseres, da dette afhænger af lokale forhold m.v. Det er dog afgørende, at kommunens procedurer for behandling af underretninger understøtter en hurtig afklaring af, om en underretning giver anledning til at iværksætte en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50.

Kommunen bør ligeledes sørge for, at behandlingen af underretninger gennemføres systematisk, og at behandlingen så vidt muligt baseres på et socialfagligt grundlag for at sikre en fyldestgørende belysning af den pågældende bekymring for barnet eller den unge. Dette kan bl.a. omfatte indsamling af relevante oplysninger fra det pågældende barn eller den unge og dets familie samt relevante fagfolk. Det kan også omfatte måden, hvorpå en eventuel overlevering af sagen til en anden sagsbehandler foregår, således at det sikres, at alle relevante oplysninger fremgår i sagen og videregives.

Der er ikke tale om, at kommunens behandling af en underretning skal antage samme omfang som en børnefaglig undersøgelse. Kommunen skal derimod på baggrund af underretningen vurdere, om der er grundlag for at iværksætte en undersøgelse på baggrund af en vurdering af de relevante forhold, som kan belyse de forhold, underretningen bygger på.

Afhængig af indholdet af underretningen vil en henvendelse fra kommunens sociale myndigheder til dagtilbud, skole eller lignende kunne ske uden forudgående samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden, jf. retssikkerhedslovens § 11 c, men kommunen bør i videst muligt omfang sikre sig samtykke, jf. retssikkerhedslovens § 11 a. Hvis der ikke foreligger et forudgående samtykke, bør forældrene orienteres om underretningen og om, hvilke oplysninger der eventuelt er indhentet som følge heraf. Som udgangspunkt skal forældrene orienteres om indholdet af en underretning som kommunen modtager. Efter en konkret vurdering kan kommunen dog undlade at oplyse om en underretning, hvis den registreredes interesse i at få kendskab til oplysningerne findes at burde vige for afgørende hensyn til private interesser, herunder til den pågældende selv jf. databeskyttelseslovens § 22. Se også punkt 72 om underretning ved mistanke om seksuelle eller fysiske overgreb og punkt 74 om tavshedspligt og underretning.

Registrering af underretninger

82. Kommunen skal efter servicelovens § 155, stk. 1, foretage en central registrering af alle underretninger. Dette indebærer, at underretningerne registreres centralt ved modtagelsen, således at der fremkommer overblik over antallet af modtagne underretninger i kommunen, hvor hurtigt underretningerne herefter behandles m.v. Formålet hermed er at understøtte kommunernes mulighed for at anvende data vedrørende underretningerne i et strategisk øjemed for eksempel som led i den generelle ledelsesinformation og øvrige tilrettelæggelse af kommunens indsats på området. Eksempelvis kan der ved registrering af underretningerne vise sig et behov for en særlig indsats på et konkret område, for eksempel hvis kommunen registrerer en stigning i underretninger vedrørende kriminelle børn og unge eller vedrørende for eksempel små børn af unge mødre.

Formålet er endvidere at styrke den kommunale ledelsesinformation blandt andet med henblik på at ansvarliggøre kommunen politisk, som herved får mulighed for at følge området og iværksætte tiltag, hvis der vurderes behov herfor. Der er ikke tale om specifikke krav til kommunens registrering af underretningerne, og registreringen kan således tilrettelægges i overensstemmelse med kommunens øvrige procedurer på området, herunder for eksempel i forhold til om kommunen anvender DUBU eller andet tilsvarende it-system. Dette skal ses i sammenhæng med statistikken vedr. underretninger. Kommunerne er forpligtiget i retssikkerhedsbekendtgørelsen til at indberette nøgledata til Danmarks Statistik på cpr. niveau om de underretninger, de modtager. På baggrund af disse data oprettes en landsdækkende

statistik over underretninger fra fagpersoner og borgere til kommunerne om konkrete børn og unge, som de er bekymrede for. Det primære formål hermed er at kunne følge udviklingen i underretninger og underretningsmønstre samt hvordan og hvor hurtigt der reageres på disse underretninger på nationalt plan samt sikre, at kommunerne selv får et præcist grundlag for at følge udviklingen.

Vurdering inden for 24 timer

83. Efter § 155, stk. 2, skal kommunen inden for 24 timer efter, at en underretning er modtaget, vurdere, om barnets eller den unges sundhed eller udvikling er i fare, således at der straks skal iværksættes en indsats. Dette er relevant i de tilfælde, hvor kommunen modtager en underretning med en alvorlig bekymring, eksempelvis hvis et barn eller en ung har været udsat for overgreb. Sådanne bekymringer må antages at være af så alvorlig karakter, at barnet eller den unge kan risikere at lide alvorlig skade og have behov for akut hjælp. Serviceloven indeholder derfor et krav om, at alle indkomne underretninger skal vurderes hurtigst muligt og senest inden for 24 timer med henblik på at afgøre, om der er behov for akut indsats i forhold til at hjælpe og beskytte barnet eller den unge. Hvis det vurderes, at der ikke er behov for en akut indsats, kan den pågældende underretning overgå til kommunens øvrige sagsgang for indkomne underretninger.

Kravet om, at alle underretninger skal vurderes, inden der er gået 24 timer, omfatter også weekender og helligdage m.v. Det bemærkes, at fristen gælder fra det tidspunkt, hvor underretningen er modtaget i den del af forvaltningen, som behandler underretningerne.

Som led i at sikre, at underretningen kan håndteres inden for 24 timer, har kommunerne mulighed for at benytte kommunens eksisterende beredskab eller oprette særlige procedurer for håndteringen af akutte underretninger. Her kan det f.eks. være hensigtsmæssigt at beskrive, hvortil akutte underretninger skal ske, hvilke retningslinjer der gælder for håndteringen af underretninger som modtages uden for den relevante forvaltnings åbningstid eller ved medarbejderes ferie eller andet fravær, og procedurer for håndteringen af underretninger, som tilgår en forkert forvaltning.

Det helt afgørende er, at kommunen sikrer sig, at der er mulighed for at underrette akut, og at der er klar og entydig information tilgængelig om dette, så borgerne ved, hvor de skal rette henvendelse til. Kommunerne kan f.eks. sikre dette ved, at der i den relevante forvaltning oprettes et autosvar på alle indkomne mails, hvis modtageren ikke er til stede, og derfor ikke kan besvare henvendelsen. Autosvaret kan angive, hvor man skal henvende sig, hvis man ønsker at indsende en underretning, som kræver en akut indsats. På den måde undgår kommunen at overse underretninger, som sendes til mailadresser, som ikke bliver anvendt. I de tilfælde, hvor en underretning er sendt til en specifik sagsbehandler, der ikke er til stede, og hvor underretteren efterfølgende modtager et autosvar om, at den konkrete sagsbehandler ikke er til stede og med en henvisning til, hvor en akut underretning skal sendes til, vil det være underretterens ansvar at sørge for, at underretningen tilgår nogle, der kan handle inden for 24 timer. Den pågældende sagsbehandler skal dog efterfølgende følge op på, om kommunen har modtaget og vurderet underretningen. Kommunen kan også oplyse om, at underretninger skal tilgå et specifikt telefonnummer eller en bestemt e-mailadresse, f.eks. den sociale døgnvagt, på deres hjemmeside.

Det bemærkes i øvrigt, at det også skal være muligt for personer uden adgang til en computer at indgive en akut underretning, f.eks. telefonisk. Uden for kommunens almindelige åbningstid vil kommunen f.eks. kunne imødekomme kravet om, at alle underretninger skal vurderes, inden der er gået 24 timer, ved at lade kommunens telefonsvarer oplyse og/eller ved at sætte klistermærker på relevante kommunale postkasser med oplysning om, hvortil akutte underretninger skal ske. Som det fremgår oven for kan kommunen f.eks. fastsætte retningslinjer om, at akutte underretninger skal ske til et bestemt telefonnummer, f.eks. til den sociale døgnvagt eller til en bestemt mailadresse.

Genvurdering af en underretning

Serviceloven

§ 155 a. Når kommunalbestyrelsen modtager en underretning om et barn eller en ung, over for hvem kommunalbestyrelsen allerede har iværksat foranstaltninger, skal kommunalbestyrelsen genvurdere sagen. En eller flere personer i den myndighed, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, der ikke tidligere har deltaget i behandlingen af sagen, skal deltage i genvurderingen.

Stk. 2-3. ---

84. Kommunen er efter servicelovens § 155 a, stk. 1, forpligtet til at genvurdere en konkret sag, hvis der indkommer underretninger vedrørende et barn eller en ung, overfor hvem kommunen allerede har iværksat en foranstaltning. Hvis underretningen modtages, mens der pågår en undersøgelse efter § 50, skal den som et led i den almindelige sagsbehandling indgå som en del af undersøgelsen. I disse tilfælde skal der således ikke indgå en genvurdering.

Genvurderingen skal afklare, hvorvidt underretningen giver anledning til at revidere indsatsen. Kommunen skal som led heri inddrage en anden eller andre personer i den myndighed, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge (som oftest betegnes denne del af den kommunale myndighed som "Børne- og ungeforvaltningen" eller "Familieforvaltningen"), der ikke tidligere har deltaget i behandlingen af sagen. Dette har til hensigt at fremme en fælles faglig drøftelse af den konkrete sag, således at det sikres, at den enkelte ansvarlige sagsbehandler får kvalificeret sparring og opbakning, herunder i forhold til at vurdere om den igangværende indsats er tilstrækkelig, eller om underretningen giver anledning til at undersøge andre aspekter af barnets eller den unges forhold og træffe afgørelse om ny foranstaltning. Formålet er at sikre, at en bekymring vedrørende et udsat barn eller en ung ikke overses i de tilfælde, hvor der er igangsat støtte, men hvor der fortsat kan være grund til bekymring for et konkret barn eller en ungs trivsel på trods af, at kommunen har iværksat foranstaltninger overfor barnet eller den unge.

Kommunen vælger selv, hvilken person i forvaltningen der skal inddrages i drøftelsen, herunder om drøftelsen for eksempel skal foregå i et fagligt team eller med en kollega eller en faglig leder. Det er dog afgørende, at den ansvarlige sagsbehandler sikres mulighed for at få kvalificeret sparring, således at der er mindre risiko for, at sagens forskellige aspekter overses eller fejltolkes.

Som udgangspunkt bør der ske en genvurdering af en sag første gang, der indkommer en ny underretning på det pågældende barn eller den unge. I tilfælde, hvor der allerede er foretaget en genvurdering af sagen, men hvor dette er sket for tid tilbage, bør sagen genvurderes på ny. Drøftelsens karakter må bero på et konkret skøn og kan være af kortere eller længere varighed. Det bemærkes, at genvurderingen som udgangspunkt må antages at have karakter af et væsentligt sagsskridt, der bør noteres på sagen.

Børnesamtale ved underretninger om overgreb

Serviceloven

§ 155 a. ---

Stk. 2. Til brug for vurderingen af en underretning efter §§ 152-154, jf. stk. 1, kan der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens in-

dehaver og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor. Ved underretning om overgreb mod et barn eller en ung skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Ved underretning om overgreb mod et barn eller en ung fra barnets eller den unges forældres side, skal samtalen finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse.

Stk. 3. Samtale efter denne bestemmelse kan undlades i det omfang, barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter taler imod samtalens gennemførelse.

85. Kommunen kan gennemføre en børnesamtale i forbindelse med behandlingen af underretninger, jf. servicelovens § 155 a, stk. 2. Det er således vigtigt, at kommunerne er opmærksomme på muligheden for at afholde en samtale med barnet eller den unge i forbindelse med vurderingen af en underretning. Kommunen skal altid som led i sin behandling af en underretning overveje, om det vil være relevant at gennemføre en samtale med barnet eller den unge.

Det skal understreges, at kommunen altid skal gennemføre en børnesamtale i forbindelse med underretninger om overgreb mod et barn eller en ung. Med underretninger om overgreb sigtes på de tilfælde, hvor underretningen omfatter et konkret tilfælde eller en konkret mistanke om overgreb mod et barn eller en ung. Såfremt underretningen omhandler bekymring for, at en eller begge forældre begår overgreb eller har begået overgreb mod barnet eller den unge, skal samtalen gennemføres uden forældremyndighedsindehaverens samtykke og tilstedeværelse. Formålet er blandt andet at sikre, at forældrenes tilstedeværelse ikke udgør en barriere for, at barnet eller den unge uforbeholdent kan tilkendegive sine synspunkter.

Efter § 155 a, stk. 3, kan kravet om at afholde en børnesamtale undlades, hvis barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter taler imod samtalens gennemførelse. For eksempel er der ikke krav om at gennemføre en børnesamtale, såfremt underretningen i sig selv fører til, at der træffes afgørelse om at igangsætte en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. Endvidere kan en vurdering af barnets eller den unges modenhed lægges til grund for ikke at gennemføre en samtale. Endelig kan det i tilfælde, hvor der åbenlyst er tale om chikane eller grundløse underretninger betyde, at der ikke skal gennemføres en børnesamtale i forbindelse med kommunens behandling af en underretning.

Det bemærkes, at undladelsesbestemmelsen efter § 155 a, stk. 3, afviger fra undladelsesbestemmelsen i servicelovens § 48, stk. 2, om børnesamtaler, da kriterierne for at undlade en samtale efter § 48 skal tale i mod afholdelse af samtalen i afgørende grad.

Såfremt kommunen modtager en underretning om overgreb mod et barn eller en ung sideløbende med, at kommunen er i færd med at vurdere en tidligere underretning om en bekymring for barnet eller den unge, skal den nye underretning indgå i en samlet vurdering af behovet for eventuelt at igangsætte en børnefaglig undersøgelse efter lovens § 50. Kommunen skal i den forbindelse gennemføre en samtale med barnet eller den unge, således at bekymringen vedrørende et eventuelt overgreb kan belyses. Der henvises til vejledningens punkt 188-190 ff., om børnesamtale ved den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50. I tilfælde, hvor kommunen eventuelt allerede har gennemført en børnesamtale med barnet eller den unge, skal det vurderes, om endnu en samtale vil være til unødig belastning for barnet eller den unge. Der bør således løbende tages højde for, om barnet eller den unge for eksempel kan bidrage til at belyse behovet for en børnefaglig undersøgelse yderligere.

Ved underretning om overgreb mod et barn eller en ung fra forældrenes side, skal samtalen altid finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse. Herudover vil det også i andre situationer være hensigtsmæssigt at gennemføre samtalen med barnet eller den unge, inden

forældremyndighedsindehaveren er orienteret om underretningen og dermed uden samtykke fra denne eller disse, samt uden at forældremyndighedens indehaver deltager i samtalen. Det vil for eksempel være relevant i forbindelse med underretninger, der medfører en mistanke om overgreb begået af personer i den nære familie eller i det nære netværk.

Gennemførelsen af en samtale med barnet eller den unge uden forældrenes samtykke eller tilstedeværelse bør altid bero på en konkret vurdering af underretningen. Kommunen bør forud for gennemførelsen af en samtale med barnet eller den unge, herunder særligt hvis samtalen gennemføres uden forældrenes tilstedeværelse, altid sørge for, at barnet eller den unge kender til sin ret til at medbringe en bisidder til samtalen, jf. servicelovens § 48 a, samt de muligheder der eksisterer i dag for at få en bisidder til et barn eller en ung via Børns Vilkårs bisidder-ordning. Der henvises til punkt 148 ff. i vejledningen for nærmere information om dette.

Kommunen bør også være særligt opmærksom på at afholde samtalen i tryghedsskabende rammer for barnet eller den unge. Det kan være i et børnevenligt indrettet lokale eller et sted uden for forvaltningen, hvor barnet eller den unge føler sig tryg, eksempelvis i barnets dagtilbud eller på barnets eller den unges skole.

I forhold til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse kan der endvidere være særlige kommunikative vanskeligheder som følge af funktionsnedsættelsen, som der bør tages højde for ved gennemførelse af samtalen. Kommunen skal endvidere være særligt opmærksom på at søge at opretholde en god dialog med barnets eller den unges forældremyndighedsindehaver. Der bør forsøges at opnå forældremyndighedsindehaverens forståelse for, hvorfor det ikke er hensigtsmæssigt, at vedkommende deltager i samtalen. Endvidere bør der efter samtalen være en god dialog med forældremyndighedsindehaveren om samtalens formål m.v.

Notatpligt ved underretning

86. Kommunen har notatpligt, når den modtager oplysninger om en sags faktiske omstændigheder, når disse har betydning for en sags afgørelse. Dette fremgår af offentlighedslovens § 13. Notatpligten gælder kun i sager, hvor der skal træffes afgørelse. Det afgørende for notatpligten er, om der er modtaget oplysninger, der kan bidrage til at skabe klarhed om sagens faktiske omstændigheder, og disse oplysninger ikke allerede fremgår af sagen. Som udgangspunkt er der derfor notatpligt ved underretninger, fordi oplysningerne i underretningen ofte vil indgå som en del af grundlaget for afgørelsen om, hvorvidt der skal iværksættes en undersøgelse af barnets eller den unges forhold efter servicelovens § 50. Efter offentlighedsloven er der også pligt til at notere væsentlige sagsbehandlingsskridt. Væsentlige sagsbehandlingsskridt i børnesager kan eksempelvis være, at det fremgår, at der er truffet afgørelse om iværksættelse af en børnefaglig undersøgelse, og hvem afgørelsen er truffet over for. Det kan også være en beslutning om at indhente samtykke til en foranstaltning, iværksættelse af en forældrekompetenceundersøgelse eller en psykologisk undersøgelse af et barn.

Anonyme underretninger

87. Et særligt problem foreligger, hvor der er tale om anonyme henvendelser. Problemet kan opstå i to forskellige situationer. I den ene situation, hvor underretteren er anonym også i forhold til kommunen, kan det være nødvendigt, at kommunen foretager en undersøgelse på baggrund af den anonyme henvendelse, men arten og omfanget må i høj grad afhænge af de konkrete omstændigheder, og der kan i sådanne tilfælde være særlig grund til straks at orientere familien om underretningen og om, at den er anonym.

I den anden situation kan kommunen være bekendt med underretterens navn, men denne ønsker at være anonym på grund af forholdet til familien. Der er efter forvaltningslovens § 15 b mulighed for at

undtage navnet på underretteren fra aktindsigt, men kun når dette kan begrundes med et særligt hensyn til underretteren, og kun hvis dette hensyn klart overstiger hensynet til familiens behov for at få oplyst identiteten på underretteren. Det følger heraf, at kommunen ikke på tidspunktet for underretningen kan love en underretter, at pågældende kan være anonym i forhold til familien.

Tværkommunal underretningspligt

Serviceloven

§ 152. Hvis en familie med et eller flere børn under 18 år eller vordende forældre flytter fra én kommune til en anden kommune og fraflytningskommunen finder, at et eller flere børn eller de vordende forældre har behov for særlig støtte af hensyn til barnets eventuelle særlige behov for støtte efter fødslen, skal fraflytningskommunen underrette tilflytningskommunen herom.

Stk. 2. I forbindelse med en underretning efter stk. 1, skal fraflytningskommunen oversende nødvendigt sagsmateriale, herunder en opsummering af relevante vurderinger, som fraflytningskommunen har foretaget i sagen.

88. Når en familie med et eller flere børn under 18 år eller vordende forældre, der har behov for særlig støtte, flytter til en anden kommune, er det vigtigt, at den nye kommune bliver gjort opmærksom på familiens behov. På den baggrund følger det af servicelovens § 152, at fraflytningskommunen skal underrette tilflytningskommunen herom. I mange tilfælde vil forældrene eller de vordende forældre desuden selv tage kontakt til den nye kommune for at få hjælp til løsning af problemerne, men der ses også eksempler på, at forældre eller vordende forældre flytter til en anden kommune for at undgå iværksættelse af foranstaltninger, som den hidtidige kommune har påtænkt, men hvor der endnu ikke er truffet afgørelse herom. I sådanne tilfælde - og specielt hvis flytningen må antages at være forårsaget af en umiddelbart forestående anbringelse uden for hjemmet – kan det være af afgørende betydning, at fraflytningskommunen underretter tilflytningskommunen, så snart kommunen bliver opmærksom på, at familien flytter.

Servicelovens § 152 fastslår, at fraflytningskommunen har pligt til at underrette tilflytningskommunen i situationer, hvor fraflytningskommunen finder, at de vordende forældre eller et eller flere af børnene har behov for særlig støtte. Bestemmelsen omfatter alle tilfælde, hvor der efter fraflytningskommunens vurdering er behov for foranstaltninger, herunder eventuelt foranstaltninger uden samtykke, således at tilflytningskommunen får mulighed for at sætte ind med hjælp til familien så tidligt som muligt.

Underretningspligten omfatter alle oplysninger om forhold, der giver en formodning om, at familien har behov for særlig støtte. Såfremt fraflytningskommunen vurderer, at der er akut grund til at frygte for barnets sundhed eller udvikling, evt. efter fødslen for vordende forældre, er det vigtigt, at kommunen angiver dette i underretningen.

Den kommunalbestyrelse, der foretager en mellemkommunal underretning efter § 152, stk. 1, skal i forbindelse med den pågældende underretning også oversende nødvendigt sagsmateriale og en opsummering af relevante vurderinger, som fraflytningskommunen har foretaget, jf. § 152, stk. 2.

Det er ikke alt sagsmateriale, som skal oversendes, men alene det, som fraflytningskommunen vurderer, er nødvendigt for tilflytterkommunens vurdering af familiens støttebehov. Dette kan eksempelvis være en nyligt udarbejdet børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, en handleplan efter servicelovens § 140 eller andre vigtige vurderinger. Der kan også være tale om nylige underretninger om familien.

Desuden skal fraflytningskommunen (den underrettende kommune) udarbejde en kort opsummering af de vurderinger, som kommunen har foretaget. Formålet er, at tilflytningskommunen hurtigt kan danne sig et overblik over fraflytningskommunens foreløbige vurdering af karakteren af familiens sociale problemer, således at kommunen får et bedre grundlag for at bedømme, om der kræves akut handling i forhold til støtte til familien.

Som udgangspunkt skal sagsakterne og herunder opsummeringen af de relevante vurderinger oversendes i forbindelse med underretningen. Der kan dog være gode grunde til, at materiale først eftersendes senere, f.eks. hvis familien flytter pludseligt, og det findes nødvendigt at foretage en underretning hurtigt. I så fald skal sagsmaterialet eftersendes hurtigst muligt.

Tilflytningskommunen er ikke forpligtet af de vurderinger, som fraflytningskommunen har foretaget, men vurderingerne skal indgå i oplysningen af sagen på linje med andre fagpersoners vurderinger, som måtte være i kommunens besiddelse.

Den nye kommune er forpligtet til at vurdere behovet for en børnefaglig undersøgelse og for støtte selv. Denne vurdering kan foretages både på baggrund af oplysninger, som kommunen selv har indhentet, og på baggrund af fraflytningskommunens oplysninger.

Det bemærkes i øvrigt, at der er adgang til at aftale, at en tidligere opholdskommune fortsat skal være handlekommune, hvis der foreligger særlige grunde. Dette forudsætter, at der foreligger samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år eller de vordende forældre. En sådan aftale kan f.eks. være hensigtsmæssig, hvis der er tale om en familie, der flytter meget. Se Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Mellemkommunal underretningspligt til Grønland og Færøerne

89. Det skal bemærkes, at der desuden i medfør af servicelovens § 196, stk. 2, er fastsat nærmere regler om mellemkommunal underretningspligt fra danske kommuner til færøske og grønlandske kommuner. Reglerne herom findes i bekendtgørelse om døgnophold i tilbud i Danmark eller på Færøerne og bekendtgørelse om døgnophold i tilbud i Danmark eller Grønland. Bekendtgørelserne kan findes på www.retsinfo.dk. Underretningspligten indtræder, hvis en familie med et eller flere børn under 18 år eller vordende forældre flytter mellem Danmark og Grønland, eller Danmark og Færøerne og den danske fraflytningskommune finder, at et eller flere børn eller de vordende forældre har behov for særlig støtte af hensyn til barnets eventuelle særlige behov for støtte efter fødslen. I forbindelse med en underretning til en grønlandsk eller færøske kommune skal fraflytningskommunen oversende nødvendigt sagsmateriale, herunder en opsummering af relevante vurderinger, som fraflytningskommunen har foretaget i sagen.

Anmeldelse til politiet og afværgepligt

90. Det er politiets og retsvæsenets opgave at tage sig af den strafferetlige efterforskning og vurderingen af strafferetlige forhold, herunder overgreb mod børn og unge.

Derfor er det også vigtigt, at politiet får at vide, hvis man som borger eller offentlig myndighed har mistanke om overgreb eller andre alvorlige forbrydelser. Politiet kan på baggrund af oplysningerne vurdere, om der er grundlag for at gå videre med sagen.

Efter straffeloven er der ikke en almindelig pligt til at anmelde forbrydelser, men det er efter straffelovens § 141 strafbart ikke at gøre, hvad der står i ens magt for at forebygge eller afværge en forbrydelse, der indebærer fare for menneskers liv eller velfærd, som man har kendskab til. Der er således en »afværgepligt«. Denne pligt kan f.eks. være til stede, hvis en begået forbrydelse kan tænkes at gentage

sig - hvilket f.eks. kan være relevant i forbindelse med overgreb på børn og unge. Afværgepligten gælder også for offentlige myndigheder.

En kommune, der har mistanke om voldelige eller seksuelle overgreb mod et barn eller en ung, skal således vurdere barnets eller den unges behov for hjælp i den enkelte sag.

Der kan i den sammenhæng også henvises til det beredskab, som alle kommunalbestyrelser skal udarbejde til sikring af forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager, hvor der er viden eller mistanke om, at et barn eller en ung har været udsat for overgreb, jf. punkt 30-32.

Det afgørende i kommunens vurdering er beskyttelsen af barnet eller den unge mod eventuelle (nye) overgreb. Den strafferetlige side af sagen overlades til politiet. Kommunen har en forpligtelse til at være opmærksom på barnets behov for særlig støtte på grund af overgrebene. Vurderingen af barnets eller den unges behov for støtte afhænger ikke af udfaldet af en evt. straffesag, da der ikke altid vil kunne ske domfældelse i denne type sager på grund af manglende beviser.

Kapitel 5

Tilsyn

91. Dette kapitel gennemgår servicelovens bestemmelser om kommunens pligt til at føre tilsyn med forhold, der har betydning for børn og unges vilkår, samt tilsyn med børn og unge med midlertidigt ophold i kommunen, herunder børn og unge, der har ophold på krisecentre, asylcentre eller er på ferieophold m.v. Endvidere beskrives tilsynet med børn og unge, som kommunen har anbragt uden for hjemmet. I forhold til reglerne om det driftsorienterede tilsyn med generelt godkendte anbringelsessteder henvises til vejledning om socialtilsyn.

Serviceloven

§ 146. Kommunalbestyrelsen skal føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år samt vordende forældre i kommunen lever.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen fører sit tilsyn efter stk. 1 på en sådan måde, at kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til et barn eller en ung under 18 år, eller hvor det må antages, at der kan opstå et behov for særlig støtte til et barn umiddelbart efter fødslen.

Den generelle tilsynsforpligtelse overfor alle børn og unge

92. Servicelovens § 146 fastslår en tilsynsforpligtelse for kommunen og dermed en pligt for kommunen til at interessere sig for de forhold, der har betydning for børn og unges vilkår. Tilsynspligten efter servicelovens § 146, stk. 1, er fortrinsvis af generel karakter og omfatter alle forhold, der har betydning for vordende forældres samt børn og unges livsbetingelser i lokalområdet. Det er således kommunens pligt at gøre andre myndigheder opmærksomme på uhensigtsmæssige forhold, f.eks. utilfredsstillende bolig- og trafikforhold. Kommunens forpligtelse til at udarbejde en sammenhængende børnepolitik, jf. servicelovens § 19, stk. 2, skal ses i sammenhæng hermed, da politikken skal bygge bro mellem de generelle forhold i kommunen og den målrettede indsats for børn og unge med behov for særlig støtte. Eksempler herpå kan være, hvordan man sikrer opmærksomhed på barnets udvikling i første leveår gennem regelmæssig kontakt mellem sundhedsplejersken og forældrene samt børn og unge med behov for særlig støtte, herunder pga. funktionsnedsættelse i dagtilbud og skole eller på, om der er fritids- eller

sundhedstilbud nok, som børn og unge med behov for særlig støtte, herunder pga. funktionsnedsættelse kan gøre brug af.

Den generelle tilsynspligt udføres bedst i samarbejde, ikke blot mellem de enkelte forvaltninger i kommunen, men også med andre offentlige myndigheder, som f.eks. Sundhedsstyrelsens embedslæge-institutioner. Derudover er det nødvendigt med et samarbejde med private og frivillige organisationer og foreninger for, at kommunen kan danne sig et overblik over de sociale tilbud, sundhedsfaglige tilbud og fritidsaktiviteter til børn og unge samt vordende forældre, der er i kommunen. Det er især vigtigt, fordi det giver et overblik over mulighederne for en tidlig forebyggende indsats i forskellige sammenhænge. Bestemmelsen er således også grundlag for den forebyggende virksomhed i samarbejdet mellem skole, politi og de sociale myndigheder, også kaldet SSP-samarbejdet, jf. punkt 571.

Tilsynet med det enkelte barn eller den enkelte unge

93. Tilsynspligten har også en mere konkret karakter, idet kommunen specielt bør være opmærksom på omstændigheder, der giver grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år har behov for støtte, jf. servicelovens § 146, stk. 2. Dette tilsyn bør føres på en sådan måde, at der kan sættes ind med en tidlig indsats i de tilfælde, hvor et barn eller en ung må formodes at have behov for særlig hjælp og støtte, herunder også som følge af nedsat funktionsevne.

Kommunens tilsynspligt gælder alle børn og unge under 18 år uanset deres opholdsgrundlag og uanset, om barnet eller den unge har lovligt ophold eller ej. Kommunens tilsynspligt omfatter således også børn og unge i kommunen, der ikke opholder sig lovligt her i landet i servicelovens forstand. Kommunens tilsynspligt gælder også, når barnet eller den unge opholder sig på et asylcenter.

Tilsynet indebærer, at kommunen skal være opmærksom på, om der i kommunen befinder sig et konkret barn eller en ung, som kan have brug for støtte. Hvis et barn eller en ung antages at have behov for støtte, har kommunen pligt til at sikre, at der iværksættes en undersøgelse af barnets eller den unges forhold efter servicelovens § 50. Læs yderligere om den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50 i kapitel 8.

Ofte vil tilsynet med det enkelte barn eller en ung ske i dagtilbud og på skoler, da disse steder benyttes af næsten alle børn og unge. Her skal sundhedsplejersker, lærere, pædagoger og andet personale være opmærksomme på omstændigheder, der giver formodning om, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte. Personer, der arbejder med børn i offentligt regi eller lignende, har en særlig underretningspligt, og det tilsyn, der udføres gennem personalets virke, er derfor normalt tilstrækkeligt til at opfylde tilsynspligten overfor børn og unge på offentlige institutioner.

Modtager kommunen en underretning om et barn eller en ung, som har ophold i kommunen, men som ikke har lovligt ophold i Danmark, skal kommunen kontakte udlændingemyndighederne, så der kan blive taget hånd om eventuelle problemer i regi af udlændingesystemet, jf. udlændingelovens § 42 a, stk. 2. Se også punkt 16 og 97.

Særligt tilsyn med et konkret barns eller en ung persons forhold

94. Der kan være en række særlige omstændigheder, som betyder, at kommunen skal være særligt opmærksom på et konkret barn eller en konkret ung persons forhold.

Der kan eksempelvis være tale om børn fra familier, hvor forældrene har særlige problemer eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Når en sagsbehandler eller lignende kommer i kontakt med voksne med særlige sociale problemer, eksempelvis som følge af alkohol- eller narkotikamisbrug eller en sindslidelse, er det vigtigt, at der spørges til, om der er børn i hjemmet, således, at der kan iværksættes en familieorienteret og forebyggende indsats over for børn og unge i disse familier. Se også ministeriets

vejledninger til serviceloven om støtte til voksne. Det er også vigtigt at være opmærksom på børn i familier, hvor forældrene har nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, idet der kan være behov for særlig støtte med det formål, at familien kan få en almindelig dagligdag til at fungere. For eksempel kan det være relevant at dække nødvendige merudgifter til en forælder med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter servicelovens § 100.

I tilfælde, hvor den kommunale forvaltning har fået underretning fra fogedretten om, at en familie vil blive udsat af deres lejemål, skal kommunen vurdere, om der er behov for at sætte støtte i værk i forhold til familiens børn, jf. også retssikkerhedslovens § 5 a. Der henvises til Vejledning om kommunernes handlepligt og handlemuligheder i forhold til udsættelsestruede eller udsatte lejere, som kan findes på www.retsinfo.dk.

Tilsyn med børn og unge med midlertidigt ophold i kommunen

95. Kommunens forpligtelse til at føre tilsyn omfatter alle børn og unge, der har ophold i kommunen, også selv om deres ophold er af midlertidig karakter. Det betyder, at tilsynet også omfatter børn og unge på krisecentre, ferieophold, samvær, i fængsler m.v., uanset om barnet eller den unge har opholdskommune i en anden kommune. Den kommune, hvori barnet eller den unge har midlertidigt ophold, har således pligt til både at føre tilsyn med barnet eller den unge, og til at iværksætte nødvendige øjeblikkelige foranstaltninger, hvis barnet eller den unge har behov herfor. I forhold til børn og unge på krisecentre henvises til punkt 96 og til Vejledning om botilbud m.v. til voksne.

Det er vigtigt, at beliggenhedskommunen sikrer, at personalet på disse steder orienterer kommunen, når der opholder sig eller bor et barn eller en ung på stedet, og oplyser, hvem barnet eller den unge er. Denne viden giver beliggenhedskommunen mulighed for at vurdere tilsynets omfang, og hvorvidt der skal iværksættes nødvendige øjeblikkelige støtteforanstaltninger overfor barnet eller den unge.

Reglerne om handlekommune og opholdskommune i øvrigt er beskrevet i Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Tilsyn med børn og unge på krisecentre

96. Børn og unge, der opholder sig på krisecentre m.v., har ofte brug for særlig støtte. Derfor er det vigtigt, at beliggenhedskommunen sikrer sig, at der er kontinuerlig kontakt til krisecentrene, og løbende holder sig orienteret om forholdene for de børn og unge, der opholder sig på krisecentre, og som kommunen har tilsynspligt og eventuel handlepligt over for, med henblik på, at den koordinerende rådgivning, psykologbehandlingen og evt. anden relevant støtte kan tilbydes til barnet eller den unge og familien på det tidligst mulige tidspunkt. Der henvises til Vejledningens punkt 281-283 og til Vejledning om botilbud m.v. til voksne.

Tilsyn med børn og unge på asylcentre

97. Udlændingestyrelsen har, jf. udlændingelovens § 42 a, forsørgelsespligt over for børn og unge, der opholder sig i Danmark som asylansøgere (processuelt ophold) eller uden et lovligt opholdsgrundlag. Det betyder, at det som udgangspunkt er personalet på asylcentrene eller andre indkvarteringssteder, der i det omfang, børnenes eller den unges forældre ikke kan varetage den daglige omsorg, skal varetage den daglige omsorg for børnene på stedet, herunder yde den nødvendige særlige støtte. Kommunens generelle tilsynsforpligtelse gælder også for de børn og unge, der opholder sig i kommunen uden lovligt ophold og herunder på asylcentre. Kravet om lovligt ophold i serviceloven jf. § 2, stk. 1, har ikke betydning her, da der ikke er tale om at yde hjælp efter loven. Hvis kommunen som led i sin tilsynsforpligtelse bliver opmærksom på børn eller ungeunder 18 år, som mistrives eller på anden måde er i en uheldig udvikling,

har kommunen derfor pligt til at kontakte udlændingemyndighederne, så der kan blive taget hånd om disse problemer i regi af udlændingesystemet, jf. udlændingelovens § 42 a.

Hvis der på asylcentre eller andre indkvarteringssteder er børn eller unge, som har problemer af en sådan karakter, at udlændingemyndighederne vurderer, at de ikke kan håndteres i regi af asylcentrene m.v., har udlændingemyndighederne eller indkvarteringsoperatøren mulighed for at kontakte beliggenhedskommunen, med henblik på at få en faglig vurdering af, hvilken form for støtte der eventuelt kunne være relevant i den konkrete sag. En underretning på grund af bekymring for et barn eller en ung skal således ske til den kommune, hvor centret ligger, og behandles af denne. Det gælder, uanset om asylcentret eller det andet indkvarteringssted drives af en anden kommune end beliggenhedskommunen, af en privat aktør, f.eks. Røde Kors eller af andre.

Behovet for sociale foranstaltninger fastlægges ud fra en konkret vurdering af, hvad der er nødvendigt, således at hjælpen er afpasset den midlertidige status, som barnet eller den unge har. I praksis tilsidesætter Udlændingestyrelsen aldrig kommunens faglige vurdering af behovet for iværksættelse af sociale foranstaltninger, hjælp eller støtte. Udlændingestyrelsen godkender forinden betaling af de foranstaltninger og den hjælp eller støtte, der iværksættes. Der henvises til punkt 16.

Tilsyn med børn og unge på ferie- og rekreationsophold

98. For så vidt angår børn og unge, der er på ferie- og rekreationsophold formidlet af private foreninger og lignende, er det ligeledes den kommune, hvor børnene eller de unge har midlertidigt ophold, som har tilsynsforpligtelse. Derfor er det vigtigt, at kommunen i den kommune, hvor børnene eller de unge har midlertidigt ophold, sikrer sig, at de foreninger, komiteer og andre private organisationer, der formidler ferieophold eller kortvarige rekreationsophold for børn og unge hos private, orienterer kommunen om, hvor mange børn det drejer sig om, hvor de skal bo under opholdet, og hvor længe de skal opholde sig i kommunen, børnenes alder, hvornår børnene ankommer m.v.

Hvis en kommune, som skal modtage børn eller unge på midlertidigt ophold, er bekendt med oplysninger, som gør, at et hjem må anses for uegnet til at modtage feriebørn, skal kommunen underrette den pågældende forening. Kommunen skal ikke foretage en vurdering af egnetheden som feriefamilie, men alene gøre opmærksom på forhold, der kan give anledning til bekymring for børnenes sikkerhed under opholdet. Det samme gælder, hvis kommunen efterfølgende bliver opmærksom på forhold, der giver anledning til betænkeligheder med hensyn til barnets fortsatte ophold i det pågældende feriehjem. Om nødvendigt kan kommunen sørge for, at barnet sendes hjem eller kontakte barnets hjemkommune.

Kommunen må endvidere være opmærksom på, at opholdet bringes til ophør ved ferieopholdets afslutning, hvis det drejer sig om børn under 14 år, da familien ellers skal godkendes som privat døgnpleje. Se punkt 503 ff.

Tilsyn med børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet

Serviceloven

§ 148. Kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter denne lov, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, fører tilsyn med de tilbud, som kommunalbestyrelsen i denne kommune i forhold til den enkelte person har truffet afgørelse om, jf. § 3, stk. 1. Tilsynet omfatter ikke det generelle driftsorienterede tilsyn, jf. § 148 a og lov om socialtilsyn.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen i den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter denne lov, jf. §§ 9-9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, skal løbende følge de enkelte sager for at sikre sig, at hjælpen fortsat opfylder sit formål. Kommunalbestyrelsen skal herunder være opmærksom på, om der er behov for at yde andre former for hjælp. Opfølgningen skal ske ud fra modtagerens forudsætninger og så vidt muligt i samarbejde med denne.

Stk. 3. Hvis den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for borgerens ophold i tilbuddet, jf. §§ 9 og 9 b i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, i forbindelse med tilsynet efter stk. 1 bliver opmærksom på bekymrende forhold i et tilbud, der er omfattet af lov om socialtilsyn, skal kommunalbestyrelsen underrette den kommunalbestyrelse, som efter § 2 i lov om socialtilsyn har ansvar for det driftsorienterede tilsyn med tilbuddet.

99. Det er som udgangspunkt den kommune, der har anbragt barnet eller den unge uden for hjemmet, der skal føre løbende tilsyn med barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, jf. servicelovens § 148. For børn og unge, der var anbragt før den 1. juli 2003 er opholds- og dermed handlekommunen dog den kommune, der var opholdskommune for barnet eller den unge den 30. juni 2003, uanset om anbringelsen er foretaget af en tidligere kommune. Der henvises til § 4 i lov nr. 1168 af 19. december 2003. Det gælder uanset, hvilken type anbringelsessted barnet eller den unge er anbragt i, og uanset hvad årsagen til anbringelsen er. Tilsynet omfatter dog ikke det generelle driftsorienterede tilsyn, jf. § 7 i lov om socialtilsyn. Der henvises til Vejledning om socialtilsyn.

Serviceloven

§ 70. ---

Stk. 2. Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen af indsatsen efter stk. 1 og behovet for revision af handleplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge, jf. § 148, stk. 1, og efter kontakt med forældremyndighedsindehaveren. Tilsynet efter § 148, stk. 1, skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet. Vurderingen skal omfatte en stillingtagen til, hvorvidt andre forhold end de hidtil beskrevne, jf. § 140, er relevante, og i så fald skal disse indgå i en revideret handleplan eller relevante dele af en helhedsorienteret plan.

Tilrettelæggelse af det personrettede tilsyn

100. Kommunen skal altid vurdere, hvor ofte og hvordan, der skal føres tilsyn. Det vil i hvert enkelt tilfælde bero på det enkelte barns eller den enkelte unges behov. Bestemmelsen i servicelovens § 70, stk. 2, om, at kommunen har pligt til at tale med barnet eller den unge på anbringelsesstedet mindst to gange årligt, er således alene et minimumskrav. I nogle sager vil det være nødvendigt at besøge barnet eller den unge hyppigere, andre gange kan den supplerende kontakt foregå telefonisk eller via møder på forvaltningen. Erfaringerne viser, at en grundig opfølgning er central for at sikre et godt udbytte af anbringelsen, og for at sikre, at anbringelsen ophører, når der ikke længere er grundlag for den. Samtalen med barnet/den unge i forbindelse med tilsynet skal så vidt muligt finde sted i fravær af ansatte fra anbringelsessteder. Begrebet "ansatte" dækker her både over ansatte på opholdssteder og døgninstitutioner og plejefamilie, uanset om de er ansat af kommunen eller tilknyttet kommunen på anden vis. Hvordan tilsynet tilrettelægges mest hensigtsmæssigt, vil variere fra sag til sag. Eksempelvis kan det i nogle sager være en fordel, at barnet eller den unge selv har sagsbehandlerens telefonnummer, så

barnet eller den unge også selv kan kontakte sagsbehandleren. Se også punkt 276-280 om opfølgning på foranstaltninger.

I nogle tilfælde kan det også være en fordel, hvis tilsynet tilrettelægges således, at det bliver samme person, som har kontakten med barnet eller den unge, og som forestår rådgivnings- og vejledningsopgaver m.v. over for familien under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, således at personen får et godt kendskab til barnet eller den unge og familien.

Hvis et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet på grund af nedsat funktionsevne, vil der kunne gøre sig særlige forhold gældende omkring tilrettelæggelsen og udøvelsen af tilsynet. F.eks. kan det være nødvendigt at tage højde for, at funktionsnedsættelsen kan give sig udslag i kommunikative vanskeligheder hos barnet.

Det bemærkes i øvrigt, at det uanset anbringelsesform er opholdskommunen, der har ansvaret for anbragte børn og unge. Heri ligger også en pligt til at beskytte barnets eller den unges integritet. Opholdskommunen bør derfor sikre sig, at anbringelsesstedet ikke f.eks. gennem interviews, fotografering eller via internettet bringer anbragte børn og unge i en situation, der kan skade dem eller deres familier.

Samtale med anbragte børn og unge

101. Formålet med tilsynet er at få indblik i barnets eller den unges trivsel på stedet, få barnets eller den unges egen vurdering af situationen samt sikre, at formålet med anbringelsen af barnet eller den unge på det pågældende sted opnås.

I forbindelse med opholdskommunens tilsyn med barnet skal kommunen minimum to gange årligt tale med barnet på anbringelsesstedet, jf. servicelovens § 70, stk. 2.

Samtalen med barnet eller den unge skal så vidt muligt gennemføres uden tilstedeværelse af personer fra anbringelsesstedet, uanset om barnet eller den unge er anbragt i en plejefamilie, på et opholdssted eller på en døgninstitution. Det kan give barnet eller den unge god mulighed for at tale frit om, hvordan han eller hun har det, og om der er problemer. Barnet eller den unge kan dog efter eget valg medbringe en bisidder eller en anden person til samtalen, hvis barnet eller den unge ønsker dette. Hvis barnet eller den unge har en funktionsnedsættelse, som gør, at der er behov for assistance til gennemførelse af samtalen, må det overvejes, hvorledes denne assistance kan ydes på uvildig vis.

Samtalen med barnet eller den unge kan kun undlades i særlige tilfælde, hvor hensynet til barnet eller den unge taler imod, at samtalen foretages. Undladelse af samtalen skal begrundes i sagen.

Tilsyn med børn og unge i privat familiepleje

102. Der gælder ingen særskilt tilsynsforpligtelse med børn i privat familiepleje efter servicelovens § 78. Det påhviler imidlertid den kommune, hvor plejefamilien bor, efter den almindelige tilsynsforpligtelse i servicelovens § 146, at være opmærksom på de forhold, barnet eller den unge lever under i familieplejen. Såfremt kommunen bliver opmærksom på, at et barn i privat familiepleje har særligt behov for støtte, bør der ske henvendelse til forældremyndighedsindehaveren og eventuelt dennes opholdskommune, så der kan iværksættes en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, der kan afdække evt. behov for foranstaltninger. Det er forældremyndighedsindehaverens opholdskommune, der har beslutningskompetencen i forhold til iværksættelse af foranstaltninger efter bl.a. servicelovens kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge.

Tilsyn med børn og unge i private døgnplejehjem

103. Døgnplejehjem, dvs. hjem af mere institutionslignende karakter, der modtager børn og unge under 18 år, men som drives af private uden aftale eller offentlige midler, må efter servicelovens § 78, stk. 7, kun oprettes og drives med tilladelse fra den kommune, hvori institutionen er beliggende.

Tilladelsen gives til en bestemt person som leder og for bestemte lokaler. Der kan ligeledes fastsættes særlige begrænsninger for tilladelsens omfang, f.eks. med hensyn til tilsyn, ledelse og bygningsmæssige forhold.

Kommunen fører efter bestemmelsen tilsyn med forholdene i døgnplejehjemmet. Tilsynet omfatter en vurdering af, om forholdene på stedet er forsvarlige i forhold til at sikre børnenes sikkerhed og trivsel.

Driftsorienteret tilsyn med plejefamilier, opholdssteder og døgninstitutioner

104. For reglerne om driftsorienteret tilsyn med generelt godkendte anbringelsessteder, herunder plejefamilier, kommunale plejefamilier, opholdssteder og døgninstitutioner samt tilsyn med kost- og efterskoler og skibsprojekter henvises til lov om socialtilsyn og vejledning om socialtilsyn.

Tilsyn med plejefamilier, kommunale plejefamilier godkendt som konkret egnede og netværksplejefamilier samt anbragte på eget værelse m.v.

105. Ved anbringelse i plejefamilier og kommunale plejefamilier godkendt som konkret egnede eller i netværksplejefamilier påhviler tilsynsforpligtelsen den anbringende kommune. Dette følger af, at det er den anbringende kommune, som i disse tilfælde har godkendt familien som konkret egnet til at tage et bestemt barn eller en bestemt ung i pleje, jf. § 66 a, stk. 1, nr. 2, og stk. 2. Plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede og netværksplejefamilier er således undtaget fra det driftsorienterede tilsyn, der foretages af socialtilsynet. Børn og unge anbragt i plejefamilier og plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede eller i netværksplejefamilier er dog stadig omfattet af den anbringende kommunes forpligtelse til at føre et personrettet tilsyn efter lovens § 148.

I udøvelsen af tilsynet med barnet eller den unge anbragt i en plejefamilie, kommunal plejefamilie, der er godkendt som konkret egnede eller i netværksplejefamilie skal kommunen sikre, at det grundlag, hvorpå kommunen godkendte familien som egnet til at tage det bestemte barn i pleje, stadig er til stede. Gennem tilsynet skal kommunen således sikre, at de forhold, som familien oprindeligt blev godkendt ud fra, ikke har ændret sig.

Gennem tilsynet skal kommunen tillige sikre, at barnets eller den unges anbringelsesforløb er tilfredsstillende og at barnet eller den unge trives i plejefamilien. Tilsynet skal således bidrage til at anbringelsesforløbet justeres efter behov.

Derudover kan kommunen tillægge tilsynet andre funktioner, som vurderes relevante. Tilsynet kan eksempelvis benyttes til at orientere denne type anbringelsessteder om overvejelser og beslutninger, som vil påvirke anbringelsen. Det kan også være at yde rådgivning, vejledning og støtte til familien og vurdere, om familien har brug for yderligere støtte, eksempelvis supervision. Endelig kan det være til at få informationer om barnets eller den unges fysiske og psykiske udvikling, samvær med de biologiske forældre, trivsel i skole og dagtilbud, aktuelle problemer og ressourcer med henblik på at medvirke til, at barnet eller den unge får tilbudt relevant støtte, herunder psykisk eller fysisk behandling, støtteforanstaltninger i skole og dagtilbud eller relevante fritidstilbud.

Unge kan endelig anbringes på eget værelse eller kollegium efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 4. I kollegier eller kollegielignende opholdssteder, hvor den unge selv råder over en bolig i form af en lejlighed eller et værelse, anses den enkelte bolig eller det enkelte værelse for et anbringelsessted, og disse anbringelsessteder skal konkret godkendes af den anbringende kommune, jf. § 66 a, stk. 6. Det er

den anbringende kommune, der foretager godkendelsen og fører det løbende tilsyn med den unge under anbringelsen. Der henvises også til punkt 406. Da det for de anførte anbringelsessteder alene er den anbringende kommune, der har en tilsynsforpligtelse, har denne kommune således det fulde ansvar for anbringelsen, herunder for at anbringelsen sker under betryggende rammer.

106. Vedrørende tilsyn med skibsprojekter henvises til punkt 412-414 og vejledning om socialtilsyn.

Afsnit II

Indsatser og særlig støtte til børn og unge

Kapitel 6

Den tidlige og forebyggende indsats

107. I dette kapitel beskrives reglerne om en tidlig og forebyggende indsats, og herunder bestemmelserne om rådgivning og økonomisk støtte i forbindelse med den tidlige og forebyggende indsats. I kapitlet gives desuden eksempler på, hvornår bestemmelsen anvendes og hvad en forebyggende indsats kan bestå af.

Formålet med den tidlige og forebyggende indsats

Serviceloven **§ 11.** Kommunalbestyrelsen skal tilrettelægge en indsats, der sikrer sammenhæng mellem kommunens generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte.

108. Formålet med servicelovens § 11, stk. 1, er at understrege, at kommunen skal sikre en tidlig og forebyggende indsats over for børn og unge og deres familier i kommunen, således at der sikres sammenhæng mellem kommunens generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med særlig behov for støtte. § 11, stk. 1, skal dermed understrege kommunens forpligtelse til en tidlig og forebyggende indsats, som skal danne rammen for kommunens forebyggende arbejde over for udsatte børn og unge og deres familier.

Formålet med bestemmelsen er dermed at understege vigtigheden af at sætte tidligt, målrettet og forebyggende ind for at undgå, at et barn eller en ungs problemer vokser sig store og vil nødvendiggøre en mere indgribende og dyrere indsats efter servicelovens kapitel 11. Der henvises også til Socialstyrelsens inspirationsmateriale om en tidlig og forebyggende indsats på: http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-servicelovens-ss-11-stk-3.

Sammenhæng mellem det generelle og forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte

109. Kommunens tidlige og forebyggende indsats skal sikre sammenhæng mellem kommunens generelle forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for de børn og unge, der har behov for særlig støtte, og hænger derfor tæt sammen med den sammenhængende børnepolitik, som kommunalbestyrelsen efter servicelovens § 19, stk. 2, er forpligtet til at udarbejde. Der henvises til punkt 18 ff. om den sammenhængende børnepolitik.

Indsatsen skal dermed bidrage til at binde kommunens generelle, forebyggende arbejde og herunder den indsats, der iværksættes i forskellige sektorer på børneområdet, som f.eks. sundhedspleje, dagtilbud, skole

og den frivillige sektor sammen med den målrettede indsats, der er nødvendig over for børn og unge, der har behov for særlig støtte.

Med en tidlig, forebyggende indsats menes, at den indsats, der iværksættes overfor udsatte børn og unge børn og unge, skal være tidlig, sammenhængende og udføres på tværs af lovgivning, administrative strukturer og faglige kompetencer, så den hjælp, der ydes efter serviceloven, hænger sammen med den indsats, der iværksættes over for de samme børn og unge efter anden lovgivning.

Det betyder, at kommunen ved behov for iværksættelse af hjælpeforanstaltninger skal vurdere, i hvilken udstrækning de generelle tilbud i kommunen kan bidrage til at støtte op om det enkelte barn eller den enkelte unge, der har behov for støtte, og herunder, at der gøres en tilstrækkelig indsats for, at børnene med de rette hjælpeforanstaltninger kan deltage og være inkluderet i almene tilbud. Det kan eksempelvis ske ved, at barnets dagtilbud inddrages både før, under og efter iværksættelsen af særlig støtte, så den kan udgøre et alternativ eller supplement til hjælpeforanstaltninger efter kap. 11 i lov om social service. Det kan bl.a. dreje sig om ekstra pædagogtimer til barnet, at personalet vejleder familien eller lignende.

Rådgivning

Serviceloven

§ 11. ---

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal som led i det tidlige forebyggende arbejde sørge for, at forældre med børn og unge eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, kan få en gratis familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Tilbuddet om rådgivning skal også omfatte vordende forældre. Såvel forældre som børn og unge, der alene søger rådgivning, skal kunne modtage denne anonymt og som et åbent tilbud.

110. Kommunen skal efter § 11, stk. 2, tilbyde gratis familieorienteret rådgivning til børn og unge og deres forældre, andre personer, der faktisk sørger for et barn eller en ung samt vordende forældre til løsning af vanskeligheder i familien. Ved familieorienteret rådgivning forstås, at der kan rådgives om alle aspekter, der har betydning for børn, unge og deres familier. Rådgivningen skal ydes så tidligt så muligt med henblik på at få rettet op på en eventuelt skæv udvikling i familien og få familien til at fungere bedre. Bestemmelsen har således et klart forebyggende sigte.

Familien har krav på rådgivning uanset årsagen til behovet.

Rådgivningen skal have karakter af et åbent anonymt tilbud, hvor det står enhver frit for at henvende sig alene med det formål at modtage rådgivning. Der er ingen begrænsninger med hensyn til, hvem der kan søge om rådgivning. Der skal være adgang til familieorienteret rådgivning for både enkeltmedlemmer og hele familien, også uden at der i øvrigt er iværksat eller skal iværksættes andre former for støtte. Rådgivningen er gratis uanset økonomiske forhold. Adgangen til anonym rådgivning betyder, at der ikke kan stilles krav til den, der alene søger rådgivning, om at opgive navn eller andre data.

Rådgivningen kan bestå i en enkeltstående oplysning, i samtaler, i hjælp til løsning af praktiske problemer eller i formidling af kontakt til andre myndigheder, og der kan være tale om en løbende kontakt afhængig af behovet. En egentlig behandling kan derimod ikke ydes efter § 11, stk. 2. Viser det sig i forbindelse med rådgivningen, at barnet, den unge eller familien har behov for anden form for støtte, finder enten

servicelovens § 11 stk. 3, 6 eller 7, eller bestemmelserne i servicelovens kapitel 11 og herunder reglerne om børnefaglig undersøgelse anvendelse.

111. Der oprettes ingen sag ved henvendelse om rådgivning fra barnet, den unge eller de vordende forældre, og der er ikke notatpligt, når det kun er rådgivning, der ønskes og udføres, med mindre henvendelsen giver anledning til bekymring, jf. punkt 115-116. Reglen om notatpligt i offentlighedslovens § 13 gælder således ikke, når rådgivningen ikke har sammenhæng med en afgørelse.

Opsøgende arbejde

112. Kommunen er forpligtet til ved opsøgende virksomhed at rette sådant et tilbud til enhver, som må antages at trænge hertil. Kommunen må derfor bl.a. rette sit opsøgende arbejde mod særligt truede grupper af børn og unge.

Det gælder alle børn og unge, som er i en udsat position og herunder også f.eks. unge som har brug for rådgivning og støtte i forbindelse med æresrelaterede konflikter i familien, såsom trusler om tvangsægteskab eller trusler om genopdragelsesrejse i forældrenes oprindelsesland, jf. punkt 47-56. Der kan i en sådan situation også være brug for et rådgivningstilbud til familien. Kommunen bør dog overveje den unges sikkerhedsmæssige situation, før det i disse tilfælde besluttes af inddrage familien og barnets eller den unges øvrige netværk. Der henvises til kapitel 2 om æresrelaterede konflikter.

Der skal således være adgang til en familieorienteret rådgivning for både enkeltmedlemmer og hele familien, også uden at der er iværksat eller skal iværksættes andre former for støtte. Rådgivningen kan i den forbindelse bestå i, at barnet, den unge og familien henvises til andre afdelinger i kommunen eller andre relevante myndigheder, som vil kunne yde den relevante rådgivning og vejledning.

Særligt om rådgivning af børn og unge

113. Adgangen og retten til rådgivning, herunder muligheden for anonym rådgivning og rådgivning som et åbent tilbud, omfatter også børn og unge. Som et supplement til den tidlige og forebyggende indsats kan det være relevant for kommunen at udbrede kendskabet til rådgivningen direkte til børn og unge i kommunen. Almindelig rådgivning efter servicelovens § 11, stk. 2, kræver ikke, at der foreligger tilladelse fra forældremyndighedsindehaveren. Et barn eller en ung har således ret til åben og anonym rådgivning på lige fod med forældremyndighedsindehaveren. Der er ingen aldersgrænse for retten til rådgivning. Mange børn og unge kan have behov for at fortælle om deres problemer til en voksen, der har tid til at lytte, og som kan give et godt råd. Dette behov afhænger mere af barnets eller den unges udvikling og modenhed end af den biologiske alder.

Rådgivning efter servicelovens § 11, stk. 2, er alene rådgivning, der har til formål at hjælpe barnet eller den unge til selv at løse de problemer, som har givet anledning til henvendelsen.

Børn og unge har ligesom alle andre, der henvender sig om råd og vejledning efter servicelovens § 11, stk. 2, krav på, at oplysningerne ikke registreres eller videregives. Se også punkt 110. Også for børn betyder adgangen til anonym rådgivning, at der ikke kan stilles krav til den, der alene søger rådgivning, om at opgive navn eller andre data.

En uddybende beskrivelse af den anonyme rådgivning findes i bogen »Anonym rådgivning af børn og unge - om telefonrådgivning, opsøgende socialt arbejde og åbne rådgivninger« af Ida Koch og Torben Bechmann Jensen, 1999.

Placering af rådgivningen

114. Rådgivning som et åbent tilbud vil f.eks. kunne etableres i mere utraditionelle omgivelser, der er geografisk adskilt fra den almindelige kommunale forvaltning, f.eks. i familiehuse, familieværksteder, særlige ungdomsrådgivningscafeer el. lign. Dette kan medvirke til, at rådgivningen bliver udnyttet af enkeltpersoner eller familier, der ellers ikke ville være opmærksomme på denne mulighed, eller som ikke ønsker at henvende sig direkte til den kommunale forvaltning. Det bør desuden være et centralt placeret sted, så det er let tilgængeligt. Samtidig bør rådgivningstilbuddet være fysisk og kommunikativt tilgængeligt for børn og unge med nedsat funktionsevne.

Anonymiteten i rådgivningen kan også sikres ved at etablere telefonrådgivning, hvor barnet eller den unge ikke behøver at være bange for at blive genkendt.

Ved vejledning af familier tilhørende etniske minoriteter bør kommunen være særlig opmærksom på de forhold, som familiens etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund giver anledning til og vejledningen bør gives i respekt herfor.

Når der er behov for andet end rådgivning

115. Viser henvendelsen fra barnet eller den unge, at der er behov for andet end rådgivning, falder situationen helt uden for anvendelsesområdet for servicelovens § 11, stk. 2. Det gælder f.eks. i henvendelser, som vedrører overgreb mod barnet eller den unge. Der henvises til punkt 171 ff. om børnefaglig undersøgelse og punkt 68 ff. om underretningspligt.

Hvis barnet eller den unge selv beder om hjælp, der ikke kan klares med rådgivning alene, og er barnet eller den unge indstillet på, at anonymiteten ophæves, gælder de almindelige regler for starten af en børnesag eller en sag om tildeling af handicapkompenserende ydelser.

Er der tale om alvorlige problemer, som barnet eller den unge ikke umiddelbart selv kan løse, og fastholder barnet eller den unge sit ønske om at være anonym, må barnet eller den unge ikke presses til at opgive sin anonymitet, men rådgiveren må sikre sig, at barnet eller den unge får præcise oplysninger om, hvad der findes af hjælpemuligheder. Rådgivningen kan desuden bestå i, at barnet eller den unge får råd om at tale med en slægtning eller en anden voksen, som barnet eller den unge er tryg ved, om muligheden for at få hjælp. Under alle omstændigheder er det vigtigt, at barnet eller den unge får at vide, at der kan tilbydes hjælp, og at det er nødvendigt at inddrage forældrene, hvis der skal ydes hjælp.

116. Hvis de problemer, som barnet eller den unge beskriver, er af en sådan karakter, at det giver anledning til bekymring for barnets sikkerhed og udvikling, er myndighederne forpligtet til at gribe ind, uanset om det er en anonym rådgivning. Det er vigtigt, at barnet eller den unge bliver informeret om de skridt, der vil blive taget for at hjælpe med at løse problemerne. De almindelige regler for at starte en børnesag gælder i disse tilfælde. Der skal således indledes en undersøgelse efter reglerne i servicelovens § 50 for at afklare, om der er behov for egentlige foranstaltninger. Dette indebærer, at der er notatpligt med hensyn til de faktiske oplysninger, som forvaltningen kommer i besiddelse af, og at forældrene skal underrettes og inddrages. I sådanne tilfælde må kommunen være opmærksom på den særlige konflikt, som barnets eller den unges oplysninger kan give anledning til i forhold til forældrene, og det deraf følgende behov for at beskytte barnet eller den unge. En anmodning fra forældrenes side om aktindsigt må derfor altid føre til, at der foretages en konkret afvejning med henblik på vurderingen af, om forvaltningslovens bestemmelser om undtagelse fra aktindsigt kan bringes i anvendelse.

Serviceloven

§ 11. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes, at støtte efter nr. 1-4 kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunalbestyrelsen kan tilbyde følgende forebyggende indsatser:

1) Konsulentbistand, herunder familierettede indsatser.

2) Netværks- eller samtalegrupper.

3) Rådgivning om familieplanlægning.

4) Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barns eller en ungs eller familiens vanskeligheder.

Stk. 4-9. ---

Forebyggende indsatser

117. Kommunen skal efter § 11, stk. 3, tilbyde en forebyggende indsats til barnet, den unge eller familien, når det vurderes at barnet eller den unge har behov for støtte, og det samtidig vurderes, at en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, nr. 1-4, vil være tilstrækkelig i forhold til at imødekomme dette behov. Formålet med den forebyggende indsats er at tage hånd om begyndende vanskeligheder og/eller at rette op på en skæv udvikling hos et barn, en ung eller i en familie, så problemerne ikke vokser sig unødigt store og svære at håndtere.

118. Kommunen er forpligtet til at tilbyde en forebyggende indsats over for et barn, ung eller familien, men har ikke pligt til at tilbyde bestemte typer af indsatser. Kommunen kan således selv vurdere, hvilke forebyggende indsatser, der er formålstjenlige i relation til et konkret barn, ung og dennes familie. § 11, stk. 3, oplister således en række eksempler på indsatser af forebyggende karakter, som kommunen kan iværksætte, når et barn eller en ung har behov for særlig støtte.

Kommunens valg af forebyggende indsatser efter § 11, stk. 3, skal tilpasses barnets eller den unges behov, og herunder barnets eller den unges familieforhold, skoleforhold, alder, eventuelle kønsmæssige aspekter m.v. Læs mere om de enkelte forebyggende indsatser i punkt 126-128 og i Socialstyrelsens inspirationsmateriale på: http://socialstyrelsen.dk/udgivelser/inspirationsmateriale-servicelovens-ss-11-stk-3.

Bestemmelsen giver mulighed for, at kombinere forskellige indsatser, og det er dermed muligt f.eks. at iværksætte en indsats, der vedrører hele familien og samtidig lade barnet deltage i en samtale- eller netværksgruppe.

119. Der træffes ikke afgørelse om iværksættelse af en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Der er dermed ikke adgang til at klage over kommunens beslutning om at tilbyde en sådan forebyggende indsats. Hvis f.eks. en forælder eller en ung ikke finder, at kommunen iværksætter den fornødne støtte eller tager de fornødne sagsbehandlingsskridt, fx hvis de finder, at der er brug for en børnefaglig undersøgelse i en sag, og kommunen ikke træffer afgørelse om igangsættelse af en sådan undersøgelse, kan de dog underrette Ankestyrelsen herom. Der henvises til punkt 596 om Ankestyrelsens kompetence til at tage sager op af egen drift efter servicelovens § 65.

Kommunens beslutning om at iværksætte en børnefaglig undersøgelse er dog en afgørelse, der kan påklages særskilt. Der henvises også til vejledningens punkt 583.

120. En forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, forudsætter ikke udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse efter § 50 eller udarbejdelse af en handleplan efter § 140, men skal derimod anvendes med et mere forebyggende sigte i de tilfælde, hvor det vurderes, at barnets, den unge eller familiens vanskeligheder kan afhjælpes med en forebyggende og mindre indgribende foranstaltning, end hvad servicelovens § 52 muliggør. Der henvises til punkt 121-124 herunder samt kapitel 8 om den børnefaglige undersøgelse.

Målgruppen for forebyggende indsatser og afgrænsning til § 52

121. Målgruppen for forebyggende indsatser efter servicelovens § 11 er børn, unge og deres familier, der ikke har så komplekse problemer, at der er behov for særlige foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11. Målgruppen for servicelovens §§ 11 og 52 er derfor ikke den samme.

§ 11, stk. 3, finder anvendelse i de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at et barn eller en ung har behov for særlig støtte, og at dette behov vil kunne imødekommes af en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3. Beslutningen om anvendelse af en forebyggende indsats kan både ske på baggrund af en indledende vurdering af barnet, den unge eller familie og som opfølgning på en børnefaglig undersøgelse i de tilfælde, hvor undersøgelsen viser, at der ikke er grundlag for at iværksætte en foranstaltning efter servicelovens § 52, men hvor der vurderes at være behov for rådgivning, konsulentbistand eller andre forebyggende indsatser.

Kommunen har herudover mulighed for at iværksætte en forebyggende indsats over for et barn eller en ung og dennes familie efter § 11, imens der pågår en børnefaglig undersøgelse efter § 50. Det skal dog understreges, at der, hvis særlige forhold taler herfor, efter servicelovens § 52, stk. 2, kan iværksættes foreløbig eller akut støtte efter § 52, stk. 3. Der henvises til punkt 244.

122. Vurderingen af, om den hjælp kommunen tilbyder et barn eller en ung og dennes familie, skal iværksættes efter servicelovens § 11, stk. 3, eller § 52, stk. 3, vil bero på en konkret, individuel og skønsmæssig vurdering af barnets behov og forudsætninger og herunder f.eks. sagens kompleksitet og, problemtyngde.

Det er i den henseende vigtigt, at kommunen er opmærksom på, om der er et tilstrækkeligt kendskab til karakteren og omfanget af barnets eller den unges problemer til at kunne tilbyde en indsats efter § 11, stk. 3, uden en forudgående børnefaglig undersøgelse af barnets, den unges eller familiens forhold. Hvis sagsbehandleren ud fra den konkrete vurdering er i tvivl om, hvorvidt der skal ydes en forebyggende indsats efter § 11, eller om der er behov for særlig støtte efter kapitel 11 i serviceloven, vil der som udgangspunkt være behov for yderligere afklaring af ressourcer og problemer hos barnet, den unge og familie gennem en børnefaglig undersøgelse. Der henvises til punkt 171 ff.

123. I de tilfælde, hvor der er tale om mindre komplekse problemer og en lavere problemtyngde, hvor problemerne f.eks. kan siges at være relateret til en specifik afgrænset hændelse, og hvor løsningen på problemerne træder klart frem uden, at der er behov for først at foretage en nærmere undersøgelse af barnets, den unges eller familiens forhold, kan der iværksættes en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3.

124. Det kan eksempelvis være en situation, hvor et barn eller en ung har behov for en akut indsats, og hvor problemet er så afgrænset og specifikt, at der ikke er behov for en børnefaglig undersøgelse af barnets og familiens forhold, og hvor der er samtidig ikke er tale om en problemtyngde, som kræver en mere indgribende foranstaltning efter § 52, stk. 3. Her kan der f.eks. være tale om en situation, hvor den ene forælder har fået en funktionsnedsættelse f.eks. efter en ulykke, bliver alvorligt syg eller dør. Hvis kommunen vurderer, at barnets eller den unges problemer er afgrænset til denne hændelse, og at en forebyggende indsats efter § 11 vil være tilstrækkelig til at imødekomme dets behov, vil der ikke være behov for udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse.

Opfølgning

125. I de situationer, hvor kommunen har vurderet, at der skal tilbydes en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, og at der ikke er behov for udarbejdelse af en børnefaglig undersøgelse, er det væsentligt at kommunen er opmærksom på, om barnets eller den unges behov samt forholdene i familien ændrer sig undervejs. Der kan således være tilfælde, hvor der er iværksat en forebyggende indsats, og efterfølgende forhold nødvendiggør, at der udarbejdes en børnefaglig undersøgelse. Det kan derfor være relevant at sikre, at der følges op på de forebyggende indsatser, så indsatsen kan justeres, hvis forholdene for barnet, den unge eller i familien ændrer sig.

Eksempler på indsatser efter § 11, stk. 3

Konsulentbistand

126. Kommunen kan efter servicelovens § 11, stk. 3**,** nr. 1, yde konsulentbistand til forældre og børn og unge, som har behov for et længerevarende og mere konkret rådgivningstilbud, end hvad der kan ydes som rådgivning efter § 11, stk. 2. Det er en forudsætning, at det vurderes at konsulentbistanden kan imødekomme barnets eller den unges behov for støtte. Konsulentbistand kan dermed tilbydes i de tilfælde, hvor det må antages, at bistanden er relevant i forhold til at løse konkrete, afgrænsede problemstillinger, som giver sig udslag i et særligt støttebehov hos barnet eller den unge og dermed kan medvirke til at sikre en positiv udvikling for barnet eller den unge.

Den konsulentbistand, der ydes kan således i højere grad målrettes de konkrete problemer, der søges om hjælp til, og der kan ydes støtte over en længerevarende periode, hvis der er behov herfor. Der kan f.eks. være tale samlivsproblemer, opdragelsesproblemer, sociale eller psykiske problemer eller kriminalitet.

Konsulentbistand rækker ud over det, den almindelige familieorienterede rådgivning kan give, f.eks. i form af tilbud om et forebyggende familieprogram (som f.eks. De Utrolige År) eller i form af et afgrænset forløb med psykologbistand.

Konsulentbistand efter § 11, stk. 3, nr. 1, er i udgangspunktet ikke rettet mod problemer, der er så store, at der er behov for en børnefaglig undersøgelse eller for særlige foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11. Hvis de problemer, som forældrene, barnet eller den unge beskriver, er af en sådan karakter, at der er anledning til yderligere bekymring for barnets eller den unges udvikling, er myndighederne således forpligtigede til at gribe ind, og de almindelige regler efter servicelovens kapitel 11 gælder således i disse tilfælde, jf. punkt 121-124.

127. Kommunen kan med udgangspunkt i § 11, stk. 3, nr. 1, om konsulentbistand, ligeledes iværksætte familierettede indsatser som en forebyggende indsats. Hvorvidt den familierettede indsats, der iværksættes, gives efter servicelovens § 11, stk. 3, eller § 52, stk. 3, vil bero på en konkret skønsmæssig vurdering, hvor sagens kompleksitet og problemtyngde og indsatsens intensitet vil skulle tages i betragtning, jf. punkt 122 ff.

Et forebyggende forældreprogram kan f.eks. omfatte tilbud om undervisningsforløb til forældre, der har behov for vejledning om eksempelvis opdragelse, fordi deres barn vurderes til at have et behov for særlig støtte, men hvor kommunen vurderer, at der ikke foreligger et behov for at udarbejde en børnefaglig undersøgelse efter § 50, fordi problemets karakter er relativt afgrænset og derfor ikke kræver nærmere undersøgelse for at kunne iværksætte den rette indsats (eksempelvis De Utrolige År). Et sådan forældreprogram vil kunne gives efter § 11, stk. 3. Omvendt forudsætter et forældreprogram, som f.eks. Multi Systemisk Terapi (MST), der retter sig mod børn og unge, som har så alvorlige adfærdsvanskeligheder, at

de er i stor risiko for at skulle anbringes uden for hjemmet, en børnefaglig undersøgelse efter § 50, og vil derfor skulle gives efter § 52, stk. 3.

Netværks- og samtalegrupper § 11, stk. 3, nr. 2

128. Kommunen kan tilbyde netværks- og samtalegrupper som en forebyggende indsats.

Formålet med en netværksgruppe, børnegruppe eller samtalegruppe er at bremse en begyndende problemudvikling og/eller forebygge sociale problemer. Grupperne kan være oprettet og drevet af kommunen selv, i fællesskab mellem flere kommuner eller af private humanitære organisationer, der er specialiserede inden for det pågældende område. Gruppeforløbene kan for eksempel rette sig imod ensomme og indadvendte børn og unge, børn og unge i sorg, børn og unge med alvorlig sygdom eller funktionsnedsættelse i familien, børn og unge, der er særligt ramt som følge af konflikter i familien f.eks. ved særligt konfliktfyldte skilsmisser eller alvorlige samlivsproblemer, samt børn og unge i familier med alkoholproblemer, psykisk sygdom eller andet.

Børn og unge, der trives dårligt, kan have stor gavn af at være med i en gruppe med andre jævnaldrende med samme problemer. Her får de mulighed for at møde andre ligesindede, som de kan spejle sig i, de får måske nye venskaber, gode oplevelser og meningsfulde samtaler, som kan være med til at øge barnets eller den unges trivsel og hjælpe det til at komme ind i en bedre udvikling. Et gruppeforløb kan også give barnet eller den unge en række redskaber, som kan hjælpe det til at lære at håndtere og sætte ord på sine følelser, tanker og reaktioner.

Rådgivning om familieplanlægning § 11, stk. 3, nr. 3

129. Efter servicelovens § 11, stk. 3, nr. 3, skal kommunen give rådgivning om familieplanlægning, når denne form for rådgivning vurderes at kunne imødekomme behovet for støtte. Rådgivning om familieplanlægning er en relevant del af rådgiverens eller sagsbehandlerens rolle, og kan f.eks. være aktuel i forbindelse med eventuel anden rådgivning af enlige og sårbare unge kvinder eller mødre, eller rådgivning af forældre, hvis børn er anbragt uden for hjemmet. Det kan også være relevant i de tilfælde, hvor familiens eller den enlige forælders situation er af en sådan karakter, at vedkommende med fordel kan overveje at vente med at få endnu et barn, indtil familien eller den enlige forælder har tilstrækkeligt overskud til at kunne tage tilstrækkeligt vare på sig selv og barnet. Dette kan f.eks. være relevant, hvis forældrene har et alkohol- eller stofmisbrug, eller hvis der er vold i familien. Da der i disse tilfælde kan være en risiko for, at et nyt barn også vil skulle anbringes uden for hjemmet, kan det være nødvendigt at gå i dialog med familien om, hvordan dette kan håndteres og eventuelt undgås. Der vil ofte være tale om rådgivning til personer, som i forvejen har et barn, der har behov for særlig støtte, eller hvor der på anden vis er formodning om, at et yderligere barn vil betyde, at et kommende barn eller det/de eksisterende børn ikke vil få tilstrækkelig omsorg. Formålet er at forebygge risikoen for, at en familie får flere børn, hvis sundhed og udvikling vil være i alvorlig risiko for at lide alvorlig skade, og som derfor kan komme i fare for at blive anbragt uden for hjemmet. Dette indebærer således, at samtalen om familieplanlægning vil omfatte en drøftelse af moderens eller forældrenes situation såvel som mulighederne for at kunne sikre et evt. kommende barns trivsel og udvikling.

Rådgivning om familieplanlægning bør foregå så tidligt som muligt med henblik på, at man så vidt muligt kan hjælpe kvinden til at tage hånd om sin egen situation og eventuelle ønske om at forebygge en uønsket graviditet. Rådgivning om familieplanlægning kan bl.a. være hensigtsmæssigt i forbindelse med, at en kvinde har gennemført en graviditet eller har fået foretaget en abort, da der i tiden efter sådanne begivenheder ofte vil være større risiko for uønsket graviditet.

Det kan være en svær balancegang at skulle drøfte et emne, som vedrører private og etisk svære overvejelser, og herunder samtidig sikre, at der gives en saglig og neutral rådgivning om familieplanlægning. Som med andre svære samtaler, som socialrådgiverne tager med familierne, er det vigtigt, at socialrådgiveren tilrettelægger rådgivningen på en måde, så familien eller den enlige mor så vidt muligt ikke føler sig presset til at træffe beslutninger, men at samtalen sker i ligeværdig dialog.

I forbindelse med afholdelse af samtaler om familieplanlægning kan det være hensigtsmæssigt at lade kvinden tage en person med til samtalen, som hun har tillid til. Denne person vil kunne støtte kvinden under samtalen og samtidig betrygge kvinden i, at der er tale om en drøftelse, som alene har til formål at give kvinden et grundlag for selv at træffe beslutning om, hvorvidt hun ønsker at få et barn. Det kan endvidere være hensigtsmæssigt, at rådgiveren er opmærksom på at skabe trygge og neutrale rammer for selve drøftelsen.

I forbindelse med en drøftelse af familieplanlægning kan det være hensigtsmæssigt, at rådgiveren foretager en opsummering af samtalen sammen med kvinden, således at det sikres, at kvinden og rådgiveren efterfølgende har samme forståelse af drøftelsens indhold. Det er således afgørende, at kvinden har vished om sine rettigheder og muligheder i forhold til familieplanlægning. Det skal eksempelvis understreges, at en eventuel beslutning vedrørende prævention eller abort er kvindens eget valg. Endvidere kan det være vigtigt at understrege de muligheder, kvinden har for at få støtte efter bl.a. serviceloven, hvis hun ønsker at gennemføre en graviditet. Det kan f.eks. være i forhold til at få støtte i hjemmet eller modtage familiebehandling efter servicelovens § 52, stk. 3, på baggrund af en børnefaglig undersøgelse. I den forbindelse er det også vigtigt, at rådgiveren sikrer, at kvinden forstår de eventuelle konsekvenser, der kan være forbundet ved, at hun vælger at få et barn. F.eks. kan det være nødvendigt, at kvinden bliver gjort bekendt med eventuelle overvejelser om anbringelse af barnet, hvis dette vurderes at være til barnets bedste.

Hvis der i forbindelse med rådgivning om familieplanlægning også gives rådgivning om prævention, bør der lægges vægt på, at kvinden bliver opmærksom på, at hun kan vælge forskellige præventionsformer, som passer til hendes præferencer og livsstil. Der er alene tale om rådgivning og dialog om muligheden for prævention generelt. Specifik rådgivning om valg af konkrete præventionsformer, herunder også helbredsundersøgelse, vejledning i anvendelse af præventionsmidlet og udskrivning af recepter foretages fortsat af sundhedspersonale som f.eks. den praktiserende læge. Hvis den pågældende drøftelse om familieplanlægning berører spørgsmålet om muligheden for en eventuel abort, er det vigtigt, at sagsbehandleren henviser kvinden til egen læge (eller til et andet lignende tilbud), som efter sundhedsloven er forpligtet til at tilbyde støttesamtaler vedr. abort. jf. nærmere herom i punkt 130 herunder. Sagsbehandleren kan udlevere skriftlig information om de forskellige præventionsmetoder, f.eks. materialet ”Klar besked om prævention” fra Sex og Samfund eller ”Prævention” fra Komiteen for Sundhedsoplysning.

Rådgivning om abort m.v. (støttesamtaler, rådgivning om indgrebet m.v.)

130. Det følger af sundhedslovens § 100, at anmodning om svangerskabsafbrydelse skal fremsættes over for en læge eller over for et regionsråd. Når anmodningen er fremsat, skal kvinden gøres opmærksom på, at hun ved henvendelse til egen læge eller regionsrådet kan få vejledning om de foreliggende muligheder for støtte til gennemførelse af svangerskabet og for støtte efter barnets fødsel.

Det følger desuden af sundhedslovens § 100, stk. 3, at kvinden af en læge skal vejledes om indgrebets beskaffenhed og direkte følger samt om den risiko, der må antages at være forbundet med indgrebet.

Herudover skal kvinden forud for og efter indgrebet tilbydes en støttesamtale. Samtalen tilbydes typisk i regi af den praktiserende læge. Formålet med samtalerne før indgrebet er at give kvinden den nødvendige støtte til selv at træffe beslutning, om hun ønsker abort eller at gennemføre svangerskabet. Støttesamtalen

må hverken presse kvinden i retning af at gennemføre eller afbryde svangerskabet. Støttesamtalen efter et indgreb har til formål at give kvinden støtte til at komme igennem eventuelle psykiske gener som følge af aborten. P.t. er der desuden mulighed for at modtage støttesamtaler i regi af Mødrehjælpen.

Der henvises i øvrigt til Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 25 af 4. april 2006 om svangerskabsafbrydelse og fosterreduktion for nærmere beskrivelse af reglerne fastsat i og i medfør af sundhedsloven. Yderligere oplysninger kan findes her:

http://www.sst.dk/Nyhedscenter/Nyheder/2011/Aborter2010. aspx

https://www.borger.dk/Sider/Abort.aspx

http://www.sst.dk/Sundhed%20og%20forebyggelse/Seksualitet/Abort/Handlingsplaner/Samtaler.aspx

Andre indsatser, der har til formål at forebygge et barn, en ungs eller familiens vanskeligheder § 11, stk. 3, nr. 4

131. Kommunen kan udover de nævnte typer af forebyggende indsatser i § 11, stk. 3, nr. 1-3, vælge at iværksætte andre indsatser, der har et forebyggende sigte, jf. nr. 4. Det kan eksempelvis være målrettede tiltag til udvikling af barnets eller den unges sociale og personlige kompetencer eller rådgivning om et barns eller en ungs fritidsaktiviteter.

Hensigten med bestemmelsen er at give kommunerne så vide rammer som muligt i det forebyggende arbejde over for børn og unge med behov for særlig støtte og deres familier og samtidig give kommunerne mulighed for at iværksætte og/eller fortsætte forebyggende indsatser, der ikke er oplistet i bestemmelsen. Det afgørende er i den forbindelse, at den valgte forebyggende indsats er sagligt begrundet.

Økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren

Serviceloven

§ 11. ---

Stk 2-3. ---

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at yde økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren, når kommunalbestyrelsen vurderer, at støtte efter nr. 1 og 2 kan imødekomme barnets eller den unges behov for særlig støtte. Der kan ydes økonomisk støtte til:

1) Udgifter i forbindelse med konsulentbistand, jf. stk. 3, nr. 1.

2) Udgifter i forbindelse med prævention.

Stk. 5. Støtte efter § 11, stk. 4, nr. 1, er betinget af, at forældremyndighedsindehaveren ikke selv har tilstrækkelige midler til det.

Stk. 6-9. ---

132. Kommunen har efter § 11, stk. 4, mulighed for at give økonomisk støtte til en række nærmere afgrænsede udgifter, herunder udgifter i forbindelse med konsulentbistand efter § 11, stk. 3, nr. 1, og i forbindelse med prævention.

Kommunen vil kunne give økonomisk støtte til udgifter, som er forbundet med konsulentbistand eller prævention i de situationer, hvor det vurderes, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte, og at den økonomiske støtte vil kunne imødekomme dette behov.

133. Støtte til udgifter i forbindelse med konsulentbistand efter § 11, stk. 4, nr. 1, kan gives, når forældrene har udgifter som følge af foranstaltningen, som de ikke selv har råd til at afholde. Det afgørende for denne vurdering vil være, om udgiften vil bringe et i øvrigt rimeligt budget ud af balance. Udgifterne til selve foranstaltningen afholdes af kommunen, jf. servicelovens § 173.

Økonomisk støtte til fritidsaktiviteter

Serviceloven

§ 11. ---

Stk. 2-5. ---

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen kan som led i det forebyggende arbejde beslutte at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge, der har behov for særlig støtte. Kommunalbestyrelsen kan fastsætte kriterier for tildeling af støtte efter 1. pkt. Kommunalbestyrelsens afgørelse om tildeling af støtte til fritidsaktiviteter kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 7-9. ---

134. Kommunen har mulighed for at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge med behov for særlig støtte som en forebyggende indsats. Formålet hermed, er at give børn og unge, som ellers ikke deltager i fritidsaktiviteter, mulighed for at deltage i sædvanlige fritidstilbud på linje med andre børn og unge. Den økonomiske støtte kan eksempelvis gå til at betale for udstyr og kontingent.

Kommunen har mulighed for at fastsætte kriterier for tildeling af økonomisk støtte til udgifterne i forbindelse med et barns eller en ungs fritidsaktiviteter. Kommunen kan eksempelvis opstille kriterier for familiens økonomiske forhold eller vælge at give den økonomiske støtte som et led i en målrettet indsats i forhold til særlige boligområder m.v.

Kommunen vil også kunne beslutte, at kommunen ikke benytter hjemlen til at give økonomisk støtte til fritidsaktiviteter. Muligheden for at yde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter er således valgfri for kommunerne. Det skal bemærkes, at kommunen er forpligtet til at vurdere alle inden for bestemmelsens målgruppe i overensstemmelse med det opstillede kriterium. Dette indebærer, at hvis kommunen for eksempel har fastsat et kriterium om, at børn i bestemte boligområder kan tildeles støtte, så er kommunen forpligtet til at behandle alle i målgruppen lige. Kommunen er i øvrigt både i forbindelse med fastsættelse af kriterium og i forbindelse med behandling af konkrete ansøgninger forpligtet til at overholde almindelige forvaltningsretlige principper, herunder ligebehandlingsprincippet og saglighedsprincippet.

Kommunen kan på forskellig vis forsøge at begrænse åbenbare grundløse ansøgninger. Det kan f.eks. gøres ved, at offentliggøre de kriterier, som kommunen vælger at opstille, på kommunens hjemmeside, eller ved at oplyse herom i forbindelse med den generelle rådgivning af borgere, som henvender sig til kommunen. Dette kan medvirke til at tydeliggøre over for borgerne, hvilke grupper af børn og unge, som kommunen har valgt at give mulighed for at ansøge om økonomisk støtte til fritidsaktiviteter, og hvem der ikke kan. Kommunernes mulighed for at fastsætte kriterier for tildeling af økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til børn og unge med behov for særlig støtte, er således en fravigelse af det almindelige

forvaltningsretlige princip om, at skønnet er pligtmæssigt, og at forvaltningen derfor ikke må erstatte den individuelle afvejning med anvendelsen af en intern opstillet regel.

Kommunens beslutning om tildeling af støtte til fritidsaktiviteter kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

135. For vejledning om servicelovens § 11, stk. 7-8, henvises til punkt 42 og kapitel 6 i vejledning nr. 9007 af 7. januar 2014.

Andre rådgivningstilbud

136. Det er vigtigt, at kommunerne også er opmærksomme på den rådgivning, der er i andre sammenhænge.

Eksempelvis er der udover rådgivning i medfør af servicelovens § 11 mulighed for rådgivning for børn og forældre i forbindelse med skolen. Det er pædagogisk psykologisk rådgivning, der normalt forkortes PPR. Der kan henvises til Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand og bekendtgørlse nr. 999 af 15. september 2014 om folkeskolens specialpædagogiske bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen. Kommunerne har mulighed for at udvide omfanget af PPR, så den omfatter alle dele af hverdagen for børn i dagtilbud og for skolesøgende børn.

Der er desuden etableret UU (Ungdommens Uddannelsesvejledning) i hele landet. UU-vejlederne yder bl.a. vejledning til elever i folkeskolens 7.-10. klasser og andre unge under 25 år, som ikke er i gang med eller har afsluttet en ungdomsuddannelse eller er i job. Vejledningen ydes både som gruppebaserede tilbud og som individuel vejledning.

Hertil kommer den rådgivning, der ydes til forældre og børn af statsforvaltningerne i forbindelse med etablering af samvær eller aftaler om forældremyndighed ved samlivsophævelse. Der kan i øvrigt henvises til forældreansvarsloven. Kommuner og statsforvaltninger bør informere hinanden om, hvilke rådgivningstilbud de har, af hensyn til vejledningen af borgerne.

Endvidere skal kommunen efter sundhedslovens § 122 vederlagsfrit tilbyde alle børn og unge med særlige behov en øget indsats indtil undervisningspligtens ophør, herunder øget rådgivning samt yderligere forebyggende undersøgelser ved sundhedsplejerske eller læge. Med henblik på at tilgodese børn og unge med særlige behov, skal kommunen efter sundhedslovens § 123 oprette en tværfaglig gruppe, der skal sikre, at den enkeltes udvikling, sundhed og trivsel fremmes, og at der i tilstrækkeligt omfang formidles kontakt til lægefaglig, psykologisk og anden sagkundskab.

Herudover findes der forskellige former for rådgivning i privat regi, der retter sig mod både børn og voksne, og hvor det er vigtigt, at kommunen er opmærksom på disse tilbud. Der findes bl.a. net baseret rådgivning og telefonrådgivning til børn, mens der er foreninger, der retter deres arbejde mod forældre og pårørende. Rådgivningerne er ofte etableret af organisationer eller foreninger, der anvender hel eller delvis frivillig arbejdskraft. Private rådgivningsmuligheder udgør et vigtigt supplement til de kommunale tilbud, men fritager ikke kommunen for pligten til at yde rådgivning. Der kan i den forbindelse henvises til www.boerneportalen.dk, der drives af Børnerådet. Børneportalen henviser til en række landsdækkende rådgivningstilbud til børn og unge inden for en række områder, herunder anbringelse, overgreb, skilsmisse, handicap osv.

På handicapområdet kan henvises til Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet, DUKH, som yder gratis og uvildige rådgivningstilbud både til kommuner og borgere.

VISO

137. Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation – VISO – bistår kommuner, regionale tilbud og borgere med gratis vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede og komplicerede enkeltsager, hvor den fornødne ekspertise ikke kan forventes at være til stede i den enkelte kommune.

Reglerne herom findes i servicelovens §§ 13-13 a. For nærmere vejledning om VISO, og herunder om formål, målgrupper, rådgivning m.v. henvises der til Vejledning 1 til serviceloven.

Kapitel 7

Sagsbehandling i sager om børn og unge med særlige behov for støtte

138. I dette kapitel beskrives de generelle krav til sagsbehandlingen i sager om børn og unge med særlige behov for støtte, herunder krav om inddragelse af familie og netværk samt kommunens pligt til at høre barnet eller den unge, forinden der træffes en endelig afgørelse.

Generelle krav til sagsbehandlingen

139. I forhold til sagsbehandlingen i sager om børn og unge med behov for særlig støtte, herunder også børn og unge med nedsat funktionsevne, skal det indledningsvist fremhæves, at udgangspunktet er, at sagsbehandlingen skal følge de almindelige bestemmelser i bl.a. retssikkerhedsloven, databeskyttelsesforordningen, databeskyttelsesloven og forvaltningsloven om behandling af sager. Dvs. at sagsbehandlingen skal leve op til de almindelige regler om oplysningspligt, tavshedspligt, videregivelse af oplysninger m.v. Der henvises med hensyn til disse spørgsmål til vejledning om lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. På enkelte punkter er der i serviceloven fastsat nærmere regler om sagsbehandlingen. Hovedparten af disse regler gennemgås i dette kapitel. Derudover gennemgås i kapitel 12 en række særlige regler om sagsbehandlingen i sager, hvor der træffes afgørelser uden samtykke. Særlig støtte til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne efter kapitel 11 i serviceloven er også omfattet af reglerne om sagsbehandling, herunder undersøgelse jf. servicelovens § 50 og udarbejdelse af handleplaner jf. servicelovens § 140. Derimod skal de særlige sagsbehandlingsregler ikke følges, når der behandles sager om handicapkompenserende støtte til børn og unge med funktionsnedsættelse.

140. Der må generelt stilles store krav til sagsbehandlingen i sager om støtte til børn eller unge og deres familier, da der er tale om meget følsomme sager. Det er sager, der har stor indflydelse på de involveredes liv, og som ofte indeholder meget personlige og private oplysninger. Desuden er der under visse betingelser mulighed for at træffe afgørelser, som trods et manglende samtykke kan gennemføres over for forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år. Dette gør det særlig vigtigt, at sagsbehandlingen lever op til lovgivningens krav, og hvad der i øvrigt følger af god forvaltningsskik.

141. De fleste kommuner anvender i 2018 ICS (Integrated Children's System) i sagsbehandlingen. ICS er den socialfaglige systematik i det it-baserede sagsbehandlingssystem DUBU (Digitalisering – Udsatte Børn og Unge). For at kunne anvende ICS i sagsbehandlingen, skal kommunen indgå en ICS licensaftale med Børne- og Socialministeriet. I dette kapitel og kapitel 8 er det præciseret, hvad kommunen skal være opmærksom på i sagsbehandlingen, for at leve op til lovgivningen, når der anvendes ICS.

Journalføring

142. I hver enkelt sag skal der foreligge fyldestgørende journalisering og dokumentation for den foretagne sagsbehandling samt de eventuelle foranstaltninger, der iværksættes. Det skal således fremgå tydeligt af personsagen, at eventuelle foranstaltninger er iværksat med hjemmel i servicelovens bestemmelser, at de

lovpligtige sagsbehandlingsskridt efter serviceloven er overholdt samt, at der ved sagsbehandlingen er foretaget de nødvendige vurderinger, overvejelser og skøn.

I henhold til offentlighedsloven § 15 skal dokumenter, der er modtaget eller afsendt af en forvaltningsmyndighed som led i administrativ sagsbehandling i forbindelse med dens virksomhed, journaliseres i det omfang dokumentet har betydning for en sag eller sagsbehandlingen i øvrigt. Det samme gælder interne dokumenter, der foreligger i endelig form.

Det er således vigtigt, at der i sagen føres en dækkende journal, både for at notatpligten overholdes, men også for at andre efterfølgende har mulighed for at sætte sig ind i sagen. Det hører også med til god forvaltningsskik, at det fremgår, hvem der har udfærdiget noteringer i journalen eller har udstedt erklæringer, udtalelser eller lignende til brug for sagen. Det er også vigtigt, at det i forbindelse med udfærdigelse af erklæringer fremgår, om disse er baseret på en egentlig undersøgelse af eller samtale med den, som erklæringen angår, eller om erklæringen er udfærdiget alene på allerede foreliggende skriftligt materiale eller foreliggende viden.

Generelt om orientering af forældremyndighedens indehaver og den unge

143. Kommunen skal aktivt medvirke til, at forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 15 år, bliver orienteret om de rettigheder, de har efter forvaltningsloven. Dette gælder også for børn over 12 år i forbindelse med deres ret til at klage over forebyggende foranstaltninger og anbringelse uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, jf. servicelovens § 167, stk. 1, og § 168, stk. 2. For så vidt angår de tilfælde, der ikke er omfattet af reglen i servicelovens § 73 om den særlige pligt til at gøre forældremyndighedens indehaver og andre parter bekendt med retten til aktindsigt m.v., bør det også her overvejes, om det er hensigtsmæssigt at orientere parterne.

Af hensyn til familiens retssikkerhed er det vigtigt, at der under hele sagsforløbet sker en grundig orientering af familien om de oplysninger, der foreligger i sagen, samt om de overvejelser kommunen gør sig med hensyn til indhentelse af andre oplysninger og eventuelle overvejelser om nødvendige foranstaltninger. Der gøres i den forbindelse opmærksom på databeskyttelsesforordningens artikel 13, 14 og 15 om oplysningspligt og indsigtsret samt § 22 i databeskyttelsesloven om begrænsninger i den registreredes rettigheder.

En grundig orientering og en god inddragelse af hele familien, herunder også barnet eller den unge, er således en nødvendig forudsætning for, at der kan etableres et reelt samarbejde mellem familien og kommunen om at finde de løsninger, der bedst tilgodeser familiens behov, og som kan bringe familien ud af dens vanskeligheder.

Det er således væsentligt, at familien medvirker aktivt til løsningen af problemerne, og dette kan kun ske, hvis familien undervejs bliver gjort bekendt med kommunens overvejelser, og får mulighed for at fremkomme med eventuelle kommentarer og korrektioner til de oplysninger, der er i sagen. Der bør således ske en løbende orientering under hele sagsforløbet.

I sager om børn og unge med nedsat funktionsevne må man være opmærksom på, at orienteringen eventuelt må tilrettelægges på en særlig måde, fordi der kan være kommunikative vanskeligheder som følge af barnets eller den unges funktionsnedsættelse, som kan gøre en kommunes normale procedure ved orienteringen uhensigtsmæssig at anvende.

Systematisk inddragelse af familie og netværk

Serviceloven

§ 47. Kommunalbestyrelsen skal overveje, hvordan der kan ske en systematisk inddragelse af familie og netværk.

144. Inddragelse af barnet eller den unge, familien og netværket er et vigtigt grundlag for at nå formålet med den sociale indsats. Inddragelsen sikrer først og fremmest, at familiens og netværkets viden om barnet afdækkes grundigt, da det ofte er dem, der ved mest om barnets og familiens problemer. Dette sikrer således, at de rigtige oplysninger ligger til grund for de afgørelser, som bliver truffet. Samtidig sikres det, at de ressourcer der er i familien og netværket, afdækkes og inddrages i løsningen af barnets problemer. Dette kan for eksempel være i form af, at personer fra netværket hjælper med at sikre, at barnet kommer i skole hver dag eller i form af, at barnet kommer i aflastning eller anbringes i netværket hos personer, som barnet kender eller er tryg ved. Inddragelsen skal også sikre, at de involverede parter oplever at blive taget alvorligt, at de støtter op om indsatsen, og at det i videst muligt omfang undgås, at barnet eller den unge bliver midtpunktet i konflikter mellem myndighederne og familien. Det er således et spørgsmål om at styrke retssikkerheden for barnet og familien, og inddragelsen af både forældrene og det øvrige netværk kan bidrage til at sætte fokus på ressourcerne frem for kun at se problemerne. I sager om vold og herunder æresrelaterede konflikter og sager om seksuelle overgreb gør der sig, afhængig af overgrebets karakter, særlige forhold gældende omkring inddragelse af familie og netværk. Ved underretninger vedrørende vold, æresrelaterede konflikter eller seksuelle overgreb bør der altid gennemføres børnesamtale uden forældrenes tilstedeværelse umiddelbart efter modtagelse af underretningen, medmindre væsentlige forhold taler imod dette (for eksempel en åbenlyst grundløs underretning).

Servicelovens § 47 giver derfor kommunen pligt til at overveje, hvordan familie og netværk kan inddrages systematisk. Den systematiske inddragelse kan eksempelvis ske ved at anvende metoder som familierådslagning, netværksmøder eller familiekontrakter.

Servicelovens § 47 forpligter ikke kommunen til at anvende en bestemt metode, men kommunen kan efter behovene i den enkelte sag og den lokale prioritering på området selv beslutte, hvordan det sikres, at familien inddrages systematisk.

Med henblik på at andre myndigheder eller sagsbehandlere skal behandle sagen, skal kommunens overvejelser om, hvordan familie og netværk kan inddrages i den konkrete sag samt beskrivelser af hvordan inddragelsen er sket, fremgå af journalen.

Kommunens inddragelse af familie og netværk skal naturligvis ske under hensyntagen til reglerne om indhentelse og videregivelse af oplysninger, jf. retssikkerhedsloven, forvaltningsloven, databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Høring m.v. af barnet eller den unge

Serviceloven

§ 48. Inden der træffes afgørelse efter §§ 51, 52, 52 a, 56, 57 a, 57 b, 58, 62 og 63, § 65, stk. 2 og 3, og §§ 68-71 og 75, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge herom. Samtalen kan undlades, hvis der umiddelbart forinden er gennemført en samtale med barnet eller den unge ved gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse, jf. § 50. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor.

Stk. 2. Samtalen kan undlades, i det omfang barnets modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod samtalens gennemførelse. Kan samtalen ikke gennemføres, skal barnets holdning til den påtænkte afgørelse søges tilvejebragt.

Hvornår skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge

145. Servicelovens § 48 giver myndigheden en pligt til at afholde en samtale med barnet eller den unge, inden der træffes afgørelser, som berører barnet eller den unge. Dette medfører, at der skal afholdes en samtale med barnet eller den unge, inden der træffes afgørelser om iværksættelse eller ophør af foranstaltninger, afgørelser om samvær under en anbringelse, valg af anbringelsessted m.v. Barnet eller den unge har naturligvis altid ret til at sige nej til en samtale. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor. Samtalen med barnet eller den unge efter servicelovens § 48 kan alene udelades, såfremt der umiddelbart forinden er afholdt samtale med barnet eller den unge i forbindelse med en undersøgelse efter servicelovens § 50. Konkret betyder servicelovens § 48, at der skal afholdes en samtale med børn og unge i forbindelse med afgørelser efter

- servicelovens § 51, om tvangsmæssig undersøgelse,
- servicelovens § 52, om foranstaltninger,
- servicelovens § 52 a, om økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren
- servicelovens § 56, om afgørelser efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 1, 3 og 6 uden samtykke,
- servicelovens § 57 a, om forældrepålæg,
- servicelovens § 57 b, om ungepålæg,
- servicelovens § 58, om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke,
- servicelovens § 62, om genbehandlingsfrister,
- servicelovens § 63, om lægelig undersøgelse og behandling uden samtykke,
- servicelovens § 65, stk. 2-3, om Ankestyrelsens beføjelser uden klage,
- servicelovens § 68, om ophør af foranstaltninger,
- servicelovens § 68 a, om videreførelse af en anbringelse,
- servicelovens § 68 b, om kommunens opgaver i forbindelse med anbringelsen herunder valg af anbringelsessted,
- servicelovens § 68 c, ved anbringelse med henblik på adoption,
- servicelovens § 69, om kommunens opgaver under anbringelsen,
- servicelovens § 70, om revidering af handleplanen,
- servicelovens § 71, om samvær og kontakt med forældrene og netværk og
- servicelovens § 75, om foreløbige afgørelser.

Der kan dog også være andre tilfælde, hvor der efter en konkret vurdering kan være behov for at afholde en børnesamtale. Da formålet med børnesamtalen også er at få sagen tilstrækkeligt oplyst, må det således altid overvejes, om der er behov for en børnesamtale.

Formålet med samtalen med barnet eller den unge

146. Formålet med samtalen med barnet eller den unge er for det første, at den myndighed, som skal træffe afgørelse i sagen – typisk kommunen – får et førstehåndskendskab til det barn eller den unge, som sagen drejer sig om. Der kan således gå væsentlige oplysninger tabt, hvis sagsbehandleren ikke selv taler med barnet eller den unge. For det andet er det vigtigt, at der bliver taget hensyn til barnets eller den unges egen opfattelse af situationen. Samtalen skal derfor klarlægge barnets eller den unges egen holdning til den påtænkte afgørelse.

Hvordan skal samtalen foregå?

147. Samtalen med barnet eller den unge skal ske på en kvalificeret og respektfuld måde. Det er centralt, at kommunen gør sig tilstrækkelige anstrengelser for at finde frem til barnets eller den unges egen mening i sagen, og derfor skal mødet foregå så afslappet, roligt og så tillidsvækkende som overhovedet muligt.

Særligt for mindre børn skal samtalen foregå på en måde, der er afpasset barnets alder, modenhed og sagens art. Det er vigtigt, at barnet ikke sættes i situationer, som det ikke kan overskue og ikke har forudsætninger for at tage stilling til.

I forhold til børn og unge med væsentlige fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser kan det være nødvendigt at tage særlige hensyn eller anvende særlige fremgangsmåder for at sikre inddragelsen af også disse børn og unge. Kommunen kan i denne sammenhæng vælge at inddrage Den Uvildige Konsulentordning på Handicapområdet (DUKH) og lignende på området i forhold til den konkrete funktionsnedsættelse, som barnet eller den unge har.

Høring og inddragelse af barnet og børn og unges ret til en bisidder

Serviceloven

§ 48 a. Et barn eller en ung, hvis sag behandles efter denne lov, har på ethvert tidspunkt af sagens behandling ret til at lade sig bistå af andre.

Stk. 2-4. ---

148. Ved behandlingen af sager om særlig støtte til børn og unge, er det af afgørende betydning, at barnets eller den unges holdning og interesser bliver belyst. Der kan i disse sager være tale om udsatte og sårbare børn og unge, for hvem det kan være belastende og utrygt at deltage i samtaler med kommunen. Endvidere kan det være vanskeligt for barnet eller den unge at give udtryk for sin uforbeholdne mening. Når det gælder børn og unge med behov for særlig støtte, har de ikke altid forældre, som de kan støtte sig til. Derfor er det afgørende at understøtte, at barnet eller den unge får hjælp til at lade sin mening komme fyldestgørende frem under behandlingen af deres sag. Dette bidrager til at sikre, at barnet eller den unge får den støtte, som barnet eller den unge har behov for. I den forbindelse er det vigtigt, at barnet eller den unge kan medtage en bisidder ved møder og samtaler med kommunen. Bisidderen kan virke tryghedsskabende for barnet eller den unge, og kan fungere som barnets eller den unges garant for, at barnets eller den unges meninger og interesser bliver tilkendegivet og belyst fyldestgørende under sagsbehandlingen.

Kommunerne har pligt til at oplyse barnet eller den unge om retten til at lade sig bistå ved samtalen og den øvrige behandling af sagen, om den støtte som en bisidder kan give, og om de forskellige muligheder, der findes, for at få en bisidder. Sagsbehandleren kan endvidere vælge at hjælpe barnet eller den unge med at finde en bisidder.

En bisidder kan f.eks. være en person i barnets eller den unges netværk, som barnet eller den unge føler sig tryg ved og er fortrolig med. Kommunen kan også oplyse om, at Børns Vilkår tilbyder professionelle bisiddere til børn og unge, der eksempelvis ikke har en person i sit netværk som de ønsker at lade sig bistå af, jf. nærmere herom i punkt 149 ff.

Der kan være tilfælde, hvor barnet eller den unge i første omgang vurderer, at der ikke er behov for en bisidder, men hvor sagen over tid udvikler sig på en sådan måde, at barnets eller den unges behov for en bisidder skærpes. Det kan derfor være hensigtsmæssigt, at sagsbehandleren løbende drøfter spørgsmålet

om barnets eller den unges muligheder for at få en bisidder således, at en tidligere afvisning af tilbuddet om en bisidder kan ændres, hvis barnet eller den unge på et senere tidspunkt ønsker dette.

Informationen til bisidderen skal foregå gennem barnet eller den unge, da det er vigtigt, at det er barnets eller den unges selvstændige ret til at blive hørt, der er i centrum. Hvis bisidderen modtager mere information end barnet eller den unge, vil der være en risiko for, at bisidderen overtager sagen på bekostning af barnets eller den unges interesse. Beføjelsen for bisidderen består således alene i at være til stede under møderne med barnet eller den unge, og ikke i at kommunikere med forvaltningen uden om barnet eller den unge. Det er op til barnet eller den unge selv, hvor meget bisidderen i øvrigt skal informeres om sagen. Barnet eller den unge har dog mulighed for at aftale med kommunen, at den skal udsende mødeindkaldelser til bisidderen.

Barnet eller den unges ret til en bisidder er ikke en foranstaltning i forhold til barnet eller den unge, men alene en ret som barnet eller den unge kan gøre brug af efter lyst og behov.

Professionel bisidder

149. En professionel bisidder fra Børns Vilkår er en børnefagligt uddannet person med særlig erfaring i børnesamtaler, der kan støtte barnet socialfagligt og lovgivningsmæssigt. Bisidderen tager altid udgangspunkt i barnets perspektiv. En professionel bisidder kan endvidere hjælpe barnet og den unge til at se tingene i et nyt perspektiv. En professionel bisidder kan være med til at hjælpe barnet til refleksion og nuancering samt til at drøfte forskellige muligheder sammen med barnet eller den unge. Dog med forståelse af og respekt for barnets perspektiv.

Beføjelserne for den professionelle bisidder består således i at forberede barnet eller den unge på møder med myndigheder, at være til stede under møderne, at hjælpe barnet eller den unge med at få formuleret hvad der er vigtigt for barnet, at evaluere et møde hos kommunen, at hjælpe barnet eller den unge med at forstå afgørelser og eventuelt at udforme klage sammen med barnet eller den unge. Derudover vil den professionelle bisidder under hele sagsforløbet kunne hjælpe barnet eller den unge med kontakten til myndighederne, således at det sikres at barnet inddrages i sagsbehandlingen.

Tilsidesættelse af barnets eller den unges valg af bisidder

Serviceloven

§ 48 a. ---

Stk. 2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis myndigheden træffer afgørelse om, at barnets eller den unges interesse i at kunne lade sig bistå bør vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, eller hvor andet er fastsat ved lov. Myndigheden kan endvidere træffe afgørelse om at tilsidesætte barnets eller den unges valg af bisidder, hvis der er bestemte grunde til at antage, at bisidderen vil varetage andre interesser end barnets eller den unges.

Stk. 3. Myndigheden kan træffe afgørelse om at udelukke en bisidder helt eller delvis fra et møde, hvis det skønnes af betydning for at få barnets eller den unges uforbeholdne mening belyst.

Stk. 4. ---

150. Der er ikke fastsat generelle regler om, at en bisidder skal være myndig. Der er endvidere heller ikke fastsat nærmere regler om, hvilke personer, der kan fungere som bisidder.

Den kommunale myndighed kan dog i særlige tilfælde træffe afgørelse om at tilsidesætte barnets eller den unges valg af bisidder, hvis der er bestemte grunde til at antage, at bisidderen vil varetage andre interesser end barnets eller den unges, jf. § 48 a, stk. 2. Udgangspunktet for at afvise barnets eller den unges valg af bisidder skal altid være barnets eller den unges tarv. Vurderingen skal samtidig baseres på en saglig vurdering af de omstændigheder som medfører, at den pågældende ikke kan fungere som bisidder for barnet eller den unge, f.eks. hvis valget af bisidder vil kunne bringe barnet i en interessekonflikt. Det må derfor bero på en konkret vurdering, hvorvidt valget af en given bisidder kan påvirke barnet eller den unge på en måde, der ikke er i barnets eller den unges interesse. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis bisidderen reelt er valgt af forældrene i strid med barnets eller den unges interesser. Forældrene eller personale fra et anbringelsessted vil ligeledes kunne udelukkes som bisiddere, hvis det ud fra en konkret vurdering vurderes, at de lægger pres på barnet eller den unge.

Det bemærkes, at en mistanke om, at en bisidder ikke vil kunne gavne et barns sag ikke er tilstrækkelig til at tilsidesætte valget af bisidder, og der bør således foreligge saglige argumenter for at afvise barnets eller den unges valg af bisidder. Endvidere bør sagsbehandleren i sådanne tilfælde hjælpe barnet med at finde en anden bisidder, herunder f.eks. en professionel bisidder fra Børns Vilkår.

Barnet eller den unge kan påklage en afgørelse som fratager dem retten til at tage en bestemt person med som bisidder, jf. servicelovens § 167, stk. 3.

151. Forældremyndighedsindehaveren kan være uenig i barnets eller den unges valg af bisidder, jf. § 48 a, stk. 3. Det kan være i situationer, hvor barnets eller den unges valg af bisidder kan give anledning til alvorlige konflikter med forældremyndighedsindehaveren. For at undgå dette bør der gives forældremyndighedsindehaveren adgang til at rejse indsigelse mod barnets eller den unges valg, hvorefter den myndighed, der behandler sagen, vil skulle vurdere, om der samlet set er grundlag for at træffe afgørelse om barnets eller den unges interesse i at vælge den pågældende bør vige for forældrenes modvilje over for den pågældende som bisidder, f.eks. fordi der er tale om et nærtstående familiemedlem. En afgørelse om valg af bisidder kan påklages til Ankestyrelsen.

Bisidderen skal være fyldt 15 år

Serviceloven

§ 48 a. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. En bisidder for et barn eller en ung skal være fyldt 15 år og er omfattet af straffelovens § 152 om tavshedspligt.

152. En bisidder efter servicelovens § 48 a for et barn eller ung skal være fyldt 15 år, og bisidderen er omfattet af straffelovens § 152 om tavshedspligt, jf. § 48 a, stk. 4. Baggrunden herfor er, at bisidderen på møderne med barnet eller den unge kan blive bekendt med en række oplysninger om barnets eller den unges familie, herunder navnlig barnets eller den unges forældre, samt oplysninger om barnet eller den unge selv. I det omfang at myndigheden berettiget videregiver fortrolige oplysninger til barnet eller den unge, f.eks. i forbindelse med høring af barnet eller den unge, vil den bisidder, der ledsager barnet eller den unge til et møde hos en myndighed være berettiget til at blive gjort bekendt med disse oplysninger. Forvaltningen har ikke ret til at videregive oplysninger til bisidderen ud over de oplysninger, som bisidderen modtager under møder sammen med barnet eller den unge.

Forskel på bisidder og legal repræsentant

153. Når det drejer sig om børn og unge under 18 år, som er umyndige, og hvor der er en forældremyndighedsindehaver, er det nødvendigt at sondre mellem en bisidder og en legal repræsentant. Den legale repræsentant for børn og unge under 18 år vil normalt være indehaveren af forældremyndigheden, som også er værge, jf. værgemålslovens kapitel 1. Unge over 12 år har imidlertid i visse tilfælde ret til deres egen advokat, der således bliver legal repræsentant for den unge, jf. kapitel 12 om sager, der behandles af børn og unge-udvalget.

Den legale repræsentant må ikke forveksles med en personlig støtte for barnet, altså en bisidder. Ved bisidder forstås i denne sammenhæng alene en personlig støtte for barnet eller den unge, der under sagen kan give barnet eller den unge råd og vejledning eller som blot ved sin tilstedeværelse kan indgyde barnet eller den unge tryghed.

Samtale uden forældremyndighedsindehaverens samtykke

154. Afholdes samtalen uden forældremyndighedsindehaverens samtykke er det centralt, at kommunerne er opmærksomme på deres pligt til at oplyse barnet eller den unge om dennes ret til at lade sig bistå ved samtalen og den øvrige behandling af sagen, jf. § 48 a.

Muligheden for at gennemføre samtalen uden forældremyndighedsindehaverens samtykke og deltagelse kan for eksempel være relevant i sager hvor det vurderes, at forældremyndighedsindehaverens tilstedeværelse kan udgøre en barriere for, at barnet eller den unge fyldestgørende kan udtrykke sine synspunkter.

Når en samtale gennemføres uden forældremyndighedsindehaverens tilstedeværelse, skal kommunen sørge for, at samtalen foregår i trygge rammer for barnet eller den unge. Det kan ske i et børnevenligt indrettet lokale eller et sted uden for forvaltningen, hvor barnet eller den unge føler sig tryg, eksempelvis i barnets dagtilbud eller på barnets eller den unges skole.

I forhold til børn og unge med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse kan der endvidere være særlige kommunikative vanskeligheder som følge af funktionsnedsættelsen, som der bør tages højde for ved gennemførelse af samtalen.

Når en samtale gennemføres uden forældremyndighedsindehaverens tilstedeværelse, skal kommunen være særligt opmærksom på at søge at opretholde en god dialog med barnets eller den unges forældremyndighedsindehaver. Det bør forsøges at opnå forældremyndighedsindehaverens forståelse for, hvorfor det ikke er hensigtsmæssigt, at vedkommende deltager i samtalen. Endvidere bør der efter samtalen være en god dialog med forældremyndighedsindehaveren om samtalens formål m.v. Afholdelse af en samtale uden samtykke fra forældremyndighedsindehaver anses ikke for at være en afgørelse i sig selv, men anses i stedet for at være et led i sagsbehandlingen (faktisk forvaltningsvirksomhed).

Barnets eller den unges synspunkter skal tillægges passende vægt

155. Barnets eller den unges opfattelse skal jf. servicelovens § 46, stk. 3, tillægges passende vægt. Dette betyder, at barnets eller den unges opfattelse bør tillægges betydning i den samlede vurdering af, hvilken afgørelse der skal træffes. Dette gælder f.eks. i forhold til barnets eller den unges ønske om, at der vælges en bestemt person som fast kontaktperson efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6, eller at et anbringelsessted skal give mulighed for, at barnet eller den unge fortsat kan deltage i fodbold eller lignende. I afgørelser om barnets eller den unges samvær med forældre og netværk under en anbringelse uden for hjemmet, skal hensynet til barnets eller den unges opfattelse og behov tillægges mere vægt end forældrenes ønske om samvær og kontakt, jf. servicelovens § 71. Der henvises til punkt 465 ff. om samvær og kontakt med forældrene og andre fra netværket.

Samtalen skal ikke kun dreje sig om, hvordan et barn eller en ung har det generelt, men skal også konkret omhandle barnets eller den unges holdning til f.eks. et samværs omfang eller en påtænkt foranstaltning.

Servicelovens § 46, stk. 3, indebærer ikke en pligt til at følge barnets eller den unges holdning og ønsker. Der kan være faglige overvejelser der umuliggør opfyldelsen af barnets eller den unges ønsker. I de tilfælde, hvor barnets eller den unges holdning til sagen ikke tillægges vægt, bør der imidlertid i sagen foreligge oplysninger om, hvorfor dette ikke er tilfældet, og sagsbehandleren kan med fordel overveje at informere barnet eller den unge om beslutningen og baggrunden for denne.

Selv om børn og unge skal involveres, og deres synspunkter tillægges vægt, er det myndighedens ansvar at træffe en afgørelse. Det er vigtigt, at kommunen gør barnet eller den unge opmærksom på, at der ikke er tale om, at barnet eller den unge selv kan vælge, hvad der skal ske. Dermed kan det for det første undgås, at barnet eller den unge oplever selv at have ansvaret for beslutningen. For det andet sikrer dette, at barnet eller den unge ikke oplever unødig skuffelse, hvis kommunen ender med at træffe en anden afgørelse end den afgørelse, barnet eller den unge havde ønsket.

Høringen af barnet eller den unge træder ikke i stedet for dennes mulighed for at udtale sig for børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 74, stk. 2.

Hvornår kan man undlade samtalen?

156. Udgangspunktet er, at myndigheden har pligt til at afholde en samtale med alle børn og unge uanset deres alder. Samtalen kan dog undlades, hvis der umiddelbart forinden er gennemført en samtale med barnet eller den unge ved gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse, jf. servicelovens § 50. Da en børnefaglig undersøgelse skal afsluttes senest 4 måneder efter at kommunen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte, jf. servicelovens § 50, stk. 7, betyder dette at der umiddelbart inden kommunen træffer en afgørelse, skal være talt med barnet inden for denne tidsramme. Kommunen vil dog i disse tilfælde fortsat have pligt til at oplyse barnet eller den unge om afgørelsens indhold i overensstemmelse med de gældende forvaltningsretlige principper. Den børnefaglige undersøgelse skal indeholde oplysninger om, hvordan barnet eller den unge stiller sig til foranstaltningerne, jf. servicelovens § 50, stk. 6. Samtalen kan også undlades i enkelte situationer, hvor barnets modenhed eller sagens karakter kan begrunde, at barnet ikke høres.

Først bør det imidlertid altid vurderes, om det vil være hensigtsmæssigt for gennemførelsen af samtalen, at barnet har en bisidder med. Dette kan eksempelvis være hensigtsmæssigt i situationer, hvor det overvejes at undlade samtalen på grund af barnets modenhed eller fordi barnet er udviklingshæmmet eller lignende, men hvor deltagelsen af en bisidder vil kunne muliggøre, at samtalen alligevel bliver gennemført.

157. Der kan forekomme situationer, hvor det af hensyn til barnet ikke er hensigtsmæssigt at gennemføre samtalen. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis en samtale vil stille barnet i en meget presset situation. I disse sager skal der foretages en konkret vurdering af, om hensynet til barnet eller den unge i afgørende grad taler imod, at barnet eller den unge høres eller inddrages. Der skal ved denne vurdering ikke tages udgangspunkt i, hvorvidt »det nytter noget« at høre barnet eller den unge, men alene i om barnets situation tilsiger, at høring og inddragelse bør undlades.

Barnet eller den unge har naturligvis ret til at afslå at udtale sig. Hvis barnet eller den unge ikke ønsker at udtale sig, vil oplysninger herom opfylde lovens krav om, at der skal finde en samtale sted.

Såfremt der ikke gennemføres en samtale med barnet eller den unge, skal dette fremgå af sagen med en konkret begrundelse for, hvorfor samtalen ikke har fundet sted. Samtidig bør myndigheden forsøge

at afdække barnets eller den unges holdning til den påtænkte foranstaltning på anden vis. Dette kan f.eks. ske ved at tale med personer i barnets eller den unges netværk, som barnet eller den unge har en fortrolighed med eller ved at der ses på tidligere oplysninger i sagen.

Forældremyndighedsindehaveren kan ikke modsætte sig, at kommunen giver barnet mulighed for en samtale. Forældremyndighedsindehaveren har ikke ret til at være til stede under samtalen. Samtalen kan således finde sted uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor. I nogle tilfælde kan det dog – f.eks. af hensyn til barnets tryghed, være hensigtsmæssigt at forældrene er til stede under samtalen.

Ankestyrelsens praksis vedr. samtaler med børn

158. Manglende overholdelse af reglerne i servicelovens § 48 om samtale med børn og unge kan medføre, at en afgørelse bliver ugyldig se. Ankestyrelsens principafgørelse O-40-98. Ankestyrelsen kan således erklære børn og unge-udvalgsafgørelser om foranstaltninger ugyldige i situationer, hvor der ikke forud for mødet i børn og unge-udvalget har været afholdt samtale med barnet eller den unge, og hvor der ikke foreligger oplysninger om barnets modenhed, der taler imod samtalens gennemførelse, og hvor barnets eller den unges holdning ikke er kendt. I andre situationer kan Ankestyrelsen vælge at udtale kritik af manglende overholdelse af reglerne om børnesamtale og således ikke erklære afgørelsen ugyldig. Dette gælder i tilfælde hvor den manglende afholdelse af samtalen ikke konkret har haft så væsentlig betydning for afgørelsens resultat, eksempelvis hvor barnets eller den unges holdning er tilvejebragt på anden vis.

Hvis der ikke gennemføres en samtale med barnet eller den unge, lægger Ankestyrelsen vægt på, om der foreligger en konkret begrundelse for, hvorfor samtalen ikke er gennemført. Samtalen kan undlades, hvis en samtale vil stille barnet i en meget presset situation, eller hvis barnets modenhed og forudsætninger eller sagens karakter taler afgørende imod en samtale. I disse sager skal der foretages en konkret vurdering af, om hensynet til barnet (f.eks. i forhold til barnets alder, funktionsniveau eller andet) i afgørende grad taler imod, at barnet høres eller inddrages.

Ankestyrelsen har derudover påpeget, at det følger af den almindelige notatpligt, at der skal udarbejdes et særskilt notat om samtalen. Dette notat skal bl.a. indeholde oplysninger om tidspunktet for og indholdet af samtalen. Ankestyrelsen lægger således vægt på, at der i sagen foreligger dokumentation for, at der er blevet afholdt en egentlig samtale med barnet eller den unge før en afgørelse træffes, og at der ikke blot henvises til, at der løbende har været ført samtaler med barnet eller den unge.

Endelig har Ankestyrelsen påpeget, at når der er tale om en sag, der skal forelægges børn og unge-udvalget med henblik på en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, bør samtalen afholdes i rimelig tilknytning til afholdelsen af mødet, således at oplysningerne er dækkende for barnets aktuelle holdning.

Ankestyrelsens praksis vedrørende børnesamtaler gælder ligeledes for afgørelser truffet af kommunen.

Information når afgørelse om foranstaltning er truffet

159. Det er vigtigt, at børn og unge informeres om, at der er truffet afgørelse om en foranstaltning, og hvad foranstaltningen indebærer, inden denne iværksættes. Dette er vigtigt for at sikre, at barnet eller den unge får det størst mulige udbytte af foranstaltningen og føler sig tryg ved forandringerne. Der er tale om en opgave, som det må anses for naturligt at forældrene varetager, men hvis kommunen bliver opmærksom på, at forældrene ikke evner at fortælle barnet eller den unge hvad der skal ske, er det myndighedens opgave at sikre, at barnet eller den unge får den nødvendige information. Dette kan ske enten ved at støtte forældrene i at gennemføre samtalen, ved at finde en person i familiens netværk, som alle føler sig trygge ved der kan gennemføre samtalen, eller ved at sagsbehandleren selv påtager sig

opgaven. I forhold til børn og unge med nedsat funktionsevne bør det sikres, at informationen gives på en sådan måde, at barnet eller den unge så vidt muligt kan forstå, hvad der skal ske. Dette er særligt relevant i de tilfælde, hvor barnets eller den unges funktionsnedsættelse medfører kommunikative vanskeligheder, eller hvor der er tale om psykiske funktionsnedsættelser, f.eks. udviklingshæmning.

Det tværfaglige samarbejde

160. Det tværfaglige samarbejde om indsatsen over for børn og unge med særlige behov for støtte er af væsentlig betydning for kvaliteten af indsatsen. Det er derfor vigtigt, at kommunerne tilrettelægger arbejdet i sager om særlig støtte til børn og unge således, at den tværfaglige sagkundskab kan inddrages i sagsbehandlingen. Den enkelte kommune har således en forpligtelse til at sikre, at der arbejdes tværfagligt og helhedsorienteret, hvilket bl.a. kommer til udtryk i servicelovens §§ 19, 46, 48 og 49 a. Af sundhedslovens § 123, jf. hertil bekendtgørelse nr. 1344 af 3. december 2010 om forebyggende sundhedsydelser til børn og unge, fremgår desuden, at kommunalbestyrelsen med henblik på at tilgodese børn og unge med særlige behov er forpligtet til at oprette en tværfaglig gruppe, der skal sikre, at den enkeltes udvikling, sundhed og trivsel fremmes, og at der i tilstrækkeligt omfang formidles kontakt til lægefaglig psykologisk og anden sagkundskab. Såfremt der allerede findes en tværfaglig gruppe i kommunen, der varetager og koordinerer opgaver i forhold til de svagest stillede børn og unge, kan kommunalbestyrelsen beslutte, at opgaven efter sundhedslovens § 123 skal varetages af denne gruppe. I gruppen skal indgå en eller flere repræsentanter for den kommunale sundhedstjeneste. For yderligere information om sundhedslovens bestemmelser henvises til Vejledning om forebyggende sundhedsydelser, vejledning nr. 9636 af 21. oktober 2011. Det er dog op til den enkelte kommune at vurdere, hvordan det tværfaglige samarbejde bedst organiseres. Det tværfaglige arbejde kan styrke såvel den tidlige indsats som det forebyggende arbejde blandt vanskeligt stillede børn og unge og deres familier. Som deltagere i det tværfaglige samarbejde kan indgå sagsbehandlere, pædagoger, lærere, læger, sundhedsplejersker, psykologer, m.fl. Det er meget vigtigt at være opmærksom på, at der sker inddragelse af forældrene til det barn eller den unge som samarbejdet vedrører. Vedrørende tværfagligt samarbejde om udarbejdelse af børnefaglige undersøgelser i sager, hvor der er viden eller mistanke om overgreb, se kapitel 9 om børnehuse.

Udveksling af oplysninger i det tidlige eller forebyggende arbejde

161. Udveksling af oplysninger som led i det tidlige eller tværfaglige samarbejde om børn og unge med særlige støttebehov er omfattet af straffelovens, forvaltningslovens, databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens almindelige regler om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger. Endvidere gælder sundhedsloven og servicelovens regler om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger om rent private forhold.

Reglerne om offentligt ansatte personers tavshedspligt findes i forvaltningslovens § 27. Her fremgår det, at den der virker inden for den offentlige forvaltning, har tavshedspligt, når en oplysning ved lov er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser. Hvis en offentlig ansat bryder sin tavshedspligt, kan vedkommende straffes efter straffelovens § 152 og §§ 152 c-152 f.

Det er databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, som regulerer videregivelse af personoplysninger mellem forvaltningsmyndigheder. Der henvises til Datatilsynet for yderligere vejledning vedrørende databeskyttelsesforordningen og databeskyttelseslovens regler.

Om udveksling af oplysninger efter § 50 c, i sager, hvor børnehuse benyttes fordi der er viden eller mistanke om overgreb, se kapitel 9 om børnehuse.

SSD-samarbejdet

Serviceloven

§ 49 a. Skole, skolefritidsordning, sygeplejersker, sundhedsplejersker, læger, tandlæger og tandplejere ansat i den kommunale sundhedstjeneste, dagtilbud, fritidshjem og myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, kan indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig som led i det tidlige eller forebyggende samarbejde om udsatte børn og unge.

Stk. 2. Udveksling af oplysninger efter stk. 1 til brug for en eventuel sag, jf. kapitel 11 og 12, om et konkret barn eller en ung kan ske én gang ved et møde. I særlige tilfælde kan der ske en udveksling af oplysninger mellem de myndigheder og institutioner, der er nævnt i stk. 1, ved et opfølgende møde.

Stk. 3. Selvejende eller private institutioner, private klinikker eller friskoler, som løser opgaver for de myndigheder, der er nævnt i stk. 1, kan indbyrdes og med de myndigheder og institutioner, der er nævnt i stk. 1, udveksle oplysninger i samme omfang, som nævnt i stk. 1.

Stk. 4. De myndigheder og institutioner, der efter stk. 1-3 kan videregive oplysninger, er ikke forpligtede hertil.

162. Det er afgørende, at forældre til børn og unge med behov for særlig støtte, herunder børn og unge med funktionsnedsættelse, inddrages i den indsats, som kommunerne iværksætter over for de enkelte børn og unge. Dette gælder også i det tidlige forebyggende samarbejde. Der vil imidlertid være situationer, hvor fagfolk kan have behov for at tale om en konkret sag, inden forældrene inddrages. Derfor giver servicelovens § 49 a adgang til at fravige regler om udveksling af oplysninger om rent private forhold. Bestemmelsen har til formål at understøtte og kvalificere fagpersoners tidlige eller forebyggende samarbejde vedrørende børn og unge, som har behov for særlig støtte. Formålet er at give børn og unge en så tidlig og kvalificeret støtte som muligt, så deres problemer ikke vokser sig store og vanskeligt håndterbare.

Ifølge servicelovens § 49 a, stk. 1, kan skole, skolefritidsordning, sygeplejersker, sundhedsplejersker, læger, tandlæger og tandplejere ansat i den kommunale sundhedstjeneste, dagtilbud, fritidshjem efter § 52 i dagtilbudsloven samt myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, indbyrdes udveksle oplysninger om konkrete børn og unges rent private forhold (personlige og familiemæssige omstændigheder). Dette gælder dog kun, hvis udvekslingen kan anses for nødvendig, som led i det tidlige forebyggende samarbejde (**S**kole-, **S**undhedspleje og **D**agtilbuds- samarbejdet).

Udvekslingen af oplysninger kan således kun ske mellem de myndigheder, der er nævnt i § 49 a, stk. 1, og 3, dvs. de myndigheder, institutioner og fagpersoner, der agerer på en kommunal myndigheds vegne inden for et bestemt myndighedsområde. Det drejer sig således om myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge (eksempelvis socialforvaltningen eller børne- og ungdomsforvaltningen, herunder Pædagogisk, Psykologisk Rådgivning (PPR), som er en del af forvaltningen på børne- og ungeområdet), og sygeplejersker, sundhedsplejersker, læger, tandlæger og tandplejere ansat i den kommunale sundhedstjeneste. Endvidere drejer det sig om dagtilbud, skoler samt selvejende eller private institutioner eller friskoler, som løser opgaver for de myndigheder der er nævnt i bestemmelsens stk. 1.

Efter § 49 a, stk. 3, kan der også ske udveksling af oplysninger mellem myndighederne og selvejende eller private institutioner, private klinikker eller friskoler, der løser opgaver for det offentlige inden for social- og undervisningsområdet.

Det er kun én bestemt persongruppe, som kan udveksle oplysninger med hjemmel i § 49 a. F.eks. kan private, der ikke løser opgaver for det offentlige på de nævnte områder, herunder eksempelvis spejderklubber og sportsforeninger, ikke udveksle oplysninger efter § 49 a. Andre grupper af offentligt ansatte, herunder f.eks. privatpraktiserende læger, familieplejere, klubtilbud og anbringelsessteder er ligeledes ikke omfattet af bestemmelsen.

Nedenstående beskriver anvendelsen af § 49 a nærmere. Endvidere henvises til pjecen »Dialog om tidlig indsats – udveksling af oplysninger i det tværfaglige SSD-samarbejde og fagpersoners underretningspligt« (2011), som kan findes på www.socialstyrelsen.dk.

163. Betingelsen for, at der kan udveksles oplysninger om rent private forhold, er, at det sker som led i kommunens tidlige eller forebyggende samarbejde på børn og unge-området. Samarbejdet har til formål at styrke sammenhæng og helhed i tilbuddene til de svagest stillede børn og unge og sikre, at der i tilstrækkeligt omfang formidles kontakt til sundhedsfaglig, social, pædagogisk, psykologisk og anden sagkundskab, jf. nærmere herom i bl.a. § 14 i bekendtgørelse om forebyggende sundhedsydelser for børn og unge nr. 1344 af 3. december 2010 samt § 19 i serviceloven.

Servicelovens § 49 a kan anvendes i tilfælde, hvor en fagperson i sit daglige arbejde med et barn eller en ung bliver bekymret for et konkret barns eller den unges trivsel, udvikling eller sundhed, og som i den sammenhæng har behov for at drøfte bekymringen med en eller flere relevante fagpersoner. Drøftelsen har til formål at afklare, hvorvidt den konkrete bekymring skal give anledning til et særligt tiltag overfor barnet eller den unge. Den indledende drøftelse skal så vidt muligt søge at afdække problemets karakter, og kan på baggrund af drøftelsernes konklusioner føre til at der træffes en række forskellige afgørelser. Den indledende drøftelse kan for det første søge at afklare, om der er tale om et alvorligt problem, eller om bekymringen er grundløs. Hvis det viser sig, at et barn eller en ung kan have behov for støtte, skal de pågældende fagpersoner vurdere, om barnets eller den unges vanskeligheder er af en sådan karakter, at det kan løses i de generelle tilbud som f.eks. skole eller dagtilbud. Hvis det viser sig, at problemet er af en sådan karakter, at de implicerede fagpersoner ikke kan vurder vanskelighedernes omfang, eller hvis der er grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte som ikke kan løses i de generelle tilbud, bør der foretages en underretning efter § 153 i serviceloven. Der henvises til punkt 68 ff.

I de tilfælde, hvor en afklarende drøftelse efter § 49 a fører til iværksættelse af et tiltag over for barnet eller den unge, sker dette efter de gældende regler på området.

164. Det er alene oplysninger om det konkrete barn eller unges personlige og familiemæssige forhold, der kan udveksles mellem de omfattede myndigheder. Personlige og familiemæssige forhold omfatter i den forbindelse også de forhold, der er nævnt i servicelovens § 50, stk. 2, dvs. oplysninger om barnets eller den unges udvikling og adfærd, familieforhold, skoleforhold, sundhedsforhold, fritidsforhold og venskaber og andre relevante forhold. Der kan udveksles oplysninger om forhold i det konkrete barns og unges hjem, men kun hvis disse oplysninger er nødvendige i forhold til indsatsen over for barnet eller den unge.

Der kan kun ske udveksling af oplysninger mellem de nævnte myndigheder/institutioner, hvis udvekslingen må anses for nødvendig af hensyn til det tidlige forebyggende samarbejde. Der skal således være tale om børn eller unge, hvis trivsel, udvikling og sundhed, der er en konkret bekymring for, og som på den baggrund vurderes evt. at have behov for en tidlig forebyggende og helhedsorienteret indsats. Udvek-

slingen af oplysninger om rent private forhold skal så vidt muligt være med til at hindre, at barnet eller den unges problemer vokser sig så store og vanskelige at håndtere, at eksempelvis en anbringelse uden for hjemmet kan blive nødvendig. Bestemmelsen bør kun anvendes i de tilfælde, hvor der er tale om børn og unge, som vurderes at være i risiko for at være i, eller senere hen at komme i en udsat position, f.eks. i forhold til omsorgssvigt, skolefrafald eller kriminalitet. Hensynet til barnets tarv skal således tale for, at en eller flere myndigheder udveksler oplysninger med henblik på at afklare, om en bekymring for barnet eller den unge skal give anledning til en tidlig indsats, herunder om der kan være behov for en underretning efter servicelovens § 153.

165. Udvekslingen af oplysninger om rent private forhold forudsætter, at de pågældende fagpersoner først har forsøgt selv at vurdere problemstillingens karakter. Det er i den forbindelse vigtigt at understrege, at fagpersoner ikke altid kan forventes at kunne afdække et problems karakter. Problemers omfang eller karakter kan være vanskelige at vurdere i begyndelsesfasen og især i barnets tidlige år. Det er derfor vigtigt, at der i disse sager tages initiativ til en tværfaglig afklaring af problemets karakter med henblik på at sikre, at der sker en tidlig eller forebyggende afklaring af barnets problemer. Formålet med § 49 a er at understøtte og kvalificere myndighedernes fælles faglige afklaring af problemerne, herunder en afklaring af om det berørte barn eller den unge kan have behov for en forebyggende indsats i det generelle tilbud, eller om der er behov for en egentlig underretning efter § 153. Der kan således alene udveksles oplysninger som er nødvendige for, at de involverede myndigheder kan tage stilling til, om det pågældende barn eller den unge kan have behov for støtte.

Der henvises i den forbindelse til servicelovens § 153 om underretningspligt for personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, jf. punkt 68 ff. Ved en konkret bekymring for et barn eller en ung, skal de pågældende fagpersoner således overveje to løsningsmodeller. Dels skal det overvejes, om der er grundlag for først at afklare barnets eller den unges situation nærmere med en eller flere relevante kollegaer i det tværfaglige samarbejde, før der tages stilling til, om der skal foretages underretning eller om barnet eller den unge skal have støtte i normalsystemet. Dette kan f.eks. være relevant, hvor en fagperson er i tvivl om, hvad der kan konkluderes på baggrund af observationerne af barnet eller den unge. Dels skal fagpersonen overveje, om bekymringen for det pågældende barn eller den unge bør føre til, at der bliver foretaget en underretning med det samme, så socialforvaltningen involveres i barnets eller den unges problem så tidligt som muligt. Dette kan f.eks. være nødvendigt i tilfælde hvor der foreligger bekymringer om vold mod barnet.

Inddragelse af forældrene

166. Det er vigtigt, at de pågældende myndigheder som udgangspunkt har forsøgt eller har overvejet muligheden for at indhente samtykke fra forældremyndighedsindehaver og den unge, der er fyldt 15 år, før der udveksles de fornødne oplysninger om et barns eller en ungs forhold. Som udgangspunkt må det således forventes, at de fleste forældre ønsker at indlede et samarbejde med en fagperson om dennes bekymring. Imidlertid kan nogle forældre have svært ved at forholde sig til fagpersoners ønske om at samarbejde om løsningen af barnets problemer. Dette kan f.eks. skyldes, at forældrene er angste eller problemfornægtende og måske nærer en dybtliggende mistillid til offentlige myndigheder. Det kan også skyldes, at forældrene befinder sig i en misbrugssituation, der gør dem ude af stand til at varetage barnets tarv, eller at forældrene har en interesse i at skjule at der kan være problemer i hjemmet. Om kommunen i disse tilfælde alligevel skal forsøge at få et samtykke fra forældrene, eller om oplysningerne blot skal videregives med hjemmel i servicelovens § 49 a, må afgøres i de enkelte tilfælde på baggrund af myndighedernes kendskab til familien.

De berørte fagpersoner bør kun vælge at gøre brug af § 49 a, hvis de på baggrund af en konkret bekymring for et barns eller en ungs trivsel, udvikling eller sundhed vurderer, at der kan være behov

for støtte, og hvis forældrene som følge af særlige omstændigheder ikke kan forventes at ville deltage i samarbejdet. Herefter kan det afklares, hvilke initiativer det vil være mest hensigtsmæssigt at iværksætte for at hjælpe det pågældende barn eller den unge ud af sine problemer.

Når en foreløbig drøftelse efter servicelovens § 49 a har vist, at der er behov for et nærmere samarbejde, bør forældrene og barnet eller den unge som udgangspunkt inddrages i samarbejdet. Hvis der er tale om en underretning og om en efterfølgende børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, træder reglerne om inddragelse af forældre og den unge over 15 år i kraft, jf. servicelovens § 50, stk. 1. Det er i den forbindelse vigtigt, at forældrene forstår betydningen af, at de deltager i samarbejdet og giver samtykke til myndigheders drøftelse af familiens forhold. For yderligere information herom henvises til pjecen »Dialog om tidlig indsats – udveksling af oplysninger i det tværfaglige SSD-samarbejde og fagpersoners underretningspligt« (2011), som kan findes på www.socialstyrelsen.dk.

Udveksling af oplysninger kan kun ske én gang.

167. Efter § 49 a, stk. 2, kan udveksling af oplysninger som udgangspunkt finde sted én gang. I særlige tilfælde kan udvekslingen af oplysninger om et barn eller en ung dog finde sted ved et opfølgende møde. Udvekslingen af oplysninger om rent private forhold kan altså kun ske ved to møder i alt. Dette kan f.eks. være aktuelt, hvis der sker afgørende nyt i barnets eller den unges situation som nødvendiggør, at situationen drøftes en ekstra gang i det tværfaglige samarbejde. Derefter kan det tværfaglige samarbejde træffe beslutning om, hvorvidt der er behov for at igangsætte en indsats og inddrage forældrene. Hvis der senere opstår et nyt problemkompleks vedrørende det samme barn eller den samme unge og der derved opstår en eventuel ny sag, vil der ikke være tale om samme forhold. Dermed kan der således ske udveksling af oplysninger inden for det tidlige eller forebyggende samarbejde ved et nyt møde, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

De pågældende fagpersoner skal ved udvekslingen af oplysninger sikre sig, at det sker i fortrolighed, så oplysningerne kun videregives til den eller de myndigheder, der er omfattet af bestemmelsen og som er relevante for videregivelsen.

168. En myndighed eller institution, der indgår i det forebyggende samarbejde, kan altid undlade at deltage i udvekslingen. Dette er også tilfældet, selvom myndigheden eller institutionen er berettiget til videregivelsen efter § 49 a. Bestemmelsen fraviger på dette punkt bestemmelsen i forvaltningslovens § 31, hvorefter en myndighed eller institution, der er berettiget til at videregive oplysninger, også er forpligtet hertil på begæring af en anden myndighed, når oplysningerne har betydning for den anden myndigheds virksomhed. Hvis der er tale om videregivelse fra en sundhedsperson, er det den enkelte sundhedsperson, der vurderer, om det konkret er nødvendigt at videregive oplysningerne.

Det er vigtigt, at det forebyggende samarbejde om børn og unge ikke skader barnet eller den unge eller de offentlige myndigheders samarbejde med forældrene og barnet eller den unge. De implicerede fagpersoner skal således hver især vurdere, om det konkret er nødvendigt at videregive oplysninger om rent private forhold, samt om dette vil skabe unødvendige komplikationer i samarbejdet med forældrene og barnet eller den unge.

Sker der videregivelse af oplysninger i strid med de nævnte regler, vil der efter omstændighederne være tale om et brud på tavshedspligten, som vil kunne være omfattet af straffelovens § 152 om strafansvar for uberettiget videregivelse af fortrolige oplysninger fra en myndighedsperson. Efter straffelovens § 152 a finder § 152 tilsvarende anvendelse på den, som i øvrigt er eller har været beskæftiget med opgaver, der udføres efter aftale med en offentlig myndighed.

Udveksling af oplysninger mellem politi og sociale myndigheder

Serviceloven

§ 49 b. Kommunale myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, og politiet og anklagemyndigheden kan indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende et barns eller en ungs personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig som led i forebyggelsen af overgreb mod børn og unge.

169. § 49 b indeholder en hjemmel til, at politi og myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, i en konkret sag kan udveksle følsomme personoplysninger, hvis udvekslingen må anses for nødvendig for at forebygge overgreb mod et barn eller en ung. Muligheden for at udveksle oplysninger omfatter ansatte ved politiet samt myndighedssagsbehandlere i den kommunale forvaltning.

Der er således lovhjemmel til, at oplysninger kan udveksles uden samtykke fra den person som oplysningerne vedrører, i de situationer hvor det vurderes, at udvekslingen kan være med til at forebygge overgreb mod børn og unge. Dette kan eksempelvis være tilfældet, når der foreligger en mistanke om, at barnets eller den unges forældre, nære slægtninge eller venner af familien begår overgreb mod barnet eller den unge, men hvor der endnu ikke er vished herfor.

For de kommunale myndigheder kan muligheden for at udveksle oplysninger i sager om overgreb eksempelvis være relevant i forbindelse med de indledende sagsskridt, hvor der alene er tale om en mistanke. Erfaring viser, at det i disse situationer kan være vanskeligt at vurdere, hvorvidt der er grundlag for at foretage en politianmeldelse, og at myndighederne ikke i alle relevante tilfælde udveksler oplysninger af betydning for myndighedernes opfølgning i sagen. Det er derfor centralt, at den kommunale myndighed har en udtrykkelig hjemmel til at udveksle oplysninger i en konkret sag med politiet med henblik på at afklare behovet for en anmeldelse. Politiet vil have mulighed for at notere henvendelsen fra den kommunale myndighed, således at politiet efterfølgende kan se et mønster i eventuelt yderligere henvendelser vedrørende samme barn eller ung eller samme mistænkte krænker.

For politiet kan muligheden for at udveksle oplysninger i sager om overgreb mod børn og unge eksempelvis være relevant i situationer, hvor der netop er påbegyndt en strafferetlig efterforskning om overgreb mod et barn eller en ung, men hvor der endnu ikke er klarhed over sagens karakter og udfald. I disse situationer er det afgørende af hensyn til barnet eller den unge, at politiet oplyser den kommunale myndighed om sagen med henblik på at gøre den kommunale myndighed bekendt med, at der kan være et barn eller en ung, som kan have behov for særlig støtte. Dette gælder også i sager, hvor der alene er mistanke om, at barnet eller den unge har været udsat for overgreb. Tidlig orientering til kommunen fra politiet kan bidrage til, at denne hurtigere bliver opmærksom på barnet eller den unge, og dermed kan vurdere behovet for iværksættelse af en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, herunder henvisning af sagen til et børnehus efter servicelovens § 50 b. Endvidere kan den kommunale myndighed hurtigere iværksætte en undersøgelse af barnets eller den unges forhold i det børnehus som kommunen er tilknyttet, således at barnet eller den unge kan få afdækket sine behov for særlig støtte som er foranlediget af overgrebet.

Muligheden for at udveksle oplysninger kan endvidere være relevant for, at politiet og den kommunale myndighed kan koordinere deres indsatser og oplyse om påtænkte sagsskridt, således at indsatserne kan tilrettelægges mest hensigtsmæssigt. Politiet og den kommunale myndighed har således mulighed for at tilrettelægge, hvorledes den sociale sag kan forløbe sideløbende med politiets efterforskning uden at dette giver komplikationer i forhold til efterforskningen.

De oplysninger der må udveksles er oplysninger om rent private forhold om barnet eller den unge, herunder oplysninger om familiemæssige omstændigheder, helbredsmæssige forhold og væsentlige sociale problemer. Endvidere kan der udveksles oplysninger om personer, der mistænkes for at have begået overgreb mod barnet eller den unge.

Den kommunale myndighed skal fortsætte den sociale del af sagen uafhængigt af, om politiet vurderer, at der er grundlag for en strafferetlig efterforskning. Det er således fortsat den kommunale myndigheds ansvar at afdække barnets eller den unges behov for særlig støtte som følge af eventuelle overgreb. Udveksling af oplysninger mellem myndighederne i sager, som falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde, vil fortsat skulle ske i overensstemmelse med persondatalovens og forvaltningslovens almindelige regler. Såfremt der vurderes at være behov for at undersøge barnets eller den unges forhold på grund af viden eller mistanke om overgreb, skal barnet eller den unge henvises til det børnehus som kommunen er tilknyttet. Der henvises til kapitel 9 om børnehuse.

Kapitel 8

Den børnefaglige undersøgelse

170. I dette kapitel beskrives reglerne om kommunens pligt til at undersøge forholdene nærmere, når det på baggrund af foreliggende oplysninger må antages, at et barn eller en ung, herunder et barn eller en ung med funktionsnedsættelse, har behov for særlig støtte. I kapitlet beskrives indholdet i undersøgelsen, herunder hvem kommunen må inddrage i undersøgelsen. Efterfølgende beskrives betingelserne for den unges og forældremyndighedsindehaverens samtykke i forbindelse med undersøgelsen og reglerne for kommunens frist for gennemførelse af undersøgelsen.

For de kommuner, som anvender ICS (Integrated Children's System) i sagsbehandlingen er det i de relevante punkter præciseret, hvad kommunen skal være opmærksom på.

Reglerne om gennemførelse af børnefaglige undersøgelser efter servicelovens § 50, som beskrives i de efterfølgende punkter, gælder også i sager, hvor dele af undersøgelsen foregår i regi af børnehuse efter serviceloven §§ 50 a og b, fordi der er viden eller mistanke om overgreb mod et barn eller en ung. Særlige forhold i den sammenhæng beskrives i kapitel 9 om børnehuse.

Kommunens undersøgelse af barnets eller den unges forhold

Serviceloven

§ 50. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold. Undersøgelsen, der betegnes som børnefaglig undersøgelse, gennemføres så vidt muligt i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens undersøgelse, jf. stk. 1, skal anlægge en helhedsbetragtning, der med mindre konkrete forhold betyder, at et eller flere af nedenstående numre ikke er relevante i forhold til det pågældende barn eller den unge, skal omfatte barnets eller den unges

1) udvikling og adfærd,

2) familieforhold,

3) skoleforhold,

4) sundhedsforhold,

5) fritidsforhold og venskaber og

6) andre relevante forhold.

Stk. 3. Som led i undersøgelsen skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Samtalen kan undlades, i det omfang barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod samtalens gennemførelse. Kan samtalen ikke gennemføres, skal oplysninger om barnets eller den unges synspunkter søges tilvejebragt. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor.

Stk. 4. I sin undersøgelse skal kommunalbestyrelsen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jf. § 52 og § 76.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Stk. 6. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltningerne, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Hvis der er iværksat foranstaltninger sideløbende med, at undersøgelsen gennemføres, jf. § 52, stk. 2, skal der desuden tages stilling til, om disse foranstaltninger skal videreføres. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltninger, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 7. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvist ikke kan afsluttes inden 4 måneder, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Stk. 8. I forbindelse med undersøgelsen skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. En undersøgelse kan gennemføres som én samlet undersøgelse for flere børn i familien, dog således at der tages højde for børnenes individuelle forhold.

Stk. 9. Hvis det må antages, at der kan opstå et behov for særlig støtte til et barn umiddelbart efter fødslen, skal kommunen undersøge de vordende forældres forhold nærmere. Undersøgelsen gennemføres så vidt muligt i samarbejde med de vordende forældre. Stk. 4-8 finder anvendelse ved afgørelse.

171. Kommunen er efter servicelovens § 50, stk. 1, forpligtet til at træffe afgørelse om iværksættelse af en undersøgelse efter § 50, når det antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte. Undersøgelsen af de relevante forhold hos barnet eller den unge og familien betegnes en børnefaglig undersøgelse. Det er en betingelse, at der er gennemført en nærmere undersøgelse af barnets eller den unges forhold, før der

kan iværksættes støtte i form af foranstaltninger efter servicelovens § 52, § 57 a og § 57 b. Der henvises også til punkt 241-244.

Kommunen skal forud for afgørelsen om, hvorvidt der skal udarbejdes børnefaglig undersøgelse eller ej, oplyse sagen i tilstrækkeligt omfang til at kunne vurdere, om der er behov for at iværksætte en børnefaglig undersøgelse. Såfremt det i den forbindelse vurderes, at det er nødvendigt at indhente supplerende oplysninger om barnet eller den unge, for eksempel i form af statusattest fra daginstitution eller skole, skal dette ske.

Om indhentning af oplysninger henvises i øvrigt til punkt 182-183, hvorefter kommunen altid så vidt muligt skal forsøge at indhente samtykke fra forældremyndighedsindehaveren.

Baggrunden for, at kommunen iværksætter en undersøgelse, kan være en henvendelse fra familien eller barnet eller den unge selv om hjælp eller særlig støtte. Kommunen kan endvidere gennem underretningsreglerne i servicelovens §§ 153 og 154 blive gjort opmærksom på, at hjælp eller støtte til et barn eller en ung er eller kan blive aktuel, jf. kapitel 4. Endelig kan kommunen selv blive opmærksom på barnet eller den unge, f.eks. på grund af barnets eller den unges nedsatte funktionsevne, gennem undersøgelse af andre søskendes forhold, eller fordi kommunen i anden sammenhæng er blevet bekendt med, at der er problemer i familien, f.eks. fordi fogedretten har sendt en underretning om, at familien vil blive udsat af deres lejemål.

Kommunen skal begrunde sin beslutning om, hvorvidt der i en given sag skal iværksættes en § 50 undersøgelse eller ej, da denne beslutning i forvaltningsretlig forstand er en afgørelse. Det er derfor også muligt for forældremyndighedsindehaveren at klage over kommunens afgørelse herom.

Privatpersoner med kendskab til familien, f.eks. bedsteforældre, slægtninge eller andre, der står familien nær, kan ønske at afgive udtalelser eller erklæringer. Sådanne henvendelser må efter de almindelige forvaltningsretlige principper indgå i sagen og dermed også i kommunens beslutningsgrundlag.

Kommunen må dog være opmærksom på, at reglerne om tavshedspligt kan forhindre, at sagen drøftes med andre end parterne og deres eventuelle repræsentant. Dette bør imidlertid ikke føre til, at man afviser at modtage henvendelser eller lignende fra andre personer.

Lukkede familier og nomadefamilier

172. Efter servicelovens § 50 er kommunen forpligtet til at træffe afgørelse om iværksættelse af en børnefaglig undersøgelse, hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte. I helt særlige tilfælde kan der opstå situationer, hvor der ikke er vished om, hvorvidt der befinder sig et barn, der kan have behov for særlig støtte, i familien.

Det forudsættes i denne situation ikke, at der er fuldstændig vished om, at der findes et barn eller en ung i hjemmet, der kan have behov for særlig støtte, for at kommunen kan træffe afgørelse om at iværksætte en børnefaglig undersøgelse. En børnefaglig undersøgelse kan dermed iværksættes med henblik på at undersøge, om der findes et barn i hjemmet. I denne situation vil kommunen skulle foretage en konkret vurdering af, hvorvidt der er kvalificeret mistanke om, at der befinder sig et barn i hjemmet, der kan have behov for støtte. Det er muligt at få rådgivning fra VISO i særligt svære enkeltsager f.eks. om, hvordan kommunen etablerer samarbejde med en familie, der afviser dialog og samarbejde med kommunen.

Kommunen skal i forbindelse med familier, der afviser at samarbejde, være opmærksom på, at der efter servicelovens § 64, stk. 3, jf. stk. 4, er mulighed for at få politiets bistand til at komme ind i et hjem uden retskendelse, hvis kommunen har truffet afgørelse om en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50. Det er en forudsætning, at kommunen vurderer, at adgangen til hjemmet er nødvendig for at afgøre,

om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barn eller en ungs sundhed eller udvikling, ligesom det er en forudsætning, at forældrene har modarbejdet, at der kan foretages en vurdering af barnets eller den unges støttebehov med andre, mere lempelige foranstaltninger.

Der henvises til Ankestyrelses guide til børnefaglige sagsbehandlere om lukkede familier og nomadefamilier fra oktober 2014. Guiden kan findes på:

http://ast.dk/nyheder/nyheder/nyheder-2014/ny-guide-til-kommuner-om-nomadefamilier-og-lukkede-familier

http://ast.dk/publikationer/lukkede-familier-og-nomadefamilier

Samarbejdet om undersøgelsen

173. Afgørelsen om en undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal så vidt muligt gennemføres i samarbejde med forældremyndighedens indehaver og den unge, når denne er fyldt 15 år.

Familien, og i særlig grad forældremyndighedsindehaveren, kan opfatte kommunens ønske om at gennemføre en børnefaglig undersøgelse i forhold til et eller flere børn i familien meget forskelligt. Nogle forældre vil f.eks. selv have gjort kommunen opmærksom på barnets, den unges eller familiens udfordringer og bakke fuldt op omkring en sådan undersøgelse, mens undersøgelsen for andre forældre i større eller mindre grad opleves som et udtryk for mistillid, indblanding i familiens private forhold, unødig kontrol m.v. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis undersøgelsen iværksættes for at afdække et eventuelt behov for særlig støtte hos et barn eller en ung med funktionsnedsættelse. For at sikre det bedst mulige udbytte af undersøgelsen og et godt grundlag for de fremtidige samarbejdsrelationer mellem familien og kommunen skal udgangspunktet for den børnefaglige undersøgelse altid være, at kommunen aktivt skal søge at opnå dialog og samarbejde med forældrene om undersøgelsen. Kommunen skal således altid søge at opnå forældremyndighedsindehaverens accept af undersøgelsen og undersøgelsens formål, selvom der ikke er tale om et formelt samtykkekrav. Det er vigtigt, at forældrene så vidt muligt orienteres om undersøgelsens indhold og inddrages i arbejdet uanset deres holdning til undersøgelsen i øvrigt. Se også punkt 144 om inddragelse af familie og netværk.

Forældremyndighedsindehaverens forståelse for undersøgelsen har stor betydning, da undersøgelsen bør være en indledning til et samarbejde mellem kommunen og forældremyndighedsindehaveren om at løse barnets eller den unges vanskeligheder. Derfor bør der lægges vægt på at gennemgå formålet med og indholdet af undersøgelsen med forældrene og den unge, der er fyldt 15 år, samt hvordan undersøgelsen tilrettelægges. I den forbindelse vil det være naturligt, at inddrage forældremyndighedsindehaverens og den unges viden og forslag til, hvordan barnets eller den unges forhold bedst belyses, ligesom det f.eks. kan være hensigtsmæssigt at forklare, at man i forbindelse med undersøgelsen vil vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. Dette gælder også i de tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15 år ikke bifalder undersøgelsen, jf. nedenfor.

I særlige tilfælde vil det ikke være muligt at indlede et positivt samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, ligesom der kan være tilfælde, hvor det vil være *særligt* besværligt eller meget tidskrævende. Det kan f.eks. være, hvis den ene af forældremyndighedsindehavernes bopæl ikke er kendt, og vedkommende ikke har kontakt med barnet, eller hvis forældremyndighedsindehaveren afviser eller ikke besvarer kommunens forsøg på dialog. I sådanne tilfælde kan kommunen undtagelsesvist gennemføre den børnefaglige undersøgelse på trods af det helt eller delvist manglende samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Årsagen til, at der ikke stilles et formelt samtykkekrav er at forhindre, at situationer, hvor det af den ene eller anden årsag ikke er muligt at indlede et samarbejde med forældrene, bliver en barriere for at få undersøgt barnets eller den unges forhold og dermed for at give barnet eller den unge den nødvendige støtte.

Kommunen bør dog, uanset modviljen hos forældremyndighedsindehaverne og/eller den unge, der er fyldt 15 år, søge at samarbejde med disse personer om undersøgelsen i det omfang, det er muligt.

174. Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke samarbejder om undersøgelsen, er det ikke umiddelbart muligt, at barnet eller den unge opholder sig på en institution eller indlægges på et sygehus, mens undersøgelsen står på. Servicelovens § 51 giver dog mulighed for dette uden forældrenes samtykke, når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges udvikling eller sundhed. Dette forudsætter dog, at børn og unge-udvalget træffer afgørelse herom. En sådan undersøgelse af barnet skal være afsluttet inden 2 måneder, jf. punkt 181 og 287.

Adgang til familiens hjem uden retskendelse som led i den børnefaglige undersøgelse

175. Kommunen har efter § 64, stk. 3, adgang til at træffe afgørelse om, at kommunen mod behørig legitimation og uden retskendelse har adgang til forældremyndighedens indehavers bolig og rum, når

1) adgangen til hjemmet sker som led i en den børnefaglige undersøgelse efter § 50 og må anses for nødvendig for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, og
2) forældrene har modarbejdet, at en vurdering af barnets eller den unges støttebehov kan gennemføres med andre mere lempelige foranstaltninger.

Som led i den børnefaglige undersøgelse

176. Med dette kriterium forudsættes det, at der tidligere af kommunen er truffet afgørelse om at gennemføre en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, og at adgangen til hjemmet sker som led i udarbejdelsen af den børnefaglige undersøgelse og forventes at kunne bidrage til oplysning af sagen. Ved iværksættelsen af undersøgelsen er det således konstateret, at barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte efter serviceloven.

Nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling

177. Med dette kriterium forudsættes det for det første, at adgangen til hjemmet er nødvendig for at kunne vurdere sagen. Det betyder, at det ikke har været muligt for kommunen at tilvejebringe de oplysninger, som ønskes tilvejebragt ved adgangen til hjemmet, på anden vis.

Dernæst er det en forudsætning, at adgangen til hjemmet sker for at vurdere, hvorvidt der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Dette indebærer, at kommunen skal have en begrundet mistanke om, at der er forhold i hjemmet, som kan indebære åbenbar risiko for alvorlig skade af en vis karakter på barnet eller den unge. Der kan være tale om, at barnet eller den unge er i risiko for at blive alvorlig skadet som følge af eksempelvis utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge eller ved vold eller andre alvorlige overgreb.

Det bemærkes, at denne del af kriteriet er sammenfaldende med kriteriet for at gennemføre en børnefaglig undersøgelse uden for hjemmet under barnets eller den unges ophold på en institution eller indlæggelse på et sygehus efter lovens § 51.

Kommunen kan for eksempel ved en underretning få oplysninger, som kan begrunde bestemmelsens anvendelse, herunder for eksempel om, at børn eller unge vokser op under sundhedsskadelige forhold.

Forældrene har modarbejdet, at en vurdering af barnets eller den unges støttebehov kan gennemføres med andre mere lempelige foranstaltninger

178. Med dette kriterium forudsættes det, at kommunen på anden vis har forsøgt at tilvejebringe de oplysninger, som det forventes, at adgangen til hjemmet med tvang kan afdække og at forældrene direkte har modarbejdet dette. Dette kan for eksempel være tilfældet, hvis der har været aftalt flere hjemmebesøg, som forældrene hver gang har aflyst uden en fornuftig grund, eller hvis forældrene gentagne gange ikke har lukket døren op.

Det nærmere indhold af beføjelsen

179. Hvis kommunen vurderer, at ovenstående kriterier er opfyldt, kan kommunen om nødvendigt anmode politiet om bistand for at få adgang til hjemmet.

Kommunen kan alene bruge adgangen til at påse forholdene i hjemmet og herunder også tale med barnet eller den unge. Adgangen kan alene være af kortere varighed.

Kommunen kan få adgang til opholdsrum m.v. i hjemmet, men kan ikke efterse private gemmer, f.eks. skuffer, skabe eller andre steder, som ikke er umiddelbart synlige og tilgængelige, som det er tilfældet, hvis adgangen til hjemmet sker med henblik på at fuldbyrde en afgørelse efter § 64, stk. 1, jf. stk. 2.

Oplysningspligt

180. Lov nr. 442 af 9. juni 2004 om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter finder anvendelse på sager omfattet af § 64, stk. 3. Dette indebærer som udgangspunkt, at parten skal underrettes forud for gennemførslen af en beslutning om iværksættelse af et tvangsindgreb, jf. lovens § 5, stk. 1. Det må dog antages, at undtagelsesbestemmelsen i lovens § 5, stk. 4, nr. 1, i praksis i de fleste tilfælde vil kunne finde anvendelse. Efter § 5, stk. 4, nr. 1, kan stk. 1 fraviges, hvis formålet med tvangsindgrebets gennemførelse ville forspildes, hvis forudgående underretning skulle gives.

Sammenhæng med §§ 50 og 51

181. Kommunen skal efter lovens § 50 træffe afgørelse om at gennemføre en børnefaglig undersøgelse, hvis det må antages, at barnet eller den unge trænger til særlig støtte. Afgørelsen træffes i samarbejde med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge. Der stilles ikke formelt samtykkekrav.

Hvis kommunen ikke mener at kunne foretage en afdækning af barnets ressourcer og problemer med mindre indgribende tiltag, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om gennemførelse af undersøgelsen ved barnets eller den unges ophold på en institution eller et sygehus, jf. lovens § 51, efter de særlige kriterier herfor, jf. herom oven for. Desuden kan kommunen træffe afgørelse om adgang til hjemmet efter § 64, stk. 3.

Som det fremgår oven for, er kriteriet for de to tvangsindgreb til dels sammenfaldende, idet det for begge tiltag kræves, at det vurderes, at indgrebet findes »nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling«.

Muligheden for at gennemføre (dele af) den børnefaglige undersøgelse efter serviceloven § 50 kan således ske med et af de indgribende tiltag til hhv. at få adgang til hjemmet efter § 64, stk. 3, eller gennemføre undersøgelsen uden for hjemmet efter § 51, hvis det er relevant, hvis sagen ikke kan oplyses med mindre indgribende tiltag, og hvis kriterierne herfor er opfyldt.

Afgørende for, hvilke af de to indgreb, som bør vælges – forudsat, at kriterierne i de to bestemmelser er opfyldt - er, hvorvidt kommunen vurderer det nødvendigt at kunne udrede sagen ved gennemførelse af undersøgelsen uden for hjemmet henholdsvis ved at få adgang til hjemmet. Muligheden for at påse forholdene i forældrenes hjem vil i nogle tilfælde være mindre indgribende end at foretage undersøgelsen af barnet eller den unge uden for hjemmet efter lovens § 51. Det skal dog understreges, at en undersøgelse uden for hjemmet i nogle tilfælde kan være nødvendigt for at afdække barnets sundhed og udvikling. For nærmere oplysninger om § 51 henvises til punkt 287.

Indhentning af oplysninger

182. Kommunens mulighed for at indhente oplysninger til at oplyse en sag, dvs. også i forbindelse med en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, er fastsat i retssikkerhedsloven, databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Det betyder, at indhentning af oplysninger til brug for en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, skal ske i overensstemmelse med reglerne i retssikkerhedslovens § 11 a og c, som blandt andet regulerer myndighedernes mulighed for at indhente oplysninger uden samtykke. Derudover skal indhentning af både nye og eksisterende oplysninger ske i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, som også blandt andet regulerer muligheden for at indhente oplysninger uden samtykke.

Det følger af retssikkerhedslovens § 11 a, at myndigheden efter forudgående samtykke fra den, der søger om eller får hjælp, kan forlange, at andre offentlige myndigheder, uddannelsesinstitutioner, sygehuse, læger, psykologer, autoriserede sundhedspersoner i øvrigt og personer, der handler på disses ansvar, arbejdsløshedskasser, pengeinstitutter, arbejdsgivere og private, der udfører opgaver for det offentlige, giver oplysninger om den pågældende, der er nødvendige for at behandle sagen. Dette gælder også oplysninger om en persons rent private forhold og andre fortrolige oplysninger, ligesom myndigheden kan indhente lægejournaler, sygehusjournaler eller udskrifter heraf. Myndigheden kan forlange, at der optages retsligt forhør i overensstemmelse med retsplejelovens § 1018, hvis oplysningerne ikke videregives.

Efter retssikkerhedslovens § 11 a, stk. 2, kan myndigheden uden samtykke til brug for behandlingen af en konkret sag eller til brug for generel kontrol kræve oplysninger om økonomiske forhold om den, der ansøger om eller får hjælp, og dennes ægtefælle eller samlever, fra andre offentlige myndigheder samt fra arbejdsløshedskasser. Tilsvarende oplysninger kan indhentes om andre husstandsmedlemmer. Hvis borgeren ikke medvirker, eller ikke giver samtykke til, at myndigheden kan indhente oplysninger, skal myndigheden efter retssikkerhedslovens § 11 b behandle sagen om hjælp på det foreliggende grundlag, medmindre oplysninger kan indhentes uden samtykke.

Det følger af retssikkerhedslovens § 11 c, at hvis det er nødvendigt for sagens behandling, kan kravet om samtykke efter § 11 a fraviges i sager om blandt andet særlig støtte til børn og unge efter kapitel 11 i lov om social service. Herved kan myndighederne påbegynde en sag eller træffe afgørelse uden forældrenes samtykke. Dette gælder også i forbindelse med undersøgelser efter § 50 i lov om social service. Myndigheden skal dog uanset adgangen til at indhente oplysninger uden samtykke forsøge at få samtykke til at indhente oplysningerne, jf. også punkt 183.

Efter § 11 c, stk. 3, kan kommunen også indhente oplysninger om andre parter end de personer, som foranstaltningen efter serviceloven i sidste ende vil rette sig mod, dvs. barnet eller den unge og forældremyndighedens indehaver. Det kan f.eks. være oplysninger om forældremyndighedsindehaverens samlever eller ægtefælle, der ikke har del i forældremyndigheden. Indhentning af oplysninger om andre end de personer, der er nævnt i retssikkerhedslovens § 11 c, stk. 3, skal ske i overensstemmelse med forvaltningslovens, databeskyttelsesforordningens og databeskyttelseslovens regler.

I forhold til reglerne om behandling og videregivelse af oplysninger om rent private forhold henvises til databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

For en nærmere gennemgang af reglerne om indhentning af oplysninger henvises til vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Hvilken type oplysninger kan indhentes

183. Kommunen kan uden forældrenes samtykke gennemføre en børnefaglig undersøgelse ved at indhente de nødvendige oplysninger, jf. servicelovens § 50 og retssikkerhedslovens § 11 c.

Der kan både indhentes oplysninger, som allerede er nedskrevne, og oplysninger i form af viden hos de personer, der har med barnet, den unge eller familien at gøre. Kommunen kan således godt indhente nye udtalelser fra f.eks. dagtilbudspersonale, læger, privatpersoner eller andre, der har kendskab til barnet og barnets forhold. Derudover kan der foretages nye undersøgelser af barnet eller den unge hos f.eks. læge eller psykolog i forbindelse med den børnefaglige undersøgelse.

Kommunen bør dog, jf. § 11 c, stk. 4, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, som hovedregel altid forsøge at indhente samtykke til indhentning af oplysninger for at oplyse sagen.

Indholdet i den børnefaglige undersøgelse

184. Det må tillægges stor betydning, at kommunen foretager en tilstrækkelig grundig undersøgelse af barnets eller den unges og familiens forhold. Der skal på så tidligt et tidspunkt som muligt ske en kvalificeret afdækning af, om der er forhold, der bør resultere i iværksættelse af hjælpeforanstaltninger. Undersøgelsen skal i bekræftende fald også tilvejebringe et godt grundlag for at kunne vurdere, hvilke foranstaltninger der vil være formålstjenlige ud fra karakteren af problemerne. Den mest effektive indsats opnås således, hvis der fra starten iværksættes foranstaltninger, der er dækkende i forhold til barnets eller den unges problemer.

For de familier og børn og unge, der modtager hjælp, er der ofte tale om en ophobning af flere sociale problemer, og man kan ikke forvente, at en indsats på et enkelt område kan løse problemerne. Derfor er det ofte nødvendigt med en bredspektret og helhedsorienteret indsats, der sætter ind på flere niveauer af børnenes eller de unges og familiernes liv. Der kan dog også være tale om f.eks. børn eller unge med f.eks. autisme, udviklingsforstyrrelse eller en anden funktionsnedsættelse, som kræver en særlig opmærksomhed i forhold til at få indhentet den fornødne viden til brug for undersøgelsen. Med henblik på at få afdækket barnets eller den unges og familiens problemer og ressourcer indeholder servicelovens § 50 krav om, at kommunens børnefaglige undersøgelse som minimum skal omfatte seks faste punkter, jf. dog punkt 186-187. Det drejer sig om følgende forhold:

1) Barnets eller den unges udvikling og adfærd, herunder om barnets eller den unges udvikling og adfærd påvirkes på en uhensigtsmæssig måde, der kan danne grundlag for særlig støtte, samt hvilke ressourcer barnet eller den unge har til at overvinde dette. For at belyse barnets eller den unges udvikling og adfærd kan man bl.a. se på den kognitive, den sociale og den motoriske udvikling. Der kan i den forbindelse være behov for at afklare, om der er tale om en funktionsnedsættelse. Kommunen kan i de mest specialiserede sager kontakte VISO. Der henvises til punkt 137 og vejledning 1 til serviceloven.
2) Familieforhold, herunder familiens og netværkets sammensætning, sociale og økonomiske forhold, forældrenes omsorgsevne og eventuelle problemer med misbrug eller helbred m.v. Dette er nødvendigt for at forstå barnets behov for støtte og for at få afdækket de ressourcer, der kan indgå i støtten til barnet. Denne viden er nødvendig for at kunne tilrettelægge den bedste indsats for barnet eller den

unge, hvor ressourcerne i familien eller netværket kan bidrage til at undgå en mere indgribende foranstaltning. Ved forældre med funktionsnedsættelse bør det indgå i vurderingen af familieforhold, om forældrene er eller kan blive tilstrækkeligt kompenserede i forhold til funktionsnedsættelsen, og der må eventuelt tages initiativ til en nærmere afklaring i samarbejde med den relevante forvaltning, som har kendskab til og viden om forældrenes funktionsnedsættelser og kompensationsmuligheder. Det er også centralt at få afdækket barnets eller den unges relationer til søskende, forældre uden del i forældremyndigheden, bedsteforældre og andre personer fra netværket, bl.a. med henblik på at hjælpe barnet eller den unge til at bevare vigtige relationer under en eventuel anbringelse uden for hjemmet.

3) Skoleforhold. Barnets skolegang er meget central. For det første spiller skolegangen en stor rolle for barnets eller den unges sociale liv her og nu. Skolegangen fylder således en stor del af barnets eller den unges hverdag. For det andet spiller skolen en vigtig rolle for barnets og den unges senere mulighed for at få et godt liv og bl.a. klare sig på arbejdsmarkedet. Det er derfor vigtigt at fokusere på, hvordan man kan støtte børn og unges skolegang. Navnlig hvis det kommer på tale at anbringe barnet uden for hjemmet, er det vigtigt, at man fastholder fokus på sammenhæng i uddannelses- og skoleforløbet. Undersøgelsen skal derfor afdække barnets skoleforhold, herunder hvordan barnet fungerer både fagligt og socialt, således at en eventuel foranstaltning kan tilrettelægges, så der tages højde for barnets eller den unges skoleforhold. Det er også vigtigt, at undersøgelsen afdækker, om barnet har et uacceptabelt højt skolefravær, da skolefravær kan være udtryk for, at barnet mistrives eller har problemer på andre områder.
4) Sundhedsforhold. Hos udsatte børn og unge ser man ofte uopdagede helbredsmæssige problemer, eventuelt fordi forældrene ikke selv tidligere har været tilstrækkeligt opmærksomme på barnets helbred. Sundhedsmæssige problemer kan i sig selv give barnet eller den unge dårligere livskvalitet og påvirke barnets helbred på sigt, og de kan desuden spille sammen med og forværre de sociale problemer. Derfor skal barnets eller den unges sundhedsforhold indgå i undersøgelsen. Det kan f.eks. indgå, om barnets vækst og udvikling er alderssvarende, om barnet har gennemført de almindelige forebyggende helbredsundersøgelser i almen praksis og i skolen og vaccinationer, og om der f.eks. er misbrugsproblemer, om der er tegn på allergier, astma, overvægt eller andre problemer. Det afhænger af den konkrete situation, hvilke forhold der bør sættes fokus på, og om der skal gennemføres supplerende lægeundersøgelser. Punktet kan også være relevant i forhold til børn og unge med nedsat funktionsevne. Der kan i disse tilfælde være behov for at indhente mere specialiseret viden om funktionsnedsættelsen, f.eks. hos VISO.
5) Fritidsforhold og venskaber. Fritidsforhold og venskaber kan være en del af problemet, idet vanskeligheder på disse områder kan bidrage til isolation og ensomhed. Omvendt kan de også være en del af løsningen når de kan bidrage til at bryde uheldige adfærdsmønstre, give nyttige netværk og give adgang til andre rollemodeller end dem, der findes i familien. Undersøgelsen skal derfor afdække barnets eller den unges aktuelle fritidsforhold og venskaber. I den forbindelse bør det overvejes, hvordan det kan gavne barnets eller den unges udvikling, hvis man i indsatsen fokuserer på at styrke fritidsforhold og venskaber.
6) Andre relevante forhold. Undersøgelsen skal dække alle de relevante forhold. Nummer 1-5 angiver ikke udtømmende, hvilke spørgsmål kommunen kan tage op i sin undersøgelse. Hvilke andre relevante forhold, der kan være tale om, vil afhænge af den konkrete sag, men her vil det ofte være relevant at inddrage det dagtilbud, som barnet evt. går i.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen afdækkes de seks punkter på følgende måde:

1) Udvikling og adfærd afdækkes under det tilsvarende punkt i venstre side af ICS trekanten.
2) Familieforhold afdækkes under punkterne familieforhold og baggrund og socialt netværk i bunden af ICS trekanten og forældrekompetencer i højre side af ICS trekanten.

3) Skoleforhold afdækkes under punktet dagtilbud, skoleforhold og læring i venstre side af ICS trekanten. Man skal være opmærksom på, at skoleforhold i ICS systematikken ikke kun dækker læring i skolen, men også i f.eks. ungdomsuddannelse og evt. arbejde.
4) Sundhedsforhold afdækkes under det tilsvarende punkt sundhedsforhold i venstre side af ICS trekanten. Man skal dog være opmærksom på, at sundhedsforhold i ICS systematikken også vedrører morens sundhedstilstand, når undersøgelsen vedrører et ufødt barn.
5) Fritidsforhold og venskaber i det tilsvarende punkt fritidsforhold og venskaber i venstre side af ICS trekanten.
6) Andre relevante forhold afdækkes i de relevante punkter under barnets udvikling, forældrekompetencer og familien og netværk på de tre sider i ICS trekanten.

For en nærmere gennemgang af ICS metoden henvises til Socialstyrelsens hjemmeside, hvor ICS-håndbogen, bl.a. kan findes: https://socialstyrelsen.dk/nyheder/2018/se-den-nye-handbog-om-ics-og-udredningsvaerktojet

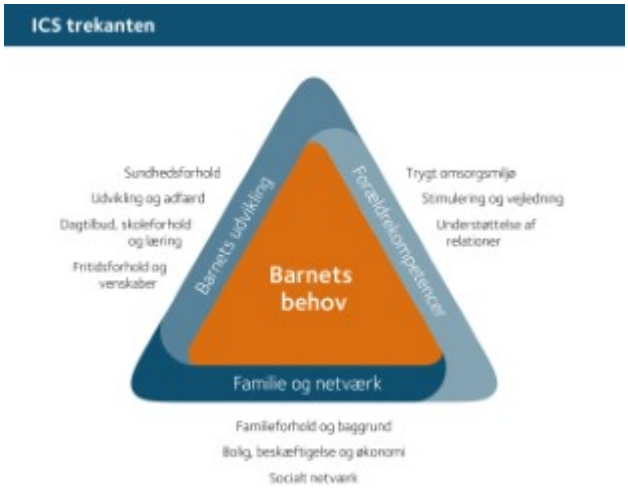

Kommunen skal i den konkrete sag vurdere, hvorvidt og i hvilket omfang hvert enkelt af de seks punkter er relevant at undersøge for det enkelte barn eller ung. I de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at et punkt ikke er relevant i den konkrete sag, skal det kort begrundes, hvorfor et forhold ikke indgår i undersøgelsen jf. punkt 187.

185. Når der gennemføres en systematisk børnefaglig undersøgelse, som når hele vejen rundt om barnet eller den unge, har man de bedste vilkår for at fastsætte realistiske målsætninger i handleplanen og vælge de rigtige foranstaltninger. De seks faste punkter kan bidrage til dette og dermed give mulighed for løbende og systematisk at følge op på, om indsatsen virker efter hensigten, eller om der er behov for justering. Samtidig giver en systematisk børnefaglig undersøgelse samt målbeskrivelsen i den handleplan, som skal udarbejdes efterfølgende jf. § 140, et bedre grundlag for dokumentation og evaluering.

Omfanget af den børnefaglige undersøgelse

Serviceloven

§ 50. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold. Undersøgelsen, der betegnes som en børnefaglig undersøgelse, gennemføres så vidt muligt i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Undersøgelsen skal

gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Stk. 2-9. ---

186. Servicelovens § 50, stk. 1, præciserer, at den børnefaglige undersøgelse skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader og ikke må være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Under hensyn til den belastning, som en undersøgelse kan udgøre både for familien og barnet eller den unge, må det løbende i undersøgelsesforløbet vurderes, hvor vidtgående undersøgelsen skal være. Det er i denne forbindelse væsentligt, at kommunen nøje overvejer, hvilke oplysninger der er brug for i den konkrete sag og alene indhenter disse.

Samtidig er det som tidligere nævnt centralt, at kommunen fra starten af undersøgelsen afklarer, hvilke oplysninger myndigheden allerede har om barnets eller den unges forhold, og tager udgangspunkt i disse oplysninger, således at undersøgelsen ikke bliver mere vidtgående end nødvendigt. Denne afklaring vil ofte med fordel kunne ske i samarbejde med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge og vil kunne danne baggrund for en aftale om undersøgelsens videre forløb.

At undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt som muligt betyder desuden, at kommunen skal sørge for, at forældrene og barnet eller den unge er informeret om undersøgelsens formål, indhold og forløb, således at unødig utryghed omkring undersøgelsesforløbet undgås. Dette gælder også i de tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren ikke samarbejder med myndigheden om undersøgelsen.

For at undgå unødig belastning af barnet, er det ligeledes relevant, at kommunen samarbejder med statsforvaltningen, hvis der er tale om en sag, hvor statsforvaltningen samtidigt gennemfører en børnesagkyndig undersøgelse.

187. Præciseringen af, at undersøgelsen ikke må være mere omfattende, end formålet tilsiger, skal ses i relation til kravet i servicelovens § 50, stk. 2, om at undersøgelsen skal omfatte seks faste punkter. Det betyder, at det i forbindelse med undersøgelsen altid skal overvejes, hvorvidt og i hvilket omfang hvert enkelt af de 6 punkter er relevant at undersøge for det enkelte barn eller den unge. Kommunen skal i forhold til hvert af de seks punkter således foretage en konkret vurdering af, hvilke oplysninger der skal indhentes i forbindelse med undersøgelsen.

F.eks. vil punktet skoleforhold ikke være relevant for et barn under den skolepligtige alder, ligesom den børnefaglige undersøgelse ikke nødvendigvis kræver indhentning af oplysninger om fritidsforhold og venskaber fra mange forskellige kilder, hvis ressourcer og problemer vurderes belyst tilstrækkeligt på baggrund af f.eks. forældrenes og barnets eller den unges eller skolelærerens udtalelser.

Det vil dermed variere fra sag til sag, om alle de seks faste punkter kræver grundig undersøgelse, eller om der er enkelte punkter, der er af mindre relevans, og hvor undersøgelsen derfor kan være mere overordnet, eller om der er punkter, der helt kan udelades i undersøgelsen. Der er således mulighed for at foretage undersøgelser, der har forskelligt omfang og fokus alt efter hensynet til, hvad der gavner barnets bedst, herunder en vurdering af problemstillingen og kompleksiteten i den enkelte sag.

Det er fortsat et væsentligt hensyn, at kommunen foretager en grundig undersøgelse, så man så tidligt som muligt får en kvalificeret afdækning af barnets eller den unges og familiens problemer og ressourcer. Derfor skal kommunen i sin undersøgelse kort begrunde, hvorfor et forhold ikke indgår i undersøgelsen. Hvis skoleforhold ikke er beskrevet, fordi barnet er under den skolepligtige alder, skal dette således fremgå

af undersøgelsens akter. Det vil gøre det lettere senere hen at overveje, om der er behov for at supplere undersøgelsen, f.eks. når barnet bliver ældre, og når den skolepligtige alder.

Eksempel 1:

Kommunen er ved at foretage en undersøgelse efter § 50 af en pige på 4 år. Under punktet »skoleforhold« noteres det i undersøgelsen, at dette ikke er undersøgt med den begrundelse, at pigen ikke er i den skolepligtige alder. I stedet vælger kommunen at inddrage udtalelser fra pædagogerne i pigens børnehave.

Eksempel 2:

Kommunen skal til at foretage en undersøgelse efter § 50 af en dreng med omfattende fysisk og psykisk funktionsnedsættelse. Forældrene har indtil nu passet drengen hjemme, men kan ikke længere magte opgaven, fordi drengen er blevet for stor til at blive løftet etc., og de ønsker drengen anbragt på en institution. I undersøgelsen beskrives punktet »familieforhold« kun kort, da det ikke vurderes centralt for at vurdere, hvilket anbringelsessted der bedst imødekommer drengens behov.

Eksempel 3:

En dreng på 4 år trives ikke godt i dagtilbuddet, men det er ikke helt klart, hvad grunden til det er. Derfor foretager kommunen en grundig undersøgelse af alle 6 forhold, for at kortlægge årsagen til problemerne og afhjælpe drengen så tidligt som muligt.

I sager om adoption vil omfanget af undersøgelsen ofte afhænge af, om der er tale om en frivillig adoption eller adoption uden samtykke. I sager om frivillig adoption, og hvor der endnu ikke er fundet en adoptivfamilie, er det centralt, at undersøgelsen afdækker nogle konkrete relevante forhold hos barnet og den biologiske mor, eksempelvis af barnets sundhed, hvis der er tale om et spædbarn, hvor moren har et misbrug, med henblik på at finde et anbringelsessted eller en plejefamilie, som kan imødekomme spædbarnets særlige behov. Omvendt vil en undersøgelse i sager om adoption uden samtykke kræve en mere omfattende undersøgelse. For mere uddybende vejledning i undersøgelser efter servicelovens § 50 i adoptionssager henvises til Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, som kan findes på www.retsinformation.dk.

Socialstyrelsen har desuden udgivet materialerne ”Adoption uden samtykke – et vejlednings- og inspirationsmateriale til sagsbehandlere” samt udgivelsen ”Adoption uden samtykke – Ni metoder til at afdække forældreevnen”. Endelig tilbyder VISO gratis vejledende rådgivning til kommuner i sager om adoption uden samtykke, herunder i sager hvor adoption uden samtykke overvejes.

Samtale med barnet eller den unge som del i undersøgelsen, servicelovens § 50, stk. 3

Serviceloven **§ 50.** --- *Stk. 2.* ---

Stk. 3. Som led i undersøgelsen skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Samtalen kan undlades, i det omfang barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod samtalens gennemførelse. Kan samtalen ikke gennemføres, skal oplysninger om barnets eller den unges synspunkter søges tilvejebragt. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor.

Stk. 4-9. ---

188. I servicelovens § 50, stk. 3, er det præciseret, at kommunen skal gennemføre en samtale med barnet eller den unge i forbindelse med den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50. Hensigten med dette er at sikre, at barnet eller den unge inddrages tidligere i behandlingen af sin egen sag og inddrages i undersøgelsesfasen. Bestemmelsen bygger på en forventning om, at barnet eller den unge kan bidrage til belysningen af forholdene og til identifikationen af relevante løsninger. Kravet om en samtale med barnet eller den unge skal herigennem bidrage til at opfylde undersøgelsens formål, herunder at afdække barnets eller den unges behov for særlig støtte samt ressourcer og problemer hos barnet eller den unge, familien og i netværket, jf. servicelovens § 50, stk. 4.

Det er også væsentligt, at barnets eller den unges egen mening kommer til udtryk gennem en samtale og der bør afsættes den fornødne tid til sådanne samtaler, også når det drejer sig om mindre børn. Samtalen må være så skånsom som muligt over for barnet eller den unge og bør, hvis forholdene tilsiger det, ske med sagkyndig bistand. Der kan i denne forbindelse henvises til bestemmelsen i servicelovens § 48, se punkt 145-148 og 154-158.

189. I forhold til muligheden for at afholde samtalen med barnet eller den unge uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren bemærkes det, at der gælder det overordnede princip om, at den børnefaglige undersøgelse så vidt muligt skal gennemføres i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren. Der henvises til punkt 154 og punkt 173.

Muligheden for at gennemføre samtalen uden forældremyndighedsindehaverens samtykke og deltagelse kan for eksempel være relevant i sager, hvor det vurderes, at forældremyndighedsindehaverens tilstedeværelse kan udgøre en barriere for, at barnet eller den unge fyldestgørende kan udtrykke sine synspunkter. Det kan eksempelvis være tilfældet i sager, hvor der retter sig en mistanke om overgreb mod den ene eller begge af barnets eller den unges forældre eller mod andre nære slægtninge. I sådanne tilfælde kan det af hensyn til barnet eller den unge være hensigtsmæssigt, at forældrene ikke deltager i samtalen. I vurderingen lægges afgørende vægt på barnets eller den unges tarv frem for hensynet til forældrene.

Når en samtale gennemføres uden forældremyndighedsindehaverens tilstedeværelse, skal kommunen være særligt opmærksom på at afholde samtalen i tryghedsskabende rammer for barnet eller den unge. Det kan være i et børnevenligt indrettet lokale eller et sted uden for forvaltningen, hvor barnet eller den unge føler sig tryg, eksempelvis i barnets dagtilbud eller på barnets eller den unges skole.

I forhold til børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse kan der endvidere være særlige kommunikative vanskeligheder som følge af funktionsnedsættelsen, som der bør tages højde for ved gennemførelse af samtalen

Når en samtale gennemføres uden forældremyndighedsindehaverens tilstedeværelse skal kommunen endvidere være særligt opmærksom på at søge at opretholde en god dialog med forældremyndighedsindehaveren. Det bør forsøges at opnå forældremyndighedsindehaverens forståelse for, hvorfor det ikke er

hensigtsmæssigt, at vedkommende deltager i samtalen. Endvidere bør der efter samtalen være en god dialog med forældremyndighedsindehaveren om samtalens formål m.v.

Inden en samtale omfattet af bestemmelsen afholdes skal barnet eller den unge oplyses om retten til at medtage en bisidder, jf. servicelovens § 48 a. Dette gælder særligt, hvis samtalen afholdes uden deltagelse af forældremyndighedsindehaveren. Bisidderen kan eksempelvis være en pædagog, lærer eller en anden person, barnet eller den unge er tryg ved. For nærmere beskrivelse af reglerne om bisidder henvises til vejledningens punkt 148 ff.

190. Der er mulighed for at undlade samtalen, i det omfang barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler imod en gennemførelse af samtalen. Sidstnævnte kan for eksempel være tilfældet, hvis samtalen stiller barnet i en urimeligt presset situation.

Det bemærkes, at de foreslåede undtagelsesmuligheder svarer til undtagelsesmulighederne i servicelovens § 48, stk. 2, om samtale med barnet eller den unge forud for afgørelser om særlig støtte til børn og unge.

Hvis samtalen ikke kan gennemføres enten på grund af barnets eller den unges modenhed, sagens karakter, eller fordi barnet eller den unge ikke ønsker at deltage i en samtale, skal oplysninger om barnets eller den unges synspunkt søges tilvejebragt på anden vis.

Der skal fokuseres på ressourcerne, servicelovens § 50, stk. 4

Serviceloven

§ 50. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. I sin undersøgelse skal kommunalbestyrelsen afdække ressourcer og problemer hos barnet, familien og netværket. For unge, der er fyldt 15 år, skal undersøgelsen afdække de særlige forhold, der skal indgå ved valg af indsats for denne aldersgruppe, jf. § 52, § 76 og § 76 a.

Stk. 5-9. ---

191. I servicelovens § 50, stk. 4, er det præciseret, at kommunen skal afdække både ressourcer og problemer i forhold til de seks punkter, som angives i servicelovens § 50, stk. 2. En familie eller et barn eller en ung kan have problemer inden for nogle områder samtidig med, at der kan være ressourcer inden for andre områder. Det er derfor også nødvendigt, at undersøgelsen afdækker og indeholder oplysninger om de forhold i familien eller i dens omgivelser, der eventuelt kan bidrage til at klare vanskelighederne. Dette gælder bl.a. inddragelse af en evt. forælder uden del i forældremyndigheden eller andre dele af netværket. Det kan være svært at hjælpe familien til at løse udfordringerne, hvis der kun fokuseres på problemerne, da det kan indebære, at familien får den opfattelse, at der ikke er et realistisk billede af, hvem de er. En afdækning af ressourcer hos netværk, familie og barnet eller den unge selv er således vigtig for at styrke familiens og barnets eller den unges egne muligheder for at indgå i en nødvendig forandringsproces. For nærmere inddragelse af viden og ressourcer i familie og netværk, se punkt 144 og 184.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen betyder det, at man skal være opmærksom på, at ikke kun de udækkede behov (risikoforhold) medtages i analysen og den faglige vurdering, men at der også medtages forhold, som kan være en beskyttelsesfaktor for barnet eller den unge.

Målrettet indsats over for unge, servicelovens § 50, stk. 4

192. Servicelovens § 50, stk. 4, præciserer, at undersøgelser af unge over 15 år skal afdække de særlige forhold, der gør sig gældende i forhold til denne aldersgruppe, og som skal indgå ved valg af foranstaltning efter servicelovens §§ 52, 76 og 76 a. I forhold til unge over 15 år er det særligt vigtigt at tage hensyn til relationerne til nærmiljøet. Kommunen bør derfor tillægge de særlige forhold for aldersgruppen afgørende vægt i overvejelserne om, hvorvidt hjælpen kan ydes i hjemmet eller i nærmiljøet.

I forhold til denne aldersgruppe skal kommunerne således være opmærksomme på, at det tilsyneladende er vanskeligt at etablere anbringelser uden for hjemmet, som disse unge kan profitere af. SFI's undersøgelse »Sammenbrud i anbringelser af unge« fra 2010 peger på, at op mod halvdelen af de unge, som indgik i undersøgelsen, havde oplevet sammenbrud i anbringelsen. Disse sammenbrud skaber meget usammenhængende forløb for de unge. Sammenbrudene kan derfor forværre problemerne ved f.eks. at ødelægge de unges muligheder for at få en stabil skolegang og varig tilknytning til venner og kammerater. For nogle unge vil en indsats eller en anbringelse i nærmiljøet kombineret med relevant støtte derfor være en fordel.

Samtidig er det i forhold til de store børn i alderen 15-17 år muligt at bruge en bredere vifte af tilbud. F.eks. har disse større børn i mindre grad brug for et familielignende anbringelsessted og vil bl.a. - i de tilfælde hvor der i øvrigt ikke er særligt behandlingskrævende problemer - kunne tilbydes mere selvstændige boformer i nærmiljøet kombineret med anden form for støtte. Der er således baggrund for at sætte særlig fokus på indsatsen for denne gruppe og bl.a. anvende og udvikle tilbud i nærmiljøet, så de unge ikke ved en anbringelse må sige farvel til de dele af deres liv, som er velfungerende, eksempelvis venner, skole eller fritidsliv.

Undersøgelsen skal derfor afdække de særlige forhold, der gør sig gældende for denne aldersgruppe for at give grundlag for at løse problemerne i nærmiljøet og gøre brug af de ressourcer, der findes her. Disse særlige forhold kan bl.a. være den unges tilknytning til nærmiljøet, om den unge har et velfungerende skole- eller uddannelsesforløb, som ikke bør brydes, fremtidige uddannelses- eller arbejdsmarkedsforhold, der har betydning for, hvor den unge bør bo, fordele og ulemper ved at den unge får en mere selvstændig boligform, muligheden for at iværksætte eventuelt nødvendige behandlingsforløb i hjemmet, den unges egne ønsker m.v. I denne sammenhæng kan det være særligt relevant at overveje, hvordan indsatsen i forhold til unge med nedsat fysisk og psykisk funktionsevne kan bidrage til at sikre en god overgang til voksentilværelsen. En del af disse unge vil skulle overgå til voksenforvaltningen og f.eks. flytte til et botilbud, når de fylder 18 år frem for at være anbragt efter efterværnsreglerne i servicelovens § 76. Hvis der er tale om en ung med betydelig og varigt nedsat funktionsevne, som er anbragt i en plejefamilie, er der desuden mulighed for at anbringelsen af den unge opretholdes efter reglerne i § 76 a.

Selv om mange unge har vanskeligt ved at profitere af en anbringelse, vil der være større børn, for hvem den bedste løsning vil være en anbringelse uden for hjemmet væk fra nærmiljøet. Nogle unge har således på grund af kriminalitet, overgreb fra forældrene eller andre forhold bedst af at komme væk fra nærmiljøet. Hvis en anbringelse vurderes at være den bedste løsning – også når der er taget hensyn til alderen – skal en anbringelse vælges fra begyndelsen. Det er ikke nødvendigt eller hensigtsmæssigt, at andre alternativer først er afprøvet. Det er dog nødvendigt, at kommunen overvejer risikoen for, at anbringelsen bryder sammen, og overvejer hvilke initiativer, der eventuelt er nødvendige for at forebygge dette. Kommunen kan f.eks. vælge at drøfte risikoen for sammenbrud direkte med den unge og dennes forældre, således at de også er opmærksomme på risikoen og bedre kan bede om hjælp, inden sammenbruddet eventuelt finder sted. Kommunen kan også vælge at forsøge at mindske ulemperne ved et eventuelt sammenbrud ved allerede fra starten at have en plan for, hvad der skal ske, hvis anbringelsen bryder sammen.

Kommunen skal herudover, når der iværksættes foranstaltninger for unge over 15 år, være opmærksom på, at der som udgangspunkt vil være tale om, at foranstaltningerne alene skal iværksættes i en forholdsvis kort periode sammenlignet med foranstaltninger over for mindre børn, idet den unge bliver 18 år inden for et par år. I forlængelse af kravet om, at der i handleplanen, jf. § 140, fra og med den unge er 16 år, skal være fokus på den unges overgang til voksenlivet, betyder det bl.a., at kommunen bør overveje, om der allerede på tidspunktet for foranstaltningens iværksættelse kan ses et behov for foranstaltninger ud over det fyldte 18. år, jf. servicelovens § 76 eller § 76 a, og i givet fald hvilke. Dette kan fremgå af handleplanen, jf. servicelovens § 140 eller den helhedsorienterede plan, jf. § 140 a.

Særligt om undersøgelse af vordende forældre

Serviceloven

§ 50. ---

Stk. 2-8. ---

Stk. 9. Hvis det må antages, at der kan opstå et behov for særlig støtte til et barn umiddelbart efter fødslen, skal kommunen undersøge de vordende forældres forhold nærmere. Undersøgelsen gennemføres så vidt muligt i samarbejde med de vordende forældre. Stk. 4-8 finder anvendelse ved afgørelsen.

193. Hvis vordende forældre har problemer af en karakter, så det må antages, at der kan være behov for at iværksætte en indsats over for barnet umiddelbart efter fødslen, skal kommunen foretage en undersøgelse af de vordende forældres forhold, jf. servicelovens § 50, stk. 9. Formålet med at foretage en undersøgelse, inden barnet fødes, er så tidligt som muligt at afdække ressourcer og problemer i familien, så den rigtige og tilstrækkelige foranstaltning kan vælges fra starten og eventuelt iværksættes, allerede inden barnet er født. Undersøgelsen kan eksempelvis afdække, om der er behov for særlig støtte, om der er grundlag for at anbringe barnet uden for hjemmet, herunder om anbringelsen skal ske for en treårig periode uden genbehandlingsfrist, jf. punkt 303 ff., eller om der er grundlag for at bortadoptere barnet uden samtykke, læs herom i Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, vejledning nr. 11365 af 30. december 2015. Når der er tale om forældre med funktionsnedsættelser, bør der i forbindelse med undersøgelsen sikres en koordineret indsats mellem relevante forvaltninger i forhold til at afdække, om der er behov for at iværksætte eller justere handicapkompenserende foranstaltninger til de vordende forældre.

Ligesom i sager om særlig støtte til børn og unge er det vigtigt, at en afgørelse om foranstaltninger i forhold til vordende forældre træffes på et velunderbygget grundlag. Undersøgelsen skal ikke følge de seks punkter, som anføres i § 50, stk. 2, men undersøgelsen skal på samme vis afdække ressourcer og problemer i de vordende forældres samlede situation, så det bliver muligt at iværksætte den rette foranstaltning. Kommunen skal i forbindelse med undersøgelsen indhente oplysninger fra de fagfolk, der er i kontakt med familien, herunder både oplysninger om, hvorvidt de vordende forældre har andre børn, og hvordan disse i så fald trives, og i forhold til de vordende forældres egne forhold.

For de kommuner der anvender ICS i sagsbehandlingen er der på samme måde ikke noget krav om, at punkterne under barnets udviklingsmæssige behov alle beskrives. Dog vil moderens sundhedstilstand kunne beskrives under »sundhedsforhold«. Til gengæld kan det være relevant at beskrive forældrekompetencer i forhold til barnets udviklingsmæssige behov samt familieforhold, så undersøgelsen kan afdække forældrenes muligheder og barrierer for at tilgodese barnets fremtidige behov.

Undersøgelsen af de vordende forældres forhold skal så vidt muligt gennemføres i samarbejde med de vordende forældre selv. Se også pkt. 173-174 for generel vejledning om samarbejdet med forældre om undersøgelsen.

Betegnelsen *vordende forældre* omhandler både gravide enlige kvinder, gifte og samlevende par, uanset om der er tale om den biologiske far.

Hvordan gennemføres undersøgelsen, servicelovens § 50, stk. 5

Serviceloven

§ 50. ---

Stk. 2-4. ---

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal som led i undersøgelsen inddrage de fagfolk, som allerede har viden om barnets eller den unges og familiens forhold. Dette kan ske ved at inddrage sundhedsplejersker, pædagoger, psykologer, lærere eller andre. Hvis det er nødvendigt, skal kommunen lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog.

Stk. 6-9. ---

194. Det præciseres i servicelovens § 50, stk. 5, at undersøgelsesresultatet skal tilvejebringes ved en tværfaglig indsats fra kommunens side, og at undersøgelsen i videst muligt omfang må inddrage allerede foreliggende viden, f.eks. hos barnets dagtilbud, skole, sundhedsplejerske eller andre, der har kendskab til barnets eller den unges forhold.

Ved starten af en undersøgelse må det således afklares, hvad der allerede foreligger af værdifuld viden om barnets eller den unges forhold i kommunen og dermed hvilke forhold, der på denne baggrund herefter kræver en yderligere undersøgelse. Herved opnås, at den foreliggende viden om barnet eller den unge ikke går tabt, og at undersøgelsen ikke bliver mere vidtgående end højst nødvendig.

Oplysninger fra relevante fagfolk skal ikke nødvendigvis indhentes skriftligt. I nogle tilfælde vil det være tilstrækkeligt, at sagsbehandleren telefonisk kontakter eksempelvis barnets klasselærer, sundhedsplejerske, den praktiserende læge, de pædagoger i dagtilbuddet, som er tæt på barnet etc. De centrale dele af fagfolkenes udtalelser om barnet skal blot refereres skriftligt i sagen.

Normalt vil kommunen selv kunne foretage den fornødne undersøgelse, men undertiden vil det være nødvendigt ved mere omfattende undersøgelser at indhente bistand fra særlige sagkyndige uden for forvaltningen. Kommunen skal, hvis det er påkrævet, lade barnet eller den unge undersøge af en læge eller en autoriseret psykolog. Selve udredningen kan foretages af en ikke-autoriseret psykolog, dog således at udredningen foretages under supervision af en autoriseret psykolog og under den autoriserede psykologs ansvar.

Er der behov for at få barnet eller den unge undersøgt af en læge eller en psykolog, er det af hensyn til sagens forløb vigtigt at inddrage forældrene i forbindelse med valg af undersøgende læge eller psykolog.

Hvis forældrene ønsker, at en bestemt læge eller psykolog gennemfører undersøgelsen, må det anbefales, at kommunen altid overvejer, om forældrenes ønske kan imødekommes. Det kan have stor betydning for forældrenes accept af det videre forløb, at de har tillid til undersøgeren.

195. Når et barn anbringes uden for hjemmet efter, at undersøgelsen efter servicelovens § 50 er tilendebragt, kan der ikke igangsættes en psykologisk undersøgelse af barnet efter servicelovens § 50, stk. 5. Afgørelse om en psykologisk undersøgelse skal da ske efter servicelovens § 69, stk. 1.

Det er væsentligt, at familiens, herunder barnets eller den unges egen opfattelse af problemerne og eventuelle forestillinger, om på hvilken måde disse kan afhjælpes, indgår i sagsoplysningen, og sagsbehandleren bør derfor prøve at afdække dette. Familiens aktive medvirken i en problemløsning kan få afgørende betydning for opnåelsen af et tilfredsstillende resultat.

Det bør indgå som et naturligt led i oplysningen af sagen, at sagsbehandleren og andre, der udtaler sig i sagen, skaffer sig et førstehåndskendskab til familien og det eller de børn, som sagen drejer sig om, blandt andet gennem børnesamtale efter § 50, stk. 3, se punkt 188-190.

Krav til redegørelsen for den børnefaglige undersøgelse efter § 50, stk. 6

Serviceloven

§ 50. ---

Stk. 2-5. ---

Stk. 6. Undersøgelsen skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger, og i bekræftende fald af hvilken art disse bør være. Hvis der er iværksat foranstaltninger sideløbende med, at undersøgelsen gennemføres, jf. § 52, stk. 2, skal der desuden tages stilling til, om disse foranstaltninger skal videreføres. Der skal være oplysninger om, hvordan forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge stiller sig til foranstaltningerne, og om de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne.

Stk. 7-9. ---

196. Servicelovens § 50, stk. 6, fastsætter, hvilke krav der skal stilles til kommunens redegørelse for undersøgelsens resultater. Opregningen af disse krav i loven har til hensigt at understrege betydningen af en grundig undersøgelse og skal tillige tjene som retningslinje for kommunens virksomhed. Et målrettet arbejde med de indledende undersøgelser må tillægges en betydelig værdi for sagens senere forløb.

Bestemmelsen angiver en skillelinje i forhold til, om arbejdet for at hjælpe barnet eller den unge skal fortsættes, fordi det vurderes, at det er nødvendigt at iværksætte en hjælpeforanstaltning, eller om sagen skal henlægges. Uanset om sagen skal fortsættes eller henlægges, skal der ligge en begrundelse for beslutningen på sagen.

Viser undersøgelsen, at der er behov for at iværksætte en hjælpeforanstaltning, må der på baggrund af den viden om barnet eller den unge, familien og omgivelserne, som er opsamlet gennem undersøgelsen, gøres rede for, hvilke af de mulige hjælpeforanstaltninger efter servicelovens § 52 der må anses for at være den eller de bedste i det foreliggende tilfælde.

Hvis der er iværksat foranstaltninger sideløbende med, at undersøgelsen gennemføres, jf. § 52, stk. 2, skal der i redegørelsen for undersøgelsens resultater tages stilling til, om disse foranstaltninger skal videreføres. Det skal således vurderes, om den umiddelbare vurdering af barnets behov for støtte bakkes op af resultaterne af den børnefaglige undersøgelse, ligesom der i beslutningen om, hvilken konkret støtte der skal iværksættes, skal tages højde for, at barnet eller den unge allerede er inde i et støtteforløb, som

det kan være hensigtsmæssigt at fortsætte, hvis det fortsat vurderes at opfylde barnets eller den unges behov.

Undersøgelsen og dens konklusioner er dermed grundlaget for, at der i handleplanen kan ske en mere omfattende og dækkende beskrivelse af indsatsen.

Handleplanen skal angive indholdet af den valgte foranstaltning og opstille de mål, der søges opnået med hjælpeforanstaltningerne, mens redegørelsen i undersøgelsen kan pege på hvilken art af foranstaltninger, der bør overvejes. Da mål for den konkrete indsats først opstilles i handleplanen, er der således ikke noget krav om, at der allerede i forbindelse med undersøgelsen redegøres for, hvilken specifik navngiven foranstaltning der skal anvendes. Det vil således være tilstrækkeligt, at redegørelsen angiver, hvilke af barnets forhold det er nødvendigt at handle på samt anfører hvilken art af hjælpeforanstaltninger, der må anses for egnede. Det kan f.eks. være, om der er brug for støtte i hjemmet eller om barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet, uden at det her afgøres, præcis hvilken form for støtte i hjemmet der er brug for, eller hvor barnet konkret skal anbringes.

Familiens egne ressourcer og spørgsmålet om, hvorvidt disse med den fornødne hjælp kan styrkes, er af afgørende betydning for valget af hjælpeforanstaltninger. Der skal derfor tillige redegøres for de forhold i familien og hos barnet eller den unge, som kan bidrage til at klare vanskelighederne, og for på hvilken måde disse forhold vil kunne styrkes. Ud over familiens og barnets eller den unges forhold må der i denne forbindelse også redegøres for, om der i barnets eller den unges omgivelser i øvrigt, f.eks. gennem støtte fra andre nære familiemedlemmer, er mulighed for at hente hjælp til overvindelse af vanskelighederne. Ligeledes bør redegørelsen ikke alene indeholde en angivelse af, hvilke muligheder inden for det sociale system der efter kommunens opfattelse vil kunne afhjælpe problemerne, men den bør også inddrage andre muligheder, f.eks. i forhold til skole, fritid m.v.

Med hensyn til valget af den rette hjælpeforanstaltning, skal kommunen vælge den eller de hjælpeforanstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse, jf. servicelovens § 52, stk. 1.

197. En beskrivelse af den holdning, som indehaveren af forældremyndigheden og barnet eller den unge har til arten af foranstaltningerne, skal have en fremtrædende plads i undersøgelsens redegørelse. Den holdning, som forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge har til iværksættelse af en hjælpeforanstaltning, kan få stor betydning for sagens videre forløb. Et samtykke, der opnås fra forældremyndighedsindehaveren uden at dække dennes reelle holdning til den eller de tilbudte typer af hjælpeforanstaltninger, kan give anledning til problemer i sagens videre forløb, f.eks. i form af umotiverede begæringer om hjemgivelse. Disse problemer kan vise sig at være større end de problemer, som en tvangsmæssig anbringelse rejser. Det er derfor vigtigt, at forvaltningen fører en grundig dialog med forældrene og barnet eller den unge, så der i givet fald foreligger et informeret samtykke.

Tidsfrist for afslutning af undersøgelsen, servicelovens § 50, stk. 7

Serviceloven

§ 50. ---

Stk. 2-6. ---

Stk. 7. Undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunalbestyrelsen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Hvis undersøgelsen undtagelsesvist ikke

kan afsluttes inden 4 måneder, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Stk. 8-9. ---

198. For at sikre en tidlig indsats er det bl.a. vigtigt, at undersøgelsen af barnet eller den unge gennemføres hurtigt, således at eventuel hjælp kan iværksættes så hurtigt som muligt. Samtidig er en hurtig gennemførelse af en undersøgelse en fordel, fordi langvarige undersøgelsesprocesser kan være en belastning for de involverede parter.

Servicelovens § 50, stk. 7, fastsætter, at undersøgelsen skal afsluttes senest 4 måneder efter, at kommunen bliver opmærksom på, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte, f.eks. ved at kommunen har fået en henvendelse fra familien selv, har modtaget en underretning eller selv er blevet opmærksom på problemer. De 4 måneder tæller således ikke fra det tidspunkt, undersøgelsen igangsættes, men fra det tidspunkt kommunens sociale myndigheder bliver opmærksom på barnet.

En undersøgelse kan anses som afsluttet, når kommunen har forholdt sig til de forhold, der fremgår af stk. 2, og stk. 4, og der, jf. stk. 6, er udarbejdet en begrundet stillingtagen til, om der skal iværksættes foranstaltninger.

Forhold, som kommunen ikke har indflydelse på, kan i særlige tilfælde betyde, at undersøgelsen ikke kan afsluttes endeligt inden for 4 måneder. Som eksempel kan nævnes de tilfælde, hvor der er længere ventetid i forbindelse med undersøgelser hos specialister. Hvis undersøgelsen undtagelsesvist ikke kan afsluttes inden 4 måneder efter henvendelsen, skal kommunen udarbejde en foreløbig vurdering og snarest herefter afslutte undersøgelsen.

Under alle omstændigheder skal kommunen altid tage stilling til, om der er et akut behov for foranstaltninger, jf. servicelovens § 52, stk. 1, uanset om undersøgelsen er afsluttet. Det er således centralt, at barnet eller den unge ikke oplever en periode uden relevant hjælp.

Undersøgelse af eventuelle andre børn i familien, servicelovens § 50, stk. 8

Serviceloven

§ 50. ---

Stk. 2-7. ---

Stk. 8. I forbindelse med undersøgelsen skal kommunalbestyrelsen vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. En undersøgelse kan gennemføres som én samlet undersøgelse for flere børn i familien, dog således at der tages højde for børnenes individuelle forhold.

Stk. 9. ---

199. Servicelovens § 50, stk. 8, fastsætter, at kommunen i forbindelse med en undersøgelse efter servicelovens § 50, skal vurdere, om der skal foretages en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien. Formålet med dette krav er at sikre en tidlig indsats over for eventuelle andre børn i familien, således at man kan opdage og hjælpe børn, som ellers først ville have fået hjælp, når problemerne havde vokset sig større og mere komplekse.

Bestemmelsen betyder, at kommunen skal vurdere, om eventuelle andre børn i familien må antages at trænge til særlig støtte. Barnets egne oplysninger om andre børn i familien, der har problemer, skal i den forbindelse tillægges vægt. Kommunen skal således foretage en børnefaglig undersøgelse af forhold hos andre børn i familien, hvis det efter en konkret vurdering må antages, at de har behov for særlig støtte. Hvis kommunen f.eks. er ved at foretage en undersøgelse i forhold til et barn, der hovedsageligt har problemer, som skyldes forhold, der vedrører barnet selv, f.eks. nedsat funktionsevne, vil der ofte ikke umiddelbart være formodning for, at der bør foretages en undersøgelse af forhold hos eventuelle andre børn i familien, medmindre det vurderes, at barnets forhold direkte eller indirekte påvirker de øvrige børn i familien negativt. Omvendt vil der ofte være grund til at antage, at der bør gennemføres en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien, hvis et barns problemer f.eks. primært skyldes forhold i familien, f.eks. forældrenes misbrug eller psykiske lidelser.

Hvis kommunen efter en konkret vurdering finder, at der skal gennemføres en undersøgelse efter servicelovens § 50 af eventuelle andre søskendes forhold, skal kommunen træffe en afgørelse herom, jf. servicelovens § 50, stk. 1.

200. Hvis kommunen vurderer, at der bør gennemføres en undersøgelse af flere børn i samme familie, kan kommunen vælge at udarbejde én samlet undersøgelse for flere børn i samme familie, hvis det vurderes hensigtsmæssigt i den konkrete situation. Der skal i så fald tages højde for individuelle problemstillinger og behov hos det enkelte barn eller den enkelte unge i familien, så det sikres, at børnenes individuelle støttebehov bliver udredt og afdækket i det omfang, det er nødvendigt. Der bør således være en klar beskrivelse af individuelle forhold for det enkelte barn, da f.eks. en familiemæssig situation kan påvirke børn forskelligt.

Der er tale om en selvstændig afgørelse om at igangsætte en børnefaglig undersøgelse for hvert barn i familien.

Om behovet for ny § 50 undersøgelse

201. I sager med en igangværende foranstaltning kan der opstå behov for, at der foretages en ny § 50 undersøgelse. Det betyder ikke, at hele undersøgelsen skal udarbejdes på ny, men at der er nye oplysninger eller forhold omkring barnet eller den unge, som er nødvendige at undersøge og tilføje den oprindelige undersøgelse i sagen.

Behovet for en ny eller supplerende § 50 undersøgelse vil som oftest opstå, når man i forbindelse med den løbende opfølgning vedrørende barnet eller den unge bliver opmærksom på, at der er behov for andre eller yderligere foranstaltninger over for barnet eller den unge, og at selve foranstaltningstypen således skifter karakter.

Der kan eksempelvis være tale om en sag, hvor der på baggrund af en tidligere § 50 undersøgelse og § 140 handleplan er blevet bevilget forebyggende foranstaltninger i hjemmet, men hvor problemerne i hjemmet fortsat forværres, og der viser sig behov for mere indgribende foranstaltninger.

Der kan også være tale om, at et anbragt barn efter anbringelsen fortæller om sine problemer over for plejefamilien eller personalet på anbringelsesstedet og eksempelvis fortæller om tidligere seksuelt misbrug eller lignende. Således fremkommer nye oplysninger i sagen, som skal undersøges og indarbejdes i den oprindelige § 50 undersøgelse med henblik på at afdække, om barnet f.eks. har brug for yderligere hjælp eller behandling.

Endelig kan et eksempel være, at den undersøgelse, der ligger til grund for en foranstaltning, er forældet. Det kan være et barn, der anbringes i plejefamilie og som, når det når slutningen af teenageårene,

ønsker at blive anbragt på eget værelse. Der vil da være behov for at foretage en fornyet undersøgelse, der afdækker, om den unge har ressourcer nok til at klare sig på eget værelse, og om det da er nødvendigt med supplerende støtteforanstaltninger m.v.

Kapitel 9

Børnehuset – behandling af sager om overgreb

Serviceloven

§ 50 a. Kommunalbestyrelserne i regionen skal oprette et børnehus i hver region til undersøgelse af et barns eller en ungs forhold, når barnet eller den unge har været udsat for overgreb, eller ved mistanke herom.

Stk. 2. Børne- og socialministeren kan fastsætte nærmere regler om børnehusenes indretning, drift, finansiering og opgaver m.v.

§ 50 b. Når et barn eller en ung har været udsat for overgreb, eller ved mistanke herom, skal kommunalbestyrelsen til brug for den børnefaglige undersøgelse efter § 50 benytte det børnehus, som kommunen er tilknyttet, jf. § 50 a.

202. Der skal i hver region etableres et børnehus til undersøgelse af et barns eller en ungs forhold, når barnet eller den unge har været udsat for overgreb eller ved mistanke herom, jf. servicelovens § 50 a. Kommunen skal til brug for den børnefaglige undersøgelse efter § 50, benytte det børnehus, som kommunen er tilknyttet, når et barn eller en ung har været udsat for overgreb eller ved mistanke herom. Begrebet overgreb dækker både over seksuelle og voldelige overgreb. De nærmere regler for børnehusenes virke fremgår af bekendtgørelsen om børnehuse. Herudover udarbejder SISO i samarbejde med de fem børnehusdriftskommuner vejledende kvalitetsstandarder for arbejdet i børnehusene. Disse kvalitetsstandarder er udarbejdet som inspirationsmateriale til kommuner, børnehuse og samarbejdsparter og har, modsat loven og bekendtgørelsen, ikke har retsvirkning.

Målgruppe

203. Børnehusene skal inddrages i sager, hvor der, på baggrund af en mistanke eller viden om, at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb, skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, og hvor det er relevant for kommunen at inddrage sygehusvæsenet og/eller politiet. Udover kommunen skal der således være mindst en anden sektor involveret i sagen.

Der er altid tale om sager, hvor kommunen har vurderet, at der er behov for at udarbejde en børnefaglig undersøgelse af barnet eller den unge. Sager, hvor der eksempelvis er tale om vold mellem to unge i nattelivet, hvor kommunen vurderer, at situationen ikke udløser et behov for at udarbejde en børnefaglig undersøgelse, falder således ikke ind under målgruppen for børnehusene.

Overgrebet kan være sket tidligere i barnets eller den unges liv, eller der kan være tale om en aktuel hændelse.

Kommunen kan blive gjort opmærksom på en sag ad forskellig veje, eksempelvis via barnets besøg på skadestuer, børneafdelinger, politianmeldelser om vold m.v., men det er som udgangspunkt altid sagsbehandleren fra barnets handlekommune, der står for at kontakte børnehusene, da det som nævnt forudsætter, at kommunen har truffet afgørelse om at foretage en børnefaglig undersøgelse.

Børn og unge, der har oplevet et overgreb, som henvender sig til børnehuset alene eller med forældre, omsorgspersoner eller andre, uden at have haft indledningsvis kontakt med kommunen, skal børnehuset være behjælpelige. Børnehuset skal således tale med barnet eller den unge og være barnet eller den unge behjælpelig med at få kontakt med de relevante myndigheder, eksempelvis ved at bistå barnet, dets forældre eller andre omsorgspersoner med at foretage de relevante opkald til myndighederne. Det vil være den relevante kommunes sociale forvaltning, men kan i akutte sager sideløbende hermed også være sygehusvæsenet og/eller politiet. Hvis børnehuset efterfølgende bliver bekymret for, om kommunen har handlet tilstrækkeligt over for barnet eller den unge, har børnehuset mulighed for at underrette Ankestyrelsen, lige som øvrige borgere og fagpersoner har, hvis de er bekymrede for, om en kommune har foretaget det fornødne overfor et barn eller en ung med behov for støtte.

Udover barnet eller den unge selv, er barnets eller den unges forældre eller nærmeste omsorgspersoner også en del af målgruppen, hvis deres barn er blevet udsat for overgreb fra en udenforstående, og børnehusets personale vurderer, at de har behov for akut, kortvarig krisestøtte for at være i stand til at håndtere deres barns situation og dermed være en støtte for barnet eller den unge.

Endelig er de kommunale myndighedssagsbehandlere, der behandler konkrete sager, hvor der er viden eller mistanke om seksuelle eller voldelige overgreb begået mod et barn eller en ung, en del af målgruppen, da de kan få rådgivning og vejledning fra børnehusene om konkrete sager, jf. punkt 205.

Personale

204. Børnehusene skal have et fast personale, der er særligt kvalificeret til at varetage sager om overgreb mod børn og unge. Det kan eksempelvis være socialrådgivere, pædagoger, (børne-)psykologer, (børne-) sygeplejersker, sundhedsplejersker m.v.

Herudover kan børnehusene inddrage og få vejledning fra relevante fagfolk efter behov i konkrete sager. Det vil hyppigst være politi, psykologfagligt og sundhedsfagligt personale, men kan herudover også være eksempelvis sagsbehandlere fra statsforvaltningerne i forældreansvarssager, tolke, fagpersoner med kompetence til at kommunikere med børn og unge med handicap, herunder uden talesprog, o.a.

Børnehuset skal inddrage myndighedssagsbehandleren fra barnets eller den unges handlekommune. I udredningen af den konkrete sag indgår myndighedssagsbehandleren således i praksis som en del af børnehusteamet.

Børnehusets opgaver: Rådgivning og vejledning til kommunale myndighedssagsbehandlere

205. Børnehusene skal yde rådgivning og vejledning primært til kommunale myndighedssagsbehandlere i forbindelse med en sag om et barn eller en ung, der har været udsat for overgreb, eller hvor der er en mistanke herom. Oplever andre fagpersoner som f.eks. lærere, pædagoger, sundhedsplejersker m.v. at have behov for rådgivning vedr. mistanke om overgreb skal de som udgangspunkt kontakte kommunen.

I de tilfælde, hvor der er tvivl om, hvorvidt det i en konkret sag er relevant at lade barnet eller den unge blive undersøgt i børnehuset, eksempelvis fordi der er tale om en yderst vag mistanke, kan myndighedssagsbehandleren modtage rådgivning og vejledning fra børnehusets faste personale med henblik på at vurdere sagen og på at vurdere, hvorvidt barnet eller den unge bør undersøges i børnehuset. Myndighedsansvaret, og dermed kompetencen til at træffe afgørelser, ligger dog som nævnt fortsat hos barnets eller den unges handlekommune.

Når kommunen vurderer, at der er behov for at benytte et børnehus til undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. punkt 203, bør kommunen forinden kontakte børnehuset med henblik på at advisere om den forestående sag samt modtage rådgivning og vejledning i forhold til den indledningsvise håndtering

af sagen ud fra det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens konkrete situation. Vejledningen kan eksempelvis omhandle spørgsmål i forhold til, om forældrene bør følge med barnet eller den unge i børnehuset, og om barnet eller den unge har behov for akutte foranstaltninger efter servicelovens bestemmelser. Det gælder særligt i tilfælde, hvor overgrebet er begået af forældre eller en omsorgsperson, hvor det kan være nødvendigt at foretage en akut anbringelse af barnet eller den unge.

Kommunen skal som udgangspunkt, når den kontakter børnehuset med henblik på at få rådgivning og vejledning i en konkret sag, oplyse cpr.nr. på det barn eller den unge, som kommunen ønsker at modtage rådgivning og vejledning omkring.

Børnehusets opgaver: Udredning af barnets eller den unges behov for særlig støtte

206. I børnehuset foretages de nødvendige udredninger og undersøgelser af barnets eller den unges forhold med henblik på at afdække barnets eller den unges behov for særlig støtte efter serviceloven, relateret til overgrebet. Herunder hører også den indledende sundhedsfaglige udredning og vurdering af behov for eventuel sundhedsfaglig viderevisitation. Da undersøgelser m.v. i børnehuset alene fokuserer på de forhold hos barnet eller den unge, der er relaterede til overgrebet eller mistanken om overgebet, er det fortsat påkrævet, at kommunen foretager en samlet børnefaglig undersøgelse efter serviceloves § 50. Den børnefaglige undersøgelse foretages da i sammenhæng med forløbet i børnehuset. Oplysninger om barnets eller den unges forhold, der fremkommer under undersøgelser i børnehuset, inddrages i den samlede vurdering af barnets eller den unges behov for særlig støtte.

Såfremt der allerede foreligger en børnefaglig undersøgelse på barnet/den unge, udarbejder handlekommunen en revideret undersøgelse af barnets/den unges forhold. Handlekommune skal i den forbindelse være opmærksom på at børnehuset modtager relevante sagsakter i forbindelse med undersøgelsen/udredningen i børnehuset, eksempelvis tidligere psykologiske undersøgelser m.v.

Når barnets sag er modtaget i børnehuset planlægges og koordineres det videre sagsforløb i børnehuset, herunder orientering og inddragelse af barnets nærmeste omsorgspersoner, så det bliver så skånsomt for barnet som muligt. Sagsforløbet afhænger af den konkrete sag. Der kan eksempelvis være foretaget forskellige akutte foranstaltninger over for barnet eller den unge, inden barnet eller den unge kommer i børnehuset. Personalet i børnehuset skal sikre, at de relevante fagpersoner fra de involverede myndigheder, eksempelvis den kommunale myndighedssagsbehandler, politiet og det psykologfaglige såvel som lægefaglige personale, deltager i koordineringen af den videre indsats over for barnet.

Børnehusets opgaver: Krisestøtte

207. Sideløbende og i forlængelse af udredningen af barnets eller den unges behov for særlig støtte, skal børnehuset – i de sager, hvor børnehusets personale vurderer, at det er relevant – iværksætte kortvarig psykologisk krisestøtte til barnet. Ligeledes kan barnets nærmeste omsorgspersoner modtage akut, kortvarig krisestøtte for at være i stand til at håndtere deres barns situation og dermed være en støtte for barnet eller den unge. Den akutte krisestøtte er da en del af forløbet i børnehuset.

Den psykologfaglige indsats i børnehuset vil variere afhængigt af overgrebets karakter, barnets eller den unges alder og funktionsniveau samt barnet og dets omsorgspersoners tilstand og reaktioner, samt eventuelle allerede igangsatte støtte- og behandlingstilbud.

Børnehusets opgaver: Videoafhøring

208. Børnehusene skal anvendes til videoafhøring af barnet eller den unge i sager, hvor politiet vurderer, at det er relevant. Reglerne om videoafhøring er fastsat i retsplejeloven, hvor det fremgår, at børn under 13 år, som udgangspunkt skal afhøres på video. De nærmere retningslinjer for videoafhøringer

af børn i sager om seksuelt misbrug af børn kan findes i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om videoafhøring. Meddelelsen kan findes på www.anklagemyndigheden.dk.

Salg af relaterede ydelser

209. Driftskommunen for børnehuset kan sælge ydelser til brugerkommunerne eller andre myndigheder mod betaling, eksempelvis længerevarende psykologbehandling som en ydelse efter servicelovens § 52. Dette kan ske i lighed med, at kommunerne allerede i dag på det sociale område kan sælge ydelser til andre myndigheder mod betaling. Betalingen for relaterede ydelser sker ved særskilt afregning mellem driftskommunen og køber. Køber skal betale de faktiske omkostninger forbundet med ydelserne.

Børnehusets opgaver: Akutfunktion

210. Børnehusene, eller kvalificerede repræsentanter herfor, skal være telefonisk tilgængelige døgnet rundt, således at det i akutte overgrebssager er muligt for en myndighedssagsbehandler i barnets eller den unges handlekommune at få rådgivning om, hvilke udredninger, undersøgelser m.v., der er nødvendige at foretage akut, samt få bistand til at kontakte relevante myndigheder med henblik på at disse myndigheder igangsætter akutte undersøgelser. Rådgivning, vejledning og koordination i sager, der ikke er akutte, sker i børnehusenes normale åbningstid.

Det er ikke nødvendigt, at børnehuset er åbent døgnet rundt. Det skal blot være muligt at komme i telefonisk kontakt og få rådgivning og vejledning i forhold til den akutte koordinerende indsats af en kvalificeret medarbejder, der repræsenterer børnehuset. Rådgivningen kan også ydes af andre end børnehusets eget personale, eksempelvis driftskommunens sociale døgnvagt. Det er dog børnehusets entydige ansvar at sikre, at de relevante medarbejdere er kvalificerede til at yde denne rådgivning. Det er således børnehuset, der skal sikre og stå inde for, at der ydes en kvalificeret rådgivning, når børnehuset kontaktes uden for normal åbningstid.

Akutfunktionen kan bistå myndighedssagsbehandleren med at vurdere, hvilke handlinger og indsatser, der er akutte og bør iværksættes med det samme, eksempelvis akut anbringelse, og hvilke indsatser, der kan vente til myndighedernes "normale" åbningstid. Herudover kan akutfunktionen bistå myndighedssagsbehandleren med at vurdere, hvilke fagpersoner, det er relevant at tage kontakt til med det samme, eksempelvis politiet, og evt. bistå med oplysninger m.v., der hjælper myndighedssagsbehandleren med at tage kontakt til disse.

Udveksling af oplysninger i børnehuset

Serviceloven

§ 50 c. Under behandlingen af en sag, hvor et børnehus benyttes, jf. § 50 a, kan personalet i børnehuset, politiet og anklagemyndigheden og sundhedsmyndigheder, autoriserede sundhedspersoner og kommunale myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende barnets eller den unges personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling.

211. Myndigheder og fagpersoner, der inddrages i en konkret sag i et børnehus, har mulighed for at udveksle oplysninger i den konkrete sag, efter servicelovens § 50 c.

Bestemmelsen omfatter fagpersoner og myndigheder, der er involveret i en sag, hvor et børnehus benyttes, herunder den kommunale myndighedssagsbehandler fra barnets eller den unges handlekommune,

politiet og sundhedsmyndigheder i form af lægefagligt personale, sygeplejersker m.v. Endvidere omfatter bestemmelsen det faste personale i børnehuset.

Børnehuset og de involverede myndigheder har mulighed for at udveksle private oplysninger også i de tilfælde, hvor det ikke vurderes muligt eller hensigtsmæssigt at opnå samtykke fra forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15 år.

Muligheden for at kunne udveksle oplysninger indbyrdes kan benyttes af hensyn til barnet eller den unge, for at beskytte og skåne barnet eller den unge fra selv at skulle videregive oplysninger og eksempelvis skulle berette om hændelsesforløb, fysiske skader, oplevelse af sin situation m.v. gentagne gange.

Det anbefales, at barnet eller den unge indledningsvist i børnehuset får at vide, at de fagpersoner, barnet eller den unge kommer til at tale med, må fortælle hinanden, hvad barnet eller den unge fortæller dem. Ligeledes er det hensigtsmæssigt at fortælle barnet eller den unge, at fagpersonerne gør dette netop for – som nævnt – at skåne barnet eller den unge for gentagne gange at fortælle traumatiske oplevelser til fremmede mennesker, samt for at sikre, at al den relevante viden om barnets oplevelser samles, så der kan ydes den bedst mulige indsats for barnet.

Hjemlen kan benyttes af hensyn til at afdække barnets eller den unges situation og behov fyldestgørende med henblik på at kunne yde barnet eller den unge en hjælp og støtte, der imødekommer barnets eller den unges behov samt med henblik på politiets efterforskning i en sag om overgreb mod barnet eller den unge. Hjemlen kan således benyttes til, at fagpersoner og myndigheder, der er involveret i en konkret sag i et børnehus, kan opbygge et fælles vidensgrundlag i sagen, og dermed kan samarbejde og koordinere deres indsatser hensigtsmæssigt, således at alle omstændigheder omkring sagen afdækkes, og barnet eller den unge kan modtage en højt kvalificeret og helhedsorienteret hjælp og støtte.

Oplysningerne i en konkret sag kan udveksles op til, at et barn eller en ung undersøges i børnehuset, under forløbet i børnehuset og efter forløbet i børnehuset, når udvekslingen må anses for nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling. Derudover kan der foretages udveksling af oplysninger som led i erfaringsudveksling og etablering af fælles vidensgrundlag myndighederne imellem.

De oplysninger, der efter bestemmelsen må udveksles, omfatter også oplysninger om rent private forhold vedrørende barnets eller den unges personlige og familiemæssige omstændigheder, herunder oplysninger om helbredsmæssige forhold og væsentlige sociale problemer. Derudover kan der ske udveksling af oplysninger om barnets eller den unges tilstand som eksempelvis barnets eller den unges fortælling om hændelsesforløb, psykiske traumer, fysiske skader m.v. Endvidere kan der ske udveksling af oplysninger i forhold til, hvilke undersøgelser og sagsskridt, de involverede myndigheder og fagpersoner vurderer, er nødvendige i den konkrete sag, således at myndighedernes indsatser kan koordineres, og der kan samarbejdes om indsatsen over for barnet eller den unge m.v.

Der henvises i øvrigt til Ankestyrelsens pjece "Udveksling af oplysninger mellem kommuner, politiet og anklagemyndigheden samt i børnehuse", oktober 2013.

Indretning

212. Børnehusene og satellitter skal være børnevenligt indrettede, så barnet eller den unge oplever omgivelserne som så trygge som muligt.

Børnehusene og satellitterne skal endvidere være indrettet, så de kan anvendes til de opgaver, børnehusene ifølge serviceloven skal varetage.

Det vil eksempelvis sige, at de skal være indrettet, så de kan anvendes til at foretage videoafhøringer, der lever op til kravene i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om videoafhøring. Meddelelsen kan findes på www.anklagemyndigheden.dk.

Det betyder eksempelvis også, at der skal være lokaler, der kan anvendes til den sundhedsfaglige indsats, til møder, til krisestøtte af barnet og nærmeste omsorgspersoner m.v.

Indretningen skal også leve op til lovkravene i anden relevant lovgivning, eksempelvis i forhold til tilgængelighed for personer med handicap m.v.

Finansiering

213. Driftskommunens omkostninger forbundet med driften af børnehuset og eventuelt tilhørende satellitter skal dækkes af kommunerne i hver region. Dette sker gennem opkrævning af betaling, der er opdelt i hhv. objektiv finansiering og en fast pris for hvert forløb i børnehuset.

Beregningen af henholdsvis pris pr. forløb og objektiv finansiering baseres på budgettet for den samlede drift af børnehuset samt eventuelle tilhørende satellitter. Driftskommunen fastsætter børnehusets samlede budget.

60 procent af børnehusene driftsomkostninger finansieres således via objektiv finansiering fra kommunerne i regionen. Den objektive finansiering opkræves blandt alle kommuner i regionen, hvor det pågældende børnehus er beliggende. Alle kommuner i regionen skal således betales den objektive finansiering uanset omfanget af deres forbrug af børnehusets ydelser. Opkrævningen sker én gang årligt. Hver kommunes andel af den objektive finansiering af den løbende drift skal afspejle en budgetandel svarende til denne kommunes andel af 0-17-årige i regionen pr. 1. januar i året før.

Det kan være hensigtsmæssigt, at opkrævning af den objektivt finansierede del af betaling sker fra børnehusdriftskommunen i begyndelsen af det år, udgiften vedrører.

40 procent af driftsomkostningerne finansieres via betaling pr. forløb fra barnets eller den unges handlekommune. Prisen for et forløb fastsættes som en gennemsnitspris, der beregnes ved at fordele den samlede sum, der skal finansieres via forløbsbetaling, ud på årets forventede antal forløb. Betalingen for forløbet opkræves i forbindelse med gennemførelsen af et forløb og vil være ens, uanset forløbets omfang. Driftskommunen for børnehuset beslutter opkrævningskadencen for forløbsbetalingen. Opkrævningen kan således ske i umiddelbar forlængelse af et forløbs gennemførelse, eller der kan ske samlede opkrævninger én eller flere gange årligt, hvor der opkræves for det hidtil afviklede antal forløb.

Størrelsen af prisen pr. forløb og opkrævningen af den objektive finansiering fastsættes for ét år af gangen. Et eventuelt overskud og underskud i driften af børnehusene og eventuelle tilhørende satellitter efterreguleres ved indregning i det samlede budget for børnehusene senest 2 år efter, at underskuddet eller overskuddet er opstået. Der vil således ikke ske eventuelle ekstra opkrævninger eller tilbagebetalinger i løbet af året. 60 procent af et eventuelt over- eller underskud indregnes dermed i den objektive finansiering, mens 40 procent vil indgå i forløbsbetalingen.

Driftskommunen skal årligt i forbindelse med indgåelsen af rammeaftalen på det sociale område og det almene ældreboligområde orientere de øvrige kommuner i regionen om finansieringen af det kommende års drift af børnehuset samt eventuelt tilhørende satellitter med mulighed for drøftelse heraf. Finansieringen af børnehusene er dog ikke en del af rammeaftalen. Det anbefales, at driftskommunen i forlængelse heraf årligt udmelder forventede priser pr. forløb og objektive finansieringsandele til brug for de øvrige kommuners budgetlægning.

Det er vigtigt at understrege betydningen af, at det opstillede budget for børnehuset er transparente for brugerkommunerne, så det er tydeligt, hvordan det er sammensat.

Transportudgifter

214. Børnehusene yder ikke refusion af transportudgifter. Barnets eller den unges handlekommune afholder selv udgifterne til transport, eksempelvis når sagsbehandleren skal følge barnet eller den unge til børnehuset. Ligeledes afholder politiet selv udgifter for transport i forbindelse med transport til videoafhøring m.v., ligesom sundhedspersonale selv afholder udgifter til transport i forbindelse med udredning m.v.

Samarbejde

215. Det enkelte børnehus skal have faste, formaliserede samarbejdsaftaler med samtlige kommuner og politikredse i regionen og med et retsmedicinsk institut og en sygehusafdeling, der i henhold til sundhedslovens § 208 af Sundhedsstyrelsen er godkendt til varetagelse af højt specialiseret i relation til overgreb mod børn. Sådanne institutter og afdelinger er i dag beliggende på henholdsvis Århus Universitetshospital, Odense Universitetshospital og Rigshospitalet. For de børnehuse, der er placeret i Region Nordjylland og Region Sjælland, skal der endvidere være en samarbejdsaftale med et af regionens egne sygehuse med en pædiatrisk afdeling.

Samarbejdsaftalerne skal sikre, at der i det enkelte børnehus opretholdes et højt faglig niveau. Samarbejdsaftalerne indgås på lokalt plan og afspejler således de konkrete, lokale forhold, men skal samtidig også understøtte en høj grad af ensartethed i børnehusenes arbejde på landsplan.

Alle fem børnehuse skal endvidere indgå i et samlet netværk, hvor der løbende udveksles erfaringer m.v. med henblik på at sikre et højt fagligt niveau på landsplan. Her kan eksempelvis drøftes arbejdsgange m.v. med udgangspunkt i de kvalitetsstandarder, SISO udarbejder på området.

Dataregistrering

216. Børnehusene skal løbende registrere oplysninger om de børn og unge, der gennemgår forløb hos dem, og indberette disse oplysninger til Socialstyrelsen. Data skal indsamles på cpr.nr. niveau, og skal alene anvendes til statistisk brug.

Det drejer sig om oplysninger om barnets eller den unges cpr.nr, hvor sagen er startet, type eller karakter af overgreb, tidspunkt for overgreb, den formodede krænkers relation til barnet eller den unge og indsatsen i børnehuset. Der skal kun ske registrering af disse oplysninger en gang pr. sag.

Særligt om handlekommunens opgaver

217. Undersøgelsen i børnehuset er et led i den samlede børnefaglige undersøgelse af barnet eller den unge efter servicelovens § 50, hvilket forudsætter, at der forinden er truffet afgørelse om gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse, jf. servicelovens § 50. Reglerne om gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse finder således også anvendelse på undersøgelser, der af de sociale myndigheder foretages i et børnehus.

I sager, hvor børnehuset benyttes til undersøgelse af barnets eller den unges forhold, gælder fortsat, at de lovpligtige sagsskridt efter serviceloven, herunder udarbejdelse af børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, udarbejdelse af handleplan efter servicelovens § 140, vurdering af, om der skal foretages børnefaglige undersøgelser af andre børn i familien m.v. skal gennemføres.

Der vil være tilfælde, hvor et barn eller en ung undersøges i et børnehus på baggrund af en mistanke, og hvor mistanken aldrig bliver be- eller afkræftet, og hvor politiet eksempelvis lukker straffesagen. I disse tilfælde kan barnet eller den unge fortsat have behov for særlig støtte efter servicelovens regler, og det er derfor vigtigt, at den børnefaglige undersøgelse af barnets eller den unges forhold fortsættes, så der kan træffes afgørelse om behov for støtteforanstaltninger over for barnet eller den unge.

Der kan endvidere være tilfælde, hvor viden eller mistanke om overgreb mod et barn eller en ung først fremkommer nogen tid efter, at der er truffet afgørelse om foranstaltning. Det gælder eksempelvis i situationer, hvor barnet eller den unge er anbragt og først efterfølgende beretter om overgreb. I disse tilfælde skal barnet eller den unge ligeledes henvises til en indsats i børnehuset. I sådanne sager vil der allerede foreligge en børnefaglig undersøgelse efter § 50 samt handleplan efter § 140. Imidlertid vil viden eller mistanke om overgreb udgøre nye oplysninger i sagen, hvorfor der skal foretages en revidering af den børnefaglige undersøgelse samt handleplan sideløbende med indsatsen i børnehuset med henblik på at revurdere barnets eller den unges samlede behov for foranstaltninger.

Indsatsen i børnehuset er tilendebragt, når de involverede myndigheder har foretaget de nødvendige undersøgelser m.v., samt når barnets eller den unges behov for støtte foranlediget af overgrebet er afdækket. Den nødvendige støtte til barnet eller den unge gives efter servicelovens bestemmelser herom. Det er barnet eller den unges handlekommune, der har kompetence til at træffe afgørelse om foranstaltninger på baggrund af de undersøgelser af barnets eller den unges forhold, der er foretaget i børnehuset. Kommunen i barnets handlekommune bevarer således myndighedsansvaret under hele forløbet i børnehuset.

I løsningen af en konkret sag i børnehuset indgår den kommunale sagsbehandler i praksis som en del af børnehusteamet. Ved gennemførelse af undersøgelser og udredninger, som ikke henhører under andre myndigheder, har sagsbehandleren fortsat ansvar for at foretage de nødvendige vurderinger og beslutninger under vejledning, rådgivning og bistand fra personalet i børnehuset. Myndighedssagsbehandleren kan vælge at lade sig bistå af børnehusets personale i gennemførelsen af konkrete sagsskridt. Det kan eksempelvis være hensigtsmæssigt i forhold til gennemførelse af samtaler med barnet eller den unge, hvis sagsbehandleren finder det vanskeligt at tale med barnet eller den unge om selve overgrebet eller forhold, der relaterer sig hertil.

Myndighedssagsbehandleren bevarer dog sit myndighedsansvar og skal derfor altid forestå de konkrete sagsskridt, således at sagsbehandleren selvstændigt kan vurdere barnets eller den unges behov for støtte.

Som udgangspunkt følger barnets eller den unges sagsbehandler med barnet eller den unge til udredning, undersøgelse m.v. i børnehuset. Vurderer børnehusets personale dog, at barnet eller den unge som led i krisestøtten i børnehuset eksempelvis skal have flere psykologsamtaler, og derfor skal besøge børnehuset ad flere omgange, vil det oftest være forældre eller andre relevante omsorgspersoner, der tager med barnet eller den unge. I visse tilfælde, hvor en ung eksempelvis udtrykker ønske om selv at tage til gentagne psykologsamtaler, og det vurderes hensigtsmæssigt i forhold til eksempelvis den unges modenhed, transportforholdene m.v., kan en ung tage af sted alene.

Sagsbehandleren vil i de tilfælde stadig skulle sikre sig at få den information fra forløbet, som er relevant for den unges sag, eksempelvis ved, at efter den unges afsluttende samtale med psykologen få en overlevering fra psykologen eller ved telefonisk at drøfte forløbet med psykologen.

Kapitel 10

Handleplanen eller en helhedsorienteret plan

218. I dette kapitel beskrives reglerne for kommunens pligt til at udarbejde en handleplan eller en helhedsorienteret plan i sager om børn og unge med behov for særlig støtte, herunder også som følge af nedsat funktionsevne, forinden der træffes endelig afgørelse om foranstaltninger. I kapitlet beskrives kravene til indholdet i handleplanen, samarbejdet om handleplanens indhold med barnet eller den unge og indehaverne af forældremyndigheden, kravet om at forældre til børn og unge, som skal anbringes, tilbydes en særskilt plan for støtte og handleplaner til unge under 18 år, som har et behandlingskrævende stofmisbrug. Sidst i kapitlet beskrives reglerne om en helhedsorienteret plan, jf. servicelovens § 140 a, som i visse tilfælde kan erstatte handleplanen.

Kommunens udarbejdelse af handleplaner

Serviceloven

§ 140. Kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger, jf. §§ 52, 76 og 76 a. Betyder hensynet til barnet eller den unge, at man ikke kan afvente udarbejdelsen af en handleplan, er en kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen tilstrækkelig. Det påhviler da kommunalbestyrelsen snarest muligt og senest inden 4 måneder at opstille en handleplan.

Stk. 2-7. ---

219. Som udgangspunkt skal der altid udarbejdes en handleplan, før der iværksættes en foranstaltning efter reglerne om særlig støtte til børn og unge i servicelovens kapitel 11. Dette gælder også i forhold til børn og unge med funktionsnedsættelse. Handleplanen skal sikre, at formålet med foranstaltningen er beskrevet, og at der er klare mål for indsatsen. En handleplan kan i visse tilfælde erstattes af en helhedsorienteret plan efter servicelovens § 140 a. Den helhedsorienterede plan i disse falde skal opfylde kravene til indholdet m.v. af en handleplan efter § 140. Der henvises til punkt 234-239 for nærmere beskrivelse af reglerne om helhedsorienterede planer og herunder om målgruppe, samtykke m.v.

Handleplanen skal som hovedregel udarbejdes efter, at kommunen har foretaget en undersøgelse efter § 50 af barnets eller den unges forhold. Planen skal derfor udarbejdes med udgangspunkt i de oplysninger, der er fremkommet gennem undersøgelsen. Kommunen skal med handleplanen således forholde sig til, hvilke af barnets eller den unges forhold og problemer der skal handles på og gøres en indsats i forhold til og angive, hvad målene er for denne indsats.

Selvom handleplanen skal udarbejdes, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger, vil det i praksis ofte være oplagt, at kommunen forholder sig til, hvilke foranstaltningstyper der bedst muligt vil kunne opfylde målene for indsatsen. Handleplanen kan derfor udarbejdes i tæt sammenhæng med, at relevante foranstaltningstyper vurderes og overvejes. Efter bestemmelsen i § 140 skal kommunen altid udarbejde en handleplan i følgende tilfælde:

- Før der træffes afgørelser om foranstaltninger efter servicelovens § 52, § 76 eller § 76 a over for et barn eller en ung, der har behov for særlig støtte.
- Før der træffes afgørelse om foranstaltninger efter § 52 over for vordende forældre, hvor det må formodes, at det kommende barn vil få behov for særlig støtte umiddelbart efter fødslen.
- Når et barn eller en ung under 18 år har et behandlingskrævende stofmisbrug.
- Når en ung er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a.

Tidsfrist for udarbejdelse af handleplanen

220. Som det fremgår af servicelovens § 140 stk. 1, skal der udarbejdes en handleplan, før der træffes afgørelser om foranstaltninger efter servicelovens §§ 52, 76 eller 76 a. Servicelovens § 140, stk. 1 fastsætter, at iværksættelse af en foranstaltning ikke behøver at afvente udarbejdelse af en handleplan, når hensynet til barnet eller den unge taler for det. Efter servicelovens § 140, stk. 1 er det således i akutte sager tilstrækkeligt med en kortfattet angivelse af formålet med foranstaltningen. Kommunen skal da snarest muligt og senest inden 4 måneder opstille en egentlig handleplan. De 4 måneder løber fra det tidspunkt, hvor afgørelsen om, at der skal iværksættes en foranstaltning, er truffet.

For så vidt angår foreløbige anbringelser uden samtykke skal handleplanen dog være opstillet, så den kan indgå i indstillingen ved sagens endelige forelæggelse for børn og unge-udvalget, da det følger af servicelovens § 59, at indstillingen om en anbringelse uden samtykke efter servicelovens § 58, skal indeholde en handleplan. Det betyder, at i sager, hvor der efter servicelovens § 75 træffes en foreløbig afgørelse om anbringelse uden samtykke, skal handleplanen være udarbejdet senest en måned efter børn og unge-udvalgets godkendelse af den foreløbige afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 3.

Indholdet i handleplanerne

Serviceloven

§ 140. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. En handleplan skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal tage udgangspunkt i resultaterne af den børnefaglige undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. § 50. Handleplanen skal i forhold til de problemer, der er afdækket i undersøgelsen, indeholde konkrete mål i forhold til barnets eller den unges trivsel og udvikling i overensstemmelse med det overordnede formål med støtten, jf. § 46. Herudover skal handleplanen for unge, der er fyldt 16 år, opstille konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet, herunder i forhold til beskæftigelse og uddannelse.

Stk. 4. En handleplan skal endvidere angive indsatsens forventede varighed. I sager om anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, og § 58, skal en handleplan tillige angive, hvilke former for støtte der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge opholder sig uden for hjemmet, og i tiden efter barnet eller den unges hjemgivelse.

Stk. 5-7. ---

221. I servicelovens § 140, stk. 3 og 4, opregnes de emner, som handleplanen i alle tilfælde skal indeholde en beskrivelse af. Det centrale er, at handleplanen på en klar og konkret måde angiver både formål og mål for indsatsen. Handleplanen skal sikre en tilstrækkelig systematik i disse sager, sikre en god opfølgning på effekterne af indsatsen, give familien et overblik over sagens forløb og give en konstruktiv overlevering af sagen ved et eventuelt sagsbehandlerskift. Det bemærkes, at der stilles samme krav til indholdet af en helhedsorienteret plan efter servicelovens § 140 a. Der henvises til punkt 234 ff.

Handleplanens enkelte elementer, jf. servicelovens § 140, stk. 3

222. Handleplanen skal, jf. servicelovens § 140, stk. 3, angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Handleplanen skal tage udgangspunkt i resultaterne af den børnefaglige undersøgelse af barnets eller den unges forhold, der er gennemført efter servicelovens § 50

og skal i forhold til de problemer, der er afdækket i undersøgelsen, indeholde konkrete mål for barnets eller den unges trivsel og udvikling. Målene skal være i overensstemmelse med det overordnede formål med støtten, jf. servicelovens § 46. Handleplanen skal således også forholde sig til de relevante ressourcer og problemer, der som led i den børnefaglige undersøgelse er afdækket i barnets eller den unges familie og netværk. For nærmere om inddragelse af viden og ressourcer i familie og netværk, se punkt 144 og 184 ff.

Herudover skal der i handleplanen for unge, der er fyldt 16 år, opstilles konkrete mål for den unges overgang til voksenlivet, herunder i forhold til beskæftigelse og uddannelse, så den unge bliver forberedt på senere at få så selvstændig en voksentilværelse som muligt. Der bør i forbindelse med fastsættelsen af disse mål indgå overvejelser om, hvilket forløb den unge bør have før og efter sin 18 års fødselsdag, herunder være fokus på hvilke konkrete initiativer, der er nødvendige for at sikre en god overgang. I forlængelse heraf vil det være særligt relevant at have fokus på, hvordan det sikres, at den unge tilegner sig de nødvendige kompetencer for at kunne klare sig selv. Der kan f.eks. være tale om et særligt fokus på fastholdelse i uddannelse, fremtidige jobmuligheder, husholdningsøkonomi, tøjvask m.v. I forhold til unge med funktionsnedsættelse bør kommunen være opmærksom på, at der på grund af funktionsnedsættelsen kan være behov for at opretholde en anbringelse efter § 76 a eller for iværksættelse af støtte efter servicelovens voksenbestemmelser umiddelbart ved den unges fyldte 18. år, hvilket bør indgå i handleplanen.

I forbindelse med den børnefaglige undersøgelse efter servicelovens § 50 skal kommunen afdække barnets eller den unges forhold inden for seks faste punkter (jf. kapitel 8). Kravet i servicelovens § 140, stk. 3, betyder, at kommunen i forbindelse med udarbejdelsen af handleplanen skal opstille konkrete mål for barnets eller den unges udvikling og trivsel i forhold til de eventuelle problemer, der er afdækket under hvert af disse punkter. I det omfang, der under et af punkterne ikke har vist sig at være forhold, der fremadrettet er behov for at have fokus på, skal der ikke opstilles konkrete mål i relation til det pågældende punkt.

Da handleplanen dermed alene skal berøre de punkter, hvor den børnefaglige undersøgelse har afdækket problemer, er der behov for jævnligt at genoverveje, hvilke punkter der er relevante at have fokus på i indsatsen over for et barn eller en ung. Det skyldes bl.a., at der med tiden kan opstå nye behov hos barnet eller den unge. F.eks. vil det for et 3-årigt barn ikke være nødvendigt at fokusere på skolegang i handleplanen, men når barnet bliver 6 år, kan det meget nemt blive relevant at have fokus herpå. Derfor skal kommunen i forbindelse med revision af handleplanen, jf. servicelovens § 70, stk. 1, overveje, hvorvidt nogle af de punkter som hidtil ikke har været relevante i forhold til det enkelte barn nu er relevante. Der henvises til punkt 279-280.

Kravet om konkrete mål betyder f.eks., at man ved beslutning om at anbringe et barn uden for hjemmet skal angive, hvilke forhold ved barnets eller den unges situation, opholdet uden for hjemmet skal hjælpe med til at forbedre. Det kan eksempelvis angives, om det er barnets egne problemer eller forholdet til forældrene eller helt andre forhold, der fører til, at barnet i en periode anbringes uden for hjemmet. Og det skal angives præcist, hvad der skal ske i forhold til problemerne, herunder i forhold til de ressourcer, der ønskes bevaret eller videreudviklet. Dermed bliver det lettere at følge op på effekterne af indsatsen.

En klar sammenhæng mellem behov og indsats betyder, at man har et godt udgangspunkt for at styrke kontinuiteten i den enkelte sag. En tæt sammenhæng mellem undersøgelse, handleplan og opfølgning sikrer, at man undgår foranstaltninger, som ikke giver de ønskede forbedringer af situationen. Først og fremmest fordi man i højere grad kan vælge den rette foranstaltning allerede fra starten, men også fordi man bedre kan vurdere, hvornår indsatsen bør ændres. Der skal således være faglige argumenter for at

ændre i indsatsen eller i handleplanen. Ændringerne kan f.eks. være begrundet i, at mål er nået hurtigere end forudsat, eller at sagens udvikling viser, at målene alligevel ikke kan nås med den valgte indsats.

Handleplanens målsætninger skal derfor anføres så specifikt som muligt. Det betyder bl.a., at handleplanen skal give præcise og konkrete anvisninger på, hvad der skal ske i forhold til barnets eller den unges problemer. Det er f.eks. ikke tilstrækkeligt alene generelt at skrive, at der skal arbejdes på at forbedre barnets eller den unges relationer til jævnaldrene. Det bør fremgå, hvad der konkret skal ske, dvs. hvordan der skal arbejdes med barnets eller den unges relationer til jævnaldrene. Og det bør også fremgå konkret, hvad målet er, dvs. i dette tilfælde hvad det er, man vil opnå med indsatsen i forhold til barnets eller den unges relationer til jævnaldrende. Indsatsen og målsætningerne skal med andre ord beskrives så præcist, at de giver konkrete anvisninger på, hvad der skal ske i sagen. Samtidig skal målene også beskrives så præcist, at det er muligt for både barnet og den unge, familien, kommunen og personalet i de enkelte foranstaltninger at vurdere sagen og tage stilling til, om og hvornår målene er opnået.

En god handleplan med konkrete mål betyder således, at det bliver lettere for både barnet eller den unge og familien at danne sig et overblik over forløbet og forstå sammenhængen mellem de forskellige tiltag. Endelig betyder mere præcise beskrivelser af målene, at kommunen får bedre muligheder for at foretage effektvurderinger og evalueringer. En klar beskrivelse af målene er således den første forudsætning for at kunne vurdere, om en foranstaltning bidrager til, at målene bliver nået. Dermed sikres ikke alene en bedre kvalitet i den enkelte sag, men også bedre muligheder for generelt at forbedre indsatsen via mere tværgående viden om effekterne af forskellige foranstaltninger.

Opfølgning på målsætningerne

223. Kommunen får således mulighed for systematisk at følge med i, hvorvidt de forskellige foranstaltninger, der typisk anvendes af kommunen, generelt bidrager til, at de opstillede mål i de enkelte sager nås. Kommunen kan f.eks. afdække, om bestemte former for støtte i hjemmet eller om konkrete anbringelsessteder har særlige styrker eller svagheder i forhold til bestemte typer af problemstillinger for børn og unge med behov for særlig støtte. Dvs. at kommunen kan blive opmærksom på, om et anbringelsessted eksempelvis er særligt godt eller særligt dårligt til at imødekomme målsætninger i forhold til f.eks. skolegang, familie, funktionsnedsættelse eller andre forhold. Kommunen kan så bruge denne viden, dels i forhold til visiteringen af andre børn og dels i forhold til en dialog med anbringelsesstedet om indsatsen.

I forhold til beskrivelsen af, hvilken indsats der er nødvendig for at opnå de opstillede formål, stilles der ikke noget fast krav om detaljeringsgraden. Kommunen bør dog søge at give en fyldig beskrivelse af så mange aspekter som muligt i den indsats over for barnet eller den unge, som kommunen forestiller sig, er nødvendig for at opnå formålet med foranstaltningen. Eksempelvis kan det nævnes, at det i anbringelsessager bør beskrives, hvilken type af de forskellige anbringelsessteder - døgninstitutioner, familiepleje, opholdssted - der menes egnet til at klare barnets eller den unges problemer. Må det forudses, at opnåelsen af formålet med anbringelsen vil indebære, at der kan blive tale om anvendelse af forskellige typer af anbringelsessteder i forlængelse af hinanden, f.eks. døgninstitution efterfulgt af ophold i familiepleje, bør beskrivelsen omfatte dette forhold.

Angivelse af foranstaltningens forventede varighed, servicelovens § 140, stk. 4

224. Handleplanen skal angive indsatsens forventede varighed. Selv om det nogle gange kan være vanskeligt at angive tidsperspektivet ved en foranstaltning, må det konkret overvejes, hvilken tid det vil tage at nå formålet. For forældrene er det vigtigt at kende resultatet af disse overvejelser, da varigheden må anses at være et væsentligt forhold for forældrene ved enhver indsats. Det kan f.eks. være belastende ikke at kende tidshorisonten for en forebyggende foranstaltning i hjemmet. En angivelse af tidsperspektivet i anbringelsessager kan endvidere bidrage til at skabe en forståelse hos forældrene for, at anbringelsen må

forløbe i overensstemmelse med den lagte handleplan, for at formålet kan opnås. En fælles forståelse af tidsperspektivet kan derfor bidrage til, at hjemgivelsesbegæringer i utide fra forældrene kan – om end ikke undgås - så dog formindskes. Kommunen kan her være opmærksom på, at en anbringelse af et barn eller en ung med funktionsnedsættelse ofte kan have længerevarende karakter, hvis anbringelsen finder sted, fordi barnet eller den unge er så plejekrævende, at pasning ikke længere kan finde sted i hjemmet.

Angivelse af støtten til familien, servicelovens § 140, stk. 4

225. Som følge af den helhedsorienterede indsats omfattende både barnet eller den unge og familien skal handleplanen beskrive hvilke former for støtte, der selvstændigt skal iværksættes over for familien i forbindelse med, at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet og i tiden efter barnets eller den unges hjemgivelse.

Det er vigtigt, at der under en anbringelse arbejdes med at støtte familien til en løsning af de problemer, som har været medvirkende til barnets eller den unges vanskeligheder. For det første fordi det er vigtigt at arbejde på at løse familiens eventuelle problemer, således at barnet eller den unge igen kan hjemgives. For det andet fordi det er centralt at støtte forældrene i at kunne udfylde deres forældrerolle også under anbringelsen. Det er i den forbindelse væsentligt at være opmærksom på de forældre, som på grund af egen eller barnets eller den unges funktionsnedsættelse, har et særligt behov for støtte til at kunne udfylde deres forældrerolle under anbringelsen. Forholdet til forældrene er således væsentligt for barnet eller den unge også under anbringelsen, og forældrene kan spille en vigtig rolle i forhold til at sikre en positiv udvikling for barnet eller den unge.

Kommunerne har, jf. servicelovens § 54, pligt til at tilbyde forældrene til anbragte børn en støtteperson under anbringelsen, se punkt 271. Det forudsættes derfor, at omfanget og det nærmere formål med tildelingen af denne støtteperson er et par af de elementer, som planen for støtten til forældrene kan omhandle. Derudover skal handleplanen beskrive den planlagte indsats i forhold til de problemer, der er i den enkelte familie. Det kan eksempelvis være forældrenes arbejdsmarkedssituation, behovet for familieterapi eller vejledning i forhold til forældrerollen, eventuelle problemer med misbrug eller psykiske lidelser m.v. Der vil ofte være tale om en bredspektret indsats for at hjælpe familien, hvor det kan være relevant at koordinere hjælp ydet efter forskellig lovgivning. Beskrivelsen af støtten til familien kan således godt indeholde initiativer, der iværksættes efter anden lovgivning, således at der skabes overblik og sammenhæng i indsatsen. I særlige tilfælde kan det være formålsløst at iværksætte nye støtteformer over for forældrene. Dette kan f.eks. være tilfældet i sager, hvor der tidligere har været iværksat flere forskellige former for støtte til familien, som har været resultatløse. De manglende resultater kan skyldes en række omstændigheder. Det kan bl.a. dreje sig om, at familien ikke har ønsket at indgå aktivt i et samarbejde med kommunen om løsning af problemerne, eller sager hvor familien har frasagt sig den tilbudte støtte efter kort tid. I sådanne særlige tilfælde vil oplysninger om, hvorfor det må anses for formålsløst at tilbyde familien yderligere støtte være tilstrækkeligt til at opfylde lovens krav om, at handleplanen skal angive støtten til familien.

Spørgsmålet om, hvilken støtte familien vil have behov for efter en hjemgivelse af barnet eller den unge, kan være vanskeligt at forudse på tidspunktet for handleplanens udarbejdelse, dvs. før afgørelsen om anbringelse træffes. Dette element i handleplanen vil imidlertid kunne konkretiseres ved den løbende vurdering og ved revisioner af handleplanen under barnets eller den unges ophold uden for hjemmet. Dette element i handleplanen skal i hvert fald kunne beskrives klart ved den sidste revision af planen forud for en hjemgivelse, jf. servicelovens § 68, stk. 11. Der henvises herom til punkt 493-494.

Samarbejdet om handleplanen med forældremyndighedsindehavere og barnet eller den unge

226. Da der er et generelt krav om, at der skal udarbejdes en handleplan, før der iværksættes støtteforanstaltninger, kræver det ikke forældrenes samtykke at udarbejde handleplanen, men kommunen skal så vidt muligt altid udarbejde den i samarbejde med forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge, da det vil give en fælles forståelse af målet med indsatsen, der bl.a. kan medvirke til at forhindre en tilbagekaldelse af et samtykke til en foranstaltning. Det kan eksempelvis være svært at få forældrenes samtykke til handleplanen i sager, hvor der er sandsynlighed for, at der vil blive truffet afgørelse om anbringelse uden for hjemmet.

Det følger bl.a. af formålsbestemmelserne i servicelovens § 1 og § 46, at handleplanen så vidt muligt skal udarbejdes i samarbejde med barnet eller den unge og forældremyndighedens indehaver. Et forpligtigende samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge er således det bedste udgangspunkt for at afhjælpe problemerne. Derfor er det også vigtigt, at både barnet eller den unge og forældrene forstår handleplanens enkelte elementer. Kommunen må i denne forbindelse være opmærksom på de særlige tilfælde, hvor tilstedeværelsen af en funktionsnedsættelse hos barnet eller den unge kan nødvendiggøre en særlig kommunikationsform, eller hvor det kan være vanskeligt at bibringe barnet eller den unge en forståelse af handleplanen.

I forhold til anbringelser uden for hjemmet spiller handleplanen en særlig rolle. For en frivillig anbringelse efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, er angivelsen af formålet tillige knyttet til bestemmelsen i servicelovens § 53 om det informerede samtykke, hvorefter samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, skal omfatte formålet med anbringelsen, se punkt 267. Ved tvangsmæssige anbringelser indgår handleplanen i kommunens indstilling til børn og unge-udvalget om, at der skal træffes en sådan beslutning, og er derfor af væsentlig betydning for afgørelsen.

En handleplan er således både kommunens eget arbejdsredskab i forhold til at sikre en systematisk planlægning af sagen, og et redskab kommunen kan bruge aktivt i forhold til samarbejdet med familien og barnet eller den unge.

Fælles handleplan for børn i samme familie

Serviceloven

§ 140. ---

Stk. 2-5. ---

Stk. 6. Der kan udarbejdes én samlet handleplan for flere børn i familien. Handleplanen skal i så fald tage højde for børnenes individuelle forhold.

Stk. 7. ---

227. Servicelovens § 140, stk. 6, giver kommunen mulighed for at udarbejde én fælles handleplan for alle børn i samme familie i de tilfælde, hvor det vurderes hensigtsmæssigt. Handleplanen skal dog tage højde for individuelle forskelle hos børnene. Handleplanen skal således tage højde for, at børn i samme familie kan have forskellige behov baseret på forskellige problemstillinger og ressourcer. Handleplanen skal ligeledes tage højde for, at ens problemstillinger og ressourcer ikke nødvendigvis afhjælpes bedst med den samme indsats, når der er tale om forskellige børn. Hvis kommunen vælger at udarbejde én fælles handleplan for børnene i familien, skal der fortsat være fokus på de enkelte børns behov i handleplanen og i valg af støtteforanstaltninger. Endelig skal der gøres opmærksom på, at det kan være hensigtsmæssigt at strukturere en evt. fælles handleplan på en måde, der gør det muligt at adskille oplysningerne om de

enkelte børn senere hen. Dette kan være nødvendigt i tilfælde af en evt. senere anmodning om aktindsigt fra en person, som ikke nødvendigvis har ret til aktindsigt i alle børnenes forhold.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at handleplanen både er kommunens redskab i forhold til at sikre en systematisk planlægning af sagen (dvs. over for det enkelte barn) og et redskab, som kommunen kan bruge aktivt i forhold til samarbejdet med familien og barnet eller den unge.

Udlevering af oplysninger i handleplan eller en helhedsorienteret plan til anbringelsesstedet m.fl.

Serviceloven

§ 140. ---

Stk. 2-6. ---

Stk. 7. Når et barn eller en ung anbringes på et anbringelsessted efter § 66 eller visiteres til et behandlingstilbud efter § 101, skal relevante dele af handleplanen eller den helhedsorienterede plan udleveres til tilbuddet.

228. Når et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet, eller visiteres til et behandlingstilbud for stofmisbrugere efter servicelovens § 101, skal relevante dele af barnets eller den unges handleplan eller helhedsorienterede plan udleveres til tilbuddet.

Servicelovens § 140, stk. 7, sikrer, at der både er pligt og adgang til at kommunen kan udlevere relevante oplysninger om barnets eller den unges forhold til det konkrete anbringelsessted eller behandlingstilbud, hvor barnet eller den unge anbringes eller modtager stofmisbrugsbehandling efter servicelovens § 101. Det kan f.eks. være om barnets eller den unges helbredsmæssige forhold, familieforhold eller sociale problemer.

Det er vigtigt, at de enkelte tilbud kender til de konkrete forhold for barnet eller den unge, der er anbragt eller visiteret til et behandlingstilbud for stofmisbrugere, for på det bedste mulige grundlag at kunne sikre, at barnet eller den unge får den nødvendige og rette indsats. Kommunens udlevering af oplysninger om et barn eller en ungs rent private forhold sker derfor med henblik på at sikre, at barnets eller den behov for hjælp er tilstrækkeligt oplyst.

Kommunens videregivelse af relevante dele af en handleplan eller en helhedsorienteret plan, til tilbuddet vil medføre, at konkrete oplysninger om rent private forhold vedrørende barnet eller den unge, som oplysningerne i planen vedrører, bliver undergivet databehandling, som er omfattet af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven idet oplysningerne kan vedrøre barnets eller den unges evt. sociale problemer eller helbredsmæssige forhold.

Kommunens videregivelse af oplysninger til tilbuddet må aldrig gå ud over, hvad der i det konkrete tilfælde må anses for nødvendigt til brug for tilbuddets indsats over for borgeren. Der skal derfor foretages en konkret vurdering af oplysningerne i i planen, så det kun er de oplysninger i den enkelte plan, som i det konkrete tilfælde kan anses for relevante og nødvendige i forhold til den konkrete indsats, der skal ydes til barnet eller den unge, der må udleveres til det konkrete tilbud.

Både kommunens udlevering af oplysninger til tilbuddet om barnet eller den unge og tilbuddets efterfølgende behandling af disse oplysninger skal i hvert enkelt tilfælde leve op til databeskyttelsesforordningen og databeskyttelseslovens regler, herunder de grundlæggende krav til databehandlingen.

Særligt om handleplan ved støtte til vordende forældre

229. Hvis vordende forældre har problemer af en karakter, så det må antages, at det vil være nødvendigt at iværksætte en indsats overfor barnet umiddelbart efter fødslen, skal kommunen undersøge, om de vordende forældre har behov for særlig støtte, jf. servicelovens § 50, stk. 9. Undersøgelsen kan eksempelvis afdække, om der er behov for særlig støtte, om der er grundlag for at anbringe barnet uden for hjemmet, herunder om anbringelsen skal ske med en treårig genbehandlingsfrist, læs herom i kapitel 8, 12 og 19, eller om der er grundlag for at bortadoptere barnet uden samtykke, læs herom i Vejledning om frigivelse af børn til national adoption, vejledning nr. 11365 af 30. december 2015. På baggrund af denne undersøgelse skal kommunen udarbejde en handleplan for indsatsen over for de vordende forældre og det kommende barn. Handleplanen skal opstille konkrete mål for alle relevante indsatser i forhold til familiens samlede situation.

Handleplaner for unge under 18 år med behandlingskrævende stofmisbrug, servicelovens § 140, stk. 2

Serviceloven

§ 140. ---

Stk. 2. For unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug skal kommunalbestyrelsen udarbejde en handleplan for den behandling, der skal iværksættes, og for den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie.

Stk. 3-7. ---

230. Servicelovens § 140, stk. 2, fastsætter, at kommunen skal udarbejde en handleplan for den behandling, der skal iværksættes, samt for den nødvendige støtte, når unge under 18 år har et behandlingskrævende stofmisbrug. Handleplanen skal udarbejdes i samarbejde med den unge og dennes familie. Samarbejdet med den unge og dennes familie er centralt for at sikre de involveredes opbakning og samarbejde i forhold til de initiativer, der iværksættes.

Indholdet i handleplanerne til unge med behandlingskrævende stofmisbrug

231. Handleplanerne skal beskrive den behandling, der skal iværksættes og beskrive den nødvendige støtte til den unge. Handleplanen skal således bl.a. angive, hvilke former for støtte kommunen vil iværksætte for at løse den unges stofmisbrugsproblemer og øvrige sociale problemer. De almindelige bestemmelser i servicelovens kapitel 11 om særlig støtte til børn og unge, gælder også for denne gruppe af unge. Den støtte, som kommunen beskriver i handleplanen, kan således være foranstaltninger efter servicelovens § 52. Indholdet i handleplanerne skal i øvrigt leve op til de generelle krav til indholdet i handleplaner, som opstilles i servicelovens § 140, stk. 5 og 6, se punkt 221 ff.

Formålet med handleplanerne til unge med behandlingskrævende stofmisbrug

232. Formålet med at udarbejde en handleplan, når unge under 18 år har et behandlingskrævende stofmisbrug, er at styrke indsatsen, så der hurtigst muligt kan iværksættes en samlet, koordineret indsats.

Der kan være en risiko for, at unge under 18 år med et behandlingskrævende stofmisbrug ikke modtager relevant behandling, fordi de eksisterende døgntilbud eller ambulante tilbud for børn og unge ikke i tilstrækkelig grad har faglig viden om stofmisbrugsbehandling.

Kommunerne har generelt ansvaret for, at børn og unge, der har brug for særlig støtte – herunder unge med stofmisbrug – får den støtte, som de har behov for.

De traditionelle tilbud for de over 18-årige på stofmisbrugsbehandlingsområdet matcher ikke altid de unges behov for behandling og støtte, ligesom tilbuddene ikke opleves som attraktive, idet de unge ikke ser sig selv som stofmisbrugere og ikke vil sættes i bås med ældre stofmisbrugere.

Hvilke unge er omfattet af bestemmelsen?

233. De unge, som har et så stort misbrug af stoffer, at de har behov for misbrugsbehandling, er ofte unge, der er opvokset under vanskelige vilkår. Der er sjældent tale om decideret afhængighed, men snarere om et eksperimenterende misbrug. Disse unge har derfor udover misbrugsproblemet ofte svære sociale problemer som f.eks. manglende tilknytning til uddannelsessystemet eller arbejdsmarkedet og ringe sociale kompetencer. Misbrugsproblemet er således som regel ikke den unges eneste problem, og indsatsen skal derfor have fokus på viften af sociale problemer hos den unge og ikke kun på misbruget. Unge, der har et misbrug af hash eller andre stoffer, er omfattet af bestemmelsen om handleplaner. En mindre del af gruppen af unge med misbrugsproblemer er omfattet af en egentlig garanti for en indsats senest 14 dage efter henvendelse til kommunen, jf. servicelovens § 101, stk. 3.

Helhedsorienterede planer, jf.§ 140 a

Serviceloven

§ 140 a. Når kommunalbestyrelsen skal udarbejde en handleplan til et barn eller en ung, jf. § 140, kan kommunalbestyrelsen tilbyde, at de elementer af en handleplan, jf. § 140, stk. 1, 3, 4 og 6, der vedrører forældrene, erstattes af en helhedsorienteret plan. For unge mellem 16 og 23 år kan kommunalbestyrelsen tilbyde, at handleplanen, jf. § 140, stk. 1-5, erstattes af en helhedsorienteret plan.

Stk. 2. Den helhedsorienterede plan, jf. stk. 1, kan tilbydes forældre og unge med komplekse og sammensatte problemer, hvor der kan eller skal udarbejdes flere planer for indsatserne, og hvor der er et koordinationsbehov forbundet hermed. Det er en forudsætning, at forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 16 år, giver samtykke til, at handleplanen erstattes af en helhedsorienteret plan.

Stk. 3. Den helhedsorienterede plan indeholder de sociale foranstaltninger og indsatser samt øvrige relevante indsatser efter anden lovgivning. Den helhedsorienterede plan skal opfylde kravene til indholdet af en handleplan efter § 140,stk. 1-5.

234. Efter § 140 a, stk. 1, kan kommunen for unge mellem 16 og 23 år, der er omfattet af målgruppen, jf. stk. 2, tilbyde, at den handleplan, der skal udarbejdes efter reglerne i, jf. § 140, stk. 1-5, kan erstattes af en helhedsorienteret plan. Herved kan indholdet af den unges handleplan og andre planer samles i en helhedsorienteret plan på tværs af lovgivning på f.eks. beskæftigelsesområdet, socialområdet og undervisningsområdet. Efter § 140 a, stk. 1, kan kommunen desuden tilbyde, at de elementer af barnets eller den unges handleplan, jf. § 140, stk. 1, 3, 4 og 6, der vedrører forældrene, erstattes af en helhedsorienteret plan. Det kan f.eks. være indsatser, som familiebehandling, der forudsætter forældrenes aktive deltagelse, eller at der udpeges en fast kontaktperson for hele familien. Den helhedsorienterede plan indeholder således de sociale foranstaltninger og indsatser og øvrige relevante indsatser efter anden lovgivning, og skal efter § 140 a, stk. 3, opfylde kravene til indholdet af en handleplan efter § 140, stk. 1-5.

For unge, uledsagede flygtninge under 18 år, kan kommunen jf. integrationslovens § 16, stk. 8, udarbejde en integrationskontrakt, som efter § 19 b i integrationsloven, kan samle indsatserne i en helhedsorienteret plan. For nærmere oplysninger om målgruppen for helhedsorienterede planer henvises til punkt 238.

235. Kommunen kan tilbyde, at der udarbejdes en samlet helhedsorienteret plan for familien, når forældremyndighedsindehaveren(e) giver samtykke til dette, og forældrene er omfattet af målgruppen for helhedsorienterede planer, jf. § 140 a, stk. 2. Barnets eller den unges handleplan kan ligeledes indgå som en komponent i denne samlede plan for familien, når det vurderes at være relevant for at sikre sammenhæng i indsatserne for hele familien. Det er en forudsætning, at barnets eller den unges del af familiens samlede plan kan udskilles særskilt, bl.a. af hensyn til barnets eller den unges selvstændige rettigheder efter serviceloven der f.eks. indebærer, at handleplanen skal udleveres til et barn eller en ung over 12 år i forbindelse med en afgørelse om særlig støtte.

236. Den unge eller familien har ikke et krav på at få tilbudt en helhedsorienteret plan, da dette beror på en konkret vurdering af den enkelte unge eller familie. Kommunens vurdering af, om en helhedsorienteret plan kan være relevant i den enkelte sag, beror på en konkret vurdering og skal bl.a. baseres på, om den unge eller familien vurderes at have komplekse og sammensatte problemer, som med fordel kan sammentænkes via en helhedsorienteret plan. Der kan for eksempel være tale om en ung, som modtager støtte efter serviceloven, og hvor der er behov for at en særlig indsats i forhold til beskæftigelse eller uddannelse. I forhold til elementer i en handleplan for barnet eller den unge, der vedrører forældrene, kan der f.eks. være tale om indsatser som familiebehandling eller ophold på et anbringelsessted for både børn og forældre, som omfatter både barnet eller den unge og forældrene. I disse tilfælde vil kan der være behov for at sikre, at indsatsen er koordineret med forældrenes eventuelle beskæftigelsesrettede indsatser, undervisning m.v. gennem en helhedsorienteret plan. Derudover kan andre personlige forhold hos den unge eller forældrene, f.eks. motivation, samarbejdsvilje, egne og familiemæssige ressourcer m.v. indgå i vurderingen af, hvordan indsatserne mest hensigtsmæssigt tilrettelægges, og om det vurderes relevant at tilbyde en helhedsorienteret plan.

Kommunen kan desuden inddrage administrative hensyn, herunder hensyn til bl.a. organisatoriske, ledelsesmæssige og prioriteringsmæssige forhold. Kommunens beslutning om at udarbejde en helhedsorienteret plan er en processuel beslutning og berører ikke de tilbud og indsatser, som barnet eller den unge har ret til efter serviceloven. Beslutningen om at udarbejde en helhedsorienteret plan er således ikke en forvaltningsretlig afgørelse, og barnet eller den unge eller forældremyndighedsindehaveren kan derfor ikke klage over kommunens beslutning, hvis kommunen ikke ønsker at udarbejde en helhedsorienteret plan. I forhold til samtykke til en helhedsorienteret plan henvises til punkt 239.

237. Uanset om der udarbejdes en handleplan efter servicelovens § 140 eller en helhedsorienteret plan efter § 140 a, medfører dette ingen ændringer i indsatserne over for barnet eller den unge, eller i barnets eller den unges ret til høring og inddragelse i egen sag, til kravene til indholdet eller til revision af handleplanen, jf. servicelovens §§ 70 og 140.

Målgruppen for en helhedsorienteret plan

238. Den helhedsorienterede plan, kan efter § 140 a, stk. 2, tilbydes forældre og unge med komplekse og sammensatte problemer, hvor der kan eller skal udarbejdes flere planer for indsatserne, og hvor der er et koordinationsbehov forbundet hermed. Det er en forudsætning for at udarbejde en helhedsorienteret plan, at forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 16 år, giver samtykke til, at handleplanen efter § 140 erstattes af en helhedsorienteret plan.

Komplekse og sammensatte problemer kan f.eks. dække over, at der i familien eller hos den unge over 16 år er flere samtidige udfordringer, som f.eks. sygdom eller misbrugsproblemer eller udfordringer i forhold

til uddannelse eller beskæftigelse, der skal tages højde for ved tilrettelæggelsen af indsatserne. Der kan også være tale om udfordringer, som har betydning for flere områder af tilværelsen f.eks. i forhold til barnets eller den unges trivsel og udvikling, eller i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Disse udfordringer betyder, at den unge – eller forældremyndighedsindehaveren – er i kontakt med flere forvaltninger, myndigheder eller tilbud. Samtidig medfører udfordringerne og de indsatser, der er iværksat eller behov for at iværksætte, at et behov for at indsatserne koordineres mellem de forskellige myndigheder, forvaltninger eller tilbud, så der sikres en sammenhængende indsats.

Samtykke

239. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 16 år, skal give samtykke til, at der udarbejdes en helhedsorienteret plan, der samler indsatser på tværs af sektorområder. Samtykket et vigtigt element i at sikre ejerskab til og deltagelse i arbejdet med at sikre en sammenhængende og koordineret indsats gennem en helhedsorienteret plan. Med samtykket igangsættes dialogen med forældremyndighedsindehaveren og den unge, som er afgørende for udviklingen af samarbejdet mellem kommunen, den unge og familien om den helhedsorienterede plan.

Hvis den unge der er fyldt 16 år eller forældremyndighedsindehaveren efter der udarbejdes en helhedsorienteret plan trækker samtykket tilbage, skal kommunen hurtigst muligt udarbejde en handleplan efter reglerne i servicelovens § 140.

Kapitel 11

Foranstaltninger

240. I dette kapitel beskrives betingelserne for at iværksætte foranstaltninger i sager om børn og unge med behov for særlig støtte, herunder børn og unge med nedsat funktionsevne. Kapitlet herunder beskriver indholdet i de enkelte foranstaltninger, som kommunen med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år kan vælge, samt kommunens pligt til løbende at følge op på en iværksat foranstaltning, herunder de proceskrav der gælder i forbindelse med den løbende opfølgning. Kapitlet beskriver desuden muligheden for at iværksætte visse foranstaltninger uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte. Sidst i kapitlet beskrives kommunens pligt til at tilbyde familierådgivning til kvinder med børn på krisecentre samt pligt til at tilbyde psykologbehandling til alle børn, som følger med deres mor på krisecenter.

Foranstaltninger efter servicelovens § 52

Serviceloven

§ 52. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte. Kommunalbestyrelsen skal vælge den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse efter § 50. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren, jf. dog §§ 56, 57 a, 57 b, 58, § 68, stk. 2 og 3, og § 68 a. En afgørelse efter stk. 3, nr. 7, kræver tillige samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2-4. ---

Betingelserne for at iværksætte foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 1 og 2

241. Som udgangspunkt skal tre betingelser være opfyldt, før der kan iværksættes foranstaltninger efter servicelovens § 52. For det første skal det materielle kriterium for iværksættelsen af frivillige foranstaltninger være opfyldt, se punkt 242. For det andet skal der som udgangspunkt være gennemført en undersøgelse af barnets eller den unges forhold, se punkt 244. Endelig skal der som hovedregel foreligge et samtykke fra forældremyndighedsindehaveren – og i anbringelsessager fra den unge, der er fyldt 15 år, se punkt 243.

Det materielle kriterium for at iværksætte frivillige foranstaltninger

242. Kommunen skal efter servicelovens § 52, stk. 1, træffe afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte. Hermed fastlægges det materielle kriterium for iværksættelse af frivillige foranstaltninger. Det er således ikke ethvert behov, der udløser støtte efter servicelovens § 52, stk. 3. Det udtrykkes ved, at det skal være af væsentlig betydning og ved, at det skal være af hensyn til et særligt behov for støtte. Derudover så må der ikke efter denne lovgivning varetages hensyn, der hører til andre sektorer, som f.eks. undervisningssektoren. Der kan eksempelvis være tale om, at det vil være gavnligt for en ung at komme på efterskole, men hvor den unge ikke har behov for særlig støtte, og derfor ikke falder inden for anvendelsesområdet for reglerne om særlig støtte**.** Det må dog samtidig understreges, at det har været hensigten at udforme kriteriet så rummeligt, at det ikke afskærer kommunen fra at yde hjælp, når det må ses som formålstjenligt ud fra en vurdering af familiens situation sammenholdt med de hjælpemuligheder, som findes i loven.

Samtykke, servicelovens § 52, stk. 1

243. Afgørelse om iværksættelse af foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, træffes som hovedregel med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år, hvis der er tale om en anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7. Efter servicelovens §§ 56, 57 a, 57 b, 58, § 68, stk. 2 og 3, og § 68 a er der dog adgang til at træffe afgørelse, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat. For så vidt angår muligheden for tvangsmæssigt at gennemføre en anbringelse uden for hjemmet henvises til kapitel 12.

Er der fælles forældremyndighed skal begge forældre give samtykke, også selv om forældrene ikke bor sammen. Dette gælder i alle tilfælde, også i de tilfælde, hvor der f.eks. er tale om et familiebehandlingsophold, som kun omfatter den ene af forældremyndighedsindehaveren. Der henvises til punkt 268 om fælles forældremyndighed. Der henvises desuden til Ankestyrelsens principafgørelse C-21-07.

En afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, kan kun gennemføres som en frivillig foranstaltning, når der foreligger samtykke fra både den unge, der er fyldt 15 år, og fra indehaveren af forældremyndigheden. Samtykket skal omfatte formålet med anbringelsen, se punkt 267. Bestemmelsen om samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år, omhandler alene anbringelse uden for hjemmet, idet dette må anses for at være den mest vidtgående foranstaltning. Samme medvirken og motivation fra den unge vil imidlertid også være konstruktiv i forhold til de øvrige foranstaltninger, der er nævnt i stk. 3. Det vil derfor også være vigtigt at skabe et godt samarbejde med den unge, når der påtænkes at iværksætte andre foranstaltninger. Inden kommunen træffer afgørelse om foranstaltninger efter servicelovens § 52, skal der som udgangspunkt gennemføres en samtale med barnet eller den unge, om dennes holdning til foranstaltningen, jf. servicelovens § 48. Se punkt 145 ff.

Gennemførelsen af en undersøgelse før iværksættelse af foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 2

Serviceloven

§ 52. ---

Stk. 2. Støtte efter stk. 3 kan kun iværksættes efter gennemførelse af en børnefaglig undersøgelse, jf. § 50. Hvis særlige forhold taler herfor, kan der dog iværksættes foreløbig eller akut støtte efter stk. 3 sideløbende med undersøgelsen.

Stk. 3-4. ---

244. Støtten efter servicelovens § 52 kan i udgangspunktet kun iværksættes efter, at der er gennemført en undersøgelse efter servicelovens § 50. Dog kan der iværksættes foreløbig eller akut støtte sideløbende med undersøgelsen, hvis særlige forhold taler for det. Derudover følger det af servicelovens § 140, at der skal udarbejdes en handleplan for indsatsen inden afgørelsen om foranstaltning efter servicelovens § 52, stk. 3, så valget af konkret foranstaltning tager udgangspunkt i de konkrete mål, der er opstillet for indsatsen.

Det er helt centralt, at der er sammenhæng mellem barnets eller den unges og familiens problemer og den indsats, der vælges. Foranstaltningen skal derfor vælges med udgangspunkt i den handleplan, der er udarbejdet efter servicelovens § 140. En god undersøgelse er en betingelse for, at man fra starten kan vælge den rigtige hjælp, beskrive formålet med foranstaltningen og løbende følge op på, om foranstaltningerne har de ønskede virkninger.

Kravet om, at der skal være gennemført en undersøgelse, inden der iværksættes foranstaltninger, kan fraviges, hvis særlige forhold gør sig gældende. Det er således muligt at iværksætte foreløbig eller akut støtte, før undersøgelsen er afsluttet, hvis der er særligt behov for det, efter § 52, stk. 2. Forældremyndighedsindehaveren kan anmode om iværksættelse af foreløbig eller akut støtte. Såfremt kommunen træffer afgørelse om afslag kan dette påklages. Træffer kommunen afgørelse om at iværksætte foreløbig eller akut støtte , skal kommunen påbegynde eller færdiggøre en allerede igangsat undersøgelse efter servicelovens § 50 snarest herefter, jf. også servicelovens § 50, stk. 6, se punkt 196.

Valg af foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 1

245. Efter servicelovens § 52, stk. 1, skal kommunen altid vælge en foranstaltning, som må forventes at kunne imødekomme de problemer og behov hos barnet eller den unge og den enkelte familie, som er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse efter § 50. Børn, unge og familier har forskellige problemstillinger, og de løsninger, der kan hjælpe dem, er også forskellige.

Ved valget af foranstaltning er det derfor afgørende at tage udgangspunkt i det enkelte barn, den enkelte unge eller den enkelte familie og vælge en løsning, der bedst muligt imødekommer netop deres behov. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, hvis kommunen er åben over for en bred vifte af løsningsmuligheder. Hvis der er tale om en anbringelse uden for hjemmet eller et aflastningsophold, vil det være gavnligt at gøre brug af Tilbudsportalen, jf. servicelovens § 14, hvor alle anbringelsesstederne står beskrevet nærmere, se punkt 443-444 og Vejledning om socialtilsyn. Grundlaget for valg af foranstaltning er en grundig undersøgelse og en handleplan, der indeholder mål for indsatsen. For nærmere omkring børnefaglig undersøgelse se kapitel 8 og omkring handleplaner, se kapitel 10.

Ved valget af foranstaltninger til forældre med funktionsnedsættelser bør det ligeledes indgå i overvejelserne, om forældrene ydes den nødvendige handicapkompenserende støtte, som deres funktionsnedsættelse giver anledning til, herunder særligt i forhold til forældrerollen, eller om der er behov for indsatser efter § 52, stk. 3.

I forhold til undersøgelsen understreges det i servicelovens § 52, stk. 1, at der skal være sammenhæng mellem undersøgelsens resultat og den indsats, der vælges. Det betyder, at der skal vælges en indsats, som er egnet til at imødekomme de behov, der er afdækket i undersøgelsen efter servicelovens § 50. Det er vigtigt, at der allerede fra starten vælges den eller de foranstaltninger, der kan bidrage til en mere varig løsning af problemerne, frem for hjælp der alene sigter mod løsning af akut opståede problemer. Dette udelukker dog ikke, at der kan være situationer, hvor der er behov for at sætte fokus på akutte problemer i første omgang for derefter at sætte ind med en langsigtet indsats. Kommunen har mulighed for at iværksætte flere sideløbende foranstaltninger efter servicelovens § 52, hvis det skønnes formålstjenligt for at hjælpe barnet eller den unge bedst muligt.

Bestemmelsen i servicelovens § 52, stk. 1, skal ses i sammenhæng med formålsbestemmelsen i servicelovens § 46, stk. 2, hvorefter problemerne så vidt muligt skal afhjælpes i hjemmet eller det nære miljø. Bestemmelsen bygger på de almindelige principper om proportionalitet og mindsteindgreb, som betyder, at der ikke må anvendes mere indgribende foranstaltninger, hvis mindre indgribende foranstaltninger er tilstrækkelige, og at der skal være et rimeligt forhold mellem mål og middel. Princippet afspejler den forvaltningsretlige grundsætning om egnethed, hvorefter en foranstaltning altid skal være egnet til at løse det formål, den skal opfylde. Kommunen bør således sikre, at foranstaltningen som middel er egnet til at opnå formålet.

Samlet set betyder det, at en afgørelse om iværksættelse af en foranstaltning ikke bør være så lidt indgribende, at den ikke er tilstrækkelig til at opnå målet, eller at den senere viser sig ikke at have effekt. Samtidig bør det altid sikres, at foranstaltningen ikke er så indgribende, at den har større bivirkninger end fordele for barnet eller den unge. Der er altså tale om, at sagsbehandleren i de enkelte tilfælde nøje må overveje balancen imellem disse forvaltningsretlige og faglige hensyn. Dette understreger betydningen af, at den valgte foranstaltning træffes på grundlag af en grundig vurdering af barnet eller den unge og familiens situation og konkrete problemer, samt de deraf afledte behov for støtte. Det er en selvfølge, at hjælpen ikke skal gå ud over, hvad der er brug for i den enkelte sag, men det er lige så vigtigt, at familien ikke som følge af en misforstået brug af det mindste indgrebs princip skal gennemgå en række foranstaltninger, der hver især er utilstrækkelige til løsning af problemerne. Opregningen af mulige foranstaltninger i servicelovens § 52, stk. 3, er således ikke et udtryk for en form for rangfølge, hvor det påhviler kommunen at gennemprøve rækken af mulige foranstaltninger eventuelt afsluttende med en anbringelse uden for hjemmet.

Der vil være tilfælde, hvor det allerede fra sagens start viser sig, at den mest formålstjenlige foranstaltning er en anbringelse. Der skal i alle tilfælde med det samme satses på den hjælpemulighed – eventuelt en kombination af flere foranstaltninger – som efter en indledende undersøgelse af barnets eller den unges forhold må anses for den rette til opfyldelse af det konstaterede behov. Der skal i den forbindelse lægges afgørende vægt på, at støtten ydes ud fra barnets eller den unges bedste, jf. servicelovens § 46, stk. 1. Hvis man har valgt at sætte en eller flere foranstaltninger i værk, skal der, jf. servicelovens § 70 efterfølgende foretages en opfølgning af indsatsen, for at undersøge, om det er den eller de rigtige foranstaltning(-er), som man har valgt at sætte i værk. Sagsbehandleren skal senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning overfor barnet, den unge eller de vordende forældre, vurdere, om indsatsen skal ændres og om handleplanen jf. § 140 skal revurderes. Sagsbehandleren skal herefter med højest 6 måneders mellemrum, foretage en sådan vurdering. Se punkt 278 ff. om revision af handleplaner.

De enkelte foranstaltninger, servicelovens § 52, stk. 3

Serviceloven

§ 52. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan iværksætte hjælp inden for følgende typer af tilbud:

1) Ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted el.lign.

2) Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet.

3) Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer.

4) Døgnophold, jf. § 55, for både forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien i en plejefamilie, en kommunal plejefamilie, på et godkendt opholdssted eller på en døgninstitution, jf. § 66, nr. 1, 5 og 6, eller i et botilbud, jf. § 107.

5) Aflastningsordning, jf. § 55, i en plejefamilie, kommunal plejefamilie eller netværksplejefamilie eller på et opholdssted eller en døgninstitution, jf. § 66, nr. 1-3, 5 og 6.

6) Udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien.

7) Anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet på et anbringelsessted, jf. § 66.

8) Formidling af praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetaling af godtgørelse til den unge.

9) Anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling og praktisk og pædagogisk støtte.

Stk. 4. ---

246. De enkelte typer foranstaltninger er beskrevet i servicelovens § 52, stk. 3, og gennemgås nedenfor.

Som nævnt ovenfor er det vigtigt, at indsatsen efter servicelovens § 52 tager udgangspunkt i barnets eller den unges og familiens samlede situation. Indsatsen skal forsøge at løse problemerne og ikke blot mindske symptomerne på problemerne. Indsatsen skal derfor tilpasses den konkrete situation.

Derfor er der i servicelovens § 52, stk. 3, oplistet en række forskellige *typer* af foranstaltninger. Oplistningen betyder *ikke,* at der kun findes én bestemt 'værktøjskasse' med ni forskellige, givne, støttemuligheder, man skal vælge mellem i den enkelte sag. Hver enkelt type af foranstaltning kan have forskelligt indhold. De oplistede foranstaltningstyper kan og skal tilpasses behovene i den enkelte sag.

De enkelte typer af foranstaltninger har hver især et indbygget formål - en kerne - men samtidig nogle fleksible ydre grænser. Det betyder, at indsatsen kan udvikles inden for de givne rammer, således at oplistningen ikke forhindrer udviklingen af nye tilbud. F.eks. kan et tilbud om støtte i hjemmet med henblik på at undgå anbringelse uden for hjemmet sammensættes, så der ydes en så omfattende og specialiseret støtte i hjemmet, at tilbuddet kan sammenlignes med et døgntilbud.

Med henblik på at sammensætte den rigtige hjælp i den konkrete situation kan foranstaltningerne både tilbydes enkeltvis, i kombination med hinanden eller i forlængelse af hinanden. De forskellige typer af foranstaltninger kan derfor godt anvendes samtidig, således at der f.eks. ydes familiebehandling, mens barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet. Hvis barnet eller den unge tager ophold samme sted

som forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med familiebehandling, bortfalder beslutningen om anbringelse uden for hjemmet.

Ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted eller lignende, § 52, stk. 3, nr. 1

247. Kommunen kan vælge at foreslå, at et bestemt barn eller ung søger ophold i dagtilbud, fritidshjem, ungdomsklub, uddannelsessted eller lignende. Dette kan tilbydes familier, når det må antages, at der over et vist forløb kan være behov for særlig støtte til barnet eller den unge eller familien. Der kan være tale om f.eks. opdragelsesproblemer, sociale eller psykiske problemer, funktionsnedsættelse eller kriminalitet. Deltagelse i forskellige foreningsaktiviteter, f.eks. sportsforeninger, kan også være en del af den fremgangsmåde, som familien skal følge.

Hvis kommunen vælger at foreslå, at barnet eller den unge f.eks. skal søge et dagtilbud, forudsætter det normalt, at der et minimum af vilje til samarbejde hos barnets eller den unge og forældremyndighedsindehaveren. Beslutning om foranstaltningen kan dog træffes uden samtykke efter servicelovens § 56, jf. punkt 275.

Der vil kunne ydes støtte til udgifter, der følger af de anvisninger vedrørende barnet eller den unge, der er blevet givet til forældrene, i det omfang forsørgeren ikke selv har midler dertil, jf. servicelovens § 52 a.

Praktisk, pædagogisk eller anden støtte i hjemmet, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 2

248. Denne foranstaltning tager primært sigte på forskellige former for støtte i hjemmet (»hjemme-hos« ordninger) med det formål at sørge for, at familien holdes samlet. Det omfatter bl.a., at familien gøres i stand til at tage vare på barnet eller den unge. Opgaverne er mangeartede, idet det er den enkelte families behov, der bestemmer, hvordan opgaverne løses.

En støtte til familien kan f.eks. bestå i at hjælpe familien med at strukturere hverdagen. Det kan f.eks. dreje sig om, at forældrene hjælpes til at sikre, at børnene kommer i skole eller dagtilbud hver dag, eller at forældrene hjælpes til en bedre kontakt eller relation til børnene. Støtten kan derfor være af såvel pædagogisk karakter som af praktisk art, eller hvad der i øvrigt måtte være behov for.

Støtten kan f.eks. også bestå i praktisk og pædagogisk vejledning til forældre med et barn med f.eks. udviklingshæmning eller udviklingsforstyrrelse i, hvordan dagligdagen tilrettelægges når man har et barn, der reagerer anderledes end andre børn. Der vil være en glidende overgang mellem konsulentbistand efter servicelovens § 11 og støtte efter § 52, stk. 3, nr. 2.

Til at yde denne støtte i hjemmet kan kommunen ansætte personer med de fornødne forudsætninger for arbejdet. Beslutningen om, hvilken person der skal udføre støtten, hviler på en vurdering af, hvilken konkret sagkundskab, der skønnes nødvendig i forbindelse med det konkrete behov hos familien samt en vurdering af problemets karakter. Valget af hvilken person, der skal udføre støtten, er faktisk forvaltningsvirksomhed. Ankestyrelsen kan dog efterprøve en afgørelse om, hvor eller hvordan opgaven skal udføres eller af hvem, hvis afgørelsen må anses for at have særlig indgribende karakter for den, afgørelsen træffes overfor. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 93-13, hvor Ankestyrelsen tog stilling til, at valg af aflastningssted og ændring af aflastningssted var faktisk forvaltningsvirksomhed.

Varigheden af støtten kan variere fra nogle få måneder til flere år, og tilstedeværelsen af en støtteperson i familien kan variere fra flere timer dagligt til et besøg 1-2 timer en gang om ugen eller hver 14. dag alt efter, hvor stor en indsats en afhjælpning af problemerne må antages at kræve.

Selvom et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet, kan det være relevant at iværksætte foranstaltninger i hjemmet efter servicelovens § 52, så der sikres en sammenhæng i den samlede støtte til familien,

og så der kan arbejdes for en hjemgivelse, hvor det er formålstjenligt jf. punkt 222 ff. om de elementer der indgår i den plan, der udarbejdes i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet.

Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3

249. Familiebehandling eller behandling af barnets eller den unges problemer kan efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3, anvendes som foranstaltningstype.

Familiebehandling dækker forskellige typer af familierettede indsatser, der har til formål at bevare familien samlet. Familiebehandling eller anden lignende støtte over for hele familien kan ydes i hjemmet som ambulant behandling, i form af barnets eller den unges ophold i et dagbehandlingstilbud eller kan tilbydes familien i tilknytning til, at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7. For så vidt angår familiebehandling ved døgnophold henvises til servicelovens § 52, stk. 3, nr. 4.

Udgangspunktet for familiebehandling efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3, er, at problemer og mål beskrives og aftales i samarbejde med forældrene, da deres opfattelse af situationen danner udgangspunkt for problem- og målformuleringen. Problem- og målformuleringen revideres i løbet af behandlingen i takt med forældrenes ændrede forståelse af deres egen situation. Forældrene er fortsat de primært ansvarlige for omsorgen for barnet under behandlingsforløbet. Formålet med familiebehandlingen er at give familien mere hensigtsmæssige samspilsformer og indbyrdes relationer. Midlerne vil være forskellige, men kan f.eks. bestå i udførelse af praktiske dagligdags opgaver, lege og spil, suppleret med familie- og gruppesamtaler og individuel støtte. Behandlingsarbejdet tilrettelægges med udgangspunkt i den enkelte families problemer og ressourcer.

Familier, der får et barn med nedsat funktionsevne, står ofte i den situation, at den viden, som familien har om at være og blive en familie, ikke slår til. Her kan der være brug for støtte til at finde ud af, hvad der er normalt, og hvad der hænger sammen med barnets funktionsnedsættelse.

Da det er afgørende for familiearbejdet, at forældrene har praktisk og økonomisk mulighed for at forpligte sig til at deltage i det nødvendige antal hele eller halve dage, kan der ydes økonomisk støtte til dækning af tabt arbejdsfortjeneste, jf. servicelovens § 52 a.

Behandling af barnets eller den unges problemer efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 3, kan ligeledes foregå på flere forskellige måder og efter forskellige behandlingsmetoder. Foranstaltningen kan eksempelvis bestå i, at barnet eller den unge bevilges dagbehandling i enten en offentlig eller privat institution eller bevilges en socialpædagogisk friplads. Behandling af barnets eller den unges problemer kan også involvere familien, og der kan derfor være en glidende overgang mellem familiebehandling og behandling af barnets eller den unges problemer alene. Som eksempler kan nævnes behandlingsmetoderne Parent Management Training (PMT), Multi Systemisk Terapi (MST) og Ny Start samt familieprogrammer generelt. Der er muligt at finde mere information om evidensbaserede programmer på http://www.socialstyrelsen.dk.

Beslutning om behandling af barnets eller den unges problemer kan træffes uden samtykke efter servicelovens § 56, jf. punkt 275. Udgangspunktet for gennemførelsen af en behandling af et barn eller en ung vil altid være, at kommunen så vidt muligt skal søge at opnå dialog og samarbejde med forældrene om behandlingen. Hvis behandlingen skal gavne barnet, vil det således som oftest være en forudsætning, at begge forældre bakker op om det, herunder som minimum den forælder, som barnet bor hos. Med bestemmelsen får kommunen dog mulighed for at gennemføre behandling i de særlige tilfælde, hvor det ikke er muligt at indlede et positivt samarbejde med begge forældremyndighedsindehavere, samt i særlige tilfælde hvor den ene forældremyndighedsindehaver afviser eller ikke besvarer kommunens forsøg på dia-

log. Servicelovens § 56 vil f.eks. kunne anvendes i tilfælde, hvor to forældremyndighedsindehavere ikke bor sammen, og kun den ene vil give samtykke til, at et hjemmeboende barn eller en ung, der har behov for f.eks. psykologhjælp, uden at der dog er grund til en anbringelse uden for hjemmet. Servicelovens § 56 vil også kunne anvendes i tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren selv f.eks. har udsat sit barn for grov omsorgssvigt eller overgreb, og derfor ikke er interesseret i at lade barnet behandle for et problem, vedkommende er mistænkt eller anklaget for. Formålet er at forhindre, at sådanne situationer bliver en barriere for at give barnet eller den unge den nødvendige støtte, eller at kommunen eventuelt er nødt til at anbringe barnet uden for hjemmet uden samtykke alene med den begrundelse, at barnet ellers ikke kan få den nødvendige behandling. Kommunen bør dog stadig så vidt muligt informere forældremyndighedsindehaveren om behandlingsforløbet og om øvrige sagsskridt, herunder sikre sig at forældremyndighedsindehaveren forstår kommunens bevæggrunde og tiltag.

Døgnophold for hele familien, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 4

250. Bestemmelsen i servicelovens § 52, stk. 3, nr. 4, giver hjemmel til, at hele familien eller enkelte af dens medlemmer sammen med barnet eller den unge kan anbringes i et døgnophold. Formålet med denne foranstaltning er at give familier et tilbud, der er mindre indgribende end døgnanbringelse af barnet eller den unge alene. Der bør dog sikres, at døgnopholdet ikke anvendes, hvis der allerede foreligger oplysninger som peger på, at en anbringelse uden for hjemmet, vil være bedst for barnet eller den unge.

Opholdet vil oftest indgå som led i en familiebehandling, men kan også foregå som del af en undersøgelse af forældreevnen. Der henvises i øvrigt til punkt 249 om familiebehandling.

Opholdet skal ske på en døgninstitution, i en plejefamilie, en kommunal plejefamilie, på et andet godkendt opholdssted, eller i et godkendt botilbud efter reglerne i servicelovens § 107.

Aflastningsophold, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5

251. Når der iværksættes et aflastningsophold for et barn eller en ung efter § 52, stk. 3, nr. 5, er der ikke tale om en anbringelse uden for hjemmet, selvom det skal foregå i et godkendt anbringelsessted. Bestemmelsen giver en særlig hjemmel til at iværksætte aflastningsophold, uden at aflastningen skal henføres under anbringelsesreglerne. Det gælder, hvad enten aflastningen angår børn og unge med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller børn og unge med sociale vanskeligheder. Der kan være flere formål med en aflastningsordning, f.eks. aflastning af forældrene, støtte i opdragelsen af barnet eller forskellige former for optræning af barnet. Tidsmæssigt kan de enkelte aflastningsophold strække sig fra en til to dage til to til tre uger ad gangen, typisk weekends og ferieperioder. Selve aflastningsordningen vil kunne fungere for en længere årrække, eventuelt under hele opvæksten.

Det er ikke muligt med hjemmel i § 52, stk. 3, nr. 5, at bevillige aflastning på timebasis. Aflastning efter denne bestemmelse kan kun bevilliges som døgnophold jf. § 55.

Aflastningsophold efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, er således beregnet til ophold af kortere varighed – eller til enkeltstående ferieperioder, jf. herover. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 44-11, hvor Ankestyrelsen traf afgørelse om, at fast aflastning ugentligt fra torsdag til mandag ikke kan iværksættes med hjemmel i § 52, stk.3, nr.5, men at der i sådanne tilfælde i stedet er tale om en anbringelse uden for hjemmet.

Det er en betingelse for at bevare retten til børneydelser, at et aflastningsophold efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, er kortvarigt, jf. vejledning nr. 10177 af 11. oktober 2007 om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag.

Efter bestemmelsen er det et krav, at aflastningsopholdet finder sted i en netværksplejefamilie, i en plejefamilie, en kommunal plejefamilie, på en døgninstitution eller på et godkendt opholdssted. Aflastningsordninger kan således kun finde sted på et anbringelsessted, der er oprettet efter reglerne i servicelovens § 66. Hvis kommunen har grundlag for at tro, at en anbringelse kan komme på tale på et senere tidspunkt, f.eks. fordi en funktionsnedsættelse forværres over tid, kan det være relevant at vurdere valget af aflastningssted i forhold til, om det er muligt at etablere en anbringelse på det pågældende sted, så man undgår for mange brud i opvæksten.

I praksis bruges aflastningsophold også i kombination med døgnanbringelse på institution eller plejefamilie eller opholdssted. I disse tilfælde er aflastningsopholdet en integreret del af døgnanbringelsen, jf. servicelovens § 55, stk. 2.

Der skal gøres opmærksom på, at det er muligt at yde aflastning med hjemmel i servicelovens § 44, jf. § 84, hvis aflastningen gives på grund af et barns eller en ungs funktionsnedsættelse og alene udspringer af den øvrige families behov. I disse tilfælde vil det ikke være nødvendigt med forudgående § 50 undersøgelse. Ydes aflastningen derimod på grund af barnets eller den unges særlige behov for støtte, kan den ikke gives med hjemmel i servicelovens § 44, jf. § 84. I disse tilfælde skal § 52, stk. 3, nr. 5, anvendes.

Kontaktperson, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6

252. Der kan udpeges en fast kontaktperson for barnet eller den unge eller for hele familien. En fast kontaktperson kan spænde fra en begrænset støttefunktion i forhold til f.eks. skolegang til en mere omfattende støttefunktion, der kan yde vejledning og støtte i forhold til hele barnets eller den unges livssituation. Kontaktpersonen kan således udfylde flere forskellige funktioner alt efter, hvad den unge har behov for.

Hvis et barn eller en ung skønnes at have behov for vejledning og rådgivning vedrørende f.eks. arbejde, uddannelse, fritid eller som led i et vilkår ved tiltalefrafald kan kontaktpersonens rolle have karakter af en personlig rådgiver, og vedkommende vil således have til opgave at vejlede og rådgive om en række praktiske forhold, der skønnes at kunne støtte barnet eller den unge i opvæksten eller med hensyn til de fremtidige leve- og arbejdsvilkår.

En kontaktpersons opgave kan i højere grad også være at yde en støtte på det nære personlige plan ved at være til rådighed, når barnet eller den unge har behov for en voksen til at læsse bekymringer over på, tale med og blive opmuntret af. En kontaktpersons opgave er i sådanne tilfælde at forholde sig til barnets eller den unges totale situation på linje med, hvad der normalt ville være forældrenes opgave, og kontaktpersonen kan altså udfylde flere forskellige funktioner, alt efter hvad den unge har behov for. Det er derfor væsentligt, at den, der udpeges, er en person, som barnet eller den unge føler sig tryg ved. De særlige forudsætninger for den person, der udpeges, må være, at der eksisterer et tillidsforhold mellem barnet eller den unge og den voksne, eller at det vurderes, at et sådant tillidsforhold meget hurtigt vil kunne etableres. En mulig kontaktperson vil derfor ofte skulle findes i barnets eller den unges nære omgivelser, f.eks. en pædagog, en lærer, en klubmedarbejder, en idrætstræner eller en anden voksen person, som barnet eller den unge har tillid til. Kontaktpersonen skal samtidig kunne stille krav til og korrigere eller om nødvendigt stoppe barnet eller den unge, hvis der udvises uacceptabel adfærd, f.eks. via rådgivning eller via en underretning til forvaltningen m.v.

En kontaktperson kan også fungere som mentor for f.eks. unge kriminelle, og hermed varetage en funktion som rollemodel og sparringspartner for den unge. Mentoren skal fungere som en positiv rollemodel for barnet eller den unge og støtte og vejlede den pågældende til f.eks. at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Desuden er det vigtigt, at mentorfunktionen kun er et tilbud, som barnet eller den unge kan

vælge at modtage eller fravælge, og at barnet eller den unge i givet fald selv kan få indflydelse på, hvem der udpeges til at varetage mentorfunktionen. I kraft af mentorens opgavebeskrivelse kan det være relevant at udpege en person, der f.eks. aldersmæssigt og for så vidt angår social baggrund matcher den unge godt.

En kontaktperson kan også anvendes ved tildeling af efterværn efter lovens § 76. F.eks. kan en mentor udgøre en gennemgående, stabil voksenkontakt for barnet eller den unge, der således ikke forsvinder, fordi den unge afslutter en strafafsoning eller opnår en bestemt alder.

Kontaktpersonen kan således være en person, som den unge kan tale med om eventuelle problemer, kontaktpersonen kan også gå med den unge til f.eks. møder i forvaltningen eller andre steder, hvor den unge har behov for en voksen til at skabe ekstra tryghed, kontaktpersonen kan fungere som mentor, der i højere grad skal agere rollemodel og sparringspartner for den unge, eller kontaktpersonen kan have en mere rådgivende rolle i forhold til konkrete problemstillinger som f.eks. uddannelse.

Børn og unge med nedsat funktionsevne kan også have behov for at have kontakt med en voksen ud over forældrene. Dette kan f.eks. være medvirkende til at gøre barnet eller den unge mere uafhængig af sine forældre og dermed støtte til selvstændiggørelse.

For så vidt angår udpegning af en fast kontaktperson til hele familien, er denne mulighed bl.a. et led i styrkelsen af den særlige indsats over for utilpassede unge. Der kan tilbydes en fast kontaktperson til hele familien uafhængigt af, om der er truffet beslutning om andre foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, dvs. også uanset om barnet eller den unge har eller får udpeget en fast kontaktperson.

Hvis der er behov for én person til at fungere som kontaktperson for barnet eller den unge og en anden person til at varetage opgaven som kontaktperson for hele familien, må det sikres, at ordningen tilrettelægges, så den ikke virker konfliktskabende, men bidrager positivt til en samlet løsning på familiens problemer. Det bør i den forbindelse sikres, at de to kontaktpersoner forfølger et fælles mål, og at ansvarsfordelingen mellem kontaktpersonerne er klar og veldefineret. Forholdet mellem arbejdsopgaverne kan defineres nærmere i handleplanen efter servicelovens § 140.

Det er kontaktpersonens opgave at medvirke til en koordineret indsats over for hele familien. I modsætning til en støtteperson efter servicelovens § 54, som tilbydes forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, er det ikke en forudsætning, at et eller flere af familiens børn eller unge er anbragt uden for hjemmet.

Når kontaktpersonen tilknyttes hele familien indebærer det, at indsatsen udover at inddrage forældre og børn eller unge, også inddrager eventuelle andre familiemedlemmer, som kan være af betydning for en forandring af forholdene i familien. Inddragelse af andre familiemedlemmer i arbejdet kan især være relevant i forhold til familier med anden etnisk baggrund end dansk, hvor f.eks. onkler, tanter, bedsteforældre, eller forældre uden del i forældremyndigheden m.fl. kan spille en væsentlig rolle i familiens hverdagsliv.

253. Der er ikke regler for, hvem der kan være kontaktperson. Det vil således være en konkret vurdering, kommunen foretager i det enkelte tilfælde. Det kan ikke udelukkes, at det i særlige tilfælde kan være relevant, at et familiemedlem får denne rolle.

Den faste kontaktpersons tidsmæssige indsats vil variere efter forholdene i det enkelte tilfælde. I nogle tilfælde vil nogle få timer ugentlig være tilstrækkeligt, mens det i andre tilfælde er afgørende, at barnet eller den unge har mulighed for at kunne bruge kontaktpersonen døgnet rundt i en periode.

Samme kontaktperson kan være tilknyttet flere børn eller unge med problemer og flere forskellige familier. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor der på grund af familiernes anden etniske baggrund end den

danske kan være brug for en kontaktperson med særlig indsigt i disse forhold – f.eks. en person, der selv har samme etniske baggrund. En sådan person med samme baggrund, og som selv er velintegreret i det danske samfund, vil gennem sit virke som rolle-model eller forbillede kunne støtte og hjælpe familien med at ændre forholdene i hjemmet.

Afgørelse om foranstaltningen kan træffes uden forældremyndighedsindehaverens samtykke efter servicelovens § 56.

Foranstaltningen kræver i princippet ikke den unges samtykke, men beskikkelse af en kontaktperson for en ung, der udtrykkeligt modsætter sig dette, vil dog som regel være udsigtsløst.

Med den unges samtykke kan foranstaltningen opretholdes efter, at den unge er fyldt 18 år, dog ikke udover det fyldte 23. år, jf. punkt 380 ff. om efterværn.

Ved udpegning af kontaktperson for børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk bør kommunen overveje, om der er særlige forhold i forbindelse hermed, som man bør være opmærksom på. Eksempelvis kan det være relevant at finde en person, der taler forældrenes sprog eller har forståelse for barnets eller den unges baggrund. Endelig kan kontaktpersonen tilbydes hele familien, uafhængigt af, om der er truffet afgørelser om andre foranstaltninger efter § 52, stk. 3.

Anbringelse uden for hjemmet, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7

254. Bestemmelsen giver hjemmel til at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet. En anbringelse uden for hjemmet skal vurderes i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger, som er nævnt i servicelovens § 52, stk. 3. For at kunne opfylde formålet med anbringelsen, jf. servicelovens § 140 om udarbejdelse af en handleplan forud for anbringelsen, kan der derfor være behov for en kombination af foranstaltninger. Der kan f.eks. være tale om, at der iværksættes støtte over for resten af familien, så der sideløbende med anbringelsen arbejdes for en hjemgivelse af barnet eller den unge, se bl.a. punkt 249 om familiebehandling. Der kan også være tale om, at barnet eller den unge får en kontaktperson, der kan bistå barnet under anbringelsen og under den videre opvækst. En kontaktperson kan være særligt relevant i visse situationer, f.eks. hvis barnet eller den unge oplever et turbulent anbringelsesforløb eller i forhold til et barn eller en ung med fængselsindsatte forældre, hvor der er behov for ekstra støtte til, at kontakten til forældrene kan opretholdes. Omkring anbringelsen, forholdene under anbringelsen og samvær med forældre og øvrig familie og netværk henvises til kapitel 15-18.

Praktiktilbud, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 8

255. Efter bestemmelsen kan kommunen formidle et praktiktilbud hos en offentlig eller privat arbejdsgiver for den unge og i den forbindelse udbetale en godtgørelse til den unge. Der kan ikke udbetales tilskud til en arbejdsgiver. Muligheden for at udbetale en godtgørelse til den unge i forbindelse med formidlingen af et praktiktilbud er et led i indsatsen over for utilpassede unge, idet den giver mulighed for at motivere særligt socialt belastede unge til at lade sig integrere i det almindelige samfundsliv. Målgruppen er således socialt belastede unge, der har problemer med at begå sig i livet. Det vil i denne sammenhæng primært sige i forhold til:
– At fastholde tilknytningen til uddannelsessystemet.
– At opnå eller fastholde en tilknytning til arbejdsmarkedet ved egen hjælp.

Målgruppen kan dog også omfatte unge med nedsat funktionsevne. Disse unge kan have et stort behov for at afprøve sig i en arbejdspraktik, og de vil ofte have svært ved selv at finde et almindeligt arbejde.

De unge er ofte præget af problemer i forhold til deres familie. Samtidig er deres kammerater ofte også præget af samme belastninger. Tilsammen kan disse forhold medvirke til at fastlåse de unge i

en uacceptabel og marginal social position. Bestemmelsen skal således også ses i sammenhæng med muligheden for at udpege en fast kontaktperson til hele familien, jf. punkt 252, og reglen i servicelovens § 140 om udarbejdelse af handleplaner for unge under 18 år, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet.

Opretholdelse af den unges kontakt til skolesystemet kan være et sigte i forbindelse med udbetaling af godtgørelse ved deltagelse i et praktiktilbud, men behøver ikke være det. Det kan godt være et tilstrækkeligt formål i sig selv at støtte den unges indtræden på arbejdsmarkedet med henblik på forbedring af den unges sociale situation i det hele taget.

Den enkelte kommune træffer afgørelse om størrelse og udbetaling af godtgørelse. Det er ikke hensigten med godtgørelsen at tilsidesætte grundprincippet om forældres forsørgelsesansvar over for unge under 18 år. Derfor er det forudsat, at godtgørelsen udgør et mindre beløb. Vejledende retningslinjer for fastsættelse af godtgørelse er udarbejdet af de kommunale organisationer. Retningslinjerne findes bl.a. på KL´s hjemmeside, www.kl.dk.

Bestemmelsen giver ikke hjemmel til at kræve udgiften til godtgørelsen betalt af den unges forældre, når disse har midler hertil. Godtgørelsen er skattepligtig indkomst. For unge, der har ophold på et anbringelsessted for børn og unge, vil godtgørelsen være at betragte som indtægt ved eget arbejde. Der henvises til bekendtgørelse nr. 712 af 19. juni 2013 om betaling for ophold i anbringelsessteder for børn og unge under 18 år samt døgnophold og udslusningsophold for unge i alderen 18 til og med 22 år, som kan findes på www.retsinfo.dk. Udbetaling af godtgørelse ophører ved den unges 18. år.

Skader i forbindelse med praktikophold kan være omfattet af arbejdsskadeforsikringsloven via det såkaldte nyttekriterium. Det er Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, der vurderer, hvorvidt nyttekriteriet er opfyldt. Der er i øvrigt også mulighed for at tilbyde virksomhedspraktik efter lov om aktiv beskæftigelsesindsats til den gruppe af marginaliserede unge, hvor praktikgodtgørelsen efter servicelovens § 52 ikke er tilstrækkelig til, at den unge kommer på rette spor og får den fornødne tilknytning til arbejdsmarkedet, se Beskæftigelsesministeriets skrivelse nr. 9709 af 20. december 2004: Orientering om virksomhedspraktik til særligt udsatte unge under 18 år efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Anden hjælp og støtte, servicelovens § 52, stk. 3, nr. 9

256. Ud over de foranstaltninger, der er nævnt i stk. 3 nr. 1-8, er det muligt at iværksætte anden hjælp, der har til formål at yde rådgivning, behandling, praktisk eller pædagogisk støtte. Formålet med bestemmelsen er at give kommunen vide rammer i forhold til tilrettelæggelsen af indsatsen, så det er muligt at etablere nye foranstaltningstyper, der ikke er taget højde for i de foregående bestemmelser. Det er en forudsætning for at anvende bestemmelsen, at betingelserne for at iværksætte foranstaltninger i servicelovens § 52, stk. 1, er opfyldt, og at den pågældende foranstaltning er egnet til at løse de problemstillinger, som er afdækket i undersøgelsen efter servicelovens § 50 og i handleplanen. Hvis behovet for hjælp til f.eks. genoptræning ikke er så omfattende, at der er grundlag for at iværksætte en børnefaglig undersøgelse efter § 50, kan der iværksættes genoptræning efter servicelovens § 11, stk. 3.

Bestemmelsen kan ikke anvendes som hjemmel til at foranstalte anbringelser uden for hjemmet, men hjælpeforanstaltninger efter denne bestemmelse kan ydes i rammer, der rent fysisk er uden for hjemmet, f.eks. i et dagbehandlingstilbud. Der kan f.eks. være tale om fysio- eller ergoterapeutisk behandling som led i genoptræning af børn og unge i det omfang, genoptræningen ikke kan dækkes af anden lovgivning. Kommunen skal imidlertid være opmærksom på muligheden for at iværksætte behandling m.v. efter anden lovgivning. Se også Vejledning om genoptræning og vedligeholdelsestræning i kommuner og regioner, vejledning nr. 9538 af 2. juli 2018.

Social behandlingsgaranti til unge stofmisbrugere under 18 år, servicelovens § 101, stk. 3

Serviceloven

§ 101. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde behandling af stofmisbrugere.

Stk. 2. Tilbud efter stk. 1 skal iværksættes senest 14 dage efter henvendelsen til kommunen.

Stk. 3. Børne- og socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse regler om behandling efter stk. 1 og 2 af stofmisbrugere under 18 år i særlige tilfælde.

257. Der er i servicelovens § 101, stk. 3, fastsat en bemyndigelse til at fastsætte regler om garanti for social behandling efter stk. 1 og 2 af stofmisbrugere under 18 år i særlige tilfælde. På baggrund af denne hjemmel er der i bekendtgørelse nr. 714 af 19. juni 2013 fastsat regler om garanti for social behandling for stofmisbrug af unge under 18 år i særlige tilfælde. Formålet med bestemmelsen er, at kommunen skal fremskynde og handle hurtigt og effektivt for, at den unge kan komme i behandling for stofmisbruget. Med bestemmelsen sikres, at kommunen iværksætter et behandlingstilbud til unge med alvorlige stofmisbrugsproblemer inden for 14 dage fra henvendelsen.

Målgruppen er unge, som på grund af stofmisbruget har alvorlige sociale og adfærdsmæssige problemer, der medfører, at den unge ikke kan fungere i forhold til familie, uddannelse, arbejde eller skole. Den sociale behandlingsgaranti dækker kun i de særlige tilfælde, hvor stofmisbruget har udviklet sig sådan, at de unge har svært ved at modtage den almindelige støtte efter reglerne for børn og unge i servicelovens kapitel 11, før der er sat en behandling i gang i forhold til deres stofmisbrugsproblemer.

Bestemmelsen ændrer ikke ved ansvaret for behandling af unge med stofmisbrugsproblemer efter servicelovens § 52.

Det er ikke alle børn og unge, som er i behandling for stofmisbrug, der vil være omfattet af garantien, men derimod de børn og unge, der har et så massivt og skadende stofmisbrug, at kommunen vurderer, at en hurtig indsats er påkrævet af hensyn til iværksættelse af tilbud efter servicelovens kapitel 11.

Særligt om foranstaltninger overfor vordende forældre

Serviceloven

§ 52. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal under en graviditet træffe afgørelse om foranstaltninger efter stk. 3, nr. 2, 3, 4, 6 eller 9, og § 52 a, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets særlige behov for støtte efter fødslen. Afgørelsen træffes med samtykke fra forældrene. Stk. 2 finder anvendelse ved afgørelsen.

258. Servicelovens § 52, stk. 4, giver mulighed for at iværksætte foranstaltninger til vordende forældre, hvis de har behov for det. Foranstaltningerne kan iværksættes, hvis det er fundet nødvendigt for at sikre barnets udviklingsmuligheder og sundhed på baggrund af en undersøgelse efter servicelovens § 50, stk. 9. Læs herom under punkt 193.

Vordende forældre omhandler både gravide enlige kvinder, gifte og samlevende par, uanset om der er tale om den biologiske far.

Iværksættelse af foranstaltninger er relevant i de situationer, hvor der er behov for, at der tilbydes støtte til en familie umiddelbart efter, at et barn er blevet født. Det kan f.eks. være nødvendigt at anbringe et barn direkte fra fødegangen. Det kan også være relevant at iværksætte foranstaltninger over for familien, før barnet er født. Fødslen af et barn indebærer en stor omvæltning for alle familier. Hvis forældrene befinder sig i en udsat situation på grund af depression, misbrugsproblemer eller andet, kan det være svært at overskue at tage imod hjælp, når først barnet er kommet til verden og kræver ens opmærksomhed. Derfor er det væsentligt, at der tilbydes målrettede foranstaltninger på et tidligt tidspunkt. Eksempelvis kan det for nogle udsatte familier være en fordel, at der sættes ind med rådgivning, forældrekurser og lignende, så der allerede før fødslen kan arbejdes på at forbedre forældreevnen.

Ved vordende forældre med nedsat funktionsevne bør det overvejes, om der er behov for at tage initiativ til at sikre en koordineret indsats allerede inden fødslen, så den nødvendige kompensation af forældrenes funktionsnedsættelse og eventuel støtte til varetagelse af forældrerollen kan iværksættes inden eller i forbindelse med fødslen.

Kommunen kan træffe afgørelse om støtte i hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 2, familiebehandling efter § 52, stk. 3, nr. 3, døgnophold for de vordende forældre efter § 52, stk. 3, nr. 4, udpegning af kontaktperson til forældrene efter § 52, stk. 3, nr. 6, ligesom opsamlingsbestemmelsen i § 52, stk. 3, nr. 9, finder anvendelse. Kommunen kan derudover træffe afgørelse om at yde økonomisk støtte til familien efter § 52 a. Kommunen skal i det konkrete tilfælde vurdere, hvilken hjælp der er relevant. Rent indholdsmæssigt skal disse foranstaltninger i praksis udmøntes, så de retter sig mod at forberede de vordende forældre på den kommende familieforøgelse.

Økonomisk støtte efter § 52 a i forbindelse med foranstaltninger

Serviceloven

§ 52 a. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om at yde økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til et barns eller en ungs særlige behov for støtte, jf. dog stk. 2. Der kan ydes økonomisk støtte til:

1) Udgifter i forbindelse med foranstaltninger efter § 52, stk. 3, eller hvis støtten erstatter en ellers mere indgribende og omfattende foranstaltning efter § 52, stk. 3.

2-3) ---

Stk. 2. ---

259. Servicelovens § 52 a giver adgang til at yde forældremyndighedsindehaveren økonomisk støtte i en række forskellige situationer.

Servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1, giver både mulighed for at dække udgifter, der er en direkte følge af en foranstaltning efter servicelovens § 52, stk. 3, udgifter, der er en del af foranstaltningen samt udgifter, der er en mere indirekte følge af en foranstaltning. Det bemærkes, at det er muligt at give økonomisk støtte til konsulentbistand efter § 11, stk. 4, nr. 1, jf. punkt 132-134. Udgifterne til selve foranstaltningerne afholdes af kommunen efter reglen i servicelovens § 173. Forældrene kan have udgifter som følge af foranstaltningen, som de ikke selv har råd til at afholde, og det er derfor muligt at yde støtte til disse

udgifter efter servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1. Der kan eksempelvis være tale om dækning af udgifter til f.eks. fritidsaktiviteter, efterskoleophold m.v., der indgår som en del af indsatsen.

Der kan desuden være tale om tilskud til tabt arbejdsfortjeneste som følge af familiebehandling iværksat efter § 52 stk. 3, nr. 3 og 4, hvis forældrene på grund af deres deltagelse i familiebehandlingen i en kortere, afgrænset periode ikke kan varetage deres arbejde.

Eksempel:

Forældremyndighedsindehaveren er alene og har problemer med at takle sit barn, som er meget udadreagerende og grænsesøgende. Kommunen vurderer, at forælderen har forældreevne, men mangler redskaber til at håndtere barnet. Derfor bevilges et døgnophold, hvor forælder og barn skal modtage familiebehandling, efter § 52, stk. 3, nr. 4. I de uger, døgnopholdet varer, må forældremyndighedsindehaveren tage fri fra arbejde for at kunne deltage. Derfor bevilger kommunen tilskud til tabt arbejdsfortjeneste efter § 52 a. Servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1, giver også mulighed for at dække udgifter, der mere indirekte følger af en iværksat foranstaltning, som f.eks. udgifter til tansport i forbindelse med en foranstaltning.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 16-13: Ankestyrelsen traf afgørelse om muligheden for økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren for deltagelse i familiebehandling for at undgå en anbringelse.

Økonomisk støtte til dagtilbud, servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1

260. Der kan efter denne bestemmelse ydes økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren, til dækning af udgifter til dagtilbud m.v. jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 1.

Udgifter til dagtilbud m.v. i forbindelse med anbringelse af et barn eller en ung, betales af den anbringende kommune, der ligeledes træffer afgørelse om forhold under anbringelsen. Det er således servicelovens regler om betaling for foranstaltninger som led i en anbringelse, der gælder i forhold til betaling for pladsen, fordi dagtilbuddet betragtes som en del af foranstaltningen/anbringelsen, frem for dagtilbudslovens betalingsregler.

Det betyder, at det er den anbringende kommune, der skal betale de fulde udgifter til en foranstaltning i form af en dagtilbudsplads.

Udgifter til støtte i form af f.eks. støttepædagoger efter § 4 i lov om dag-, fritids- og klubtilbud m.v. til børn og unge (dagtilbudsloven) indregnes i bruttodriftsudgiften for en plads i dagtilbud. Den udgift, der anbringelseskommunen skal betale til opholdskommunen er den beregnede gennemsnitlige bruttodriftsudgift for en plads i dagtilbud i institutionskommunen, hvori indgår udgifter til f.eks. støtte. Der kan derfor ikke kræves særskilt refusion for de faktiske udgifter til støtte til barnet.

Økonomisk støtte til efterskoleophold, servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1

261. I forhold til efterskoleophold skal der gøres særskilt opmærksom på, at bestemmelsen i servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1 også giver mulighed for at yde hjælp til dækning af forældrenes udgifter ved barnets eller den unges kost- eller efterskoleophold, uden at der skal ske en egentlig anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet. Et efterskoleophold kan i nogle tilfælde være tilstrækkeligt til at dække behovet for særlig støtte hos både børn og unge med funktionsnedsættelser og med sociale problemer.

Bestemmelsen i servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1, vil derfor kunne anvendes i en række tilfælde, hvor barnet eller den unge har et særligt behov for støtte, jf. servicelovens § 52, stk. 1, men hvor barnets eller den unges problemer er mindre alvorlige end det, der danner grundlag for en anbringelse uden for hjemmet. Bestemmelsen kan ikke anvendes i de tilfælde, hvor barnets eller den unges behov er af en karakter, hvor der er grundlag for en anbringelse. Afgrænsningen må bero på, om der er behov for den opfølgning og hertil hørende beslutningskompetence for kommunen, som følger af en afgørelse om anbringelse.

Bestemmelserne er udtryk for et ønske om at forbeholde anbringelsesbegrebet for de situationer, hvor der er behov for de kommunale forpligtelser, som følger af en anbringelse.

Der vil også være tilfælde, hvor der er behov for, at et ophold på en kost- eller efterskole sker som led i en anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7. Om opholdet på en kost- eller efterskole skal ske som en anbringelse efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, eller om der alene skal ydes økonomisk støtte til opholdet efter servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1, må bero på, om der er behov for den opfølgning og hertil hørende beslutningskompetence for kommunen, som følger af en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet.

For at kunne yde støtte efter den sociale lovgivning til et kost- eller efterskoleophold skal kriteriet i servicelovens § 52 a, stk. 1 være opfyldt. Det vil sige, at barnet eller den unge skal have behov for særlig støtte. De økonomiske forhold hos forældremyndighedsindehaveren eller prisen på et kostskoleophold er altså ikke i sig selv et tilstrækkeligt grundlag for, at en foranstaltning sættes i værk med økonomisk støtte fra de sociale myndigheders side.

Vurderingen af, om der er grundlag for at bevilge økonomisk støtte til et efterskoleophold i henhold til serviceloven § 52 a, skal være konkret og individuel. Vurderingen af, om den unge har et særligt behov for støtte, sker uafhængigt af, om den unge har gennemført folkeskolens grunduddannelse og uafhængigt af, om den unge må anses for at være i den undervisningspligtige alder. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 66-14. Den økonomiske støtte til et efterskoleophold kan ikke betinges af, at støtten kan ydes for et fuldt skoleår. Der kan gives økonomisk støtte efter serviceloven § 52 a frem til den unge fylder 18 år. Der er ikke i serviceloven noget til hinder for, at kommunen kan yde økonomisk støtte til et efterskoleophold indtil den unge fylder 18 år, hvorefter forældrene selv afholder udgifterne til resten af efterskoleopholdet.

Om muligheden for at yde børnetilskud m.v. under opholdet henvises til vejledning nr. 10177 af 11. oktober 2007 om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag.

Lovgivningen stiller ikke krav om, at der skal foreligge en generel godkendelse af stedet for, at der kan ydes tilskud efter denne bestemmelse. Det er derfor kommunen, der konkret må vurdere, om man finder, at den givne kost- eller efterskole kan opfylde de behov, der er hos barnet eller den unge for støtte.

Økonomisk støtte, der erstatter foranstaltninger, servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1

262. Servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1, giver også mulighed for, at der kan ydes økonomisk støtte, hvis den økonomiske støtte erstatter en ellers mere indgribende og omfattende foranstaltning efter servicelovens § 52, stk. 3. Dermed dækkes f.eks. de situationer, hvor man i forbindelse med familierådslagning, indgåelse af familiekontrakter og lignende aftaler en bestemt indsats, som forældremyndighedsindehaveren har vanskeligheder med at afholde udgifterne til. Det kan eksempelvis være en aftale om at sørge for rent tøj til barnet, som forældremyndighedsindehaveren ikke kan gennemføre uden hjælp. I stedet for at yde praktisk hjælp i hjemmet kan det være både bedre og billigere f.eks. at yde økonomisk støtte til en vaskemaskine.

Hvad kan der ikke ydes økonomisk støtte til efter servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1

263. Generelt skal det fastslås, at bestemmelsen ikke giver mulighed for i al almindelighed at yde økonomisk støtte eller forsørgelse til børnefamilier. De almindelige kriterier for hjælp efter servicelovens § 52 a skal være opfyldt, dvs. at støtten skal være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte, jf. servicelovens § 52 a, stk. 1. Derudover skal det understreges, at sektoransvarlighedsprincippet er gældende. Det betyder eksempelvis, at det er skolemyndighederne, som er ansvarlige for tiltag i skoleregi og for at sikre, at der er de nødvendige undervisningstilbud til alle børn uanset deres individuelle vanskeligheder. Servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1, kan derfor ikke anvendes til at yde støtte til pædagogiske eller uddannelsesmæssige formål i skoleregi. Eksempelvis vil servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1, ikke kunne anvendes til at afholde udgifter til en støttepædagog eller støttelærer i forbindelse med barnets deltagelse i folkeskolens undervisning. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse C-11-07 og O-26-99.

Økonomisk støtte efter servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1

264. Økonomisk støtte efter servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 1, er trangsbestemt. Det betyder, at der kan ydes økonomisk støtte til forældremyndighedsindehaveren i det omfang, denne ikke selv har midler til afholdelse af udgifterne. Det afgørende for bedømmelsen af trangen vil være, om udgiften vil bringe et i øvrigt rimeligt budget ud af balance, men det er i øvrigt op til kommunen at fastlægge, hvordan beregningen skal foretages. Hvis familiens økonomi er meget anstrengt, kan der også ydes hjælp til mindre udgifter.

Økonomisk støtte for at undgå en anbringelse, fremme en hjemgivelse eller støtte en stabil kontakt m.v., servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 2-3

Serviceloven

§ 52 a. Kommunalbestyrelserne i regionen skal oprette et børnehus i hver region til undersøgelse af et barns eller en ungs forhold, når barnet eller den unge har været udsat for overgreb, eller ved mistanke herom.

1) ---

2) Udgifter, der bevirker, at en anbringelse uden for hjemmet kan undgås eller at en hjemgivelse kan fremskyndes.

3) Udgifter, der kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og barn under barnets anbringelse uden for hjemmet.

Stk. 2. Støtte efter stk. 1, nr. 1, kan kun ydes, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har tilstrækkelige midler til det.

265. Bestemmelsen giver mulighed for at yde økonomisk bistand som en formålsbestemt foranstaltning for at undgå barnets eller den unges anbringelse eller fremme en hjemgivelse eller støtte en stabil kontakt mellem forældre og børn under en anbringelse uden for hjemmet. Hjælp i medfør af servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 2-3, er ikke trangsbestemt. Det betyder, at den økonomiske støtte ikke må afhænge af forældrenes økonomi, men alene af formålet med støtten.

Når støtten ydes for at undgå en anbringelse eller for at fremme en hjemgivelse, er det en forudsætning, at der er en klar sammenhæng mellem ydelsen af økonomisk støtte og muligheden for at undgå anbringelse

eller fremme hjemgivelse, hvilket skal fremgå af afgørelsen. Det er derfor af væsentlig betydning, at støtten indgår som et led i en samlet løsning af familiens problemer, og at støtten tilsigter at sætte familien i stand til selv at klare sine vanskeligheder. Bestemmelsen giver ikke mulighed for at yde en familie hjælp til løbende forsørgelsesudgifter. Som eksempler på bestemmelsens anvendelsesmuligheder kan nævnes hjælp til bedre bolig, f.eks. hjælp til istandsættelse, flytning og indskud, sanering af gæld, kortvarig betaling af husleje eller betaling af mindre anskaffelser.

Bestemmelsen giver ligeledes mulighed for at yde hjælp til udgifter i forbindelse med forældremyndighedsindehaverens samvær med barnet eller den unge under anbringelsen for at støtte en stabil kontakt mellem forældre og børn. I disse situationer er det en forudsætning, at der er klar sammenhæng mellem ydelsen af økonomisk støtte og formålet at støtte en stabil kontakt mellem forældre og børn. Bestemmelsen giver således ikke generel mulighed for at yde tilskud til fødselsdags- og julegaver. Eksempelvis kan bestemmelsen anvendes til at yde hjælp til forældrenes transportudgifter i forbindelse med samvær eller til specielle udgifter, der er nødvendige for, at et barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse kan besøge forældrene i hjemmet. Der kan f.eks. ydes støtte til udgifter til særlig indretning eller udstyr i hjemmet, som er nødvendigt for, at barnet eller den unge kan besøge forældrene i hjemmet. Det kan eksempelvis dreje sig om hjælpemidler eller boligindretning i forældrenes hjem.

I relation til støtte til hjælpemidler skal det i øvrigt bemærkes, at det også er muligt efter en konkret vurdering at yde hjælp hertil efter servicelovens § 112 på såvel anbringelsesstedet som i hjemmet. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 12-09. Det kræver dog, at betingelserne i § 112 er opfyldt. Hjælpemidlet skal således i væsentlig grad kunne afhjælpe følgerne af den nedsatte funktionsevne hos barnet eller den unge, eller det skal i væsentlig grad kunne lette den daglige tilværelse. Derudover må det kræves, at hjælpemidlet ikke uden unødigt besvær kan medtages mellem anbringelsesstedet og hjemmet. Som eksempler på sådanne hjælpemidler kan nævnes større lifte eller plejesenge. For en nærmere omtale af de generelle regler om støtte til hjælpemidler henvises til vejledning nr. 6 til serviceloven.

Det bemærkes, at kommunen kan dække eventuelle merudgifter i forbindelse med bil efter servicelovens § 52 a, stk. 1, nr. 3, om støtte til udgifter, der bl.a. bevirker, at støtten i væsentlig grad kan bidrage til en stabil kontakt mellem forældre og barnet eller den unge under anbringelsen uden for hjemmet. Det vil især gælde den situation, hvor familien har en bil alene til befordring af barnet/den unge. Det vil også gælde, hvis det kan sandsynliggøres, at familien ikke ville have haft bil, hvis der ikke var et særligt kørselsbehov som følge af barnets/den unges nedsatte funktionsevne eller lidelse. Det vil endvidere gælde i en situation, hvor en familie har en ekstraordinær stor og driftsmæssig kostbar bil som følge af barnets /den unges nedsatte funktionsevne eller lidelse. I disse situationer kan der ydes tilskud til betaling af f.eks. forsikringer, benzin, reparationer m.v., når udgiften må anses som en merudgift ved forsørgelsen af barnet/den unge. Merudgiften skal altid beregnes konkret.

I relation til særlig indretning af barnets hjem bemærkes, at der ud over hjælp hertil efter servicelovens § 52 a også er mulighed for at yde støtte efter servicelovens § 116, stk. 1, om boligindretning. Permanent ophold uden for hjemmet for et barn eller en ung med nedsat funktionsevne er således ikke i sig selv til hinder for, at der gives hjælp til boligindretning i barnets hjem. Det er dog en forudsætning, at barnet eller den unge har hyppigt ophold hos forældrene, og at de omhandlede boligindretninger barnets eller den unges funktionsnedsættelse taget i betragtning må anses som nødvendige for at gøre boligen bedre egnet som opholdssted for barnet eller den unge under besøgene. For en nærmere omtale af reglerne om boligindretning henvises til vejledningen herom.

Hvis der i forbindelse med rådgivning om familieplanlægning også er givet konkret rådgivning om prævention efter servicelovens § 11, stk. 3, kan der gives økonomisk støtte hertil, efter reglerne i servicelovens § 11, stk. 4, nr. 2, jf. punkt 132.

Den økonomiske støtte er skattefri

266. De beløb, der ydes til forældremyndighedsindehaveren efter servicelovens § 52 a, er skattefri for denne, jf. § 7, nr. 9, i ligningsloven.

Samtykke til anbringelsen

Serviceloven

§ 53. Samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, til en afgørelse efter § 52, stk. 3, nr. 7, skal omfatte formålet med anbringelsen, jf. § 140, stk. 3, 1. pkt.

267. Det er fastsat i servicelovens § 53, at samtykket fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, til en anbringelse uden for hjemmet skal omfatte formålet med anbringelsen.

Servicelovens § 53 henviser til bestemmelsen i servicelovens § 140 om udarbejdelsen af handleplaner for barnets eller den unges ophold uden for hjemmet, se kapitel 10. Kommunen skal efter servicelovens § 140 udarbejde en handleplan inden anbringelsen. Handleplanen skal beskrive formålet med anbringelsen samt opstille mål for indsatsen. Med henvisningen til bestemmelsen i servicelovens § 140 opstilles der kvalitative krav til det samtykke, der skal foreligge forud for en anbringelse på frivilligt grundlag. Det er således handleplanens beskrivelse af formålet, dvs. hvad der kan opnås med en anbringelse, og hvad der skal ske undervejs, der danner grundlag for afgivelsen af samtykket fra forældremyndighedsindehaveren og tillige fra den unge, når denne er fyldt 15 år.

Som nævnt i punkt 222 ff. er det væsentligt, at handleplanen på forståelig måde angiver nogle tydelige rammer for indsatsen i form af opstillede mål. På den måde fremstår handleplanen som et rimeligt bedømmelsesgrundlag for, hvad formålet med anbringelsen er, således at det samtykke, der gives til en anbringelse, kan karakteriseres som et informeret samtykke.

Der stilles ikke krav om samtykke til samtlige elementer i handleplanen. Det bør dog indgå som en vigtig del af sagsbehandlingen forud for en anbringelse, at forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge får en grundig orientering om de elementer, der indgår i handleplanen.

Når der henvises til handleplanen, og der dermed opstilles kvalitative krav til samtykket, er det hensigten, at indehaveren af forældremyndigheden i højere grad vil føle sig forpligtet af sit samtykke, fordi der er en fælles forståelse for formålet med anbringelsen. Med sin accept af formålet med anbringelsen er det endvidere formodningen, at forældremyndighedsindehaveren vil acceptere at indgå i et konstruktivt samarbejde med kommunen om at få det bedste ud af anbringelsen til gavn for barnet eller den unge og familien i øvrigt.

Hvis forældremyndighedsindehaveren eller den unge over 15 år har givet samtykke til anbringelsen, men ikke er enig i hvad formålet er med anbringelsen, vil det ikke på denne baggrund kunne betragtes som et samtykke efter servicelovens § 53, hvorfor en anbringelse i et sådant tilfælde må vurderes efter reglerne om anbringelse uden samtykke, jf. servicelovens § 58, stk. 1 og stk. 3.

Den situation kan f.eks. opstå, hvis forældremyndighedsindehaveren mener, at formålet med anbringelsen er at give en ung behandling for psykiske problemer, hvorimod kommunen mener, at formålet er at give den unge tydelige voksne, som kan være med til at forbedre adfærden hos den unge. Her kan der være enighed om, at den unge skal anbringes, men ikke hvad formålet skal være. Formålet med anbringelsen har stor betydning for indholdet af handleplanen. Det er derfor hensigtsmæssigt, at kommunen forsøger

at få en fælles forståelse med forældremyndighedsindehaveren og den unge om, hvad formålet med anbringelsen er.

Der er ikke opstillet formelle krav til afgivelsen af samtykket, men det må anses for formålstjenligt, at samtykket afgives skriftligt, så der ikke senere opstår tvivlsspørgsmål. Den praktiske fremgangsmåde kan i øvrigt fastlægges af kommunen. Kommunen må herved være opmærksom på de særlige forhold, der kan være omkring samtykke fra børn og unge med nedsat funktionsevne, hvor funktionsnedsættelsen kan have indflydelse på evnen til at afgive samtykke.

Særligt om fælles forældremyndighed

268. Det er forældremyndighedsindehaveren, der skal give samtykke til anbringelsen, jf. servicelovens § 52, stk. 1. Reglerne om fælles forældremyndighed indebærer, at det er hyppigt forekommende, at forældre, der ikke lever sammen, har fælles forældremyndighed over deres fælles børn. I sådanne tilfælde skal begge forældre give samtykke. Dette gælder uanset, om barnet eller den unge bor fast hos den ene af forældrene. Der henvises også til vejledningens punkt 36.

Hvis forholdene hos den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, er af en sådan karakter, at det er påkrævet, at barnet eller den unge ikke bliver boende der, skal kommunen i samarbejde med forældrene undersøge, hvor barnet eller den unge kan bo. Da den anden af forældrene har del i forældremyndigheden og dermed har pligt til at drage omsorg for barnet eller den unge, skal kommunen undersøge, om barnet eller den unge nu kan få ophold hos den anden af forældrene.

Hvis forældrene kan blive enige om dette, er der ikke grundlag for at iværksætte foranstaltninger i form af en anbringelse uden for hjemmet.

I tilfælde hvor den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, ønsker, at barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet og ikke bo hos den anden af forældrene, der er indstillet på at have barnet eller den unge boende, kan den anden forælder anmode om, at få barnets bopæl ved en afgørelse i Statsforvaltningen, eller anlægge sag om at få forældremyndigheden alene. Statsforvaltningen vil samtidig kunne behandle en ansøgning om, at der ikke skal være samvær med den tidligere bopælsforælder. Ønsker den anden af forældrene ikke at benytte sig heraf, eller af sin mulighed for at kræve den fælles forældremyndighed bragt til ophør, må der iværksættes foranstaltninger over for dem begge. Kommunen kan ikke træffe afgørelse om, at barnet eller den unge skal anbringes hos den anden forælder, der har del i forældremyndigheden.

Er forholdene hos den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos sådan, at der er åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade, hvis barnet eller den unge bliver boende hos denne, kan en anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet uden samtykke efter servicelovens § 58 kun ske i forhold til begge forældre, der har del i forældremyndigheden. En afgørelse truffet af børn og unge-udvalget er således ugyldig, hvis afgørelsen alene er truffet over for den ene indehaver af forældremyndigheden.

Hvis den anden af forældrene har gode forhold, og er denne indstillet på at have barnet eller den unge boende, vil der normalt ikke være grundlag for at iværksætte en tvangsmæssig foranstaltning.

Er den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, enig i, at barnet eller den unge kan bo hos den anden, kan barnet eller den unge blot flytte, hvilket medfører, at kommunen i almindelighed ikke behøver at iværksætte foranstaltninger for barnet eller den unge.

Ønsker den af forældrene, som barnet eller den unge bor hos, imidlertid ikke at give slip på barnet eller den unge, mens den anden af forældrene ønsker at have barnet eller den unge boende, kan denne anmode

om at få barnets bopæl ved en afgørelse i Statsforvaltningen eller anlægge sag om at få forældremyndigheden alene. Er der behov for at få barnet eller den unge flyttet hurtigt, kan der træffes en midlertidig afgørelse om forældremyndigheden efter reglerne i forældreansvarsloven. Henvendelse herom skal ske til Statsforvaltningen.

Hvis situationen er sådan, at der er behov for øjeblikkelig indgriben, f.eks. i tilfælde af akut omsorgssvigt, kan det være nødvendigt at gribe til en foreløbig afgørelse efter servicelovens § 75. En sådan afgørelse har virkning over for begge forældre, der har del i forældremyndigheden, og begge forældre skal derfor inden 24 timer efter afgørelsen have skriftlig besked om beslutningen, jf. § 75, stk. 2, og tilbud om advokatbistand, jf. servicelovens § 72. I forbindelse med en sådan foreløbig afgørelse kan det forekomme, at det ikke har været muligt inden for den givne tidsramme at kontakte den anden af forældrene. Det kan derfor forekomme, at der træffes afgørelse om en sådan tvangsmæssig foranstaltning over for denne, uanset om denne er egnet og villig til at have barnet eller den unge boende. Forvaltningen skal dog i disse tilfælde hurtigst muligt herefter forsøge at få kontakt til den anden forælder.

Viser det sig at være tilfældet, kan den foreløbige afgørelse imidlertid ophæves, således at barnet eller den unge kan hjemgives. Det sker ved, at forældrene bliver enige om, at barnet eller den unge flytter over til den anden af forældrene, eller at forældremyndigheden – eventuelt ved en midlertidig afgørelse – tillægges denne alene.

Ophold uden for hjemmet for unge forældre under 18 år

269. Hvis en ung under 18 år, der selv har et barn, anbringes uden for hjemmet sammen med barnet, betragtes opholdet som en foranstaltning for den unge og barnet under ét. Der skal således ikke træffes en særskilt afgørelse vedrørende barnet, så længe barnet opholder sig sammen med den, der har forældremyndigheden. Samtykke til anbringelsen skal i denne situation foreligge både fra den unge over 15 år og dennes forældremyndighedsindehaver.

Domfældte

270. Der kan ske overførsel af domfældte til behandlingsinstitutioner på børneområdet, jf. Justitsministeriets bekendtgørelse nr. 867 af 25. juni 2018 og Vejledning nr. 9505 af 25. juni 2018 om anbringelse af dømte i institution m.v. uden for fængsel eller arresthus efter straffuldbyrdelseslovens § 78. Det er en forudsætning for anvendelsen af servicelovens regler om børn og unge, at den domfældte er under 18 år ved visitationen.

Støtteperson til forældre i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet

Serviceloven

§ 54. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forældremyndighedens indehaver en støtteperson i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7.

Stk. 2. Under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet efter § 52, stk. 3, nr. 7, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om støtte til forældrene efter stk. 1, efter § 52, stk. 3, eller efter anden lovgivning. Støtten skal så vidt muligt medvirke til at løse de problemer, som har været årsag til anbringelsen med henblik på at støtte forældrene i at varetage omsorgen for barnet eller den unge ved en eventuel hjemgivelse eller i samvær med barnet eller den unge under anbringelsen. Kommunalbestyrelsen skal fastsætte en særskilt plan for støtten til forældrene.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen kan beslutte, at kravet om den særskilte plan for støtten til forældrene, jf. stk. 2, kan fraviges, og at forældrene i stedet tilbydes en helhedsorienteret plan for en eller begge forældre, når der er tale om forældre med sammensatte og komplekse problemer, hvor der kan eller skal udarbejdes flere planer for indsatserne, og hvor der er et koordinationsbehov forbundet hermed. Forældrene skal give samtykke til, at den særskilte plan erstattes af en helhedsorienteret plan.

Tilbud om en støtteperson

271. Kommunen skal tilbyde forældremyndighedsindehaverne en støtteperson i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet. Det er i den forbindelse også væsentligt, at være opmærksom på de forældre, som pga. af funktionsnedsættelse, f.eks. udviklingshæmmede forældre, der har et særligt behov for støtte til at kunne udfylde deres forældrerolle under anbringelsen.

Det er forældremyndighedsindehaverens opholdskommune, der skal bevilge støttepersonen og dække udgifterne, der er forbundet dermed. Det er støttepersonens opgave at lytte og være der for at støtte forældrene. En støtteperson til forældrene kan være med til at dække de behov, som forældrene har under barnets anbringelse og kan dermed også være med til at styrke forældrenes samarbejde og involvering i arbejdet omkring barnet. Det styrkede forældresamarbejde kan medføre en større gensidig respekt, mellem på den ene side kommunen og anbringelsesstedet og på den anden side forældrene, der kan medføre, at kommunen og anbringelsesstedet i højere grad forventes at respektere, at forældrene forsat er forældre, og hvor forældrene i højere grad oplever, at de fortsat har betydning for børnene også under anbringelsen.

Støttepersonen skal give forældrene modspil, hjælpe med udredning af spørgsmål i forhold til den måde det offentlige system fungerer på, hjælpe med forberedelse og evaluering af møder og hjælpe med at læse og forstå skriftligt materiale omkring anbringelsen. Det er vigtigt, af hensyn til forældrene, at støtteordningen gøres så fleksibel som mulig. Støttepersonen varetager dog ikke opgaver af behandlingsmæssig karakter – f.eks. i forhold til forældrenes misbrug, psykiske problemer m.v. Støttepersonen kan medvirke til, at forældrene støttes til at blive afklaret i forhold til anbringelsen. Dette kan være relevant i forhold til alle forældre – også forældre hvis barn er anbragt uden for hjemmet alene på grund af nedsat funktionsevne, fordi forældrene ikke længere kan varetage pasningen af barnet i hjemmet.

Forældrene kan under anbringelsen af støttepersonen hjælpes til at forbedre forældreskabet, herunder fastholde kontakten til barnet. I forhold til kontakten til barnet eller den unge kan støttepersonen supplere kommunens indsats for at fremme kontakten efter servicelovens § 71. For forældrene kan anbringelsesforløbet derved blive mindre smertefuldt, og barnet kan opleve en mindre grad af splittelse mellem forældrene og anbringelsesstedet. Herudover kan en støtteperson bidrage til at støtte forældrene på en række andre punkter, f.eks. med at løse de problemer der har været medvirkende til, at barnet eller den unge måtte anbringes uden for hjemmet.

Støttepersonen tildeles i forbindelse med anbringelsen, det vil sige fra det tidspunkt, hvor en anbringelse af barnet indgår som et konkret element i de foreslåede foranstaltninger. Støttepersonen kan fortsætte i en kortere periode efter hjemgivelsen. Støttepersonen skal være et tilbud under selve anbringelsen.

Da det er vigtigt:
– at det er et tilbud, som forældrene til anbragte børn frit kan vælge,
– at forældre selv kan vælge den konkrete støtteperson,
– at støttepersonen er uafhængig af forvaltningen,
– at støttepersonen er fleksibel,

– at støttepersonen har en vidensmæssig og personlig baggrund i forhold til de krav, der bør stilles til en støtteperson.

vil det være hensigtsmæssigt, at kommunen udarbejder en liste over »kvalificerede støttepersoner«, som forældrene kan vælge ud fra. Dette afskærer dog ikke familien fra selv at fremkomme med forslag til en egnet person. Kommunen skal foretage en konkret vurdering af, om den foreslåede person er egnet som støtteperson. Det er således ikke tanken, at nære familiemedlemmer eller andre fra forældrenes nære personlige netværk udpeges som støtteperson. Ordningen, hvorefter forældrene tildeles en støtteperson, er uafhængig af forældrenes eventuelle advokatbistand. Kommunen fastsætter tidsforbruget for støttepersonen og kan i den forbindelse vurdere forældrenes behov, herunder deres udbytte af støtten, og hvornår i anbringelsesforløbet støtten ydes.

Det er ikke meningen med ordningen, at en støtteperson skal træde i stedet for en eventuel bisidder. Forældrene kan ud over støttepersonen også have en bisidder, og myndighederne kan således ikke afvise bisidderdeltagelse med henvisning til støttepersonordningen. Der ydes dog ikke betaling til en bisidder.

Kommunens afgørelse i forbindelse med forældrenes eventuelle valg af en støtteperson, der ikke er opført på listen, kan indbringes for Ankestyrelsen, ligesom forældrene kan indbringe spørgsmålet om støttens omfang, jf. klagereglerne i kap. 22. Opfølgning på støtte i forhold til en støtteperson i henhold til servicelovens § 54, stk. 1, skal ske på baggrund af kommunens generelle pligt til at følge op på den ydede støtte.

Anden støtte til forældrene

272. Kommunen skal, udover at tilbyde forældrene en støtteperson efter § 54, stk. 1, desuden træffe afgørelse, om forældrene har behov for anden støtte efter stk. 2. Samtidig skal der træffes en afgørelse om, hvorvidt forældrene skal have støtte eller ej, og i givet fald hvad denne støtte skal bestå af. Afgørelsen skal begrundes, ligesom der skal gives klagevejledning. Hvis der træffes afgørelse om støtte, skal der udarbejdes en særskilt handleplan. Såfremt forældrene er i målgruppen for en helhedsorienteret plan og giver samtykke til, at den særskilte plan erstattes af en helhedsorienteret plan, jf. § 54, stk. 3, indgår beskrivelsen af støtten heri. Kommunen skal følge op på planen efter reglerne i § 70, stk. 4, uanset om støtten fremgår af en særskilt plan eller en helhedsorienteret plan.

Støtten til forældrene skal så vidt muligt medvirke til at løse de problemer, som har været årsag til anbringelsen, med henblik på at støtte forældrene i at varetage omsorgen for barnet eller den unge ved en eventuel hjemgivelse eller i at have samvær med barnet eller den unge under anbringelsen.

Uanset om der er mulighed for, at forældrene på sigt kan varetage omsorgen for barnet eller den unge, og barnet eller den unge dermed vil kunne hjemgives til forældrene, spiller forældrene ofte en vigtig rolle for barnet eller den unge. Støtten kan derfor også iværksættes med henblik på at støtte forældrene i at have samvær med barnet eller den unge eller på anden måde bidrage til at sikre en positiv udvikling for barnet eller den unge.

Afgørelser om støtte til forældrene skal altid træffes under hensyntagen til muligheden for, at støtten kan bidrage til, at barnet udvikler sig positivt, jf. § 46 og § 70.

Bestemmelsen om støtte til forældrene gælder under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, hvad enten afgørelsen træffes med samtykke efter lovens § 52, stk. 1, eller uden samtykke efter lovens § 58.

Kommunen skal som led i den børnefaglige undersøgelse efter lovens § 50 foretage en undersøgelse af familiens forhold, og de forhold, der kan begrunde, at forældrene kan have behov for støtte, bør allerede være kortlagt i forbindelse med den børnefaglige undersøgelse.

Denne støtte kan være foranstaltninger efter lovens § 52, stk. 3, som f.eks. familiebehandling, forældrekurser, -programmer eller lignende eller økonomisk støtte efter § 52 a. Kommunen skal som hidtil være opmærksom på, om der skal gives støtte efter anden lovgivning, f.eks. om alkoholbehandling, en arbejdsmarkedsindsats eller andet, der kan medvirke til, at forældrene kan støttes i at spille en positiv rolle for barnet.

Helhedsorienteret plan for støtte og indsatser til forældrene

273. Kommunen kan vælge at tilbyde, at støtte og indsatser til forældre til et anbragt barn eller en ung, jf. servicelovens § 54, stk. 2, kan indgå i en helhedsorienteret plan frem for, at der udarbejdes en særskilt plan for støtten, når forældrene eller familien samlet set har komplekse og sammensatte problemer, som med fordel kan understøttes gennem en helhedsorienteret plan. Udarbejdelsen af en helhedsorienteret plan indebærer ikke ændringer i forældrenes ret til støtte under anbringelsen af et barn eller en ung uden for hjemmet eller i formålet med denne støtte.

Den helhedsorienterede plan udarbejdes i samarbejde med forældrene og med forældrenes samtykke og skal samle indsatser og tilbud på tværs af lovgivning og sektorområder. Den helhedsorienterede plan for forældrene kan, ud over støtte i forbindelsen med anbringelsen, indeholde andre relevante indsatser, afhængigt af forældrenes konkrete forhold, som f.eks. beskæftigelsesrettede indsatser efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats eller sociale indsatser efter serviceloven.

274. Det er kommunen, der på baggrund af en konkret vurdering tager stilling til, om forældrene med fordel kan tilbydes en helhedsorienteret plan. Vurderingen skal bl.a. baseres på, om forældrene vurderes at have komplekse og sammensatte problemer, som med fordel kan sammentænkes via en helhedsorienteret plan. Derudover kan andre personlige forhold for forældrene, f.eks. forældrenes motivation, samarbejdsvilje, egne og familiemæssige ressourcer m.v. indgå i vurderingen af, hvordan indsatserne mest hensigtsmæssigt tilrettelægges, lige som administrative hensyn, herunder hensyn til bl.a. organisatoriske, ledelsesmæssige og prioriteringsmæssige forhold, indgå i kommunernes vurdering. Forældrene har således ikke et retskrav på en helhedsorienteret plan. For nærmere beskrivelse af målgruppen for helhedsorienterede planer henvises til punkt 238.

Foranstaltning af ophold i dagtilbud m.v., behandling af barnet eller den unge og kontaktperson uden samtykke.

Serviceloven

§ 56. Afgørelse efter § 52, stk. 3, nr. 1 og 3, for så vidt angår behandling af barnets eller den unges problemer, og nr. 6, jf. § 52, stk. 1, kan træffes, selv om forældremyndighedens indehaver ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte, og når formålet med foranstaltningen skønnes at kunne opnås uanset det manglende samtykke.

275. Servicelovens § 56 giver mulighed for at træffe afgørelse om foranstaltninger i form af ophold i dagtilbud m.v. (jf. § 52, stk. 3, nr. 1), behandling af barnets eller den unges problemer (jf. § 52, stk. 3, nr. 3) og udpegning af en fast kontaktperson (jf. § 52, stk. 3, nr. 6), selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat. Afgørelse herom skal træffes af den relevante fagforvaltning eller

af den samlede kommune. Der er således ikke forbud mod at delegere afgørelser til forvaltningen i disse sager.

Bestemmelsen kan kun anvendes, når det kan anses for formålstjenligt at iværksætte en foranstaltning på trods af modstanden fra forældremyndighedsindehaveren. Der skal foreligge forhold, der sandsynliggør, at der vil kunne opnås et positivt resultat af foranstaltningen trods den udviste modstand. Herudover skal betingelsen i servicelovens § 52, stk. 1, om at foranstaltningen skal være af væsentlig betydning af hensyn til barnets eller den unges særlige behov for støtte, være opfyldt.

Foranstaltningen kan i princippet iværksættes uanset barnets eller den unges modstand, men i forhold til større børn vil det normalt ikke være hensigtsmæssigt at træffe beslutning, hvis de modsætter sig støtten.

Opfølgning på foranstaltninger

Serviceloven

§ 70. Kommunalbestyrelsen skal senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet, den unge eller de vordende forældre, vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 140, eller relevante dele af en helhedsorienteret plan, jf. § 140 a, skal revideres. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst 6 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering. Afgørelse om revision af handleplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan træffes så vidt muligt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 2. Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen af indsatsen efter stk. 1 og af behovet for revision af handleplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge, jf. § 148, stk. 1, og efter kontakt med forældremyndighedsindehaveren. Tilsynet efter § 148, stk. 1 skal omfatte mindst to årlige tilsynsbesøg på anbringelsesstedet, hvor kommunen taler med barnet eller den unge. Samtalen skal så vidt muligt finde sted uden tilstedeværelse af ansatte fra anbringelsesstedet. Vurderingen skal omfatte en stillingtagen til, hvorvidt andre forhold end de hidtil beskrevne, jf. § 140, er relevante, og i så fald skal disse indgå i en revideret handleplan eller relevante dele af en helhedsorienteret plan.

Stk. 3. For unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, skal vurdering og revision af handleplan eller en helhedsorienteret plan og indsats særlig vedrøre, hvordan det sikres, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. Det skal senest i forbindelse med den første vurdering konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen.

Stk. 4. Er der udarbejdet en plan for støtten til forældrene efter § 54, stk. 2 eller 3, skal kommunalbestyrelsen tilbyde at revidere denne, når der er behov for det. Kommunalbestyrelsen skal senest 3 måneder efter, at barnet eller den unge har fået ophold uden for hjemmet, tilbyde en sådan revision. Kommunalbestyrelsen skal herefter med højst 12 måneders mellemrum foretage en vurdering af, om der er behov for at tilbyde en revision af planen eller af relevante dele af en helhedsorienteret plan.

276. Når der er iværksat foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, § 52 a samt § 54 over for et barn eller en ung, herunder også et barn eller en ung med nedsat funktionsevne, eller dennes familie, er det vigtigt, at kommunen løbende følger op på foranstaltningen. En god løbende opfølgning kan således sikre, at foranstaltningen hele tiden tilgodeser forældrene samt barnets eller den unges behov og fortsat bidrager til at nå de mål, der er opstillet i den enkelte sag, samt at foranstaltningen ikke løber længere, end formålet tilsiger. Servicelovens § 70 opstiller en række minimumskrav til denne opfølgning. Samtalen med barnet/den unge i forbindelse med tilsynet skal så vidt muligt finde sted i fravær af ansatte fra an-

bringelsessteder. Begrebet "ansatte" dækker her både over ansatte på opholdssteder og døgninstitutioner og plejefamilie, uanset om de er ansat af kommunen eller tilknyttet kommunen på anden vis.

Opfølgning senest tre måneder efter iværksættelse af en foranstaltning

277. Servicelovens § 70, stk. 1, giver kommunen pligt til at vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen eller den helhedsorienterede plan skal revideres, senest tre måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning over for barnet eller den unge.

Iværksættelsen af en foranstaltning kan betyde en radikal ændring af barnets eller den unges tilværelse. Derfor kan der allerede kort tid efter iværksættelsen af en foranstaltning vise sig nye eller ændrede behov, som betyder, at indsatsen skal ændres. Der kan f.eks. være tale om, at man på anbringelsesstedet opdager, at barnet eller den unge har været udsat for seksuelle overgreb og ikke kun omsorgssvigt, som kommunen troede, hvilket kan betyde, at der er behov for psykologhjælp til barnet eller den unge.

Der kan vise sig forhold eller situationer, som man ikke fra starten var opmærksom på, der giver behov for, at kommunen foretager en nærmere tilrettelæggelse og koordinering af indsatsen. Det kan eksempelvis være muligt at beskrive særlige forhold vedrørende indsatsen, som i den oprindelige handleplan eller helhedsorienterede plan kun er beskrevet i hovedlinjer, fordi de voksne omkring barnet eller den unge efterfølgende har opnået en større viden.

I forhold til anbringelsessager skal revisionen senest tre måneder efter iværksættelsen af en foranstaltning derudover ses i sammenhæng med, at risikoen for, at en anbringelse bryder sammen, er højst i den første tid efter etableringen af en anbringelse. Derfor kan der specielt i denne periode opstå behov for særlige initiativer for at forebygge sammenbrud. I anbringelsessager er det derfor vigtigt, at kommunen, i forbindelse med revisionen efter tre måneder, er opmærksom på, om der er tegn på, at anbringelsen kunne bryde sammen. Kommunen kan f.eks. være særligt opmærksom på forældrenes og den unges tilfredshed med anbringelsen og evt. støtte dem i overgangsfasen, og på om der er behov for særlige tiltag, supervision, rådgivning eller lignende, for at anbringelsesstedet kan håndtere barnet eller den unge.

Opfølgning med højst 6 måneders mellemrum

278. Efter de første 3 måneder af forløbet, skal kommunen med højst 6 måneders mellemrum vurdere, om indsatsen skal ændres, og om handleplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan, jf. § 140 a, skal revideres. Det betyder, at kommunen som minimum skal vurdere en sag, hvor der er truffet afgørelse om foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, § 76 eller § 76 a to gange årligt. Kommunen er dog i alle tilfælde forpligtet til at lave den opfølgning, som er nødvendig i den enkelte sag. I nogle sager vil det være nødvendigt med en hyppigere opfølgning, og kommunen skal her sørge for en hyppigere opfølgning, der kan ske i form af samtaler med de involverede parter eller, hvis det skønnes nødvendigt undersøgelser af barnet eller den unge.

Samtalen med det anbragte barn eller den anbragte unge som led i tilsynet skal så vidt muligt gennemføres uden tilstedeværelse af ansatte på anbringelsesstedet uanset om barnet eller den unge er anbragt i en plejefamilie, på et opholdssted eller på en døgninstitution Det kan give barnet eller den unge god mulighed for at tale frit om, hvordan han/hun har det, og om der er problemer. Barnet eller den unge kan dog efter eget valg medbringe en bisidder eller en anden person til samtalen, hvis barnet eller den unge ønsker dette.

Indholdet i den løbende opfølgning

279. kommunen for det første skal vurdere, om indsatsen skal ændres, dvs. om indsatsen bidrager til at nå de mål, der er opstillet i handleplanen eller den helhedsorienterede plan, og om barnet eller den unge profiterer af indsatsen.

For det andet skal kommunen vurdere, om handleplanen eller den helhedsorienterede plan, jf. § 140 a, skal revideres. Der kan f.eks. være tilfælde, hvor der ikke er behov for en revision af planen, men alene behov for justeringer i indsatsen. F.eks. vil en indsats i form af en kontaktperson, der ikke fungerer optimalt på grund af relationen mellem den unge og den pågældende kontaktperson, kunne justeres ved, at der findes en ny kontaktperson. Et andet eksempel kan være en anbringelsessag, hvor der er opstået problemer, som kan løses ved, at anbringelsesstedet modtager den nødvendige supervision. Omvendt vil der normalt skulle foretages en revision af handleplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan, hvis der skal ske ændringer i barnets eller den unges behandling, eller hvis der skal foretages nærmere undersøgelser af barnets eller den unges forhold eller lignende.

Opfølgningen skal ikke alene omfatte indsatsen over for barnet eller den unge, men også den indsats som ydes over for familien. Indsatsen kan enten være beskrevet nærmere i forældrenes egen plan eller i barnets eller den unges handleplan, jf. 140 eller helhedsorienterede plan, jf. 140 a. Det betyder, at kommunen skal vurdere, om der skal ske ændringer i den evt. støtte, der er iværksat for forældrene under barnets eller den unges ophold uden for hjemmet. Det gælder uanset, om der er udarbejdet en særskilt plan for støtten til familien, eller om støtten alene fremgår af barnets eller den unges plan.

Sammenhæng mellem det personrettede tilsyn og opfølgning på handleplan/en helhedsorienteret plan

280. Servicelovens § 70, stk. 2, understreger den tætte sammenhæng mellem det personrettede tilsyn og opfølgningen på handleplanen eller den helhedsorienterede plan. Kommunen skal således beskrive den indsats, der er truffet afgørelse om, i handleplanen eller en helhedsorienteret plan. Dette skal det personrettede tilsyn følge op på. Samtidig er det løbende personrettede tilsyn og de samtaler, der føres med barnet eller den unge, grundlaget for vurderingen af, om der er behov for at revidere planen og eventuelt indsatsen. Sammenhængen mellem tilsynet og opfølgningen på planen er så tæt, at de med fordel kan foretages samtidig i én arbejdsgang.

Da planen alene skal berøre de punkter, hvor den børnefaglige undersøgelse har afdækket problemer, jf. servicelovens § 140, kan der være behov for jævnligt at genoverveje hvilke punkter i handleplanen eller den helhedsorienterede plan, der er relevante for et barn eller en ung. Det skyldes, at der med tiden kan opstå nye behov hos barnet eller den unge. F.eks. vil det for et 3-årigt barn ikke være nødvendigt at fokusere på skolegang, men når barnet bliver 6 år, vil det i de fleste tilfælde være relevant at have fokus herpå. Kommunen skal derfor i forbindelse med revisionen af planen overveje, hvorvidt nogle af de punkter som hidtil ikke har været relevante i forhold til det enkelte barn nu er relevante. Vurderingen skal omfatte såvel de dele af indsatsen og handleplanen eller den helhedsorienterede plan, som retter sig mod barnet eller den unge, som de dele der omhandler indsatsen overfor familien.

Ved anbringelse uden for hjemmet skal vurderingen af, om handleplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan skal revideres, ske på baggrund af det løbende tilsyn og samtalen med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, og efter kontakt med indehaveren af forældremyndigheden, jf. servicelovens § 148. Opfølgningen kan dermed bygge direkte på sagsbehandlerens eget indtryk og samtale med barnet eller den unge, i stedet for alene at bygge på indhentede udtalelser. Indhentede udtalelser kan dog samtidig spille en vigtig rolle i opfølgningen. Normalt vil det være relevant at inddrage anbringelsesstedets iagttagelser og vurderinger af barnets eller den unges forhold.

Hvis der er behov for at revidere handleplanen eller dele af en helhedsorienteret plan, træffes afgørelsen om revision af handleplanen så vidt muligt med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den

unge, der er fyldt 15 år. Der kan være tilfælde, hvor forældrenes samtykke til revision af handleplanen ikke kan opnås – og her kan kommunen trods det manglende samtykke revidere planen. Dermed er det også muligt i disse sager at tilgodese et barns eller den unges behov for en revideret handleplan eller helhedsorienteret plan.

I forbindelse med opfølgningen på både anbringelser og andre foranstaltninger er det vigtigt, at man kan se kommunens tidligere overvejelser i en sag og derfor er det vigtigt, at journalarkene løbende opdateres med kommunens overvejelser i forbindelse med opfølgningen af sagen. Det skal være sådan, at andre myndigheder eller sagsbehandlere senere skal kunne tage stilling til sagen.

Koordinerende rådgivning til kvinder med børn på krisecentre og psykologhjælp til børn på krisecentre

Serviceloven

§ 109. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.

Stk. 2-6. ---

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde indledende og koordinerende støtte og vejledning til kvinder på boformer efter denne bestemmelse. Den indledende rådgivning skal iværksættes så tidligt som muligt efter orientering om optagelse i boformen og skal introducere kvinden til den koordinerende rådgivning samt skabe kontakt mellem kvinden og en medarbejder, der varetager den koordinerende rådgivning. Den koordinerende rådgivning gives i forhold til bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen m.v. og skal understøtte de enkelte dele i kommunalbestyrelsens øvrige tilbud. Rådgivningen iværksættes senest, når forberedelsen til udflytning fra boformen påbegyndes, og gives indtil kvinden og eventuelle børn er etableret i egen bolig.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde psykologbehandling til alle børn, som ledsager moderen under dennes ophold i boformer efter denne bestemmelse. Behandling skal have et omfang på mindst fire timer og op til ti timer afhængigt af barnets behov. Behandlingen skal udføres af en autoriseret psykolog. Pligten til at tilbyde psykologbehandling gælder uanset opholdets varighed. Tilbuddet skal iværksættes under selve opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf.

281. Børn, som følger med deres mor på krisecentre, er erfaringsmæssigt en særlig sårbar gruppe, der ofte har brug for hjælp til at komme over traumatiserende oplevelser. Undersøgelser viser, at det at være vidne til fysisk vold mellem forældrene er lige så belastende for barnet – målt ved de følgevirkninger, det har for barnet – som selv at være udsat for fysisk vold. Dette er blandt andet dokumenteret i »Barn som upplever våld«, Nordisk Forskning og Praktik 2007.

Derfor er kommunen forpligtet til at tilbyde indledende og koordinerende rådgivning til kvinder, herunder kvinder med børn, som tager ophold på krisecentre, samt tilbyde psykologbehandling til de børn og unge, som følger med deres mor på krisecenter, jf. servicelovens § 109, stk. 7 og 8. Forpligtelsen til at tilbyde indledende og koordinerende rådgivning og psykologbehandling påhviler kommunen i den kommune, der er handlekommune for ydelser efter serviceloven i forhold til kvindens ophold på krisecentret.

Koordinerende rådgivning til kvinder med børn på krisecentre

282. Efter servicelovens § 109, stk. 7, skal kommunen tilbyde rådgivning til alle kvinder, som tager ophold på et krisecenter. Formålet med rådgivningen er at bidrage til, at kvinden og hendes eventuelle børn ikke falder tilbage i den uholdbare situation, de kom fra inden opholdet på krisecenteret.

Forpligtelsen til at tilbyde rådgivning gælder uanset kommunens vurdering af, hvilken støtte og hjælp kvinden og hendes børn i øvrigt har brug for.

Den indledende rådgivning skal iværksættes så tidligt som muligt efter orientering om optagelse i boformen og skal introducere kvinden til den koordinerende rådgivning samt skabe kontakt mellem kvinden og en medarbejder, der varetager den koordinerende rådgivning. Den koordinerende rådgivning skal iværksættes senest, når forberedelsen til udflytning fra krisecenteret påbegyndes, og skal fortsætte indtil kvinden og hendes eventuelle børn er etableret i egen bolig. I praksis vil det kunne være hensigtsmæssigt, at den indledende og koordinerende rådgivning varetages af den samme person. For kvinder med børn skal rådgivningen være en støtte, som kan gøre kvinden og hendes børn parate til udflytningen fra krisecenteret, hjælpe familien med at påbegynde en ny og mere stabil tilværelse og styrke kvinden i sin forældrerolle som eneforsørger.

Støtten og rådgivningen skal ske på tværs af sektorerne i forhold til bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, dagtilbud, sundhedsvæsen m.v. og således bidrage til, at de enkelte dele af kommunens øvrige indsatser realiseres, så målene med disse nås.

Psykologbehandling til børn på krisecentre

283. Kommunen er også forpligtet til at tilbyde psykologbehandling til alle børn og unge under 18 år, som følger med deres mor på krisecenter, jf. servicelovens § 109, stk. 5.

En stor del af de børn og unge, som følger med deres mor på krisecenter, har overhørt eller overværet vold mod moren. Mange har også selv været udsat for vold. Formålet med psykologbehandlingen er derfor at give dem en professionel og hurtig hjælp til at håndtere deres situation.

Der skal ikke udarbejdes en § 50-undersøgelse eller handleplan inden iværksættelse af psykologbehandlingen, idet barnet eller den unge er berettiget til at modtage behandlingen alene i kraft af at være flyttet på krisecenter. Retten til psykologbehandling gælder uanset, hvor længe barnet eller den unge opholder sig på krisecenteret, og den skal iværksættes under opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf.

Behandlingen skal udføres af en autoriseret psykolog. Omfanget af behandlingen kan strække sig fra mellem fire og ti timer alt efter det enkelte barns behov. Har et barn efter ti timers behandling behov for yderligere behandling, må denne bevilges efter servicelovens § 52 eller anden lovgivning.

Pligten til at tilbyde psykologbehandling supplerer de allerede eksisterende forpligtelser, som kommunen har i forhold til at hjælpe børn og unge med behov for særlig støtte. Kommunen skal således fortsat iværksætte en undersøgelse efter servicelovens § 50 og foranstaltninger over for barnet eller den unge, når der er behov for det.

Den viden om barnet eller den unge, der fremkommer af psykologbehandlingen, kan indgå i den kommunale myndigheds vurdering af behovet for en § 50 undersøgelse, ligesom den kan indgå i selve § 50 undersøgelsen og i vurderingen af, hvorvidt der er behov for videre foranstaltninger.

Kommunen kan kun undlade at tilbyde psykologbehandling af et barn eller en ung på krisecenter, hvis behandlingen vurderes at være til skade for barnet eller den unge. Det kan eksempelvis være, hvis barnet eller den unge allerede er i et behandlingsforløb og iværksættelse af psykologbehandlingen vil forstyrre dette.

Kapitel 12

Foranstaltninger m.v. der kan gennemføres tvangsmæssigt

284. I dette kapitel beskrives de særlige betingelser for en tvangsmæssig foranstaltning i de tilfælde, hvor der ikke kan opnås samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden eller den unge, der er fyldt 15 år, til den påtænkte foranstaltning. Endvidere beskrives fremgangsmåden ved foranstaltningen m.v. der gennemføres tvangsmæssigt. I kapitlet beskrives også reglerne for børn og unge-udvalgets genbehandling af sagen. Dernæst beskrives reglerne for forældremyndighedsindehaverens ret til at udtale sig i sagen og ret til at gøre sig bekendt med sagens akter, inden afgørelsen træffes samt reglerne om advokatbistand. Endvidere beskrives de særlige regler, der gælder, når kommunen forelægger en sag om en tvangsmæssig foranstaltning for børn og unge-udvalget, herunder de elementer der som minimum skal indgå i indstillingen. Endelig beskrives børn og unge-udvalgets kompetence i sager om tvangsmæssige foranstaltninger, herunder de enkelte medlemmers opgaver.

Afgørelser der træffes af børn og unge-udvalget

Serviceloven

§ 74. Børn og unge-udvalget træffer i et møde afgørelse om

1) gennemførelse af en undersøgelse efter § 51,

2) anbringelse uden for hjemmet efter § 58,

3) opretholdelse af en anbringelse efter § 62,

4) gennemførelse af en lægelig undersøgelse eller behandling efter § 63,

5) anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner efter § 63 a, stk. 1,

6) anbringelse på sikrede døgninstitutioner efter § 63 b, stk. 1,

7) anbringelse på særligt sikrede afdelinger efter § 63 c, stk. 1 og 3,

8) videreførelse af en anbringelse efter § 68 a,

9) godkendelse af en foreløbig afgørelse efter § 75, stk. 3,

10) ændring af anbringelsessted efter § 69, stk. 3,

11) afbrydelse af forbindelsen m.v. efter § 71, stk. 3-5,

12) flytning eller hjemtagelse efter § 78, stk. 4,

13) tilbageholdelse efter § 11, stk. 1 og 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge og

14) brev- og telefonkontrol efter § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 2-6. ---

285. Som beskrevet i kapitel 7 er det ved iværksættelse af en foranstaltning og herunder en anbringelse uden for hjemmet vigtigt, at der sker en grundig orientering og inddragelse af forældrene og barnet eller den unge. Det er vigtigt, at forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, får en reel mulighed for at tage stilling til, om de vil give samtykke til den påtænkte foranstaltning. Det kan være nødvendigt med en længerevarende dialog og et længerevarende samarbejde for at sikre familiens medvirken til foranstaltningen, så barnet eller den unge får størst muligt udbytte af indsatsen. Hvis der på trods af dialogen ikke kan opnås samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden eller den unge, der er fyldt 15 år, til den påtænkte foranstaltning, kan den kun gennemføres, hvis de særlige betingelser for en tvangsmæssig foranstaltning er opfyldt.

Afgørelser om tvangsmæssige foranstaltninger ophører, når den unge fylder 18 år.

Nedenfor beskrives de foranstaltninger, der kan gennemføres tvangsmæssigt, jf. servicelovens § 74.

Undersøgelse uden for hjemmet

Serviceloven

§ 50. Hvis det må antages, at et barn eller en ung trænger til særlig støtte, herunder på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, skal kommunalbestyrelsen undersøge barnets eller den unges forhold. Undersøgelsen, der betegnes som en børnefaglig undersøgelse, gennemføres så vidt muligt i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Undersøgelsen skal gennemføres så skånsomt, som forholdene tillader, og må ikke være mere omfattende, end formålet tilsiger.

Stk. 2-9. ---

§ 51. Når det må anses for nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, beslutte at gennemføre undersøgelsen under ophold på en institution eller indlæggelse på sygehus, herunder psykiatrisk afdeling. En sådan undersøgelse skal være afsluttet inden 2 måneder efter børn og unge-udvalgets afgørelse.

Stk. 2-3. ---

286. Det er muligt at træffe afgørelse om, at der skal foretages en børnefaglig undersøgelse efter § 50, uden at der skal indhentes samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. Om kravene til og gennemførsel af undersøgelsen m.v. henvises til vejledningens punkt 170 ff.

I de tilfælde, hvor forholdene anses for så alvorlige, at en undersøgelse må anses nødvendig for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget efter servicelovens § 51 beslutte at gennemføre en undersøgelse under ophold på institution eller ved at indlægge barnet eller den unge på sygehus. Dette kan ligeledes gøres uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15 år.

Hvis der skal træffes beslutning om lægelig undersøgelse og behandling, uden at der foreligger samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden, finder servicelovens § 63 anvendelse, jf. punkt 288 ff. Servicelovens § 51 tager alene sigte på de situationer, hvor det er nødvendigt at få afklaret, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling. Bestemmelsen finder ikke anvendelse i de situationer, hvor kommunen allerede har tilstrækkelige oplysninger til at vurdere, om der

er grundlag for en anbringelse. Efter bestemmelsen kan undersøgelsen ske under ophold på institution eller ved indlæggelse på sygehus, såvel på somatisk som på psykiatrisk afdeling. I sidstnævnte situation forudsættes undersøgelsen at skulle ske på en børne- eller ungdomspsykiatrisk afdeling. Indlæggelse til undersøgelse på sygehus forudsætter tilslutning fra afdelingens overlæge. Kravet om tilslutning fra den behandlende overlæge fremgår ikke direkte af bestemmelsen, men en sådan tilslutning må i almindelighed skulle foreligge forud for en indlæggelse.

Børn er ifølge lov om tvang i psykiatrien tillagt selvstændige rettigheder. Modsætter et barn eller en ung, der er omfattet af denne lovs særlige retssikkerhedsgarantier, sig en indlæggelse på psykiatrisk afdeling, må kommunen følge den fremgangsmåde, der er fastsat i lov om tvang i psykiatrien. Psykiatriloven finder alene anvendelse i forhold til mindreårige, når der ikke foreligger et informeret samtykke til indlæggelse, undersøgelse eller behandling.

Undersøgelse under ophold på institution eller indlæggelse på sygehus

287. Kommunen har mulighed for at lade undersøgelsen af barnet eller den unge ske ambulant eller ved døgnindlæggelse, således at barnet eller den unge må opholde sig på sygehuset eller institutionen, indtil undersøgelsen er tilendebragt. Det skal fremgå af indstillingen til børn og unge-udvalget, hvordan undersøgelsen skal foregå. Forholdene i det enkelte tilfælde og især forældremyndighedsindehaverens holdning og indstilling er afgørende for, hvilken fremgangsmåde der kan vælges i den konkrete situation. Kommunen bør vælge den mest skånsomme måde til at få gennemført undersøgelsen. Viser forældremyndighedsindehaverens indstilling, at det vil være forsvarligt at gennemføre undersøgelsen ambulant, bør denne mulighed vælges, da en ambulant undersøgelse må anses for at være mest skånsom for barnet eller den unge og familien.

Der er mulighed for, at børn og unge-udvalget under gennemførsel af en § 51-undersøgelse af barnet eller den unge uden for hjemmet for en bestemt periode kan træffe afgørelse om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen (overvåget samvær) når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, jf. § 71, stk. 5, jf. stk. 3. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene og barnet eller den unge, ligesom der kan træffes afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene. For en nærmere beskrivelse af reglerne omkring regulering af samvær under en § 51-undersøgelse, henvises til punkt 477.

Samværet og kontakten mellem forældrene eller netværk og barnet eller den unge i undersøgelsesfasen kan desuden – af undersøgelsesstedet – reguleres ud fra undersøgelsesstedets almindelige besøgsregler eller ud fra anstaltsbetragtninger. Hvis undersøgelsen foregår på en institution, vil der være mulighed for at afslå besøg, hvis det i den konkrete situation vurderes som bedst for barnet eller den unge. Det kan f.eks. være i tilfælde af, at forældrene møder påvirkede op eller er meget ophidsede.

Af hensyn til familien og barnet eller den unge er der i servicelovens § 51 fastsat en frist for undersøgelsens maksimale varighed. Undersøgelsen skal således være afsluttet inden 2 måneder regnet fra børn og unge-udvalgets afgørelse om gennemførelsen af undersøgelsen.

Når undersøgelsen er afsluttet, dvs. når barnets eller den unges tilstedeværelse på institutionen eller sygehuset ikke længere er nødvendig for at sikre undersøgelsens gennemførelse, skal barnet eller den unge hjem til forældrene. Bestemmelsen giver således ikke adgang til at beholde barnet eller den unge på undersøgelsesstedet, mens kommunen udarbejder sin redegørelse om undersøgelsens resultater. Hvis det på baggrund af undersøgelsen vurderes, at der er grundlag for en øjeblikkelig anbringelse, kan formanden

for børn og unge-udvalget træffe en midlertidig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet. Der kan også træffes afgørelse om anbringelse efter forelæggelsen for børn og unge-udvalget.

I de tilfælde, hvor Ankestyrelsen efter servicelovens § 168, stk. 3, giver en anke over en afgørelse om gennemførelse af en tvangsmæssig undersøgelse opsættende virkning, løber 2-måneders fristen fra Ankestyrelsens afgørelse om gennemførelse af undersøgelsen. Se også Vejledning om retssikkerhed og administration for nærmere om reglerne om opsættende virkning.

Er behovet for at kunne iværksætte en undersøgelse så akut, at der må handles hurtigt af hensyn til barnet eller den unge, kan afgørelsen om iværksættelse af en tvangsmæssig undersøgelse træffes efter reglerne om foreløbige afgørelser, jf. servicelovens § 51, stk. 2. I dette tilfælde regnes 2 måneders fristen fra formandens afgørelse.

Undersøgelse eller behandling for sygdom uden samtykke

Serviceloven

§ 63. Hvis forældremyndighedsindehaveren undlader at lade et barn eller en ung undersøge eller behandle for en livstruende sygdom eller en sygdom, der udsætter barnet eller den unge for betydelig og varigt nedsat funktionsevne, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om at gennemføre undersøgelsen eller behandlingen.

Stk. 2. ---

288. I de tilfælde, hvor der udelukkende er behov for at sikre, at der foretages en lægelig undersøgelse eller behandling af barnet eller den unge, er det ikke nødvendigt at foretage en anbringelse af barnet eller den unge. Der vil efter bestemmelsen være mulighed for at lade behandlingen foregå ambulant, således at barnet eller den unge i øvrigt har ophold i hjemmet. En afgørelse om lægelig behandling indebærer, at barnet eller den unge i fornødent omfang kan indlægges under behandlingen. Afgørelsen vil også kunne omfatte tilfælde, hvor der er tale om flere på hinanden følgende behandlinger med kort tidsinterval, og hvor barnet eller den unge i de mellemliggende perioder kan opholde sig i hjemmet. Her vil afgørelsen kunne træffes således, at den dækker det samlede behandlingsforløb.

Kommunalbestyrelsens indstilling til børn og unge-udvalget skal være baseret på, hvad der er den mindst indgribende, formålstjenlige foranstaltning, da en foranstaltning efter servicelovens § 63, bør være så skånsom som mulig.

Betingelserne for at iværksætte en lægelig undersøgelse eller behandling

289. Anvendelsen af servicelovens § 63 forudsætter ligesom ved indlæggelse på sygehus til undersøgelse efter servicelovens § 51, at der foreligger tilslutning fra den behandlende overlæge. Det bør endvidere oplyses fra sygehus eller behandlende læge, hvilken behandling barnet eller den unge har behov for, og hvilke konsekvenser det vil få, hvis denne behandling undlades. Det må i øvrigt formodes, at initiativet til en afgørelse efter servicelovens § 63 oftest vil udgå fra lægelig side, eksempelvis i forbindelse med et behov for blodtransfusion i tilslutning til anden behandling, som forældremyndighedens indehaver ikke modsætter sig. Afgørelse om lægelig undersøgelse eller behandling kan træffes som foreløbig afgørelse.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 124-09: Ankestyrelsen vurderede, at en drengs øjeblikkelige behov gjorde det nødvendigt, at formanden for børn og unge-udvalget traf en foreløbig afgørelse om behandling af drengen uden forældrenes samtykke.

Forældrene og drengen ønskede ikke at give samtykke til eventuel foretagelse af blodtransfusion under en blindtarmsoperation.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at der var tale om en hastende operation, og at sagen derfor ikke kunne afvente behandling på et møde i børn og unge-udvalget.

Ankestyrelsens principafgørelse O-27-98: Formanden for børn og unge-udvalget traf en foreløbig afgørelse om lægelig behandling af en nyfødt, der var født med abstinenser og hvor moderen var gået under jorden med barnet.

Ankestyrelsen tiltrådte Børn og unge-udvalgets afgørelse om godkendelse af formandens beslutning efter bistandslovens § 35 c, jf. § 35 b (nu servicelovens § 75, jf. § 63), hvorved det var bestemt, at barnet skulle underkastes nødvendig behandling.

Ankestyrelsen tiltrådte Børn og unge-udvalgets godkendelse, selv om der efterfølgende var fremkommet oplysninger om barnets forhold, der ændrede grundlaget for godkendelsen. De efterfølgende oplysninger kunne således ikke ændre på vurderingen, at der på tidspunktet for formandens afgørelse var behov for øjeblikkelig indgriben.

Bestemmelsen giver kun adgang til at træffe afgørelse om lægelig undersøgelse eller behandling, hvis der foreligger en livstruende sygdom eller en sygdom, der udsætter barnet eller den unge for betydelig og varig nedsat funktionsevne. Afgørelsen heraf vil i høj grad bero på den lægelige vurdering i hvert enkelt tilfælde. Afgrænsningen af lidelser, der medfører betydelig og varigt nedsat funktionsevne, kan være vanskelig. Der bør imidlertid lægges vægt på, at der også ved risiko for betydelig og varigt nedsat funktionsevne foreligger en situation, hvor forældremyndighedens indehavers ret til at træffe beslutning om undersøgelse eller behandling må vige til fordel for barnets eller den unges behov for nødvendig lægebehandling.

En undersøgelse eller behandling efter servicelovens § 63 er ikke en anbringelse uden for hjemmet. Der kan derfor ikke i forbindelse med en undersøgelse eller behandling træffes afgørelse om samvær og kontakt, efter servicelovens § 71.

Barnets eller den unges retsstilling ved undersøgelse eller behandling for sygdom uden samtykke

290. Bestemmelsen i servicelovens § 63 angår alene adgangen til at tilsidesætte modstand fra indehaveren af forældremyndigheden. Hvis barnet eller den unge modsætter sig behandlingen, må det afgøres ud fra de retningslinjer, der i øvrigt gælder om lægelig behandling imod patientens ønske, om behandlingen kan eller bør gennemføres, jf. sundhedsloven.

I forhold til behandling på psykiatrisk afdeling gælder reglerne i lov om tvang i psykiatrien. De selvstændige rettigheder, der efter disse to love er tillagt barnet eller den unge, kan ikke tilsidesættes ved en beslutning efter servicelovens § 63. Derfor må barnets eller den unges holdning til indlæggelsen indgå som en væsentlig del af beslutningsgrundlaget.

Tilfælde der falder uden for servicelovens § 63

291. Forældrenes modstand mod at lade barnet eller den unge få fornøden lægebehandling kan være led i et mere omfattende kompleks af overgreb eller manglende omsorg for barnet eller den unge. I så fald bør afgørelsen ikke træffes efter servicelovens § 63, da denne bestemmelse alene giver adgang til at gennemføre den lægelige behandling. Modstanden mod lægebehandling kan imidlertid indgå som et moment ved afgørelsen af, om der er behov for at træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, hvilket kan ske ved tvang efter servicelovens § 58, hvis det ikke er muligt at opnå forældremyndighedsindehaverens samtykke til anbringelsen.

I tilslutning til en anbringelsesafgørelse efter servicelovens § 58, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, vil der kunne træffes afgørelse om nødvendig undersøgelse og lægebehandling efter servicelovens § 69, stk. 1, og en sådan afgørelse vil i modsætning til afgørelser efter servicelovens § 63, ikke være begrænset til livstruende sygdom eller sygdom, der kan medføre betydelig og varigt nedsat funktionsevne. Kommunen skal dog søge at inddrage forældremyndighedsindehaveren og om muligt sikre deres samtykke. Der henvises også til punkt 243 om regulering af barnets eller den unges forhold og herunder om inddragelse af forældremyndighedsindehaveren og informering af denne.

Anbringelse uden for hjemmet uden samtykke

Serviceloven

§ 58. Er der en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af

1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,

2) overgreb, som barnet eller den unge har været udsat for,

3) misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller

4) andre adfærds- eller tilpasnings-problemer hos barnet eller den unge,

kan børn og unge-udvalget uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge anbringes uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7. Der kan kun træffes en afgørelse efter 1. pkt., når der er begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Stk. 2-4. ---

Betingelser for anbringelse uden samtykke

292. Det centrale kriterium for, at kommunen kan gennemføre en anbringelse tvangsmæssigt, er, at der foreligger åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Ved sundhed forstås i denne sammenhæng barnets eller den unges almentilstand, hvori der indgår ikke blot helbredsmæssige forhold, men også andre forhold af betydning for barnets eller den unges trivsel.

Begreberne »åbenbar risiko« og »sundhed eller udvikling« angiver endvidere, at der skal tages hensyn til såvel barnets eller den unges øjeblikkelige tilstand som til de fremtidige opvækstbetingelser. Behovet for at beskytte børn tilsiger, at der bør være mulighed for at gribe ind inden det tidspunkt, hvor barnet

eller den unge er skadet i en sådan grad, at det bliver meget vanskeligt at hjælpe. Det er således ikke en betingelse for tvangsmæssig anbringelse, at der kan konstateres en allerede indtruffet alvorlig skade. Bestemmelsen giver adgang til tvangsindgreb i tilfælde af åbenbar risiko for alvorlig skade på sundhed eller udvikling. En sådan åbenbar risiko vil efter omstændighederne kunne foreligge, hvis det – f.eks. på grund af forældremyndighedsindehaverens tidligere adfærd over for søskende til barnet - kan fastslås, at denne er helt ude af stand til at tage vare på barnet. Dette skal ses i sammenhæng med servicelovens § 50, stk. 8, der fastslår, at kommunen i forbindelse med en undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal vurdere, om der er behov for en undersøgelse af eventuelle andre børn i familien.

Som supplement til denne vejledningstekst henvises også til Ankestyrelsens »Guide til Anbringelse uden samtykke - Eksempler fra Ankestyrelsens praksis«.

Årsager til åbenbar risiko for alvorlig skade på sundhed eller udvikling

293. For at tydeliggøre hvornår der foreligger en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade, er der i servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1-4, nævnt de forhold, der kan begrunde en anbringelse uden samtykke. Der er tale om forhold, der enten kun omhandler forælderen, hovedsageligt omhandler barnet eller den unge eller forhold der relaterer sig til både forælderen og barnet eller den unge.

Forholdene, der er opregnet i nr. 1-4, giver ikke i sig selv grundlag for en beslutning om tvangsmæssige foranstaltninger. Kun når de forhold, der er nævnt i nr. 1-4, fører til åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling, og når problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, er betingelserne for tvangsmæssig anbringelse opfyldt. Det betyder f.eks., at en bestemt diagnose eller specifikke problemer hos forældremyndighedsindehaveren ikke i sig selv kan begrunde en tvangsmæssig anbringelse. Det afgørende vil altid være, hvilken indflydelse en eventuel lidelse hos forældremyndighedsindehaveren har på det enkelte barns eller unges sundhed eller udvikling.

Opregningen af forholdene i nr. 1-4 indebærer, at de besluttende myndigheder udtrykkeligt skal angive, hvad årsagen er til, at det vurderes, at der foreligger åbenbar risiko for alvorlig skade på barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Opregningen er således udtryk for et krav om, at den afgørelse, der træffes, udførligt begrundes efter forholdene i § 58, stk. 1, nr. 1-4.

Utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge

294. En anledning til at anbringe et barn eller en ung er, når forælderen ikke giver barnet eller den unge tilstrækkelig omsorg eller sikrer det behandling.

Årsagen til, at forælderen ikke formår dette, kan skyldes flere forhold. Der kan være tale om manglende personlige ressourcer hos forælderen som følge af for eksempel dårlig begavelse, forstyrrelser i personligheden eller andre psykiske lidelser samt eksempelvis alkohol-, stofmisbrug eller andet misbrug. Der kan være tale om manglende evne til at sætte sig ind i barnets behov eller en adfærd fra forælderens side, der udelukkende er styret af pågældendes egne behov, hvorved barnet eller den unge enten tilsidesættes eller udsættes for en ødelæggende omklamring, der forhindrer barnet eller den unge i at udvikle sig på normal vis. Forælderen kan også mangle evne til at stimulere barnet, skabe ro og tryghed eller sikre stabile og forudsigelige ydre rammer for barnet eller den unge. Et eksempel på omsorgsvigt kan også være, når forælderen ikke sørger for, at barnet eller den unge møder stabilt i skole, så undervisningspligten ikke overholdes, og barnets udvikling lider skade på grund af manglende skolegang.

Hvis en samlever til forældremyndighedsindehaveren eller andre udsætter barnet for overgreb, vil dette være at betragte som utilstrækkelig omsorg fra forældremyndighedsindehaverens side, hvis denne ikke har søgt at beskytte barnet.

Endelig kan eksempler på utilstrækkelig omsorg også være, at forælderen mangler samarbejdsvilje, er negativ overfor at modtage hjælp og ændre adfærd eller mangler forståelse for, at barnet har brug for hjælp.

Der henvises til praksis:

> Ankestyrelsens principafgørelse 235-10: Baggrunden for afgørelsen var, at forældrene, der begge havde del i forældremyndigheden, var vurderet intelligensmæssigt omkring sinkeniveau, og at de ikke havde forståelse for og ikke var i stand til at tilgodese barnets behov for en stabil, forudsigelig og tryg hverdag. Endvidere var forældrene over en længere periode ikke mødt op til samvær med barnet, ligesom de begge kunne være udadreagerende med vrede og frustration under samværene, hvilket påvirkede barnet i negativ retning. Desuden havde barnet følelsesmæssige og udviklingsmæssige problemer og derfor brug for behandling i længere tid.

Vold eller andre alvorlige overgreb

295. Barnets eller den unges sundhed og udvikling er i alvorlig fare, når der er tale om, at barnet eller den unge udsættes for eller overværer vold eller seksuelle overgreb fra forældremyndighedsindehaverens side. Hvis forældremyndighedsindehaveren imidlertid ikke er dømt for volden eller overgrebet eller ikke selv erkender at have begået det, er en formodning om vold eller overgreb mod barnet eller den unge som udgangspunkt ikke i sig selv grundlag for en anbringelse. I disse tilfælde er det vigtigt, at man undersøger, om der er andre forhold, der kan begrunde en anbringelse. Eksempelvis at barnet eller den unge har været udsat for omsorgssvigt eller servicelovens § 58, stk. 1, nr. 1, ved at have overværet vold eller overgreb, at der er begået vold eller overgreb mod søskende eller at barnet eller den unge er blevet udsat for vold eller overgreb af andre, uden at forældremyndighedsindehaveren har grebet ind.

Endvidere vil årsagerne til, at et barn eller en ung udsættes for vold eller overgreb, ofte skyldes alvorlige problemer i familien i form af misbrug, sindslidelser eller svækket åndelig og følelsesmæssig udvikling. Disse forhold optræder ikke sjældent i kombination med andre belastende faktorer, såsom svagt socialt netværk, marginal arbejdsmarkedstilknytning, dårlig økonomi, eneansvar for barnet eller den unge og ustabile forhold, måske med skiftende partnere.

Hvis forældremyndighedsindehaveren frifindes for vold eller overgreb eller venter på dom, må sagen ikke henlægges. Her må barnets eller den unges øvrige tegn på trivsel eller mistrivsel være udgangspunktet for, hvilken indsats der skal ske. Se desuden kapitel 4 om underretninger om overgreb mod børn samt kapitel 9 om børnehuse.

Der henvises til praksis:

> Ankestyrelsens principafgørelse 237-10: Da forældrene var dømt for vold mod to børn, kunne servicelovens regel om anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet uden samtykke på grund af vold eller andre alvorlige overgreb anvendes. Begge forældre havde del i forældremyndigheden over børnene.

Ankestyrelsens principafgørelse 143-09: En 14-årig dreng blev anbragt uden for hjemmet på grund af vold mod ham, udøvet af faderen. Faderen havde erkendt volden, hvorfor servicelovens regel om anbringelse på grund af vold mod barnet kunne anvendes.

Ankestyrelsens principafgørelse C-56-06: Ankestyrelsen har truffet en afgørelse om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke af 4 børn på grund af forældremyndighedsindehaverens utilstrækkelige omsorg for og behandling af børnene.

Ankestyrelsen fandt ikke grundlag for at henvise til servicelovens bestemmelse om anbringelse uden for hjemmet på grund af vold og andre overgreb mod børnene. Årsagen var at volden mod børnene var begået af andre end af forældremyndighedsindehaveren. Overgrebene overfor børnene var begået af moderens samlever, som var biologisk far til de 2 yngste børn.

Misbrugsproblemer, kriminel adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge

296. I visse tilfælde er det barnet eller den unge, der selv udviser så betydelige vanskeligheder, at indgreb er nødvendigt. Her vil de konstaterede vanskeligheder hos barnet eller den unge i sig selv kunne begrunde indgrebet. Det vil typisk dreje sig om børn eller unge med misbrugsproblemer, udtalte indlærings- og skoleproblemer samt børn med kriminel adfærd. Der kan således ske en tvangsmæssig anbringelse med udgangspunkt i barnets eller den unges egen situation. Samtidig kan det naturligvis i behandlingsmæssigt øjemed være afgørende at få klarlagt årsagerne til problemerne.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 170-09: En 17-årig dreng havde flere gange været frivilligt anbragt. Han havde siden børnehavealderen været kendt af kommunen på grund af adfærdsmæssige problemer, herunder gentagne gange været i konflikt med sine omgivelser og havde været truende og voldelig. Desuden havde drengen siden 14-års alderen haft et omfattende misbrug af euforiserende stoffer og var kommet ind i en kriminel løbebane. Han havde et begavelsesniveau lidt under middel inden for normalområdet og manglede evne til at indgå i socialt samspil, herunder til at håndtere konflikter og tage ansvar for egne handlinger. Drengen havde brug for et længerevarende forløb med professionel støtte. Han havde under sine frivillige anbringelser forsøgt at få øget frihed, således at han kunne tage til sin hjemby og opsøge sine venner, som befandt sig dels i det kriminelle miljø dels blandt byens stofmisbrugere. Ankestyrelsen tiltrådte børn og unge-udvalgets afgørelse om fortsat anbringelse af drengen uden for hjemmet uden samtykke.

Andre adfærds- eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge

297. Kriteriet vedrører den situation, hvor barnets/den unges problemer er årsagen eller en del af årsagen til anbringelsen uden samtykke. Kriteriet anvendes oftest sammen med et eller flere af de øvrige kriterier. Dette er f. eks. tilfældet, hvor barnet eller den unge har vanskeligheder, som barnet eller den unge har brug for professionel støtte til. Hvis forældre ikke har forståelse for, at barnet eller den unge særligt har brug for støtte og derfor ikke formår at samarbejde om at sikre barnet eller den unge relevant støtte, må dette i de fleste tilfælde betragtes som omsorgssvigt.

Selvom kriteriet oftest anvendes sammen med et eller flere af de øvrige kriterier, kan det stå alene, som beskrivelse af de forhold, der konkret begrunder en tvangsmæssig anbringelse. Et eksempel kan være en

ung på 15 år eller derover, der ikke selv erkender, at han/hun har følelsesmæssige vanskeligheder og ikke er enig i en anbringelse, men forældrene erkender, at den nødvendige støtte er en anbringelse.

Årsagen til, at barnet eller den unge har adfærds- eller tilpasningsproblemer er uden betydning for anvendelsen af kriteriet. Der skelnes således ikke mellem, om det er belastende opvækstbetingelser, der er årsag til barnets/den unges aktuelle problemer, eller det f.eks. er en medfødt lidelse.

Omfanget og karakteren af problemet har derimod betydning. Der skal være tale om problemer af en vis størrelse og alvor. Tidshorisonten spiller i den forbindelse en rolle. Skønnes der alene at være tale om en kortvarig krise, hvor f.eks. et 2 måneders barn reagerer med vigende kontakt eller et større barn reagerer på forældrenes skilsmisse, vil der ikke være grundlag for at anvende kriteriet.

Der er ikke krav om, at barnets eller den unges problemer er endelig afklaret f.eks. ved en diagnose eller udredning. En undersøgelse kan indikere, at barnet eller den unge har behov for særlig støtte og dermed er omfattet af kriteriet, men det er altid en konkret vurdering på baggrund af sagens øvrige oplysninger.

Det forhold, at problemerne vil kunne afhjælpes efter en kortere periode med den rette indsats, udelukker ikke anvendelsen af kriteriet, hvis blot problemet har et vist omfang og ikke kan betegnes som en krise. Anvendelse af kriteriet må ikke blive et "stempel" af barnet eller den unge, og ved genbehandling må spørgsmålet, om barnet eller den unge fortsat har adfærds- eller tilpasningsproblemer, altid vurderes på ny.

En henvisning til adfærds- og tilpasningsproblemer som anbringelsesgrundlag er samtidig et signal til kommunen om, at barnet eller den unge har nogle særlige behov, og at der skal sættes ind med særlig støtte og behandling, for at barnet eller den unge kan udvikle sig.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 236-10: Ankestyrelsen traf afgørelse om, at anbringelsen af en 14½-årig dreng uden for hjemmet skulle gælde indtil hans fyldte 18. år. Drengen havde været anbragt siden han var 6 år. Baggrunden for afgørelsen var, at moderen, der havde forældremyndigheden over drengen alene, havde haft psykiske problemer i mange år, og adskillige gange været indlagt på psykiatrisk hospital. Hendes psykiske tilstand havde gennem lang tid været meget svingende. Desuden var drengen svært følelses- og personlighedsmæssigt skadet, skintilpasset og svært behandlingskrævende som følge af mangel på kontinuitet og følelsesmæssig dybde fra moderen i sin tidlige barndom. Han havde brug for ro og kontinuitet, og reagerede negativt, når sagen blev behandlet.

Der skal være begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses i hjemmet

298. Det er yderligere en betingelse for at træffe beslutning om tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58, stk. 1, at der er en begrundet formodning for, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet. Denne betingelse skal ses i sammenhæng med kravene i servicelovens § 50, stk. 6, hvorefter en undersøgelse af barnets eller den unges forhold skal resultere i en begrundet stillingtagen til, om der er grundlag for at iværksætte foranstaltninger og i bekræftende fald, af hvilken art disse bør være, jf. punkt 196 ff.

Det følger også af betingelsen, at kommunen, inden kommunen beslutterat indstille til en tvangsmæssig anbringelse, skal sørge for en grundig vejledning af forældremyndighedens indehaver, således at denne får kendskab til, hvilke andre muligheder for hjælp der findes, som vil kunne anvendes med forældremyndighedsindehaverens medvirken. Hvis der er tale om forældre med funktionsnedsættelser, bør det herunder indgå i overvejelserne, om forældrene modtager den støtte og kompensation, som deres funkti-

onsnedsættelse giver anledning til, herunder i forhold til forældrerollen, eller om der kan være behov for at iværksætte anden støtte efter reglerne i servicelovens kapitel 11, eller som handicapkompenserende støtte efter servicelovens bestemmelser.

En begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, betyder, at det ikke er en betingelse for at iværksætte en anbringelse, at kommunen først har afprøvet alternative foranstaltninger. Dette har især betydning i sager med massiv omsorgssvigt over for helt små børn. En begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses under barnets eller den unges fortsatte ophold i hjemmet, vil f.eks. kunne foreligge, hvis barnet eller den unge har søskende, som det har været nødvendigt at tvangsanbringe på grund af utilstrækkelig omsorg fra forældremyndighedsindehaverens side, og hvor det ud fra de foreliggende oplysninger om dennes aktuelle situation må forudses, at forebyggende foranstaltninger i hjemmet ikke vil være tilstrækkelige til at sikre, at barnet eller den unge får den fornødne omsorg og pleje. Også i andre situationer, hvor det ud fra det foreliggende materiale må forudses, at forebyggende foranstaltninger i hjemmet ikke vil være tilstrækkelige til at sikre, at barnet eller den unge får den fornødne omsorg og pleje, vil der ud fra de eksisterende oplysninger kunne træffes afgørelse om anbringelse uden for hjemmet.

Det må i hvert enkelt tilfælde vurderes, om det er nødvendigt at indhente nye ekspertundersøgelser eller udtalelser til belysning af forældremyndighedsindehaverens omsorgs- eller forældreevne i forhold til det konkrete barn eller den unge, eller om det foreliggende materiale er tilstrækkeligt, til at der kan træffes afgørelse i sagen. Blandt de formålstjenlige foranstaltninger i servicelovens § 52, skal der altid vælges den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige undersøgelse efter § 50, jf. § 52, stk. 1, 2. pkt. Der henvises til punkt 245 ff. herom. Læs mere om begrundet formodning om, at problemerne ikke kan løses derhjemme i Ankestyrelsens »Guide til Anbringelse uden samtykke - Eksempler fra Ankestyrelsens praksis«.

Anvendelse af tvangsreglerne uanset samtykke

Serviceloven

§ 58. ---

Stk. 2. Når hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler for det, kan børn og unge-udvalget beslutte, at barnet eller den unge skal anbringes uden for hjemmet efter stk. 1, selv om forældremyndighedens indehaver og den unge giver samtykke til anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 7.

Stk. 3-4. ---

299. Selv om forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, giver samtykke til anbringelse, så er det muligt at gennemføre anbringelsen efter § 58, stk. 1, hvis hensynet til barnet eller den unge på afgørende måde taler herfor. Der tænkes her på tilfælde, hvor det kan frygtes, at barnet eller den unge vil blive krævet hjemgivet umiddelbart efter, at anbringelsen har fundet sted, selv om der er behov for en længerevarende indsats over for barnet eller den unge og familien. Som eksempel kan nævnes tilfælde, hvor der kan herske tvivl om, hvorvidt samtykket er alvorlig ment, herunder om forældremyndighedens indehaver fuldt ud har forstået retsvirkningerne af en anbringelse. Et afgørende hensyn til barnet eller den unge kan være, at barnet eller den unge har et særligt behov for med sikkerhed at vide, hvor han eller hun skal bo. I øvrigt forudsætter anvendelsen af bestemmelsen, at betingelserne i servicelovens § 58, stk. 1, er opfyldt, jf. punkt. 292-298.

For forældremyndighedens indehaver er konsekvensen, at barnet eller den unge ikke kan begæres hjemgivet med efterfølgende afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 68, stk. 2, som det ville have været tilfældet ved en frivillig anbringelse. I stedet gælder de processuelle regler for en tvangsmæssig afgørelse efter servicelovens § 58, stk. 1, fuldt ud ved en afgørelse efter § 58, stk. 2, hvilket blandt andet betyder, at sagen skal forelægges til afgørelse i børn og unge-udvalget, hvis kommunen ikke kan imødekomme en begæring om hjemgivelse, jf. § 68, stk. 9.

Særligt om anbringelse af en ung, der er fyldt 15 år

Serviceloven

§ 58. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Såfremt en ung, der er fyldt 15 år, erklærer sig enig i anbringelsen, kan børn og unge-udvalget uanset betingelserne i stk. 1, træffe afgørelse om at anbringe den unge uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, når anbringelsen må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov og problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Stk. 4. ---

300. Som nævnt i punkt 243 vil en anbringelse af en ung, der er fyldt 15 år, kun kunne gennemføres som en frivillig anbringelse efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, jf. stk. 1, hvis både indehaveren af forældremyndigheden og den unge giver samtykke til anbringelsen. For unge der er fyldt 15 år, og som er enige i anbringelsen uden for hjemmet, er der en særlig adgang for børn og unge-udvalget til at beslutte at anbringe den unge uden for hjemmet, selv om forældremyndighedens indehaver protesterer. Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at anbringelsen er af væsentlig betydning af hensyn til den unges særlige behov. Denne betingelse er den samme, som gælder for iværksættelsen af foranstaltninger efter servicelovens § 52 med samtykke. Der er således tale om et lempeligere kriterium end angivet i servicelovens § 58, stk. 1. Om indholdet af kriteriet i servicelovens § 58, stk. 1, henvises til punkt 292 ff. Det er endvidere en betingelse for anvendelse af servicelovens § 58, stk. 3, at problemerne ikke kan løses under den unges fortsatte ophold i hjemmet.

Hvis de skrappere betingelser i § 58, stk. 1 er opfyldt, vil det som udgangspunkt være denne bestemmelse, der skal træffes afgørelse efter, selvom sagen vedrører en ung, der er fyldt 15 år og som giver samtykke til anbringelsen.

Da en beslutning efter servicelovens § 58, stk. 3, er frivillig i forhold til den unge, der er fyldt 15 år, men tvangsmæssig i forhold til indehaveren af forældremyndigheden, skal beslutningen træffes efter de samme procedureregler, som gælder for beslutninger om tvangsmæssig anbringelse.

Den unge kan selv rette henvendelse til kommunen for at bede om at blive anbragt uden for hjemmet, men det er kommunen, der afgør, om der er grundlag for en anbringelse. Det er forudsat, at bestemmelsen ikke har som formål at løse de almindelige generationskonflikter, der opstår, når de unge gradvis frigør sig fra forældrene. På den anden side er der et antal tilfælde, hvor problemerne i hjemmet er af en sådan karakter, at forældrene ikke bør kunne hindre iværksættelsen af en i øvrigt velbegrundet foranstaltning, som den unge selv ønsker iværksat.

Den unge, der er fyldt 15 år, vil i øvrigt kunne klage på egen hånd, hvis kommunen ikke finder grundlag for, at den unge får ophold uden for hjemmet. Der henvises til kapitel 22, hvor klagemulighederne gennemgås.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 169-09: Ankestyrelsen pålagde kommunen at anbringe en 17-årig pige uden for hjemmet uden samtykke fra hendes far, der havde forældremyndigheden over hende alene. Pigen ønskede at blive anbragt, da forholdet mellem hende og faderen var meget belastet af konflikter. Ankestyrelsen lagde vægt på, at forholdet mellem pigen og faderen var belastet af konflikter. Årsagen var desuden, at faderen ikke kendte pigen så godt, og at pigen havde haft en traumatisk opvækst hos sin mor, der havde et alkoholmisbrug. Ankestyrelsen henviste til, at forældrenes samliv havde været turbulent, og at faderen siden pigen var 2 år kun havde boet sammen med hende i kortere tid, og at der i denne tid havde været problemer mellem faderen, pigen og faderens samlever. Der blev henvist til, at faderen havde haft et nogenlunde jævnligt samvær med pigen gennem hendes opvækst, men at pigen ofte blev passet hos faderens familie, når hun havde samvær med faderen. Ankestyrelsen henviste videre til, at pigens mor havde haft alkoholproblemer, og at pigens opvækst havde været meget præget heraf med angst for moderens helbred og ansvar for moderen. Der blev ligeledes henvist til, at pigen ved moderens død var flyttet ind hos faderen, og at hun bebrejdede sig selv, at hun ikke var hos moderen, da hun døde. Endeligt blev der henvist til, at pigen var flyttet fra faderen efter nogle konflikter og ikke ville se faderen. Hun boede nu hos sin halvsøster.

Genbehandling

Serviceloven

§ 62. Hvis barnet eller den unge ikke har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, forudsætter opretholdelse af en foranstaltning efter § 58 ud over 1 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse fornyet afgørelse i udvalget.

Stk. 2. Hvis barnet eller den unge har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, forudsætter opretholdelse af en foranstaltning efter § 58 ud over 2 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse fornyet afgørelse i udvalget.

Stk. 3. Er sagen efter stk. 1 og 2 indbragt for Ankestyrelsen eller forelagt domstolene, regnes fristen fra den endelige afgørelse eller dom. Uanset bestemmelsen i stk. 1 og 2 kan børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen eller retten fastsætte en kortere frist for fornyet behandling i udvalget.

Stk. 4. Børn og unge-udvalget kan ved afgørelser efter § 58 undtagelsesvis fastsætte en længere frist end nævnt i stk. 1-3, når de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med overvejende sandsynlighed må antages at vedvare ud over fristen. Samme beføjelser har Ankestyrelsen og retten.

Stk. 5-6. ---

301. Når børn og unge-udvalget træffer afgørelse om en tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58, skal der altid tages stilling til genbehandlingsfristen, jf. servicelovens § 62, hvilket vil sige tidspunktet for børn og unge-udvalgets genbehandling af sagen for at påse, om betingelserne for den tvangsmæssige anbringelse fortsat er opfyldt. Efter servicelovens § 62, stk. 1, forudsætter opretholdelse af en foranstaltning efter servicelovens § 58 ud over 1 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse fornyet

afgørelse i udvalget, hvis barnet eller den unge ikke har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse. Den 1-årige genbehandlingsfrist gælder således i de tilfælde, hvor barnet i en længere periode, det vil sige 1 år eller mere, ikke har været inde i et frivilligt eller tvangsmæssigt anbringelsesforløb.

Hvis barnet eller den unge derimod har været anbragt uden for hjemmet inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, er børn og unge-udvalget først forpligtet til at genbehandle en sag om tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58, 2 år efter afgørelsen blev truffet, jf. servicelovens § 62, stk. 2. Et barn eller en ung, der i året forud for sagens behandling har været anbragt ved en foreløbig beslutning, betragtes som anbragt første gang ved den endelige beslutning om anbringelse, og der gælder således en genbehandlingsfrist på 1 år. Dette gælder uanset, om den foreløbige afgørelse er blevet godkendt på det efterfølgende møde i børn og unge-udvalget eller ej.

Den 2-årige genbehandlingsfrist gælder således i de tilfælde, hvor barnet eller den unge allerede er - eller for nylig har været - inde i et anbringelsesforløb, frivilligt eller tvangsmæssigt.

Er sagen indbragt for Ankestyrelsen eller forelagt for domstolene, regnes fristen fra den endelige afgørelse eller dom. Dette gælder både for den 1-årige og den 2-årige genbehandlingsfrist. Ved ankemyndighedernes behandling af en klage, der alene drejer sig om genbehandlingsfristen, regnes den fastsatte frist, hvis der ikke træffes anden beslutning, fra afgørelsen i børn og unge-udvalget, da anbringelsesgrundlaget ikke vil blive efterprøvet i disse sager.

Ved genbehandlingen skal der tages stilling til, om de materielle betingelser i servicelovens § 58 for fortsat at opretholde anbringelsen uden samtykke er opfyldt.

Eksempel 1:

Barnet har ikke været anbragt, før børn og unge-udvalget træffer afgørelse herom den 3. januar 2017. Afgørelsen bliver indbragt for Ankestyrelsen, der ved afgørelse af 29. januar 2017 fastholder børn og unge-udvalgets afgørelse. Genbehandlingsfristen er på 1 år fra Ankestyrelsens afgørelse, da barnet ikke har været anbragt inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, det vil sige i perioden fra den 3. januar 2016 til 3. januar 2017, hvor børn og unge-udvalget traf afgørelse om den aktuelle anbringelse. Børn og unge-udvalget træffer fornyet afgørelse den 17. januar 2018 om opretholdelse af anbringelsen. Afgørelsen bliver ikke indbragt for Ankestyrelsen. Genbehandlingsfristen er på 2 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse den 17. januar 2018, da barnet har været anbragt inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse, det vil sige i perioden fra den 17. januar 2017 til den 17. januar 2018, hvor børn og unge-udvalget har truffet afgørelse om den aktuelle anbringelse.

Eksempel 2:

Barnet blev frivilligt anbragt ved en beslutning i kommunen den 6. februar 2016. Samtykket blev tilbagekaldt den 6. maj 2016, og barnet blev hjemgivet. Barnet blev på ny frivilligt anbragt ved en beslutning truffet i kommunalbestyrelsen den 1. september 2016. Der træffes beslutning i børn og unge-udvalget den 5. november 2016 om anbringelse uden samtykke. Genbehandlingsfristen er på 2 år fra børn og unge-udvalgets afgørelse, da barnet har været anbragt inden for det seneste år før datoen for den aktuelle anbringelse.

Ændring af fristen for genbehandling

302. Efter servicelovens § 62, stk. 3, sidste pkt., kan børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen eller retten fastsætte en kortere frist for fornyet behandling af sagen i udvalget, end de frister der gælder som hovedregel på henholdsvis 1 eller 2 år. Betingelserne for at forkorte fristen er ikke nærmere beskrevet i bestemmelsen, men det forudsættes, at der skal være begrundet tvivl om hvorvidt anbringelsesgrundlaget fortsat vil være til stede 1 eller 2 år senere.

Det kan eksempelvist være relevant at forkorte fristen, hvis der er konstateret en gunstig udvikling hos forældremyndighedsindehaveren, som forventes at fortsætte, f.eks. en mere stabil livsførelse eller misbrugsbehandling. Det kan også være aktuelt med en forkortelse af fristen, hvis der er en gunstig udvikling hos et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet på grund af egne vanskeligheder. En iværksat forældrekompetenceundersøgelse med henblik på fremtidige forebyggende foranstaltninger i hjemmet kan også tale for en forkortelse. Genbehandlingsfristen skal som hovedregel ikke forkortes alene fordi der skal udarbejdes forældrekompetenceundersøgelse. Afgørelsen om forkortelse af fristen beror således på en konkret vurdering i den enkelte sag af, om der er behov for at vurdere anbringelsesgrundlaget tidligere end inden henholdsvis 1 eller 2 år. Det skal særlig begrundes, når der træffes afgørelse om at fravige en af hovedreglerne og forkorte genbehandlingsfristen.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 126-09: Ankestyrelsen forkortede genbehandlingsfristen til 6 måneder i en sag om fortsat anbringelse uden for hjemmet af en 7-årig pige. Begrundelsen var, at faderen, der havde del i forældremyndigheden, var inde i en god udvikling, og at han 4 måneder forinden var udskrevet som færdigbehandlet fra et rusmiddelcenter. Endvidere skulle der iværksættes en forældreevneundersøgelse.

Efter servicelovens § 62, stk. 4, kan børn og unge-udvalget, Ankestyrelsen eller retten undtagelsesvis fastsætte en længere frist for genbehandling end de frister, der er nævnt i servicelovens § 62, stk. 1-3. Denne mulighed kan kun benyttes i de tilfælde, hvor det er forudsat, at anbringelsen må forventes at blive af længere varighed. Det er en betingelse for at anvende bestemmelsen, at de forhold, der ligger til grund for afgørelsen, med overvejende sandsynlighed må antages at vare ved ud over fristerne for genbehandling, der efter hovedreglen er på henholdsvis 1 eller 2 år, jf. servicelovens § 62, stk. 1 og 2. Ved vurderingen af, om genbehandlingsfristen skal forlænges, skal forlængelsen sættes i forhold til den generelle genbehandlingsfrist.

Der skal foreligge væsentlige omstændigheder, før der er grundlag for at fravige de almindelige genbehandlingsfrister således at genbehandlingen fastsættes til længere en 1 eller 2 år, jf. servicelovens § 62, stk. 1 og 2. Afgørelsen beror på en konkret vurdering i den enkelte sag. Følgende forhold kan indgå i vurderingen af, om fristen kan forlænges (ikke udtømmende):

- længerevarende anbringelse
- behandlingskrævende barn/ung
- barnet/den unge har massivt behov for ro og stabilitet og/eller længerevarende behandling
- forældrene er meget dårligt begavede (sinkeniveau)
- forældrene er alvorligt og/eller kronisk psykisk syge
- forældre har alvorlige følelses- og personlighedsmæssige vanskeligheder
- langvarigt misbrug hos forældrene
- langvarig ustabil livsførelse og udtalte sociale problemer hos forældrene, eventuelt kombineret med kriminalitet
- ringe udsigt til forbedring af hverken barnets/den unges eller forældrenes vanskeligheder

– andre børn i familien er anbragt
– forældrene har gennem flere år ingen eller meget begrænset kontakt til det anbragte barn
– barnet eller den unge bliver negativt påvirket af sagens behandling

Både forældrenes og barnets eller den unges forhold kan begrunde en forlængelse af genbehandlingsfristen. Hvis børn og unge-udvalget forlænger genbehandlingsfristen, skal det nærmere begrundes.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsen principafgørelse 236-10: Ankestyrelsen traf afgørelse om, at anbringelsen af en 14½-årig dreng uden for hjemmet skulle gælde indtil hans fyldte 18. år. Drengen havde været anbragt siden han var 6 år.

Baggrunden for afgørelsen var, at moderen, der havde forældremyndigheden over drengen alene, havde haft psykiske problemer i mange år, og adskillige gange været indlagt på psykiatrisk hospital. Hendes psykiske tilstand havde gennem lang tid været meget svingende. Desuden var drengen svært følelses- og personlighedsmæssigt skadet, skintilpasset og svært behandlingskrævende som følge af mangel på kontinuitet og følelsesmæssig dybde fra moderen i sin tidlige barndom. Han havde brug for ro og kontinuitet, og reagerede negativt, når sagen blev behandlet.

Ankestyrelsens principafgørelse 235-10: Ankestyrelsen forlængede fristen for genbehandling af sagen om fortsat anbringelse uden for hjemmet af en 11-årig dreng fra to år til fire år. Drengen havde været anbragt siden han var seks år.

Baggrunden for afgørelsen var, at forældrene, der begge havde del i forældremyndigheden, var vurderet intelligensmæssigt omkring sinkeniveau, og at de ikke havde forståelse for og ikke var i stand til at tilgodese barnets behov for en stabil, forudsigelig og tryg hverdag. Endvidere var forældrene over en længere periode ikke mødt op til samvær med barnet, ligesom de begge kunne være udadreagerende med vrede og frustration under samværene, hvilket påvirkede barnet i negativ retning. Desuden havde drengen følelsesmæssige og udviklingsmæssige problemer og derfor brug for behandling i længere tid.

En forkortet eller forlænget genbehandlingsfrist vil altid løbe indtil en bestemt fastsat dato, og er ikke som en almindelig 1-årig eller 2-årig genbehandlingsfrist påvirket af, om sagen indbringes for Ankestyrelsen eller forelægges for retten.

Genbehandlingsfristen har til formål at sikre, at anbringelsesgrundlaget af retssikkerhedsmæssige grunde løbende efterprøves af børn og unge-udvalget, således at det sikres, at grundlaget for den tvangsmæssige anbringelse fortsat er opfyldt. I tiden mellem genbehandlingen af sagen i børn og unge-udvalget kan kommunen træffe afgørelse om hjemgivelse, da det er vigtigt hele tiden at være opmærksom på, om formålet med anbringelsen er nået, jf. servicelovens § 68. Dette skal ses i sammenhæng med den regelmæssig gennemgang af handleplanen og tilsynsbesøgene på anbringelsesstedet, der første gang skal finde sted senest 3 måneder efter anbringelsen er iværksat og herefter med højest 6 måneders mellemrum jf. servicelovens § 70 og § 148. Hvis formålet er nået, skal en eventuel hjemgivelse ikke afvente en behandling af sagen i børn og unge-udvalget.

Anbringelse uden genbehandling i en treårig periode

Serviceloven

§ 62. ---

Stk. 2-4. ---

Stk. 5. Børn og unge-udvalget kan i særlige tilfælde træffe afgørelse om, at en anbringelse uden for hjemmet efter § 58 af et barn, der ikke er fyldt 1 år, skal gælde i 3 år, hvis det er overvejende sandsynligt, at de forhold, der begrunder anbringelsen, vil være til stede i denne periode. Samme beføjelser har Ankestyrelsen og retten.

Stk. 6. ---

303. Børn og unge-udvalget kan i særlige tilfælde træffe afgørelse om, at en anbringelse af et barn under 1 år uden for hjemmet uden samtykke, jf. § 58, skal gælde i tre år. Det er en betingelse, at det er overvejende sandsynligt, at de forhold, der begrunder anbringelsen, vil være til stede i hele perioden. Det betyder, at sagen ikke følger de normale frister for genbehandling i § 62, stk. 1 og 2. Anbringelsesgrundlaget skal således ikke prøves i den 3-årige periode, medmindre forældrene begærer hjemgivelse, og der samtidig er sket væsentlige ændringer af forhold hos forældrene, anbringelsesstedet eller barnet.

Kommunen bør i sager, hvor der er grundlag for at fastsætte genbehandlingsfristen til 3 år overveje, om det bedste for barnet vil være en bortadoption, læs herom i vejledning om frigivelse af børn til national adoption, vejledning nr. 11365 af 30. december 2015.

Formålet med at anbringe uden genbehandling i 3 år

304. Det centrale formål med at anbringe et barn under 1 år uden genbehandling i en treårig periode er at skabe ro om barnets situation. Bestemmelsen giver således mulighed for at styrke kontinuiteten i anbringelsesforløbet for de helt små børn ved at begrænse forældrenes adgang til at genåbne sagen i en periode på tre år, medmindre der er væsentligt ændrede forhold hos barnet eller forældrene.

Forskning viser, at forældrene til anbragte børn over en årrække ofte ikke ændrer deres sociale situation i en sådan grad, at de bliver i stand til at imødekomme barnets behov i dagligdagen i hjemmet. Det fremgår af SFI's rapport »Anbragte børns udvikling og vilkår – resultater fra SFI's forløbsundersøgelse af årgang 1995« fra 2008. Dertil kommer, at det er af afgørende betydning for helt små børns udvikling, at de gives mulighed for at etablere tilknytning til stabile omsorgspersoner og har stabilitet i deres omgivelser.

Da formålet er at give barnet mulighed for en stabil tilknytning gennem de 3 år, bør der fra starten af anbringelsen vælges et anbringelsessted, som giver dette.

Hvornår det er relevant at anbringe uden genbehandling i 3 år

305. Muligheden for at anbringe et barn under 1 år uden genbehandling i 3 år er relevant i de tilfælde, hvor der er formodning om, at forældrenes problemer vil være gældende i hele anbringelsesperioden. Der kan være tale om meget forskellige situationer, men overordnede eksempler herpå kan være, når der er tale om spædbørn født af alvorligt psykisk syge forældre, forældre med psykisk eller kognitiv funktionsnedsættelse eller forældre med vedvarende misbrugsproblemer.

Et eksempel på bestemmelsens anvendelsesområde kan være en sag om et barn, hvis mor er psykisk syg og har været det over en årrække. Eller hvor barnet har søskende, som har været anbragt siden fødslen, og som stort set ikke har haft nogen kontakt med moderen under anbringelsen. I kommunens indstilling til børn og unge-udvalget skal familiens eventuelle misbrugs- og sygdomshistorik således indgå, ligesom en vurdering af barnets og eventuelle andre søskendes anbringelseshistorik. Oplysninger om forældres

misbrug eller sygdom til brug for at sammensætte en sygdoms - eller misbrugshistorik, vil allerede efter gældende regler jf. § 50, stk. 9, indgå i sagen. Ligeledes vil informationer om eventuelle søskendes anbringelseshistorik være belyst jf. blandt andet § 50 og § 140.

Muligheden for at anbringe uden genbehandling i 3 år er særlig relevant i forhold til vordende forældre, da der derved er mulighed for meget tidligt i barnets liv at sikre det kontinuitet. Kommunen vil da på baggrund af en undersøgelse af de vordende forældres forhold efter § 50, stk. 9, kunne vurdere, om der, allerede straks efter at barnet er født, er grundlag for at indstille til børn og unge-udvalget, at barnet skal anbringes uden for hjemmet efter denne bestemmelse.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 21-11. Et barn på 11 måneder skulle fortsat være anbragt og genbehandlingsfristen blev fastsat til tre år fra tidspunktet, hvor børn og unge-udvalget traf sin afgørelse.

Barnet havde været anbragt uden for hjemmet, siden det var en måned gammel. Moderen havde alvorlige personlighedsmæssige vanskeligheder efter en hjerneskade, hvilket hæmmede hende i at indleve sig følelsesmæssigt i barnet. Faderen var impulsstyret med mangelfuld indlevelse i barnet og han havde problemer med at kunne styre sin aggressive adfærd.

Der forelå et særligt tilfælde, hvor det var overvejende sandsynligt, at de forhold, der begrundede anbringelsen, ville være til stede i tre år fra udvalgets afgørelse.

Barnets kontakt til forældrene

306. Selvom der træffes afgørelse om en længerevarende anbringelse, skal der arbejdes på at skabe eller vedligeholde kontakt og tilknytning mellem barnet og forældrene. Det er begrundet både i hensynet til barnets øjeblikkelige behov, og i hensynet til barnets behov på længere sigt.

Det er derfor vigtigt at være opmærksom på, at kommunens generelle forpligtelser over for forældrene fortsat er gældende. Forældrene skal således have tilbudt, at der udarbejdes en særskilt handleplan for støtten til dem og de skal tilbydes en støtteperson, jf. servicelovens § 54. Samtidig skal der tages stilling til, om der er grundlag for at regulere barnets eller den unges samvær og kontakt med forældrene efter servicelovens § 71.

Hvis forældrenes forhold forbedres i løbet af den treårige periode

307. Hvis kommunen i forbindelse med den løbende vurdering af forholdene vurderer, at forholdene i hjemmet gradvist forbedres, kan treårs perioden anvendes til at øge kontakten mellem forældrene og barnet. Det kan ske gradvist for eksempel med hyppigere kontakt, længere besøg i hjemmet og i ferier. Det vil kunne give grundlag for en beslutning om barnets fremtidige forhold og en mere stabil situation for barnet.

Når den treårige periode udløber

308. Kommunen kan på baggrund af en vurdering af barnet og dets behov, efter udløbet af den treårige periode, træffe afgørelse om, at barnet skal hjemgives, hvis forældrenes forhold vurderes at være varigt forbedrede. Hvis kommunen vurderer, at barnet ikke kan hjemgives efter perioden, skal kommunen efter børn og unge-udvalget træffe afgørelse om den fortsatte anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 7, eventuelt uden samtykke, jf. § 58. Hvis barnet har opnået en stærk tilknytning til anbringelsesstedet, vil der

eventuelt være grundlag for at træffe afgørelse om videreførelse af anbringelsen, jf. servicelovens § 68 a, også selv om det oprindelige anbringelsesgrundlag ikke længere er til stede, jf. punkt 495 ff.

Kommunens støtte til børn og unge med behov for særlig støtte skal i hvert enkelt tilfælde udformes på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold. For nogle af disse børn vil støtten bedst kunne ske gennem en adoption, og kommunen skal derfor løbende vurdere, om der skal laves en undersøgelse af forældrenes forældreevne med henblik på eventuel adoption. Det vil derfor være hensigtsmæssigt, hvis kommunen i rekrutteringen af plejefamilier til helt små børn, der anbringes efter denne bestemmelse, afsøger muligheden for at finde plejefamilier, der også kunne have et ønske om at blive adoptivforældre for barnet.

Klageadgang

309. Børn og unge-udvalgets afgørelse om anbringelse uden samtykke med en forlænget genbehandlingsfrist efter § 62 kan påklages til Ankestyrelsen efter de almindelige regler, jf. § 168 og kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Kommunens afgørelse om at afvise en begæring fra forældrene om hjemgivelse af et barn, der er anbragt med en treårig genbehandlingsfrist efter § 62, stk. 5, fordi der ikke er væsentlige ændrede forhold hos forældrene, anbringelsesstedet eller barnet, jf. § 68, stk. 7, nr. 1, kan ligeledes påklages til Ankestyrelsen, jf. § 166 og kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Fremgangsmåden ved foranstaltninger m.v. der gennemføres tvangsmæssigt

310. Børn og unge-udvalgets kompetence til at træffe afgørelser om iværksættelse af foranstaltninger uden samtykke er opregnet i servicelovens § 74, stk. 1. Forvaltningen kan således kun foretage en indstilling om godkendelse af de foranstaltninger, der er opremset i servicelovens § 74, stk. 1. Forvaltningens indstilling skal være klar og entydig, således at der ikke kan opstå tvivl om, hvad der kan træffes beslutning om. Børn og unge-udvalget har kun kompetence til at tage stilling til, hvorvidt der er grundlag for at gennemføre de tvangsmæssige foranstaltninger, som forvaltningen indstiller. Udvalget kan således eksempelvis ikke træffe beslutning om, at forbindelsen mellem barnet og forældrene skal afbrydes, hvis der kun foreligger en indstilling om, at samværet skal være overvåget. Børn og unge-udvalget har heller ikke kompetence til at fastsætte vilkår i forbindelse med en afgørelse om, at barnet eller den unge skal anbringes et specifikt sted eller, at der skal foranstaltes et bestemt behandlingstilbud. Der kan som udgangspunkt ikke foretages alternative indstillinger, således at der eksempelvis primært indstilles til afbrydelse af samvær og sekundært til overvåget samvær under en anbringelse uden for hjemmet.

For så vidt angår indstilling om videreførelse af en anbringelse pga. barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet efter § 68 a, henvises der til Ankestyrelsens praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 128-10: Ankestyrelsen fastslog, at der administrativt skal foreligge 2 indstillinger fra forvaltningen til børn og unge-udvalget, når der foreligger en anbringelsessag, hvor der er grundlag for at kunne træffe afgørelse om videreført anbringelse efter § 68 a og om fortsat anbringelse efter § 58. Ankestyrelsen fastslog i afgørelsen, at en indstilling om videreført anbringelse efter § 68 a, ikke automatisk indebærer, at børn og unge-udvalget også kan træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke efter servicelovens § 58. Dertil skal der forelægge en særskilt indstilling, hvis børn og unge-udvalget skal kunne tage stilling til det. Dette betyder, at kommunen i sager, hvor der sker indstilling om en videreført anbringelse efter § 68 a, samtidig skal udarbejde en indstilling om en fortsat anbringelse efter § 58, hvis kommunen vurderer, at betingelserne for at bruge denne bestemmelse er opfyldte.

De beføjelser, der er henlagt til børn og unge-udvalget, kan ikke varetages af andre, hverken i forvaltningen eller i andre udvalg i kommunen. Hvis afgørelsen af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i udvalget, kan formanden eller i dennes fravær næstformanden træffe en foreløbig afgørelse efter reglerne i servicelovens § 75, jf. punkt 325. Forvaltningen kan således ikke iværksætte akutte foranstaltninger uden, at formanden for børn og unge-udvalget eller dennes stedfortræder har truffet afgørelse i sagen.

Aktindsigt m.v.

Serviceloven

§ 73. Inden der træffes afgørelse i en sag efter § 72, påhviler det kommunalbestyrelsen at gøre indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 12 år, bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og retten til at udtale sig, inden afgørelsen træffes.

Stk. 2. Tilsvarende forpligtelse har kommunalbestyrelsen over for de personer, der er nævnt i § 72, stk. 2 og 3, for så vidt angår de heri nævnte afgørelser.

311. Forinden der træffes afgørelse i en sag som nævnt i servicelovens § 72, påhviler det kommunen efter servicelovens § 73 at gøre indehaveren af forældremyndigheden og unge, der er fyldt 12 år bekendt med retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og udtale sig om sagen.

Hvis der træffes afgørelser efter servicelovens § 72, stk. 1-3, der vedrører plejeforældrene i forbindelse med privat døgnpleje efter servicelovens § 78 eller en forælder uden del i forældremyndigheden, har kommunalbestyrelsen en tilsvarende vejledningspligt, som i forhold til forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år efter servicelovens § 73, stk. 1.

Forvaltningslovens regler gælder fuldt ud for de afgørelser, der træffes efter reglerne i serviceloven om tvangsmæssig gennemførelse af foranstaltninger i sager vedrørende børn og unge, herunder også børn og unge med funktionsnedsættelse. Servicelovens § 73 fastsætter imidlertid en egentlig pligt for kommunen til at gøre indehaveren af forældremyndigheden, en ung, der er fyldt 12 år samt eventuelle andre parter bekendt med de rettigheder, der tilkommer dem efter forvaltningsloven, først og fremmest retten til aktindsigt samt retten til at udtale sig om sagen, forinden der træffes afgørelse. Det bemærkes herved, at kommunen skal være særlig opmærksom på denne pligt i de tilfælde, hvor forældrene, den unge, der er fyldt 12 år eller andre parter ikke ønsker at gøre brug af tilbuddet om advokatbistand. Selv om kommunen har en vejledningsforpligtelse efter servicelovens § 73, er den stadig forpligtet til at partshøre over oplysninger, der indføres i sagen, og som parterne ikke kan forventes at kende, jf. forvaltningslovens § 19. Partshøringen kan ikke først ske ved mødet i børn og unge-udvalget, med mindre der er truffet en foreløbig afgørelse efter servicelovens § 75, hvor det ikke har været muligt at nå at partshøre inden sagens forelæggelse. Inden den efterfølgende godkendelse i børn og unge-udvalget af formandens beslutning skal kommunen forsøge at nå at høre parterne inden mødet i børn og unge-udvalget, men på grund af tidspresset vil dette ikke altid være muligt. Vejledningspligten i servicelovens § 73 gælder for alle de afgørelser, hvor indehaveren af forældremyndigheden, den unge, der er fyldt 12 år samt andre parter skal have tilbud om advokatbistand, eller hvor der indstilles til en tvangsmæssig foranstaltning.

Bestemmelsen er alene et pålæg til kommunen om at gøre parten bekendt med de rettigheder, der følger af forvaltningsloven. Retten til aktindsigt i den enkelte sag, herunder omfanget og formen, afgøres efter reglerne i forvaltningsloven. Bestemmelsen er således ikke udtryk for, at der tillægges parterne en videregående adgang til aktindsigt, end hvad der følger af forvaltningsloven. Undtagelsesbestemmelserne i forvaltningsloven vedrørende aktindsigt finder således tilsvarende anvendelse.

En anmodning om aktindsigt fra forældrenes side bør altid medføre, at der foretages en konkret vurdering af, om undtagelsesbestemmelserne fra aktindsigt skal bringes i anvendelse for at beskytte barnet eller den unge, når det har betroet sig til offentlig ansatte eller andre om problemer i hjemmet.

Forældre uden del i forældremyndigheden har ret til aktindsigt i sager om indskrænkning af samværsretten med deres børn. Udgangspunktet er derfor, at der er ret til aktindsigt i hele dokumentet, men adgangen til aktindsigt kan begrænses, hvis der er afgørende hensyn til andre personer i sagen, f.eks. forældremyndighedens indehaver eller barnet.

Advokatbistand

Serviceloven

§ 72. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, gratis advokatbistand under en sag om

1) gennemførelse af en undersøgelse efter § 51,

2) anbringelse uden for hjemmet efter § 58,

3) opretholdelse af en anbringelse efter § 62,

4) gennemførelse af en lægelig undersøgelse eller behandling efter § 63,

5) anbringelse på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner efter § 63 a, stk. 1,

6) anbringelse på sikrede døgninstitutioner efter § 63 b, stk. 1,

7) anbringelse på særligt sikrede afdelinger efter § 63 c, stk. 1 og 3,

8) videreførelse af en anbringelse efter § 68 a,

9) godkendelse af en foreløbig afgørelse efter § 75, stk. 3,

10) ændring af anbringelsessted efter § 69, stk. 3,

11) afbrydelse af forbindelsen m.v. efter § 71, stk. 3-5,

12) tilbageholdelse efter § 11, stk. 1 og 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge og

13) brev- og telefonkontrol efter § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 2. Forældremyndighedens indehaver, den unge, der er fyldt 12 år, og plejeforældrene skal have tilbud om gratis advokatbistand under en sag om flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje efter § 78, stk. 4.

Stk. 3. Under en sag om afbrydelse af forbindelsen m.v. efter § 71, stk. 3-5, og en sag om brev- og telefonkontrol efter § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, med den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne have tilbud om gratis advokatbistand.

Stk. 4. Om salær og godtgørelse for udlæg til advokater gælder samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31.

Den, der er part i en sag om tvangsmæssige foranstaltninger, har ret til gratis advokatbistand.

312. Loven fastsætter, at der skal gives et tilbud om advokatbistand, men det er forældremyndighedens indehaver, den unge eller andre berettigede, der afgør, om de vil tage imod tilbuddet, og hvilken advokat de ønsker at lade sig bistå af. Kommunen kan ikke påtvinge forældremyndighedens indehaver eller andre en advokat mod deres vilje.

Der er imidlertid ikke noget til hinder for, at kommunen som en del af den almindelige vejledning opfordrer parterne til at benytte sig af tilbuddet. I de tilfælde, hvor der af f.eks. forældremyndighedens indehaver eller den unge, der er fyldt 12 år, gives udtryk for ønske om at tage imod tilbuddet, men hvor den pågældende ikke selv er i stand til eller ikke selv ønsker at tage kontakt med en advokat, bør kommunen gøre en aktiv indsats for at skaffe en advokat til den pågældende. Hvis der er sket tilstrækkelig vejledning, er det ikke ugyldighedsgrund, at parten møder uden advokat, hvis parten alligevel ønsker mødet gennemført. Men der bør foretages en konkret afvejning af, om sagen bør udsættes, når partens advokat ikke møder op.

Indehavere af forældremyndigheden, som bor sammen, og som er enige, er berettigede til gratis bistand fra én advokat.

Når der er fælles forældremyndighed vil forældre som udgangspunkt blive betragtet som én part og vil derfor som udgangspunkt ofte have fælles advokat. Der kan dog forekomme situationer, hvor forældre, til trods for at de har fælles forældremyndighed, har divergerende påstande, f.eks. i situationer, hvor der også verserer en sag om ændring af den fælles forældremyndighed. I disse sager må det konkret vurderes, om forældre, til trods for at de har fælles forældremyndighed, skal tilbydes hver sin advokat. Spørgsmålet om, hvorvidt der er grundlag for bevilling af egen advokat beror således på en konkret og individuel vurdering, hvor der indgår flere hensyn. Det forhold, at forældrene ikke bor sammen eller er i et kæresteforhold har ikke umiddelbart betydning for denne vurdering.

Ud fra retspraksis kan samme advokat af hensyn til barnets eller den unges retssikkerhed ikke repræsentere både barn og forældre. Dette gælder, uanset om forældre og barn har samme interesser (påstand). Dette skyldes, at der kan være en interessekonflikt eller, at der potentielt kan opstå en interessekonflikt. Det er desuden i strid med god advokatskik, at 2 advokater i samme firma eller i samme kontorfællesskab repræsenterer henholdsvis forældre og barn.

Adgangen til advokatbistand udelukker ikke indehaveren af forældremyndigheden eller andre fra at benytte en bisidder, der kan være til støtte for den pågældende under sagen. Udgifterne til bisidder til forældremyndighedsindehaveren eller til barnet eller den unge kan ikke dækkes af kommunen.

Der er ikke i loven fastsat et tidspunkt for, hvornår der skal gives et tilbud om advokatbistand. Det må imidlertid anses for afgørende for advokatens mulighed for at bistå under sagen, at advokaten får en rimelig tid til at sætte sig ind i sagen inden mødet i børn og unge-udvalget.

Gratis advokatbistand er først og fremmest tænkt som støtte til forældremyndighedens indehaver og barnet eller den unge, der er fyldt 12 år i forbindelse med mødet i børn og unge-udvalget, således at det sikres, at de får tilstrækkelig adgang til at gøre indsigelse med hensyn til sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om tvangsmæssige foranstaltninger. Retten til gratis advokatbistand omfatter derfor ikke situationer, hvor der endnu ikke er berammet møde i børn og unge-udvalget,

eller hvor kommunen fortsat arbejder med forældremyndighedens indehaver på at finde en løsning og således endnu ikke har truffet beslutning om at beramme et møde i børn og unge-udvalget.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 184-12: Gratis advokatbistand bevilliges til den, der er part i en sag, hvor der ifølge servicelovens § 72, stk. 1, nr. 1-11 træffes en tvangsmæssig foranstaltning. Der ydes gratis advokatbistand til en part i sager om for eksempel anbringelse uden for hjemmet uden samtykke, samt sager om afbrydelse af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse.

Gratis advokatbistand er bestemt som støtte til sagens parter i forbindelse med den tvangsmæssige foranstaltning. Bestemmelsen skal sikre, at parterne får tilstrækkelig adgang til at gøre indsigelse mod sagens faktiske og retlige omstændigheder, inden der træffes afgørelse om tvangsmæssige foranstaltninger.

Der er ikke i loven fastsat noget tidspunkt for, hvornår der skal gives et tilbud om advokatbistand, men det anses for afgørende for en advokats mulighed for at bistå under sagen, at advokaten får en rimelig tid til at sætte sig ind i sagen inden mødet i børn og unge-udvalget.

Som udgangspunkt omfatter retten til gratis advokatbistand kun situationer, hvor der er berammet møde i børn og unge-udvalget.

I særlige tilfælde er der dog ret til gratis advokatbistand, selvom der ikke har været berammet møde i børn og unge-udvalget.

Dette drejer sig om situationen, hvor kommunen har undladt at fastsætte samvær og hvor afbrydelse af samvær ikke har været forelagt børn og unge-udvalget. Her har borgeren alligevel ret til at få dækket udgifterne til advokatomkostninger, som har været nødvendige for enten at få fastsat samværet eller kontakten eller få sagen forelagt børn og unge-udvalget. Kommunens sagsbehandlingsfejl skal ikke komme borgeren til skade.

Gratis advokatbistand ydes for perioden fra kommunen undlader at fastsætte samværet til samværet fastsættes eller sagen forelægges for børn og unge-udvalget.

Advokatsalær

313. Efter servicelovens § 72, stk. 4, gælder der de samme regler om salær og godtgørelse til advokater som i sager, hvor der er meddelt fri proces, jf. retsplejelovens kapitel 31.

Dommeren i børn og unge-udvalget træffer beslutning om salær og godtgørelse for udlæg, jf. forretningsordenens § 9, som kan findes på www.retsinfo.dk. Ved sagens behandling i Ankestyrelsen er det forvaltningen, der træffer afgørelse om salær og godtgørelse. Der er ikke mulighed for at klage over salærfastsættelsen. I tvivlstilfælde kan forvaltningen eventuelt rådføre sig med dommeren, men dommeren er ikke forpligtet til at yde rådgivning. For reglerne om kommunens adgang til refusion for udgifter til advokatbistand henvises til kapitel 31 i serviceloven.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 184-12: Kommunen kan efter omstændighederne godt afslå at godtgøre udgifter, der er forbundet med, at parten engagerer en advokat, der er bosiddende uden for

retskredsen. Dette betyder blandt andet, at hvis parten vælger en advokat, der har kontor uden for retskredsen må parten selv regne med at skulle betale de ekstra udgifter, der er forbundet hermed.

Kommunen kan dog ikke afslå, at parten tager en advokat uden for retskredsen.

Børn og unges ret til en bisidder

Serviceloven

§ 48 a. Et barn eller en ung, hvis sag behandles efter denne lov, har på ethvert tidspunkt af sagens behandling ret til at lade sig bistå af andre.

Stk. 2-4. ---

314. Ved behandlingen af sager om særlig støtte til børn og unge, er det af afgørende betydning, at barnets eller den unges holdning og interesser bliver belyst. Der kan i disse sager være tale om udsatte og sårbare børn og unge, for hvem det kan være belastende og utrygt at deltage i samtaler med kommunen. Endvidere kan det være vanskeligt for barnet eller den unge at give udtryk for sin uforbeholdne mening. Når det gælder børn og unge med som skal have behandlet en sag i børn og unge-udvalget, har de ikke altid forældre, som de kan støtte sig til. Samtidig er der tale om indgribende sager for barnet eller den unge og familien. Derfor er det afgørende at understøtte, at barnet eller den unge får hjælp til at lade sin mening komme fyldestgørende frem under behandlingen af deres sag. Dette bidrager til at sikre, at barnet eller den unge får den støtte, som barnet eller den unge har behov for. I den forbindelse er det vigtigt, at barnet eller den unge kan medtage en bisidder ved møder og samtaler med kommunen. Bisidderen kan virke tryghedsskabende for barnet eller den unge, og kan fungere som barnets eller den unges garant for, at barnets eller den unges meninger og interesser bliver tilkendegivet og belyst fyldestgørende under sagsbehandlingen.

Kommunerne har pligt til at oplyse barnet eller den unge om dennes ret til at lade sig bistå ved samtalen og den øvrige behandling af sagen. En bisidder kan f.eks. være en person i barnets eller den unges netværk, som barnet eller den unge føler sig tryg ved og er fortrolig med. Kommunen kan desuden oplyse om, at Børns Vilkår tilbyder professionelle bisiddere til børn og unge, der eksempelvis ikke har en person i sit netværk som de ønsker at lade sig bistå af, jf. nærmere herom i punkt 148. Børn og unge bør derfor oplyses om denne mulighed for at inddrage en ekstern person, der kan hjælpe og støtte barnet eller den unge gennem sagens behandling.

Det er vigtigt, at sagsbehandleren taler med barnet eller den unge om den støtte som en bisidder kan give, og om de forskellige muligheder, der findes, for at få en bisidder. Sagsbehandleren kan endvidere vælge at hjælpe barnet eller den unge med at finde en bisidder og kontakte vedkommende.

Der henvises i øvrigt til punkt 148 ff. for nærmere beskrivelse af mulighederne for at få en professionel bisidder, regler om aldersgrænser for bisiddere m.v.

Forelæggelse for børn og unge-udvalget

315. I bekendtgørelse om forretningsorden for børn og unge-udvalgene, bekendtgørelse nr. 1615 af 14. december 2016 som kan findes på www.retsinfo.dk, er det bl.a. fastsat, at kommunen er ansvarlig for, at sagen om tvangsmæssige foranstaltninger forelægges børn og unge-udvalget sammen med sagens akter og en indstilling, der blandt andet skal indeholde en redegørelse for sagen.

Indstilling vedrørende anbringelse efter servicelovens § 58

Serviceloven

§ 59. En indstilling om anbringelse uden for hjemmet efter § 58 skal omfatte

1) den børnefaglige undersøgelse, jf. § 50, herunder beskrivelsen af, at betingelserne i § 58 anses for opfyldt og af de ressourcer hos barnet, familien og netværket, som kan bidrage til at klare vanskelighederne under anbringelsen, jf. § 50, stk. 6,

2) den handleplan for anbringelsen, jf. § 140, herunder den støtte og de initiativer, som er påtænkt for barnet eller den unge og dennes familie under anbringelsen uden for hjemmet og i tiden derefter, og

3) barnets eller den unges holdning til den påtænkte foranstaltning.

316. Servicelovens § 59 opstiller en række basale krav til indstillingen til børn og unge-udvalget om en tvangsmæssig anbringelse. Formålet med kravene er at få en større gennemsigtighed i forhold til beslutningsgrundlaget, som det foreligger for udvalget. Kravet til indstillingen har endvidere til formål at højne kvaliteten i sagsbehandlingen. For indehaveren af forældremyndigheden, den unge, der er fyldt 12 år og deres advokater betyder det, at de kan stille krav om, at de oplysninger, der er indeholdt i indstillingen, skal foreligge inden mødet i børn og unge-udvalget. Det giver parterne mulighed for at forstå kommunens bevæggrunde for at foretage indstillingen og et bedre grundlag for, at de kan få deres synspunkter og yderligere oplysninger til sagen frem. Børn og unge-udvalget er bundet af kommunens indstilling.

Selv om kravene til indstillingen kun er lovfæstede for så vidt angår visse sager efter serviceloven, skal kommunen også i alle andre situationer udfærdige en indstilling forud for en afgørelse om et tvangsmæssigt indgreb, således at børn og unge-udvalget får det bedst mulige grundlag for at træffe afgørelsen, jf. § 3 i bekendtgørelsen om forretningsorden for børn og unge-udvalgene, som kan findes på www.retsinfo.dk. Det følger også af de almindelige regler om god forvaltningsskik, at sagen skal være tilstrækkeligt oplyst, før der kan træffes afgørelse. Det påhviler dommeren at vurdere, om beslutningsgrundlaget er tilstrækkeligt, jf. § 20, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område og § 6 i bekendtgørelsen om forretningsordenen for børn og unge-udvalgene. Vedrørende dommerens opgaver i børn og unge-udvalget henvises til punkt 321.

Elementerne i indstillingen

317. Opregningen i servicelovens § 59 angiver de elementer, der som minimum skal indgå i indstillingen. Herudover kan der være behov for supplerende oplysninger under hensyn til den enkelte sags særlige omstændigheder.

Kravet om, at indstillingen, skal omfatte en beskrivelse af, at betingelserne i § 58 anses for opfyldt, skal ses i sammenhæng med, at kriterierne for gennemførelsen af en anbringelse uden samtykke er udførligt angivet i servicelovens § 58.

Alle foranstaltninger skal ikke nødvendigvis have været forsøgt, før der træffes beslutning om at indstille til anbringelse uden samtykke, og der kan være tilfælde, hvor ingen øvrige foranstaltninger bør forsøges, da de må anses for uanvendelige. Dette skal ses i sammenhæng med, at kommunen skal finde den eller de foranstaltninger, som bedst kan løse de problemer og behov, der er afdækket gennem den børnefaglige

undersøgelse efter § 50, jf. § 52, stk. 1, 2. pkt. Dette kan i nogle tilfælde føre til at en anbringelse uden for hjemmet er nødvendig som det første skridt i sagen.

Det er vigtigt ikke ensidigt at beskæftige sig med manglerne og svaghederne hos barnet eller den unge eller i familien. Derfor skal der redegøres for de ressourcer, der findes i barnets eller den unges familie eller i netværket, jf. servicelovens § 50, stk. 4, og § 59, nr. 1. Det kan give mulighed for at afdække, om der er andre løsninger end en anbringelse uden for hjemmet og om anbringelsen kan ske i barnets eller den unges netværk, jf. servicelovens § 66.

Handleplanen for indsatsen over for barnet eller den unge under anbringelsen skal laves, før et barn eller en ung anbringes uden for hjemmet, jf. servicelovens § 140, og skal ligeledes indgå i indstillingen, jf. servicelovens § 59, nr. 2.

Endelig skal det af indstillingen fremgå, hvorledes barnet eller den unge forholder sig til anbringelsen, jf. servicelovens § 59, nr. 3. Servicelovens § 46, stk. 3, § 48 og § 50, stk. 3, fastsætter, at der altid bør ske en inddragelse af barnet eller den unge i hele sagsforløbet. Det betyder, at man løbende bør tale med barnet eller den unge om, hvad der sker i sagen. I servicelovens § 59, nr. 3, understreges inddragelsen af barnet eller den unge i sagen, idet der skal ske en orientering af barnet eller den unge om anbringelsen uden for hjemmet, inden der træffes beslutning om tvangsmæssig anbringelse. Barnets eller den unges reaktion på indstillingen om en anbringelse uden for hjemmet skal beskrives. Det er vigtigt, at denne pligt til at inddrage barnet eller den unge i processen ikke forveksles med et forsøg på at få barnet eller den unge til at give samtykke. Derfor er der heller ikke fastsat en nedre aldersgrænse. Der vil naturligvis være tilfælde, hvor et barn er så lille, at det bliver meningsløst at beskrive dets holdning. Det må dog samtidig understreges, at selv små børn har behov for og ret til at vide, hvad der skal ske med dem. Noget tilsvarende vil kunne være tilfældet i forhold til børn og unge med funktionsnedsættelse, som på grund af den nedsatte funktionsevne har vanskeligt ved at forstå betydningen af en anbringelse. Se i øvrigt punkt 144 ff. om høring og inddragelse af barnet.

Barnet eller den unge må på ingen måde presses til at have en holdning, men man bør forsøge at sikre sig, at barnet eller den unge har forstået, hvad der skal ske. Hvis barnet eller den unge vægrer sig mod at udtale sig, vil oplysningerne herom være tilstrækkelige til at opfylde kravet i bestemmelserne.

Genbehandling

318. Servicelovens § 59 om de indholdsmæssige krav til indstillingen finder tilsvarende anvendelse ved genbehandling af en sag ved børn og unge-udvalget efter servicelovens § 62 med de modifikationer, der følger af, at der er tale om genbehandling og ikke en førstegangsbehandling af en indstilling om tvangsmæssig anbringelse uden for hjemmet. Kommunen kan ikke nøjes med at henvise til tidligere afgørelser, men skal forelægge indstillingen igen. Kommunen skal i forbindelse med forelæggelsen for børn og unge-udvalget være opmærksom på, at handleplanen kan være revideret, jf. servicelovens § 70, stk. 1, hvilket betyder, at det er den reviderede handleplan, der primært skal forelægges udvalget, jf. servicelovens § 59.

Foretræde for udvalget

319. Inden der træffes afgørelse, skal indehaveren af forældremyndigheden, barnet eller den unge, advokaten og eventuel anden bisidder for forældremyndighedens indehaver eller barnet eller den unge efter servicelovens § 74, stk. 2, 1. punktum, have lejlighed til at udtale sig over for børn og unge-udvalget. Barnets opholdskommune kan yde støtte til forældrenes transport til møder i barnets opholdskommune, jf. servicelovens § 71, stk. 7. Tilbud efter § 74, stk. 2, 1. punktum, til barnet eller den unge kan undlades, hvis barnet er under 12 år, eller det må antages at være til skade for barnet eller den unge, men udgangs-

punktet er, at barnet eller den unge har ret til at udtale sig over for børn og unge-udvalget. Bestemmelsen angår alene retten til at udtale sig over for udvalget. Se punkt 144 ff. om høring af barnet.

Inden der træffes afgørelse i en sag om afbrydelse af forbindelsen m.v. efter servicelovens § 71, stk. 3, eller om brev- og telefonkontrol efter § 15 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, der angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal denne, dennes advokat eller en bisidder efter servicelovens § 74, stk. 3, ligeledes have lejlighed til at udtale sig over for udvalget. Forældremyndighedens indehaver har også ret til at udtale sig over for børn og unge-udvalget, inden der træffes afgørelse om samvær og kontakt m.v. med den anden af forældrene. Plejeforældrene ved privat familiepleje efter servicelovens § 78 har ligeledes ret til at udtale sig, inden der træffes afgørelse om flytning eller hjemtagelse efter servicelovens § 78, stk. 4.

Børn og unge-udvalgets sammensætning

320. Af retssikkerhedslovens § 19 om sammensætningen af børn og unge-udvalget fremgår, at udvalget består af 2 kommunalbestyrelsesmedlemmer, 2 pædagogisk-psykologisk sagkyndige og 1 byretsdommer. For hvert medlem udpeges en stedfortræder. Byretsdommeren og dennes stedfortræder udpeges af retspræsidenten i retskredsen. Det er kommunalbestyrelsen, der blandt sine medlemmer udpeger de 2 kommunalbestyrelsesmedlemmer samt en stedfortrædere for hver af disse. De 2 pædagogisk-psykologisk sagkyndige og deres stedfortrædere udpeges af Statsforvaltningen.

Dommerens opgaver i børn og unge-udvalget

321. Dommeren leder møderne og påser, at kommunen har foretaget de nødvendige undersøgelser efter servicelovens § 50, og om sagen er tilstrækkeligt oplyst til, at der kan træffes en retssikkerhedsmæssig forsvarlig afgørelse i sagen. Dommeren kan beslutte, at der skal indhentes flere oplysninger, og kan forlange, at der optages retsligt forhør efter retsplejelovens § 1018, hvilket vil sige, at dommeren kan indkalde personer til afhøring, hvis de nægter at udtale sig til sagen. Dommeren yder også vejledning om, hvordan reglerne skal forstås og anvendes, samt giver en retslig vurdering af de foreliggende oplysninger, jf. § 20, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Dommerens opgaver er nærmere beskrevet i forretningsordenen for børn og unge-udvalgene, bekendtgørelse nr. 1615 af 14. december 2016, hvor det i § 6 bl.a. fastsættes, at dommeren kan beslutte, at andre end de i servicelovens § 74, stk. 2 og 3, nævnte personer skal have lejlighed til at udtale sig over for udvalget.

Endvidere påser dommeren, at indehaveren af forældremyndigheden, den unge, der er fyldt 15 år, og eventuelle andre parter samt deres advokater har fået tilbud om at se sagens akter, at de er gjort bekendt med retten til at udtale sig, og at parterne er sikret partshøring, inden der træffes afgørelse, jf. servicelovens § 73 og § 74, stk. 2 og 3.

Det er dommeren, der leder udvalgets møde, og dommeren kan af hensyn til mødets forsvarlige afvikling træffe beslutning om at begrænse antallet af bisiddere for de personer, der efter servicelovens § 74, stk. 2 og 3, skal have lejlighed til at udtale sig om sagen, før der træffes afgørelse, jf. forretningsordenens § 6, stk. 3.

De pædagogisk-psykologisk sagkyndiges opgaver

322. De pædagogisk-psykologisk sagkyndige yder udvalget vejledning med hensyn til, om der er indhentet de fornødne sagkyndige udtalelser og undersøgelser til at belyse sagen samt vejledning med hensyn til, hvilke foranstaltninger der ud fra en børnesagkyndig vurdering må anses for bedst egnede til at fremme barnets eller den unges udvikling.

I forretningsordenen for børn og unge-udvalgene § 4 er det for så vidt angår inhabilitet fastsat, at de pædagogisk-psykologisk sagkyndige ikke kan deltage i behandlingen, hvis pågældende tidligere har udtalt sig i sagen eller på anden måde har deltaget i sagens behandling i forvaltningen. Samme krav gælder for stedfortræderne. Det fastsættes samtidig, at der kan ses bort fra kravet, hvis udvalget på grund af bestemmelsen i forretningsordenens § 4 mister sin beslutningsdygtighed, det vil sige hvis både medlemmet og stedfortræderen er inhabile i sagen efter reglen i § 4. Hvis de pædagogisk-psykologisk sagkyndige har medvirket ved en sag om forældremyndighed og samvær ved statsforvaltningen, eller i øvrigt har haft kontakt med parterne i sagen, skal det overvejes, om pågældende er inhabil efter forvaltningslovens regler.

Sagens afgørelse i børn og unge-udvalget

323. Børn og unge-udvalget er kun beslutningsdygtigt, når såvel dommeren som en af de pædagogisk-psykologisk sagkyndige og et medlem udpeget af kommunalbestyrelsen – eller deres respektive stedfortrædere – er til stede.

Efter servicelovens § 74, stk. 4, kræves der til vedtagelse af afgørelser efter servicelovens §§ 51, 58, 62 og 63, § 63 a, stk. 1, § 63 b, stk. 1, § 63 c, stk. 1 og 3, § 68 a, § 69, stk. 3, § 71, stk. 3-5, og § 75, stk. 3, samt § 11, stk. 1 og 2, og § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge at mindst 4 af børn og unge-udvalgets medlemmer stemmer for afgørelsen. Udvalget er således kun beslutningsdygtigt, hvis mindst 4 af udvalgets medlemmer (inkl. dommeren og en pædagogisk-psykologisk sagkyndig) er til stede, og vedtagelse af beslutningen kræver, at mindst 4 medlemmer stemmer for beslutningen, jf. forretningsordenen for børn og unge-udvalgene § 7, stk. 2.

Ved en afgørelse efter servicelovens § 78, stk. 4, er udvalget beslutningsdygtigt, når 3 af udvalgets medlemmer, herunder dommeren og en pædagogisk-psykologisk sagkyndig, og et medlem valgt af kommunalbestyrelsens medlemmer er til stede, jf. servicelovens § 74, stk. 4, 2. punktum. Afgørelsen træffes i disse tilfælde ved almindelig stemmeflerhed, dvs. at et flertal af de fremmødte skal stemme for beslutningen. Der henvises også til § 7 i bekendtgørelsen om forretningsorden for børn og unge-udvalgene.

I forretningsordenens § 7, stk. 3, fastsættes, at ingen udover udvalgets medlemmer og protokolføreren må deltage i mødet under voteringen. Dette betyder blandt andet, at medarbejdere fra kommunen, foruden sagens parter og deres advokater godt må være til stede under udvalgets behandling af sagen, men ikke under voteringen Medarbejdere fra kommunen kan ikke kræve at være til stede under udvalgets behandling af sagen.

Afgørelsen og begrundelsen for denne indføres umiddelbart efter voteringen i protokollen. Et medlem af udvalget kan kræve, at der tilføres protokollen en kort begrundelse for sit standpunkt. Når mødet er afholdt vil alene de dokumenter, som kommunen og parterne har tilført sagen samt protokollen være genstand for aktindsigt. Eventuelle notater som medlemmerne af udvalget og sekretariatet har gjort sig undervejs er at betragte som interne arbejdsdokumenter, som der ikke er ret til aktindsigt i, jf. forvaltningslovens § 12.

I servicelovens § 74, stk. 5, og forretningsordenens § 8, stk. 2, fastsættes, at såfremt dommeren ikke er enig i den trufne afgørelse, skal dette tilføres udvalgets protokol, og meddelelsen om udvalgets afgørelse skal indeholde oplysning om dommerens afvigende opfattelse.

Der skal gives meddelelse om den trufne afgørelse snarest muligt. Meddelelsen skal omfatte den fastsatte genbehandlingsfrist efter servicelovens § 62, og at en eventuel anke medfører udsættelse af, hvornår sagen skal behandles igen, jf. servicelovens § 62, stk. 3, 1. pkt. Børn og unge-udvalgets afgørelser skal efter servicelovens § 74, stk. 6, meddeles skriftligt og indeholde en begrundelse for afgørelsen samt

klagevejledning, der lever op til kravene i forvaltningslovens §§ 22-24 og § 25. Se punkt 23-25 for yderligere vejledning om børn og unge-udvalget.

Fuldbyrdelse af børn og unge-udvalgets afgørelser

324. Det er kommunen, der har ansvaret for, at de afgørelser, der træffes af børn og unge-udvalget, jf. servicelovens § 74 eller af formanden for udvalget efter reglerne om foreløbige afgørelser, jf. servicelovens § 75, bliver ført ud i livet.

Fuldbyrdelsen af en anbringelse skal ske så skånsomt som muligt over for barnet eller den unge og familien. En god information og inddragelse af barnet eller den unge og familien i det forberedende arbejde forud for anbringelsen, jf. servicelovens § 46, stk. 3 og 4, kan give såvel barnet eller den unge som familien en bedre oplevelse og forståelse af, at barnet eller den unge skal bo et andet sted, således at selve anbringelsen bliver mindre problemfyldt. Kommunen kan f.eks. lade familien og barnet eller den unge besøge det påtænkte anbringelsessted, eller der kan foranstaltes et møde med en person fra stedet.

En afgørelse truffet af børn og unge-udvalget skal iværksættes i umiddelbar tilknytning til afgørelsens vedtagelse for at kunne bevare sin retsvirkning.

Efter servicelovens § 64 fuldbyrdes afgørelser efter servicelovens §§ 51, 58 og 63, § 68, stk. 2, og § 68 a af kommunen. Kommunen har med henblik på at fuldbyrde børn og unge-udvalgets afgørelser adgang til forældremyndighedens indehavers bolig uden retskendelse. Da afgørelsen om en tvangsmæssig anbringelse er truffet i forhold til forældremyndighedens indehaver, vil der normalt være en formodning for, at barnet eller den unge opholder sig hos denne. Børn og unge-udvalgets afgørelse udgør et tilstrækkeligt grundlag for, at kommunen kan få adgang til hjemmet uden retskendelse, jf. servicelovens § 64. Der vil derfor ikke være noget grundlag for en domstol at tage stilling hertil. Kommunen skal i forbindelse med fuldbyrdelsen overholde lov om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter. I forbindelse med fuldbyrdelsen af afgørelsen har kommunen kun ret til at lede efter barnet eller den unge i forældremyndighedsindehaverens bolig, rum eller gemmer, og medtage barnet eller den unge, jf. servicelovens § 64, stk. 2. Repræsentanterne fra kommunen skal legitimere sig, når de ankommer til hjemmet. Kommunen har ikke adgang til andre mulige tilholdssteder for barnet eller den unge. Kommunen kan anmode om politiets bistand til at udøve disse beføjelser.

Hvis barnet eller den unge opholder sig hos andre end forældremyndighedsindehaveren, reguleres spørgsmålet om adgang til disses bopæl af retsplejelovens almindelige bestemmelser. I det omfang andre end forældremyndighedens indehaver gemmer barnet eller den unge med henblik på at unddrage barnet eller den unge fra kommunens fuldbyrdelse af børn og unge-udvalgets afgørelse, vil der efter omstændighederne kunne foreligge en overtrædelse af straffelovens § 215. Hvis dette er tilfældet, kan politiet foretage en ransagning, hvis betingelserne for ransagning i retsplejeloven er opfyldt. Ransagningen vil oftest foregå på baggrund af en anmodning fra kommunen. Det er en forudsætning, at en repræsentant fra kommunen er til stede i forbindelse med en eventuel ransagning.

I nogle tilfælde vil det være nødvendigt at afhente barnet eller den unge i det dagtilbud eller skole, som han eller hun går i. Dette bør være undtagelsen, og det bør ikke ske, mens der er andre børn eller unge til stede.

Det er som nævnt væsentligt i alle tilfælde, hvor der er truffet afgørelse om at gennemføre en foranstaltning tvangsmæssigt, at den trufne afgørelse gennemføres på en måde, der belaster barnet eller den unge mindst muligt. Heri ligger, at der skal udvises så meget hensynsfuldhed og skånsomhed som muligt i det enkelte tilfælde. Dette gælder også i de tilfælde, hvor der skønnes at være behov for at bede om politiets bistand.

Henvendelsen til politiet bør så vidt muligt ske skriftligt, eventuelt ledsaget af et udskrift af børn og unge-udvalgets protokol vedrørende den trufne afgørelse. Henvendelsen skal angive, hvilken bistand der ønskes, og hvorfor det anses for nødvendigt med politiets bistand f.eks. til at efterlyse eller hente barnet eller den unge. Kommunen kan endvidere anmode om, at politiet ikke optræder i uniform eller anvender politibiler, såfremt dette ud fra en konkret vurdering må anses for at være en fordel. Da en tvangsmæssig anbringelse ofte er en voldsom oplevelse for et barn eller en ung, vil det i de fleste tilfælde være hensigtsmæssigt, hvis politiet optræder i civil. I forbindelse med en afhentning af barnet eller den unge kan det blive nødvendigt med fysisk fastholdelse, men dette bør så vidt muligt undgås og kan kun foretages af politiet. Magtanvendelsen skal afpasses efter forholdene i den enkelte situation, og den må ikke gå ud over det strengt nødvendige. Det er i det hele taget vigtigt, at politiets bistand skal være en støtte til kommunens fuldbyrdelse af afgørelsen, således at politiet kun går aktivt ind i fuldbyrdelsen, hvis situationen udvikler sig, så det er absolut påkrævet.

Afhængig af den konkrete situation kan det være hensigtsmæssigt, at forældrene får mulighed for at ledsage barnet eller den unge til anbringelsesstedet. I alle tilfælde er det vigtigt, at barnet eller den unge ved, hvad der skal ske, og hvor barnet eller den unge bringes hen.

Foreløbige afgørelser

Serviceloven

§ 75. Formanden eller i dennes fravær næstformanden for børn og unge-udvalget kan træffe foreløbige afgørelser efter lovens §§ 51, 58 og 63, § 63 a, stk. 1, § 63 b, stk. 1, § 63 c, stk. 1 og 3, § 68 a, § 69, stk. 3, § 71, stk. 3-5, og § 78, stk. 4, samt § 11, stk. 1 og 2, og § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, som af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget.

Stk. 2-6. ---

325. Efter servicelovens § 75 kan børn og unge-udvalgets formand eller næstformanden træffe en foreløbig afgørelse om gennemførelse af undersøgelse efter servicelovens § 51, anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58, lægelig undersøgelse og behandling efter servicelovens § 63, anbringelse på delvist lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, jf. servicelovens § 63 a, stk. 1, anbringelse på sikrede døgninstitutioner, jf. servicelovens § 63 b, stk. 1, anbringelse på særligt sikrede afdelinger, jf. servicelovens § 63 c, stk. 1, videreførelse af en anbringelse, jf. servicelovens § 68 a, afbrydelse af forbindelsen m.v., jf. servicelovens § 71, stk. 3-5, forbud mod flytning og hjemtagning fra privat familiepleje, jf. servicelovens § 78, stk. 4, tilbageholdelse, jf. § 11, stk. 1 og 2, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge og brev- og telefonkontrol, jf. § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

I de tilfælde, hvor en foreløbig afgørelse skal følges op af en afgørelse om opretholdelse af foranstaltningen, vil der normalt være tale om en behandling af sagen i tre dele. Da afgørelser om undersøgelse efter servicelovens § 51 har en indlagt tidsbegrænsning i bestemmelsen, gælder der særlige regler herfor. For afgørelser efter servicelovens § 78, stk. 4, gælder der ligeledes særlige regler, jf. punkt 514-516.

Betingelserne for at træffe en foreløbig afgørelse

326. Formanden eller i dennes fravær næstformanden for børn og unge-udvalget kan træffe foreløbige afgørelser efter en række bestemmelser i serviceloven, jf. punkt 325 ff., når hensynet til barnets eller den

unges øjeblikkelige behov gør, at afgørelsen ikke kan afvente, at sagen behandles i børn og unge-udvalget.

Der skal således være et akut opstået behov for en foreløbig afgørelse om en bestemt foranstaltning. Det er afgørende, at sagen ikke kan afvente en mødebehandling i børn og unge-udvalget. Der skal foretages en konkret vurdering i hver enkelt sag.

Inden formanden for børn og unge-udvalget træffer en foreløbig afgørelse, skal forvaltningen have forsøgt at indhente samtykke fra forældremyndighedsindehaver til den påtænkte foranstaltning.

Der er tilstrækkeligt, at det af kommunens journal kan ses, at forvaltningen har forsøgt at få samtykke. Der er således ikke krav om et skriftligt samtykke.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse C-11-08: En gravid kvinde blev indlagt på en psykiatrisk afdeling med diagnosen paranoid skizofreni, men hun blev overført til en lukket psykiatrisk afdeling, da hun angreb en ansat. Under indlæggelsen fødte kvinden. Barnet blev straks derefter anbragt ved en tvangsmæssig beslutning truffet af formanden for børn og unge-udvalget.

Ankestyrelsen fandt, at der forelå en akut situation, men da kommunen ikke havde forsøgt at indhente et samtykke til en midlertidig anbringelse, og ikke havde givet en begrundelse herfor, var betingelserne for at træffe en formandsafgørelse ikke opfyldt.

Ud over det akutte skal der være materielt grundlag for den påtænkte foranstaltning. Det vil sige, at hvis man overvejer en anbringelse uden for hjemmet, skal der være et anbringelsesgrundlag.

Ankestyrelsens principafgørelse 124-09: Ankestyrelsen vurderede, at en drengs øjeblikkelige behov gjorde det nødvendigt, at formanden for børn og unge-udvalget traf en foreløbig afgørelse om behandling af drengen uden forældrenes samtykke.

Forældrene og drengen ønskede ikke at give samtykke til eventuel foretagelse af blodtransfusion under en blindtarmsoperation.

Ankestyrelsen lagde vægt på, at der var tale om en hastende operation, og at sagen derfor ikke kunne afvente behandling på et møde i børn og unge-udvalget.

Behovet for foreløbige afgørelser kan opstå i en række forskellige situationer. Det kan således dreje sig om akut opståede behov for en ganske kortvarig foranstaltning men også om situationer, hvor der udover det øjeblikkelige behov kan være eller vise sig at være behov for en længerevarende indsats, f.eks. hvis der er viden eller formodning om, at den person, som et anbragt barn eller ung skal have samvær med, jf. SEL § 71, stk. 4, har begået overgreb imod barnet eller den unge eller andre børn eller unge.

Praktiske forhold ved foreløbige afgørelser

327. Når der skal træffes en foreløbig afgørelse, kan der være tilfælde, hvor afgørelsen ikke kan afvente, at det bliver almindelig arbejdstid. Kommunerne skal derfor sikre sig, at det er muligt at fat i en medarbejder fra kommunen og formanden eller næstformanden for børn og unge-udvalget, der kan tage hånd om et barn eller en ung i de tilfælde, hvor der er akut brug for støtte til barnet eller den unge. Det kan for eksempel være tilfælde, hvor politiet skal afhøre et barn eller en ung under 18 år i forbindelse med

kriminalitet. I disse situationer skal politiet kunne tilkalde en kommunal repræsentant, der kan bistå den unge, jf. bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring, bekendtgørelse nr. 572 af 30. april 2015. Der kan endvidere være situationer, hvor der er begået alvorlige overgreb mod et barn eller en ung, således at det ikke er forsvarligt at lade barnet eller den unge forblive i hjemmet. Kommunerne kan søge børne- og socialministeren om tilladelse til at oprette en fælles social vagtordning, jf. lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 9 d.

Ankestyrelsen har en døgntelefon, som man kan rette henvendelse til, hvis der er tale om en akut underretning, som ikke kan vente til normal åbningstid. Ankestyrelsens akuttelefonnummer er: 61 89 73 79.

Kompetencen til at træffe foreløbige afgørelser

328. Det er alene formanden for børn og unge-udvalget, eller i dennes fravær næstformanden for udvalget, der kan træffe foreløbige afgørelser efter § 75, stk. 1. Kompetencen kan således ikke overlades til deres stedfortrædere eller kommunen.

Desuden har Ankestyrelsen, adgang til at træffe en foreløbig beslutning efter servicelovens § 75, stk. 5. Der er i Ankestyrelsen etableret et nødberedskab, således at man også uden for Ankestyrelsens normale åbningstid kan komme i kontakt med Ankestyrelsen pr. telefon. Nødberedskabet er beregnet til de situationer, hvor det vurderes, at en akut anbringelse af et barn eller en ung er nødvendig, og hvor det enten ikke er muligt at komme i kontakt med formanden for børn og unge-udvalget eller næstformanden, eller hvor denne ikke mener, at det er nødvendigt at træffe en foreløbig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 75, stk. 5 og 6. Nødberedskabet forudsættes alene anvendt, hvor der foreligger ekstraordinære omstændigheder.

Meddelelse om den foreløbige afgørelse

Serviceloven

§ 75. ---

Stk. 2. Forældremyndighedens indehaver og eventuelle andre parter, jf. § 72, skal inden 24 timer efter iværksættelsen af en foreløbig afgørelse have skriftlig meddelelse om afgørelsen samt en begrundelse for afgørelsen. Meddelelsen skal tillige indeholde oplysning om retten til efter forvaltningsloven at se sagens akter og til at udtale sig om sagen samt om retten til vederlagsfri advokatbistand.

Stk. 3-6. ---

329. Der skal inden 24 timer gives skriftlig meddelelse om den foreløbige afgørelse til forældremyndighedens indehaver og eventuelle andre parter. Meddelelsen skal endvidere indeholde oplysning om retten til at se sagens akter, retten til gratis advokatbistand efter servicelovens § 72, samt retten til at udtale sig. 24 timers fristen for meddelelsen til forældremyndighedens indehaver og eventuelle andre parter regnes fra kommunens iværksættelse af den foreløbige afgørelse. Tidspunktet for iværksættelsen vil være det tidspunkt, hvor afgørelsen føres ud i livet. I de tilfælde, hvor afgørelsen ikke umiddelbart kan effektueres, fordi barnet eller den unge holdes skjult, vil iværksættelsen være det tidspunkt, hvor kommunen tager skridt til iværksættelse af afgørelsen, f.eks. ved at kontakte politiet om bistand til at få barnet eller den unge eftersøgt. At man ikke kan finde forældremyndighedsindehaver eller eventuelle andre parter inden for de 24 timer trods en aktiv indsats, er ikke en ugyldighedsgrund.

Godkendelse af en foreløbig afgørelse

Serviceloven

§ 75. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. En foreløbig afgørelse efter stk. 1 skal snarest muligt og senest inden 7 dage efter iværksættelsen af afgørelsen forelægges børn og unge-udvalget til godkendelse, uanset om foranstaltningen er ophørt.

Stk. 4. En afgørelse, der er godkendt efter stk. 3, har gyldighed i 1 måned. En afgørelse vedrørende § 51 har gyldighed, indtil undersøgelsen er afsluttet, dog højst 2 måneder regnet fra den foreløbige afgørelse efter stk. 1. En afgørelse vedrørende § 78, stk. 4, har gyldighed, indtil der træffes en ny afgørelse om flytning eller hjemtagelse.

Stk. 5-6. ---

330. Formandens eller næstformandens afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 1, skal snarest muligt og senest inden 7 dage efter, at afgørelsen er truffet, forelægges udvalget til godkendelse, uanset om foranstaltningen måtte være ophørt, jf. servicelovens § 75, stk. 3. 7-dages fristen for forelæggelsen for børn og unge-udvalget regnes fra iværksættelsen. Ved beregningen af 7-dages fristen medregnes dagen for iværksættelsen samt søn- og helligdage. Hvis børn og unge-udvalget ikke har taget stilling til den foreløbige afgørelse inden 7 dage, bortfalder afgørelsen. 7-dages fristen er ufravigelig, uanset om forældremyndighedens indehaver eller andre parter ikke kan deltage på mødet, da det er et tilbud og ikke en pligt.

Godkendelsen af den foreløbige afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 3, drejer sig alene om den foreløbige afgørelse, som formanden eller næstformanden har truffet. Derfor sker bedømmelsen af gyldigheden af afgørelsen kun med udgangspunkt i det beslutningsgrundlag, som kommunen forlagde formanden eller næstformanden, da formanden eller næstformanden for børn og unge-udvalget traf sin afgørelse. Der skal ikke på dette tidspunkt tages stilling til, om der er grundlag for efterfølgende at træffe afgørelse om eksempelvis barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, jf. servicelovens § 58. Hvis kommunen har sagen klar til den endelige afgørelse ved godkendelsesmødet, kan børn og unge-udvalget dog behandle denne indstilling efter indstillingen om godkendelse. Man skal dog være opmærksom på, at procedurereglerne også er fulgt i forhold til behandlingen af den endelige afgørelse. Dette gælder f.eks., hvis sagen alligevel er på vej til at blive forelagt børn og unge-udvalget.

Ved godkendelsen skal udvalget tage stilling til, om betingelserne for den pågældende foranstaltning var opfyldt, og om foranstaltningen af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kunne afvente, at der blev holdt et møde i børn og unge-udvalget. Formanden eller næstformanden bliver ikke inhabil som medlem af børn og unge-udvalget, selv om pågældende traf den foreløbige afgørelse.

Hvis børn og unge-udvalget ikke godkender en foreløbig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet af et barn eller en ung, foreligger der ikke længere en anbringelse, og kommunen kan derfor ikke fastsætte en hjemgivelsesperiode.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 84-14: Når børn og unge-udvalget ikke godkender en formandsafgørelse om anbringelse, har kommunalbestyrelsen ikke hjemmel til at træffe afgørelse om hjemgivelse og en hjemgivelsesperiode. Anbringelsen er således bortfaldet.

Hvor længe gælder en foreløbig afgørelse

331. Efter servicelovens § 75, stk. 4, har en foreløbig afgørelse, der er godkendt efter stk. 3, gyldighed i 1 måned. Se undtagelserne herfra nedenfor. Derefter skal foranstaltningen ophøre, med mindre børn og unge-udvalget i mellemtiden har truffet afgørelse om at opretholde foranstaltningen efter servicelovens § 74.

Fristen beregnes fra afgørelsen om børn og unge-udvalgets godkendelse af den foreløbige afgørelse.

I de tilfælde, hvor foranstaltningen er ophørt inden udløbet af månedsfristen i stk. 4, kræves der ikke fornyet forelæggelse for børn og unge-udvalget, da formålet med en fornyet forelæggelse vil være at tage stilling til, om der fortsat skal være tvangsmæssige foranstaltninger. Selv om foranstaltningen er ophørt, inden 7-dages fristen er udløbet, skal børn og unge-udvalget alligevel godkende den foreløbige afgørelse, jf. servicelovens § 75, stk. 3.

Der er to undtagelser fra bestemmelsen om gyldighedsperioden for en foreløbig afgørelse.

Hvis der er truffet afgørelse om undersøgelse af barnet eller den unge efter servicelovens § 51, skal afgørelsen ikke forelægges udvalget inden 1 måned, da afgørelsen om en undersøgelse efter servicelovens § 51, jf. servicelovens § 75, stk. 4, har gyldighed, indtil undersøgelsen er afsluttet, dog højst 2 måneder. I dette tilfælde regnes 2 måneders fristen fra formandens afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 1.

Hvis der træffes en foreløbig afgørelse om, at et barn eller en ung ikke må hjemtages fra en privat familiepleje, jf. servicelovens § 78, stk. 4, vil dette ikke ændre på det forhold, at der er tale om et privat plejeforhold, foranstaltet af forældremyndighedens indehaver selv. Afgørelsen vil derfor have gyldighed, indtil der træffes en ny afgørelse om flytning eller hjemtagelse, eller kommunen vælger at træffe afgørelse om foranstaltninger efter kap. 11 i serviceloven.

Særligt om klage over foreløbige afgørelser

332. Forældremyndighedens indehaver, den unge over 12 år, samt andre parter i sagen har adgang til at klage over foreløbige beslutninger, jf. servicelovens § 168. Hvis der ikke skal ske fornyet forelæggelse for børn og unge-udvalget inden 1 måned, vil dette være en selvfølge, da der dermed er truffet endelig afgørelse i sagen, når børn og unge-udvalget har godkendt afgørelsen inden 7 dage. Der er adgang til at indbringe børn og unge-udvalgets godkendelse af formandens foreløbige afgørelse for Ankestyrelsen og dermed en mulighed for at få prøvet grundlaget for den foreløbige afgørelse også i de tilfælde, hvor sagen på ny forelægges udvalget til endelig afgørelse om fortsat iværksættelse af de tvangsmæssige foranstaltninger inden udløbet af gyldighedsperioden (1 måned) for den foreløbige afgørelse. Dette gælder også, selvom børn og unge-udvalget efterfølgende træffer beslutning om anbringelse uden for hjemmet.

For at undgå at sagen behandles flere steder samtidig, er det fastsat, at klagen over den foreløbige afgørelse ikke kan behandles i Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag om anbringelse efter servicelovens § 58 ved udvalget. Dvs. at sagen ikke kan behandles, før endelig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet er truffet i børn og unge-udvalget, eller barnet eller den unge er blevet hjemgivet.

Ankestyrelsens kompetence vedrørende foreløbige afgørelser

333. Direktøren for Ankestyrelsen (eller den, der af direktøren er bemyndiget hertil) har efter servicelovens § 75, stk. 5, samme adgang som formanden for børn og unge-udvalget til at træffe en foreløbig afgørelse og kan pålægge kommunen at gennemføre afgørelsen. Direktørens foreløbige afgørelse, der har gyldighed en måned, skal ikke godkendes. Direktøren kan dog undtagelsesvis bestemme, at den foreløbige afgørelse skal godkendes af Ankestyrelsen snarest muligt og senest inden 7 dage efter iværksættelsen af afgørelsen, uanset at foranstaltningen er ophørt. Reglerne i servicelovens § 75, stk. 2 og 4, om underretning af forældremyndighedens indehaver og om gyldighedsperiode, finder tilsvarende anvendelse i situationer, hvor direktøren træffer en foreløbig afgørelse.

I tilfælde, hvor direktøren for Ankestyrelsen har truffet en foreløbig afgørelse efter servicelovens § 75, stk. 5, og hvor børn og unge-udvalget ikke inden 1 måned træffer afgørelse i fuld overensstemmelse med direktørens foreløbige afgørelse, skal børn og unge-udvalget straks orientere Ankestyrelsen herom, jf. servicelovens § 75, stk. 6.

Børn og unge-udvalgets afgørelse om ikke at træffe afgørelse i overensstemmelse med direktørens foreløbige afgørelse har i disse tilfælde ikke virkning, før direktøren snarest muligt og senest inden 10 dage efter afgørelsen har taget stilling til, om afgørelsen alligevel skal have virkning. Formålet hermed er at sikre barnet eller den unge mod at blive flyttet frem og tilbage, således at der bliver kontinuitet i barnets eller den unges anbringelsesforløb.

Hvis direktøren træffer afgørelse om, at børn og unge-udvalgets afgørelse om ikke at iværksætte foranstaltninger ikke skal have virkning, træffer Ankestyrelsen afgørelse efter reglerne i servicelovens § 65, stk. 3, jf. servicelovens § 75, stk. 6, senest 8 uger fra børn og unge-udvalgets afgørelse. Herved træffer Ankestyrelsen en endelig afgørelse, som det påhviler kommunen at gennemføre. Afgørelser efter § 65, stk. 3, og § 168 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for retten, jf. servicelovens § 169, stk. 1.

Hvis direktøren ikke finder grundlag for, at sagen behandles efter servicelovens § 65, stk. 3, kan børn og unge-udvalgets afgørelse iværksættes umiddelbart herefter.

Om Ankestyrelsens beføjelser i øvrigt til at gå ind i en sag, uden at der foreligger en klage, henvises til servicelovens § 65 og punkt 596.

Kapitel 13

Forældrerettede indsatser, forældrepålæg og ungepålæg

334. Dette kapitel omhandler forældrerettede indsatser, forældrepålæg og ungepålæg. Indledningsvis redegøres for den forståelse af ansvaret som forældremyndighedsindehaver, som ligger til grund for anvendelsen af forældrerettede indsatser og forældreansvar. Efterfølgende beskrives reglerne for, hvornår kommunen skal meddele forældre, der ikke lever op til deres forældreansvar, et forældrepålæg, herunder hvilke sanktioner der er ved manglende efterlevelse. Sidst i kapitlet gennemgås reglerne for anvendelse af ungepålæg, som kan anvendes til udsatte børn og unge mellem 12 og 17 år, som er inde i en uheldig udvikling.

Ansvaret som forældremyndighedsindehaver

335. Hovedformålet med servicelovens bestemmelser om forældrepålæg samt muligheden for at tilbyde forældrerettede indsatser f.eks. i form af evidensbaserede familieprogrammer, er at yde støtte til udsatte børn og unge ved at hjælpe og stille krav til deres forældre om, at de påtager sig ansvaret som forældre.

Som forældremyndighedsindehaver har man et særligt ansvar over for sit barn, indtil det fylder 18 år, medmindre barnet før det fyldte 18. år har indgået ægteskab. Forældremyndighedens indehaver skal drage omsorg for barnet og kan træffe beslutning om dets personlige forhold ud fra barnets interesse og behov. Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende behandling. Dette følger af forældreansvarslovens § 2.

Dette forældreansvar bygger på antagelsen om, at et barns nærmeste er dets forældre, og at disse derfor er nærmest til at yde barnet beskyttelse og varetage dets interesser.

Forældremyndigheden og den pligt, der følger heraf, er ikke bare en formel ting. Forældre er i de fleste tilfælde – hvor børn og forældre bor sammen – de vigtigste personer i styringen af opdragelsen. Forældre bliver særligt vigtige for børnene på grund af de følelsesmæssige bånd og de fælles erfaringer og oplevelser. Forældrenes egen adfærd er den vigtigste påvirkning, idet børn lægger mærke til, hvad forældrene gør.

Forældrene bliver derved rollemodeller for børnene. Forældrene er stadigvæk helt centrale figurer i et barns eller en ungs liv, selv om børnene, efterhånden som de bliver ældre, i stigende grad påvirkes af andre som f.eks. søskende, kammerater og andre voksne. Forældrene har en afgørende indflydelse i forhold til barnets eller den unges udvikling, adfærd og holdninger.

Sammenhæng mellem forældrepålæg og øvrige foranstaltninger og indsatser, der retter sig imod forældre

336. Som det fremgår af servicelovens § 19, er det centralt at se hele den kommunale indsats på børne- og ungeområdet i en sammenhæng. Kommunen skal sikre, at den indsats, der iværksættes over for børn og unge og deres familier efter serviceloven, indgår som en del af den samlede indsats over for børn og unge. Der lægges dermed op til en sammenhængende indsats, der på tværs af lovgivning, administrative strukturer og faglige kompetencer skal opfylde det overordnede formål.

Forældrepålæg skal derfor ses i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger, der er mulige i medfør af bl.a. lov om social service. De foranstaltninger, som kommunen kan vælge at iværksætte, omfatter dels tilbud om forskellige former for hjælp og støtte i hjemmet og nærmiljøet, og dels anbringelse af barnet uden for hjemmet med eller uden samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden, jf. servicelovens §§ 52 og 58, se kapitel 17 og 18 om foranstaltninger og foranstaltninger der kan gennemføres tvangsmæssigt.

Der kan f.eks. tilbydes forældrene deltagelse i et rådgivningsforløb eller familieprogram kan tilbydes forældrene som en forebyggende indsats efter § 11, stk. 3, lige som der kan træffes afgørelse om foranstaltninger efter servicelovens § 52, uden at det får som følge, at der træffes afgørelse om forældrepålæg, hvis forældrene ikke vil modtage tilbuddet eller reelt ikke deltager i programmet. På den anden side er det også muligt at skride direkte til en afgørelse om forældrepålæg, hvis kommunen vurderer, at det er nødvendigt, eller det vil være formålsløst i den konkrete sag at sætte et familieprogram i gang på frivillig basis.

Hvis problemerne i en familie har en karakter, så et forældrepålæg vurderes at være relevant men ikke tilstrækkeligt til at løse problemerne, kan kommunen – samtidig med at der træffes afgørelse om forældrepålæg – gøre brug af de muligheder, den i øvrigt har f.eks. for iværksættelse af forebyggende foranstaltninger efter servicelovens § 52.

Det bemærkes i den forbindelse, at der i almindelighed bør iværksættes en forebyggende indsats over for unge og deres forældre, der har behov for hjælp til at forstå samfundets forventninger og krav.

Frivillighed før tvang

337. Det generelle udgangspunkt er, at frivillighed går forud for tvang. Det følger af det almindelige proportionalitetsprincip. Det skal således først vurderes, om en frivillig løsning er mulig, inden der træffes afgørelse om forældrepålæg.

Efter servicelovens § 11 og § 52 har kommunen mulighed for at iværksætte forskellige typer af frivillige foranstaltninger. En indsats efter servicelovens § 52 skal med udgangspunkt i barnets eller den unges og familiens konkrete situation forsøge at løse problemerne og ikke blot mindske symptomerne på problemerne.

Det kan være relevant at tilbyde frivillige familieprogrammer med udgangspunkt i servicelovens § 52 til forældre, der ikke opfylder deres forældreansvar, men som gerne vil indgå i et samarbejde om at forbedre forholdene. Iværksættelse af et familieprogramadskiller sig derfor væsentligt fra afgørelse om forældrepålæg, idet en afgørelse om forældrepålæg ikke kræver samtykke. – Formålet med et evidensbaseret familieprogram er at hjælpe udsatte børn og unge ved at skabe en holdningsændring hos forældrene, således at forældrene i højere grad søger at leve op til deres forældreansvar. Dette hjælper dem til at understøtte barnets eller den unges behov og udvikling og til at de påtager sig deres forældreansvar. Herudover skal de evidensbaserede familieprogrammer give forældrene nogle konkrete redskaber, så de bliver i stand til at skabe en adfærdsændring i forhold til ansvaret for deres barns udvikling.

Tilbud om deltagelse i et frivilligt, målrettet evidensbaseret familieprogram vil ofte være et velegnet første skridt i en indsats, som skal give forældrene bedre forudsætninger for at løfte forældrerollen og kan efter en konkret vurdering gives med hjemmel i § 11, stk. 3, eller § 52, stk. 3.

Der kan henvises til Socialstyrelsens hjemmeside herom for en nærmere vejledning om metodeprogrammet og beskrivelse af, hvad evidensbaserede familieprogrammer er (http://socialstyrelsen.dk/born-og-unge/programmer-med-evidens). Her fremgår det også, hvilke programmer, Socialstyrelsen kan give vejledning om og understøtte brugen af.

Forældrepålæg

Serviceloven

§ 57 a. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om at meddele forældremyndighedsindehaveren et forældrepålæg, jf. stk. 3, når der er risiko for, at et barns eller en ungs udvikling er i fare, og det vurderes at bero på, at forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar.

Stk. 2-8. ---

338. Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke lever op til sit forældreansvar i en sådan grad, at barnets eller den unges udvikling er i fare, *skal* kommunen træffe afgørelse om et forældrepålæg.

Et forældrepålæg er et specificeret, fremadrettet krav om en eller flere konkrete opgaver og pligter, som indehaverne af forældremyndigheden skal påtage sig. Med et forældrepålæg stilles således krav om konkret, aktiv deltagelse fra indehaverne af forældremyndigheden i forbindelse med deres barns udvikling.

Forældrepålæg er en pålagt foranstaltning i modsætning til frivillige foranstaltninger efter serviceloven, som f.eks. støtteforanstaltninger efter servicelovens § 52. Der er derfor en række betingelser, som skal

være opfyldt, før der kan meddeles et forældrepålæg. I punkt 341 ff. beskrives og uddybes betingelser og rammer for ordningen med forældrepålæg.

Hvis forældre ikke efterlever et forældrepålæg, skal kommunen træffe afgørelse om, at pålægget ikke er efterlevet med den virkning, at betingelserne for at få udbetalt børne- og ungeydelse ikke er opfyldt og at det pågældende barn eller den pågældende unge ikke medregnes ved beregningen af boligstøtte. Det forudsætter dog, at klare oplysninger viser, at et pålæg ikke er efterlevet, og at dette ikke beror på undskyldelige omstændigheder. Reglerne ved manglende efterlevelse af et forældrepålæg uddybes i punkt 358-359.

Afgørelse om forældrepålæg

339. Hvis forældrene nægter at tage imod et frivilligt tilbud, eller hvis kommunen ikke mener, at det i det konkrete tilfælde er formålstjenelig at iværksætte et frivilligt evidensbaseret familieprogram, skal kommunen træffe afgørelse om et forældrepålæg.

Det skal imidlertid altid først vurderes, om en frivillig løsning er mulig, inden der træffes afgørelse om forældrepålæg, men der er samtidig mulighed for at gå direkte til et forældrepålæg uden først at give et frivilligt tilbud, hvis de konkrete problemers karakter taler for det.

For eksempel kan en skole oplyse kommunen om, at et forældrepar konsekvent nægter at deltage i forældremøder, konsultationer og lignende. Hvis kommunen efter en undersøgelse af barnets eller den unges forhold vurderer, at forældrenes manglende deltagelse er et væsentligt problem i forhold til det konkrete barns skolegang, og at det er af væsentlig betydning af hensyn til barnets behov for særlig støtte, kan kommunen skønne, at det mest hensigtsmæssige er at gå direkte til at pålægge forældrene at deltage i forældremøder og forældrekonsultationer frem for først at tilbyde en frivillig foranstaltning.

Målgruppen for forældrepålæg

340. Forpligtelsen til at meddele forældre et forældrepålæg supplerer de eksisterende muligheder for at yde særlig støtte efter § 52 i serviceloven. Målgruppen for anvendelsen af forældrepålæg er derfor familier, hvor en § 50-undersøgelse har vist, at der er behov for at iværksætte en foranstaltning. Det er således vigtigt at se forpligtelsen til at meddele et forældrepålæg i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger, der er mulige i medfør af serviceloven.

Mere specifikt er målgruppen for forældrepålæg de forældre, der faktisk er i stand til at påtage sig deres ansvar som forældre, men som af forskellige årsager ikke vil eller ikke har intentioner om at gøre det.

I de fleste sager, hvor et barn eller en ung har behov for særlig støtte, vil kommunen have et løbende samarbejde og en løbende dialog med forældrene. Kommunen har på baggrund af samarbejdet og dialogen mulighed for at vurdere, om forældrene er villige til at samarbejde. Det kan bl.a. inddrages i vurderingen, om forældrene har været lydhøre og samarbejdsvillige i forhold til tidligere forslag om foranstaltninger og løsningsforslag fra kommunens side.

Før der meddeles et forældrepålæg, skal kommunen for det første vurdere, at det vil hjælpe det konkrete barn eller ung i forhold til eksempelvis at få en god skolegang eller at stoppe en kriminel udvikling, hvis forældrene udfører nogle konkrete pligter eller opgaver. For det andet skal det vurderes, at forældrene er i stand til at udføre de konkrete opgaver og pligter, og at de vil blive styrket i deres forældrerolle, hvis de efterlever pålægget.

Forældre med individuelle vanskeligheder, f.eks. fordi de er udviklingshæmmede eller psykisk syge, vil som udgangspunkt ikke være omfattet af målgruppen, idet de netop på grund af deres særlige forhold ikke kan forventes til enhver tid at opfylde deres forældreforpligtelser.

I visse tilfælde kan der være tale om normalt begavede forældre, som er både fysisk og psykisk raske, men som ikke har de nødvendige ressourcer til at varetage opgaven som forældre f.eks. på grund af manglende forståelse for børneopdragelse og evt. manglende forståelse af danske normer og adfærd. Et forældrepålæg vil ikke kunne stå alene over for disse forældre, idet det ikke alene vil kunne bidrage til løsning af problemerne i familien. Disse forældre og børn vil ofte også have brug for rådgivning og vejledning omkring forældrerollen, hvorfor de bør støttes på anden vis, f.eks. ved at kommunen tilbyder familien at deltage i et nærmere tilrettelagt familieprogram.

Eksempel inden for målgruppen:

En ung pige er 16 år og har netop afsluttet 9. klasse. Hun har begået grov kriminalitet i form af hærværk og tyveri, og kommunen laver i forbindelse med indsatsen en handleplan efter servicelovens 140. I den forbindelse indkalder kommunen pigens forældre til et møde. Forældrene nægter at deltage i mødet og forholder sig generelt afvisende overfor at samarbejde med kommunen om at løse problemerne.

Efter en undersøgelse af pigens forhold vurderer kommunen, at forældrene grundlæggende er i stand til at påtage sig deres forældreansvar, samt at det er vigtigt, at forældrene inddrages og deltager i løsningen af problemerne. Forældrene falder derfor med deres adfærd inden for målgruppen for et forældrepålæg, og de meddeles et pålæg om at deltage i de møder, som kommunen indkalder dem til i forbindelse med deres datters kriminalitet. Et forældrepålæg vil her kunne mindske risikoen for, at der bliver behov for en mere indgribende foranstaltning.

Der henvises endvidere til eksemplerne under punkt 352.

Eksempel uden for målgruppen:

En dreng er 13 år og går i 6. klasse. Han er en meget vild dreng, og hans opfarende adfærd er blevet mere og mere forstyrrende for undervisningen. Da han en dag på et ret uskyldigt drilleri reagerer meget voldeligt overfor en kammerat og overfor den lærer, der forsøger at løse konflikten, kontakter hans klasselærer først hans forældre og dernæst kommunen.

Drengens forældre var ikke opmærksomme på, at han har adfærdsmæssige problemer. Forældrene tilkendegiver klart over for kommunen, at de gerne vil samarbejde om at løse problemerne. Forældrene er derfor ikke inden for målgruppen for et forældrepålæg, da det mest hensigtsmæssige vil være at iværksætte en frivillig foranstaltning efter servicelovens § 52.

Betingelser for at meddele et forældrepålæg

341. I servicelovens § 57 a, stk. 1, opstilles der to generelle betingelser, der skal være opfyldt, før der skal meddeles et forældrepålæg.

Den første generelle betingelse for at meddele et forældrepålæg er, at et barns eller en ungs udvikling er i fare. Et barns eller en ungs udvikling vil være i fare, hvis det antages, at barnet eller den unge har sociale problemer og vanskeligheder af en sådan karakter, at barnet eller den unge som følge af sine individuelle vanskeligheder ikke udvikler sig på lige fod med andre jævnaldrende, bl.a. for så vidt angår

personlig udfoldelse og opnåelse af gode sociale relationer. Samtidig skal muligheden for at meddele et forældrepålæg ses i sammenhæng med de øvrige foranstaltninger, der er mulige i medfør af lov om social service. Det vil sige, at kommunen skal vælge den foranstaltning, der bedst kan hjælpe den unge.

Før der meddeles et forældrepålæg, skal der derfor, på baggrund af § 50-undersøgelsen, foreligge en sagligt velbegrundet stillingtagen, som tilkendegiver, at barnets eller den unges udvikling er i fare.

Den anden betingelse er, at kommunen vurderer, at forholdene beror på, at forældremyndighedsindehaveren ikke i tilstrækkelig omfang har levet op til sit ansvar som forælder og dermed har været medvirkende til barnets eller den unges negative udvikling. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis forældremyndighedsindehaveren ikke har reageret på meddelelser fra skolen om et barns fravær. Denne betingelse hænger nøje sammen med definitionen af målgruppen og er nøjere beskrevet ovenfor.

Ved fælles forældremyndighed

342. Afgørelser om forældrepålæg kan kun træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Hvis forældrene har fælles forældremyndighed, træffes afgørelsen i forhold til begge indehavere af forældremyndigheden. Det vil således være op til forældremyndighedsindehaverne sammen at sikre, at pålægget efterleves.

I de tilfælde, hvor et barn eller en ung har fast ophold hos andre end forældremyndighedsindehaveren, vil der ikke kunne anvendes et forældrepålæg. Begrundelsen herfor er, at det alene er indehaveren af forældremyndigheden, der i kraft af indholdet i forældremyndigheden kan holdes fast på et defineret ansvar for barnet. I nogle tilfælde kan der være problemer i forhold til flere børn eller unge i en familie. Hvis kommunen overvejer at anvende forældrepålæg for at løse problemerne, skal betingelserne være opfyldt og afgørelserne træffes individuelt i forhold til hvert enkelt barn på baggrund af konkrete vurderinger.

Situationer som udløser et forældrepålæg

343. I servicelovens § 57 a, stk. 2, opstilles, hvilke konkrete situationer der skal begrunde et pålæg.

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2. Meddelelse af et forældrepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om,

1) at barnet eller den unge har ulovligt skolefravær, eller undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,

2) at barnet eller den unge har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,

3) at barnet eller den unge har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer, eller

4) at forældremyndighedsindehaveren nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 3-8. ---

De fire nævnte situationer i servicelovens § 57 a, stk. 2, udgør en udtømmende liste over forhold, der skal føre til en afgørelse om forældrepålæg. Nedenfor gennemgås nærmere, hvornår der kan være tale om de fire forskellige forhold:

Ulovligt fravær

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2. Meddelelse af et forældrepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om,

1) at barnet eller den unge har ulovligt skolefravær, eller undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,

2-4) ---

Stk. 3-8. ---

344. Regelmæssig deltagelse i undervisningen er en forudsætning for, at den enkelte elev får det maksimale faglige og sociale udbytte af den undervisning, der tilrettelægges i folkeskolen. Ifølge folkeskolelovens § 35 skal forældremyndighedens indehaver eller den, der faktisk sørger for barnet, medvirke til, at barnet opfylder undervisningspligten, og må ikke lægge hindringer i vejen herfor.

Undervisningspligten indebærer bl.a., at anmodning om fravær, der ikke er begrundet i sygdom, skal godkendes af skolen. I modsat fald er der tale om ulovligt fravær.

Ulovligt fravær kan have mange årsager. Skyldes fraværet, at en elev har svært ved at følge med i skolen, forudsættes det, at problemet bliver løst i samarbejde mellem skolen, eleven, forældrene og eventuelt pædagogisk-psykologisk rådgivning med henblik på en eventuel iværksættelse af specialundervisning eller anden specialpædagogisk bistand. Ulovligt fravær kan være begrundet i, at en elev udebliver fra skolen i kortere eller længere tid, uden at forældrene griber ind (dvs. pjækkeri), eller begrundet i, at forældrene selv lægger hindringer i vejen for deres barns opfyldelse af undervisningspligten, f.eks. ved at tage deres barn med på en kortere eller længere ferie i udlandet. I sådanne tilfælde kan et forældrepålæg om eksempelvis at følge barnet i skole være en formålstjenlig foranstaltning.

Der kan også være andre årsager til ulovligt fravær. Der kan være tale om børn fra familier, som ikke har tradition for uddannelse, eller hvor der ikke er forståelse for betydningen af elevers kontinuerlige fremmøde i skolen. I sådanne tilfælde vil det ofte være formålstjenligt at tilbyde rådgivning og vejledning til forældrene om skolegangens betydning for barnets udvikling.

Ulovligt fravær vil ofte medføre, at eleven ved genoptagelse af sin normale skolegang får vanskeligheder ved at følge undervisningen på det klassetrin, som eleven tilhører.

For nærmere information om fravær i folkeskolen henvises til Undervisningsministeriet bekendtgørelse nr. 696 af 23. juni 2014 om elevers fravær fra undervisning i folkeskolen. Reglerne om fravær fra undervisning i friskoler er reguleret af lovbekendtgørelse nr. 166 af 25. februar 2013 om friskoler og private grundskoler m.v. Det fremgår af lovens § 6, stk. 2, at skolens leder skal påse, at de undervisningspligtige elever deltager i undervisningen, og at forældrene kan anmodes om at give skolen skriftlig oplysning om grunden til en elevs udebliven fra undervisning. Skyldes udeblivelsen sygdom af mere end to ugers varighed, kan skolens leder forlange lægeattest. Hvis en elev ikke opfylder undervisningspligten, indberetter skolens leder det til kommunen i elevens bopælskommune.

Bestemmelsen om forældrepålæg omfatter både ulovligt fravær fra undervisning i folkeskolen og i friskolerne.

Ved »undervisningspligten ikke i øvrigt opfyldes« forstås, at barnet eller den unge ikke modtager en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. I tilfælde, hvor barnet eller den unge hjemmeundervises eller hjemtages til hjemmeundervisning under sådanne omstændigheder som nævnt i servicelovens § 57 a, stk. 1, skal der således foretages en vurdering af, om undervisningspligten opfyldes. Efter friskolelovens § 35, stk. 1, fører kommunen tilsyn med den undervisning, børnene eller de unge får i hjemmet m.v. (hjemmeundervisning).

Kriminalitet

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2. Meddelelse af et forældrepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om,

1) ---

2) at barnet eller den unge har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,

3-4) ---

Stk. 3-8. ---

345. Fokus er her de tidlige faser, hvor barnet eller den unge er på vej ud i en kriminel løbebane. Formålet med et forældrepålæg i disse tilfælde er at forebygge, at barnet eller den unge ender i alvorligere kriminalitet f.eks. bandekriminalitet. Et enkeltstående butikstyveri vil typisk ikke være tilstrækkeligt til at begrunde et forældrepålæg. Et forældrepålæg vil typisk heller ikke være egnet ved meget alvorlige forbrydelser, hvor der ofte skal en mere omfattende indsats til.

Det er ikke et krav, at barnet eller den unge er dømt for kriminalitet. I den forbindelse bemærkes, at unge under den kriminelle lavalder på 15 år ikke kan ifalde strafferetligt ansvar.

Politiet skal underrette kommunerne skriftligt, når der er mistanke om at unge under 18 år har begået kriminalitet.

Herudover skal politiet underrette kommunen om et barn eller en ungs kriminalitet i en række andre tilfælde.

For så vidt angår unge under 15 år, er der i retsplejelovens § 821 d, stk. 1 og 2, fastsat regler om politiets underretning af de sociale myndigheder i forbindelse med sager, hvor børn under 14 år er mistænkt. Politiet skal som udgangspunkt underrette de sociale myndigheder i forbindelse med anholdelse og afhøring.

For så vidt angår unge mellem 15 og 18 år skal politiet underrette de sociale myndigheder om sagen, når en sigtet mellem 1 og 18 år skal afhøres, og sigtelsen angår overtrædelse af straffeloven eller forhold, der efter loven kan medføre frihedsstraf. Underretningen sker til de sociale myndigheder i den kommune, hvor sigtede bor. En repræsentant for de sociale myndigheder skal så vidt muligt have adgang til at overvære de afhøringer, der foretages af politiet eller af retten.

I andre tilfælde – dvs. når den unge ikke anholdes eller afhøres – skal de sociale myndigheder i den kommune, hvor den unge har bopæl, underrettes, hvis den unge har begået kriminalitet, der ikke er bagatelagtig, og hvor der kan være behov for støtte fra de sociale myndigheder. Underretning af de

sociale myndigheder skal også ske, hvis der i øvrigt foreligger oplysninger, der giver formodning om, at den unge har behov for særlig støtte.

Yderligere information om behandlingen af sager mod unge lovovertrædere og herunder politiets underretning af de sociale myndigheder kan findes i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om unge lovovertrædere – behandling af sager mod unge lovovertrædere.

Adfærds- eller tilpasningsproblemer

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2. Meddelelse af et forældrepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om,

1-2) ---

3) At barnet eller den unge har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer,

4) ---

Stk. 3-8. ---

346. Alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer hos et barn eller en ung kan være flere forskellige ting, og det kan komme til udtryk på en række forskellige måder.

Der kan f.eks. være tale om problemer, der kommer til udtryk i skolen, ved at barnet eller den unge opfører sig truende eller på anden måde uacceptabelt over for jævnaldrende eller lærere. Er det ikke muligt at skabe den nødvendige dialog med eleven og forældrene, skal skolen inddrage de kommunale skolemyndigheder.

Andre eksempler kan være ekstremt indadvendt adfærd, der alene skyldes et barns isolering fra omverden. Det kan eksempelvis være et barn i børnehavealderen, hvor en børnefagligundersøgelse peger på, at barnets udvikling og trivsel er i fare, og at dette forhold skyldes forældrenes manglende stimulering af barnet.

Det er særlig vigtigt at være opmærksom på børn med funktionsnedsættelse. Når det drejer sig om børn med funktionsnedsættelse som eksempelvis ordblindhed eller ADHD, kan det være svært at se den nedsatte funktionsevne. Man skal her være opmærksom på, om manglende forældreansvar er en del af årsagen til eventuelle problemer, eller om adfærden alene skyldes barnets funktionsnedsættelse. Forældrepålægget skal kun anvendes, der hvor et større forældreansvar vil bidrage til at løse problemet. På samme måde skal man være særligt opmærksom på børn, der eventuelt endnu ikke har fået en diagnose som årsag til den nedsatte funktionsevne.

Forældremyndighedsindehaveren nægter at samarbejde

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2. Meddelelse af et forældrepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om,

1-3) ---

4) at forældremyndighedsindehaveren nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 3-8. ---

347. Det er som hovedregel nødvendigt, at forældrene deltager aktivt i løsningen af et barns eller en ungs problemer og samarbejder med kommunen herom. Her kan være tale om situationer, hvor forhold omkring f.eks. barnet eller den unges skolegang eller den sociale situation i øvrigt kræver, at forældrene tager særlig del i løsningen af problemerne.

Manglende samarbejde kan eksempelvis tænkes at bestå i, at forældremyndighedens indehaver ikke kommer til forældremøder eller ikke møder op, når kommunen har indkaldt dem til et møde, f.eks. i forbindelse med udarbejdelse af en handleplan, jf. servicelovens § 140. En faglig uenighed mellem forældrene og kommunen om et relevant skoletilbud til barnet eller den unge, eller en uenighed om, hvorvidt barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte, bør afklares i dialog med forældrene og eventuelt ved de relevante klageinstanser.

Der kan også være tale om en situation, hvor forældremyndighedsindehaveren afviser at samarbejde med Ungdommens Uddannelsesvejledning om planlægning af den unges uddannelse efter folkeskolens 9. klasse. Det forudsættes, at grundbetingelsen om, at barnets eller den unges udvikling er i fare, stadig er opfyldt. Kommunen kan og skal til brug for vurderingen af, om disse betingelser er opfyldt, indhente relevante oplysninger fra offentlige myndigheder og private. Problemernes art og omfang skal kortlægges og beskrives gennem den § 50-undersøgelse, der skal foretages.

Indhentning af oplysninger

348. Det er centralt i forhold til barnets, den unges og forældremyndighedsindehavernes retssikkerhed, at kommunen indsamler de nødvendige relevante oplysninger for at kunne foretage en kvalificeret vurdering af, om betingelserne er opfyldt.

§ 11 a i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder en udtømmende beskrivelse af, hvem kommunen kan *forlange* at få oplysninger af. Der henvises til vejledning om retssikkerhed og administration for nærmere beskrivelse af disse regler.

Forældrepålægs indhold

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Et forældrepålæg angiver en eller flere konkrete handlepligter for forældremyndighedsindehaveren, som skal være egnede til at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer, og som står i rimeligt forhold til formålet. Det kan herunder fastsættes, at forældremyndighedsindehaveren skal

1) sikre barnets eller den unges fremmøde i skolen ved personligt at følge barnet eller den unge i skole,

2) deltage i forældremøder og konsultationer vedrørende barnets eller den unges skolegang,

3) sikre barnets eller den unges deltagelse i konkrete fritidsaktiviteter ved at følge barnet eller den unge til det pågældende sted,

4) sikre, at barnet eller den unge er hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt,

5) deltage i et af kommunen tilbudt familieprogram eller

6) deltage i møder med relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 4-8. ---

349. Det fremgår af servicelovens § 57 a, stk. 3, at et forældrepålæg skal angive en eller flere konkrete handlepligter for indehaveren af forældremyndigheden. Forældrepålægget skal være et specificeret, fremadrettet krav om en eller flere konkrete handlepligter, som forældremyndighedsindehaveren skal påtage sig med henblik på, at barnets eller den unges udvikling bringes uden for fare. Formålet er at sikre, at forældremyndighedsindehaveren bidrager til løsningen af barnets eller den unges problemer. Det afgørende er, at forældrepålægget skal være egnet til at løse problemerne i den konkrete sag.

Det er en konkret vurdering, hvilke handlepligter der er egnede til at løse problemerne i den konkrete sag. Det er også en konkret vurdering, om det er tilstrækkeligt at lade forældrepålægget indeholde én handlepligt, eller om det skal være en sammensætning af flere handlepligter. Forældrepålægget skal dog stå i rimeligt forhold til formålet, og det er samtidig vigtigt at holde sig for øje, at forældrepålæg kan være en indgribende foranstaltning for den enkelte forælder.

I pålægget skal kommunen præcist angive, hvad den eller de konkrete handlepligter skal bestå i. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 37-16 om angivelse af konkrete handlepligter ved forældrepålæg.

Kommunen har således mulighed for at fastlægge de konkrete pålæg inden for visse rammer, som afgrænses af:

- At pålæggene skal være egnede til at bidrage til en løsning af problemerne i den konkrete sag. Det vil sige, at der skal være en direkte sammenhæng mellem pålæggenes indhold og den adfærd eller ændring i adfærd, som man ønsker hos barnet eller den unge.
- At efterlevelsen af pålægget skal være realistisk for forældrene. Det betyder, at der ved fastlæggelsen af pålægget f.eks. skal tages højde for barnets eller den unges alder i forhold til, om forældrene har reel mulighed for at efterleve pålægget.
- At pålæggets indhold skal stå i rimeligt forhold til formålet med pålægget og de problemer, der søges løst. Det vil sige, at der skal være et rimeligt forhold mellem, hvor indgribende pålægget er, og hvor omfattende problemet er.
- At forældrene kun kan pålægges at foretage handlinger eller lignende, som ligger inden for rammerne af ansvarlig forældremyndighedsudøvelse. Det vil eksempelvis sige, at forældrene naturligvis ikke kan pålægges at låse deres børn inde.
- At forældrepålæggene skal være sagligt velbegrundede og i øvrigt ligge inden for formålet i lov om social service. Det vil sige, at forældrepålægget skal være egnet til at løse problemet, således at barnet gives samme udviklingsmuligheder som andre børn.

– At pålæggets indhold i den konkrete sag skal fastlægges, så forældrene har mulighed for at opfylde deres øvrige forpligtelser f.eks. i forhold til familiens øvrige børn og i forhold til arbejdspladsen eller uddannelsesinstitutionen.

Foranstaltninger uden forældremyndigheds indehaverens samtykke

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. Hvis der er truffet afgørelse om forældrepålæg efter stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse efter § 52, stk. 1, om at iværksætte foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 2, 3, 6 og 9, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det vurderes, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke.

Stk. 5-8. ---

350. Når kommunen har truffet en afgørelse om forældrepålæg efter § 57 a, stk. 1, giver det adgang til at iværksætte en række forskellige foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 2, 3, 6 og 9. Efter § 57 a, stk. 4, kan disse foranstaltninger iværksættes, uanset forældremyndighedsindehaveren ikke samtykker til dette. For at kunne iværksætte foranstaltninger imod forældremyndighedsindehaverens ønske er det et krav, at kommunen har vurderet, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke. Iværksættelsen af en foranstaltning vil være en selvstændig afgørelse.

Tidsmæssig afgrænsning af forældrepålæg

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2-4. ---

Stk. 5. Afgørelsen om forældrepålæg træffes for en afgrænset periode af højst 12 måneders varighed. Forældrepålægget kan forlænges med højst 6 måneder ad gangen.

Stk. 6-8. ---

351. Et forældrepålæg skal meddeles for en på forhånd fastlagt periode, der højst kan være 12 måneder. Det er vigtigt af hensyn til forældremyndighedsindehavernes retssikkerhed, at det af afgørelsen fremgår klart, hvor længe forældrepålægget gælder.

Kommunen kan beslutte, at pålægget skal forlænges med højst 6 måneder ad gangen, hvis betingelserne for at træffe afgørelse om forældrepålæg stadig er opfyldt. Inden forældrepålægget kan forlænges, skal der foretages en ny vurdering af, om de handlepligter, der er indeholdt i forældrepålægget, stadig er egnede til at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer.

Der er ikke fastsat en grænse for, hvor mange gange et pålæg kan forlænges, eller hvor længe en forældremyndighedsindehaver i alt kan være underlagt forældrepålæg.

Der er dog en naturlig grænse for den tidsmæssige udstrækning ved, at betingelserne til stadighed skal være opfyldt herunder den betingelse, at forældrepålægget skal være egnet til at løse problemerne.

Både for den enkelte afgørelse og for afgørelsen inklusiv forlængelser gælder det, at den tidsmæssige udstrækning skal stå i rimeligt forhold til formålet med pålægget og de problemer, der søges løst.

Som eksempel kan nævnes et pålæg om at deltage i et evidensbaseret familieprogram bestående af to weekendophold. Et sådan pålæg vil typisk kun skulle vare den periode, som de to weekendophold varer. Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke møder op til weekend-opholdene, vil pålægget kunne forlænges, ligesom udbetalingen af børne- og ungeydelsen vil kunne stoppe og det pågældende barn eller den pågældende unge vil ikke kunne medregnes ved beregningen af boligstøtten, jf. punkt 358-359 om manglende efterlevelse af forældrepålæg.

Krav til en afgørelse om forældrepålæg

352. Det er vigtigt, at både forældrene og barnet eller den unge informeres om, hvilken foranstaltning der er truffet afgørelse om. Herudover skal selve afgørelsen om forældrepålæg indeholde en række nødvendige informationer.

Både afgørelser om forældrepålæg og afgørelser om manglende efterlevelse af et forældrepålæg skal være skriftlige. Det følger af forvaltningslovens generelle regler om skriftlighed.

Det er kommunens opgave at sikre, at det klart fremgår for forældremyndighedsindehaverne, hvilke konkrete opgaver og pligter de får pålagt. Der henvises også til Ankestyrelsens principafgørelse 37-16 om angivelse af konkrete handlepligter i kommunens afgørelse. Kommunen skal også sikre, at det står tydeligt for dem, hvordan de kan efterleve det og dermed også, hvornår et pålæg anses for ikke at være efterlevet. Når det gælder tosprogede forældre bør kommunen derfor være opmærksom på, om det er nødvendigt at få pålægget oversat til forældrenes modersmål.

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2-5. ---

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen skal oplyse forældremyndighedsindehaveren om, at overholdelse af pålægget er en betingelse for at modtage børne- og ungeydelsen, jf. lov om en børne- og ungeydelse, og for, at det pågældende barn eller den pågældende unge medregnes ved beregningen af boligstøtten, jf. lov om individuel boligstøtte.

Stk. 7-8. ---

Herudover skal kommunen, som det fremgår af servicelovens § 57 a, stk. 6, oplyse forældrene om konsekvenserne af, at et forældrepålæg ikke efterleves. Dette betyder således, at betingelserne for at få udbetalt børne- og ungeydelse ikke længere er opfyldt, og at udbetaling af ydelsen derfor vil blive stoppet. Kommunen skal desuden oplyse, at det pågældende barn eller den pågældende unge ikke kan medregnes ved beregningen af boligstøtten såfremt et forældrepålæg ikke efterleves, jf. lov om individuel boligstøtte.

En afgørelse om forældrepålæg er omfattet af de almindelige klageregler. Afgørelsen skal være ledsaget af en vejledning om klageadgang med angivelse af klageinstans og oplysning om fremgangsmåden ved indgivelse af klagen.

Eksempler på forældrepålæg

Eksempel 1:

En dreng er 13 år og går i 7. klasse. Han er enebarn. Han har boet alene med sin mor, fra han var 5 år, da forældrene blev skilt, og moderen har den fulde forældremyndighed.

Drengen møder meget ofte for sent eller slet ikke i skole og har som regel ikke lavet lektier. Lærerne vurderer det som et væsentlig problem i forhold til hans skolegang, at han har så stort ulovligt fravær. Hans lærere har desuden i flere tilfælde taget ham i at sniffe lightergas. Derudover oplever hans lærere, at hans mor ikke møder op til forældremøder og forældrekonsultationer, så de har svært ved at få en dialog i gang med hans mor om problemerne.

Når hans mor bliver kontaktet fra skolen, afviser hun lærernes oplysninger om, at han ikke kommer til tiden, og at han ikke har lavet lektier. Og hun er ikke enig i, at der er et problem med hans skolegang.

Skolen underretter de sociale myndigheder, som vurderer, at han har behov for særlig støtte og derfor laver en undersøgelse af hans forhold efter servicelovens § 50. I den forbindelse indhenter kommunen en række oplysninger, og på baggrund af en helhedsbetragtning af familiens ressourcer og problemer vurderes det, at det er problematisk i forhold til hans udvikling, at han har så stort ulovligt fravær. Kommunen vurderer, at hans mor grundlæggende er i stand til at påtage sig sit ansvar, men at hun ikke prioriterer sin søns skolegang særlig højt.

Drengens mor stiller sig stadig afvisende i forhold til problemerne, og det lykkes ikke at blive enige om en frivillig foranstaltning. Undersøgelsen resulterer derfor i, at kommunen meddeler drengens mor et forældrepålæg.

I forældrepålægget fastsættes det, at moderen personligt skal følge hendes søn i skole til undervisningsstart hver dag i tre måneder. Herudover pålægges hun at deltage i samtlige forældremøder og forældrekonsultationer på skolen i seks måneder. Kommunen underretter skolen om, at der er meddelt et forældrepålæg til drengens mor, samt hvilke pligter pålægget indeholder.

Kommunen følger herefter løbende op på pålæggets efterlevelse ved at tage kontakt til skolelederen. Samtidig overvejes det løbende, om pålægget stadig er relevant i forhold til drengens problemer.

Eksempel 2:

En pige er 13 år, går i 7. klasse, og bor hjemme hos sine forældre. Forældrene bor sammen og deler forældremyndigheden.

Hun er del af en gruppe unge, som politiet flere gange har set i gang med at stjæle cykler og knallerter. Herudover har politiet flere gange taget hende for besiddelse og brug af euforiserende stoffer. Hun er stadig mindreårig, hvorfor politiet kontakter forældrene og gør opmærksom på, at deres datter indgår i en kriminel gruppe. Forældrene accepterer ikke politiets forklaring om, at deres datter er

på vej ud i kriminalitet. De mener, at hun er ung, og at hun skal have lov til at prøve sine egne grænser af.

Politiet kan ikke nå ind til forældrene og kontakter derfor kommunen. Pigen og hendes familie er allerede kendt i kommunen, da pigen også har haft problemer i skolen. Skolen har kontaktet kommunen, fordi de ikke kan få en dialog i gang med forældrene omkring hendes problemer. Hun har en truende adfærd – både over for skolelæreren og over for de andre børn.

Kommunen foretager en § 50-undersøgelse af hende og hendes families forhold, hvor der bl.a. indhentes oplysninger fra politi og skole. På baggrund af denne undersøgelse, vurderer kommunen, at pigen har problemer, der er så store, at der skal sættes en foranstaltning efter serviceloven i værk for familien. Det vurderes, at forældrene mangler viden om børneopdragelse og konkrete redskaber til at sætte grænser for deres barn.

På denne baggrund tilbyder kommunen pigens forældre at deltage i et evidensbaseret familieprogram. Familieprogrammet strækker sig over 3 måneder med undervisning og rådgivning 2 hverdagsaftener hver uge.

Pigens forældre nægter at deltage i et sådan familieprogram, da de for det første ikke mener, at der er problemer og for det andet mener, at det vil tage for meget af deres tid.

Idet forældrene ikke frivilligt vil deltage i familieprogrammet, vælger kommunen derfor at meddele pigens forældre et forældrepålæg. Forældrene pålægges at deltage i det pågældende familieprogram, da kommunen bl.a. vurderer, at det vil være egnet til at løse problemerne, står i rimeligt forhold til problemerne og ikke hindrer forældrene i at udfylde deres øvrige familiemæssige og arbejdsmæssige forpligtelser. Kommunen underretter kursuslederen om, at der er meddelt et forældrepålæg til forældrene, som forpligter dem til at deltage i kursuslederens familieprogram.

Kommunen følger herefter løbende op på pålæggets efterlevelse ved at tage kontakt til kursuslederen en gang om måneden. Kursuslederen oplyser, at forældrene møder op til samtlige undervisningsgange.

Eksempel 3:

En dreng er 4 år og enebarn, og bor alene med sin far. Faren er førtidspensionist, og tilbringer det meste af dagen derhjemme, hvor han hovedsageligt ser fjernsyn.

Kommunen vurderer, efter at have udarbejdet en børnefaglig undersøgelse efter servicelovens § 50, at drengens udvikling og trivsel er i fare, da drengen har behov for kontakt med andre jævnaldrene, fordi han ikke opnår tilstrækkelig stimulering af at være hjemme med faderen alene. Kommunen vurderer på baggrund af den børnefaglige undersøgelse endvidere, at drengens far i øvrigt er i stand til at tage vare på sønnen og også, at han er i er i stand til at følge sin søn i dagtilbud. Drengens far udtrykker tydeligt over for kommunen, at han sagtens selv kan tage sig af sin søn, og at sønnen ikke har brug for andet kontakt end faderen. Kommunen forsøger at få faderen til at forstå drengens behov for kontakt med andre, men det vil han ikke høre på.

På baggrund af kommunens vurdering af drengens behov bliver det besluttet at pålægge drengens far at søge dagtilbud til sønnen efter servicelovens § 56, jf. § 52, stk. 3, nr. 1, uden samtykke fra faderen. Da drengens far hører dette fortæller han, at han absolut ikke har tænkt sig at skulle følge

sønnen i dagtilbud hver morgen. På den baggrund vurderer kommunen det nødvendigt at træffe afgørelse om at meddele drengens far et forældrepålæg om at følge sønnen i dagtilbud hver dag i tre måneder. Kommunen underretter drengens nye dagtilbud om, at der er meddelt et forældrepålæg til drengens far, samt hvilke pligter pålægget indeholder.

Efter 3 uger henvender drengens far sig til kommunen og fortæller, at sønnen har været meget mere udadvendt siden han har startet i dagtilbuddet, og at han derfor fremadrettet vil samarbejde om støtten til sønnen, og følge sønnen i dagtilbud. Kommunen træffer herefter afgørelse om, at pålægget bortfalder, da formålet er opnået.

Opfølgning

353. I de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at betingelserne for at meddele et forældrepålæg er opfyldt, skal kommunen træffe en afgørelse og fastsætte det nærmere indhold i forældrepålægget. Et forældrepålæg kan variere i indhold og udstrækning, alt efter hvilke konkrete problemer der søges afhjulpet i den enkelte familie.

Forudsætningen for, at forældrepålægget får den nødvendige effekt, så barnet eller den unge med støtte og opbakning fra forældrene kommer ind i en positiv udvikling, er, at forældrepålægget også efterleves i praksis.

For at kunne sikre, at forældrepålægget efterleves i praksis, følger der en forpligtelse for kommunen til løbende at holde sig orienteret om barnets eller den unges forhold og i særdeleshed om forældrenes efterlevelse af de handlepligter, som forældrepålægget fastsætter.

Opfølgning er også central i forhold til den løbende vurdering af, om forholdene, der lå bag pålægget, stadig eksisterer, og om forældre-pålægget stadig er egnet til at løse barnets eller den unges problemer.

Inddragelse af fagpersoner og private personer

354. Kommunens muligheder for at følge op på et forældrepålæg ville være af meget begrænset omfang, hvis kommunen ikke kunne drage nytte af den viden, som de fagpersoner, der er tættest på barnet eller den unge, sidder inde med. Ordningen lægger derfor op til, at fagpersoner kan inddrages i sagsforløbet omkring et forældrepålæg, i det omfang det er nødvendigt for kommunernes vurdering af, om et meddelt forældrepålæg efterleves i praksis.

Fagpersonerne har ofte den direkte kontakt til barnet eller den unge og dets forældre, hvorfor de også er de nærmeste til at kunne bemærke eventuelle problemer i forhold til et barn eller en ung, og forældrenes evne eller vilje til at samarbejde omkring løsningen af barnets eller den unges problemer. Det er derfor naturligt, at kommunen først og fremmest inddrager disse fagpersoner i sagsforløbet og gør brug af deres viden og erfaringer i forhold til den involverede familie.

For at sikre, at kommunerne kan holde sig orienteret om forældrenes aktiviteter og efterlevelse af et meddelt pålæg, kan kommunen meddele de relevante fagpersoner f.eks. pædagogerne i et klubtilbud eller folkeskolelæreren, oplysninger om forældrepålægget og dets indhold i forhold til de implicerede forældre, hvis meddelelse herom er et nødvendigt led i sagens behandling.

Kommunernes adgang til at videregive oplysninger af fortrolig karakter er reguleret i databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven. Hvis kommunen konkret skønner, at der er behov for eksempelvis skolens inddragelse for at følge med i, om forældrene efterlever et pålæg om f.eks. at følge barnet i skole, har kommunen beføjelse til at give skolen meddelelse om, at der i forhold til de implicerede forældre er

truffet afgørelse om et pålæg bestående i, at forældrene skal følge barnet i skole hver dag i en bestemt periode. Det skal understreges, at der i alle tilfælde vil være tale om en konkret vurdering, om kommunen kan videregive fortrolige eller følsomme oplysninger i medfør af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven.

Kommunens adgang til at videregive oplysninger om et meddelt forældrepålæg til relevante private personer er reguleret i forvaltningslovens § 27 sammenholdt med straffelovens § 152. Det følger af disse regler, at fortrolige oplysninger kan videregives bl.a. til private, hvis videregivelsen i det konkrete tilfælde må anses for berettiget. I det omfang videregivelsen af oplysningerne om forældrepålægget er nødvendig for kommunens mulighed for at påse overholdelsen af pålægget, må videregivelsen anses for berettiget.

Hvis kommunen sender orienteringen til fagpersoner eller andre private på en måde, der medfører, at videregivelsen af oplysningerne er omfattet af databeskyttelsesforordningen og databeskyttelsesloven, f.eks. ved at maile eller faxe orienteringen, skal reglerne i disse regelsæt.

Den omstændighed, at kommunerne skal bruge oplysningerne om forældrenes aktiviteter og efterlevelse af pålægget med henblik på at vurdere, om betingelserne for at få udbetalt børne- og ungeydelsen er opfyldt, nødvendiggør, at kommunerne med de beføjelser, der består i henhold til §§ 11 a–11 c i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, kan indhente alle oplysninger, der må anses for nødvendige for at behandle sagen.

Kommunen har ansvaret for at følge op

355. Forpligtelsen til at holde øje med, om et forældrepålæg efterleves, ligger udelukkende hos kommunen, som til brug for vurderingen heraf inddrager relevante fagpersoner eller privatpersoner og indhenter oplysninger, som kan belyse, om et pålæg efterleves. Der påhviler ikke de pågældende fagpersoner eller privatpersoner en egentlig tilsynsforpligtelse, hvorefter de af egen drift skal påse, at forældrene efterlever pålægget.

Kommunen kan som led i opfølgningen f.eks. løbende tage kontakt til skolen, som vil være orienteret om forældrepålægget, og bede om oplysninger om, hvorvidt skolen er bekendt med, at forældrene har sørget for at følge barnet i skole i overensstemmelse med det meddelte pålæg. Skolen har ikke pligt til aktivt at følge med i, om pålægget efterleves, men kan benytte sig af deres viden omkring forældrenes fremmøde med barnet. Kommunen kan i disse tilfælde indhente oplysningerne hos skolen efter de gældende bestemmelser i §§ 11 a-11 c i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Hvornår skal der følges op?

356. Den omstændighed, at forældrepålæggene kan sammensættes på flere forskellige måder, indebærer, at der ikke på forhånd kan sættes intervaller eller tidsmæssige grænser for, hvornår og i hvilket omfang kommunen skal søge at indhente oplysninger omkring forældrenes efterlevelse af pålæggene.

Et forældrepålæg kan f.eks. indeholde tre forskellige handlepligter, hvorefter forældrene skal:
- Følge barnet eller den unge i skole hver dag i en periode på 30 dage begyndende fra en bestemt dato.
- Sørge for, at barnet eller den unge deltager i fritidsaktiviteter ved at følge barnet eller den unge dertil i en periode på 3 måneder.
- Deltage i forældremøder og konsultationer vedrørende barnets eller den unges skolegang i et helt skoleår.

I disse tilfælde vil kommunen skulle følge op på forældrepålægget på forskellige tidspunkter for derved at kunne vurdere, om forældrene efterkommer de enkelte handlepligter i forældrepålægget.

Kommunen kan f.eks. følge op på et sådant forældrepålæg ved at rette henvendelse til barnets skole efter ca. 14 dage fra kommunens afgørelse for at få oplyst, om forældrene er mødt frem med barnet eller den unge i overensstemmelse med forældrepålægget om, at barnet eller den unge skal følges i skole hver dag.

På samme måde kan kommunen vælge at rette henvendelse til den fritidsklub, som skal modtage barnet eller den unge, fortløbende i den angivne periode på 3 måneder for at få oplyst, om barnet eller den unge reelt møder op til fritidsaktiviteten, herunder om forældrene har været synlige ved barnets fremmøde i det konkrete fritidstilbud.

Endelig kan kommunen med deres kendskab til, hvornår skolen afholder deres konsultationer og forældremøder, rette henvendelse til skolen umiddelbart efter møderne for derved at få oplyst, om forældrene er mødt op i overensstemmelse med forældrepålægget.

Bortfald af forældrepålæg

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2-7. ---

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om bortfald af pålægget, hvis kommunalbestyrelsen vurderer,

1) at forholdet, der lå bag pålægget, ikke længere eksisterer, eller

2) at forældrepålægget ikke længere er egnet til at løse barnets eller den unges problemer.

357. Servicelovens § 57 a, stk. 8, regulerer, hvornår et pålæg bortfalder. Der er tale om en udtømmende opregning.

Pålægget bortfalder ved kommunens beslutning, hvis det forhold, der har begrundet pålægget, ikke længere er til stede, f.eks. hvis barnet eller den unge, som tidligere har haft et omfattende ulovligt skolefravær, nu møder i skole hver dag.

Et forældrepålæg, der er meddelt på grund af ulovligt skolefravær, eller fordi undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes, bortfalder ikke som følge af, at forældrene hjemtager barnet eller den unge til hjemmeundervisning. Kun hvis det vurderes, at undervisningspligten rent faktisk opfyldes, er der grundlag for at træffe afgørelse om bortfald.

Et pålæg bortfalder endvidere ved kommunens beslutning, hvis det ikke længere er egnet til at løse de foreliggende problemer. Det kan f.eks. være i en situation, hvor et pålæg om at sikre barnets eller den unges deltagelse i bestemte fritidsaktiviteter i kommunen ikke længere er meningsfyldt, fordi indehaveren af forældremyndigheden og barnet er flyttet til en anden landsdel, eller hvor forældremyndighedsindehaveren har efterlevet pålægget, men det har vist sig, at det ikke har påvirket barnets eller den unges problemer i en positiv retning.

Kommunerne skal i øvrigt være opmærksomme på, at bortfald af et konkret pålæg kan kombineres med et nyt pålæg med nye handlepligter.

Kommunen kan træffe afgørelsen om bortfald af pålægget af egen drift og *skal* gøre det, hvis den bliver opmærksom på, at grundlaget har ændret sig. Kommunen kan også tage sagen op på baggrund af en henvendelse fra forældrene.

Afgørelse om manglende efterlevelse

Serviceloven

§ 57 a. ---

Stk. 2-6. ---

Stk. 7. Hvis kommunen vurderer, at den, der er meddelt et forældrepålæg efter stk. 1, ikke efterlever pålægget, og at den manglende efterlevelse ikke beror på undskyldelige omstændigheder, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om dette. Afgørelsen er gældende for ét kvartal.

Stk. 8. ---

358. Hvis en kommune, på baggrund af de informationer den får under den løbende opfølgning på et forældrepålæg, vurderer, at forældrepålægget ikke er efterlevet, skal kommunen træffe afgørelse om, at forældrepålægget ikke er efterlevet. En sådan afgørelse resulterer i, at udbetalingen af børne- og ungeydelsen for det kommende kvartal stoppes og det pågældende barn eller den pågældende unge medregnes ikke ved beregningen af boligstøtten fra den kommende måned, hvilket beskrives nærmere i næste afsnit om stop for udbetaling af børne- og ungeydelsen og reduktion af boligstøtten.

Efter servicelovens § 57 a, stk. 7, er det kommunens opgave at følge op på og vurdere, om et meddelt forældrepålæg er efterlevet. Det betyder f.eks., at kommunen skal undersøge, om en forældremyndighedsindehaver, som har fået pålæg om at sikre, at barnet opholder sig hjemme på visse tidspunkter, har taget skridt til at sikre dette. Kommunen kan i den forbindelse tage kontakt til politiet for at få bekræftet, at politiet ikke længere møder barnet eller den unge på gaden sent om natten.

Udgangspunktet er, at et forældrepålæg skal efterleves fuldt ud i hele den periode, pålægget er i kraft. Hvis forældremyndighedsindehaveren pludselig viser vilje til at efterleve pålægget omkring det tidspunkt, hvor betingelserne for at være berettiget til børne- og ungeydelsen og for at medregne det pågældende barn eller den pågældende unge ved beregningen af boligstøtten skal være opfyldt, skal kommunen vurdere, om den opståede vilje er reel, eller om der er tale om forsøg på omgåelse. Hvis kommunen træffer afgørelse om, at pålægget ikke er efterlevet, med henvisning til forældrenes forsøg på at omgå reglerne, kræver det dog klare oplysninger, der støtter denne antagelse.

Det skal ikke vurderes, i hvilken grad et forældrepålæg er efterlevet, men blot konstateres om det er efterlevet eller ej, og om en eventuel manglende efterlevelse skyldes undskyldelige omstændigheder. Det vil sige, at ét tilfælde af manglende efterlevelse skal føre til afgørelse om manglende efterlevelse, med mindre der er undskyldelige omstændigheder. Da stop for udbetaling af børne- og ungeydelsen og reduktion af boligstøtten kan have alvorlige konsekvenser for den pågældende familie, er det dog vigtigt, at kommunen træffer sin afgørelse om manglende efterlevelse på baggrund af klare informationer.

Herudover er det en forudsætning for at træffe afgørelse om manglende efterlevelse, at der ikke er undskyldelige omstændigheder ved den manglende efterlevelse. Det kan f.eks. være, hvis en forældremyndighedsindehaver er blevet pålagt at deltage i et familieprogram, som den pågældende ikke har

haft mulighed for at deltage i på grund af sygdom og f.eks. kan fremlægge en lægeerklæring. Det er kommunen, der vurderer, om der i de konkrete tilfælde foreligger undskyldelige omstændigheder.

Efter servicelovens § 57 a, stk. 7, skal afgørelse om manglende efterlevelse af et pålæg træffes med virkning for det førstkommende kvartal og for ét kvartal ad gangen. Hvis indehaveren af forældremyndigheden efter et kvartal med stop for udbetaling af børne- og ungeydelsen og reduktion af boligstøtten stadig ikke efterlever pålægget, og kommunen vurderer, at betingelserne for at opretholde pålægget stadig er gældende, skal kommunen træffe en ny afgørelse med efterfølgende stop for udbetaling af børne- og ungeydelsen og reduktion af boligstøtten for det næste kvartal også.

Kommunen skal i den forbindelse være opmærksom på de tidsterminer, der gælder i forhold til udbetalingen af børne- og ungeydelsen og boligstøtten.

Der ligger *ikke* i forbindelse med afgørelsen om manglende efterlevelse af pålæg en vurdering hos kommunen om det hensigtsmæssige i at stoppe for udbetalingen af børne- og ungeydelsen og reducere boligstøtten i den konkrete sag. Der er alene tale om en konstatering af, at et forældrepålæg ikke er efterlevet.

Stop for betaling af børne- og ungeydelse og reducering af boligstøtten

359. Med reglerne om styrkelse af forældreansvaret er det blevet tilføjet som en betingelse for at få børne- og ungeydelse efter lov om en børne- og ungeydelse, at kommunen ikke for det pågældende kvartal har truffet afgørelse om manglende efterlevelse af et forældrepålæg, jf. lov om en børne- og ungeydelse § 2, stk. 1, nr. 5.

Det fremgår af lov om en børne- og ungeydelse, at betingelserne for at få udbetalt børne- og ungeydelsen skal være opfyldt den første dag i kvartalet f.eks. den 1. januar. Det betyder, at hvis en kommune har truffet afgørelse om et forældrepålæg den 15. november og en måned herefter vurderer, at pålægget ikke efterleves, så skal der træffes en afgørelse om dette inden den 1. januar, med det resultat at udbetalingen af børne- og ungeydelsen for januar kvartal stoppes.

Børne- og ungeydelsen udbetales af skattemyndighederne. Børneydelsen (børn under 15 år) udbetales kvartalsvis. Ungeydelsen (15-17 årige) udbetales månedsvis. Ydelsen udbetales som hovedregel til moderen og gives første gang for det hele kvartal efter det kvartal, hvori barnet er født og sidste gang i den måned, hvor den unge fylder 18 år.

Det er en betingelse for, at barnet/den unge kan medregnes ved beregning af boligstøtten, at kommunen ikke har truffet afgørelse efter § 57 a, stk. 7, i lov om social service om manglende efterlevelse af et forældrepålæg vedrørende et barn, jf. lov om individuel boligstøtte § 7 a, stk. 1, nr. 2.

I forhold til betingelsen vedrørende forældrepålæg, er den bagvedliggende afgørelse gældende for et kvartal. Denne tidsmæssige fastsættelse af afgørelsens gyldighedsperiode fremgår af § 57 a, stk. 7, i lov om social service, hvorefter en afgørelse om manglende efterlevelse af et forældrepålæg er gældende for et kvartal.

Når kommunen har truffet afgørelse om manglende efterlevelse af et forældrepålæg vedrørende et barn, omregnes boligstøtten med virkning fra begyndelsen af den måned, der følger nærmest efter, at afgørelsen er truffet.

Når afgørelsen om, at barnet ikke skal medregnes, ikke længere er gældende, skal boligstøtten omregnes, når ændringen er indtrådt, hvilket i praksis vil sige fra begyndelsen af den måned, der følger nærmest

efter ændringen. Hvis afgørelsen ophører med at være gældende fra den 1. i en måned, kan boligstøtten omregnes fra begyndelsen af denne måned.

Ungepålæg

Serviceloven

§ 57 b. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om at meddele et barn eller en ung i alderen 12-17 år et ungepålæg, når barnet eller den unge har adfærdsproblemer eller udviser negativ adfærd af en sådan karakter, at der er risiko for, at barnets eller den unges udvikling er i fare, og når det vurderes, at et frivilligt samarbejde med barnet eller den unge og forældremyndighedsindehaveren om støtte efter § 52, stk. 3, ikke er tilstrækkeligt til at afhjælpe barnets eller den unges problemer. Afgørelsen om ungepålæg kan træffes uden forældremyndighedsindehaverens samtykke.

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

1) har ulovligt skolefravær, eller at undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,

2) har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,

3) har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer eller

4) nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 3. Et ungepålæg skal angive en eller flere konkrete handlepligter for barnet eller den unge, som vurderes at være egnede til at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer, og som står i rimeligt forhold til formålet. Det kan herunder fastsættes, at barnet eller den unge skal

1) modtage en eller flere foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 8 eller 9,

2) være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt eller

3) bidrage til at genoprette forrettet skade.

Stk. 4. Hvis der er truffet afgørelse om ungepålæg efter stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse efter § 52, stk. 1, om at iværksætte foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 8 eller 9, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det vurderes, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke.

Stk. 5. § 57 a, stk. 5 og 8, finder tilsvarende anvendelse på ungepålægget efter stk. 1.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen skal ved afgørelse om ungepålæg efter stk. 1 overveje, om der samtidig bør træffes afgørelse om forældrepålæg efter § 57 a.

Stk. 7. Politiet kan yde bistand til kommunen ved udøvelsen af beføjelser efter § 64, stk. 2, når disse beføjelser udøves i forbindelse med en afgørelse om ungepålæg.

Stk. 8. Børne- og socialministeren kan efter forhandling med justitsministeren fastsætte nærmere regler om politiets bistand til kommunerne i forbindelse med gennemførelse af ungepålæg.

360. Kommunen er forpligtet til at træffe afgørelse om ungepålæg over for børn eller unge i alderen 12-17 år, som har adfærdsmæssige problemer eller udviser negativ adfærd af en sådan karakter, at det udgør en risiko for barnets eller den unges udvikling, og hvor det ikke umiddelbart er muligt at imødegå denne risiko gennem frivilligt samarbejde med barnet eller den unge, jf. servicelovens § 57 b. Afgørelsen om ungepålæg kan træffes uden forældremyndighedsindehaverens samtykke.

Ungepålæg vil ofte kunne anvendes i sammenhæng med et forældrepålæg. Eksempelvis kan det vurderes nødvendigt at sikre forældrenes aktive opbakning til barnets eller den unges efterlevelse af et ungepålæg, og i sådanne situationer skal der som udgangspunkt træffes afgørelse om forældrepålæg. Læs mere om ungepålæg i sammenhæng med forældrepålæg under punkt 374.

Formålet med ungepålæg

361. Formålet med ungepålægget er at få barnet eller den unge ind i en positiv udvikling, og det er afgørende for anvendelse af ungepålægget, at det indgår i en fremadrettet bestræbelse på at ændre barnets eller den unges adfærd og ikke som en straf med bagudrettet perspektiv. Pålægget gives efter en konkret vurdering, er et led i den forebyggende indsats og har ikke karakter af en enkeltstående reaktion eller sanktion over for et bestemt forhold.

Ungepålægget skal i forlængelse heraf ses i sammenhæng med øvrige forebyggende foranstaltninger og den samlede indsats over for det enkelte barn eller den enkelte unge og dennes familie. Pålægget vil typisk anvendes, hvor samarbejdet er »kørt fast«, men det er ikke påkrævet, at der er gået et længere forløb forud med sociale foranstaltninger eller forsøg på iværksættelse af sådanne. Det skal dog altid vurderes, om en frivillig løsning er mulig, inden der træffes afgørelse om ungepålæg, jf. et almindeligt proportionalitetsprincip.

Betingelser for at meddele et ungepålæg

Serviceloven

§ 57 b. ---

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

1) har ulovligt skolefravær, eller at undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,

2) har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,

3) har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer eller

4) nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 3-8. ---

362. Det er en forudsætning for at træffe afgørelse om ungepålæg, at barnet eller den unge grundlæggende vurderes at være i stand til at bidrage til og tage ansvar for sin egen udvikling. Børn eller unge, der f.eks. er udviklingshæmmede eller psykisk syge, vil som udgangspunkt ikke være omfattet af målgruppen, idet de netop på grund af deres særlige forhold ikke kan forventes at kunne tage ansvar for deres egen udvikling.

I § 57 b, stk. 2, anføres de problemstillinger, som skal være til stede hos barnet eller den unge, for at der kan træffes afgørelse om et ungepålæg. Tilstedeværelsen af en eller flere af disse problemstillinger hos barnet eller den unge skal forstås som indikatorer på, at barnets eller den unges udvikling er i fare. Der skal således foreligge mindst en af fire nedenfor angivne situationer for, at kommunen har grundlag for at træffe afgørelse om ungepålæg:

– ulovligt skolefravær eller manglende opfyldelse af undervisningspligten i øvrigt,
– kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,
– alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer eller
– nægtelse af samarbejde med relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Om de konkrete forhold udgør en trussel for barnets eller den unges udvikling skal altid gøres til genstand for en konkret vurdering. Vurderingen foretages på baggrund af en undersøgelse af barnets eller den unges forhold, jf. servicelovens § 50.

Tilstedeværelsen af en eller flere af disse problemstillinger fører ikke per automatik til et ungepålæg. Afgørelse om ungepålæg skal træffes på baggrund af en konkret vurdering af, om de samlede betingelser for at anvende pålægget er opfyldt, herunder at pålægget vurderes at ville bidrage til barnets eller den unges udvikling. De fire problemstillinger uddybes i det følgende.

Ulovligt fravær

Serviceloven

§ 57 b. ---

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

1) har ulovligt skolefravær, eller at undervisningspligten i øvrigt ikke opfyldes,

2-4) ---

Stk. 3-8. ---

363. Det fremgår af Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 696 af 23. juni 2014 om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen, at hvis en elev i folkeskolen udebliver fra undervisningen, skal forældrene mundtligt eller skriftligt oplyse skolen om grunden hertil. Hvis udeblivelsen skyldes sygdom af mere end 2 ugers varighed, kan skolen forlange lægeattest. Skolen har således ret til at kende årsagen til en elevs fravær og pligt til at undersøge baggrunden for fraværet, hvis forældrene ikke selv oplyser om årsagen. Fravær, der ikke er begrundet i sygdom, skal godkendes af skolen. I modsat fald er der tale om ulovligt fravær.

Der vil foreligge ulovligt skolefravær i bestemmelsens forstand, hvis der er tale om ulovligt fravær efter disse bekendtgørelsers definitioner. Det afgørende er dog ikke nødvendigvis antallet af ulovlige

fraværsdage, men i lige så høj grad, hvorvidt fraværet har et mønster eller en karakter, der giver anledning til bekymring i forhold til den unges sociale og faglige udvikling. Det er en vurderingssag, om barnets eller den unges fravær har et omfang eller et mønster, der begrunder anvendelse af ungepålæg. Det er imidlertid centralt, at den manglende opfyldelse af undervisningspligten skyldes barnets eller den unges egne forhold og ikke f.eks., at kommunen ikke stiller et passende skoletilbud til rådighed, læs evt. mere om ulovligt fravær under punkt 344.

Kriminalitet

Serviceloven

§ 57 b. ---

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

1) ---

2) har begået kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed,

3-4) ---

Stk. 3-8. ---

364. I forhold til kriminalitet af et vist omfang eller en vis grovhed er bestemmelsen tiltænkt de tidlige faser, hvor barnet eller den unge er på vej ud i en kriminel løbebane. Formålet er således at forebygge, at barnet eller den unge ender i alvorligere kriminalitet, f.eks. bandekriminalitet.

Det afhænger af en konkret vurdering, om kriminalitetens omfang og karakter sammenholdt med de øvrige oplysninger om barnet eller den unge og barnets eller den unges situation, herunder øvrige forebyggende indsatser, der allerede måtte være igangsat, er grundlag for at træffe afgørelse om et ungepålæg.

Der henvises i øvrigt til reglerne om politiets underretning af de sociale myndigheder i forbindelse med sager, hvor unge under 18 år anholdes og afhøres. Læs mere herom under punkt 327.

Adfærds- eller tilpasningsproblemer

Serviceloven

§ 57 b. ---

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

1-2) ---

3) har alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer, eller

4) ---

Stk. 3-8. ---

365. I forhold til alvorlige adfærds- eller tilpasningsproblemer kan der f.eks. være tale om problemer, som kommer til udtryk gennem udadreagerende eller anden bekymrende adfærd i skolen eller på arbejdspladsen, om problemer, der på andre måder kommer til udtryk i »det offentlige rum«, f.eks. ved truende adfærd i grupperingsmæssige sammenhænge og om problemer, som kommer til udtryk ved barnets eller den unges misbrug eller anden selvskadende adfærd.

Det er en vurderingssag, om barnets eller den unges adfærdsmæssige problemer har en tyngde og en karakter, der begrunder anvendelse af ungepålæg.

Den unge nægter at samarbejde

Serviceloven

§ 57 b. ---

Stk. 2. Meddelelse af et ungepålæg forudsætter, at der foreligger oplysninger om, at barnet eller den unge

1-3) ---

4) nægter at samarbejde med de relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer.

Stk. 3-8. ---

366. I forhold til manglende samarbejde med relevante myndigheder om løsningen af barnets eller den unges problemer kan dette eksempelvis bestå i, at barnet eller den unge ikke møder op, når kommunen har indkaldt pågældende til et møde. Der kan også være tale om en situation, hvor der er blevet lavet en aftale med barnet eller den unge om, at pågældende skal deltage i et behandlingsprogram, som vurderes at være vigtigt for den unges udvikling, men barnet eller den unge efterfølgende alligevel ikke vil deltage.

Ungepålæggets indhold

Serviceloven

§ 57 b. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Et ungepålæg skal angive en eller flere konkrete handlepligter for barnet eller den unge, som vurderes at være egnede til at bidrage til en løsning af barnets eller den unges problemer, og som står i rimeligt forhold til formålet. Det kan herunder fastsættes, at barnet eller den unge skal

1) modtage en eller flere foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 7 eller 9,

2) være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt eller

3) bidrage til at genoprette forrettet skade.

Stk. 4-8. ---

367. Det fremgår af servicelovens § 57 b, at ungepålægget skal angive et specificeret, fremadrettet krav om en eller flere konkrete handlepligter, som barnet eller den unge skal påtage sig. Bestemmelsen indeholder en liste over mulige pålæg. Listen er ikke udtømmende, da det ikke er muligt på forhånd at forudse, hvilke konkrete pålæg der kan være egnede til at løse konkrete problemer.

Kommunen har således mulighed for at fastlægge de konkrete pålæg inden for visse rammer, som afgrænses af,
- at pålæggene skal være klart formulerede, så det er tydeligt for barnet eller den unge, hvad pågældende skal gøre for at efterleve pålægget,
- at pålæggene skal være egnede til at bidrage til en løsning af problemerne i den konkrete sag. Det vil sige, at der skal være en direkte eller indirekte sammenhæng mellem pålæggets indhold og den adfærd eller ændring i adfærd, som man ønsker hos barnet eller den unge. Handlepligterne skal i forlængelse heraf hjælpe barnet eller den unge til at handle anderledes,
- at de konkrete handlepligter, barnet eller den unge pålægges, er realistiske at efterleve,
- at pålæggets indhold skal stå i rimeligt forhold til formålet med pålægget og de problemer, der søges løst og
- at pålæggene skal være sagligt velbegrundede og i øvrigt ligge inden for formålet i serviceloven.

368. Efter bestemmelsen i servicelovens § 57 b kan barnet eller den unge f.eks. pålægges at:
- tage i mod en foranstaltning efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 8 eller 9, f.eks.:
- tage imod et klubtilbud,
- deltage i et kursus i vredeshåndtering, hvis barnet eller den unge udviser udadreagerende adfærd og ikke kan udtrykke eller håndtere sine følelser på anden vis,
- deltage i et relevant socialpædagogisk behandlingstilbud, f.eks. i tilfælde hvor der er behov for en samlet indsats i familien for at undgå anbringelse, men hvor barnet eller den unge ikke gider deltage, selvom forældrene er indstillede på det,
- tage imod en kontaktperson, hvis barnet eller den unge har behov for stabil og vedvarende voksenkontakt at støtte sig til for at holde fokus på de rette ting, f.eks. uddannelse og beskæftigelse, men ikke umiddelbart ønsker at samarbejde med en kontaktperson,
- tage imod et praktiktilbud, hvis barnet eller den unge vurderes i øvrigt at være klar til arbejdsmarkedet, men ikke umiddelbart er motiveret til at arbejde,
- være hjemme på et nærmere fastsat tidspunkt, hvis barnet eller den unge flere gange har begået småkriminalitet eller udvist negativ adfærd i bestemte tidsrum, f.eks. fredag og lørdag aften, eller
- bidrage til at genoprette forrettet skade, f.eks. ved deltage i oprydning i lokalområdet efter hærværk eller lignende, så det bliver tydeligt, at barnets eller den unges handlinger har negative konsekvenser for lokalområdet. Se punkt 367 og 369.

Der er mulighed for at lade ungepålægget indeholde flere handlepligter, hvis det konkret vurderes at være hensigtsmæssigt i forhold til formålet.

Særligt i forhold til pålæg om arbejdspligter

369. For så vidt angår muligheden for at pålægge børn og unge konkrete arbejdspligter, f.eks. i forbindelse med oprydning i lokalområdet, skal det bemærkes, at der skal tages højde for arbejdsmiljølovgivningens regler om, hvilke former for arbejde unge under 18 år må udføre, i det omfang de pålagte

handlepligter må betragtes som arbejde for en arbejdsgiver. Børn og unge under 13 år må som hovedregel ikke udføre arbejde for en arbejdsgiver. Der henvises til arbejdsmiljølovens regler. Reglerne er uddybet i bekendtgørelsen om unges arbejde nr. 239 af 6. april 2005 og finder anvendelse i det omfang, der er tale om beskæftigelse af unge under 18 år ved arbejde for en arbejdsgiver. Arbejdsmiljølovens regler bygger på EF-direktiv 94/33/EF af 22. juni 1994 om beskyttelse af unge på arbejdspladsen, som blev implementeret i dansk ret i 1996.

Der er ikke strafferetlige sanktioner forbundet med manglende efterlevelse af et ungepålæg.

Hvis ungepålægget vurderes ikke at være tilstrækkeligt, eller barnet eller den unge ikke overholder pålægget, skal kommunen vurdere behovet for en relevant reaktion, herunder om der er grundlag for at iværksætte andre foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3.

Iværksættelse af foranstaltninger uden samtykke på baggrund af ungepålæg

Serviceloven

§ 57 b. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. Hvis der er truffet afgørelse om ungepålæg efter stk. 1, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse efter § 52, stk. 1, om at iværksætte foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 8 eller 9, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det vurderes, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke.

Stk. 5-8. ---

370. Hvis der er truffet afgørelse om ungepålæg efter stk. 1, kan kommunen træffe afgørelse efter § 52, stk. 1, om at iværksætte foranstaltninger efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 6, 8 eller 9, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker foranstaltningen iværksat, når det vurderes, at formålet med foranstaltningen vil kunne opnås uanset det manglende samtykke. Der vil i så fald være tale om selvstændig afgørelse.

Ungepålæggets varighed

371. Det bemærkes, at der gælder samme regler for varigheden af afgørelser for ungepålæg samt afgørelse om bortfald af ungepålægget som for forældrepålægget, jf. § 57 a, stk. 5 og 8. Læs herom under punkt 351, samt 358.

Af hensyn til barnets eller den unges retssikkerhed skal det fremgå klart af afgørelsen om ungepålæg, hvor længe pålægget gælder. Den tidsmæssige udstrækning skal i forlængelse heraf stå i rimeligt forhold til formålet med pålægget og de problemer, der søges løst, jf. også proportionalitetsgrundsætningen. Afgørelse om ungepålæg træffes for en afgrænset periode af højst 12 måneders varighed og kan forlænges med 6 måneder ad gangen, hvis betingelserne for at træffe afgørelse om ungepålæg fortsat er opfyldt. Det skal i forbindelse med forlængelse af pålægget vurderes, om de oprindelige handlepligter fortsat er egnede til en løsning af barnets eller den unges problemer, eller om der er behov for at justere indholdet. Der er ikke fastsat en grænse for, hvor mange gange et pålæg kan forlænges.

Bortfald af ungepålæg

372. Et ungepålæg skal bortfalde ved kommunens beslutning, hvis det forhold, der har begrundet pålægget, ikke længere er til stede, herunder hvis pålægget har levet op til sit formål. Pålægget skal ligeledes

bortfalde, hvis det ikke længere er egnet til at løse barnets eller den unges problemer, herunder hvis pålægget efterleves, men ikke påvirker barnets eller den unges problemer i en positiv retning. Der er tale om en udtømmende opregning.

Kommunen kan træffe afgørelse om bortfald af pålægget af egen drift og skal gøre det, hvis den bliver opmærksom på, at grundlaget har ændret sig. Kommunen kan også tage sagen op på baggrund af en henvendelse fra forældrene eller andre.

Bortfald af et pålæg kan eventuelt kombineres med afgørelse om et nyt ungepålæg med nye – og mere egnede – handlepligter.

Manglende efterlevelse af ungepålæg

373. Manglende efterlevelse af et ungepålæg er ikke forbundet med egentlige sanktioner. Serviceloven rummer mulighed for anbringelse uden samtykke, og dette vil formentlig også i en del tilfælde være en reel mulighed ved manglende efterlevelse af et ungepålæg, fordi manglende overholdelse af ungepålægget indebærer en forværring af barnets eller den unges situation. Men anbringelse uden samtykke må ikke ske per automatik eller som en sanktion ved manglende efterlevelse, idet en sådan afgørelse forudsætter en konkret vurdering af, om anbringelsesgrundlaget er opfyldt.

Ungepålæg i sammenhæng med forældrepålæg

Serviceloven

§ 57 b. ---

Stk. 2-5. ---

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen skal ved afgørelse om ungepålæg efter stk. 1 overveje, om der samtidig bør træffes afgørelse om forældrepålæg efter § 57 a.

Stk. 7-8. ---

374. Hvis det er nødvendigt og formålstjenligt for at sikre forældrenes aktive opbakning til barnets eller den unges efterlevelse af ungepålægget, skal der som udgangspunkt træffes afgørelse om et forældrepålæg over for forældremyndighedsindehaveren samtidig med, at der træffes afgørelse om ungepålæg. Afgørelse om et sådant ledsagende forældrepålæg forudsætter, at kriterierne for anvendelse af forældrepålægget er opfyldt, også når afgørelsen om forældrepålæg træffes for at understøtte et ungepålæg.

Hvis der træffes afgørelse om forældrepålæg, kan forældrene pålægges konkrete handlepligter, som bidrager til eller supplerer barnets eller den unges efterlevelse af ungepålægget. Hvis barnet eller den unge f.eks. pålægges at deltage i et socialpædagogisk forløb, kan forældrene pålægges også at deltage. Eller forældrene kan pålægges at sørge for, at barnet eller den unge møder op i skole, til en fritidsaktivitet eller til oprydning efter hærværk – alt afhængig af, hvad barnet eller den unge pålægges.

Der vil dog også kunne tænkes situationer, hvor det ikke vil give mening at ledsage ungepålægget med et forældrepålæg, f.eks. i situationer hvor forældrene i forvejen bakker aktivt op om afgørelsen om ungepålæg og derfor kan forventes selv at bidrage til den unges efterlevelse af pålægget.

Et ledsagende forældrepålæg skal håndhæves på samme måde som andre forældrepålæg, dvs. ved at stoppe udbetalingen af børne- og ungeydelse og ved at barnet eller den unge ikke medregnes ved beregning af boligstøtte, hvis forældrene ikke efterlever de konkrete handlepligter i det ledsagende forældrepålæg. Der

vil dog være en del tilfælde, hvor forældrene overholder deres forældrepålæg, men hvor barnet eller den unge ikke overholder ungepålægget. F.eks. hvor forældrene er blevet pålagt at følge den unge i skole, mens barnet eller den unge er blevet pålagt at følge undervisningen hele dagen. I sådanne tilfælde kan der ikke træffes afgørelse om manglende efterlevelse af forældrepålægget.

Fuldbyrdelse af ungepålæg

375. Kommunen har ansvaret for, at afgørelser om ungepålæg efter § 57 b fuldbyrdes, jf. § 64, stk. 1. Kommunen kan, jf. § 64, stk. 2, hente og bringe barnet eller den unge til stedet, hvor ungepålægget skal opfyldes, med henblik på at fuldbyrde afgørelser efter § 57 b. Politiet kan bistå kommunen med at hente og bringe barnet eller den unge for at sikre overholdelsen af et ungepålæg.

Muligheden for at rekvirere politiets bistand til gennemførelse af ungepålæg er primært tænkt som en præventiv funktion, idet barnet eller den unges viden om, at politiet kan rekvireres til at bistå med gennemførelsen, kan få flere børn eller unge til at medvirke.

Kommunen skal i hvert enkelt tilfælde, hvor det besluttes, at politiet skal anmodes om at bistå ved gennemførelse af et ungepålæg, foretage en vurdering af indgrebets proportionalitet, dvs. om beslutningen om, at politiet skal bistå ved gennemførelsen af ungepålægget står i rimeligt forhold til overtrædelsen af den konkrete pålagte handlepligt.

Klageadgang

376. Forældremyndighedsindehaveren kan påklage kommunens afgørelse til Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 166, stk. 1, og kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område. Afgørelser om ungepålæg efter § 57 b, kan, jf. servicelovens § 167, stk. 1, af barnet eller den unge, der er fyldt 12 år indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Kapitel 14

Efterværn – tilbud til unge over 18 år

377. Dette kapitel gennemgår reglerne om kommunens pligt til at træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes efterværn, herunder kommunens pligt til i samarbejde med den unge der fylder 18 år, at revidere handleplanen og tage stilling til, hvad der i øvrigt skal ske i forhold til den unges uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold. I kapitlet beskrives også reglerne om den unges betaling for døgnophold i et anbringelsessted og udslusningsophold.

Hjemgivelse i forbindelse med, at den unge fylder 18 år

Serviceloven

§ 68. Foranstaltninger efter § 52, stk. 3, skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål eller når den unge fylder 18 år, jf. dog §§ 76 og 76 a.

Stk. 2-11. ---

Stk. 12. Kommunalbestyrelsen i den unges opholdskommune skal senest 6 måneder forud for ophør af en anbringelse ved det fyldte 18. år træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for efterværn eller opretholdt anbringelse, jf. § 76 a, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger, der skal iværksættes efter §§ 76 eller 76 a. Kommunalbestyrelsen skal forinden da i samarbejde med

den unge have revideret handleplanen eller relevante dele af en helhedsorienteret plan og herunder have taget stilling til den unges videre forløb med hensyn til uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold.

Stk. 13-14. ---

378. Når en ung fylder 18 år, er det væsentligt, at kommunen får planlagt en ordentlig overgang til voksenlivet for den unge, herunder i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Det gælder, uanset om den unge har været anbragt uden for hjemmet eller har modtaget andre typer af foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11. En del af de unge, der har været anbragt uden for hjemmet, har behov for rådgivning om, hvordan de skal håndtere voksenlivet. For så vidt angår unge med funktionsnedsættelse eller med sociale problemer, der kræver en særlig indsats, kan det være hensigtsmæssigt, hvis de relevante afdelinger i kommunen holder et møde, hvor sagen overleveres, så der er taget hånd om den unges sag fra det tidspunkt, hvor pågældende fylder 18 år.

For unge, der er anbragt uden for hjemmet, har kommunen efter servicelovens § 68, stk. 12, pligt til at træffe afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes efterværn efter servicelovens § 76 eller opretholdt anbringelse efter servicelovens § 76 a, senest seks måneder før den unge fylder 18 år. Inden kommunen træffer afgørelse efter § 68, stk. 12, skal handleplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan revideres i samarbejde med den unge. Således vil den reviderede handleplan eller helhedsorienterede plan danne grundlag for afgørelsen efter § 68, stk. 12. Afgørelsen efter § 68, stk. 12, skal angive, hvilke konkrete foranstaltningstyper, der påtænkes iværksat og kommunen skal tage stilling til, hvad der i øvrigt skal ske i forhold til den unges uddannelse, beskæftigelse og andre relevante forhold.

Den unge kan klage over kommunens afgørelse om, hvorvidt der skal iværksættes efterværn samt indholdet heraf.

Såfremt den unges forhold ændrer sig væsentligt, fra der er truffet afgørelse efter § 68, stk. 12, og til den unge fylder 18 år, må kommunen på ny revidere den handleplan eller helhedsorienterede plan, der dannede grundlag for afgørelsen efter § 68, stk. 12, og træffe fornyet afgørelse.

Hensigten med reglerne om tilbud til de 18-22 årige er ikke at fastholde unge over 18 år i tilbud til børn og unge. Det er derimod hensigten at give de unge, der har behov for denne særlige støtte, mulighed for en mere glidende overgang til voksentilværelsen, herunder i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Når der efter servicelovens § 68, stk. 12, skal laves en handleplan eller en helhedsorienteret plan for en ung, der er anbragt uden for hjemmet i forbindelse med, at pågældende fylder 18 år, skal der tages udgangspunkt i den unges behov og normalmiljø. Det er ikke alle anbragte unge, der har behov for efterværn, da nogle unge uden væsentligt større problemer end deres jævnaldrende vil kunne træde ud i voksenlivet uden særlige vilkår.

Det væsentlige kriterium ved vurderingen af, om der skal iværksættes efterværn efter servicelovens § 76, er, om efterværnet vil kunne bidrage til, at den unge får en bedre overgang til voksenlivet. Efterværnet kan eksempelvis bidrage til en bedre indføring på arbejdsmarkedet, give støtte til gennemførelsen af en uddannelse eller give en mere glidende overgang til selvstændig bolig. Det er afgørende, at der sker en udvikling i den unges liv i løbet af den periode, hvor den unge fortsat er anbragt ud over det 18. år. Hvis det således fremgår af handleplanen eller den helhedsorienterede plan, at en ung person med funktionsnedsættelse skal enten skal have opretholdt en anbringelse i en plejefamilie efter reglerne i § 76 a eller flytte fra en institution for børn og unge til et tilbud for voksne uden, at der ellers sker ændringer

i den unges levevilkår f.eks. i form af uddannelse eller job, kan det ikke anses for at være en overgang til voksenlivet, som det er forudsat i forhold til servicelovens § 76 om efterværn.

Kommunen skal efter servicelovens § 68, stk. 12, tage stilling til den unges videre uddannelses- eller beskæftigelsesforløb. Dette skal sikre, at den unge efter anbringelsen fortsætter i et hensigtsmæssigt og fremadrettet forløb. I de tilfælde, hvor den unge allerede er inde i et godt uddannelses- eller beskæftigelsesforløb, der ikke afbrydes ved hjemgivelsen, er det tilstrækkeligt for kommunen at konstatere dette i handleplanen. I andre tilfælde kan der være behov for initiativer fra kommunens side, f.eks. med et samarbejde mellem de relevante afdelinger i kommunen. Efter gældende ret på uddannelsesområdet og beskæftigelsesområdet har den unge en række muligheder for og ret til rådgivning og støtte.

Hvilke forhold, kommunen i øvrigt skal inddrage i revisionen af handleplanen, vil afhænge af den konkrete sag. Der kan f.eks. være tale om boligforhold, familiesituation m.v.

Kommunen bør udnytte den tid, der er, fra der træffes afgørelse efter § 68, stk. 12, til den unge fylder 18 år, til at sikre, at den unge kommer i kontakt med de relevante hjælpesystemer, herunder centrene for Ungdommens Uddannelsesvejledning, således at efterværnet er velforberedt og veltilrettelagt, og det sikres, at den unge kommer i gang med relevant uddannelse eller beskæftigelse.

Hvis den unge skifter opholdskommune ved det fyldte 18. år, er det den nye opholdskommune, hvor den unge er anbragt og bor, der er handlekommune og skal træffe afgørelse om efterværn, jf. 68, stk. 12-14. Der henvises til vejledning om retssikkerhed og administration for nærmere vejledning om handle og betalingsforpligtelser ved efterværn for unge over 18 år.

Når der er tale om opretholdelse eller genetablering af foranstaltninger efter lovens kapitel 12, bevares kommunens forpligtelse efter reglerne om særlig støtte til børn og unge, for så vidt angår tilsyn og revision af handleplaner.

Når den unge skifter opholdskommune

Serviceloven

§ 68. ---

Stk. 2-12. ---

Stk. 13. Hvis en ung i alderen 18 til 22 år, der har været anbragt indtil sit fyldte 18. år, eller som har haft en fast kontaktperson indtil sit fyldte 18. år, skifter opholdskommune, skal den hidtidige opholdskommune forud for skiftet oversende den unges reviderede handleplan eller relevante dele af den helhedsorienterede plan, jf. stk. 12, til den nye opholdskommune, med mindre der er truffet afgørelse om foranstaltninger efter § 76 a. Oversendelse af handleplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan skal ske med samtykke fra den unge og forældremyndighedsindehaveren.

Stk. 14. Den nye opholdskommune skal inden 30 dage fra modtagelsen træffe afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for støtte efter § 76, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes. Hvis der iværksættes støtte efter § 76, skal der udarbejdes en ny handleplan, jf. § 140, eller relevante dele af en helhedsorienteret plan, jf. § 140 a, skal opdateres.

379. Når en ung fylder 18 år, vil den unge, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 1, få opholdskommune i den kommune, hvor den unge opholder sig, med mindre der er truffet afgørelse om opretholdt anbringelse efter servicelovens § 76 a. Det vil sige, at det bliver den kommune, hvor anbringelsesstedet ligger, der

bliver handlekommune, hvis den unge bliver boende i denne kommune, med mindre der er tale om opretholdt anbringelse efter § 76 a.

Hvis der er behov for afgørelser om iværksættelse af foranstaltninger efter servicelovens § 76, jf. § 68, stk. 12-14, er det således den nye opholdskommune, der træffer afgørelse herom. Det betyder således, at der skal træffes afgørelse både af den hidtidige opholdskommune og af den kommune som den unge efter det fyldte 18. år tager ophold i. Hvis der er klaget over afgørelsen fra den hidtidige opholdskommune, bør den ny opholdskommune så vidt muligt afvente Ankestyrelsens afgørelse, før der træffes ny afgørelse om efterværn.

Ansvaret for at revidere handleplanen seks måneder før den unge fylder 18 år, ligger i den kommune, der på det tidspunkt er opholdskommune for den unge, og dermed ansvarlig for den unges sag. Det betyder, at det ikke nødvendigvis er den samme opholdskommune, der laver handleplanen eller den helhedsorienterede plan, inden den unge fylder 18 år, som efterfølgende skal træffe afgørelse om og udføre beslutningerne. Da den hidtidige opholdskommune ikke kan forpligte den kommende opholdskommune økonomisk, vil planen i disse situationer alene kunne indeholde anbefalinger til, hvad der skal ske, og der kan ikke gives konkrete løfter til den unge. Den endelige beslutning om, hvad der skal ske med den unge efter, at denne er fyldt 18 år, træffes af den nye opholdskommune.

Det betyder, at det er vigtigt, at de involverede kommuner indleder et samarbejde omkring den unge i forbindelse med, at handleplanen eller den helhedsorienterede plan skal opdateres 6 måneder før, den unge fylder 18, således at det sikres, at den unge ved, hvordan fremtiden ser ud, efter at han eller hun er fyldt 18. Den koordinerede indsats er væsentlig, da mange af de unge, der tilbydes efterværn, er skrøbelige unge, der har behov for stabilitet og viden om, hvad fremtiden bringer.

Den hidtidige opholdskommune skal oversende den unges reviderede handleplan eller relevante dele af den helhedsorienterede plan jf. lovens § 68, stk. 12, til den nye opholdskommune, hvis kommunen får kendskab til, at den unge skifter opholdskommune, når den pågældende fylder 18. Det vil typisk ske, hvis den unge har været anbragt i en anden kommune end den anbringende kommune, og han eller hun så vælger at blive boende der. Hvis kommunen først senere får kendskab til, at den unge skifter opholdskommune, skal handleplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan, jf. § 140 a, oversendes snarest derefter.

Den oprindelige opholdskommunes handleplan eller helhedsorienterede plan skal bidrage til den nye opholdskommunes grundlag for at træffe ny afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for efterværn, og i givet fald træffe afgørelse om, hvilke foranstaltninger der skal iværksættes. Denne afgørelse skal træffes inden 30 dage efter modtagelsen af handleplanen eller den helhedsorienterede plan. Hvis der træffes afgørelse om efterværn efter § 76, skal der også udarbejdes en ny handleplan eller relevante dele af den helhedsorienterede plan for den unge skal opdateres.

Den nye opholdskommune skal, ligesom den tidligere opholdskommune, lægge vægt på hensynet til kontinuitet i den unges forløb. En ny opholdskommune skal derfor ved afgørelserne i sagen lægge vægt på den hidtidige indsats og målsætningerne i tidligere planer.

Det er den unge selv, der er part i forhold til tilbud, der rækker ud over det 18. år. Om tilbud til over 18-årige efter servicelovens § 76 henvises i øvrigt til punkt 381 ff.

Efterværn til de over 18-årige

Serviceloven

§ 76. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde hjælp efter stk. 2-5 til unge i alderen fra 18 til 22 år, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og hvis den unge er indforstået hermed. Hjælpen skal bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse samt øvrige relevante forhold, f.eks. anskaffelse af selvstændig bolig.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at en udpeget fast kontaktperson, jf. § 52, stk. 3, nr. 6, kan opretholdes efter det fyldte 18. år.

Stk. 3. For unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet i et anbringelsessted efter reglerne i kapitel 11 umiddelbart inden det fyldte 18. år, kan kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om,

1) at døgnophold, jf. § 55, på et anbringelsessted, jf. § 66, opretholdes,

2) at udpege en fast kontaktperson for den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 6,

3) at etablere en udslusningsordning, jf. § 55, i det hidtidige anbringelsessted og

4) at tildele andre former for støtte, der har til formål at bidrage til en god overgang til en selvstændig tilværelse for den unge.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at støtte efter stk. 2 og 3 kan tildeles eller genetableres indtil det fyldte 23. år, hvis

1) den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede,

2) den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte eller,

3) støtte er ophørt, jf. stk. 7, og behovet herfor opstår igen.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 58, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 23. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1.

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, jf. § 66, stk. 1, nr. 4, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 19. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1.

Stk. 7. Tilbud efter stk. 2-6 skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 11, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3 eller § 76 a, stk. 2.

380. Efter servicelovens § 76 kan visse foranstaltninger for børn og unge opretholdes eller genetableres, indtil den unge fylder 23 år. Samtidig kan visse nye tilbud iværksættes for unge i alderen fra det 18. til det fyldte 23. år, der er eller var anbragt uden for hjemmet efter umiddelbart inden det fyldte 18. år.

Kommunen kan yde hjælp efter servicelovens § 76, når det må anses for at være af væsentlig betydning af hensyn til den unges behov for støtte, og når den unge er indforstået hermed. I forbindelse med tilrettelæggelsen af støtten, skal der være et fremadrettet fokus på den unges livssituation og evne til at føre en selvstændig tilværelse. Dette indebærer fokus på den unges uddannelse og beskæftigelse samt andre relevante forhold. Det kan f.eks. være en stabil og selvstændig boligsituation for den unge eller økonomihåndtering, husholdning m.v. Der lægges vægt på, at støtten skal bidrage til en bedre overgang til en selvstændig tilværelse og herunder have fokus på at understøtte den unges uddannelse og beskæftigelse, samt andre relevante forhold f.eks. opnåelse af selvstændig bolig. Der skal være udsigt til en positiv udvikling, og den unge skal kunne få noget væsentligt ud af at komme i efterværn, men der kan ikke opstilles et krav om, at den unge skal være helt selvhjulpen, således at der ikke er behov for støtte, når den unge fylder 23 år, se principafgørelse 95-13.

Er der tale om en anbragt ung, skal kommunen, jf. servicelovens § 68, stk. 12, træffe en afgørelse om, hvorvidt den unge har behov for foranstaltninger efter servicelovens § 76 eller § 76 a, senest seks måneder, før den unge fylder 18 år. Se herom i punkt 378 ff. Når den unge fylder 18 år, får den unge selvstændig opholdskommune i den kommune, hvor den unge er anbragt og bor, jf. retssikkerhedslovens § 9, med mindre der er truffet afgørelse om opretholdt anbringelse efter reglerne i servicelovens § 76 a, stk. 2, eller kommunen eller en anden offentlig myndighed har medvirket til, at den unge i umiddelbar forlængelse af anbringelsen får ophold i en boform omfattet af § 9, stk. 7, jf. retssikkerhedslovens § 9 a, stk. 7.

Tilbud til de unge efter servicelovens § 76, stk. 2-6, skal ophøre, når de ikke længere opfylder deres formål under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år. Det er kommunen, der træffer afgørelse om, hvorvidt betingelserne for tilbuddet er opfyldt, ligesom kommunen træffer afgørelse om ophør af tilbuddet. Kommunen skal ved afgørelsen inddrage alle relevante hensyn. Den unge har adgang til at klage over kommunens afgørelser om efterværn efter servicelovens § 76, se kapitel 22. Hvis der træffes afgørelsen om ophør af anbringelsen, har en klage over afgørelsen opsættende virkning, se kontinuitetsbetragtningerne i principafgørelse 21-13.

Tilbud til unge efter servicelovens § 76, stk. 2 og 3

381. Kommunen kan efter servicelovens § 76, stk. 2, træffe afgørelse om, at en fast kontaktperson, der er tildelt den unge før det 18. år, opretholdes.

Den faste kontaktperson kan over en længere periode være med til at give den unge råd, vejledning og tryghed, ligesom kontaktpersonen kan sikre eller fastholde den unge i et godt forløb også i forhold til uddannelse og beskæftigelse. For en nærmere beskrivelse af formålet med at udpege en fast kontaktperson henvises til punkt 252.

Efter servicelovens § 76, stk. 3, kan kommunen træffe afgørelse om at tildele støtte til unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til det fyldte 18. år**,** dog længst indtil det fyldte 23. år. Den unge kan efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1, fortsætte med at være anbragt enten på det nuværende eller et nyt anbringelsessted. Den unge kan efter § 76, stk. 3, nr. 2, få tildelt en fast kontaktperson, eller kommunen kan etablere en udslusningsordning for den unge efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 3.

Udslusningsordningen er et tilbud rettet mod den gruppe af unge, der har været anbragt uden for hjemmet, der har behov for ophold af kortere varighed i det tidligere anbringelsessted. Der kan f.eks. være tale om

tilbud til unge, som ikke har en naturlig familiemæssig hjemmebase, hvor de kan være i forbindelse med ferier, weekender m.v. Den unge får hermed mulighed for at »læne« sig op af anbringelsesstedet, hvor andre unge tilsvarende har mulighed for at »læne« sig op af deres forældre. I forbindelse med udslusningen fra anbringelsesstedet er det vigtigt, at de unge har eller får et netværk. Anbringelsesstedet kan på forskellig måde være med til at forberede dette både under anbringelsen og under udslusningsordningen, f.eks. ved at etablere netværks- eller rådgivningsgrupper, som tidligere anbragte børn og unge kan trække på.

Tidsmæssigt forudsættes det, at opholdet ligesom ved aflastningsophold for unge under 18 år, jf. servicelovens § 52, stk. 2, nr. 5, kan strække sig fra en til to dage til to til tre uger ad gangen. Selve udslusningsordningen vil kunne fungere for en længere periode afhængig af den enkelte unges situation.

Servicelovens § 76, stk. 3, nr. 4, giver desuden mulighed for at tildele andre former for støtte end de ovenfor nævnte til unge, der er eller har været anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til det fyldte 18. år. F.eks. kan der tildeles psykologsamtaler til unge, som har gavn heraf, eller de unge kan tilbydes støtte via netværks- eller samtalegrupper, mødesteder for tidligere anbragte m.v. Bestemmelsen er tiltænkt situationer, hvor den unge har et behov, som de øvrige støttemuligheder i § 76 ikke i tilstrækkeligt omfang modsvarer.

Tildeling eller genetablering af støtten til unge mellem 18 og 23 år

Serviceloven

§ 76. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, at støtte efter stk. 2 og 3 kan tildeles eller genetableres indtil det fyldte 23. år, hvis

1) den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede,

2) den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte eller,

3) støtte er ophørt, jf. stk. 7, og behovet herfor opstår igen.

Stk. 5-8. ---

382. Muligheden for at tildele støtte til unge, der er eller var anbragt uden for hjemmet umiddelbart op til det fyldte 18. år, gælder i hele perioden fra den unge er fyldt 18 år og til denne fylder 23 år. En afgørelse om efterværn kan således ikke tidsbegrænses, se Ankestyrelsens principafgørelse 43-11. Efterværnet skal dog ophøre, når det ikke længere opfylder formålet under hensyn til den unges behov for støtte, eller når den unge fylder 23 år, jf. også punkt 359.

Bestemmelsen i servicelovens § 76, stk. 4, giver således mulighed for at tildele støtte efter § 76, stk. 2 og 3, i perioden frem til, at den unge fylder 23 år. Bestemmelsen giver endvidere mulighed for at genetablere støtten, hvis den unge fortryder tidligere at have afvist støtte, og behovet fortsat er til stede, hvis den unges situation ændrer sig, så der senere opstår et behov for støtte, eller hvis støtten efter § 76 er ophørt, jf. stk. 7, men behovet for støtte opstår igen.

Det betyder, at kommunen på et hvilket som helst tidspunkt i perioden, hvor den unge er mellem 18 og 22 år, f.eks. kan anbringe den unge på et tidligere eller på et nyt anbringelsessted. Selv om den unge afslår et tilbud om efterværn, kan kommunen f.eks. genetablere en anbringelse eller tilbyde den unge en kontaktperson på et senere tidspunkt, hvis den unge f.eks. efterfølgende får problemer eller fortryder et tidligere afslag på støtte. Det er ikke nødvendigt, at rollen som kontaktperson personligt varetages af den samme person som tidligere.

Som udgangspunkt giver det dog ikke mening at tale om genetablering af udslusning, da den unge i sådanne tilfælde vil have forladt institutionen. I stedet må andre former for støtte overvejes.

Kontaktperson til anbragte unge

Serviceloven

§ 76. ---

Stk. 2-4. ---

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 58, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 23. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1.

Stk. 6-8. ---

383. Kommunen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år, er eller var anbragt uden for hjemmet uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, en kontaktperson. Disse unge er fortsat omfattet af de øvrige bestemmelser i lovens § 68 og § 76.

Retten til en kontaktperson må ikke erstatte mere egnede indsatser, medmindre den unge selv ønsker det. Kontaktpersonen kan med fordel tænkes sammen med indsatsen i forbindelse med udslusningsordningen eller øvrige relevante støtteformer.

Unge, der tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1, har ikke ret til en kontaktperson efter stk. 5, hvis anbringelsen fortsættes umiddelbart efter det fyldte 18. år, da personalet på anbringelsesstedet forventes at kunne varetage samme funktion som en støtteperson. Når den unge ikke længere modtager støtte i form af et døgnophold, har vedkommende dog igen ret til en kontaktperson frem til det fyldte 23. år efter § 76, stk. 5. Hvis den unge genetableres i døgnophold efter § 76, stk. 4, kan en tildelt støtteperson efter § 76, stk. 5, opretholdes under den nye anbringelse. Kommunen skal fortsat, jf. § 76, stk. 1, vurdere den unges støttebehov, herunder om den unge, der er fyldt 18 år, og som tidligere har fået tildelt en kontaktperson efter § 52, kan opretholde eller få tildelt en kontaktperson efter § 52 igen under anbringelsen, jf. § 76, stk. 2.

Hvis en ung, der tilbydes og takker ja til en kontaktperson efter stk. 5, tidligere har haft en kontaktperson, som den unge har tillid til, og som har positiv effekt for den unge, vil det være hensigtsmæssigt, hvis det om muligt bliver den samme person, som fortsætter med at være kontaktperson for den unge i efterværnet efter § 76, stk. 5.

Serviceloven

§ 76. ---

Stk. 2-5. ---

Stk. 6. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, jf. § 66, stk. 1, nr. 4, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 19. år. Støtten tilbydes unge, der ikke tilbydes støtte i form af opretholdelse af døgnophold efter stk. 3, nr. 1.

Stk. 7-8. ---

384. Kommunen skal tilbyde unge, der umiddelbart inden det fyldte 18. år er eller var anbragt uden for hjemmet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssteder, jf. § 66, stk. 1, nr. 4, støtte i form af en kontaktperson frem til det fyldte 19. år.

Der er således tale om en ret for den unge. Hvis en ung, der tilbydes og takker ja til en kontaktperson efter stk. 6, tidligere har haft en kontaktperson, som den unge har tillid til, og som har positiv effekt for den unge, vil det være hensigtsmæssigt, hvis det så vidt muligt bliver den samme person, som fortsætter med at være kontaktperson for den unge i forbindelse med efterværn. Kontaktpersonen kan med fordel tænkes sammen med indsatsen i forbindelse med udslusningsordningen eller øvrige relevante støtteformer efter anden lovgivning, og herunder i forhold til den unges uddannelse og beskæftigelse.

Forpligtelsen for kommunen gælder alene i forhold til unge, som ikke tilbydes støtte i form af et døgnophold efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1, idet denne gruppe får anden støtte under anbringelsen.

Fleksibelt efterværn, servicelovens § 76, stk. 8

Serviceloven

§ 76. ---

Stk. 2-7. ---

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen skal, i det omfang det er muligt, sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i kapitel 11, umiddelbart inden det fyldte 18. år får mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt, uanset om der iværksættes foranstaltninger efter stk. 3 eller § 76 a, stk. 2.

385. Efter servicelovens § 76, stk. 8, skal kommunen sørge for, at unge, som har været anbragt uden for hjemmet efter reglerne i servicelovens kapitel 11 på det tidspunkt, hvor de fyldte 18 år, har mulighed for at vende tilbage til det tidligere anbringelsessted kortvarigt. Servicelovens § 76, stk. 8 giver således kommunen et ansvar for at sikre, at denne mulighed findes, eksempelvis ved at træffe aftaler med anbringelsesstederne herom. Under alle omstændigheder skal afgørelsen være baseret på en aftale mellem anbringelsesstedet og kommunen, for at det praktisk kan gennemføres.

Hvis det er muligt, skal tidligere anbragte således have mulighed for at komme tilbage på besøg på anbringelsesstedet kortvarigt, f.eks. i forbindelse med ferier og højtider. Unge, der har været anbragt lang tid et sted, har ofte opbygget et særligt forhold til de voksne på anbringelsesstedet. Ligeledes kan nogle unge have behov for at kunne komme tilbage f.eks. i forbindelse med ferier og højtider. Nogle tidligere

anbragte kan således have et meget sparsomt netværk og savne nogle at fejre eksempelvis fødselsdag og jul sammen med.

Hensigten med bestemmelsen er at give alle tidligere anbragte mulighed for at vende tilbage til anbringelsesstedet, hvis de selv mener, at de har behov for dette. Kommunen har derfor ikke adgang til at lade muligheden afhænge af kommunens vurdering af behovet. Kommunen skal dog stadig tage stilling til, om der er behov for mere omfattende efterværn i form af udslusning, kontaktperson el. lign. Bestemmelsen i servicelovens § 76, stk. 8, omhandler således alene kortvarige besøg på anbringelsesstedet, og omfanget er begrænset til et mindre antal dage i løbet af året. Det er heller ikke noget krav, at den unge skal kunne overnatte på det tidligere anbringelsessted. Der kan således være tale om, at kommunen beslutter, at der skal være adgang til besøg på anbringelsesstedet, men at det ikke indebærer en ret til overnatning på stedet. Derudover kan der være tale om et samvær, der kan bidrage til at opretholde en kontakt.

Forudsætningen for, at servicelovens § 76, stk. 8, kan finde anvendelse, er naturligvis, at anbringelsesstedet fortsat eksisterer. I forhold til anbringelsessteder, som fortsat eksisterer, vil den overvejende hovedregel være, at den unge har mulighed for fleksibelt efterværn.

Der kan dog undtagelsesvist være situationer, hvor dette ikke er muligt, f.eks. hvis forholdene omkring anbringelsen eller hensynet til nuværende anbragte børn gør dette umuligt. Det kan f.eks. være uhensigtsmæssigt at gennemføre det fleksible efterværn, hvis en plejefamilie har modtaget et nyt og meget skrøbeligt barn, som ikke vil kunne håndtere besøg af et eller flere tidligere anbragte unge. Den unge kan klage over et afslag på fleksibelt efterværn.

Der kan ligeledes være særlige anbringelsessteder som f.eks. sikrede afdelinger og skibsprojekter, hvor det ikke umiddelbart er praktisk muligt eller relevant med muligheden for fleksibelt efterværn.

Den unges betaling i forbindelse med efterværnsopholdet

Serviceloven

§ 160. Den unge betaler for døgnophold efter § 76, stk. 3, nr. 1, og § 76 a, stk. 2, og for udslusningsophold efter § 76, stk. 3, nr. 3, efter regler, der fastsættes af børne- og socialministeren i en bekendtgørelse.

Stk. 2. Børne- og socialministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte nærmere regler om opkrævning af et gebyr ved ikke rettidig betaling for ydelser efter denne lov.

386. Unge, der er anbragt uden for hjemmet, har som udgangspunkt ikke adgang til at få SU, hvis den unge får anden offentlig støtte, der tilsigter at dække leveomkostningerne. Den unge har ret til at modtage uddannelses- eller kontanthjælp, hvis betingelserne for dette er opfyldt, jf. lov om aktiv socialpolitik. Dette indebærer bl.a., at man skal stå til rådighed for arbejdsmarkedet.

Den unge, der er fyldt 18 år, betaler efter servicelovens § 160 for døgnophold i et anbringelsessted for børn og unge og for udslusningsophold efter regler, der er fastsat af børne- og socialministeren i bekendtgørelse om betaling for ophold i anbringelsessteder for børn og unge under 18 år, samt for døgnophold og udslusningsophold for unge i alderen 18 til og med 22 år, bekendtgørelse nr. 712 af 19. juni 2013, som kan findes på www.retsinfo.dk. Det følger af bekendtgørelsens § 13, at kommunen fastsætter betalingen efter de regler, der er fastsat for betaling m.v. for midlertidige ophold i kommunale boformer efter servicelovens §§ 107 og 110. De nærmere regler er beskrevet i bekendtgørelse om betaling for botilbud m.v. efter servicelovens kapitel 20 samt om flytteret i forbindelse med botilbud

efter § 108, bekendtgørelse nr. 1387 af 12. december 2006. Der kan endvidere findes oplysninger om betalingsreglerne i vejledning nr. 4 til serviceloven.

Efter § 2 i bekendtgørelse om betaling for botilbud m.v., fastsætter kommunen betalingen ved ophold i boformer. Betalingen fastsættes på den måde, at der beregnes betaling for selve opholdet eller logiet, herunder varme og el. Desuden betales for kost (kost + tilberedning) under opholdet og andre ydelser, herunder vask. Der skal ikke betales for behandling. Det skal fremgå, hvilke serviceydelser der danner grundlag for beregningen af taksten.

Efter bekendtgørelsens § 2, stk. 3, er der mulighed for enten at fastsætte betalingen som et samlet beløb med de nævnte elementer i betalingen, eller at fastsætte betalingen under hensyn til de ydelser, der modtages. Der er således adgang til at give beboerne mulighed for at fravælge et eller flere måltider eller andre ydelser.

Det fremgår af § 2, stk. 4, at beboere, der bevarer egen bolig under opholdet som udgangspunkt ikke betaler for boligen. Der betales dog for andre ydelser, herunder kost, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1 og 3.

Personer, der ikke har en indtægt, opkræves ikke betaling for opholdet, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1. Der tænkes her f.eks. på udlændinge og personer, der ikke tidligere har været i kontakt med kontanthjælpssystemet.

Det fremgår af Vejledning om botilbud m.v. til voksne at det bør være udgangspunktet, at beboeren selv af sin uddannelses- eller kontanthjælp eller pension betaler for opholdet for at fremme en økonomisk ansvarliggørelse og ligestilling med andre grupper af borgere.

Kommunen fastsætter den unges egenbetaling i en afgørelse over for den unge. Afgørelsen tager hensyn til oplysninger om den unges indtægter og oplysninger om prisen på det konkrete tilbud, som den unge benytter.

Bestemmelsen indebærer, at kommunen skal foretage en vurdering af, hvilke udgifter, den unge har og sædvanligvis afholder, og hvilke personlige fornødenheder, den unge har behov for. Kommunen skal sikre, at der er et vist beløb til rådighed til egne fornødenheder (»lommepenge«) i de tilfælde, hvor den unges indtægt ikke rækker. Betalingen vurderes i forhold til indtægten, og der kan således ikke fastsættes betaling med udgangspunkt i formue, som f.eks. en arv.

For så vidt angår spørgsmålet om, hvilken kommune der fastsætter betalingen, vil det være den unges opholdskommune, der skal fastsætte betalingen, med mindre det er aftalt, at den tidligere opholdskommune fortsat har forpligtelsen til at yde hjælp, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 6.

Afsnit III

Forhold under anbringelsen m.v.

Kapitel 15

Anbringelsessteder

387. I dette kapitel beskrives de forskellige typer af anbringelsessteder, herunder reglerne for konkret godkendelse af visse typer af anbringelsessteder egnet. Derudover beskrives kommunens pligt til i forbindelse med godkendelsen at sørge for, at plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier deltager i et kursus i at være plejefamilie. I kapitlet beskrives også reglerne om ophold i socialpædagogiske skibsprojekter. Endelig beskrives reglerne for oprettelse af døgninstitutioner m.v., herunder sikrede døgninstitutioner samt kommunens pligt til at sørge for, at der er det nødvendige antal pladser på døgnin-

stitutioner for børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet på grund af betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller på grund af sociale problemer eller adfærdsmæssige problemer.

For en gennemgang af reglerne om generel godkendelse af og tilsyn med anbringelsessteder, herunder plejefamilier, kommunale plejefamilier, opholdssteder og døgninstitutioner efter lov om socialtilsyn henvises der til vejledning om socialtilsyn.

Forskellige typer af anbringelsessteder

Serviceloven

§ 66. Anbringelsessteder for børn og unge kan være

1) plejefamilier,

2) kommunale plejefamilier,

3) netværksplejefamilier,

4) egne værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder,

5) opholdssteder for børn og unge, eller

6) døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, eller

7) pladser på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling.

Stk. 2-3. ---

388. Anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, kan, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-7, ske i følgende anbringelsessteder:

- Plejefamilier for børn og unge, der er godkendt som generelt egnede af socialtilsynet, jf. § 4 i lov om socialtilsyn eller som konkret egnede af den anbringende kommune, jf. servicelovens § 66 a, stk. 1, nr. 2. Se nærmere herom under punkt 391 og 394.
- Kommunale plejefamilier for børn og unge, der er godkendt som generelt egnede af socialtilsynet, jf. § 4 i lov om socialtilsyn eller som konkret egnede af den anbringende kommune, jf. servicelovens § 66 a, stk. 1, nr. 2. Se nærmere herom under punkt 391-393.
- Netværksplejefamilier, der er godkendt af den anbringende kommune i forhold til et eller flere nærmere angivne børn og unge, jf. servicelovens § 66 a, stk. 3, stk. 2. Netværksplejefamilien får dækket omkostningerne ved at have barnet eller den unge boende og kan eventuelt modtage tabt arbejdsfortjeneste, jf. servicelovens § 66 a, stk. 7. Se nærmere herom under punkt 398 ff.
- Egne værelser, kollegier og kollegielignende opholdssteder, hvor den unge selv råder over sin egen bolig, og som er konkret godkendt af den anbringende kommune, jf. servicelovens § 66 a, nr. 5. Se nærmere herom under punkt 406.
- Opholdssteder for børn og unge, det vil sige private anbringelsessteder, der er godkendt som generelt egnede af socialtilsynet, jf. § 5 i lov om socialtilsyn og hvor betalingen sker på baggrund af et godkendt budget, herunder skibsprojekter. Se nærmere herom under punkt 407og 412-414 ff.
- Døgninstitutioner for børn og unge, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner, samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger, der er

godkendt som generelt egnede af socialtilsynet, jf. § 5 i lov om socialtilsyn. Se nærmere herom i punkt 416 ff.
– Pladser på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling. Se nærmere herom under punkt 409.

Anbringelsessteder dækker således over en række indbyrdes forskellige anbringelsesmuligheder fra den traditionelle plejefamilie til en egentlig døgninstitution. Børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet, er meget forskellige og bliver anbragt af forskellige årsager. Det er derfor vigtigt at fastholde bredden i anbringelsesmulighederne, så man ud fra en konkret vurdering altid har mulighed for at finde det rette tilbud til barnet eller den unge.

Både de årlige rammeaftaler mellem regioner og kommuner, jf. bekendtgørelse om rammeaftaler m.v. på det sociale område og på det almene ældreboligområde, nr. 1631 af 16. december 2016 og Tilbudsportalen, jf. punkt 443-444, er med til at give de enkelte kommuner et overblik over den samlede vifte af anbringelsessteder. Dette skal både bidrage til et kvalificeret valg af anbringelsessted i den konkrete sag og til en hensigtsmæssig overordnet planlægning af anbringelsesområdet. I den overordnede planlægning skal det sikres, at der er det nødvendige antal pladser til de børn og unge i området, der skal anbringes uden for hjemmet, og at der er den nødvendige variation i indholdet på anbringelsesstederne, således at det bliver muligt at imødekomme de forskellige behov, som de anbragte børn og unge har.

Ekstraordinær pasning som led i civilt beredskab

389. Om muligheden for ekstraordinær pasning i bl.a. døgninstitutioner af børn af frivilligt personel i forsvaret og redningsberedskabet i tilfælde af krise eller krig henvises til Beredskabsstyrelsens vejledning i planlægning af kommunalt civilt beredskab.

Forskellige typer af anbringelsessteder

Plejefamilier

Serviceloven

§ 66 a. Plejefamilier og kommunale plejefamilier for bør og unge, jf. § 66, stk. 1, nr. 1 og 2, skal være godkendt

1) som generelt egnede af den kommunalbestyrelse, der har ansvaret for socialtilsyn for det geografiske område, hvor plejefamilien bor, jf. §§ 2 og 5 i lov om socialtilsyn, eller

2) som konkret egnede i forhold til et eller flere nærmere angivne børn og unge af den anbringende kommune.

Stk. 2-9. ---

390. Efter servicelovens § 66 a, stk. 1, skal plejefamilier som udgangspunkt være godkendt som generelt egnede af socialtilsynet. I særlige tilfælde kan kommunen godkende en plejefamilie eller kommunal plejefamilier som konkret egnet til et eller flere nærmere angivne børn. En plejefamilie kan kun have én type godkendelse ad gangen.

En plejefamilie kan defineres som en familie, der på foranledning af en kommune tager imod børn og unge, der anbringes i plejefamiliens eget hjem. Plejefamilien honoreres typisk med vederlag for at have barnet eller den unge boende og får derudover dækket udgifterne til barnets eller den unges

ophold i hjemmet. Plejefamilier har ikke adgang til at ansætte personale til at varetage opgaverne med plejebarnet med mindre, der er tale om en barnepige eller lignende, der vil falde inden for det almindelige familiebegreb.

Kommunale plejefamilier

391. Kommunale plejefamilier er plejefamilier, som i kraft af deres kompetencer og kvalifikationer er godkendt til at have børn eller unge i pleje, som har mere omfattende støttebehov, end børn og unge i plejefamilier normalt har. Udover at de kommunale plejefamilier, i lighed med andre plejefamilier, kan tilbyde barnet eller den unge en opvækst i et familielignende omsorgsmiljø, kan den kommunale plejefamilie på grund af de kompetencer og kvalifikationer, der lå til grund for godkendelsen, løfte en større indholdsmæssig opgave i indsatsen over for barnet eller den unge. Der vil typisk være tale om plejefamilier med særlige forudsætninger, f.eks. lang erfaring med familieplejehvervet og/eller særlige uddannelsesmæssige kvalifikationer. Derudover vil der typisk også være tale om plejefamilier, der har en aftale om hel eller delvis erhvervsbegrænsning som følge af, at der er behov for at anvende mere tid på det anbragte barn eller den unge, end hvad der almindeligvis kræves. Der kan f.eks. være tale om akut-plejefamilier, som står til rådighed til at modtage børn eller unge, som har behov for at blive anbragt med kort varsel, eller plejefamilier som modtager særligt behandlingskrævende børn eller unge, der kræver en ekstraordinær indsats af plejefamilien.

Det er vigtigt, at den indsats, som kommunen vælger, i alle tilfælde er den indsats, der bedst muligt afhjælper barnets eller den unges behov. I forbindelse med anbringelsen af et barn eller en ung i en kommunal plejefamilie skal det derfor også altid overvejes, om plejefamilien selv kan tage hånd om barnets eller den unges udfordringer, eller om der skal tilbydes anden støtte, som f.eks. psykologhjælp eller behandling på en specialiseret institution sideløbende med anbringelsen i plejefamilien.

De kommunale plejefamilier er godkendt til at løfte en tungere opgave, som kan være meget krævende. Derfor kan det være nødvendigt, at de kommunale plejefamiliers arbejdsvilkår er tilrettelagt, så plejefamilien får mulighed for bedst muligt at yde barnet eller den unge den nødvendige støtte. Derfor skal kommunale plejefamilier have mere supervision og efteruddannelse end andre plejefamilier, jf. § 9 i bekendtgørelse nr. 809 af 23. juni 2016 om plejefamilier (plejefamiliebekendtgørelsen).

Kommunale plejefamilier kan enten ansættes af kommunen eller indgå aftale med kommunen. Det er den kommune, der indgår familieplejekontrakten med plejefamilier, der er forpligtet til at sikre sig, at plejefamilien har ordentlige arbejdsvilkår. Både i tilfælde hvor kommunen ansætter en kommunal plejefamilie og i tilfælde, hvor der indgås kontrakt med en kommunal plejefamilie, bør der som minimum tages stilling til de arbejdsmæssige vilkår såsom pension, og opsigelsesvarsel, ligesom det kan være relevant at forholde sig til forsikringsforhold for plejefamilien og barnet under anbringelsen, f.eks. i forhold til om barnet eller den unge er omfattet af plejefamiliens familieforsikring. Der henvises i øvrigt til punkt 431.

KL udsender årligt en taksttabel bl.a. med vejledende satser for plejevederlag, lommepenge, beklædning m.v. Se www.kl.dk.

I forbindelse med indgåelse af en familieplejekontrakt mellem den kommunale plejefamilie og en anbringende kommune, skal den anbringende kommune sikre sig, at der er taget stilling til de pågældende arbejdsvilkår. Det betyder, at der skal tages stilling hertil i selve familieplejekontrakten, hvis der ikke allerede er taget stilling hertil i forbindelse med en evt. ansættelse.

Serviceloven regulerer ikke egentlige krav til familieplejekontraktens indhold. Men det forudsættes, at der skal tages stilling til arbejdsvilkår m.v. Som en naturlig del heraf skal der også tages stilling til,

om plejefamiliens forudsætninger for at påtage sig opgaven og karakteren af barnets eller den unges problemer tilsiger, at de kommunale plejeforældre skal have et tilbud om aflastning.

Derudover gælder samme regler for godkendelse, tilsyn, indgåelse af konkrete plejeaftaler m.v. for de kommunale plejefamilier som for andre plejefamilier.

Godkendelse af plejefamilier og kommunale plejefamilier som generelt egnede

393. For reglerne om godkendelse af anbringelsessteder som generelt egnede, herunder plejefamilier, kommunale plejefamilier, opholdssteder og døgninstitutioner efter lov om socialtilsyn § 5, stk. 1, henvises der til Vejledning om socialtilsyn.

Konkret godkendelse af plejefamilier og kommunale plejefamilier

394. Efter servicelovens § 66 a, stk. 1, skal plejefamilier som udgangspunkt være godkendt som generelt egnede af socialtilsynet. I særlige tilfælde kan kommunen godkende en plejefamilie eller kommunal plejefamilier som konkret egnet til et eller flere nærmere angivne børn, jf. servicelovens § 66 a, stk. 1, nr. 2. En plejefamilie kan kun have én type godkendelse ad gangen, jf. plejefamiliebekendtgørelsens § 5.

I modsætning til plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, er plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede alene godkendt til at modtage et eller flere bestemte børn. Det er i den forbindelse ikke afgørende, om familien vil være egnet som plejefamilie til andre børn. Det afgørende er, at familien er særligt egnet til at give det konkrete barn eller den unge den støtte og omsorg, som barnet eller den unge har behov for, og alene i de tilfælde, hvor plejefamilien ikke kan opnå en godkendelse, som generelt egnet f.eks. som følge af en uforholdsmæssig høj alder, jf. nedenfor. Den konkrete godkendelse gives altså i sammenhæng med matchet mellem barnet/den unge og familien.

En konkret godkendelse kan f.eks. være relevant i forhold til en plejefamilie, som for år tilbage har fået en godkendelse som generelt egnede, og på den baggrund har børn anbragt hos sig, men hvor familien ikke vurderes at kunne opnå en godkendelse som generel egnet i forbindelse med socialtilsynets ny-godkendelsesproces, jf. socialtilsynslovens § 5 f.eks. pga. en uforholdsmæssig høj alder. En godkendelse som konkret egnet kan dermed være relevant, hvis kommunen vurderer, at det er til barnets eller den unges bedste at forblive anbragt i plejefamilien, fordi barnets eller den unges tilknytning til familien i det konkrete tilfælde vejer tungere end hensynet til plejefamiliens uforholdsmæssige høje alder.

En konkret godkendelse kan også være relevant i tilfælde, hvor der er opstået en relation til barnet eller den unge gennem et professionelt virke, f.eks. som SSP-medarbejder eller politibetjent, og der derfor ikke er tale om en tilknytning, som tilsiger en netværksanbringelse, og hvor alder eller andet ikke muliggør en generel godkendelse af socialtilsynet. Det skal understreges, at det faktum, at der er en særlig relation mellem en familie og et barn er ikke i sig selv et tilstrækkeligt grundlag for at godkende en plejefamilie som konkret egnet. Det er alene i de tilfælde, hvor kommunen vurderer, at plejefamilien har kompetencerne til at varetage barnets eller den unges behov for støtte og at den konkrete anbringelse er til barnets eller den unges bedste.

Det er således ikke et selvstændigt hensyn, at plejefamilien alene ønsker at være plejefamilie for et konkret barn eller ung fremfor at have få en godkendelse som generelt egnet. En plejefamilie, der er godkendt som generelt egnet, vil således altid kunne vælge at få ophævet sin godkendelse efter plejeopgavens ophør, såfremt familien ikke ønsker at tage andre børn eller ung i pleje. Dette følger hovedreglen om, at en plejefamilie som udgangspunkt skal være godkendt som generelt egnet af socialtilsynet og intentionen om at styrke kvaliteten af de sociale tilbud gennem en ensartet, professionelt og uvildigt tilsyn.

En godkendelse som konkret egnet kan som udgangspunkt heller ikke anvendes alene fordi, der er ønske om og et behov for at anbringe barnet eller den unge akut. Det følger således af servicelovens § 4, stk. 4, at den anbringende kommune kan anvende et ikke-godkendt tilbud i op til 3 uger, hvis der er et akut behov, og der ikke kan findes et egnet, godkendt tilbud. Socialtilsynet skal orienteres om anvendelsen af det ikke-godkendte tilbud. Herudover kan Socialtilsynet, når særlige grunde taler for det, træffe afgørelse om, at ikke-godkendte tilbud, kan anvendes i yderligere 3 uger, jf. lov om socialtilsyn § 5, stk. 3.

Såfremt en kommune er i tvivl om, hvorvidt en plejefamilie er i målgruppen for en godkendelse som generelt egnet, kan kommunen tage kontakt til det relevante tilsyn med henblik på råd og vejledning. Socialtilsynet kan ikke forholde sig indholdsmæssigt til den konkrete sag, men alene vejlede kommunen eller plejefamilien om, hvilke generelle krav, der stilles til plejefamilier, der godkendes som generelt egnede. Der er således ikke tale om, at socialtilsynet foretager en afgørelse i forvaltningsretlig forstand.

Det er i det konkrete tilfælde kommunens vurdering, om disse hensyn er opfyldt, ligesom det er kommunens ansvar at sikre, at de plejefamilier, der i særlige tilfælde godkendes som konkret egnede, kan varetage omsorgen for barnet eller den unge. Det gælder også, hvis kommunen vælger at se bort fra eventuel vejledning fra socialtilsynet.

En godkendelse som konkret egnet foretages af den anbringende kommune, da det er denne, som kender barnet eller den unge bedst, og som derfor kan foretage det individuelle match, som er forudsætningen for en konkret godkendelse. Godkendelse som konkret egnet bortfalder, når anbringelsen af det barn eller de børn ophører, som den godkendelsen knytter sig til.

Når den anbringende kommune har godkendt en familie som konkret egnet, kan andre kommuner som udgangspunkt ikke anbringe børn i familien, jf. plejefamiliebekendtgørelsens § 4, stk. 2. Ligeledes kan der ikke gives en godkendelse som konkret egnet til familier, der allerede har en godkendelse som generelt egnet.

Der kan dog være situationer, hvor det er nødvendigt, at flere kommuner koordinerer indsatsen i forhold til anbringelse i plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede f.eks. i forhold til at anbringe flere søskende sammen fra forskellige opholdskommuner. Hvis disse søskende ikke har samme opholds-/handlekommune og det først anbragte barn er anbragt i en plejefamilie godkendt som konkret egnet, har de øvrige søskendes opholds-/handlekommune(r) som udgangspunkt ikke mulighed for at anbringe i den samme plejefamilie, jf. ovenfor. De involverede kommuner kan dog drøfte konkret, hvorvidt anbringelse af flere børn i plejefamilien, der er godkendt som konkret egnet tilgodeser de pågældende børns behov. Det er den kommune, der som udgangspunkt godkendte plejefamilien som konkret egnet, der foretager den endelige vurdering. Det vil i det beskrevne eksempel ikke være nødvendigt, at plejefamilien modtager det lovpligtige grundkursus i forbindelse med en godkendelse som konkret egnet, hvis plejefamilien tidligere har gennemført grundkurset i forbindelse med en godkendelse som generelt egnet.

Hvad angår plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede er det kun den anbringende kommune, der skal godkende og føre tilsyn med plejefamilien og barnet, selvom plejefamilien geografisk hører hjemme i en anden kommune. Plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede, er således ikke omfattet af socialtilsynets driftsorienterede tilsyn efter § 7 i lov om socialtilsyn. Tilsynet bliver sikret ved den anbringende kommunes pligt til at føre personrettet tilsyn med barnet eller den unge. Se nærmere om tilsyn i forbindelse med plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede under punkt 104.

Det skal dog understreges, at den anbringende kommune i forbindelse med en anbringelse af et barn eller en ung i en plejefamilie i en anden kommune, skal orientere denne kommune (den stedlige kommune) om

anbringelsen, jf. servicelovens § 68 b, stk. 1. Dette er af hensyn til den stedlige kommunes pligt til at føre tilsyn med alle børn og unge i kommunen, jf. § 146.

Plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede har ret og pligt til samme uddannelse, efteruddannelse og supervision som plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede. Herunder gælder også, at det lovpligtige kursus for plejefamilier som udgangspunkt skal være gennemført inden anbringelsen indledes, jf. servicelovens § 66 a, stk. 3.

Kommunens vurdering af familiens konkrete egnethed som plejefamilie i forbindelse med en specifik anbringelse skal munde ud i en begrundet skriftlig afgørelse. Hvis kommunen ikke kan godkende plejefamilien som konkret egnet, skal der ske en nærmere begrundelse af afslaget. Reglerne i forvaltningsloven om partshøring, aktindsigt, skriftlig begrundelse m.v. gælder også i disse sager. Plejefamilier og kommunale plejefamilier, som ønsker at påklage kommunernes afgørelse om godkendelse som konkret egnet, kan indbringe afgørelsen for Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 66 a, stk. 6. Klageadgangen gælder alene kommunens vurdering af, om familien kan godkendes som plejefamilie.

Ændring i forholdene hos plejefamilien

395. Forholdene i plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt og konkret egnede, samt i netværksplejefamilier kan ændre sig, f.eks. i tilfælde af ændrede arbejdsvilkår, graviditet, sygdom eller skilsmisse, hvilket kan få konsekvenser for det antal eller den type børn og unge, der kan modtages. Plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnet, skal orientere socialtilsynet, jf. socialtilsynslovens § 12, hvis der sker væsentlige ændringer i forhold, der har ligget til grund for godkendelsen, og plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede, skal orientere den godkendende kommune om større ændringer, således at det bliver muligt at vurdere, om godkendelsen skal trækkes tilbage.

Ved en opsigelse af kontrakten mellem plejefamilien og kommunen, der er begrundet i plejefamiliens forhold, skal plejefamilien høres om oplysninger, som de ikke kan forventes at være bekendt med, at kommunen er i besiddelse af, således at eventuelle misforståelser kan afklares. Derudover gælder, at plejefamilier og kommunale plejefamilier, som ønsker at klage over kommunernes afgørelse om godkendelse som konkret egnet - eller opsigelse af en godkendelse - kan påklage afgørelsen til Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 66 a, stk. 6. Om reglerne for at påklage socialtilsynets afgørelse om godkendelse som generelt egnet til Ankestyrelsen, jf. lov om socialtilsyn § 19, henvises til Vejledning om socialtilsyn.

Såfremt kommunen som led i det personrettede tilsyn (i plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede) eller socialtilsynet på baggrund af sit løbende tilsyn finder, at forholdene i plejefamilien ikke længere er acceptable og godkendelsen derfor må trækkes tilbage, skal de anbringende myndigheder underrettes herom, jf. bekendtgørelse om socialtilsyns § 4, stk. 4, så de kan sørge for, at de børn og unge, der er anbragt på stedet, får tilbudt et andet anbringelsessted. I forbindelse med flytningen er det vigtigt, at de anbragte børn og unge får mulighed for at sige farvel til både børn og voksne i familien. Hvis det er muligt, bør der ligeledes være en overgangsperiode, hvor børnene og de unge kan vænne sig til det nye anbringelsessted og til tanken om at flytte. En flytning til et andet anbringelsessted kan opleves som meget traumatisk for anbragte børn og unge og der skal derfor tages de fornødne hensyn til dette.

Anbringelse hos en biologisk forælder

396. Kommunen kan vælge at anbringe et barn eller en ung hos en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, hvis det vurderes, at denne forælder er bedre egnet til at varetage omsorgen for barnet eller den unge, og hvis det ikke er muligt at få overført forældremyndigheden til den anden forælder,

f.eks. fordi forældrene ikke ønsker at søge om overførsel. Da forældre har forsørgelsespligt over for deres børn, uanset hvem der har forældremyndigheden, jf. § 2 i lov om aktiv socialpolitik, og § 13 i lov om børns forsørgelse, er der ikke hjemmel til at give vederlag til forælderen i forbindelse med anbringelsen. En anbringelse hos den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, vil i øvrigt være en netværksanbringelse, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 3. I forbindelse med en anbringelse forudsættes det, at barnet eller den unge ikke længere bor hos forældremyndighedsindehaveren. Hvis forældrene har delt forældremyndighed, vil det derfor ikke blive betragtet som en anbringelse, hvis barnet eller den unge med kommunens mellemkomst flytter hen til den anden forælder. Ved en anbringelse hos den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, skal kommunen godkende forælderen som netværksplejefamilie efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 3, hvilket også udelukker, at der udbetales vederlag. Der henvises i stedet til punkt 400-401 om godtgørelse til netværksplejefamilier. Da barnet er anbragt uden for hjemmet i henhold til serviceloven, kan der ikke ydes børnetilskud eller børne- og ungeydelse, selv om barnet eller den unge anbringes hos den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, jf. lov om børnetilskud og forskudsvis udbetaling af børnebidrag § 5 stk. 1, nr. 4, samt § 2, stk. 1, nr. 4, lov om en børne- og ungeydelse.

Hvis den forælder, der har barnet eller den unge anbragt hos sig, får behov for økonomisk hjælp, kan kommunen f.eks. yde hjælp i særlige tilfælde efter lov om aktiv socialpolitik kapitel 10, forudsat at betingelserne for hjælp i denne lov i øvrigt er opfyldt. Se vejledning nr. 10309 af 20. december 2016 om hjælp i særlige tilfælde og hjælp til efterlevende efter kapitel 10 og 10 a i lov om aktiv socialpolitik. Om anbringelse hos slægtninge i øvrigt se punkt 398 ff.

Plejeforældre får tillagt forældremyndigheden over plejebarnet

397. Såfremt plejeforældre får tillagt forældremyndigheden over plejebarnet, er barnet ikke længere anbragt uden for hjemmet, idet »hjemmet«, således som dette udtryk anvendes i servicelovens § 52, er ensbetydende med forældremyndighedsindehaverens bopæl. I disse tilfælde er der således ikke tale om en anbringelse i medfør af servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, hvilket medfører, at der ikke er hjemmel til at udbetale vederlag til plejeforældrene. Plejeforældrene kan i disse tilfælde ikke overtage retten til børne- eller ungeydelsen. Udbetaling Danmark kan eventuelt bestemme, at børne- eller ungeydelsen skal udbetales til barnet selv, hvis det skønnes bedst for barnet eller den unge. Der henvises til § 4 i lov om en børne- og ungeydelse.

Det er dog kun de biologiske eller retlige forældre, der har forsørgelsespligt over for deres børn, jf. § 2 i lov om aktiv socialpolitik og § 13 i lov om børns forsørgelse. Ved retlige forældre forstås bl.a. adoptivforældre og andre, der er registreret som barnets forældre. Der kan således ikke ydes børnetilskud til plejeforældre med tillagt forældremyndighed, idet plejeforældrene ikke har forsørgelsespligt. Børnetilskuddet kan heller ikke udbetales til de biologiske forældre i tilfælde, hvor plejeforældrene har fået tillagt forældremyndigheden.

I tilfælde hvor forældremyndighedsindehaver dør og forældremyndigheden tillægges personer, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet, vil en eventuel efterlevende forælder fortsat være forpligtet til at bidrage til forsørgelsen af barnet eller den unge. Bidragspligten iværksættes ved at kontakte forælderens bopælskommune. Hvis forældremyndighedsindehaveren er afgået ved døden, og forældremyndigheden er tillagt en anden eller andre, der ikke har forsørgelsespligt over for barnet, kan kommunen yde hjælp til barnets forsørgelse med henvisning til lov om aktiv socialpolitik § 84. Ydelser efter § 84 i lov om aktiv socialpolitik er skattefri og udbetales uafhængigt af forældremyndighedsindehaverens økonomiske forhold, men er afhængig af barnets eller den unges indtægt. Der henvises til vejledning nr. 10309 af 20. december 2016 om hjælp i særlige tilfælde og hjælp til efterlevende efter kapitel 10 og 10 a i lov om aktiv

socialpolitik.. Der kan kun ydes uddannelses- eller kontanthjælp til mindreårige i de tilfælde, hvor barnet eller den unge selv er forsørger på grund af, at pågældende har fået et barn eller har indgået ægteskab.

Serviceloven

§ 66 a. ---

stk. 1. ---

Stk. 2. Netværksplejefamilier skal være godkendt som konkret egnede i forhold til et bestemt barn eller en bestemt ung af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune. Netværksplejefamilien skal have dækket deres omkostninger i forbindelse med barnets eller den unges ophold og kan efter en konkret vurdering få hel eller delvis hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste.

Stk. 3-9. ---

Anbringelse i netværksplejefamilie

398. Netværksanbringelser er anbringelser hos familiemedlemmer eller andre fra barnets eller den unges netværk. Ordet netværksanbringelser anvendes – i stedet for slægtsanbringelser – for at understrege, at der ikke nødvendigvis skal være et biologisk bånd mellem barn og plejeforældre. Det centrale er, at der er en vis tilknytning mellem barn og plejeforældre. Desuden gælder, at netværksplejefamilier, i modsætning til plejefamilier og kommunale plejefamilier, ikke har ret til vederlag i forbindelse med anbringelsen, men har i stedet ret til at få dækket de omkostninger, der er forbundet med at have barnet boende. Det skyldes, at det er vigtigt, at barnet under anbringelsen ved, at det ikke er en økonomisk belastning for familien, og at barnet i højere grad får oplevelsen af, at de mennesker, som det allerede har en tilknytning til, alene har påtaget sig opgaven alene på baggrund af tilknytningen til barnet eller den unge.

Det er vigtigt, at ressourcerne i barnets familie og netværk udnyttes, da det kan give en mere stabil opvækst for børn og unge med behov for særlig støtte. Undersøgelser viser, at stabiliteten i netværks- eller slægtspleje ser ud til at være den samme eller endda højere end i traditionelle plejefamilier (SFI's forløbsundersøgelse "Anbragte børns udvikling og vilkår" fra 2008 samt SFI's "Effekter af slægtspleje" fra 2011). Selvom de børn, der anbringes i netværkspleje ofte har samme baggrund som børn, der anbringes i traditionelle plejefamilier, så viser undersøgelserne, at børn i netværkspleje generelt er anbragt i kortere tid og oplever færre anbringelsessteder og omsorgsmiljøer. Slægts- og netværksanbringelser kan således bidrage til, at der er kontinuitet i barnets opvækst, selvom barnet anbringes.

I modsætning til plejefamilier efter servicelovens § 66 a, stk. 1, skal netværksplejefamilier efter servicelovens § 66 a, stk. 2, alene være godkendt som konkret egnede af den anbringende kommune. Godkendelsen foretages af den kommune, der har pligt til at yde hjælp til barnet eller den unge, jf. retssikkerhedslovens §§ 9-9 b, eftersom denne kommune kender barnet eller den unge bedst og godkendelse alene omfatter det konkrete barn eller den unge

Familien skal vurderes til at være egnet til at modtage ét bestemt barn eller en bestemt ung, og det er ikke relevant, om de ville kunne modtage andre børn eller unge. En netværksplejefamilie vil godt kunne godkendes til flere børn eller unge samtidig, f.eks. søskende. Netværksplejefamilien skal i de tilfælde have en godkendelse for hvert enkelt barn.

Det generelle egnethedskriterium er ikke altid velegnet, når der er tale om netværksanbringelser. I netværksanbringelser kan barnets eller den unges kontakt og relation til familien have større betydning

end eksempelvis familiens alder og uddannelsesmæssige baggrund. Kommunen kan derfor ikke opstille generelle kriterier for godkendelse af netværksplejefamilier, men skal i hvert enkelt tilfælde foretage en vurdering af relationen mellem barnet eller den unge og den pågældende familie.

Er der tale om anbringelse hos familiemedlemmer som f.eks. bedsteforældre, mostre, onkler, forældre uden del i forældremyndigheden m.v., vil det som udgangspunkt altid være en netværksanbringelse. Det gælder også i tilfælde, hvor der ikke er tale om biologisk familie, men alene social familie eller stedfamilie.

I de tilfælde, hvor det eksempelvis kan være fodboldtræneren, skolelæreren eller klubpædagogen, der har en god relation til barnet eller den unge, vil vurderingen ofte bero på, hvorvidt den pågældende generelt ønsker at arbejde som plejefamilie, eller om ønsket alene vedrører det konkrete barn eller den unge. Der kan godt ske godkendelse som netværksplejefamilie, selv om pågældende i princippet kunne opnå en godkendelse som generelt egnet.

Hvis der derimod er tale om personer, som primært har fået tilknytningen i forbindelse med deres professionelle virke, hvor personerne har været ansat til at arbejde med familiens eller barnets sociale problemer, vil udgangspunktet være, at disse personer ikke skal behandles som netværksplejefamilier. Eksempelvis bliver en tidligere aflastningsfamilie, som gennem deres aflastning, dvs. gennem deres professionelle virke, har skabt en god relation til barnet eller den unge, som gør, at det netop er den familie, der vælges som plejefamilie, som udgangspunkt ikke netværksfamilie.

Kun i tilfælde hvor personer, som har tilknytning til barnet gennem et professionelt virke, på eget initiativ ytrer ønske om at have barnet eller den unge anbragt som netværkspleje, kan denne mulighed overvejes. Eksempelvis hvis bedsteforældre tidligere har fungeret som aflastningsfamilie for barnet eller den unge, og senere ønsker barnet eller den unge anbragt i netværkspleje, vil dette være en mulighed. Der kan også være tilfælde, hvor en plejefamilie har haft et barn eller en ung anbragt i adskillige år, og på baggrund af dette ønsker at ændre anbringelsen til et netværksanbringelse, og da vil dette også være muligt. Det centrale er imidlertid, at personerne, som har tilknytning til barnet gennem et professionelt virke, på eget initiativ konkret ytrer, at de hellere vil have barnet anbragt i netværkspleje frem for en almindelig anbringelse.

En familie kan ikke være godkendt som både netværksplejefamilie og almindelig eller kommunal plejefamilie på samme tid. Der henvises til plejefamiliebekendtgørelsens § 5, jf. bekendtgørelse nr. 809 af 23. juni 2016.

399. Kriteriet for, at en netværksplejefamilie kan godkendes, er, at familien skal have de fornødne ressourcer til at give det konkrete barn eller den unge den støtte og omsorg, som barnet eller den unge har behov for, evt. suppleret med den nødvendige professionelle behandling udefra. Den professionelle hjælp kan f.eks. bestå i psykologhjælp, supervision m.v.

Det er hensigten, at målgruppen for netværksplejeanbringelser er som udgangspunkt børn, der ellers skulle have været anbragt i en traditionel plejefamilie. Netværksplejefamilier vil derfor ofte ikke kunne godkendes til børn og unge med så omfattende støtte- eller behandlingsbehov, at de efter praksis på området vil blive placeret i en kommunal plejefamilie, på specialinstitution eller særligt opholdssted. I disse tilfælde kan det imidlertid også overvejes, om barnet kan anbringes i netværkspleje suppleret med massiv støtte og behandling for barnets problemer.

Det beror på en konkret vurdering, om et barn eller en ung, der skal anbringes uden for hjemmet, har gavn af at blive anbragt i en netværksplejefamilie. Eksempelvis kan et barn eller en ung med et relativt stort støttebehov have gavn af en anbringelse i netværket, hvis der i den konkrete netværksplejefamilie er sær-

lige kompetencer til stede, f.eks. i kraft af en særlig uddannelse. En anbringelse i en netværksplejefamilie udelukker heller ikke, at andre foranstaltningstyper i servicelovens § 52 kan finde anvendelse, som f.eks. aflastning efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 5, eller udpegning af en fast kontaktperson for barnet eller den unge efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6.

Der kan f.eks. være tale om en onkel, der er uddannet pædagog, og gennem flere år har arbejdet med børn med funktionsnedsættelser, hvilket gør ham i stand til at løfte opgaven med sin nevø, der har psykisk nedsat funktionsevne. Hvis der er behov for, at onklen går hjemme i perioder pga. nevøens funktionsnedsættelse, er det muligt at give tabt arbejdsfortjeneste, men ikke vederlag, se punkt 441.

Det afgørende for, om der i den konkrete situation vælges en netværksanbringelse, skal være hensynet til barnets eller den unges bedste. Valget af anbringelsessted skal således ske ud fra den børnefaglige undersøgelse og handleplanen efter servicelovens § 50 og § 140 og en konkret vurdering af, hvorvidt der i barnets eller den unges netværk findes personer, som har ressourcer til at imødekomme barnets eller den unges behov. Det vil i øvrigt være helt afgørende, at netværksplejefamilien er parat til at modtage barnet eller den unge med de opgaver, der følger med.

Der kan imidlertid også være problemer i forhold til at anbringe børn eller unge i netværket. Netværksplejefamilien skal derfor ligesom plejefamilierne sættes grundigt ind i de konflikter, der kan opstå. Samværet med de biologiske forældre kan her være særligt vanskeligt. Forudsætningen for netværksanbringelser er derfor, at kommunen bidrager med den nødvendige supervision og støtte. Det skal bemærkes, at netværksplejeforældre har samme ret og pligt til efteruddannelse og supervision som plejefamilier og kommunale plejefamilier, jf. servicelovens § 66 a, stk. 4. Det gælder også, at netværksplejefamilien som udgangspunkt skal have gennemført det lovpligtige familieplejekursus, inden anbringelsen indledes, jf. servicelovens § 66 a, stk. 3, og plejefamiliebekendtgørelsen. Se nærmere under punkt 403.

Godtgørelsesregler for netværksplejefamilier

400. Der gælder særlige godtgørelsesregler for netværksplejefamilier i servicelovens § 66 a, stk. 2, idet de ikke modtager vederlag, men i stedet får dækket de omkostninger, der er forbundet med at have barnet eller den unge boende. Denne ordning skyldes, at det er vigtigt, at barnet eller den unge under anbringelsen ved, at det ikke er en økonomisk belastning for familien, og at barnet eller den unge i højere grad får følelsen af, at de mennesker, som det allerede har en tilknytning til, alene har påtaget sig opgaven på baggrund af tilknytningen til barnet eller den unge. Det er derfor vigtigt, at betalingsordningen for barnets eller den unges ophold hos en netværksplejefamilie er økonomisk neutral for netværksplejefamilien. Derfor gælder det også, at familien skal kunne fortsætte sin livsførelse, som den har set ud inden anbringelsen, og at barnet eller den unge skal kunne deltage i familielivet på lige fod med familiens andre medlemmer.

Netværksplejefamilierne får udbetalt godtgørelse for kost og logi, jf. satserne i servicelovens § 55, stk. 4. Satserne reguleres årligt og de gældende satser kan findes i Vejledning om regulering af satser på Børne- og Socialministeriets område på www. Retsinfo.dk. Det er derudover forudsat at børn og unge, der anbringes i netværket, skal sidestilles fuldt ud med de andre børn i familien. Det er derfor afgørende, at kommunen medvirker til, at barnet eller den unge indgår i familiens almindelige livsførelse, uden at dette økonomisk belaster netværksplejefamilien. Det indebærer, at kommunen f.eks. skal dække udgifter til udlandsrejser eller andre udgifter som følge af, at barnet eller den unge skal deltage i familielivet på lige fod med familiens andre medlemmer, og hvor netværksplejefamiliens almindelige livsførelse giver anledning til større udgifter, end man kan forvente dækket af ydelsen til kost og logi.

Ankestyrelsen har i principafgørelse 32-14 fastslået, at netværksplejefamilier har ret til at få dækket plejebarnets del af familiens samlede faktiske udgifter til ferie, hvis udgiften svarer til familiens livsførelse inden anbringelsen.

Derudover kan der dækkes udgifter, der er en konsekvens af, at der kommer et ekstra familiemedlem. Det kan dreje sig om anskaffelser i opstartsfasen, f.eks. en seng, møbler i børneværelset, ekstra tøj, m.m., eller etableringsudgifter i øvrigt, der er nødvendige for, at familien kan fortsætte sin livsførelse, som den har set ud inden anbringelsen. Som eksempel på andre udgifter, kommunen kan dække, kan nævnes udgifterne til barnets konfirmationsfest eller barnedåb, større transportudgifter der medvirker til barnets eller den unges deltagelse i familie- eller fritidslivet, udgifter som følge af barnets behandlingsbehov, herunder tekniske hjælpemidler eller medicin, hvor sygesikringen eller andre ikke dækker den fulde udgift, m.m.

Der vil altid være tale om, at udgiftsdækningen skal ske efter en konkret vurdering i den enkelte sag. Ovenstående eksempler kan derfor ikke betragtes som en udtømmende liste over udgifter, som kommunen kan dække, ligesom de nævnte eksempler heller ikke er noget, som alle netværksplejefamilier har ret til.

Kommunens udbetaling til dækning af omkostninger til netværksplejefamilier, er skattefri efter ligningslovens § 7, nr. 9.

Det anbefales, at kommunen og netværksplejefamilien ved anbringelsens opstart afdækker netværksplejefamiliens almindelige livsførelse og normale aktiviteter, herunder rejser, fritidsaktiviteter, familiebesøg, m.m., og at man i fællesskab afstemmer forventningerne til kommunens dækning af udgifter i forbindelse med disse aktiviteter.

Netværksplejefamilien kan klage over kommunens afgørelse om dækning af omkostninger forbundet ved at have barnet eller den unge i hjemmet.

Tabt arbejdsfortjeneste til netværksplejefamilier

401. Det er i særlige tilfælde muligt for kommunen at godtgøre tabt arbejdsfortjeneste til netværksplejefamilier. Godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste kan gives i de tilfælde, hvor hensynet til barnet eller den unge konkret betyder, at netværksplejeforældre ikke har mulighed for at passe deres almindelige arbejde eller må gå ned i arbejdstid. Det kan f.eks. være nødvendigt, at den ene plejeforælder i en periode tager orlov fra sit arbejde, hvis det barn, der skal anbringes i pleje, er et spædbarn, der endnu ikke er i dagtilbud. Der kan også være tale om et barn, der har behov for en særlig opmærksomhed fra plejeforældrene, og hvor plejeforældrene i indkøringsfasen tager helt eller delvist orlov, eller hvor et barn eller en ung i en periode på grund af sin særlige situation har behov for ekstra omsorg.

Der kan som udgangspunkt ikke udbetales tabt arbejdsfortjeneste i tilfælde af, at netværksplejeforældrene har skiftende arbejdstider, der indebærer aften- og weekendarbejde. Hvis det er nødvendigt, at der er en voksen til stede i sådanne perioder, er det muligt at dække udgifterne til en barnepige, jf. reglerne om at netværksplejefamilien skal have dækket alle udgifter. Se punkt 400. Reglerne om tabt arbejdsfortjeneste til netværksplejefamilier er fastsat i plejefamiliebekendtgørelsen.

Det forudsættes, at godtgørelse for tabt arbejdsfortjeneste kun finder sted, når hensynet til barnet eller den unge gør det nødvendigt. Hovedreglen er, at netværksplejefamilien lader barnet eller den unge indgå i den hverdag, familien havde før anbringelsen. Hvis barnet eller den unge har et særligt behov for støtte, bør denne hjælp som udgangspunkt ydes professionelt, dvs. ikke af netværksplejefamilien, men af

andre professionelle, som kommunen betaler for denne ydelse. Kommunen kan således beslutte at yde forskellige foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, samtidig med anbringelsen.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 206-10: Ankestyrelsen fastslog, at en netværksplejemor ikke var berettiget til tabt arbejdsfortjeneste til dækning af nedsat arbejdstid for at passe sit plejebarn. Barnet var velfungerende og havde ikke særlige behov eller udviklingsmæssige vanskeligheder. Der blev lagt vægt på, at hensynet til netværksplejebarnet ikke gjorde det nødvendigt at tilkende tabt arbejdsfortjeneste.

Støtte til plejefamilier

402. Udover reglerne om godtgørelse til netværksplejefamilier skal en anbringelse i en netværksplejefamilie følge de almindelige regler om anbringelser. Det betyder, at barnet eller den unge, forældrene og netværksplejefamilien skal have den samme støtte som ved anbringelse i almindelig familiepleje. Samtidig gælder kommunens forpligtelse efter servicelovens § 71 til at støtte op omkring samarbejdet mellem anbringelsessted og forældre også i forhold til netværksplejefamilier, og netværksplejefamilien skal deltage i det lovpligtige kursus for plejefamilier, inden anbringelsen indledes, se herom punkt 403. Der skal udarbejdes handleplan og forældrene skal tilbydes en støtteperson m.v., jf. punkt 271-272. Endelig gælder der de samme regler om, at der under anbringelsen kan ydes anden støtte efter servicelovens § 52, hvis barnet har behov for det. Der henvises også til 'Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje', der kan findes på Socialstyrelsen.dk.

Den anbringende kommune har ligeledes pligt til at føre personrettet tilsyn med barnet eller den unge. Se nærmere om tilsyn i forbindelse med netværksanbringelser m.v. under punkt 105.

Bekendtgørelse om plejefamilier

§ 6. Det er en forudsætning for plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som konkret egnede, samt netværksfamilier, at familien gennemfører et kursus i at være plejefamilie, jf. lov om social service § 66 a, stk. 3 og lov om socialtilsyn § 5, stk. 9. Kurset omfatter begge plejeforældre.

Stk. 2. Plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier skal kun gennemføre grundkurset i forbindelse med deres første godkendelse. Ansøger familien om en ny godkendelse efter en periode uden godkendelse, skal grundkurset således ikke gennemføres på ny. Dog kan den godkendende myndighed stille krav herom, hvis særlige forhold gør sig gældende.

Stk. 3. Plejefamilier, der er godkendt før 1. januar 2006, er ikke omfattet af kravet om grundkursus. Dog kan den godkendende myndighed stille krav herom, hvis særlige forhold gør sig gældende.

Stk. 4. Kurset skal være gennemført, inden familien modtager børn eller unge i pleje, med mindre særlige forhold gør sig gældende. Hvis en familie modtager et barn eller en ung, inden kurset er gennemført, skal kurset gennemføres hurtigst muligt herefter.

Stk. 5. Kurset skal som minimum have en varighed svarende til fire hele kursusdage for plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier, der er godkendt til anbringelse af børn og unge uden for hjemmet efter lov om social service § 52, stk. 3, nr. 7, samt for plejefamilier godkendte til døgnophold efter lov om social service § 52, stk. 3, nr. 4.

Stk. 6. Kurset skal som minimum have en varighed svarende til to hele kursusdage, for plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier, der alene er godkendt til aflastning, jf. lov om social service § 52, stk. 3, nr. 5.

Stk. 7. Udgifter til kurset for plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede, afholdes af det socialtilsyn, som har godkendt familien. Udgifter til kurset for plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier, der er godkendt som konkret egnede, afholdes af den kommunalbestyrelse, der har truffet afgørelse om godkendelsen.

Kursus i at være plejefamilier

403. Det er en forudsætning for plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt eller konkret egnede, samt netværksfamilier, at familien gennemfører et kursus i at være plejefamilie, jf. lov om social service § 66 a, stk. 3, lov om socialtilsyn § 5, stk. 9 og bekendtgørelse om plejefamilier nr. 809 af 23. juni 2016. Kurset skal gives i forbindelse med godkendelsen og har til formål at opkvalificere plejefamilien og mindske risikoen for, at plejeforholdet bryder sammen. Kurserne skal derfor både give kommende plejeforældre viden om, hvilken opgave de går ind til, og redskaber til at løse opgaven. Kurset omfatter begge plejeforældre og skal være gennemført, inden familien modtager børn eller unge i pleje, medmindre særlige forhold gør sig gældende. Særlige forhold kan f.eks. være, at barnet eller den unge har et akut anbringelsesbehov, og at der er forhold, der gør, at netop denne plejefamilie er særligt egnet til barnet uanset den manglende gennemførelse af kurset. Hvis en plejefamilie modtager et barn eller en ung, inden kurset er gennemført, skal kurset gennemføres hurtigst muligt herefter.

Kurset skal som minimum omhandle følgende tre aspekter:
1) Omsorg for og opdragelse af børn, herunder forståelse for anbragte børns særlige situation og eventuelle forstyrrelser i børnenes udvikling samt forståelse for relationen mellem plejefamilie, plejebarn og plejefamiliens egne børn.
2) Samarbejdet med barnets forældre, herunder hvordan barnets og forældrenes relation støttes.
3) Plejefamiliens rolle i samarbejdet omkring barnet eller den unge i forhold til de professionelle, herunder også de kommunale myndigheder.

Kurset skal både i omfang og indhold svare til det såkaldte KRITH-kursus. Kurset skal som minimum have en varighed af fire hele kursusdage.

Det gælder dog for aflastningsfamilier, at kurset skal have en varighed svarende til minimum 2 hele kursusdage. Dette er begrundet i en vurdering af, at aflastningsfamilier som udgangspunkt kun har barnet eller den unge boende i korte perioder. Det vurderes derfor, at der ikke er behov for samme omfang i grundkurser som til fuldtidsplejefamilier.

Udgifter til kurset for plejefamilier og kommunale plejefamilier, der er godkendt som generelt egnede afholdes af det socialtilsyn, som har godkendt familien. Udgifter til kurset for plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier, der er godkendt som konkret egnede afholdes af den kommune, der har truffet afgørelse om godkendelse jf. bekendtgørelse om plejefamilier § 6, stk. 7.

Efteruddannelse og supervision til plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier

404. Det er vigtigt, at familier, der har børn og unge i pleje, har de bedst mulige rammer og forudsætninger for arbejdet. Derfor er det væsentligt, at de løbende får faglig støtte til at håndtere den opgave, de varetager. Plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier har i den forbindelse ret og pligt til efteruddannelse og løbende supervision.

Familier, der har børn i pleje, har derfor ret og pligt til, hvad der svarer til minimum 2 årlige dages efteruddannelse udover det lovpligtige kursus i at være plejefamilie, jf. plejefamiliebekendtgørelsen. Det er kommunen, der, i samarbejde med plejefamilien, vurderer, hvilke temaer plejefamilierne har brug for at blive opkvalificeret i forhold til. Kommunen skal endvidere sikre den fornødne supervision. Da de kommunale plejefamilier er godkendt til at løfte en tungere og mere krævende opgave, vil behovet for efteruddannelse og særligt supervision forventeligt være højere – f.eks. med månedsvise supervisionssamtaler. Omfanget af supervision og efteruddannelse skal afspejle tyngden i den opgave, som den kommunale plejefamilie varetager.

Supervision forstås som udgangspunkt som rådgivning og vejledning af plejefamilierne, samt støtte til at styrke plejefamiliernes egen refleksion over udviklingsmuligheder og dilemmaer i. Der er ikke i lovgivningen fastsat krav til, hvem der kan yde supervision til plejefamilier, og det kan være forskelligt, hvem der de modtager supervision fra, som f.eks. familieplejekonsulent, familierådgiver, psykolog eller VISO, afhængigt af de konkrete udfordringer og behov. Det er helt afgørende, at efteruddannelse og supervision i både indhold og omfang tilpasses familiens konkrete behov, så indsatsen kan varieres efter familiens erfaring og i forhold til tyngden af problemer hos de børn eller unge, som familien aktuelt har i pleje.

Som udgangspunkt bør begge plejeforældre modtage efteruddannelse og supervision, også selvom godkendelsen kun er givet til den ene plejeforælder. Der kan dog være særlige omstændigheder, der gør det mest hensigtsmæssigt, at det udelukkende er den forælder, der har fået godkendelsen, der modtager efteruddannelse og supervision. Særlige omstændigheder kan f.eks. være hensynet til plejefamiliens muligheder for pasning af plejebarnet på undervisnings-/supervisionstidspunktet, hensynet til plejeforældrenes særlige arbejdstider, eller hvis der f.eks. er tale om efteruddannelse inden for et emne, som det vurderes kun vil være relevant for den ene plejeforælder at modtage. Listen er ikke udtømmende. Som minimum gælder det dog altid, at den plejeforælder, der har godkendelsen, har ret og pligt til efteruddannelse og supervision.

Bestemmelsen om ret og pligt til efteruddannelse og supervision omfatter ikke de plejefamilier, der fungerer som aflastningsfamilier, idet disse familier ikke har det samme behov for efteruddannelse og supervision, da de som udgangspunkt kun har barnet eller den unge boende i korte perioder. Den beskrevne ret og pligt til efteruddannelse og supervision knytter sig således til, om en familie har et barn anbragt i (fuldtids-)pleje, og ikke alene til om familien er godkendt som plejefamilie.

Den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter serviceloven, jf. §§ 9-9 b i retssikkerhedsloven til et barn eller en ung i en plejefamilie, kommunal plejefamilier eller netværkspleje, har pligt til at sikre den nødvendige efteruddannelse og supervision til plejefamilien. I de tilfælde, hvor flere kommuner har pligten til at yde hjælp til børn eller unge i den samme plejefamilie eller kommunale plejefamilie, vil plejefamilien eller den kommunale plejefamilie samlet set have ret og pligt til minimum 2 dages årlig efteruddannelse, jf. bekendtgørelsen om plejefamilier. Kommunerne vil her være forpligtet til at sikre plejefamilierne, de kommunale plejefamilier og netværksplejefamilierne kommunens forholdsmæssige del af de 2 årlige kursusdage målt i forhold til antallet af anbragte børn (for eksempel 1 dag til hver kommune, hvis der er anbragt 2 børn fra to forskellige kommuner). Kommunerne har mulighed for at koordinere indsatsen, for eksempel således at kommunerne indgår aftale om, hvilket kursus plejefamilien, den kommunale plejefamilie eller netværksplejefamilien skal tilbydes, og/eller om hvordan udgifterne til efteruddannelsen skal fordeles mellem de anbringende kommuner.

Den kommune, der har ansvaret for at yde hjælp efter serviceloven, skal endvidere sikre, at plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier modtager supervision efter behov og i overensstemmelse med den konkrete plejeopgaves omfang. Også hvad angår supervision, vil kommunerne have

mulighed for at fordele den samlede supervisionsindsats mellem sig efter en konkret vurdering af plejeopgavernes omfang.

Det bemærkes, at der er tale om en pligt for plejefamilien til at modtage supervision og efteruddannelse. Såfremt plejefamilien ikke ønsker at modtage supervision og efteruddannelse, skal den kommune, eller det socialtilsyn der har godkendt og fører tilsyn med plejefamilien, overveje hvilke konsekvenser dette skal have for plejefamilien fortsatte godkendelse.

For yderligere oplysninger om grundkursus og supervision henvises til Håndbog for det gode anbringelsesforløb i plejefamilie – Socialstyrelsen 2017. Håndbogen kan findes her: https://socialstyrelsen.dk/udgivelser/handbog-for-det-gode-anbringelsesforlob-i-familiepleje.

Faglig støtte til netværksplejefamilier og adoptivforældre, der tidligere har haft barnet i pleje

405. Den kommune, der har ansvaret for at yde hjælp efter serviceloven, er forpligtet til at tilbyde netværksplejefamilier og adoptivforældre, der tidligere har haft barnet i pleje den fornødne faglige støtte i overensstemmelse med plejeopgavens omfang, jf. lov om social service § 66 a, stk. 5. Den faglige støtte ligger udover den nuværende ret og pligt til efteruddannelse og supervision, og skal understøtte en stabil anbringelse.

Den faglige støtte kan bestå af løbende samtaler, men kan også være i form af kurser eller undervisning. Det kan f.eks. være råd og vejledning i starten af anbringelsesforløbet for at sikre en god opstart af plejefamilieforholdet, faglig støtte til at forebygge og håndtere konflikter med den biologiske familie eller ved overgange i barnets eller den unges liv, herunder overgang til skole, teenagealderen m.v.

Det er som udgangspunkt de fagpersoner, der har den daglige og løbende kontakt til barnet, den unge og/eller familien, der leverer den faglige støtte. Det kan typisk være sagsbehandlere, familieplejekonsulenter eller familiebehandlere.

Den faglige støttes omfang og indhold fastsættes af kommunen på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte netværksplejefamilies behov i dialog med netværksplejefamilien. Behovet for faglig støtte kan variere i perioder, eksempelvis kan omfanget af støtte stige i perioder med store konflikter med barnets eller den unges biologiske forældre og falde igen, når disse er håndteret.

Anbringelse på eget værelse, kollegie eller kollegielignende opholdssteder

Serviceloven

§ 66 a. ---

Stk. 2-5. ---

Stk. 6. Egne værelser, kollegier og kollegielignende opholdssteder, hvor den unge selv råder over sin egen bolig, jf. § 66, stk. 1, nr. 4, skal være godkendt som konkret egnede i forhold til den pågældende unge af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune.

Stk. 7-9. ---

406. Unge kan anbringes på eget værelse eller kollegium efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 4.

I kollegier eller kollegielignende opholdssteder, hvor den unge selv råder over en bolig i form af en lejlighed eller et værelse, anses den enkelte bolig eller det enkelte værelse for et anbringelsessted, og

disse anbringelsessteder skal konkret godkendes af den anbringende kommune, jf. § 66 a, stk. 6. Det gælder uanset, om der er visse fælles faciliteter eller om der ydes en begrænset personlig støtte til de unge.

Det er den anbringende kommune, der foretager godkendelsen og fører tilsyn med stedet, herunder den daglige drift og det pædagogiske arbejde. Kommunen kan således skride ind, såfremt der på et værelse anbringes en ung, der har behov for mere støtte, end det er forudsat i godkendelsen, og herunder overveje, om der er behov for supplerende støtte eller om der behov for at træffe afgørelse om ændring af anbringelsessted.

Det kan være vanskeligt at sondre mellem et værelse og et opholdssted specielt i de situationer, hvor der er tilknyttet pædagogisk støtte til den unge. Hvis det besluttes, at et anbringelsessted skal godkendes som et værelse, er det vigtigt, at den unge har en vis alder og modenhed, således at det er muligt for den unge at klare sig på egen hånd. Den unge, der skal anbringes på værelset, skal være egnet til at kunne klare dagligdagen på egen hånd, og behovene hos den unge skal primært have karakter af dækning af de daglige fornødenheder som f.eks. kost, logi og beklædning. Hvis der er tilknyttet en kontaktperson til den unge, vil det stadig være muligt at godkende stedet som et værelse. Dette gælder i visse tilfælde også, selvom der er ansat en voksen, som bor på stedet, såfremt denne primært fungerer som en stabil voksen eller rådgiver i den unges liv. Det er dog udgangspunktet, at den målgruppe, som primært vil profitere af anbringelse på eget værelse, kollegium eller kollegielignende opholdssted, er unge, som er på vej ud i en selvstændig tilværelse og følgelig kun har brug for begrænset personlig støtte.

Hvis den anbringende kommune ikke vil konkret godkende et værelse, kan kommunen i stedet søges om godkendelse som opholdssted, se punkt 407 herunder og Vejledning om socialtilsyn.

Værelser, kollegier eller kollegielignende opholdssteder som anbringelsessteder for børn og unge skal ikke indberettes til og oprettes i Tilbudsportalen.

Opholdssteder for børn og unge

Serviceloven

§ 66. Anbringelsessteder for børn og unge kan være

1-4) ---

5) opholdssteder for børn og unge,

6-7) ---

Stk. 2-3. ---

407. Opholdssteder efter § 66, stk. 1, nr. 5, skal godkendes af socialtilsynet som anbringelsessted.

Opholdssteder dækker over et bredt spekter af anbringelsesmuligheder strækkende sig fra det lille opholdssted, der drives af en professionel familie, og som kan modtage nogle få anbragte børn til større opholdssteder med ansatte og til socialpædagogiske skibsprojekter. For reglerne om godkendelse og tilsyn med opholdssteder henvises til vejledning om socialtilsyn.

Et opholdssted for de mindre og lidt større børn kan indebære fælles bolig med nogle medarbejdere, eller at der er fastboende medarbejdere i en særskilt afdeling.

Et opholdssted for unge kan f.eks. omfatte mere selvstændige boligforhold eller et fællesskab med afpasset støtte fra medarbejdere.

408. Opholdsstedet er selv ansvarlig for at indhente børneattest efter lov om indhentelse af børneattest. Vedrørende indhentelse af helbredserklæring og den almindelige straffeattest gælder det samme som anført i punkt 507.

Anbringelse på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling

Serviceloven

§ 66. Anbringelsessteder for børn og unge kan være

1-6) ---

7) pladser på efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling.

Stk. 2-3. ---

409. Der kan være mange forskellige grunde til, at et barn bliver kostskoleelev. Et gennemgående kendetegn er dog, at der er tale om børn, hvis forældre i en kortere eller længere periode ikke er i stand til at have barnet boende hjemme. Det kan der være flere grunde til.

For nogle børn gælder det, at de ikke har kunnet trives i deres hjem eller skole, og at det efterhånden har taget til i et sådant omfang, at barnets udvikling på et vist tidspunkt kan være truet. I de fleste tilfælde er forældrene i stand til at erkende denne situation og derfor positive over for, at barnet eller den unge får ophold uden for hjemmet.

Kostskolen er i mange tilfælde det tilbud, som forældrene kan acceptere, og som de kan samarbejde med de sociale myndigheder om. Man må i den forbindelse være opmærksom på, at skolerne generelt er vant til at håndtere børn og unge, hvis personlige fremtræden og sociale funktionsevne kan variere betydeligt. En fri grundskole, der modtager tilskud i henhold til lov om friskoler og private grundskoler m.v., kan omfatte en kostafdeling for 6.-10. klassetrin, jf. lov om friskoler og private grundskoler (Friskoleloven). For så vidt angår kostafdelinger indeholder loven derudover alene bestemmelser om tilskud, herunder betingelser for at modtage tilskud til kostafdelingen. En skole skal f.eks. have mindst 18 årskostelever for at modtage tilskud til kostafdelingen.

410. Efterskoler, frie fagskoler og frie grundskoler med kostafdeling kan anvendes som anbringelsessted, jf. servicelovens § 66, stk. 1, nr. 7, til børn og unge, som kommunen ønsker at anbringe efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7.

Inden en kommune kan anbringe et barn eller en ung på en efterskole e. l., jf. servicelovens § 52, stk. 3, nr. 7, skal socialtilsynet godkende anbringelsespladserne som generelt egnede som anbringelsessted, jf. socialtilsynslovens § 5, stk. 1, jf. servicelovens § 66, stk. 2, hvis skolen har 9 pladser eller derover til anbragte børn og unge.

Godkendelse som generelt egnet sker på grundlag af en anmodning fra skolen, indeholdende en redegørelse for skolens tilbud generelt, herunder det samlede antal elever samt det antal pladser, der ønskes godkendt til anbragte børn og unge, hvilke aldersgrupper der kan modtages, prisen for tilbuddet, samt særlige karakteristika hos de børn og unge, som stedet mener at kunne modtage som led i en anbringelse. Der henvises til Vejledning om socialtilsyn.

Prisen pr. plads for anbragte elever og for ikke anbragte elever på kost- og efterskoler må som udgangspunkt være den samme. Når en kommune beslutter at anbringe en ung på en kost- eller efterskole, er det fordi, der er tale om et skoletilbud, som principielt retter sig til alle børn og unge, og som børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet, kan have gavn af.

Den unge kan have behov for særlige ydelser både i forbindelse med opholdet og undervisningen. Udgiften kan i visse tilfælde afholdes af kost- eller efterskolen efter aftale med den anbringende kommune, som dækker udgifterne efter dokumentation i det enkelte tilfælde.

Skolens muligheder for at kunne være et positivt anbringelsessted for visse børn og unge, er som udgangspunkt, at en kostskole ikke er et socialpædagogisk opholdssted, men netop en skole, hvor undervisning er det væsentligste virkemiddel. Denne undervisning må derfor, kombineret med det pædagogiske arbejde uden for skoletiden, have en sådan karakter, at alle elever får de bedste muligheder for at udvikle deres faglige, sociale og personlige potentialer.

Det er skolens samlede anbringelsespladser, der godkendes som anbringelsessted. Det afgørende er således, hvor mange pladser skolen er godkendt til og ikke hvor mange børn eller unge, der aktuelt er anbragt på skolen efter servicelovens regler.

Serviceloven

§ 66 a. ---

Stk. 2-6. ---

Stk. 7. Har en efterskole, en fri fagskole eller en fri grundskole med kostafdeling 8 pladser eller derunder til anbringelse af børn eller unge efter § 52, stk. 3, nr. 7, skal den enkelte plads være godkendt som konkret egnet i forhold til det pågældende barn eller den pågældende unge af kommunalbestyrelsen i den anbringende kommune.

Stk. 8-9. ---

411. Hvis skolen har 8 pladser eller derunder til anbringelse af børn eller unge, skal den enkelte plads (på skoletilbuddet) være godkendt af som konkret egnet til det pågældende barn eller den pågældende unge, jf. servicelovens § 66 a, stk. 7. Dette indebærer ikke tilsyn med eller godkendelse af det faglige indhold på skolen.

Det et er dermed den anbringende/visiterende kommune, der godkender pladsen til anbringelse til det pågældende barn eller den unge samtidig med anbringelse. Det indebærer, at der i disse tilfælde ikke stilles krav om en generel godkendelse af socialtilsynet.

Socialpædagogiske skibsprojekter

412. Ophold i socialpædagogiske skibsprojekter kan finde sted efter reglerne i servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6.

Alle skibsprojekter for skal have en fast landbase, dvs., at projektet skal være en del af et godkendt opholdssted eller døgninstitution, jf. servicelovens § 66, stk.1, nr. 5 og 6, samt § 4, stk. 1, nr. 2, i lov om socialtilsyn, Der henvises til vejledning om socialtilsyn for nærmere beskrivelse af reglerne om godkendelse af og tilsyn med socialpædagogiske skibsprojekter.

I forbindelse med anbringelse på skibe efter serviceloven skal skibet og dets besætning godkendes af Søfartsstyrelsen efter de retningslinjer, der gennemgås i Søfartsstyrelsens vejledning om skibe, der anvendes til sejlads med personer anbragt i henhold til serviceloven, samt vejledning om socialtilsyn. Den tekniske godkendelse og det eventuelle tilsyn, der foretages af Søfartsstyrelsen, omhandler alene, om skibet og besætningen opfylder gældende søfartsregler, og ikke om skibet er velegnet til at blive brugt til anbringelse efter serviceloven.

Det er anbringende kommune der afgør, om skibet er egnet til et socialpædagogisk projekt til en konkret ung.

Kommunens opgaver ved socialpædagogiske skibsprojekter

413. Den kommune, som har truffet afgørelse om at anbringe en ung i et skibsprojekt, har pligt til at føre et personrettet tilsyn med den anbragte unge. Hyppigheden af tilsynsbesøg fastsættes af den kommune, der har pligt til at yde hjælp til den unge, jf. retssikkerhedslovens §§ 9-9 a, men der bør aflægges tilsynsbesøg regelmæssigt med tanke på anbringelsesformens karakter. Der henvises i øvrigt til servicelovens § 70, stk. 2. Om støtte til ophold i udlandet efter servicelovens regler henvises til punkt 450.

Kommunen bør ligeledes sikre sig, at den unge inden anbringelsen er egnet og i stand til at opholde sig om bord på et skib. Ved længerevarende ophold til søs bør der foretages en lægeundersøgelse, der påviser, at den anbragte person er egnet til at gennemføre opholdet, ligesom den unge inden anbringelsen bør gennemgå et af Søfartsstyrelsen godkendt søsikkerhedskursus.

Kommunen skal derudover foretage en vurdering af, om den unge har en modenhed, der gør anbringelsen på et skib forsvarlig. Disse forpligtelser og vurderinger er særligt vigtige ved anbringelse i skibe med et større fartsområde.

Kommunen skal begrænse skibets fartsområde, såfremt det af Søfartsstyrelsen givne fartsområde findes at være for stort. I forbindelse med denne vurdering bør kommunen blandt andet overveje mulighederne for at føre et forsvarligt tilsyn med anbringelsen.

Såfremt der er tvivl om, hvorvidt et konkret skib er godkendt efter bestemmelserne i søfartslovgivningen, kan der rettes henvendelse til Søfartsstyrelsen.

Den unges arbejde ombord

414. Anbragte personer er ikke en del af skibenes besætning og må derfor ikke udføre særlige kvalifikationskrævende opgaver, herunder dæks- og maskintjeneste, som skal udføres af besætningsmedlemmer. Dette indebærer bl.a., at de anbragte personer ikke kan indgå i foreskrevne brand- og bådruller (beredskab for redning og brandbekæmpelse). Det eftersyn og vedligeholdelse af redningsudstyr og brandbekæmpelsesudstyr, som er foreskrevet i søfartslovgivningen, kan således ikke varetages af de anbragte personer.

De anbragte personer må derfor kun – under forudsætning af, at det sker sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt – arbejde med oprydning, rengøring, proviantering, madlavning, opvask, optælling af udstyr, tovværksarbejde og lignende, samt almindelig gåen til hånde.

Når de anbragte personer som et led i driften af skibet udfører arbejde om bord, gælder de almindelige arbejdsmiljøregler. Bestemmelserne herom findes i Søfartsstyrelsens tekniske forskrift A om arbejdsmiljø i skibe. Forskriften indeholder i Kapitel 1, Afsnit B, særlige regler om arbejde i skibe for unge under 18 år. Det samme gælder for så vidt angår aktiviteter, der foretages som led i en eventuel undervisning.

Pladser på døgninstitutioner

Serviceloven

§ 66. Anbringelsessteder for børn og unge kan være

1-5) ---

6) døgninstitutioner, herunder delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner samt sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger.

7) ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. Døgninstitutioner kan oprettes og drives af kommuner, jf. § 4, eller af regioner, jf. § 5, stk. 1, nr. 3 og 4, og stk. 7, eller som selvejende institutioner, som kommunalbestyrelsen eller regionsrådet indgår aftale med.

415. Efter servicelovens § 4 skal kommunen sørge for, at der er de nødvendige tilbud efter serviceloven. Kommunens forsyningsansvar omfatter også det nødvendige antal pladser på døgninstitutioner for børn og unge, der skal anbringes uden for hjemmet, herunder på grund af en betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Endvidere skal kommunen sørge for, at der er det nødvendige antal pladser og mulighed for ambulant behandling på institutioner for børn og unge med sociale adfærdsproblemer.

Kommunen kan, jf. servicelovens § 66, stk. 3, opfylde sin forpligtelse efter servicelovens § 4 på følgende måder:
- ved at oprette og drive døgninstitutioner, eventuelt i fællesskab med andre kommuner,
- ved at købe pladser på regionale institutioner, jf. servicelovens § 5 om regionens adgang til at etablere tilbud på servicelovens område,
- ved at købe pladser på selvejende institutioner, som kommunen selv eller regionsrådet har indgået aftale med og ved at købe pladser af andre kommuners døgninstitutioner. Der henvises i øvrigt til vejledning 1 til serviceloven.

Generelt om døgninstitutioner

416. Begrebet døgninstitutioner dækker over en række – ofte mere specialiserede – anbringelsessteder for børn og unge.

For hjemmeboende børn og unge, herunder børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, kan der være behov for aflastningspladser. Kommunen kan tilgodese dette behov enten ved at have særlige aflastningsinstitutioner eller aflastningspladser på døgninstitutioner for børn og unge eller i særlige dagtilbud efter servicelovens § 32.

Døgninstitutioner for børn og unge med sociale og adfærdsmæssige problemer

417. Døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, kan være målrettet børn og unge, som på grund af sociale eller adfærdsmæssige problemer har behov for at blive anbragt uden for hjemmet. Målgruppen omfatter også børn og unge, som skal anbringes uden for hjemmet på grund af forhold hos forældrene, som gør, at de ikke kan tage vare på deres børn, f.eks. misbrug eller psykiske problemer.

Kommunen er desuden forpligtet til at sørge for, at der på disse institutioner findes det nødvendige antal pladser til ambulant behandling af børn og unge med sociale adfærdsproblemer.

Døgninstitutioner for børn og unge, med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne

418. Døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 6, kan være målrettet børn og unge, som på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne har behov for behandling eller anden udviklingsmæssig støtte, f.eks. undervisning, og som i den sammenhæng har ophold uden for hjemmet, eller børn og unge med psykiatriske lidelser.

Det drejer sig således om institutioner, hvis målgruppe er omfattet af det klassiske handicapbegreb og om institutioner, hvis målgruppe er børn og unge med psykiatriske lidelser, og hvor behandlingen på institutionen indeholder en væsentlig psykiatrisk indsats med sammenhæng til det øvrige psykiatriske system.

Disse institutioner kan karakteriseres ved målgruppens behov for behandling og udviklingsmæssig støtte i relation til deres nedsatte funktionsevne og dermed ved behovet for, at institutionerne i deres indsats inddrager viden fra de generelle handicap – og psykiatriområder og dermed også i et vist omfang fra voksenområdet.

Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på døgninstitutioner

419. En delvis lukket døgninstitution for børn og unge eller en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution efter servicelovens § 63 a, er karakteriseret ved, at det er muligt i perioder at aflåse yderdøre og vinduer. Delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner er målrettet børn og unge med en negativ og udadreagerende adfærd, misbrugsproblemer eller kriminel adfærd med behov for længerevarende behandlingsforløb. Formålet er, at indsatsen på delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger kan tilrettelægges mindre indgribende, end det er tilfældet på en sikret afdeling, idet tilbageholdelse og fastholdelse kan begrænses til de perioder, hvor barnet eller den unge har behov for en insisterende indsats for at kunne fastholdes i den socialpædagogiske behandling.

Delvis lukkede døgninstitutioner og afdelinger skal tilbyde en intens og struktureret socialpædagogisk behandling. Under opholdet skal der arbejdes målrettet med barnets eller den unges udvikling. Dette kan f.eks. gøres ved anvendelse af afprøvede behandlingsprogrammer målrettet den unges problemer, herunder misbrugsbehandling, vredeshåndtering, psykologhjælp eller socialpædagogisk behandling. Den unge skal sikres skolegang under opholdet, og der skal være fokus på beskæftigelse i de tilfælde, hvor det er relevant. For nærmere information om delvis lukkede døgninstitutioner og delvis lukkede afdelinger på åbne døgninstitutioner henvises til bekendtgørelse og vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, bekendtgørelse nr. 1438 af 6. december 2017 og vejledning nr. 10370 af 21. december 2016.

Sikrede døgninstitutioner og særligt sikrede afdelinger

420. Ved en sikret døgninstitution forstås en døgninstitution, der omfatter mindst én sikret afdeling og eventuelt en eller flere ikke sikrede afdelinger. Der henvises til § 4 i bekendtgørelse om voksenansvar for anbragte børn og unge og vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, bekendtgørelse nr. 1438 af 6. december 2017 og vejledning nr. 10370 af 21. december 2016. På en sikret afdeling er det tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåst. På sikrede institutioner kan der etableres særligt sikrede afdelinger, som modtager børn og unge i de tilfælde, hvor anbringelse i almindelig sikret afdeling ikke er eller vil være tilstrækkelig.

Det er Socialtilsynet, der godkender afdelingen som sikret afdeling. Sikrede afdelinger må kun anvendes, når forholdene i det enkelte tilfælde gør det absolut påkrævet, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2.

Børn og unge kan anbringes på sikrede afdelinger af sociale årsager eller via retssystemet som led i varetægtssurrogat, afsoning af dom eller en ungdomssanktion, jf. servicelovens § 63 b, stk. 2. Der henvises i øvrigt til bekendtgørelsen og vejledningen om voksenansvar for anbragte børn og unge, som omtalt i punkt 419.

Kapitel 16

Dagligdag og driftsmæssige forhold m.v. på anbringelsesstederne

421. I dette kapitel beskrives de driftsmæssige forhold m.v. på anbringelsesstederne, herunder de ydelser som barnet eller den unge modtager under et døgnophold samt vederlag til plejefamilier og beløb til kost og logi ved et barns eller den unges ophold på et anbringelsessted.

Serviceloven

§ 55. Under et døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 4, 5 og 7, og efter § 76, stk. 3, nr. 1 og 3, og § 76 a, stk. 2, modtager barnet, den unge eller de vordende forældre omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling. Ved særlige behov kan der endvidere foretages undersøgelser og observation samt ydes terapi eller anden behandling.

Stk. 2. Et aflastningsophold, som ydes under et døgnophold, indgår som en ydelse efter stk. 1.

Stk. 3. Hjælp efter stk. 1 kan ydes af det sted, hvor barnet, den unge eller de vordende forældre har døgnophold, eller på anden måde.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen godtgør udgifter til kost og logi i forbindelse med formidlet døgnophold for børn og unge, når opholdet ikke er omfattet af takstfinansiering, jf. § 174, stk. 1. For første og andet barn eller ung placeret på samme sted udgør godtgørelsen 174 kr. pr. døgn pr. barn under 10 år og 186 kr. pr. døgn pr. barn eller ung over 10 år (2016-niveau). For tredje barn eller ung og derover placeret på samme sted udgør godtgørelsen 162 kr. pr. døgn pr. barn eller ung (2016-niveau) uanset barnets eller den unges alder.

422. Når kommunen vælger et anbringelsessted, skal der udarbejdes en aftale med stedet, der nærmere definerer, hvad kommunen kan forvente, at anbringelsesstedet leverer inden for den økonomiske ramme, som der opnås enighed om. I forbindelse med kommunens aftale med anbringelsesstedet, skal det defineres nærmere i aftalen, hvad der er indeholdt i anbringelsen. Udgangspunktet for denne fastsættelse er servicelovens § 55**,** der definerer, hvad et døgnophold for børn, unge og vordende forældre omfatter. Bestemmelsen omfatter også unge, der er fyldt 18 år men ikke 23 år, der får tilbud efter servicelovens §§ 76 eller 76 a. Begrebet døgnophold dækker her over døgnophold for:

- barnet eller den unge,
- vordende forældre,
- forældremyndighedsindehaveren, barnet eller den unge og andre medlemmer af familien,
- aflastningsophold for barnet eller den unge og
- udslusningsophold.

Servicelovens § 55 omfatter alle former for døgnophold, jf. stk. 3.

Indholdet i et døgnophold

423. Når kommunen vælger et anbringelsessted efter servicelovens § 68 b, stk. 1, sker det med udgangspunkt i undersøgelsen og handleplanen, jf. servicelovens § 50 og § 140. På den måde defineres det, hvad det er for en opgave, som det pågældende anbringelsessted skal være i stand til at løfte, herunder hvilken skolegang og fritidstilbud det skal være muligt at tilbyde barnet eller den unge under anbringelsen.

424. Det er ikke afgørende, om det konkrete anbringelsessted selv er i stand til at yde hjælpen i forbindelse med den almindelige drift, eller om der i forbindelse med anbringelsen af det enkelte barn eller den unge er behov for at købe nogle af ydelserne til barnet eller den unge uden for anbringelsesstedet. Den konkrete hjælp vil kunne ydes af det sted, hvor barnet eller den unge har døgnophold eller på anden måde.

Det er vigtigt, at de kommunale myndigheder ved beslutningen om visitation omhyggeligt får beskrevet, hvilke former for hjælp der er opnået enighed om, at anbringelsesstedet skal levere og hvilke, der skal leveres i et andet regi, idet det fastlægger den økonomiske aftale mellem anbringelsesstedet og den anbringende kommune.

Hverken de sociale klagemyndigheder eller Børne- og Socialministeriet kan træffe afgørelse i sager om eventuel uenighed om, hvad der indgår i døgnopholdet.

Ydelserne i et døgnophold

425. Servicelovens § 55 angiver en ramme for, hvad et døgnophold bør omfatte. Døgnopholdet omfatter bl.a. omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling samt varetagelse af barnets, den unges eller de vordende forældres særlige behov. Der kan ikke laves en udtømmende beskrivelse af, hvad døgnopholdet kan omfatte, da det afhænger af behovene hos det enkelte barn eller den unge, der skal anbringes uden for hjemmet, eller hos de vordende forældre, som er beskrevet i handleplanen. Det er formålet med hjælpen samt barnets eller den unges behov under opholdet, der er grundlaget for visitationen af det enkelte barn eller den unge til et anbringelsessted, og dermed hvad der indgår i døgnopholdet.

Ved særlige behov kan der foretages undersøgelser og observation samt ydes terapi eller anden behandling. Undersøgelser efter servicelovens § 51 kan foregå på et godkendt anbringelsessted.

Et aflastningsophold, som ydes i forbindelse med et døgnophold, indgår i døgnopholdet.

426. Der er en række grundlæggende ydelser, der er forbundet med selve døgnopholdet for børn og unge, som den anbringende kommune kan forvente er til stede ved et døgnophold.

De omhandler blandt andet, at barnet eller den unge får støtte til at benytte relevante tilbud svarende til barnets eller den unges alder, udvikling og interesser i form af skolegang eller undervisning, uddannelse og/eller beskæftigelse og fritidstilbud.

Barnet eller den unge skal også sikres den nødvendige omsorg i form af en god og stabil voksenkontakt. Derudover skal der sikres adgang til den nødvendige praktiske hjælp, såsom mad, tøj, bolig, lommepenge, transport, sundhedspleje og adgang til samfundets øvrige tilbud. Der skal ske en løbende systematisk vurdering af barnets eller den unges individuelle udvikling, så man kan identificere, hvor barnet eller den unge har vanskeligt ved at opnå det samme niveau for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed som jævnaldrende børn og unge.

I forbindelse med den løbende systematiske vurdering skal barnets eller den unges behov for særlige interne eller eksterne tilbud overvejes. Det kan blandt andet omfatte tilbud om psykologbehandling, fysioterapi, specialundervisning m.v. Hvis det skønnes nødvendigt, skal der udarbejdes overordnede behandlingsplaner for barnet, den unge eller familien, der skal indgå i handleplanen, som udfærdiges

af kommunen efter servicelovens § 140. Det er op til anbringelsesstedet at udforme mere detaljerede behandlingsplaner. Barnet eller den unge skal sikres den nødvendige socialpædagogiske behandling gennem en generel støtte til den fysiske, emotionelle og sociale udvikling.

Det kan også forventes, at døgnopholdet yder socialfaglig rådgivning og socialfagligt samarbejde mellem anbringelsesstedet, kommunen, barnet eller den unge, familien og andre samarbejdspartnere, som f.eks. uddannelsesinstitutioner og sundhedsvæsen. Samarbejdet inkluderer orientering om udviklingen i forhold til handleplanen og en evt. revidering af denne. Se punkt 277 ff. om opfølgning og handleplaner. Forældresamarbejde, støtte til barnets eller den unges kontakt og relationer til familien og i denne forbindelse omsorg til forældrene er også en del af de grundlæggende ydelser.

Endvidere bør døgnopholdet yde hjælp svarende til servicelovens § 44, jf. § 83, dvs. til personlig hjælp og pleje.

Hvilke af de ovennævnte ydelser, der er nødvendige, samt i hvilket omfang tilbuddene skal ydes for at sikre barnets eller den unges udvikling, vil afhænge af det enkelte barns eller den enkelte unges behov ud fra en konkret vurdering. Der vil normalt være væsentlig forskel på eksempelvis de nødvendige tilbud til en 19-årig, der er i efterværn efter servicelovens § 76 eller opretholdt anbringelse efter § 76 a og tilbuddene til en 13-årig, der går i folkeskolen.

Udstyr og inventar, som almindeligvis hører til et døgntilbud, blandt andet seng, bord, stol m.v. er som hovedregel dækket af betalingen for døgnopholdet. Særligt udstyr og inventar, som knytter sig til det enkelte barn eller den enkelte unge, og som vil blive fjernet fra anbringelsesstedet, når barnet eller den unge ikke længere opholder sig på stedet, kan efter en individuel vurdering og beslutning ydes ved siden af døgnopholdet, og der skal derfor være en supplerende finansiering til dette. Et eksempel kunne være en seng, som på grund af særlige fysiske forhold hos barnet eller den unge skal have nogle bestemte mål eller skal kunne noget særligt, som ikke kan opnås gennem standardudstyr.

427. Udover ovennævnte grundlæggende ydelser er der en række tilbud, der kan være behov for som en del af opholdet for at dække barnets eller den unges særlige behov. Det er elementer, som kommunen ikke automatisk kan forvente, at anbringelsesstedet leverer, og det vil derfor ofte være nødvendigt at købe disse ydelser ved siden af døgnopholdet. Det kan dreje sig om:

- Intern dagbeskæftigelse og evt. ophold i særlige dagtilbud efter servicelovens § 32 og særlige klubtilbud efter servicelovens § 36.
- Særlige undersøgelser og observationer, herunder f.eks. bidrag til forældrekompetenceundersøgelser, observationer med henblik på erklæringer, bidrag til undersøgelser efter servicelovens § 51 og pædagogisk eller psykologisk undersøgelse.
- Terapi, herunder familieterapi, gruppeterapi m.v.
- Anden behandling af barnet eller den unge, herunder afrusning, afgiftning, pædagogisk familiebehandling m.v.
- Hjælp svarende til f.eks. servicelovens § 45, dvs. ledsagelse til unge som på grund af betydeligt og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne ikke kan færdes alene.
- Hjælpemidler til fælles brug.

Disse former for ydelser kan indgå som en del af et døgnophold.

Foranstaltninger, der ligger uden for rammerne af servicelovens § 55

428. Der er former for ydelser, som barnet, den unge eller de vordende forældre kan modtage under et døgnophold, som ikke kan betragtes som en del af selve opholdet. Det drejer sig f.eks. om:

– Dagtilbud, fritidstilbud, klubtilbud og andre socialpædagogiske fritidstilbud til børn efter dagtilbudsloven.
– Tilsyn, administration samt rådgivning og vejledning.
– Hjælp som ydes efter anden lovgivning, som f.eks. arbejdsforhold eller beskæftigelse og egentlige uddannelsesforløb, der er omfattet af lov om aktiv socialpolitik, lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, Undervisningsministeriets regler om specialundervisning eller vidtgående specialundervisning.
– Personlige hjælpemidler efter servicelovens § 112 og merudgifter efter servicelovens § 41.
– Heller ikke ydelser, der primært er rettet mod forældrene, indgår i et døgnophold. Det drejer sig f.eks. om:
– Økonomiske tilskud efterdagtilbudslovens kapitel 15 til forældre, der vælger privat pasning, eller efter servicelovens §§ 39 og 40 til forældre under børnepasningsorlov. Disse udgifter er heller ikke efter gældende regler omfattet af delt finansiering.
– Hjælp efter servicelovens §§ 11, stk. 4, eller 52 a, dvs. forskellige former for økonomisk hjælp til forældre. Økonomisk støtte efter §§ 11, stk. 4, nr. 1, og 52 a, stk. 1, nr. 1, kan kun ydes, når forældremyndighedsindehaveren ikke selv har tilstrækkelige midler.
– Støtteperson til indehaveren af forældremyndigheden efter servicelovens § 54.
– Terapi eller misbrugsbehandling af forældrene.

429. Hvis der er tvivl om, hvorvidt en mulig form for hjælp falder inden for eller uden for den ramme, som servicelovens § 55 angiver, må kommunen afveje, om det pågældende tilbud primært må anses for at være et led i anbringelsen af barnet eller den unge, jf. den udarbejdede handleplan for barnet eller den unge, eller om der er tale om et tilbud, hvor formålet er tættere på at ligne de ovennævnte eksempler på former for tilbud, som ligger uden for rammerne for servicelovens § 55.

Ved vurderingen af, om tilbuddet primært kan anses som et led i anbringelsen efter servicelovens § 55, kan der lægges vægt på, at udgangspunktet efter bestemmelsen er, at døgnopholdet omfatter omsorg, personlig støtte, socialpædagogisk rådgivning og behandling samt varetagelse af barnets, den unges eller de vordende forældres særlige behov. Inkluderet i dette er forsørgelse af barnet eller den unge og alle behandlingsmæssige ydelser, der i forskelligt omfang og forskellige kombinationer indgår i døgnopholdet. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelser C-62-03 og C-12-00.

Særligt om hjælpemidler til børn og unge med funktionsnedsættelse

430. Kommunen afholder endeligt udgifterne til hjælpemidler og forbrugsgoder, der bevilges af kommunen, jf. servicelovens § 112, stk. 1, og § 113, stk. 1, medmindre ydelserne er indeholdt i døgnopholdet.

Hjælpemidler, der ikke er personlige, kan være indeholdt i døgnopholdet, men det forudsætter, at det er særligt besluttet i forbindelse med visitationen, at hjælpemidlerne fremover skal indgå i det inventar, der hører til anbringelsesstedet.

Hjælpemidler, der er personlige, er uden for rammerne (i servicelovens § 55) for døgnopholdet.

Om et hjælpemiddel er personligt, vil bero på en konkret vurdering i det enkelte tilfælde. Grænsedragningen er belyst ved en række principafgørelser, der er gengivet i Ankestyrelsens praksisoversigt om afgørelser truffet efter serviceloven under § 112.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse C-25-04: Det fremgår af afgørelsen, at hjælpemidler, som må forventes at findes i et bestemt botilbud på grund af beboernes nedsatte funktionsevne og behov, må anses

som basisinventar, som skal stilles til rådighed af botilbuddet. Bleer måtte anses som basisinventar i et social-psykiatrisk amtskommunalt botilbud for voksne sindslidende og skulle derfor stilles til rådighed af botilbuddet.

Ankestyrelsens principafgørelse C-4-99: Ankestyrelsen behandlede 3 sager om afgrænsning af hjælpemidler til fælles brug/basisinventar på en døgninstitution (botilbud), som skal stilles til rådighed af institutionen (botilbuddet) og personlige hjælpemidler, som skal stilles til rådighed af kommunen.

Sagerne vedrørte to manuelle kørestole og en badestol.

Ankestyrelsen fandt i 2 sager, at der var tale om personlige hjælpemidler.

Ankestyrelsen lagde i den ene sag vægt på, at ansøger var permanent kørestolsbruger, og at den ansøgte kørestol alene blev brugt af ansøgeren. Kommunen skulle derfor yde hjælpen.

I den anden sag lagde Ankestyrelsen vægt på, at den ansøgte badestol var personligt tilpasset udover de almindelige justeringsmuligheder en sådan stol er udstyret med, og ikke umiddelbart kunne anvendes af andre beboere. Kommunen skulle derfor yde hjælpen.

I den tredje sag fandt Ankestyrelsen, at den ansøgte kørestol ikke var et personligt hjælpemiddel. Ankestyrelsen lagde vægt på at det ansøgte var en transportstol alene begrundet i ansøgers størrelse, at ansøger ikke var permanent kørestolsbruger, og at transportstolen var uden særlige indretninger, hvorfor kørestolen umiddelbart kunne anvendes af døgninstitutionens andre beboere. Kommunen var derfor ikke forpligtet til at yde hjælpen.

Vedrørende afgrænsningen mellem inventar, der hører til anbringelsesstedet og personlige hjælpemidler henvises til § 8 i bekendtgørelse om hjælp til anskaffelse af hjælpemidler og forbrugsgoder efter serviceloven, jf. bekendtgørelse nr. 1247 af. 13. november 2017 samt til Vejledning om hjælpemidler og forbrugsgoder.

Erstatning og forsikring

431. Børnene og de unge er erstatningsansvarlige for skadevoldende adfærd efter dansk rets almindelige regler. Når et barn eller en ung er anbragt, er det generelt barnets eller den unges handlekommune, der bærer ansvaret for forholdene under anbringelsen, herunder forsikringsdækningen. Hvis det skønnes hensigtsmæssigt at tegne en forsikring, er det handlekommunen, der sørger for det i kraft af, at den indgår aftalen med en plejefamilie, opholdssted eller døgninstitution i forhold til det konkrete barn eller den unge.

For børns og unges uagtsomme skadevoldende adfærd bør der tegnes ansvarsforsikring, med mindre de er dækket af forældrenes ansvarsforsikring. Der kan desuden peges på muligheden for at tegne ansvarsforsikring for ledere og de øvrige medarbejderes erstatningsansvar for uagtsom skadevoldende adfærd.

Der kan normalt ikke tegnes forsikring, der dækker skader forvoldt af et anbragt barn eller en ung på plejefamiliens ejendom eller indbo, da barnet eller den unge indgår i husstanden.

Da det er disse skader, der giver de største problemer i praksis, vil det være hensigtsmæssigt, at opholdskommunen og plejefamilien ved indgåelse af aftalen om plejeforholdet bliver enige om nogle

retningslinjer for, hvornår skaden må bæres af plejefamilien, og hvornår det er billigst for kommunen eventuelt at erstatte skaden helt eller delvist.

Plejefamiliens (eller eventuelt de biologiske forældres) familieforsikring (indbo- og ansvarsforsikring) dækker ansvar for personskader forvoldt af et plejebarn på plejefamilien og dækker normalt også skader på personer uden for plejefamilien og deres ejendele, men plejefamilien og kommunen bør inden modtagelsen sikre sig, at det er tilfældet.

432. Børn og unge, der er anbragt på opholdssteder eller døgninstitutioner efter servicelovens § 66, stk. 1, nr. 5 og 6, er omfattet af arbejdsskadesikringsloven. Hvis barnet eller den unge bor på et opholdssted eller en døgninstitution, skal institutionen tegne en arbejdsskadeforsikring, der dækker personskader, som de anbragte børn eller unge udsættes for under ophold på institutionen, jf. bekendtgørelse nr. 1272 af 29. november 2006 om sikring efter lov om arbejdsskadesikring for personer i døgnophold efter lov om social service. Arbejdsskadeforsikringen dækker kun personskade, der sker, mens barnet eller den unge deltager i institutionens aktiviteter eller opholder sig på stedet.

433. Plejefamilier er omfattet af arbejdsskadesikringsloven. Kommer et medlem af plejefamilien til skade eller får en erhvervssygdom under udførelsen af plejefamiliearbejdet, er vedkommende således sikret erstatning og/eller godtgørelse efter arbejdsskadesikringsloven. Det følger af Ankestyrelsens principafgørelse 45-10.

Kost og logi

434. Beløbet til kost og logi, jf. servicelovens § 55, stk. 4, tilsigter at dække de helt almindelige udgifter ved et barns ophold i et anbringelsessted, dvs. især kost, daglige fornødenheder, fritidsaktiviteter og fornøjelser. Hertil kommer udgifter til værelse og opvarmning samt udgifter på grund af forøget slid på bygning, møbler m.v., uden at der er tale om en kompensation for en evt. lejeindtægt, som man ville kunne have opnået, hvis barnet eller den unge ikke havde boet der. Der er tale om et beløb, der er fastsat ud fra nogle gennemsnitsbetragtninger, der ikke skal aflægges regnskab for. Satserne for kost og logi efter servicelovens § 55, stk. 4, reguleres en gang årligt og offentliggøres i Vejledning om satser på Børne- og Socialministeriets område. Vejledningen kan findes på www.retsinformation.dk.

For anbringelsessteder med fast budget udgør kommunens opholdsbetaling for anbringelse af et barn eller en ung en beregnet takst, der skal dække alle udgifter til barnet eller den unge. Lommepenge, arbejdsvederlag m.v. samt vedligeholdelse af beklædning afholdes under opholdet over opholdsstedets drift.

KL udsender årligt vejledende satser for vederlag, lommepenge, arbejdsvederlag m.v.

Særligt om lommepenge, beklædning, gaver m.v.

435. Kommunen overtager den fulde forsørgelse af barnet eller den unge ved en anbringelse uden for hjemmet. Forældremyndighedsindehaveren kan ikke længere modtage børnetilskud, børnebidrag eller børne- og ungeydelse. Det indebærer, at nogle af de ydelser, som forældre normalt vil give deres børn, må afholdes af kommunen under anbringelsen. Det gælder f.eks. lommepenge til barnet eller den unge. Kommunen må ligeledes sørge for, at barnet eller den unge kan blive forsynet med en passende beklædning under opholdet.

Hensigten med udbetaling af lommepenge m.v. er, at børn og unge skal vænnes til at administrere egne penge, så de forberedes på, at de på et tidspunkt skal ud at bo på egen hånd. Kommunen træffer afgørelse om, hvilke beløb børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, skal have til rådighed i lommepenge, arbejdsvederlag og andre ydelser.

Lommepengebeløbet tilpasses barnets alder og bør forhøjes ved det 16. år, så den unge kan betale for visse personlige fornødenheder. Lommepengene udbetales kontant til børnene og de unge.

Arbejdsløn, der tilfalder skoleelever ved arbejde for fremmede og ved udførelse af særlige opgaver på institutionen, tilfalder som udgangspunkt den unge selv. Der henvises til værgemålslovens § 42. Hensigten hermed er at ligestille anbragte børn og unge med hjemmeboende børn og unge. Det vil desuden kunne bidrage til at give den unge en forståelse for, hvordan pengene skal administreres, hvilket kan være med til at forberede den unge til at skulle stå på egne ben. Kommunen kan dog træffe afgørelse om betaling for opholdet. Der henvises til punkt 556 om børn og unges egenbetaling ved ophold på anbringelsessteder.

Ud over de egentlige lommepenge og beklædningstilskud kan der gives tilskud til køb af gaver ved særlige lejligheder, såsom fødselsdag, jul, eksamen, konfirmation og lignende.

Forældremyndighedsindehaveren kan søge kommunen om at få udbetalt kostpengene til barnet eller den unge i forbindelse med fravær fra institutionen eller opholdsstedet, men det vil bero på en konkret vurdering, om ansøgningen skal imødekommes.

Der bør under hensyn til den almindelige prisudvikling foretages en årlig regulering af taksterne til lommepenge, arbejdsvederlag, beklædning, kostpenge m.v. til børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet.

KL udsender en gang årligt vejledende satser for de nævnte ydelser.

Særligt om udgifter til forrevalidering

436. For så vidt angår muligheden for at yde hjælp til en forrevalidering, der sker som led i et udslusningsforløb for en ung, og hvor forløbet strækker sig over en periode efter døgnopholdet, henvises der til Beskæftigelsesministeriets vejledning nr. 39 af 5. marts 1998 om lov om aktiv socialpolitik.

Andre bestemmelser

437. Rejseudgifter i forbindelse med ferier og weekender betales af institutionen eller opholdsstedet. For børn og unge med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, der ikke kan rejse alene, kan rejseudgifterne til en ledsager dækkes. I de særlige tilfælde, hvor barnet eller den unge på grund af sin tilstand ikke er i stand til at rejse hjem, kan institutionen afholde udgifter til besøgsrejser for forældrene.

Hvis forbindelsen mellem barnet eller den unge og dets hjem i øvrigt vanskeliggøres af økonomiske grunde, giver servicelovens § 52 a kommunen mulighed for at yde økonomisk støtte til forældrenes udgifter i forbindelse med besøg hos barnet eller den unge, se punkt 265- 266.

Børn og unge under 18 års egenbetaling for ophold på anbringelsessteder

Serviceloven

§ 159. Social- og indenrigsministeren kan fastsætte regler om, at forældrene og barnet eller den unge betaler for døgnopholdet, jf. § 52, stk. 3, nr. 7. Der kan ikke fastsættes betaling for et døgnophold efter § 52, stk. 3, nr. 7, når der er tale om en videreførelse af en anbringelse efter § 68 a.

438. Efter servicelovens § 159 kan ministeren fastsætte regler om, at forældre samt børn og unge under 18 år skal bidrage til udgifterne ved ophold på et anbringelsessted. De nærmere regler herfor er reguleret i bekendtgørelse nr. 712 af 19. juni 2013 om betaling for ophold i anbringelsessteder for børn og unge under 18 år samt for døgnophold og udslusningsophold for unge i alderen 18 til og med 22

år. Bekendtgørelsen indeholder rammerne for, hvordan kommunen kan fastsætte betalingsbeløbet i det konkrete tilfælde.

Når kommunen fastsætter barnets eller den unges egenbetaling for opholdet, er det vigtigt, at der samtidig tages højde for handleplanen for barnet eller den unge. Betalingen kan benyttes som pædagogisk instrument overfor barnet eller den unge, og det må vurderes i den konkrete sag, hvad der er hensigtsmæssigt. I nogle tilfælde vil det eksempelvis være hensigtsmæssigt, at den unge motiveres til at arbejde, mens det i andre tilfælde vil være hensigtsmæssigt, at den unge bruger sin tid på sin uddannelse.

Der kan ikke fastsættes betaling for en videreført anbringelse efter § 68 a. Baggrunden herfor er, at der ellers ville kunne forekomme situationer, hvor anbragte unge risikerer at skulle tage stilling til, om deres forældre eller om de selv skal betale for den videreførte anbringelse. Der ville således være risiko for, at betaling for anbringelsen ville påvirke den unges ønske om fortsat at være anbragt.

Voksenansvar for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet

439. Reglerne om voksenansvar for anbragte børn og unge er reguleret i lov om voksenansvar og den tilhørende bekendtgørelse. Der henvises til bekendtgørelse og vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, bekendtgørelse nr. 1438 af 6. december 2017 og vejledning nr. 10370 af 21. december 2016.

Børn og unges indflydelse på hverdagen

440. Børn og unge på døgninstitutioner og opholdssteder bør i videst muligt omfang inddrages i drøftelserne omkring institutionernes og opholdsstedernes daglige drift. Hensigten med inddragelsen af børn og unge i beslutninger vedrørende hverdagen på anbringelsesstedet er at lære dem at deltage i almindelige beslutningsprocesser gennem dialog og samarbejde samt at lære dem, at deres mening betyder noget, hvorved deres selvstændighed styrkes. Det kan ske gennem regelmæssig afholdelse af møder, hvor der orienteres om udviklingen på institutionen, og hvor leder og medarbejdere kan høre om børnenes eller de unges opfattelse af institutionen eller opholdsstedet og det daglige arbejde.

Hvis der på institutionen eller opholdsstedet findes et tilstrækkeligt antal børn eller unge, der har den fornødne modenhed, kan det være hensigtsmæssigt at oprette et råd for de anbragte børn og unge.

Forældreindflydelse på døgninstitutioner og opholdssteder

441. Forældre til børn og unge, der er optaget i døgninstitutioner og opholdssteder, skal medinddrages i stillingtagen til spørgsmål, der i almindelighed berører forældrenes forhold til institutionen, jf. servicelovens § 1 og § 46.

Døgninstitutioner og opholdssteder bør have et forældreråd. Et forældreråd har normalt udtaleret i spørgsmål, der vedrører institutionen, og kan i øvrigt tage ethvert spørgsmål om institutionens drift op til behandling, men forældreråd har normalt ikke nogen indflydelse ved konkrete forhold, herunder ansættelser.

I tilfælde, hvor et forældreråd ikke kan etableres, kan der i stedet udpeges en talsmand for forældrene.

De selvejende institutioner har normalt forældrerepræsentanter i bestyrelsen. Valgperioden fremgår af vedtægten.

Valg af forældrerepræsentanter til bestyrelse og forældreråd for døgninstitutioner og opholdssteder sker ved forældremøder, hvor der i øvrigt kan ske orientering af forældrene om institutionens arbejde og eventuelle planer for institutionens fremtid.

Kapitel 17

Anbringelse og forholdene under anbringelsen

442. I dette kapitel beskrives kort reglerne om Tilbudsportalen, som er en landsdækkende oversigt over de kommunale, regionale og private tilbud, samt Tilbudsportalens anvendelse ved valg af anbringelsessted. Derefter beskrives de forskellige hensyn, der skal tages ved valg af anbringelsessted, herunder kommunens pligt til medinddragelse af forældrene og barnet eller den unge, når der skal træffes afgørelse om valg af konkret anbringelsessted i overensstemmelse med den udarbejdede handleplan. Efterfølgende beskrives reglerne for ændring af anbringelsessted med eller uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år. I kapitlet beskrives også reglerne for hjemgivelse og ophør af anbringelsen. Endelig beskrives reglerne om regulering af barnets forhold under anbringelsen, herunder om kommunens overtagelse af den fulde forsørgelse af barnet eller den unge ved anbringelsen.

Tilbudsportalen

Serviceloven

§ 14. Børne- og socialministeren samler og formidler oplysninger om kommunale, regionale og private tilbud omfattet af § 4 i lov om socialtilsyn og om kommunale, regionale og private tilbud efter denne lovs §§ 32, 36, 103 og 104 i en landsdækkende oversigt (Tilbudsportalen).

Stk. 2. Kun tilbud, som er registreret i Tilbudsportalen, kan indgå i kommunalbestyrelsens forsyning, jf. § 4, stk. 2.

Stk. 3. Sociale tilbud m.v., der er omfattet af § 4 i lov om socialtilsyn, kan kun registreres i Tilbudsportalen, hvis de er godkendt af socialtilsynet.

Stk. 4. Socialstyrelsen fører stikprøvekontrol med,

1) at oplysningerne i Tilbudsportalen er i overensstemmelse med de faktiske forhold, og

2) at oplysningerne i Tilbudsportalen er indberettet i overensstemmelse med Tilbudsportalens systematik.

Stk. 5. Socialstyrelsen kan træffe afgørelse om at udstede et påbud til et registreret tilbud, hvis

1) oplysninger, der er indberettet af tilbuddet, og som offentliggøres i Tilbudsportalen, ikke er i overensstemmelse med de faktiske forhold, eller

2) tilbuddets indberetning af oplysninger, som offentliggøres i Tilbudsportalen, ikke er i overensstemmelse med Tilbudsportalens systematik.

Stk. 6. Socialstyrelsen kan træffe afgørelse om at markere forholdet i Tilbudsportalen, hvis et tilbud ikke har fulgt et påbud efter stk. 5 inden 4 uger.

Stk. 7. Socialstyrelsens afgørelser efter stk. 5 og 6 kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Stk. 8. Børne- og socialministeren fastsætter i en bekendtgørelse nærmere regler om Tilbudsportalen, herunder om kommuners og regioners pligt til at give oplysninger til Tilbudsportalen og om Socialstyrelsens afgørelser efter stk. 5 og 6. Børne- og socialministeren kan endvidere beslutte, at Tilbudsportalen skal omfatte andre tilbud end de tilbud, som er nævnt i stk. 1.

443. Alle generelt godkendte kommunale, regionale og private anbringelsessteder lægges ind i Tilbudsportalen, jf. servicelovens § 14, stk. 1, se www.tilbudsportalen.dk. Kommunerne må kun anvende anbringelsessteder, som er beskrevet i Tilbudsportalen, medmindre der er tale om netværksplejefamilier, konkret godkendte plejefamilier, konkret godkendte kommunale plejefamilier eller egne værelser, som ikke skal registreres på portalen.

Formålet med Tilbudsportalen er at skabe et overblik og et sammenligningsgrundlag mellem tilbuddene inden for det sociale område, så det i højere grad bliver muligt for kommunen at vælge det bedst mulige tilbud til det enkelte barn eller den unge, der skal anbringes uden for hjemmet. For forældrene, barnet eller den unge bliver det lettere at finde oplysninger om tilbuddene, så det både er muligt at vurdere om det anbringelsessted, som kommunen har foreslået, er et egnet tilbud eller vælge et tilbud ud, som borgeren kan opfordre kommunen til at vælge som konkret anbringelsessted. For yderligere information om Tilbudsportalen henvises til bekendtgørelse nr. 1251 af 13. november 2017 om socialtilsyn samt vejledning om socialtilsyn.

Kommunens opgaver i forbindelse med anbringelsen

Serviceloven

§ 68 b. Kommunalbestyrelsen skal træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted i overensstemmelse med handleplanen, jf. § 140. Samtidig med valg af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang. Er anbringelsesstedet beliggende i en anden kommune end barnets eller den unges opholdskommune, har opholdskommunen pligt til at underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen.

Stk. 2. Ved valg af anbringelsessted skal kommunen vælge det anbringelsessted, som bedst kan imødekomme barnets eller den unges behov. Kommunen skal lægge vægt på anbringelsesstedets mulighed for at tilbyde nære og stabile voksenrelationer og herunder vurdere, om en anbringelse i en plejefamilie, jf. § 66, nr. 1-3, er mest hensigtsmæssig.

Stk. 3. Hvis barnet eller den unge har søskende, der er anbragt uden for hjemmet, skal kommunalbestyrelsen vælge samme anbringelsessted, medmindre de øvrige søskendes eller barnets eller den unges behov eller andre væsentlige forhold taler imod dette.

Stk. 4. Forud for anbringelsen skal kommunalbestyrelsen hjælpe barnet eller den unge med at finde en person i barnets eller den unges familie eller netværk, som kan udpeges til at være dennes støtteperson under anbringelsen. Kommunen kan efter behov dække støttepersonens udgifter til telefon, transport og lign.

444. Når det er besluttet at anbringe et barn eller en ung uden for hjemmet, skal kommunen træffe afgørelse om valg af konkret anbringelsessted, så det er i overensstemmelse med den handleplan, der efter servicelovens § 140 skal være udarbejdet forud for beslutningen.

Kommunen skal vælge, hvilket konkret anbringelsessted der skal anvendes. Kommunen kan med fordel anvende Tilbudsportalen, der er et redskab til at vælge det konkrete anbringelsessted, se punkt 443. En afgørelse efter servicelovens § 68 b, stk. 1, er ikke alene en afgørelse om, hvilken type af anbringelsessted der skal anvendes. Afgørelsen dækker også valget af det konkrete fysiske sted, dvs. om der f.eks. vælges den ene plejefamilie frem for den anden. De forskellige typer af anbringelsessteder gennemgås i kapitel 15.

445. Kommunens afgørelse om valg af anbringelsessted skal træffes i overensstemmelse med handleplanen, hvilket indebærer, at der ud fra det beskrevne formål og de konkrete mål med anbringelsen skal vælges et anbringelsessted, der kan bidrage til at disse mål opnås.

Derfor er det centralt, at barnets eller den unges forhold er grundigt undersøgt, jf. servicelovens § 50, og at målene med anbringelsen er klart beskrevet i handleplanen. Dette giver kommunen et godt udgangspunkt for at identificere egnede anbringelsessteder, som kommunen har mulighed for at indgå i en dialog med. På den måde sikres det, at kommunen og anbringelsesstedet, der har et medansvar for at sikre, at det modtager børn og unge, som det er egnet til at hjælpe, får valgt det rigtige anbringelsessted. Det er vigtigt for kontinuiteten i barnets eller den unges liv, at der fra starten vælges det rigtige anbringelsessted, således at barnet eller den unge i videst muligt omfang kan undgå de brud og belastninger, som ændringer af anbringelsesstedet kan indebære. Hvis barnet eller den unge tidligere har været i aflastning i en plejefamilie, vil det være relevant at overveje, om det pågældende sted kan anvendes som anbringelsessted, således at der skabes kontinuitet i opvæksten.

Ved valget af anbringelsessted foretages en vurdering af, om de personlige ressourcer i anbringelsesstedet og tilbuddene i tilknytning til anbringelsesstedet svarer til barnets eller den unges behov og målene med anbringelsen. Efter bestemmelsen i servicelovens § 140 om handleplaner kan målene med anbringelsen dække et bredt spektrum af forhold. Kommunen skal derfor anlægge en bred vurdering af anbringelsesstedets egnethed. Det betyder, at ikke blot anbringelsesstedets egne tilbud skal vurderes, men at der også skal lægges vægt på f.eks. barnets eller den unges mulighed for at bevare kontakten til familie, venner, fritidsaktiviteter m.v., og på hvorvidt det pågældende lokalsamfund har de tilbud, f.eks. pasnings-, uddannelses-, eller arbejdstilbud, det pågældende barn eller den pågældende unge har behov for, og som er fastlagt i handleplanen, jf. servicelovens § 140. Desuden er det hensigtsmæssigt i forhold til at sikre et godt forløb, at barnets eller den unges ønsker søges tilgodeset, hvis ønskerne er i overensstemmelse med formålene med anbringelsen. Det vil være relevant, at barnet eller den unge og forældrene som udgangspunkt besøger stedet, inden der træffes afgørelse om valg af anbringelsessted.

Hvis et barn eller en ung har været hjemgivet i en periode, og det senere bliver nødvendigt med en genanbringelse, bør kommunen overveje, om det er hensigtsmæssigt og muligt for barnet eller den unge at vende tilbage til det anbringelsessted, hvor det tidligere har været anbragt.

Desuden er det oplagt, at kommunen i forbindelse med valget af det konkrete anbringelsessted, lægger vægt på tidligere erfaringer med brug af netop dette anbringelsessted. Kommunen kan f.eks. selv foretage en systematisk opsamling af erfaringerne med forskellige anbringelsessteder eller kontakte andre kommuner, der tidligere har gjort brug af det pågældende sted. Dette skal ske under hensyntagen til de generelle regler om videregivelse og indhentelse af oplysninger.

Ved valg af anbringelsessted til børn og unge fra etniske minoriteter må kommunen tage tilbørligt hensyn til de særlige forhold, som barnets eller den unges etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund giver anledning til. Der må særligt lægges vægt på hensynet til, at der skabes sammenhæng i barnets eller den unges opvækst, og herunder om at have forståelse for de vilkår, der kan gøre det sværere for forældre og børn at håndtere en anbringelse: Det kan f.eks. være sprogproblemer, andre samfundsforståelser, eller

forhold som at anbringelsesstedet mangler personale med samme etniske baggrund eller personale med forståelse for familiens etniske baggrund.

Ved valg af anbringelsessted i sager om adoption bør kommunen overveje at kontakte Adoptionsnævnet for at forhøre sig, om der er godkendte adoptanter, som ønsker at være plejefamilie med henblik på adoption. Læs mere herom i Vejledning om frigivelse af børn til national adoption på www.retsinformation.dk.

446. Kommunen skal vælge anbringelsessted ud fra en konkret vurdering af stedets egnethed til at imødekomme barnets eller den unges behov for særlig støtte. Det fremgår af servicelovens § 68 b, stk. 2, at kommunen i den forbindelse skal vurdere anbringelsesstedets mulighed for at tilbyde nære og stabile omsorgsrelationer samt vurdere, hvorvidt en anbringelse i en plejefamilie, jf. § 66, stk. 1, nr. 1-3, er mest hensigtsmæssig.

Servicelovens § 68 b, stk. 2, ændrer dog ikke ved, at kommunen ved valg af anbringelsessted altid skal vælge det anbringelsessted, som bedst kan imødekomme barnets eller den unges behov. Formålet med bestemmelsen er at præcisere, at børns og unges behov for et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og kontinuerlige relationer til voksne, skal indgå i kommunens valg af anbringelsessted. Servicelovens § 68 b har således til hensigt at sikre, at børn og unge bliver anbragt hos en plejefamilie i de tilfælde, hvor det vurderes at være mest hensigtsmæssigt at give dem mulighed for at profitere af de mere familiære rammer, som denne anbringelsesform indebærer. Det betyder, at det i hvert enkelt tilfælde konkret skal overvejes, om det vil være mest hensigtsmæssigt for barnet at blive anbragt hos en plejefamilie, og at der, hvis det vurderes hensigtsmæssigt, herefter skal vælges en plejefamilieanbringelse. Servicelovens § 68 b lægger ikke op til, at kommunen skal vurdere, i hvor stort omfang de enkelte ansatte/fagpersoner på et opholdssted eller en døgninstitution kan tilbyde barnet eller den unge nære og kontinuerlige omsorgsrelationer.

Det skal understreges, at ikke alle børn og unges behov vil kunne varetages bedst i en plejefamilie. Nogle grupper af børn og unge vil have et behandlingsbehov, der tilsiger, at de anbringes i en plejefamilie og modtager den nødvendige støtte og behandling sideløbende hermed efter de støttemuligheder, som § 52, stk. 3, rummer. Anbringelsen i en plejefamilie i sådanne tilfælde skal derfor ses som et supplement til en professionel indsats. F.eks. kan et barn eller en ung være anbragt i en plejefamilie sideløbende med, at det modtager behandling på en specialiseret institution. I andre tilfælde vil barnet derimod have et støttebehov, der tilsiger, at der må ske anbringelse på en specialiseret døgninstitution eller et opholdssted.

447. Den anbringende kommune skal så vidt muligt vælge det samme anbringelsessted, hvis der er flere søskende i en familie, der skal anbringes eller er anbragt, jf. servicelovens § 68 b, stk. 3. Kommunen kan dog undlade at anbringe barnet eller den unge på samme anbringelsessted som eventuelle søskende, hvis de øvrige søskendes behov, barnets eller den unges behov eller andre væsentlige forhold taler imod dette. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor barnet har et støttebehov, der er meget forskelligt fra den eller de anbragte søskendes, og at den indsats, der er behov for, derfor ikke kan tilbydes på det samme anbringelsessted.

Støtteperson for barnet eller den unge under anbringelsen

448. Kommunen er forpligtet til aktivt at hjælpe barnet eller den unge, som skal anbringes, med at identificere en person i familien eller netværket, som barnet eller den unge har tillid til, og som kan være barnet eller den unges støtteperson under anbringelsen, jf. servicelovens § 68 b, stk. 4. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med kommunens forpligtigelse til systematisk at inddrage familie og netværk, jf. servicelovens § 47, samt forpligtelsen til forud for anbringelsen at have undersøgt de forhold i familien eller i dennes omgivelser, som kan bidrage til at klare vanskelighederne jf. lovens § 50, stk. 5.

Kommunens forpligtelse består i at tale med barnet eller den unge om, hvem i familien eller netværket, de har en særlig tillid til, og som de selv kunne forestille sig kunne være deres støtteperson. Det kan f.eks. være en skolelærer, nabo, fodboldtræner, familiemedlem eller en anden i netværket, som barnet har tillid til. Denne forpligtelse kan f.eks. opfyldes ved at gennemføre en samtale herom i forbindelse med børnesamtalen, jf. lovens § 48 samt i sagsbehandlerens løbende dialog med barnet eller den unge om, hvordan denne trives m.v. Kommunen må i forhold til børn og unge med nedsat funktionsevne være opmærksom på, at der kan være forhold omkring funktionsnedsættelsen, der kan vanskeliggøre denne dialog. Dette bør der i størst mulig omfang tages højde for ved samtalen med barnet eller den unge.

Der er tale om en ret for barnet eller den unge til, at kommunen aktivt undersøger mulighederne for en støtteperson i barnets eller den unges familie eller netværk. Det betyder dels, at der ikke er en pligt for barnet til at modtage en støtteperson. Der kan derfor være tilfælde, hvor barnet eller den unge ikke ønsker, at den eksisterende relation med en voksenperson bliver formaliseret ved at udpege denne som støtteperson. Endvidere betyder det, at der ikke er pligt til at give barnet en støtteperson, hvis årsagen hertil alene er, at det ikke er muligt for kommunen at finde en person, som vurderes at være egnet til at være støtteperson til barnet, eller hvis den eller de personer, som vurderes egnede, ikke ønsker at være støttepersoner for barnet eller den unge.

Hvis barnet identificerer en støtteperson, skal det overvejes, om støttepersonen vil kunne udgøre en stabil voksenkontakt i barnets eller den unges liv med positiv betydning for barnets eller den unges fremtidige udvikling.

Hvis kommunen vurderer, at den identificerede person vil være hensigtsmæssig for barnet eller den unge at have som støtteperson, skal der tages kontakt til vedkommende for at afklare, om denne ønsker at være støtteperson for barnet. Hvis dette er tilfældet kan der i samarbejde med barnet eller den unge og støttepersonen udarbejdes en aftale om, hvordan kontakten vedligeholdes under anbringelsen. Der er ikke krav om formaliserede møder mellem barnet eller den unge og støttepersonen, en bestemt mødefrekvens eller andet. Det vil være barnet eller den unge, støttepersonen og kommunen, der skal aftale omfanget.

Kommunen skal i den forbindelse vurdere, om der er behov for at dække støttepersonens udgifter til transport, telefon eller andre lignende udgifter, således at manglende mulighed for at betale for dette ikke kommer til at fungere som en barriere for, at kontakten kan vedligeholdes. Det er dog ikke hensigten med bestemmelsen, at støttepersonen skal ansættes eller aflønnes af kommunen, da der netop lægges op til at styrke barnets eller den unges forbindelse til en person, der har et personligt engagement og/eller en følelsesmæssig forpligtelse over for barnets eller den unge.

Støttepersonen kan få de relevante kontaktoplysninger om barnet sag, som er nødvendige, for at støttepersonen kan opretholde kontakten med barnet eller den unge. Det kan f.eks. dreje sig om oplysninger vedr. adresse og kontaktperson på anbringelsesstedet.

Akutte sager der ikke kan afvente udarbejdelsen af en handleplan

449. Selvom det kan være nødvendigt at gennemføre en anbringelse akut, og det således ikke er forsvarligt at afvente udarbejdelsen af en handleplan efter servicelovens § 140, skal valget af anbringelsessted træffes på baggrund af den foreliggende viden, og den kortfattede beskrivelse af formålet med anbringelsen, som kommunen under alle omstændigheder har pligt til at udfærdige. Kommunen skal snarest muligt udarbejde en handleplan derefter, se herom i punkt 220.

Ved udlandsophold

450. Efter servicelovens § 2 er det en forudsætning for ydelse af hjælp, at modtageren opholder sig lovligt her i landet.

Der er derfor ikke hjemmel i serviceloven til at finansiere børns og unges ophold i udlandet. Dette gælder, uanset om anbringelsen formelt sker på et her i landet beliggende anbringelsessted, der driver afdelinger eller andre projekter i udlandet. Der er heller ikke hjemmel til at dispensere herfra.

I denne forbindelse ses der dog bort fra kortevarende ture, almindelige ferieophold eller lejrskoler, der indgår i opholdet på et anbringelsessted, der ligger i Danmark, ligesom der ses bort fra længerevarende udlandsophold for børn og unge anbragt i plejefamilier i tilfælde, hvor opholdet er en naturlig følge af, at barnet eller den unge indgår i familielivet på lige fod med eventuelle andre børn. Det skal bemærkes, at kommunens pligt til at føre et løbende tilsyn med anbringelsen, jf. servicelovens § 148, fortsat vil gælde under sådanne længerevarende udlandsophold, samt at der skal tages højde for barnet eller den unges mulighed for samvær med forældrene.

Samtidig kan der ydes støtte til ophold på et dansk skib, der sejler i dansk eller udenlandsk farvand under forudsætning af, at skibsprojektet og fartplanen er godkendt af Søfartsstyrelsen, jf. punkt 412-413 om skibsprojekter. Opholdet på skibet anses i dette tilfælde for ophold på dansk territorium.

Særlige regler for Grønland og Færøerne

451. Der er dog mulighed for at anbringe børn og unge i Grønland eller på Færøerne, ligesom de grønlandske og færøske myndigheder kan anbringe et barn eller en ung her i landet. Det følger af bekendtgørelse om døgnophold i tilbud i Danmark eller på Færøerne og bekendtgørelse om døgnophold i tilbud i Danmark eller Grønland. Bekendtgørelserne kan findes på www.retsinformation.dk.

Anbringelsen skal ske på initiativ fra de sociale myndigheder i det land, hvor barnet eller den unge aktuelt bor. Anbringelsen etableres på baggrund af en aftale mellem myndighederne i de pågældende lande. De sociale myndigheder i det land, hvor barnet eller den unge skal anbringes udarbejder et forslag til en handleplan for opholdet, der skal angive formålet, den forventede varighed samt vilkårene for tilsynet. Derudover skal den anbringende kommune udarbejde en handleplan i samarbejde med den kommune i anbringelseslandet, hvor barnet eller den unge får ophold. Den anbringende kommune skal mindst hver halve år sende en redegørelse for anbringelsen til myndighederne i anbringelseslandet, der skal anvendes ved revisionen af handleplanen. Den anbringende kommune skal dække udgifterne til samvær med barnet eller den unge. Det er den anbringende kommune, der skal afholde udgifterne til anbringelsen.

Eksempel:

Peter er født i Danmark, hvor han har boet sammen med sin færøske mor. Da moderen ikke længere er i stand til at tage sig af ham pga. psykisk sygdom, beslutter den danske kommune sig for at tage kontakt til en kommune på Færøerne med henblik på en anbringelse på Færøerne, hvor hans far og øvrige familie bor. Den færøske kommune accepterer, at Peter anbringes på Færøerne. Begge kommuner udarbejder en handleplan for indsatsen, der i det hele finansieres af de danske myndigheder. Den danske kommune dækker rejseudgifterne, så Peter kan besøge sin mor i Danmark.

Inddragelse af forældrene og barnet eller den unge i valget af anbringelsessted

452. Forældrenes og barnets eller den unges accept af det konkrete anbringelsessted har stor betydning for indsatsen. Forskningen har således vist, at konflikter mellem forældrene og anbringelsesstedet påvirker barnet meget negativt. Derfor bør der lægges vægt på at inddrage både forældrene og barnet eller den

unge i valget af anbringelsessted. Det vil f.eks. oftest være konstruktivt, at forældrene og barnet eller den unge besøger anbringelsesstedet, før der træffes afgørelse om valg af anbringelsessted. Det er under alle omstændigheder et krav, at barnet eller den unge tilbydes en samtale, før der træffes afgørelse om valg af anbringelsessted, således at barnets eller den unges holdning og ønsker så vidt muligt kommer til at indgå som grundlag for valget af anbringelsesstedet, Samtalen kan dog undlades, hvis der umiddelbart forinden har været afholdt samtale med barnet/den unge efter servicelovens § 50, stk. 3, se punkt 156 og 188-190 for mere herom.

Der er ikke krav om, at forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge samtykker til kommunens valg af anbringelsessted, men det er hensigtsmæssigt, at der så vidt muligt søges tilvejebragt en fælles forståelse for valget eller et egentligt samtykke, da det kan gøre det efterfølgende samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet lettere. Kommunen må i forhold til børn og unge med nedsat funktionsevne være opmærksom på, at der kan være forhold omkring funktionsnedsættelsen, der kan vanskeliggøre denne dialog. Dette bør der i størst mulig omfang tages højde for ved samtalen med barnet eller den unge.

Til gengæld har både forældremyndighedsindehaveren og børn, der er fyldt 12 år, adgang til at klage over kommunens afgørelse om valg af det konkrete anbringelsessted. Dvs. at der f.eks. kan klages over, at kommunen vælger et bestemt opholdssted frem for et andet. En klage over kommunens valg af anbringelsessted har som hovedregel opsættende virkning. Se i øvrigt punkt 383-384 om reglerne i forbindelse med klage over valget af anbringelsessted.

Digital post

453. Kommunerne skal i forbindelse med anbringelsen af unge, der er fyldt 15 år, være opmærksomme på, om der bør benyttes digital post i forbindelse med kontakt til den unge. Det kan særligt være relevant i de tilfælde, hvor der er truffet afgørelse i børn og unge-udvalget om at den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene eller netværket.

Med en digital postkasse kan den enkelte bruger (unge) selv beslutte, hvem der skal have læseadgang til den digitale post. Det kan derfor være relevant at vejlede den unge om at få at ændret læseadgang eller søge fritagelse for modtagelse af digital post, f.eks. i sager, hvor sagsbehandleren ellers vil fremsende referater af samtaler med den unge m.v. til den unge via digital post, og hvor den unges forældre via læseadgangen kan læse den unges post i den digitale postkasse.

Stillingtagen til skolegang i forbindelse med valg af anbringelsessted

454. I forbindelse med valget af anbringelsessted skal der tages stilling til barnets eller den unges skolegang, jf. servicelovens § 68 b, stk. 1. Det betyder, at der som udgangspunkt skal være taget stilling til det konkrete skoletilbud, inden anbringelsen iværksættes. Derfor bør valget af anbringelsessted finde sted på grundlag af en tværfaglig vurdering, hvor også pædagogisk psykologisk rådgivning (PPR) inddrages.

Skolegangen er meget vigtig for anbragte børn og unge. Både socialt set i forhold til barnets eller den unges hverdag og muligheder for venskaber. Men også i forhold til barnets eller den unges videre muligheder for uddannelse og beskæftigelse. Derfor er det vigtigt, at der fra starten bliver taget hånd om denne problemstilling. Kravet om stillingtagen til skolegang allerede i forbindelse med valget af anbringelsessted skal således sikre, at det som hovedregel er besluttet, hvor barnet eller den unge skal gå i skole, før en anbringelse gennemføres.

Baggrunden for denne bestemmelse er for det første, at barnets eller den unges behov i forhold til skoletilbud kan have stor betydning for, hvilket anbringelsessted der vælges. F.eks. kan det spille en rolle

for valget af anbringelsessted, at der findes en folkeskole tæt på en plejefamilie, hvor det vurderes, at barnet vil kunne få et konstruktivt skoleforløb både fagligt og socialt eller, at der er en specialskole, som er egnet til at varetage barnets eller den unges særlige behov. Ved valget af anbringelsessted skal kommunen således sikre sig, at barnet eller den unge kan få dækket behovet for undervisning, helst på en lokal folkeskole eller, hvis det er nødvendigt, på opholdsstedets interne skole eller i et andet specialundervisningstilbud. Baggrunden for bestemmelsen er derudover et ønske om at undgå, at barnet eller den unge i forbindelse med en anbringelse oplever en periode uden skolegang, alene fordi spørgsmålet om skolegang ikke er afklaret.

Hvis det overhovedet er muligt, er det vigtigt, at børn i den undervisningspligtige alder søger de lokale skoler, blandt andet med det formål at det sikres, at de bliver en del af lokalsamfundet. Det er vigtigt, at der etableres en god kontakt mellem anbringelsesstedet og skolen, så det sikres, at barnet bliver en integreret del af klassen fra starten af undervisningsforløbet.

I de tilfælde, hvor et barn eller en ung på grund af alvorlige skoleproblemer anbringes i en institution eller et opholdssted med egen skole, må det tilstræbes, at barnet eller den unge så snart som muligt flyttes til den lokale folkeskole. Undervisningen i døgninstitutionen eller på opholdsstedet må i samarbejde med den lokale skole tilrettelægges på en sådan måde, at dette formål fremmes.

Hvis det skønnes nødvendigt at undervise et anbragt barn på anbringelsesstedet, skal barnet have en undervisning, der står mål med undervisningen i folkeskolen, herunder afgangsprøve, men den skal tilrettelægges, så den svarer til hver enkelt elevs særlige behov, og således at der arbejdes for, at barnet kommer i den lokale folkeskole. Der skal f.eks. tages hensyn til, at barnet har koncentrationsproblemer, der gør det nødvendigt med meget afvekslende undervisning. Der henvises til bestemmelserne i folkeskolelovens § 22, stk. 5 og 6, og til bekendtgørelse om specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder, bekendtgørelse nr. 702 af 23. juni 2014. Det er skoleforvaltningen i den stedlige kommune, der skal føre tilsyn med undervisningen på stedet.

Stillingtagen til spørgsmål om skolegang må dog ikke medføre, at en anbringelse forsinkes. Det betyder, at kommunen om nødvendigt må træffe afgørelse om valg af anbringelsessted, selv om skolemyndighederne ikke har taget stilling til, hvilket skoletilbud barnet eller den unge skal have under anbringelsen. Det kan f.eks. være nødvendigt i situationer, hvor anbringelsen skal ske akut, eller hvor skolemyndighederne har brug for tid til udredning og vurdering, før valg af skoletilbud kan træffes. I alle tilfælde skal tilrettelæggelsen af barnets eller den unges skolegang dog påbegyndes samtidig med valget af anbringelsessted.

Hvilken kommune træffer afgørelse om skoletilbuddet, og hvilken kommune betaler for skoletilbuddet

455. Ønsker den stedlige kommune, dvs. den kommune, hvor anbringelsesstedet er beliggende, at henvise barnet eller den unge til specialundervisning i anbringelsesstedet, skal den anbringende kommune have meddelelse herom. Meddelelsen skal indeholde en begrundelse for, hvorfor barnet eller den unge ikke kan henvises til et undervisningstilbud i folkeskolen.

Hvis der ikke kan opnås enighed mellem kommunerne om at henvise barnet eller den unge til specialundervisning i anbringelsesstedet, skal barnet eller den unge henvises til et undervisningstilbud i folkeskolen, herunder til et undervisningstilbud i en specialklasse eller en specialskole.

Hvis barnet eller den unge skal henvises til et undervisningstilbud i folkeskolen, herunder til et undervisningstilbud i en specialklasse eller en specialskole, skal den stedlige kommune inddrage den anbringende kommune med henblik på, at der etableres en faglig dialog om undervisningstilbuddet i folkeskolen.

Hvis der ikke kan opnås enighed om undervisningstilbuddet i folkeskolen, er det den stedlige kommune, der træffer beslutning om barnets eller den unges undervisningstilbud i folkeskolen.

Skolemyndighederne i den stedlige kommune har ansvaret for specialundervisningen i anbringelsesstedet. Skolemyndighederne har også pligt til at føre tilsyn med specialundervisningen i anbringelsesstedet. Se i øvrigt "Manual om tilsyn med specialundervisning i dagbehandlingstilbud og anbringelsessteder", Undervisningsministeriets håndbogsserie nr. 2-2010.

Udgangspunktet er, at det er den kommune, hvor barnet er tilmeldt folkeregistret, der skal dække udgifterne til skolegangen. Hvis folkeregisterkommunen beder den anbringende kommune om at dække udgifterne til skolegangen, er den anbringende kommune forpligtet til at dække udgifterne. Det gælder, selv om det er den stedlige kommune, som beslutter, hvilket undervisningstilbud barnet eller den unge skal have. Den anbringende kommune har således pligt til at refundere de udgifter, som den stedlige kommune har i forbindelse med undervisningen af barnet eller den unge. Dette gælder også udgifter til f.eks. støttepædagog i undervisningen. Se i øvrigt bekendtgørelse nr. 1000 af 15. september 2014 om hvilken kommune udgifterne til folkeskolens undervisning m.v. endeligt påhviler.

Fritidsliv og kontakt med det omgivende samfund

456. Der bør tilstræbes en så nær kontakt mellem børnene eller de unge og det omgivende samfund, som det findes muligt og forsvarligt. Denne opmærksomhed følger også af, at det skal fremgå af handleplanen efter servicelovens § 140, hvilke mål man vil opstille i relation til fritidsliv og venskaber. Anbringelsesstedet bør så vidt muligt etablere kontakt til de lokale klubber og fritidstilbud m.v., da anbragte børn og unge ofte vil opleve fritidstilbuddene som et fristed uden professionelle voksne, hvilket er vigtigt at tilbyde dem. Kontakten kan gå begge veje, således kan der skabes en naturlig kontakt til egnens børn og unge ved at give disse adgang til at benytte opholdsstedets eller institutionens sportsplads eller lignende.

Bevilling af plads i et dagtilbud

457. Ligesom ved skoletilbud bør det overvejes, om det er hensigtsmæssigt for barnet at få tilbudt en plads i et dagtilbud, da dagtilbuddet ofte vil kunne styrke barnets integration blandt andre børn. En plads i et dagtilbud samt eventuelle udgifter til en støtteperson til barnet kan bevilges som et led i anbringelsen. Se punkt 247 og 260 og punkt 448 om støtteperson.

Kommunens aftaler med anbringelsesstedet

458. Før barnet anbringes, indgår den anbringende kommune aftale med anbringelsesstedet om anbringelsens forventede varighed, og om de særlige forhold vedrørende barnets eller den unges pleje, behandling, uddannelse m.v., der er angivet i handleplanen. Det bør fremgå af aftalen, hvilken indsats der i det hele skal ydes af anbringelsesstedet. Det anbefales, at der indgås en skriftlig aftale herom med anbringelsesstedet.

I forbindelse med indgåelse af aftalen skal det tydeliggøres, at der forudsættes et tæt samarbejde mellem den anbringende kommune, forældrene og anbringelsesstedet.

Det er meget vigtigt for anbringelsesstedet, at det modtager alle de oplysninger vedrørende barnet eller den unge, som har betydning for anbringelsesstedets opgave med hensyn til barnet eller den unge. Der kan i den forbindelse henvises til, at private, der efter aftale udfører opgaver efter serviceloven, er omfattet af forvaltningsloven og offentlighedsloven, når opgaven udføres. Der henvises til vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Den handleplan for barnet eller den unge, som den anbringende kommune har udarbejdet, er primært et arbejdsredskab for kommunen selv. Indeholder handleplanen alene oplysninger, som er af relevans for anbringelsesstedet, vil handleplanen kunne udleveres til anbringelsesstedet til støtte for arbejdet med barnets eller den unges problemer. Det væsentligste er imidlertid, at kommunen i sin aftale med anbringelsesstedet på baggrund af handleplanen klart definerer, hvilken indsats der skal ydes over for barnet eller den unge.

Inden anbringelsen aftales arten og omfanget af den anbringende kommunes bistand, herunder den fornødne faglige støtte og supervision under opholdet, som er afhængig af anbringelsesstedets ressourcer og faglige viden samt barnets eller den unges særlige problemstillinger.

Endvidere aftales det nærmere, hvordan og i hvilket omfang anbringelsesstedet skal indgå i et samarbejde med den anbringende kommune om barnets eller den unges samvær og kontakt med forældrene. I en række tilfælde vil samværet foregå på anbringelsesstedet, men der kan være tilfælde, hvor det er nødvendigt at flytte samværet væk fra stedet af hensyn til barnet eller den unge.

Aftalen bør desuden indeholde bestemmelser om opsigelsesvarsel for begge parter samt om betalingen for opholdet og eventuelt nærmere om, hvad betalingen skal dække. En plejefamilie kan ikke få dækket merudgifter efter servicelovens § 41, da der ikke er tale om, at barnet bliver forsørget i hjemmet, som er betingelsen for hjælp efter denne bestemmelse. Hvis der er udgifter forbundet med behandlingen af et barn eller en ung med en funktionsnedsættelse, skal udgifterne hertil således dækkes som led i selve anbringelsen.

En kontrakt mellem den anbringende kommune og en plejefamilie eller et opholdssted bør ikke indgå i selve børnesagen, da det alene angiver retsforholdet mellem plejefamilien og kommunen. Oplysninger om vederlag og supervision vil indgå i kontrakten, mens dækningen af øvrige ydelser til plejebarnet skal fremgå af børnesagen. Forældrenes adgang til aktindsigt i kontrakten mellem kommunen og anbringelsesstedet kan alene ske med henvisning til offentlighedsloven.

Underretning af stedlig kommune

459. Efter servicelovens § 68 b, stk. 1, skal den anbringende kommune altid underrette den stedlige kommune forud for anbringelsen, hvis anbringelsesstedet ligger i en anden kommune end den anbringende. På den måde sikres det, at den stedlige kommune har kendskab til anbringelsen og at der tages hånd om skolegang, pasningstilbud og lignende. Desuden vil den stedlige kommune skulle oplyse den anbringende kommune om forhold på anbringelsesstedet, som giver anledning til bekymring.

Regulering af barnets forhold under anbringelsen, servicelovens § 69, stk. 1

460. Efter servicelovens § 148 skal den kommune, der har pligt til at yde hjælp efter serviceloven, jf. §§ 9-9b i lov om retssikkerhed og administration, løbende føre tilsyn med barnet eller den unge og sikre, at barnets eller den unges behov tilgodeses under anbringelsen. For børn og unge, der er anbragt efter den 30. juni 2003, er det den kommune, der har truffet afgørelse om anbringelsen, der har pligt til at yde hjælp efter serviceloven. Der henvises til vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Når et barn eller en ung bliver anbragt uden for hjemmet, bliver forældremyndigheden ikke frataget forældrene. Det betyder, at der er en række forhold, som det som udgangspunkt alene er forældrene, der kan tage stilling til. I nogle tilfælde vil barnet eller den unge selv kunne tage et spørgsmål op. Det beror på lovgivningen inden for det enkelte område, hvilke rettigheder barnet eller den unge har.

Retten til at bestemme over en række meget personlige forhold vedrørende barnet eller den unge vil fortsat under en anbringelse tilkomme forældremyndighedsindehaveren. Som typiske eksempler på

spørgsmål, som det tilkommer forældrene at træffe bestemmelse om, kan nævnes spørgsmål om dåb (navngivning) og konfirmation. I forhold til forældrenes ret til at bestemme i forhold til konfirmation henvises dog til Ankestyrelsen principafgørelse 1-17, hvor der i den konkrete sag er truffet afgørelse om den unges ret til konfirmation.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at de fleste forældre fortsat ønsker indflydelse på deres børns liv, selvom barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet, og det dermed er kommunen, der har ansvaret for barnet eller den unge under anbringelsen. Mange forældre ønsker at samarbejde med kommunen, hvilket blandt andet bør tilskyndes ved så vidt muligt at give forældrene indflydelse på væsentlige beslutninger i barnets eller den unges liv.

Hvis der er tale om faktisk forvaltningsvirksomhed, som f.eks. valg af en praktiserende læge, skole, indkøb af tøj og lignende skal kommunen ikke træffe afgørelse efter denne bestemmelse. Normalt vil det være ting, som kommunen i samarbejde med anbringelsesstedet beslutter, men det bør overvejes, hvilke af disse ting, som forældremyndighedsindehaveren med fordel kan få indflydelse på, så vedkommende stadig har indflydelse på sit barns liv og oplever sig som forælder. Anbringelsesstedet har mulighed for at handle inden for rammerne af kommunens beslutninger efter denne bestemmelse, men kan ikke beslutte, at et barn f.eks. skal vælge skoletilbud og lignende, da det alene er kommunen, der kan træffe beslutning efter servicelovens § 68 b, stk. 1.

Forældrene bevarer forældremyndigheden under anbringelsen, men i praksis har kommunen en vidtgående adgang til at træffe beslutninger om barnets eller den unges forhold, når det er nødvendigt.

Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke ønsker at samarbejde med kommunen, eller hvis kommunen vurderer, at der er behov for en afgørelse om barnets eller den unges forhold, som forældremyndighedsindehaveren ikke er enig i, kan kommunen træffe afgørelse efter servicelovens § 69, stk. 1. Der kan træffes afgørelse om barnets eller den unges behandling, uddannelse, anbringelsessted m.v. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 52-09.

Hvilke forhold, forældremyndighedsindehaveren selv kan beslutte, og hvilke forhold kommunen træffer afgørelse om, reguleres af, hvad der er nødvendigt af hensyn til formålet med anbringelsen. De afgørelser, som kommunen kan træffe vedrørende barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, skal angå forhold, som det under hensyn til formålet med anbringelsen må anses for nødvendigt at træffe bestemmelse om. Afgørelser, der omhandler større ting, bør indarbejdes i handleplanen.

De afgørelser, som kommunen kan træffe, kan angå såvel forhold, som udtrykkeligt er omhandlet i handleplanen, som forhold, der er nye eller uomtalte. En række praktiske spørgsmål om barnets eller den unges dagligdag kan ligeledes nødvendiggøre en egentlig afgørelse fra kommunens side, hvis der opstår konflikter med forældrene om disse spørgsmål.

Det følger af det vidtgående ansvar for barnet eller den unge, som kommunen, jf. retssikkerhedslovens §§ 9-9b, overtager ved anbringelsen, at kommunen om nødvendigt kan træffe afgørelse om undersøgelse og lægebehandling af barnet eller den unge, herunder om indlæggelse til behandling på sygehus, såvel på somatisk som på psykiatrisk afdeling. Kommunen har kompetence til at vælge en praktiserende læge til barnet eller den unge, men særlige forhold vedrørende barnets eller den unges pleje eller behandling bør fremgå af handleplanen. Hvis f.eks. en anbragt mindreårig pige bliver gravid og ønsker abort, kan kommunen samtykke til aborten. Den endelige beslutning herom træffes i sundhedsfagligt regi.

Sådanne beslutninger bør så vidt muligt træffes i forståelse med forældremyndighedsindehaveren, ligesom forældremyndighedsindehaveren som klart udgangspunkt bør informeres i forbindelse med besøg på skadestuen eller lignende.

Kommune kan også i forbindelse med udarbejdelsen af og revision af handleplanen bestemme, at forældremyndighedsindehaveren i overensstemmelse med formålet med anbringelsen kan få indflydelse på nærmere afgrænsede forhold som f.eks. skolevalg og fritidsaktiviteter og evt. selv afholde udgifterne hertil.

Fremsætter forældremyndighedsindehaveren anmodning om at få barnet eller den unge undersøgt for egen regning hos en læge, psykolog eller anden sagkyndig, som de selv vælger, træffer den anbringende kommune afgørelse om, hvorvidt anmodningen kan efterkommes. En sådan anmodning bør som udgangspunkt efterkommes, medmindre ganske tungtvejende modstående hensyn gør sig gældende. Disse hensyn må vurderes i forhold til formålet med anbringelsen samt en eventuel risiko for, at den ønskede undersøgelse kan volde barnet eller den unge skade.

Forældremyndighedsindehaveren kan klage til Ankestyrelsen over afgørelser efter denne bestemmelse.

Se i øvrigt om inddragelsen under anbringelsen af forældremyndighedsindehaver, barnet eller den unge i punkt 373 og 440-441.

Ændring af anbringelsessted

Serviceloven

§ 69. I det omfang det må anses for nødvendigt under hensynet til formålet med anbringelsen, skal kommunalbestyrelsen på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på anbringelsesstedet, jf. § 70 stk. 2, og § 148, træffe afgørelse om ændret anbringelsessted, behandling, uddannelse m.v. under opholdet.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsens afgørelse om ændring af anbringelsessted kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, jf. dog stk. 3.

Stk. 3. Kan samtykke til ændret anbringelsessted ikke opnås, jf. stk. 2, skal børn og unge-udvalget træffe afgørelse om ændring af anbringelsessted. Ved afgørelsen skal børn og unge-udvalget under hensyn til formålet med anbringelsen og barnets eller den unges behov for kontinuitet i opvæksten vurdere, om barnets eller den unges behov for støtte bedst imødekommes ved en ændring af anbringelsessted. Afgørelse om valg af konkret anbringelsessted træffes herefter af kommunalbestyrelsen, jf. § 68 b, stk. 1.

Stk. 4. Til brug for børn og unge-udvalgets afgørelse om ændring af anbringelsessted, jf. stk. 3, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en indstilling, der indeholder

1) den seneste handleplan, jf. § 140,

2) barnets eller den unges holdning til ændringen af anbringelsesstedet, jf. § 48,

3) en beskrivelse af, hvorvidt supplerende støtte til barnet eller den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 9, under fortsat ophold på det aktuelle anbringelsessted kan imødekomme barnets eller den unges behov for støtte,

4) en beskrivelse af et nyt anbringelsessteds forventede egnethed til at imødekomme barnets eller den unges behov for støtte og for nære og stabile voksenrelationer,

5) en udtalelse fra det aktuelle anbringelsessted, jf. stk. 5, og

6) øvrige nødvendige oplysninger.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal, inden der træffes afgørelse om ændret samvær samt afgørelse om hjemgivelse eller ændret anbringelsessted, indhente udtalelse fra det aktuelle anbringelsessted til belysning af sagen.

461. En ændring af barnets eller den unges anbringelsessted kan føles som en meget indgribende afgørelse for forældrene og barnet eller den unge. Derfor kræver en ændring af anbringelsesstedet samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, jf. servicelovens § 69, stk. 2. Det gælder uanset, om anbringelsen af barnet eller den unge uden for hjemmet er iværksat med eller uden samtykke.

Kommunen skal på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge på anbringelsesstedet træffe afgørelse om ændring af anbringelsessted, i det omfang det anses for nødvendigt under hensyn til formålet med anbringelsen.

I de tilfælde, hvor der ikke kan opnås samtykke, forudsætter en ændring af anbringelsesstedet som hovedregel, at der træffes afgørelse i børn og unge-udvalget om grundlaget for at flytte barnet eller den unge er til stede. Børn og unge-udvalget træffer afgørelse om at ændre anbringelsesstedet i de tilfælde, hvor det anses nødvendigt under hensyn til formålet med anbringelsens, jf. § 69, og hvor udvalget vurderer, at barnets eller den unges behov for støtte bedst imødekommes ved en ændring af anbringelsesstedet, herunder af hensyn til barnets eller den unges behov for kontinuitet i anbringelsen.

Til brug for børn og unge-udvalgets afgørelse om ændring af anbringelsessted, jf. § 69, stk. 3, skal kommunen udarbejde en indstilling, der indeholder:

1) Den seneste handleplan, jf. § 140, der angiver formålet med indsatsen, og hvilken indsats, der er nødvendig for at opnå formålet med anbringelsen samt barnets eller den unges behov for at blive anbragt på et nyt anbringelsessted. Handleplanen tager bl.a. udgangspunkt i det løbende tilsyn med barnet eller den unge.
2) Barnets eller den unges holdning til ændringen af anbringelsesstedet, jf. § 48.
3) En beskrivelse af, hvorvidt supplerende støtte til barnet eller den unge, jf. § 52, stk. 3, nr. 9, under fortsat ophold på det aktuelle anbringelsessted kan imødekomme barnets eller den unges behov for støtte.
4) En beskrivelse af et nyt anbringelsessteds forventede egnethed til at imødekomme barnets eller den unges behov for støtte og for nære og stabile voksenrelationer. Kommunen skal herunder vurdere, hvorvidt barnet eller den unge har opnået så stærk tilknytning til det aktuelle anbringelsessted, at det på kortere eller længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnet eller den unge at forblive på anbringelsesstedet og om et behov for yderligere støtte til barnet eller den unges eller anbringelsesstedet kan være et alternativ til flytning. Det kan f.eks. være i tilfælde, hvor et barn eller en ung har været anbragt i en plejefamilie siden fødslen og ved overgang til skolealderen har støttebehov, som plejefamilien ikke har kompetencer til at kunne imødekomme, men hvor det vurderes, at yderligere støtte til plejefamilien og/eller barnet eller den unge kan bringe barnet eller den unge i en positiv udvikling ved fortsat anbringelse i familien.
5) En udtalelse fra det aktuelle anbringelsessted og endeligt øvrige nødvendige oplysninger f.eks. oplysninger fra barnets daginstitution.

Der er tale om en ikke-udtømmende liste, da der kan være andre end de nævnte elementer, der kan være nødvendige for sagens oplysning i en konkret sag. Der kan i øvrigt henvises til Ankestyrelsens

principafgørelse 3-16 om procedure og krav til indstilling til børn og unge-udvalget ved behandling af sager om ændring af anbringelsessted.

462. Børn og unge-udvalgets afgørelse om ændring af anbringelsessted kan påklages til Ankestyrelsen af forældremyndighedsindehaveren og barnet over 12 år. Forældremyndighedsindehaveren og den unge over 12 år har ret til advokatbistand, hvis der ikke er givet samtykke til flytningen. Klager over børn og unge-udvalgets afgørelser efter lovens § 168 har ikke opsættende virkning, jf. lov om retssikkerhed § 72. Hvis barnet eller den unge eller forældremyndighedsindehaveren vælger at klage til Ankestyrelsen over kommunens efterfølgende afgørelse om et nyt, konkret anbringelsessted, har denne klage opsættende virkning, da den træffes af kommunalbestyrelsen og derfor kan påklages efter § 167 i lov om social service. Der henvises også til Ankestyrelsens principafgørelse 3-16.

Da en faktisk flytning af et barn eller en ung fra et anbringelsessted til et andet forudsætter både en afgørelse om ændret anbringelsessted og en afgørelse om valg af anbringelsessted, kan barnet eller den unge altså som hovedregel fortsat ikke flyttes til et nyt anbringelsessted, før end Ankestyrelsen har behandlet klagen over valg af anbringelsessted – uanset at klagen over ændring af anbringelsessted ikke har opsættende virkning, se nærmere om klage over valg af anbringelsessted punkt 584.

Dog gælder, at hvis behovet for flytning er så akut, at det ikke kan afvente en behandling i børn og unge-udvalget, vil en afgørelse kunne træffes som en foreløbig afgørelse efter reglerne herom.

463. De særlige regler i servicelovens § 69, stk. 2-4, finder kun anvendelse på de egentlige flyttesituationer, hvor ændringen af anbringelsesstedet er bestemt af det formål, der søges opnået ved anbringelsen. Bestemmelserne omfatter ikke de flytninger, der er nødvendige som følge af udefrakommende begivenheder, som f.eks. lukning af opholdsstedet eller plejefamiliens ophør som plejefamilie. Der henvises til principafgørelse C-27-03. I de tilfælde skal kommunen dog træffe afgørelse om valg af nyt anbringelsessted, jf. servicelovens § 68 b, hvilket giver forældrene og barnet, der er fyldt 12 år, klageadgang.

Ferieophold, indlæggelse af barnet eller den unge på sygehus el. lign. er ikke en ændring af anbringelsesstedet i bestemmelsens forstand, selv om der er tale om en fysisk flytning af barnet eller den unge. I de tilfælde skal kommunen ikke træffe afgørelse om valg af anbringelsessted efter servicelovens § 68 b. Barnet eller den unge vil således stadig være anbragt det samme sted, selv om barnet eller den unge i en periode opholder sig et andet sted, f.eks. på ferie.

Uanset hvad der er baggrunden for flytningen, eller om der er tale om en ændring af anbringelsesstedet, der er omfattet af reglerne i servicelovens § 69, stk. 2-4, er det centralt, at barnet eller den unge forberedes godt på en flytning. For barnet eller den unge vil en flytning normalt opfattes som et nyt brud, og det vil kunne skade barnets eller den unges mulighed for at skabe gode relationer siden hen, hvis flytningen ikke forberedes ordentligt. I forhold til det nye anbringelsessted gælder det ligesom ved førstegangsanbringelser, at det ofte vil være hensigtsmæssigt, at barnet eller den unge får mulighed for at besøge anbringelsesstedet inden flytningen. Det er vigtigt, at barnet eller den unge får lejlighed til at forberede sig på situationen og tage ordentligt afsked med børn og voksne på det hidtidige anbringelsessted. Er der tale om et barn eller en ung, der har været anbragt gennem længere tid, er det relevant, at kommunen overvejer, om det vil være nyttigt, at barnet eller den unge opretholder kontakten til børn eller voksne på det tidligere anbringelsessted. Barnet eller den unge kan således have fået så stærk tilknytning til børn eller voksne på anbringelsesstedet, at det kan være relevant, at kommunen træffer afgørelser om samvær og kontakt med disse børn eller voksne.

Kommunens pligt til høring af anbringelsesstedet inden afgørelser om samvær, hjemgivelse og ændring af anbringelsessted

464. Under en anbringelse af et barn eller en ung er anbringelsesstedet det sted, der til daglig får indtryk og viden om barnet og dets situation og behov. Derfor er kommunen forpligtet til at høre anbringelsesstederne i 3 indgribende typer af afgørelser vedrørende anbragte børn og unge, jf. servicelovens § 69, stk. 5:
– Afgørelser om samvær
– Afgørelser om hjemgivelse
– Afgørelser om ændring af anbringelsessted

Høringspligten indebærer, at kommunen forud for disse afgørelser skal høre anbringelsesstedet. Det, som udtalelsen skal omhandle, er anbringelsesstedets viden om barnets eller den unges behov, herunder særligt oplysninger om barnets eller den unges udvikling og trivsel, relationer, forhold til familien osv. I den forbindelse er det vigtig at være opmærksom på, at det er kommunen og ikke anbringelsesstedet, som har kompetencen til at træffe de endelige afgørelser i forhold til barnet eller den unge. Anbringelsesstedet kan bidrage til at oplyse sagen og kvalificere de afgørelser, som kommunen træffer, men kommunen er ikke forpligtet til at følge anbringelsesstedets udtalelse. Udtalelsen skal indgå i grundlaget for og tillægges passende vægt i afgørelsen, afhængigt af sagens og oplysningernes karakter. Udtalelsen indgår derved også som materiale i eventuelle klagesager. En anmodning efter § 69, stk. 5, giver ikke anbringelsesstedet pligt til at udtale sig.

Der er ingen formkrav for selve høringen. Høringen kan således have karakter af en skriftlig udtalelse, et møde eller udtalelse per telefon. Det følger af almindelige forvaltningsretlige principper, at den kommunale forvaltning har notatpligt. Ved akutte sager kan kommunen undlade at høre anbringelsesstedet, inden afgørelsen træffes. Anbringelsesstedet skal dog efterfølgende høres, og udtalelsen skal lægges på sagen.

Det skal bemærkes, at anbringelsesstedet ikke med bestemmelsen i § 69, stk. 5, får partsstatus i sagen.

Kapitel 18

Samvær og kontakt med forældrene og andre fra netværket

465. I dette kapitel beskrives reglerne for samvær og kontakt med forældrene og andre fra netværket under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, herunder kommunens pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag samt om kommunens bidrag til, at der er et godt samarbejde mellem forældre og anbringelsessted. Dernæst beskrives procedurerne i forbindelse med afbrydelse af kontakt m.v. I kapitlet beskrives også reglerne for børn og unge-udvalgets mulighed for at træffe afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation med nærmere angivne personer uden for institutionen.

Samvær og kontakt med forældrene

Serviceloven

§ 71. Barnet eller den unge har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v. under anbringelsen uden for hjemmet. Kommunalbestyrelsen skal under hensyntagen til barnets eller den unges bedste og under hensyntagen til beskyttelsen af barnets eller den unges sundhed og udvikling og beskyttelsen af barnet eller den unge mod overgreb sørge for, at forbindelsen mellem barnet eller den unge og forældrene og netværket holdes ved lige. Ved tilrettelæggelse af samværet, skal der lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har mulighed for at skabe og bevare nære relationer til forældre og netværket. Kommunalbestyrelsen har i den forbindelse pligt til at sikre, at forældrene får information om barnets hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet. En ret til samvær og

kontakt, der er aftalt mellem forældrene eller er fastsat i medfør af forældreansvarsloven, opretholdes under barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet, men kan reguleres eller midlertidigt ophæves efter reglerne i stk. 2-5.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal om fornødent træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten og kan fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten. Ved afgørelsen lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen. Der kan ikke efter 1. pkt. træffes afgørelser, som medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang om måneden. En sådan afgørelse sidestilles med en afbrydelse af forbindelsen og skal træffes af børn og unge-udvalget efter stk. 3 og 4. Kommunalbestyrelsen kan med samtykke fra forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at samværet mellem forældre og barnet eller den unge skal støttes ved, at der er en tredje person til stede.

Stk. 3. Når det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling, kan børn og unge-udvalget for en bestemt periode træffe afgørelse om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen. Under de samme betingelser og ligeledes for en bestemt periode kan der træffes afgørelse om at afbryde forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge, ligesom der kan træffes afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene eller netværket.

Stk. 4. Ved viden eller formodning om, at den person, som barnet eller den unge skal have samvær med, har begået overgreb mod et barn eller en ung, skal børn og unge-udvalget, medmindre særlige forhold taler imod det, for en bestemt periode træffe afgørelse om at afbryde den pågældendes forbindelse med barnet eller den unge i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse eller om, at samvær kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen.

Stk. 5. Stk. 2-4 finder tilsvarende anvendelse under gennemførelsen af en børnefaglig undersøgelse efter § 50 under ophold på en institution, indlæggelse på et sygehus eller ved benyttelse af det børnehus, som kommunen er tilknyttet, jf. § 50 a, jf. § 51, stk. 1 og 2.

Stk. 6. En afgørelse efter stk. 3 og 4 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt.

Stk. 7. En afgørelse om kontrol med barnets eller den unges brevveksling, telefonsamtaler eller anden kommunikation med forældrene kan alene træffes efter § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Stk. 8. Kommunalbestyrelsen i barnets opholdskommune kan yde støtte til udgifter til forældrenes transport i forbindelse med møder i barnets opholdskommune.

466. Børn og unge, som anbringes uden for hjemmet, har ret til samvær og kontakt med deres forældre og netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer og venner m.v. Udtrykket forældrene dækker både forældremyndighedsindehavere og forældre, der ikke har del i forældremyndigheden. Det betyder, at hensynet til barnet eller den unges behov for og ønske om samvær skal stå over forældrenes ønske om kontakt og samvær. Kommunen skal træffe afgørelse om omfanget og om udøvelsen af samværet i de tilfælde, hvor samværet begrænses. Ved afgørelsen lægges særligt vægt på barnets eller den unges bedste og formålet med anbringelsen. Udgangspunktet for forvaltningens afgørelse om

samvær skal være, at barnet eller den unge som hovedregel har brug for at bibeholde kontakten til de biologiske forældre, søskende m.fl. I den konkrete vurdering af omfanget af samvær med forældrene skal det derfor tillægges betydning, at et barn eller en ung som udgangspunkt har behov for og interesse i en hyppig kontakt til forældrene. Afgørelsen skal også inddrage forældrenes ønske om samvær med barnet eller den unge. Det er afgørende, at kommunen i sine afgørelser tager hensyn til, at barnet eller den unge ikke skal opleve et samvær eller en kontakt med en forælder i de situationer, hvor selve kontakten vurderes som skadelig for barnets trivsel og udvikling. Det kan f.eks. være i situationer, hvor en forælder tidligere har udsat barnet eller den unge for vold eller seksuelle overgreb, og hvor samvær derfor vurderes at være til skade for barnet.

I forbindelse med vurderingen af barnets behov er kommunen forpligtet til at sikre, at der finder en samtale sted med barnet eller den unge, jf. lovens § 48, hvorved barnet eller den unges holdning til om samværet kan tilvejebringes. På den baggrund skal barnet eller den unges mening tillægges vægt i forhold til barnets eller den unges modenhed og udvikling. Her bør kommunen være opmærksom på, at børn og unge med nedsat funktionsevne på grund af funktionsnedsættelsen kan have vanskeligheder ved at udtrykke deres mening. Dette bør der tages højde for ved samtalen med barnet eller den unge.

Selvom § 71 tillægger hensynet til barnet eller den unge en større vægt end hensynet til forældrene, øvrig familie eller netværk, er det forsat kommunen, der efter en konkret vurdering træffer afgørelse om begrænsning af samværet. Det bør fremgå af afgørelsen, hvis og hvorfor barnets eller den unges holdning ikke følges. Det er vigtigt, at kommunen åbent og tydeligt gør barnet eller den unge opmærksom på, at der ikke er tale om, at barnet eller den unge selv skal tage beslutningen om samvær. Dermed kan det for det første undgås, at barnet eller den unge oplever selv at stå med ansvaret for beslutningen om samvær. For det andet skal barnet eller den unge vide, at kommunen ud fra hensynet til barnet selv kan træffe en anden afgørelse, der går imod, hvad barnet eller den unge selv har peget på. Kommunen kan opfordre barnet eller den unge til at benytte den bisidder, som denne har ret til efter servicelovens § 48 a, herunder med henblik på at understøtte, at barnet eller den unge inddrages i afgørelsen og desuden forstår konsekvensen af og begrundelsen for kommunens afgørelse om at begrænse samværet.

Barnets ret til samvær omfatter både en ret til at forældrene kan besøge barnet eller den unge og en ret til, at barnet eller den unge kan besøge forældrene. Dette gælder også for samværet med det øvrige netværk. Netværket til det anbragte barn eller den anbragte unge kan som udgangspunkt være alle personer, som har eller kan opnå en tilknytning til barnet/den unge på det tidspunkt, hvor afgørelsen om samvær og kontakt bliver truffet. Der kan henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 57-15.

Retten til kontakt omfatter også brev-, e-mail- og telefonkontakt samt anden kommunikation, med mindre der er truffet afgørelse om begrænsning af kontakten. Der henvises til punkt 470 ff.

Det er ofte af stor betydning for barnets eller den unges forhold under opholdet uden for hjemmet, at kontakten med forældrene opretholdes. Efter servicelovens § 71, stk. 1, påhviler det den kommune, der har ansvaret for at yde hjælp efter serviceloven, jf. retssikkerhedslovens §§ 9-9 b, at sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes ved lige. Forpligtelsen omfatter begge forældre, uanset hvem der har forældremyndigheden. Denne aktive forpligtelse for kommunen vil især få betydning, når det drejer sig om svage forældre. Hvis der er en ustabil kontakt, kan kommunen bede en støtteperson efter servicelovens § 54 om at støtte forældrene i at opretholde kontakten eller ved, at man hjælper forældrene med transporten til anbringelsesstedet. Det er også muligt at se på, om der er personer i netværket, der kan støtte forældrene i at opretholde kontakten.

Foruden selve bestræbelsen på at holde kontakten ved lige kan det være hensigtsmæssigt, at der arbejdes på at forbedre kontaktens kvalitet og udvikle relationen mellem barnet eller den unge og forældrene. I dis-

se tilfælde kan der efter servicelovens § 52 træffes afgørelse om f.eks. rådgivning eller familiebehandling sideløbende med anbringelsen.

Der kan desuden være behov for særlige tiltag, hvis forældrene ikke taler dansk. Det er således centralt, at forældrene og barnet eller den unge ikke med tiden mister evnen til at kunne kommunikere nuanceret på grund af sproglige problemer. I sådanne tilfælde kan der sættes ind både i forhold til at sikre, at barnet eller den unge vedligeholder sit modersmål og i forhold til at sikre forældrene bedre danskkundskaber.

Udgifter til samvær med barnet eller den unge er som udgangspunkt udgifter, som forældrene selv må afholde. Familien har dog mulighed for at søge om, at anbringelsesstedet udbetaler kostpenge for den periode, hvor barnet eller den unge er på samvær hos forældrene. Servicelovens § 52 a, giver endvidere mulighed for at yde støtte til udgifter til samvær, f.eks. til transport i forbindelse med samværet, se punkt 365 ff. Om samvær og kontakt med andre end forældrene henvises til punkt 466 og 478.

Information til forældrene og forebyggelse af konflikter mellem forældre og anbringelsessted

467. I forbindelse med at kommunen, jf. punkt 466 skal sørge for, at forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge holdes ved lige, skal kommunen sørge for, at relationen mellem børn og forældre i videst muligt omfang er til barnets eller den unges bedste.

Da det påvirker anbragte børn og unge negativt, hvis der er konflikt mellem forældrene og anbringelsesstedet, skal kommunen bl.a. medvirke til at forebygge sådanne konflikter. For forældrene er det som oftest en vanskelig proces, at barnet anbringes, og forældrene ønsker ofte god information om barnets hverdag og en fornemmelse af, at de fortsat opfattes som forældrene til barnet eller den unge. Derfor har kommunen pligt til at sikre, at forældrene får den relevante information om barnets eller den unges hverdag, og til at bidrage til et godt samarbejde mellem forældre og anbringelsessted.

Forældrene skal have mulighed for at danne sig et indtryk af barnets eller den unges dagligdag, herunder forholdet til dagtilbud, skole eller uddannelsessted, samt forholdet til venner, aktiviteter og lignende. Der er ikke tale om, at forældrene har krav på en detaljeret beskrivelse af alle forhold i barnets eller den unges liv, men forældrene skal føle, at de opnår en rimelig indsigt i barnets eller den unges dagligdag. Det vil i mange tilfælde være naturligt, at anbringelsesstedet selv informerer forældrene om barnets eller den unges hverdag i forbindelse med det løbende samarbejde mellem forældrene og anbringelsesstedet, men der kan være tilfælde, hvor det er mest hensigtsmæssigt, at orienteringen sker via kommunen. Kommunens forpligtelse er alene at sikre, at forældrene modtager de nødvendige informationer. Det kan f.eks. påses i de aftaler, kommunen indgår med anbringelsesstedet.

Samtidig understreges kommunens pligt til at forebygge og afhjælpe eventuelle konflikter mellem forældre og anbringelsessted. Det kan bl.a. ske ved, at kommunen sørger for, at der er klare aftaler mellem kommune, anbringelsessted og forældre om forholdene under anbringelsen, herunder om graden af samarbejde med og inddragelse af forældrene i de daglige beslutninger. Det kan desuden være hensigtsmæssigt at foranstalte løbende møder mellem forældrene og anbringelsesstedet, så eventuelle konflikter kan tages i opløbet, fordi man får snakket ud om mulige konfliktområder. Hvis der på trods af bestræbelserne opstår konflikter, kan den anbringende kommune spille en vigtig rolle i mæglingen mellem forældrene og anbringelsesstedet, således at det søges undgået, at barnet eller den unge kommer i klemme.

Støtte under samværet, servicelovens § 71, stk. 2

468. Den kommune, der har ansvaret for at yde hjælp til barnet eller den unge, jf. retssikkerhedslovens §§ 9-9b, kan med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, træffe afgørelse om, at samværet mellem forældre, øvrig familie eller netværk og barnet eller den unge skal

støttes ved, at der er en tredje person til stede. Det kan f.eks. være en professionel støtteperson, en bisidder, en ven, et familiemedlem eller lignende.

Støtten er primært rettet mod forældrene og kan være relevant i de tilfælde, hvor forældrene til et anbragt barn eller ung har brug for råd, hjælp og vejledning under samværet med barnet eller den unge med henblik på at forbedre relationen mellem barnet eller den unge og forældrene, og hvor der ikke er decideret risiko for barnets eller den unges sikkerhed ved samværet. Kommunens afgørelser om omfang af eller afslag på støttet samvær med forældrene kan indbringes for Ankestyrelsen.

Støttet samvær forudsætter, at der foreligger samtykke fra forældremyndighedsindehaver. Hvis der er behov for overvågning af samværet, f.eks. fordi der er bekymring for barnets eller den unges sikkerhed under samværet, skal der træffes afgørelse om at iværksætte overvåget samvær efter servicelovens § 71, stk. 3 og 4, se punkt 474 ff. Det er børn og unge-udvalget, der har kompetencen til at træffe afgørelse om overvåget samvær.

Forskellen mellem støttet samvær og overvåget samvær er bl.a., at der normalt skal laves rapporter om forløbet af samværet ved overvåget samvær, da det overvågede samvær etableres af hensyn til barnet eller den unge. Overvåget samvær etableres ofte, fordi der er bekymring for barnets sikkerhed under samværet, eller fordi barnet har det meget svært med samværet, f.eks. fordi barnet ikke har set forælderen igennem lang tid, eller fordi der er behov for at genetablere tilliden mellem et barn og forældre. I modsætning hertil er det støttede samvær både en støtte til forældrene, øvrig familie eller netværk og til barnet eller den unge, og det skal således i højere grad betragtes som en hjælp og ikke som en egentlig kontrol eller en »overvågning«.

Samvær og kontakt med forældre uden del i forældremyndigheden

469. Som nævnt dækker retten til kontakt og samvær også forældre uden del i forældremyndigheden. Kommunen skal derfor være opmærksom på, at også kontakten til og samværet med forældre uden del i forældremyndigheden holdes ved lige. For det anbragte barn eller den anbragte unge kan relationen til en forælder uden del i forældremyndigheden således spille en vigtig rolle under anbringelsen. Det gælder også i tiden efter en anbringelse, hvor barnet eller den unge har brug for voksne at støtte sig til. Kommunen træffer om fornødent afgørelse om samvær og kontakt mellem det anbragte barn og forældrene, jf. servicelovens § 71, stk. 2.

Regulering af samvær og kontakt, servicelovens § 71, stk. 2

470. Afviklingen af samvær og kontakt kan rejse en række praktiske problemer. Samværet og kontakten kan naturligvis ikke udøves af forældrene eller netværket uden hensyntagen til, at barnet eller den unge nu er i et nyt miljø, og at anbringelsesstedet har sin tilrettelæggelse af dagligdagen, som må respekteres. Udgangspunktet er derfor, at forældrene eller netværket og anbringelsesstedet aftaler, hvornår samværet skal foregå inden for de rammer, der er udstukket af kommunen, således at afviklingen af samværet kommer til at passe begge parter.

I nogle tilfælde kan det dog blive nødvendigt, at kommunen regulerer afviklingen af samværet. Kommunen har efter servicelovens § 71, stk. 2, adgang til om nødvendigt at træffe afgørelse om omfanget, herunder hyppighed og tidsmæssig varighed og udøvelsen af samværet eller kontakten mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge. Det kan dreje sig om både tilrettelæggelsen af de gensidige besøg og om, hvordan brev- og telefonkontakten eller anden kommunikation skal foregå. Kommunen kan endvidere fastsætte nærmere vilkår for samværet, f.eks. at en gennemførelse af samværet forudsætter, at forældrene eller netværket ikke er påvirket af alkohol eller stoffer. Dette indebærer dog ikke, at kommunen kan opstille vilkår om f.eks. indtagelse af antabus eller lignende for afgørelsen om retten til

samvær. Kommunen kan endvidere ikke indskrænke omfanget af samvær alene med den begrundelse at en person har et misbrug, Der kan også træffes afgørelse om, at samværet skal foregå et bestemt sted, f.eks. på institutionen eller et neutralt sted. Kommunens adgang til at træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværet eller kontakten omfatter også den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden samt netværket.

Kommunens adgang til at regulere samværets praktiske afvikling har til hensigt at tilgodese barnet eller den unge, og det præciseres i bestemmelsen, at der ved afgørelsen skal lægges særlig vægt på hensynet til barnet eller den unge og formålet med anbringelsen.

Loven sætter en grænse for, i hvilket omfang samvær og kontakt kan reguleres af kommunen. Det er fastsat i servicelovens § 71, stk. 2, 3. pkt., at der ikke efter 1. pkt. kan træffes afgørelser, der medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang om måneden. En afgørelse, som medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang hver måned, vil være at betragte som en afgørelse om afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge og skal behandles efter reglerne herom, jf. servicelovens § 71, stk. 3 og 4.

Der kan ikke generelt fastsættes en tidsmæssig ramme for samværets varighed. Det må bero på en konkret vurdering, hvornår et månedligt samvær er så beskedent, at der i realiteten er tale om en afbrydelse af forbindelsen. Der kan dog henvises til principafgørelse O-59-98, hvor Ankestyrelsen fastslog, at samvær i 45 minutter én gang om måneden ikke er at betragte som afbrydelse af samvær.

Adgang til enkeltstående reguleringer i samvær og kontakt

471. Anbringelsesstedet vil i kraft af det såkaldte anstaltsforhold i enkeltstående situationer kunne forhindre samvær eller kontakt mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge, hvis det er påkrævet af hensyn til orden og sikkerhed.

Anbringelsesstedet har således adgang til at afvise den forælder eller den person fra netværket, der f.eks. møder op for at besøge barnet sent om aftenen efter børnenes sengetid eller møder op i stærkt påvirket tilstand. Der må ligeledes være adgang til at afvise den forælder eller den person fra netværket, der i stærkt påvirket tilstand ønsker telefonisk kontakt med barnet.

Hvis der ikke er tale om enkeltstående tilfælde, hvor anbringelsesstedet finder det nødvendigt at forhindre samvær eller kontakt, men det gentager sig, må anbringelsesstedet rette henvendelse til kommunen. Kommunen kan derefter træffe afgørelse efter servicelovens § 71, stk. 2, om omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten, herunder fastsætte nærmere vilkår for samværet og kontakten.

Afbrydelse af forbindelsen, overvågning m.v., servicelovens § 71, stk. 3 og 4

472. Forholdene ved anbringelsen kan være af en sådan art, eller de kan senere udvikle sig på en sådan måde, at det kan være nødvendigt at regulere samværet med forældre og netværk på en mere indgribende måde, end det er muligt efter servicelovens § 71, stk. 2.

Efter servicelovens § 71, stk. 3, kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om afbrydelse af forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- og telefonforbindelse, om overvåget samvær og om anonymisering af opholdssted. Det er en betingelse, at det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling. Barnet eller den unge skal høres forud for afgørelsen, ligesom barnet eller den unge skal have baggrunden for afgørelsen forklaret efterfølgende. Afbrydelsen af forbindelsen kan omfatte alle former for kontakt samtidig eller kun visse former for kontakt. Det betyder f.eks., at der kan træffes afgørelse om, at samværet skal afbrydes, uden at den telefoniske forbindelse afbrydes. Se også punkt 472.

Efter servicelovens § 71, stk. 4, skal børn og unge-udvalget i sager, hvor der er viden eller en begrundet formodning om, at den person, som barnet eller den unge skal have samvær med, har begået overgreb mod et barn eller en ung, træffe afgørelse om afbrydelse af forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- og telefonforbindelse eller om overvåget samvær, med mindre særlige forhold taler imod det. Bestemmelsen skal sikre, at kommunen er opmærksomme på beskyttelsen af anbragte børn og unge mod nye overgreb eller mod at blive konfronteret med en person, der har begået overgreb mod barnet eller den unge eller mod andre børn eller unge. Se også punkt 473-474. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 63-16 om kommunens pligt til at forelægge sagen for børn og unge-udvalget, når der er formodning eller viden om overgreb.

Kun hvis særlige forhold taler imod, kan børn og unge-udvalget undlade at træffe afgørelse om afbrydelse af forbindelsen eller om overvågning mellem barnet eller den unge og den person som formodes at have begået overgreb. Dette forudsætter, at det skønnes bedst for barnet eller den unge, at der er samvær uden overvågning eller at brev- mail- eller telefonforbindelse er tilladt. Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvor overgrebet var rettet mod andre end barnet eller den unge og var af en karakter, der ikke giver anledning til en formodning om, at samværspersonen vil begå overgreb mod barnet eller den unge. Det kan også være tilfældet, hvor overgrebet er begået tilbage i tiden, og samværspersonen har været i behandling og ikke sidenhen har haft en adfærd, der giver anledning til bekymring.

Det er i forbindelse med en afgørelse efter § 71, stk. 4, vigtigt at skelne mellem de forskellige former for afbrydelse af kontakten. For eksempel kan der være tilfælde hvor det vurderes, at det vil være gavnligt for barnet at bevare telefon- eller brevkontakt til den voksne, der har eller formodes at have krænket barnet, selvom det vurderes, at samvær vil være skadeligt for barnet - f.eks. hvis der er tale om et nærtstående familiemedlem, som barnet er tæt knyttet til. Der kan i øvrigt også henvises til muligheden for at udøve kontrol med kommunikationen efter § 123, stk. 2, som alternativ til en fuldstændig afbrydelse af kommunikationen.

Til kommunens vurdering af, om der er begrundet formodning om et overgreb, og kommunen derfor skal forelægge sagen for børn og unge-udvalget til afgørelse efter § 71, stk. 4, kan følgende indgå:

En formodning om overgreb mod et barn eller en ung begået af forældrene eller netværket kan eksempelvis opstå i forbindelse med underretninger fra personer omkring barnet, den unge, familien, en børnesamtale eller gennem oplysninger fra politiet. Det er ikke en forudsætning, at der er rejst eller kan rejses sigtelse mod den person, formodningen er rettet mod. Kommunen skal i den forbindelse være opmærksom på, at børn eller unge, der er udsat for overgreb, ofte ikke selv fortæller direkte om det, mens overgrebene står på. Kommunen skal derfor videre være opmærksom på, at der både kan være tale om sager, hvor barnet eller den unge er anbragt på grund af overgreb, men også sager, hvor det anbragte barn eller den unge først senere fortæller om overgreb.

Bestemmelsen forudsætter, at det med den fornødne sikkerhed godtgøres, at samværspersonen har begået overgreb mod et barn eller en ung, eller at der er en begrundet formodning om, at samværspersonen her begået sådanne overgreb. Enkelstående løse rygter vil som udgangspunkt ikke være tilstrækkeligt til at begrunde en afgørelse om afbrydelse af forbindelsen eller overvåget samvær, mens for eksempel udsagn herom fra barnet eller den unge selv, bør tillægges vægt.

Ved overgreb forstås først og fremmest handlinger, der er omfattet af straffelovens bestemmelser om vold og sædelighedsforbrydelser. Bestemmelsen finder dog også anvendelse ved handlinger, der indeholder en dyb krænkelse af offerets personlige integritet, selvom handlingen ikke er strafbar.

Bestemmelsen omfatter ikke kun overgreb mod barnet eller den unge. Den omfatter også overgreb mod andre børn og unge, hvor overgrebet er af en karakter, der sandsynliggør, at barnets eller den unges sundhed og udvikling vil være i fare ved samvær med den pågældende.

En afgørelse efter servicelovens § 71, stk. 3 og 4, skal angive, for hvilken periode, den er gældende.

Adgangen til at afbryde kontakten mellem en forælder og barnet eller den unge omfatter også den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, uanset at statsforvaltningen har lavet en samværsresolution.

Afbrydelse af forbindelsen

473. Afbrydelse af samvær eller kontakt er et meget alvorligt indgreb. En afgørelse om ikke at måtte have forbindelse med barnet eller den unge kan af barnet, den unge og forældrene eller netværket føles som endog mere vidtgående end en afgørelse om at anbringe barnet eller den unge uden deres samtykke. Det skal derfor være nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed eller udvikling eller beskyttelse af barnet eller den unge mod overgreb at træffe en sådan afgørelse.

En afgørelse truffet overfor barnet og forældremyndighedsindehaveren, som medfører, at samvær og kontakt kun må finde sted mindre end en gang om måneden, skal betragtes som en afgørelse om at afbryde forbindelsen mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge. En afgørelse om, at samvær eller kontakt skal være helt afbrudt i en periode, eller kun må finde sted mindre end en gang om måneden, f.eks. hvert kvartal, skal derfor træffes af børn og unge-udvalget efter servicelovens § 71, stk. 3 og 4. Børn og unge- udvalget og Ankestyrelsen skal konkret i disse afgørelser tage stilling til hyppigheden af samvær.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse C-3-01: Her havde børn og unge-udvalget i en sag, hvor børnene var anbragt med samtykke fra moderen, der havde forældremyndigheden, bl.a. truffet afgørelse om overvåget samvær over for faderen, der ikke havde del i forældremyndigheden.

Moderen og hendes advokat var indkaldt til mødet i børn og unge-udvalget. Faderen havde indbragt sagen for Ankestyrelsen. Moderen og hendes advokat havde efterfølgende ønsket at klage over børn og unge-udvalgets afgørelse. Indehaveren af forældremyndigheden havde ikke klageadgang, da afgørelse ikke var truffet over for hende. Ankestyrelsen fandt, at indehaveren af forældremyndigheden i sager om overvåget samvær m.v. truffet over for den anden forælder havde partsstatus ved sagens behandling i børn og unge-udvalget samt i Ankestyrelsen. Denne partsstatus medførte ret til gratis advokatbistand, ret til aktindsigt og udtaleret. Der var tale om en ændret praksis, som gjaldt for den fremtidige retsanvendelse.

Ankestyrelsens principafgørelse C-19-02: Her havde en forældremyndighedsindehaver ikke ret til at klage over kommunens afgørelse om regulering af samvær og kontakt truffet over for den anden forælder. Forældremyndighedsindehaveren havde endvidere ikke ret til at klage over kommunens afvisning af, at forelægge spørgsmålet om overvåget samvær med den anden forælder for børn og unge-udvalget. Ankestyrelsen bemærkede dog, at nævnet ikke direkte havde forholdt sig til dette spørgsmål.

Ankestyrelsens principafgørelse C-50-00: Ankestyrelsen behandlede 2 sager, hvor Ankestyrelsen tiltrådte Børn og unge-udvalgets afgørelse om begrænsning i samværet mellem forældre af børn anbragt uden for hjemmet.

I sag nr. 1 tiltrådte Ankestyrelsen Børn og unge-udvalgets afgørelse om, at samværet mellem en moder og hendes barn skulle være overvåget, men ændrede perioden til 1 år fra Ankestyrelsens afgørelse. Ligeledes tiltrådte Ankestyrelsen børn og unge-udvalgets afgørelse om begrænsning af samvær til mindre end én gang om måneden, således at samvær i perioden på 1 år fra Ankestyrelsens afgørelse skulle finde sted én gang i kvartalet. Afgørelsen vedrørende varigheden af det enkelte samvær bortfaldt på grund af ugyldighed, idet nærmere vilkår for omfanget og udøvelsen af samværet og kontakten er kommunens kompetence, og ikke Børn og unge-udvalgets.

I sag nr. 2 bemærkede Ankestyrelsen i forbindelse med behandling af en sag om afbrydelse af samvær, at der ikke kunne træffes afgørelse om overvåget samvær på forhånd. Når samværet blev genoptaget, skulle det vurderes, hvorvidt betingelserne for overvåget samvær var til stede, hvorefter sagen skulle forelægges for Børn og unge-udvalget.

Hvis kommunen indstiller til børn og unge-udvalget, at samværet eller kontakten skal afbrydes med forældremyndighedsindehaveren eller en samværsforælder har indehaveren af forældremyndigheden eller samværsforælderen ret til advokatbistand efter servicelovens § 72, når afbrydelsen vedrører den pågældende forælder selv.

Af momenter, der kan begrunde afbrydelse af samvær eller brev-, mail- eller telefonkontakt kan fra Ankestyrelsens praksis nævnes (ikke udtømmende):
– at barnet eller den unge har brug for at blive beskyttet mod negativ kontakt fra forælderen,
– at forælderen mangler evnen til at leve sig ind i barnet eller den unges behov,
– at samvær med forælderen gør barnet eller den unge utryg.

En afbrydelse af forbindelsen mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge angår i første række forældrenes eller netværkets kontakt til barnet eller den unge. Afgørelsen bør derimod ikke automatisk medføre, at barnet eller den unge afskæres fra at sende breve til forældrene eller netværket, da barnet eller den unge uanset den skadelige virkning, som den gensidige kontakt medfører, kan have et væsentligt behov for at meddele sig til især forældrene såvel positivt som negativt om situationen. En afskæring heraf bør kun ske, hvis denne ensidige kontakt kommer i direkte modstrid med formålet med anbringelsen.

Der skal også gøres opmærksom på, at servicelovens § 71, stk. 3 og 4, alene giver mulighed for at afbryde brev, mail og telefonforbindelsen, men ikke adgang til at kontrollere barnets brev-, mail- eller telefonforbindelse med forældrene eller netværket. Brev- og telefonkontrol kan kun finde sted efter reglerne i § 15 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, se Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, vejledning nr. 10370 af 21. december 2016.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 124-13: Afgørelsen handlede om samvær med netværket, herunder at netværket som hovedregel skal specificeres samt om børn og unge-udvalgets kompetence til at træffe afgørelser om de mest indgribende samværsbegrænsninger. Se også under punkt 478.

Ankestyrelsens principafgørelse 184-12: Det barn eller den unge, der er anbragt uden for hjemmet, har ret til samvær og kontakt med forældre og netværk. Hvis en kommune ikke fastsætter samvær mellem barnet eller den unge og forældre eller netværk uden samtidigt at forelægge sagen for børn og unge-udvalget, er der tale om en afgørelse om afbrydelse af samvær i lovens forstand, jf. servicelovens § 71, stk. 2, 1. punktum og § 71, stk. 3, 2. punktum. En afgørelse om afbrydelse af samvær eller kontakt kan påklages til Ankestyrelsen.

Det forhold, at en kommune undlader at fastsætte samvær, skal sidestilles med afbrydelse af forbindelsen mellem forælder og børn, selvom børn og unge-udvalget ikke har truffet afgørelsen.

Borgeren skal i disse situationer stilles som om, der er truffet korrekt afgørelse i børn og unge-udvalget om afbrydelse af forbindelsen.

Der ydes gratis advokatbistand til en part i sager om for eksempel anbringelse uden for hjemmet uden samtykke, samt sager om afbrydelse af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelse.

Som udgangspunkt omfatter retten til gratis advokatbistand kun situationer, hvor der er berammet møde i børn og unge-udvalget.

I særlige tilfælde er der dog ret til gratis advokatbistand, selvom der ikke har været berammet møde i børn og unge-udvalget.

Dette drejer sig om situationen, hvor kommunen har undladt at fastsætte samvær og hvor afbrydelse af samvær ikke har været forelagt børn og unge-udvalget. Her har borgeren alligevel ret til at få dækket udgifterne til advokatomkostninger, som har været nødvendige for enten at få fastsat samværet eller kontakten eller få sagen forelagt børn og unge-udvalget. Kommunens sagsbehandlingsfejl skal ikke komme borgeren til skade.

Gratis advokatbistand ydes for perioden fra kommunen undlader at fastsætte samværet til samværet fastsættes eller sagen forelægges for børn og unge-udvalget.

Overvåget samvær

474. Efter servicelovens § 71, stk. 3 og 4, kan der træffes afgørelse om, at samværet skal være overvåget. Der gælder de samme betingelser som ved afbrydelse af samværet. Et overvåget samvær betyder, at samværet kun må foregå under tilstedeværelse af en repræsentant for kommunen, det vil sige en person, der er udpeget af kommunen. En afgørelse om overvåget samvær bør kun træffes, når formålet ikke kan opnås med mindre indgribende forholdsregler som for eksempel en stedlig regulering af samværet efter servicelovens § 71, stk. 2. Dog skal samværet efter serviceloven § 71, stk. 4, for en bestemt periode afbrydes eller overvåges, hvis der er viden eller formodning om, at den person, som barnet eller den unge skal have samvær med, har begået overgreb mod et barn eller en ung. Hvis kommunen indstiller til børn og unge-udvalget, at samværet med forældremyndighedsindehaveren eller en samværsforælder skal være overvåget, har forældremyndighedsindehaveren eller samværsforælderen ret til advokatbistand efter servicelovens § 72, når samværet vedrører den pågældende forælder selv.

Overvåget samvær etableres ofte, fordi der er bekymring for barnets sikkerhed under samværet, eller fordi barnet har det meget svært med samværet, f.eks. fordi barnet ikke har set forælderen igennem lang tid, eller fordi der er behov for at genetablere tilliden mellem et barn og forælderen. Af momenter, der kan begrunde overvåget samvær, hvis mindre indgribende tiltag ikke er tilstrækkelige eller ikke anses

tilstrækkelige til at beskyttet barnet eller den unge under samvær, kan fra Ankestyrelsens praksis nævnes (ikke udtømmende):

- at barnet eller den unge viser, at hun/han ikke er tryg under samvær med forælderen,
- at forælderen har svært ved at skabe kontakt med barnet eller den unge,
- at forælderen har svært ved at tage initiativ til samtale og aktiviteter under samvær,
- at forælderen under samvær er optaget af egne behov,
- at forælderen under samvær overser barnets eller den unges behov,
- at forælderen flere gange under samvær har overskredet barnets eller den unges grænser,
- at forælderen under samvær inddrager barnet eller den unge i sine egne problemer,
- at forælderens psykiske tilstand svinger,
- at forælderens sindsstemning svinger,
- at barnet eller den unge på grund af følelsesmæssige problemer i særlig grad har brug for tryghed og forudsigelighed, også under samværene med forælderen.

Der skal normalt udarbejdes rapporter om forløbet af samværet, så det løbende kan tages op til overvejelse, om det er nødvendigt at fastholde afgørelsen om overvåget samvær.

Kommunen bør være omhyggelig ved valget af den repræsentant, der skal foretage overvågningen af samværet for at undgå, at der opstår loyalitetskonflikter. Risikoen for konflikter kan opstå, hvis kommunen udpeger en person, der er tæt på familien i forvejen. Det kan f.eks. være tilfældet, hvis opgaven overlades til en plejeforælder.

Hvis forældrene taler et andet sprog end dansk, kan der opstå vanskeligheder, hvis overvågeren ikke taler samme sprog, og pågældende derfor ikke kan høre, hvis samtalen mellem forælderen og barnet eller den unge forløber på en måde, der kan være skadelig. Kommunen skal derfor overveje om, det er nødvendigt at vælge en overvåger, der taler samme sprog som forælderen.

Kommunen har mulighed for at fastsætte nærmere vilkår for gennemførelsen af samværet og kontakten. Det betyder f.eks. at kommunen kan træffe afgørelse om, at den, der har samvær med barnet eller den unge ikke må optage samværene på bånd, hvis kommunen vurderer, at dette vil forstyrre samværene eller er til gene for barnet eller den unge og/eller overvågeren.

Hvis der primært er tale om, at forælderen har behov for støtte til at gennemføre samværet, er der tale om støttet samvær efter servicelovens § 71, stk. 2, jf. punkt 468. Ved støttet samvær vil forældrene kunne forlade samværet med barnet eller den unge, uden at støttepersonen vil kunne forhindre dette. Der skal ved støttet samvær ikke laves samværsbeskrivelser.

Der henvises i øvrigt til punkt 271-272 om støtte til forældrene i forbindelse med anbringelsen.

Anonymisering af anbringelsesstedet

475. Servicelovens § 71, stk. 3, giver endvidere adgang til at træffe afgørelse om, at barnets eller den unges anbringelsessted ikke må oplyses over for forældrene eller netværket (anonymisering af anbringelsesstedet). Der kan f.eks. være grund til at anonymisere opholdsstedet over for en forælder, hvis forælderen truer med at ville hente barnet. Betingelserne for at træffe en sådan afgørelse er de samme som for at træffe afgørelse om overvåget samvær og om at afbryde forbindelsen. Det betyder, at det alene er børn og unge-udvalget, der kan træffe afgørelse om at anonymisere anbringelsesstedet. Der henvises også til punkt 453 om digital post (e-boks).

Procedurer i forbindelse med overvåget samvær, afbrydelse af kontakt m.v.

476. Afgørelse om overvåget samvær, afgørelse om at afbryde forbindelsen mellem forældrene og barnet eller den unge og afgørelse om ikke at oplyse barnets eller den unges opholdssted over for forældrene eller netværket, skal træffes i et møde i børn og unge-udvalget efter reglerne i servicelovens § 74.

Hvis det er påkrævet at etablere overvåget samvær, afbrydelse af kontakt m.v. af hensyn til barnet eller den unge, skal sagen forelægges børn og unge-udvalget. Det gælder også, hvis forældrene har givet samtykke.

Der er ikke adgang til at træffe afgørelse om, at samværet skal være overvåget af hensyn til forældrenes behov for støtte under samværet, her skal der i stedet træffes en afgørelse med samtykke efter servicelovens § 71, stk. 2.

Hvis der er et akut behov for at overvåge samværet, for at afbryde forbindelsen mellem forældrene eller netværket og barnet eller den unge eller for at anonymisere anbringelsessted, så der må handles hurtigt af hensyn til barnet eller den unge, kan afgørelser om dette træffes efter reglerne om foreløbige beslutninger, jf. servicelovens § 71, stk. 6. Der kan eksempelvis opstå et akut behov for at beskytte barnet eller den unge, hvis der er truffet en foreløbig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, hvor der er risiko for, at forældrene vil kontakte barnet eller den unge på en måde, der kan være til skade for barnets sundhed eller udvikling.

477. Efter servicelovens § 71, stk. 5, kan børn og unge-udvalget regulere samværet, mens en børnefaglig undersøgelse efter § 50 gennemføres uden for hjemmet efter § 51, hvis dette anses for påkrævet, se punkt 390. Reguleringen sker efter samme hensyn som ved en anbringelse uden for hjemmet, jf. § 71, stk. 2-4.

Udgangspunktet for en undersøgelse uden for hjemmet og for en eventuel regulering af samvær i den forbindelse er, at det så vidt muligt skal ske i dialog og samarbejde med forældrene. Hvis undersøgelsen skal gavne barnet eller den unge, vil det således som oftest være en forudsætning, at forældrene bakker op om undersøgelsen, herunder også at indehaveren af forældremyndigheden forstår kommunens bevæggrunde for eventuelt at regulere samværet. Kommunen bør så vidt muligt informere forældremyndighedsindehaveren om undersøgelsesforløbet og om eventuelle øvrige sagsskridt, herunder hvad undersøgelsen kan føre til, og hvad dette kan få af konsekvenser for samværet senere hen.

Særligt om samvær med personer fra netværket under en anbringelse

478. Ud over at arbejde for at bevare kontakten til forældrene, skal kommunen sørge for samvær med andre fra barnets eller den unges netværk, herunder søskende, bedsteforældre, øvrige familiemedlemmer, venner m.v., jf. § 71, stk. 1. Kommunen skal altså vurdere, om barnet eller den unge har behov for at skabe eller bevare relationer og kontakt til personer i netværket. Der henvises også til Ankestyrelsens principafgørelse 57-15 om forældrenes samlever, som kan indgå som en del af barnets eller den unges netværk. I den forbindelse skal det vurderes, om der er behov for særlige initiativer for at fremme og holde kontakten ved lige, i det omfang, det vurderes at være til gavn for barnet eller den unge. Der skal lægges vægt på, at barnet eller den unge også på længere sigt har familie og netværk at støtte sig til, så barnet eller den unge kan bevare forholdet til f.eks. de bedsteforældre og søskende, der også i tiden inden anbringelsen har spillet en stor rolle i barnets liv. På samme måde skal samværet ses som led i, at barnet eller den unge kan bevare eller skabe nære relationer, som i sig selv kan være med til at støtte barnet eller den unge, også efter en anbringelse er ophørt.

Kommunen skal i den forbindelse lægge vægt på barnets eller den unges egne ønsker om at bevare tilknytningen til bestemte personer. Behovet for kontakten til en eller flere personer fra netværket vil således ofte kunne afdækkes gennem samtalerne med barnet eller den unge selv, jf. servicelovens § 48. Barnets eller den unges relationer til personer i netværket, f.eks. søskende, bedsteforældre, andre fa-

miliemedlemmer, venner m.v. skal være afdækket med den børnefaglige undersøgelse i forbindelse med, at punkterne om familieforhold og fritidsforhold og venskaber beskrives. På den måde vil der allerede fra sagens start være et godt indblik i, hvilke værdifulde relationer der bør bevares under anbringelsen. Se kapitel 8 om den børnefaglige undersøgelse og punkt 448 om støtteperson til anbragte børn og unge, jf. § 68 b, stk. 4.

Samvær og kontakt med andre personer fra netværket kan være centralt i forhold til at sikre barnet eller den unge stabile relationer til andre børn og voksne under anbringelsen. Der er en del unge, der har været anbragt i løbet af deres opvækst, der oplever at stå uden et netværk, når anbringelsen ophører. Derfor kan kontakten til personer fra netværket spille en vigtig rolle i tiden efter en anbringelse og forhindre, at barnet eller den unge oplever at stå uden netværk.

Såfremt der er søskende, der er anbragt forskellige steder, skal den anbringende kommune så vidt muligt vælge det samme anbringelsessted. Det gælder også, hvis der er flere søskende i en familie, der skal anbringes, jf. servicelovens § 68 b, stk. 3. Kommunen kan dog undlade at anbringe barnet eller den unge på samme anbringelsessted som eventuelle søskende, hvis de øvrige søskendes behov, barnets eller den unges behov eller andre væsentlige forhold taler imod dette. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor barnet har et støttebehov, der er meget forskelligt fra den eller de anbragte søskendes, og at den indsats, der er behov for, derfor ikke kan tilbydes på det samme anbringelsessted.

Kontakten til andre søskende kan ofte have stor betydning for disse børn og unge, da de vil kunne dele deres oplevelser med en, der ofte vil have haft samme oplevelser fra tiden i hjemmet. Ligeledes viser erfaringerne, at søskende kan spille en stor rolle for hinanden i tiden efter en anbringelse.

I nogle tilfælde vil forældrene selv sørge for, at der finder samvær sted med andre personer fra netværket. Andre gange er det alene kommunen, der bidrager til, at samværet og kontakten opretholdes.

Et særligt behov for at støtte kontakten til andre personer kan opstå i situationer, hvor den ene af forældrene eller begge er fraværende eller selv ude af stand til at være sammen med barnet eller den unge, f.eks. på grund af fængsling, dødsfald eller sygdom. I tilfælde, hvor barnets eller den unges anbringelse er begrundet i alvorlige overgreb fra forældrene, kan det være af væsentlig betydning for barnet eller den unge at opretholde sin kontakt med sit bagland gennem kontakt med andre nærtstående end forældrene.

For små børn vil kommunen typisk skulle sikre, at de har jævnligt samvær og kontakt med de personer, som er af væsentlig betydning for dem. Betydningsfulde personer for barnet eller den unge kan være med til at tilføre ekstra ressourcer til barnets eller den unges liv, f.eks. kan pågældende være med til motivere barnet eller den unge til at deltage i fritidsaktiviteter, følge sin skolegang eller deltage i behandling.

479. Kommunen har adgang til at træffe afgørelse om at begrænse en kontakt, som forældremyndighedsindehaveren ønsker opretholdt.

I de tilfælde hvor et barn eller en ung har samvær med andre, hvor det er imod forældremyndighedsindehaverens ønsker, skal kommunen forsøge at undgå konfliktsituationer, der kan skade barnet eller den unge. Der kan f.eks. opstå konflikter, der kan påvirke barnet eller den unge, hvis barnet eller den unge har samvær med en mormor, men hvor moderen ikke ønsker det. I de tilfælde skal kommunen foretage en afvejning af, hvor stor belastningen vil være for barnet eller den unge, hvis der fastsættes samvær, i forhold til hvad barnet eller den unge får ud af samværet.

I tilfælde, hvor det findes nødvendigt at afbryde forbindelsen mellem barnet eller den unge og de pårørende, skal det ske som en beskyttelse af barnet eller den unge. En sådan afgørelse træffes af børn og unge-udvalget og bør som udgangspunkt ikke medføre, at barnet eller den unge afskæres fra at sende

breve eller postkort. Barnet eller den unge kan - uanset den skadelige virkning, som den gensidige kontakt medfører - have et væsentlig behov for at sende en hilsen til sine nærtstående. En afskæring heraf bør derfor kun ske, hvis denne ensidige kontakt kommer i direkte modstrid med formålet med anbringelsen.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 124-13: Principafgørelsen fastslår, at en afgørelse om overvåget samvær, afbrudt forbindelse i form af samvær eller brev-, mail- og telefonforbindelse samt anonymiseret opholdssted mellem barnet eller den unge og dennes netværk, skal specificere, hvilke personer, der er omfattet af afgørelsen.

Brev og telefonkontrol

480. Efter i § 15 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge kan børn og unge-udvalget træffe afgørelse om kontrol med brevveksling, telefonsamtaler og anden kommunikation mellem forældrene og barnet eller den unge.

For nærmere beskrivelse af reglerne henvises til vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, vejledning nr. 10370 af 21. december 2016.

Kapitel 19

Hjemgivelse, ophør eller videreførelse af en anbringelse

481. I dette kapitel beskrives reglerne for hjemgivelse, ophør eller videreførelse af en anbringelse.

Hjemgivelse eller ophør af anbringelsen

Serviceloven **§ 68.** Foranstaltninger efter § 52, stk. 3, skal ophøre, når formålet er nået, når de ikke længere opfylder deres formål, eller når den unge fylder 18 år, jf. dog § 76. *Stk. 2.* Et anbragt barn eller en anbragt ung kan først hjemgives, efter at kommunalbestyrelsen har truffet afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde, jf. stk. 4. I særlige tilfælde kan kommunalbestyrelsen beslutte, at der ikke skal være en hjemgivelsesperiode. *Stk. 3.* I tilfælde, hvor forældremyndighedsindehaveren anmoder om at få hjemgivet et barn eller en ung, der er anbragt med samtykke efter § 52, stk. 1, skal kommunalbestyrelsen tage stilling til spørgsmålet om hjemgivelse, senest 7 dage fra anmodningen fremsættes. Det samme gælder, såfremt en ung over 15 år, der er anbragt med samtykke efter § 52, stk. 1, anmoder om at blive hjemgivet. *Stk. 4.* Kommunalbestyrelsen skal fastsætte længden af en hjemgivelsesperiode. Hjemgivelsesperioden kan vare op til 6 måneder, og længden fastsættes under hensyn til: 1) muligheden for at sikre en skånsom og planlagt hjemgivelse for barnet eller den unge, 2) forberedelse af eventuel støtte til barnet eller den unge eller forældrene efter hjemgivelsen efter § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 5 eller 6, og

3) kommunens mulighed for at foretage en vurdering af, om der er grundlag for at træffe afgørelse efter § 58 eller § 68 a i situationer, hvor forældrene har tilbagekaldt et samtykke til en frivillig anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 7.

Stk. 5. Hjemgivelsesperioden er en videreførelse af den eksisterende anbringelse efter § 52, stk. 3, nr. 7.

Stk. 6. Hvis kommunalbestyrelsen træffer afgørelse om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt efter § 58 eller § 68 a, skal kommunalbestyrelsen umiddelbart orientere børn og unge-udvalget herom. Hvis kommunalbestyrelsen ikke kan imødekomme en begæring om hjemgivelse, forelægges sagen til afgørelse i børn og unge-udvalget, jf. § 58 eller § 68 a.

Stk. 7. Kommunalbestyrelsen kan afvise at behandle en begæring fra forældrene om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt efter

1) § 58 med en længere genbehandlingsfrist efter § 62, stk. 5, hvis der ikke er sket væsentlige ændringer af forholdene hos forældrene, anbringelsesstedet, barnet eller den unge, eller

2) § 68 a, hvis der ikke er sket væsentlige ændringer af forholdene hos anbringelsesstedet, barnet eller den unge.

Stk. 8. Afvises begæringen om hjemgivelse ikke, skal kommunalbestyrelsen træffe afgørelse om hjemgivelse.

Stk. 9. Hvis kommunalbestyrelsen ikke kan imødekomme begæringen om hjemgivelse, forelægges sagen til afgørelse i børn og unge-udvalget.

Stk. 10. Kommunalbestyrelsen har ikke pligt til at behandle en begæring om hjemgivelse i den periode, hvor en sag er under behandling i Ankestyrelsen eller ved retten.

Stk. 11. Forud for hjemgivelse skal kommunalbestyrelsen revidere handleplanen, jf. § 140, eller relevante dele af en helhedsorienteret plan, jf. § 140 a, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen. I forbindelse med en sanktion efter straffelovens § 74 a skal revisionen særlig vedrøre, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse nås.

Stk. 12-14. ---

Generelt

482. En anbringelse uden for hjemmet skal som andre hjælpeforanstaltninger ophøre, når formålet med foranstaltningen er opnået, når foranstaltningen ikke længere er formålstjenlig, eller når den unge fylder 18 år, jf. servicelovens § 68. Der henvises også til principafgørelse 76-16, som fastslår, at der ikke kan træffes afgørelse om tidsbegrænset anbringelse.

Opholdet i anbringelsesstedet vil dog eventuelt kunne opretholdes efter det fyldte 18. år efter reglerne om efterværn i servicelovens § 76 eller efter reglerne i § 76 a, hvis den unge er indforstået med det. For nærmere vejledning om § 68, stk. 12-14, og reglerne om efterværn henvises til kapitel 14.

Foranstaltningen skal ophøre, hvis den anbringende kommune i forbindelse med sin løbende opfølgning af en forebyggende foranstaltning eller af en anbringelsessag konstaterer, at det i handleplanen angivne formål med foranstaltningen er nået, eller at foranstaltningen ikke længere er formålstjenlig. Dette gælder

både for frivillige og tvangsmæssigt gennemførte foranstaltninger. Derudover gælder der forskellige regler for kommunens fremgangmåde og forældrenes rettigheder ved hjemgivelser for frivillige og tvangsmæssigt gennemførte anbringelser. Derfor gennemgås reglerne for hjemgivelser særskilt for henholdsvis frivillige og tvangsmæssige anbringelser nedenfor.

Efterfølgende beskrives reglerne for videreførelse af en anbringelse på grundlag af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet.

Afgørelse om hjemgivelse og fastsættelse af hjemgivelsesperiode

483. Et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet, kan kun hjemgives til forældrene, når kommunen forinden har truffet en afgørelse herom, jf. § 68, stk. 2. Kommunen skal således altid i forbindelse med en hjemgivelse træffe afgørelse om, at en hjemgivelse skal ske samt om en hjemgivelsesperiode. Hjemgivelsesperioden kan vare op til seks måneder.

Hvis barnet eller den unge er frivilligt anbragt, skal kommunens afgørelse om hjemgivelse og fastsættelse af hjemgivelsesperiode træffes inden 7 dage, fra forældrene henvender sig med ønske om at få hjemgivet barnet eller den unge, eller hvor en ung der er fyldt 15 år anmoder om at blive hjemgivet fra en frivillig anbringelse. Af hensyn til både børn og forældre, der ønsker en hjemgivelse, er det vigtigt, at tidsperspektivet for hjemgivelsen hurtig fastlægges, således at både børn og forældre får tryghed i at vide, hvornår deres livssituation forandres.

Kommunen kan alene undlade at fastsætte en hjemgivelsesperiode i særlige tilfælde. Det altovervejende udgangspunkt er således, at der skal fastsættes en hjemgivelsesperiode. Særlige tilfælde kan for eksempel være, hvis plejeforældrene flytter eller siger op samtidig med, at barnet eller den unge af andre årsager skal hjemgives. I sådanne tilfælde vil det ofte være bedre for barnet eller den unge at komme hjem med det samme end at blive anbragt hos nye plejeforældre i en kortere hjemgivelsesperiode. Det kan også være, at hjemgivelsen sker lige op til skolestart, hvor det vurderes at være til barnet eller den unges bedste at komme hjem hurtigt og starte i ny skole samtidig med, at de øvrige børn starter i skole. Endelig er der tilfælde, hvor et barn eller en ung anbringes kortvarigt, for eksempel på grund af moderens hospitalsindlæggelse. I sådanne tilfælde vil det ikke være hensigtsmæssigt, at der fastsættes en hjemgivelsesperiode. Der kan også være tilfælde, hvor barnet eller den unge har været anbragt i lokalmiljøet og desuden været i tæt kontakt med forældrene, hvor der ikke vil være anledning til at fastsætte en hjemgivelsesperiode.

Formålet med hjemgivelsesperioden

484. Formålet med at fastsætte en hjemgivelsesperiode er at hindre, at en hjemgivelse sker pludseligt og uden forberedelse, så den er til skade for barnets eller den unges trivsel og udvikling. Det kan for eksempel være, at barnet eller den unge er ved at afslutte et igangværende skole- eller uddannelsesforløb på anbringelsesstedet, at barnet eller den unge har brug for tid til at vænne sig til at skulle hjem gennem hyppigere samvær med forældrene, eller at barnet eller den unge har brug for tid til at tage ordentligt afsked med venner og omsorgspersoner på anbringelsesstedet.

Med fastsættelsen af en hjemgivelsesperiode får kommunen samtidig mulighed for at tilrettelægge hjemgivelsen. Kommunen skal i den forbindelse vurdere, om der er behov for støtte til barnet eller den unge eller forældrene efter hjemgivelsen efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 1, 3, 5 eller 6, og forberede denne støtte. Ofte vil der også være behov for, at kommunen i samarbejde med forældrene sikrer, at der er gode forhold for barnet eller den unge efter hjemgivelsen, for eksempel ved at sikre, at barnet har et passende fritids-, skole- og/eller dagtilbud straks efter hjemgivelsen

Endelig skal kommunen overveje, om en hjemgivelsesperiode skal benyttes til at vurdere, om sagen skal forelægges børn og unge-udvalget med henblik på afgørelse om tvangsmæssig anbringelse efter servicelovens § 58 eller opretholdelse af en anbringelse på grund af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet efter § 68 a. Samtidig skal henvises til muligheden for at træffe en foreløbig afgørelse om anbringelse uden samtykke, jf. lovens § 75 og vejledningens punkt 325 ff.

I en situation, hvor børn og unge-udvalget ikke godkender en formandsafgørelse om anbringelse, har kommunen ikke hjemmel til at træffe afgørelse om hjemgivelse og en hjemgivelsesperiode. Anbringelsen er således bortfaldet. Se hertil Ankestyrelsens principafgørelse nr. 84-14.

Hjemgivelsesperiodens varighed

485. Hjemgivelsesperioden kan vare fra få dage til seks måneder afhængigt af behovet. Hjemgivelsesperioden må ikke vare længere, end formålet med at fastsætte perioden tilsiger. I kommunens vurdering af periodens længde skal der tages højde for barnets og eventuelle søskendes anbringelseshistorik, som blandt andet kan udledes af de § 50-undersøgelser og handleplaner efter § 140, der er foretaget på familien og således i forvejen er på sagen. Således vil det også være relevant i forhold til det konkrete barn, om der har været hjemgivelser og efterfølgende genanbringelser for barnets søskende. Ligeledes vil der kunne være grundlag for, at forældrenes eventuelle sygdoms- og misbrugshistorik medtages i kommunens vurdering af hjemgivelsesperiodens længde. Endelig skal forholdene og behovene for særlige støttetiltag, skoletilbud, fritidstilbud m.v. indgå. I hjemgivelsesperioden kan kommunen lave et udslusningsforløb, der således langsomt giver barnet eller den unge mulighed for at vænne sig til det nye liv.

Fuldbyrdelse af hjemgivelsesperioden

486. Indførslen af kravet om, at kommunen skal træffe afgørelse om hjemgivelse og herunder evt. fastsætte en hjemgivelsesperiode, betyder, at forældrene ikke kan få barnet hjem ved at tilbagekalde samtykket til enhver tid, f.eks. ved ophør af samvær med barnet eller den unge. Uanset, at barnet eller den unge er anbragt med samtykke fra forældremyndighedens indehaver, kan der ikke ske hjemgivelse eller hjemtagelse førend kommunen har truffet en afgørelse om hjemgivelse og om hjemgivelsesperiodens længde, jf. § 68, stk. 2.

Det følger af § 64, stk. 1, at kommunen har ansvaret for, at afgørelser efter bl.a. § 68, stk. 2, fuldbyrdes. Dette indebærer, jf. § 64, stk. 2, at kommunen mod behørig legitimation og uden retskendelse har adgang til forældremyndighedens indehavers bolig, rum eller gemmer for at eftersøge og medtage barnet eller den unge med henblik på at fuldbyrde en afgørelse om en hjemgivelsesperiode. Det følger af § 64, stk. 3, at politiet kan bistå kommunen med fuldbyrdelse jf. punkt 324 om fuldbyrdelse og herunder politiets bistand. Længden af hjemgivelsesperioden skal fastsættes under hensyntagen til de hensyn, der er opregnet i lovens § 68, stk. 4, nr. 1-3, se nærmere herom oven for under punkt 383-385.

Kommunen skal dog i beslutningen om, hvorvidt fuldbyrdelsen skal gennemføres med magt, overveje, om der er proportionalitet imellem det, som søges opnået med hjemgivelsesperiode – f.eks. at sikre en skånsom og planlagt hjemgivelse, jf. § 68, stk. 4, nr. 1, – og fuldbyrdelsens karakter. F.eks. vil det alene i særlige tilfælde være proportionalt at hente et barn hos forældrene med politiets bistand for at gennemføre en hjemgivelsesperiode på en uge, som skal sikre barnet en skånsom og planlagt hjemgivelse.

Klage over hjemgivelsesperioden

487. Kommunens afgørelse om fastsættelse af en hjemgivelsesperiode kan påklages til Ankestyrelsen efter de almindelige regler i kapitel 10 i retssikkerhedsloven, jf. servicelovens § 166. Kommunen skal

forelægge en anmodning fra forældrene om hjemgivelse af barnet eller den unge til afgørelse i børn og unge-udvalget, hvis kommunen ikke kan imødekomme forældrenes ønske om hjemgivelse.

Hjemgivelse eller hjemtagelse ved frivillige anbringelser

488. En frivillig anbringelse kan ophøre enten på baggrund af, at kommunen træffer afgørelse om hjemgivelse eller på baggrund af, at forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der fyldt 15 år, tilbagekalder samtykket, jf. servicelovens § 68.

Ved frivillige anbringelser kan samtykket fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, til enhver tid tilbagekaldes. Ved tilbagekaldelse af samtykket er betingelserne for den frivillige anbringelse ikke længere opfyldt. Kommunen skal herefter træffe afgørelse om hjemgivelse samt om, hvor lang hjemgivelsesperioden skal være, jf. § 68, stk. 2. Det må i det konkrete tilfælde overvejes, om det er relevant at fastsætte hjemgivelsesperioder af længere varighed, da op til seks måneder er ganske lang tid i et barns perspektiv.

I hjemgivelsesperioden skal kommunen i samarbejde med forældrene forberede barnets eller den unges hjemtagelse. Endvidere skal kommunen forud for hjemgivelsen revidere handleplanen, jf. § 68, stk. 11, herunder tage stilling til barnets eller den unges fortsatte skolegang eller uddannelse, læs herom under punkt 484.

Kommunen skal altid tilbyde barnet eller den unge en samtale, før der træffes afgørelse om hjemgivelse, så barnet eller den unge får mulighed for at give sin holdning til hjemgivelsen til kende. Kommunen skal endvidere også indhente en udtalelse fra anbringelsesstedet til belysning af sagen, jf. § 69, stk. 5.

Det er generelt vigtigt, at der er et godt samarbejde med både barnet eller den unge og forældrene omkring hjemgivelsen og i løbet af hjemgivelsesperioden. I de tilfælde, hvor barnet eller den unge og/eller forældrene modsætter sig, at anbringelsen ophører, skal kommunen være særligt opmærksom på, at barnets eller den unges behov tilgodeses. Forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, har i øvrigt mulighed for at klage over kommunens afgørelse om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode.

Når forældrene og den unge, der er fyldt 15 år, ikke er enige om at tilbagekalde et samtykke

489. Er forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, enige om at tilbagekalde samtykket til anbringelsen, gælder det ovenfor anførte. Anderledes stiller det sig i tilfælde, hvor der er uenighed mellem forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, om tilbagekaldelse af samtykket.

Hvis forældremyndighedsindehaveren ønsker at hjemtage den unge, mens den unge modsætter sig hjemgivelsen og opretholder sit samtykke til anbringelsen, bør kommunen overveje, om der er grundlag for at indstille til børn og unge-udvalget, at der træffes afgørelse om at anbringe den unge uden forældremyndighedsindehaverens samtykke efter bestemmelsen i servicelovens § 58, stk. 1, eller stk. 3. Kommunen bør afdække, hvad der er baggrunden for, at den unge modsætter sig hjemgivelsen, således at der kan sættes ind over for de bekymringer, som den unge måtte have. Det kan ske ved at gennemføre en samtale med den unge.

Er det den unge, der begærer sig hjemgivet, mens forældremyndighedsindehaveren modsætter sig hjemgivelsen, f.eks. fordi der er tale om en behandlingskrævende ung, som forældrene ikke selv kan magte, må kommunen være opmærksom på, at en forsvarlig hjemgivelse forudsætter, at hjemmet er indstillet på at modtage den unge. I en sådan situation bør kommunen overveje, om der er grundlag for at indstille til børn og unge-udvalget, at der træffes afgørelse om at anbringe den unge efter bestemmelsen i servicelovens § 58, stk. 1.

Klager over afgørelser om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode har som udgangspunkt opsættende virkning, jf. retssikkerhedslovens § 72, stk. 2.

Hjemgivelse ved tvangsmæssigt gennemførte anbringelser

490. Tvangsmæssigt gennemførte anbringelser kan ligeledes ophøre enten på initiativ af kommunen eller på initiativ af forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15 år, jf. servicelovens § 68.

Ligesom ved frivillige anbringelser skal kommunen løbende påse, at betingelserne for at opretholde foranstaltningen er opfyldt. Hvis kommunen ikke længere finder, at der er grundlag for en anbringelse uden samtykke, skal kommunen træffe afgørelse om hjemgivelse af barnet eller den unge og fastsætte en hjemgivelsesperiode, jf. § 68, stk. 2. Inden kommunen træffer afgørelse om ophør af anbringelsen, skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge, jf. servicelovens § 48, stk. 1, og det kan være hensigtsmæssigt at høre anbringelsesstedet.

Klager over afgørelser om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode har som udgangspunkt opsættende virkning, jf. retssikkerhedslovens § 72, stk.2.

Anmodning om hjemgivelse fra forældremyndighedsindehaveren eller den unge over 15 år

491. Indehaveren af forældremyndigheden og den unge, der er fyldt 15 år, kan på ethvert tidspunkt fremsætte begæring om hjemgivelse. Forældremyndighedsindehaveren og den unge behøver således ikke at afvente, at børn og unge-udvalget alligevel skal behandle sagen på baggrund af den fastsatte genbehandlingsfrist efter servicelovens § 62.

Udgangspunktet er, at kommunen skal behandle begæringen om hjemgivelse og vurdere, hvorvidt kommunen mener, at der stadig er grundlag for den tvangsmæssige foranstaltning.

Forældremyndighedsindehaveren kan begære hjemgivelse umiddelbart efter, at der er truffet tvangsmæssig afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, og uanset, at sagen samtidig behandles i ankesystemet. Dette kan imidlertid være belastende for barnet eller den unge, som ikke får den fornødne ro og stabilitet. Det er samtidigt uhensigtsmæssigt, at flere instanser behandler den samme sag på samme tid. Derfor har kommunen ikke pligt til at behandle en anmodning om hjemgivelse, når en sag er under behandling i Ankestyrelsen eller ved domstolene, jf. § 68, stk. 10.

I de tilfælde, hvor sagen ikke er under behandling i Ankestyrelsen eller ved domstolene, skal kommunen altid behandle en anmodning om hjemgivelse.

Kommunens behandling af en anmodning om hjemgivelse kan føre til, at kommunen vurderer, at barnet eller den unge skal hjemgives. I sådanne tilfælde har kommunen selv kompetence til at træffe afgørelsen om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, jf. § 68.

Kommunens behandling af anmodningen kan også føre til, at kommunen vurderer, at hjemgivelsen bør nægtes, fordi betingelserne for at opretholde den tvangsmæssige anbringelse fortsat er til stede, jf. servicelovens § 58. Hvis en begæring om hjemgivelse ikke kan imødekommes af kommunen, skal sagen på ny forelægges for børn og unge-udvalget. Dette gælder uanset, at begæring om hjemgivelse fremsættes lige efter, at der er truffet afgørelse i sagen i Ankestyrelsen eller ved domstolene.

Sideordnet med kommunen og børn og unge-udvalget har Ankestyrelsen og domstolene kompetence til at træffe afgørelse om hjemgivelse. Afgørelsen kan kun træffes på baggrund af en klage indgivet af forældremyndighedsindehaveren eller en ung over 15 år. Hvis Ankestyrelsen eller domstolene ved sagens behandling efter servicelovens § 62, eller på baggrund af en hjemgivelsesbegæring fra indehaveren af

forældremyndigheden eller den unge, der er fyldt 15 år, finder, at der ikke længere er grundlag for anbringelsen efter servicelovens § 58, er det denne afgørelse, der danner grundlag for hjemgivelsen.

Orientering af børn og unge-udvalget

492. Hvis kommunen træffer afgørelse om hjemgivelse af et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet uden samtykke efter servicelovens § 58, skal kommunen efter servicelovens § 68, stk. 6, i umiddelbar forbindelse hermed orientere børn og unge-udvalget om afgørelsen. Det gælder uanset, om baggrunden er en begæring om hjemgivelse fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, eller om baggrunden er, at kommunen selv har taget initiativ til hjemgivelsen.

På den måde får børn og unge-udvalget indblik i kommunens praksis i sager om hjemgivelse og får dermed mulighed for at reagere, hvis der opstår tvivl om, hvorvidt kommunens afgørelser om hjemgivelse er i overensstemmelse med loven. Børn og unge-udvalget kan ikke selv gribe ind i de enkelte afgørelser, som kommunen træffer, men udvalget eller enkelte medlemmer af udvalget kan underrette Ankestyrelsen. Ankestyrelsen træffer ikke afgørelse om hjemgivelse, men vil have mulighed for at tage sagen op af egen drift og evt. pålægge kommunen at opretholde anbringelsen, jf. punkt 596.

Revision af handleplanen ved hjemgivelse

Serviceloven

§ 68. ---

Stk. 2-10. ---

Stk. 11. Forud for hjemgivelse skal kommunalbestyrelsen revidere handleplanen, jf. § 140, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen. I forbindelse med en sanktion efter straffelovens § 74 a skal revisionen særlig vedrøre, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse nås.

Stk. 12-14. ---

493. Det er vigtigt, at hjemgivelsen er godt forberedt og sker så skånsomt som muligt, uanset om det er forældremyndighedsindehaveren eller kommunen, der har taget initiativet til, at anbringelsen skal ophøre og uanset, om der er tale om en tvangsmæssig eller en frivillig anbringelse.

Forud for ophøret af en anbringelse skal kommunen revidere handleplanen, jf. servicelovens § 68, stk. 11, og i handleplanen skal det videre forløb for barnet eller den unge angives. Det skal sikre, at børn og unge ikke hjemgives, før der er taget stilling til det videre forløb, og at der er planlagt tiltag, som barnet eller den unge kan komme hjem til. En revision af handleplanen betyder således, at der bliver lagt en plan for blandt andet skolegang, eventuelle fritidsaktiviteter og andre tiltag, der skal støtte barnet eller den unge og familien i tiden efter hjemgivelsen. I planen må det blandt andet anføres, i hvilken udstrækning der vil blive taget kontakt til det dagtilbud eller klubtilbud, skole m.v., som barnet eller den unge skal fortsætte i efter hjemgivelsen, således at der sikres en god overgang for barnet eller den unge.

Revisionen af handleplanen i forbindelse med hjemgivelsen bør så vidt muligt foregå i samarbejde med forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge. Samarbejdet er blandt andet vigtigt, fordi revision af handleplanen blandt andet sker med henblik på at beskrive den støtte, der kan tilbydes familien i forbindelse med selve hjemgivelsen og på lidt længere sigt efter hjemgivelsen. Det er derfor vigtigt, at familien er indforstået med, at kommunen iværksætter den beskrevne støtte efter hjemgivelsen, idet det ellers vil blive vanskeligt at hjælpe familien.

Forberedelse og støtte i forbindelse med hjemgivelse

494. Kommunen kan indgå en aftale med anbringelsesstedet om forberedelse og støtte ved et barns eller den unges hjemgivelse. Anbringelsesstedet vil ofte være velegnet til at yde barnet eller den unge støtte i forbindelse med hjemgivelsen og i en periode herefter. Det vil f.eks. være en mulighed at udpege en medarbejder fra anbringelsesstedet som en fast kontaktperson for barnet eller den unge, såfremt der er behov herfor, jf. servicelovens § 52, stk. 3. Det kan være relevant for kommunen at tage højde for, om anbringelsesstedet har mulighed for at tilbyde denne ydelse i forbindelse med valget af anbringelsessted. Derudover er det væsentligt, at de nødvendige informationer om barnet eller den unge følger med til de personer, der efter anbringelsen skal varetage en støtte til barnet, den unge og familien.

Kommunen skal også være opmærksom på, om der er behov for særlige initiativer i tiden før hjemgivelsen. Hjemgivelsen er således et miljøskift for barnet eller den unge, og det er vigtigt, at barnet eller den unge og familien forberedes på ændringen gennem besøg i hjemmet, f.eks. weekendbesøg i en periode. Det samvær og den kontakt, der hele tiden bør have været mellem barnet eller den unge og familien, skal derfor intensiveres i takt med, at familiens problemer løses og situationen bedres.

Videreførelse af en anbringelse på grund af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet

Serviceloven

§ 68 a. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om, at et barn eller en ung, der efter § 52, stk. 3, nr. 7, har været anbragt uden for hjemmet i mindst 3 år, fortsat skal være anbragt uden for hjemmet i en videreført anbringelse, hvis barnet eller den unge har opnået en så stærk tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere og længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges bedste at forblive på anbringelsesstedet. Afgørelser om videreførelse af en anbringelse efter 1. pkt. skal ikke forelægges for børn og unge-udvalget til fornyet afgørelse efter § 62.

Stk. 2. For et barn eller en ung, der er fyldt 15 år, kan der kun træffes afgørelse om videreførelse af en anbringelse efter stk. 1, hvis barnet eller den unge samtykker i afgørelsen.

Stk. 3. Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om videreførelse af en anbringelse efter stk. 1, uanset at betingelserne i § 52, stk. 1, eller § 58, stk. 1, ikke længere er opfyldt.

Stk. 4. ---

495. Børn og unge-udvalget kan beslutte, at en eksisterende anbringelse skal videreføres alene på baggrund af tilknytningen til anbringelsesstedet. Bestemmelsen er en undtagelsesbestemmelse, men kan anvendes for de børn og unge, som er stærkt knyttet til deres anbringelsessted, og hvor det er af væsentlig betydning for barnets eller den unges udvikling, at tilknytningen og kontinuiteten kan bevares.

Bestemmelsen kan anvendes, når barnet eller den unge har været anbragt i mindst tre år og efter denne periode har opnået så stærk en tilknytning til anbringelsesstedet, at det på kortere såvel som længere sigt må antages at være af væsentlig betydning for barnet eller den unges bedste at forblive på anbringelsesstedet.

Det er børn og unge-udvalget, der træffer afgørelse om videreført anbringelse, uanset om barnet eller den unge har været anbragt frivilligt eller tvangsmæssigt efter henholdsvis § 52 eller § 58, og uanset om barnet stadig har et støttebehov. Grundlaget for afgørelsen efter § 68 a er alene barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet. Afgørelsen om videreført anbringelse kan således træffes, selvom der ikke længere er et anbringelsesgrundlag efter de almindelige regler om anbringelse.

Kommunen kan indstille til børn og unge-udvalget, at der skal træffes en afgørelse efter servicelovens § 68 a, uanset om forældrene har bedt om at få barnet eller den unge hjem. For børn og unge, der har været anbragt mere end 3 år, vil muligheden for at træffe en sådan afgørelse på ethvert tidpunkt under anbringelsen medvirke til at give børn og unge tryghed i anbringelsen, så de ikke skal være usikre på, om de kan blive boende eller ej, hvis de føler sig tæt knyttet til anbringelsesstedet.

Det er ikke et krav for at kunne træffe afgørelse om videreført anbringelse, at barnet eller den unge har været anbragt på samme anbringelsessted hele anbringelsesperioden. Barnet eller den unge kan således have været anbragt på flere anbringelsessteder. Det afgørende er barnets eller den unges tilknytning til det aktuelle anbringelsessted sammenholdt med tilknytningen til forældrene.

I de sager, hvor det på baggrund af en forældreevneundersøgelse vurderes, at forældrene er uden forældreevne, vil det efter bestemmelserne i adoptionsloven samtidig skulle vurderes, hvorvidt der er mulighed for, at barnet kan blive adopteret af plejefamilien. Læs herom i vejledning om frigivelse af børn til national adoption, vejledning nr. 11365 af 30. december 2015.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 128-10: Ankestyrelsen tiltrådte børn og unge-udvalgets afgørelse om, at 3 børn i alderen 10, 8 og 6 år skulle være anbragt uden for hjemmet i en videreført anbringelse.

Alle 3 børn var blevet anbragt uden for hjemmet umiddelbart efter deres fødsel og var alle anbragt i en plejefamilie.

Ved børnesagkyndig undersøgelse var det konstateret, at børnene havde et trygt tilknytningsmønster til deres plejefamilier. De oplevede plejefamilien som deres familie og indgik i plejefamiliernes netværk.

Særligt om videreførelse af en anbringelse på en døgninstitution

496. Bestemmelsen om videreførelse af anbringelser kan primært anvendes i forhold til børn og unge, der er anbragt i plejefamilier, men vil også kunne anvendes i forhold til børn og unge, der er anbragt på en døgninstitution eller på et opholdssted. Et barn eller en ung kan således godt have en stærk tilknytning til et opholdssted eller en institution, dels i form af tilknytning til en eller flere pædagoger eller andet personale, dels i forhold til selve stedet og omgivelserne. Barnet eller den unge kan også være tæt knyttet til andre børn på anbringelsesstedet, skolen, fritidsaktiviteter m.v. Tilknytning til en eller flere personer er en forudsætning for, men er ikke eneafgørende, i forhold til at kunne træffe afgørelse efter denne bestemmelse. I vurderingen af barnets eller den unges tilknytning til opholdsstedet eller institutionen bør imidlertid indgå, om det kan forventes, at opholdsstedet eller institutionen har rammer, der sikrer, at der fortsat vil være personer, som vil kunne være en del af barnets eller den unges tilværelse både gennem hele anbringelsen og efter anbringelsen.

Kommunens opgaver under en videreført anbringelse

497. For en videreførelse af en anbringelse efter § 68 a, jf. § 52, stk. 3, nr. 7, gælder alle de normale regler under en anbringelse. Det betyder, at kommunen således fortsat skal føre tilsyn med barnet og herunder revidere handleplanen og vurdere, om der er grundlag for at ændre indsatsen eller hjemgive barnet. Desuden gælder de almindelige regler for samvær og kontakt, ligesom forældremyndighedsindehaveren fortsat skal have tilbudt en støtteperson.

Ingen egenbetaling ved videreført anbringelse

498. Der kan ikke fastsættes betaling for en videreført anbringelse efter § 68 a. Dette følger af servicelovens § 159. Baggrunden herfor er, at der ellers ville kunne forekomme situationer, hvor anbragte unge risikerer at skulle tage stilling til, om deres forældre eller om de selv skal betale for den videreførte anbringelse. Der ville således være risiko for, at betaling for anbringelsen ville påvirke den unges ønske om fortsat at være anbragt.

Indstilling til børn og unge-udvalget om videreførelse af en anbringelse

Serviceloven

§ 68 a. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. Til brug for børn og unge-udvalgets afgørelse om videreførelse af anbringelsen, jf. stk. 1, skal kommunalbestyrelsen udarbejde en indstilling, der indeholder

1) en revideret undersøgelse af barnets forhold, jf. § 50,

2) en revideret handleplan, jf. § 140,

3) en psykologisk, lægefaglig eller anden børnesagkyndig helhedsvurdering af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet og

4) barnets eller den unges holdning til videreførelse af anbringelsen.

499. For at børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om videreført anbringelse, skal barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet være grundigt beskrevet. Der stilles derfor specifikke krav til en indstilling til børn og unge-udvalget om videreført anbringelse. Der henvises til Ankestyrelsens principafgørelse 22-15 for nærmere beskrivelse af kravene til indstillingen, som skal indeholde:

- En revideret børnefaglig undersøgelse af barnets forhold.
- En revideret handleplan.
- En børnesagkyndig helhedsvurdering af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet.
- En beskrivelse af barnets eller den unges holdning til at anbringelsen videreføres, f.eks. med udgangspunkt i samtalen med barnet eller den unge efter servicelovens § 48.

Det kan være nødvendigt, at der også udarbejdes en indstilling om fortsat anbringelse, hvis forvaltningen vurderer, at betingelserne for både fortsat anbringelse uden samtykke og videreført anbringelse er opfyldt.

Hvis genbehandlingsfristen er udløbet, når børn og unge-udvalget behandler sagen om videreført anbringelse, er der mulighed for at lave en alternativ indstilling om fortsat anbringelse uden samtykke, hvis der fortsat er et anbringelsesgrundlag efter de almindelige regler.

Derved undgår man den situation, at børn og unge-udvalget ikke kan træffe afgørelse om anbringelse, og barnet skal hjemgives. Se også punkt 310 ff. om fremgangsmåden ved foranstaltninger m.v. der gennemføres tvangsmæssigt.

Der henvises til praksis:

Ankestyrelsens principafgørelse 128-10: Afgørelsen omhandlede en alternativ indstilling til børn og unge-udvalget. Et barn, der havde været anbragt hos en plejefamilie i mere end tre år, skulle anbringes uden for hjemmet i en videreført anbringelse. Børn og unge-udvalgets afgørelse om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke blev ophævet.

Formålet med kontinuitet i anbringelsen var at sikre, at barnets stærke tilknytning til plejeforældrene blev bevaret, og at barnet fik tryghed ved at vide, hvor det skulle være i mange år fremover.

Som følge af lovændringen om kontinuitet i anbringelse var det fremover nødvendigt, at der administrativt forelå 2 indstillinger fra forvaltningen til børn og unge-udvalget, hvis forvaltningen vurderede, at betingelserne for både fortsat anbringelse uden samtykke og betingelserne for en videreført anbringelse var opfyldt.

Indstillingerne fra forvaltningen skulle leve op til de indholdsmæssige krav i serviceloven om både anbringelse uden for hjemmet og videreførelse af anbringelsen.

Børn og unge-udvalget havde ikke kompetence til at træffe en afgørelse, som forvaltningen ikke havde udarbejdet indstilling om.

Revision af undersøgelse og handleplan følger de almindelige regler herfor, jf. servicelovens §§ 50 og 140. Den børnesagkyndige vurdering og afklaring af barnets eller den unges holdning uddybes i det følgende.

Børnesagkyndig helhedsvurdering af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet

500. Kommunen skal som grundlag for en beslutning om videreførelse af en anbringelse uden for hjemmet på grund af barnets eller den unges tilknytning til anbringelsesstedet foretage en børnesagkyndig vurdering af tilknytningen.

Den børnesagkyndige helhedsvurdering, jf. servicelovens § 68 a, stk. 4, nr. 3, skal, i det omfang det er muligt, indeholde en individuel beskrivelse af barnets eller den unges tilknytning til:
- Anbringelsesstedet og anbringelsesstedets omsorgspersoner.
- Anbringelsesstedets netværk og omgivelser, f.eks. daginstitution, skole og fritidsinteresser.
- Forældre, eventuelle søskende, bedsteforældre m.v. med henblik på en vurdering af forældrenes udviklingspotentiale i relation til at udvikle tilknytningen.

Tilknytningen skal være beskrevet gennem observationer og relevante test, således at karakteren af tilknytningen er afdækket med en anerkendt videnskabelig metode. Det er ikke tilstrækkeligt, at oplysninger og vurderinger fremgår af andre akter i sagen.

I de tilfælde, hvor der er tale om bestemte børne- og ungdomspsykiatriske forstyrrelser og/eller sygdomme hos barnet eller den unge, er det afgørende, at beskrivelsen af tilknytningen sammenholdes med denne forstyrrelse.

Erklæringen skal være udarbejdet af en børnesagkyndig, som f.eks. en børne- og unge psykiater, en psykolog eller en anden børnesagkyndig fagperson. Hvis der er flere erklæringer, skal der være foretaget en koordinering eller sammenskrivning, der giver grundlag for en samlet vurdering.

Undersøgelsen skal indeholde en vurdering af, hvilken betydning det vil have for barnet eller den unges sundhed og udvikling, hvis barnet eller den unge flyttes fra anbringelsesstedet. Endvidere skal undersø-

gelsen give grundlag for en vurdering af, hvordan tilknytningen på sigt må antages at kunne udvikle sig, herunder når barnet eller den unge bliver voksen. Der henvises også til Ankestyrelsens principafgørelse 22-15, som fastslår krav til dokumentation ved afgørelse i sager om videreført anbringelse, jf. § 68 a.

Med hensyn til tilknytningen til biologisk familie og netværk, skal der med lige så stor vigtighed - indgå en vurdering af barnet eller den unges tilknytning til sine forældre, eventuelle søskende, bedsteforældre m.v. samt forhold hos forældrene, der kan have betydning for barnets tilknytning til forældrene. I helhedsvurderingen af barnet eller den unges tilknytning skal der endvidere indgå en vurdering af, hvordan tilknytningen på sigt må antages at kunne udvikle sig, herunder når barnet eller den unge bliver voksen. Det skal således vurderes, hvilket netværk barnet eller den unge må forventes at have, når det bliver 18 år og fremefter, dels hvis barnet eller den unge hjemgives, dels hvis barnet eller den unge forbliver på anbringelsesstedet. Der skal således lægges vægt på, om for eksempel plejeforældrene eller institutionen også vil være der for barnet eller den unge, når barnet eller den unge bliver voksen. Der skal ligeledes lægges vægt på, om barnet eller den unge med tiden vil antages at kunne få en så stærk tilknytning til de biologiske forældre, at det på langt sigt vil være bedst for barnet eller den unge, hvis der sker en hjemgivelse.

Barnets eller den unges holdning til videreførelsen af anbringelsen

501. Barnets eller den unges holdning til videreførelsen af anbringelsen skal fremgå af kommunens indstilling til børn og unge-udvalget, jf. § 68 a, stk. 4. Dette skal ses i sammenhæng med servicelovens § 48, der præciserer, at der skal finde en samtale sted med barnet uanset barnets alder, inden der kan træffes afgørelse efter blandt andet § 68 a.

For unge over 15 år kan der kun træffes afgørelse om videreført anbringelse, hvis den unge er enig i afgørelsen. Begrundelsen for denne vetoret for de unge er, at det vil være svært at fastholde dem i en anbringelse og at sikre, at videreførelsen af anbringelsen lever op til formålet omkring øget stabilitet, hvis den unge ikke selv ønsker videreførelsen, uanset, at en børnesagkyndig måtte finde, at den unges tilknytning til anbringelsesstedet er større end til forældrene. Sagen skal ikke automatisk behandles på ny, når den unge fylder 15 år, men hvis den unge ikke længere ønsker anbringelsen opretholdt, skal der tages stilling til, hvad der skal ske i sagen.

Hjemgivelse og genbehandling ved videreførte anbringelser

502. De almindelige regler om genbehandling af en anbringelse gælder ikke for en videreført anbringelse. Det betyder, at anbringelsesgrundlaget kun skal genbehandles hvis:
- Kommunen vurderer, at der ikke længere er grundlag for en videreført anbringelse.
- Der er anmodet om hjemgivelse af barnet eller den unge, og der er væsentlige ændrede forhold.

Væsentlige ændringer vil f.eks. kunne være, at barnet eller den unge ikke længere føler et tilhørsforhold til anbringelsesstedet, men langsomt har opnået en større tilknytning til forældremyndighedsindehaver.

Der kan også være tale om væsentlige ændrede forhold ved anbringelsesstedet. Et eksempel kunne være, at den primære omsorgsperson på anbringelsesstedet ikke længere er på stedet, f.eks. på grund af skilsmisse eller død.

Hvis forvaltningen vurderer, at der er tale om væsentlig ændring af de forhold, der begrundede den videreførte anbringelse, skal spørgsmålet realitetsbehandles igen. Der skal så gennemføres de fornødne undersøgelser for at afklare, om barnet eller den unge skal hjemgives, eller om sagen skal forelægges for børn og unge-udvalget med henblik på enten fortsat videreført anbringelse eller en anbringelse uden samtykke.

Sagen skal ikke automatisk behandles på ny, når den unge fylder 15 år, men hvis den unge ikke længere ønsker anbringelsen opretholdt, skal der tages stilling til, hvad der skal ske i sagen.

Hvis kommunen vurderer, at forholdene ikke er væsentligt ændrede, kan forældremyndighedsindehaveren klage over afvisningen til Ankestyrelsen, jf. servicelovens § 166, stk. 1, og kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Som udgangspunkt vil barnet eller den unge ikke kunne skifte anbringelsessted uden, at der skal ske hjemgivelse til forældrene, da det netop er egenskaber ved det konkrete anbringelsessted, der begrunder, at en anbringelse efter denne bestemmelse kan videreføres. Det kan dog være, at barnets tilknytning til for eksempel en bestemt pædagog på en døgninstitution kan betyde, at dennes jobskifte kan begrunde en opretholdt anbringelse på et andet anbringelsessted. Man kan også forestille sig, at en plejefamilie beslutter sig for at oprette et opholdssted, og at der derfor formelt sker en ændring af anbringelsesstedet. I sådanne situationer kan der ske fortsat opretholdelse af anbringelsen, men da der ofte vil være tale om væsentlig ændrede forhold, vil en bedømmelse af den konkrete situation kunne føre til, at forældrene kan forlange sagen forelagt for børn og unge-udvalget efter § 68, stk. 9.

Kapitel 20

Privat døgnpleje

503. I dette kapitel beskrives reglerne om barnets eller den unges mulighed for at bo hos andre end forældrene, uden at forældrenes opholdskommune har medvirket ved etableringen af opholdet, herunder reglerne om hvornår der kræves en plejetilladelse. I kapitlet beskrives også, hvad der gælder for udenlandske børn.

Serviceloven

§ 78. Ingen må modtage et barn under 14 år til døgnophold i privat familiepleje i en sammenhængende periode ud over 3 måneder uden at have tilladelse dertil fra kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune.

Stk. 2. Plejetilladelse kan kun udstedes, når det efter en undersøgelse af familieplejen må antages, at opholdet vil være til gavn for barnet. Ved udstedelse af plejetilladelse skal kommunen gøre forældremyndighedens indehaver opmærksom på bestemmelserne i stk. 4.

Stk. 3. Det påhviler forældremyndighedens indehaver at sikre sig, at plejehjemmet har fornøden plejetilladelse.

Stk. 4. Børn og unge-udvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune kan efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, såfremt det må antages at skade barnet eller den unge. Forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune.

Stk. 5. En afgørelse efter stk. 4 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt.

Stk. 6. Reglerne i stk. 1-5 gælder ikke i tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet eller den unge får døgnophold hos den anden af forældrene.

Stk. 7. Døgnplejehjem, der modtager børn og unge under 18 år, og som drives af private uden offentlige midler, må kun oprettes og drives med tilladelse af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune. Kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune fører tilsyn med forholdene i hjemmet.

Generelt om privat familiepleje

504. Ved privat familiepleje efter servicelovens § 78 forstås ethvert tilfælde, hvor et barn eller en ung bor hos andre end forældrene, uden at forældrenes opholdskommune har medvirket ved etableringen af opholdet.

Der er ikke tale om en anbringelse, idet en anbringelse kræver en beslutning fra kommunens side, der er baseret på en undersøgelse efter servicelovens § 50, der er begrundet i en bekymring for barnets eller den unges trivsel. Privat familiepleje er således ikke en hjælpeforanstaltning efter serviceloven, men beror alene på en aftale mellem forældremyndighedsindehaveren og den private familiepleje. Privat familiepleje kan f.eks. komme på tale, hvis forældremyndighedsindehaveren skal i fængsel, på sygehuset eller tager arbejde i udlandet i en periode.

Hvornår kræves plejetilladelse

505. Hvis det pågældende barn er under 14 år gammelt, og hvis der er tale om et ophold hos plejefamilien, der skal vare længere end 3 sammenhængende måneder, kræves der en plejetilladelse fra den stedlige kommune. Selvom det fra starten var forventet, at opholdet ville vare kortere tid end 3 måneder, skal der indhentes en plejetilladelse, når man bliver klar over, at opholdet kommer til at vare ud over tidsgrænsen på de 3 måneder.

Udstedelse af plejetilladelse

506. Der kan kun udstedes plejetilladelse, hvis opholdet kan anses for at være til gavn for barnet. Det væsentligste element er således barnets forhold, men der er tale om et fleksibelt kriterium, der kan fortolkes under hensyntagen til opholdets længde, barnets alder og tilknytning til plejefamilien.

Ved udstedelse af plejetilladelse må der foretages en nærmere undersøgelse af forholdene i den familie, som barnet skal opholde sig hos. Det nærmere omfang af en sådan undersøgelse vil imidlertid afhænge af de konkrete omstændigheder, såsom barnets tilknytning til plejefamilien og opholdets forventede varighed. I punkt 507 er det nærmere beskrevet, hvad der skal lægges vægt på ved længerevarende ophold. For plejeophold hos nære slægtninge henvises til punkt 508.

Plejetilladelsen udstedes af den kommune, hvor plejefamilien bor.

Tilladelsen skal altid vedrøre et bestemt barn, og der er dermed ikke tale om en generel godkendelse til at være plejefamilie. Det er indehaveren af forældremyndigheden, der har pligt til at sikre sig, at plejefamilien har den fornødne plejetilladelse. Det indebærer, at indehaveren af forældremyndigheden har pligt til at underrette den kommune, hvor barnet er i pleje, hvis et plejeforhold varer udover en sammenhængende periode på tre måneder.

Det vil bero på et individuelt skøn hvor mange børn, der kan gives plejetilladelse til. Antallet af børn, herunder om der er tale om søskende, vil dog være af betydning ved vurderingen af, om opholdet vil være til gavn for barnet.

Længerevarende plejeforhold

507. Hvis det fra starten af plejeforholdet er klart, at barnet skal opholde sig i længere tid i plejefamilien, bør der foreligge plejetilladelse, inden barnet tager ophold i plejefamilien. Ved sådanne længerevarende ophold opstår der ofte et følelsesmæssigt bånd mellem barn og plejefamilie. Dette gælder særligt, hvis der er tale om mindre børn. Sådanne længerevarende ophold kan desuden resultere i, at der senere indgives ansøgning om adoption. Derfor er det af hensyn til barnet vigtigt, at der forinden påbegyndelsen af plejeforholdet er taget stilling til, om opholdet er til gavn for barnet.

Ved undersøgelsen og afgørelsen af, om der kan gives plejetilladelse til længerevarende ophold, bør der normalt lægges vægt på de samme forhold som ved ansøgning om adoption. På den måde undgås det, at et langvarigt plejeforhold må afbrydes, fordi det senere viser sig, at adoptionsmyndighederne ikke kan godkende plejeforældrene som adoptanter.

Den indledende undersøgelse vil normalt bestå i en indledende samtale med plejefamilien, hvor kommunen danner sig et indtryk af familien. Ved den indledende undersøgelse må familien give oplysninger om alder, ægteskabelige forhold, samlivets varighed, antal børn i hjemmet, økonomi, helbredsforhold m.v., som kommunen kan bruge i sin vurdering af, om der kan gives plejetilladelse i den konkrete sag. Således vil kommunen kunne tillægge det betydning i forbindelse med afgørelsen om plejetilladelse, om ansøgerne f.eks. er enlige eller personer med kortvarigt forudgående samliv, ligesom hensigtsmæssigheden af en betydelig aldersforskel mellem barnet og ansøgeren også kan overvejes. Det må dog understreges, at der altid skal foretages en konkret og individuel vurdering, og at der i den enkelte sag kan foreligge særlige forhold, f.eks. et nært slægtskab mellem barnet og ansøgerne eller anden forudgående tæt tilknytning.

Hvis det allerede efter denne indledende undersøgelse anses for udelukket at give den ønskede plejetilladelse, bør der ikke indhentes yderligere oplysninger.

Ved ansøgning om plejetilladelse i forbindelse med længerevarende ophold er det vigtigt, at undersøgelsen drejer sig om de forhold, der er afgørende for vurderingen af, om opholdet vil være til gavn for barnet. Det må derfor i samtaler med ansøgerne afklares, hvad der er baggrunden for ansøgningen, hvilke forventninger ansøgerne har til barnet og plejeforholdet samt til varigheden af plejeforholdet. Det er også vigtigt at danne sig et indtryk af plejefamilien, dens baggrund og indbyrdes relationer. Det må også indgå i vurderingen, hvilke erfaringer og forudsætninger familien har med hensyn til børneopdragelse, og om der er andre børn, hvad enten det er egne børn eller andre plejebørn og aldersfordelingen af eventuelle børn i hjemmet. Herudover vil oplysninger om bolig, skole- og fritidsmuligheder samt familiens kontakter til det omgivende samfund indgå i vurderingen.

Den kommune, der skal give plejetilladelsen, kan også indhente oplysninger om barnet og dets forældre i det omfang, det er nødvendigt for at tage stilling til, om opholdet vil være til gavn for barnet. Det kan f.eks. være, hvis barnet har en funktionsnedsættelse, eller hvis der tidligere har været behov for at iværksætte hjælpeforanstaltninger for barnet. Hvis der reelt er behov for en anbringelse uden for hjemmet eller for anden særlig støtte, skal kommunen foretage en nærmere undersøgelse efter servicelovens § 50 af forholdene, således at der kan udarbejdes en handleplan for indsatsen over for barnet eller den unge og på den baggrund iværksætte de fornødne foranstaltninger. Foranstaltningerne kan med forældremyndighedsindehaverens samtykke gennemføres under opholdet i den private familiepleje.

Forinden udstedelse af plejetilladelse indhentes oplysninger om indtægtsforhold med ansøgernes samtykke. Ligeledes med ansøgernes samtykke indhentes straffeattest fra Kriminalregisteret. De nærmere regler herom er fastsat af Justitsministeriet i bekendtgørelse herom. Heraf fremgår det, at straffeattest rekvireres af ansøgernes opholdskommune fra den politikreds, hvor ansøgerne bor. I begæringen skal det angives, at straffeattesterne skal benyttes i forbindelse med en ansøgning om tilladelse til at have børn i privat familiepleje.

Herudover bør ansøgerne i en helbredserklæring stå inde for, at de helbredsmæssigt er i stand til at påtage sig opgaven. Egentlige helbredsattester for ansøgerne og plejebarnet indhentes, når kommunen finder behov for det. Den kommune, der forlanger helbredsattest, afholder udgiften dertil.

Plejeforhold hos nære slægtninge

508. Hvis barnet opholder sig hos nære slægtninge eller andre nærtstående, som barnet i forvejen har et tæt forhold til, vil der normalt være en formodning om, at opholdet vil være til gavn for barnet, og det vil, medmindre de konkrete forhold taler imod, ikke være nødvendigt at foretage en dyberegående undersøgelse. Det gælder også, selvom opholdet forventes at vare i en længere periode. For udenlandske børn gælder reglerne i punkt 510.

Plejeforhold med henblik på adoption

509. Der skal foreligge plejetilladelse for børn, der modtages i privat pleje med henblik på adoption. For at undgå, at den stedlige kommune griber ind i adoptionsmyndighedernes behandling af adoptionssagen, bør der ikke udstedes plejetilladelse, før ansøgerne er godkendt som adoptanter til barnet, hvis adoptionen kræver en sådan godkendelse.

Godkendes ansøgerne som adoptanter til et bestemt barn, sender adoptionsmyndighederne sagen til ansøgernes opholdskommune, der herefter giver plejetilladelse med henblik på adoption. I disse tilfælde vil kommunen kunne give plejetilladelsen på grundlag af de undersøgelser, der er foretaget i forbindelse med godkendelsen som adoptanter, medmindre der foreligger særlige forhold, der kan give grundlag for indhentelse af supplerende oplysninger om ansøgerne. I forbindelse med en ansøgning om udstedelse af en plejetilladelse til brug for en adoption bør kommunen i hvert enkelt tilfælde overveje, om der er behov for at supplere tilladelsen med uddybende oplysninger af betydning for sagen. Det vil derefter være op til adoptionsmyndighederne at vurdere, om de supplerende oplysninger giver anledning til yderligere overvejelser.

Udenlandske børn

510. Ved ansøgning om plejetilladelse til et udenlandsk barn skal kommunen sikre sig, at ansøgerne har fået opholdstilladelse til det pågældende barn. Ved behandlingen af en ansøgning om plejetilladelse gælder der som hovedregel det samme som ved plejetilladelse i plejeforhold af længere varighed, jf. punkt 507.

Nordiske børn er fritaget for opholdstilladelse, jf. § 1 i udlændingeloven.

Et barn, der ikke er statsborger i Danmark, Finland, Island, Norge eller Sverige, må ikke bringes her til landet med henblik på adoption, før der foreligger opholdstilladelse og eventuelt indrejsevisum. Er barnet født her i landet, og var moderen på fødselstidspunktet ikke bosat her, må barnet ikke uden opholdstilladelse opholde sig her med henblik på adoption, jf. bekendtgørelse om adoption.

En udlænding, der ikke har ret til at opholde sig her i landet, skal udrejse af landet, jf. udlændingelovens § 30, stk. 1. Udrejser udlændingen ikke frivilligt, drager politiet omsorg for udrejsen, jf. udlændingelovens § 30, stk. 2. Hvis et barns opholdskommune bliver opmærksom på, at et barn, der er bragt her til landet med henblik på adoption, ikke har ret til at opholde sig her i landet, og hvis barnets opholdskommune i den forbindelse træffer afgørelse om, hvor barnet midlertidigt skal anbringes, må det så vidt muligt undgås, at valget af barnets midlertidige anbringelsessted foregriber den endelige afgørelse om ansøgernes godkendelse som adoptanter. Det vil sige, at hvis ansøgerne endnu ikke er godkendt som adoptanter, bør barnet normalt ikke anbringes hos ansøgerne. Barnet bør derfor almindeligvis anbringes et neutralt sted.

511. Opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 3, til mindreårige udlændinge med henblik på varigt ophold hos andre end forældremyndighedsindehaveren gives til adoption, hvor adoptionsansøgeren er godkendt som adoptant, og hvor barnet ligger inden for den godkendelse, som adoptanterne har modtaget. Derudover skal adoptionsansøgeren have givet sit samtykke til at modtage det konkrete barn, jf. udlændingebekendtgørelsen.

Opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 3, til mindreårige udlændinge med henblik på varigt ophold hos andre end forældremyndighedsindehaveren gives endvidere til ophold hos barnets nærmeste familie, når der foreligger en særlig begrundelse for, at barnet ikke kan bo hos forældrene eller andre nære slægtninge i hjemlandet, jf. udlændingebekendtgørelsen.

Opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 3, til mindreårige udlændinge med henblik på varigt ophold hos andre end forældremyndighedsindehaveren gives endelig til ophold hos andre, når ganske særlige omstændigheder foreligger, og når plejeforholdet anbefales af kommunen på grundlag af en tilsvarende undersøgelse som ved adoption af udenlandske børn, eller vedrørende børn over 14 år, når plejeforholdet på baggrund af andre oplysninger må anses for betryggende, jf. udlændingebekendtgørelsen. Opholdstilladelse efter udlændingebekendtgørelsen med henblik på adoption kan ikke gives, før der foreligger en udtalelse fra adoptionsmyndighederne om, at adoption vil kunne forventes gennemført, jf. udlændingebekendtgørelsen. Det er desuden en betingelse, at plejeforældrene afgiver erklæring om at ville påtage sig forsørgelsen af barnet, jf. udlændingebekendtgørelsen.

Et udenlandsk barn under 18 år, som har fast ophold hos forældremyndighedsindehaveren, er fritaget for bevis for opholdstilladelse under ophold her i landet, når barnet er meddelt opholdstilladelse efter udlændingelovens §§ 7, 8, 9, stk. 1, nr. 2, 9 b-9 e eller 9 m-9 n, eller når barnet er født her i landet, og forældremyndighedsindehaveren har lovligt ophold har i landet i medfør af en opholdstilladelse efter udlændingelovens §§ 7-9 e eller §§ 9 i- 9 n, jf. udlændingebekendtgørelsen § 14. Det samme gør sig gældende, hvis barnet er meddelt opholdstilladelse efter udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 3. Såfremt barnet har opholdstilladelse på et andet grundlag, skal barnet have bevis for denne tilladelse.

Flytning til ny kommune

512. Flytter plejeforældrene til en anden kommune, skal fraflytningskommunen underrette den nye kommune om plejeforholdet. Tilflytningskommunen tager selv stilling til, om forudsætningerne for plejetilladelsen fortsat er til stede.

Ophør af privat familiepleje

513. I de tilfælde, hvor forældrene selv har anbragt barnet eller den unge i privat familiepleje, er udgangspunktet, at forældrene også har adgang til at hjemtage barnet eller flytte barnet til en anden familiepleje.

Afslag på flytning eller hjemtagelse

Serviceloven

§ 78. ---

Stk. 2-3. ---

Stk. 4. Børn og unge-udvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune kan efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller

hjemtages fra en privat familiepleje, såfremt det må antages at skade barnet eller den unge. Forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune.

Stk. 5-7. ---

514. Efter servicelovens § 78, stk. 4, kan børn og unge-udvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune efter begæring fra plejeforældrene eller barnet eller den unge beslutte, at et barn eller en ung ikke må flyttes eller hjemtages fra en privat familiepleje, såfremt det må antages at skade barnet. Forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune. Formålet med høringen er en sikring af, at det samtidig overvejes, om der er behov for en opfølgning på sagen, herunder om der er behov for særlig støtte til familien efter servicelovens § 52.

Bestemmelsen tilgodeser hensynet til det barn eller den unge, som måske i en længere årrække har haft ophold hos plejeforældrene. Hvis flytningen eller hjemtagelsen må antages at skade barnet eller den unge, kan hjemtagelse eller flytning nægtes. Kriteriet »skade barnet eller den unge« kan siges at ligge imellem kriterierne for henholdsvis frivillige og tvangsmæssige foranstaltninger, jf. punkt 267 og 292 ff.

Reglen i servicelovens § 78, stk. 4, om muligheden for at nedlægge forbud mod flytning eller hjemtagelse er en beskyttelsesregel for barnet (eller den unge), der er i pleje og omfatter derfor børn og unge op til 18 år.

Anvendelsen af bestemmelsen er ikke betinget af, at opholdet har varet i et nærmere fastsat tidsrum, men det må formodes, at jo kortere opholdet har varet, jo mindre er risikoen for, at flytningen eller hjemtagelsen vil være til skade for barnet eller den unge.

515. En afgørelse om, at barnet eller den unge ikke må flyttes eller hjemtages, kan træffes efter begæring af plejeforældrene eller barnet eller den unge. Hvis kommunen modtager en begæring, skal sagen forelægges børn og unge-udvalget. Hermed får barnet eller den unge en egentlig adgang til selv at starte sagen. Der er i dette tilfælde ikke fastsat nogen aldersgrænse for den initiativret, der herved tillægges barnet eller den unge, hvilket betyder, at en begæring fra et mindre barn kan medføre, at sagen må forelægges børn og unge-udvalget til afgørelse.

Afgørelsen om, at barnet eller den unge ikke må hjemtages eller flyttes, træffes af børn og unge-udvalget. Der skal ikke fastsættes en genbehandlingsfrist, da der fortsat er tale om et privat familieplejeforhold. Da udvalget kun kan nægte flytning eller hjemtagelse, hvis flytningen eller hjemtagelsen kan antages at være til skade for barnet eller den unge, er der ikke tale om, at der gives barnet eller den unge en adgang til frit at bestemme, hvor barnet eller den unge vil bo.

Hvilken kommune træffer beslutning om flytning eller hjemtagelse

516. En beslutning efter servicelovens § 78, stk. 4, træffes af børn og unge-udvalget i forældremyndighedsindehaverens opholdskommune.

En afgørelse, om at barnet eller den unge ikke må flyttes eller hjemtages, kan give anledning til overvejelser om, hvorvidt der er behov for at iværksætte hjælpeforanstaltninger over for barnet eller den unge. For at sikre at dette indgår i overvejelserne og for at sikre en eventuel opfølgning af sagen, er beslutningen henlagt til forældremyndighedsindehaverens opholdskommune.

Reglen om genbehandling efter servicelovens § 62 finder ikke anvendelse ved en afgørelse efter servicelovens § 78, stk. 4.

517. Af hensyn til barnet eller den unge skal der forud for afgørelsen indhentes en udtalelse fra den stedlige kommune, dvs. plejeforældrenes opholdskommune, som vil være nærmest til at bedømme barnets eller den unges forhold og dets relation til plejefamilien. Der er således tale om en obligatorisk høring, der skal give en helhed i vurderingen af situationen. En fyldig dokumentation fra begge kommuner vil også være en forudsætning for ankemyndighedens bedømmelsesmuligheder.

Foreløbig afgørelse

Serviceloven

§ 78. ---

Stk. 2-4. ---

Stk. 5. En afgørelse efter stk. 4 kan træffes foreløbigt efter reglerne i § 75, når betingelserne herfor er opfyldt.

Stk. 6. Reglerne i stk. 1-5 gælder ikke i tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet eller den unge får døgnophold hos den anden af forældrene.

Stk. 7. Døgnplejehjem, der modtager børn og unge under 18 år, og som drives af private uden offentlige midler, må kun oprettes og drives med tilladelse af kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune. Kommunalbestyrelsen i den stedlige kommune fører tilsyn med forholdene i hjemmet.

518. Efter servicelovens § 78, stk. 5, kan en beslutning om forbud mod flytning eller hjemtagelse træffes foreløbigt efter reglerne i servicelovens § 75, når betingelserne herfor er opfyldt, jf. punkt 325 ff.

Biologiske forældre uden del i forældremyndigheden

519. Efter servicelovens § 78, stk. 6, gælder reglerne om privat familiepleje i stk. 1-5 ikke i de tilfælde, hvor kun den ene af forældrene har forældremyndigheden, men barnet eller den unge får døgnophold hos den anden af forældrene.

Eventuelle tvivlsspørgsmål forældrene imellem må således løses af forældrene selv eller om nødvendigt efter reglerne i forældreansvarsloven.

520. Det bemærkes dog, at kommunen i særlige tilfælde kan anbringe barnet eller den unge hos den forælder, der ikke har del i forældremyndigheden. Der vil i sådanne tilfælde ikke være tale om privat familiepleje, men en netværksanbringelse, se punkt 396.

Afsnit IV

Børn og unge, der har begået kriminalitet

Kapitel 21

Børn og unge, der har begået kriminalitet

521. I dette kapitel beskrives de regler, der vedrører børn og unge, der har begået kriminalitet, såsom indbrudstyveri og lignende, voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet. Det drejer sig bl.a. om ordningen med ungdomskontrakter, reglerne i serviceloven om afholdelse af netværkssamråd.

For at understøtte arbejdet med en hurtig indsats over for børn og unge, der begår kriminalitet gives ligeledes en beskrivelse af politiets og de sociale myndigheders opgaver i den forbindelse.

Udover beskrivelsen af den gældende retstilstand behandles nogle væsentlige punkter i forbindelse med en hurtig indsats som inspiration til mulig organisering og udførelse af indsatsen på lokalt plan. Formålet er alene at beskrive nogle handlemuligheder i indsatsen over for børn og unge, der begår kriminalitet.

Ungdomskontrakter

Generelt om ordningen med ungdomskontrakter

522. En ungdomskontrakt er en aftale, hvorved den unge med samtykke fra indehaveren af forældremyndigheden forpligter sig til at deltage i visse nærmere opregnede aktiviteter m.v. mod, at anklagemyndigheden afstår fra yderligere retsforfølgning.

523. Sigtet med ordningen er at udbygge samarbejdet mellem politiet og de sociale myndigheder, således at de sociale myndigheder inddrages umiddelbart efter en lovovertrædelses opklaring og i større omfang end hidtil. Ungdomskontrakten skal desuden ses som en reaktion, der både er umiddelbart mærkbar og giver en ramme og et perspektiv for den unge.

524. Ungdomskontrakt kan især tilbydes unge 15-17-årige, der ikke er kommet ind i et mere fast kriminalitetsmønster. Det er unge, som efter tidligere gældende retspraksis skulle have tiltalefrafald med vilkår om tilsyn af de sociale myndigheder m.v. eller eventuelt den første betingede dom.

Der vil typisk være tale om unge, der har begået indbrudstyveri eller andet tyveri, visse hærværksforhold eller brugstyveri af cykler eller knallerter.

525. Ved indgåelse af en ungdomskontrakt kan den unge opnå, at lovovertrædelsen anføres på straffeattesten i kortere tid (1 år, hvis det er første gang den unge modtager en afgørelse for overtrædelse af straffeloven eller lov om euforiserende stoffer), ligesom den unge normalt ikke vil blive pålagt vilkår om bøde.

Tiltalefrafald uden ungdomskontrakt, men med vilkår om andre hjælpeforanstaltninger efter serviceloven, anføres på straffeattesten i 2 år. Det samme gælder for tiltalefrafald uden særlige vilkår.

Hjemmelen til at afgøre sagen med tiltalefrafald med vilkår om ungdomskontrakt er retsplejelovens § 722, stk. 1, nr. 2 og 3, jf. § 723, stk. 1, og servicelovens § 52 om foranstaltninger.

Fremgangsmåden ved indgåelse af en ungdomskontrakt

Politiets visitation

526. Under efterforskningen af en sag vedrørende en ung lovovertræder vurderer politiet, om sagen egner sig til at blive afgjort med et tiltalefrafald med vilkår om ungdomskontrakt. Det er en forudsætning for at anvende ungdomskontrakt, at den unge er 15-17 år på gerningstidspunktet og at tilståelsen er underbygget.

Skønner politiet, at sagen egner sig til afgørelse ved indgåelse af en ungdomskontrakt, underretter politiet snarest muligt den unges opholdskommune.

Kommunens visitation

527. Hovedansvaret for udarbejdelse af ungdomskontrakter i kommunen bør hvile på få personer. Det vil bl.a. være hensigtsmæssigt, ikke mindst for at sikre en hurtig kontrakt, at der udpeges en person,

som står for koordination og sikrer, at alle relevante parter inddrages, og som kan modtage underretning fra politiet om begåede lovovertrædelser. Den nærmere tilrettelæggelse kan dog variere fra kommune til kommune, bl.a. under hensyn til kommunens størrelse. Det formelle ansvar for ungdomskontrakterne vil altid påhvile kommunen.

Hvis den unge ikke vil indgå en ungdomskontrakt, kan politiet søge sagen afgjort ved dom eventuelt med vilkår om foranstaltninger efter serviceloven. Hvis der ikke foreligger en tilståelse, må sagen ligeledes afgøres ved dom.

Tiltalefrafald uden ungdomskontrakt, men med vilkår om foranstaltninger efter servicelovens § 52, kan undtagelsesvis anvendes efter indstilling fra kommunen.

Kommunen bør derfor under alle omstændigheder – også i situationer, hvor der ikke er grundlag for en ungdomskontrakt – undersøge, om der bør iværksættes foranstaltninger efter serviceloven, og indstille til politiet, hvilke foranstaltninger kommunen kan foreslå som led i sagens afgørelse.

Det må forventes, at politiet, der har den første kontakt med den unge lovovertræder, orienterer denne om muligheden for eventuelt at afgøre sagen med en ungdomskontrakt. Det er imidlertid kommunen, der på baggrund af en nærmere undersøgelse af den unges sociale og personlige situation konkret vurderer, om der i den enkelte sag er grundlag for at anvende en ungdomskontrakt.

Derfor er det vigtigt, at kommunen ved det første møde med den unge og forældrene giver en grundig information om, hvad ordningen med ungdomskontrakter indebærer, og hvilke alternativer der er til ordningen.

Hvis kommunen skønner, at en ungdomskontrakt kan anvendes, udarbejdes der i fællesskab med den unge og dennes forældre et udkast til de sociale foranstaltninger i en ungdomskontrakt.

Udkastet skal forelægges politiet til godkendelse og med henblik på, at politiet kan fastsætte de vilkår om straffri vandel m.v., der skal indgå i ungdomskontrakten.

Kontrakten skal underskrives af den unge, indehaveren af forældremyndigheden, kommunen og politiet. Det bør tilstræbes, at underskrivelsen sker på et møde med deltagelse af de involverede parter, hvor indholdet af kontrakten og betydningen af dens overholdelse gennemgås.

Den underskrevne kontrakt fremsendes af politiet til den stedlige byret, som skal godkende vilkårene og kontrakten.

Straks efter rettens godkendelse underretter politiet kommunen, således at de initiativer, som er fastsat i kontrakten, kan iværksættes snarest muligt.

Ungdomskontraktens indhold

Sociale foranstaltninger

528. En ungdomskontrakts indhold vedrørende de sociale foranstaltninger skal udarbejdes således, at der (konkret) tages hensyn til den unges særlige forhold. I princippet kan der anvendes alle de former for foranstaltninger, der er nævnt i servicelovens § 52, herunder økonomisk støtte til udgifter der følger af foranstaltningerne.

Som udgangspunkt skal foranstaltningerne – som altid ved iværksættelse af hjælpeforanstaltninger efter serviceloven – bygge på den unges og forældrenes motivation til samarbejde.

Der bør specielt fokuseres på de områder, hvor der er behov for at få den unge til at arbejde med at ændre holdning og adfærd og hvor der er behov for at støtte den unge i udvikling af et positivt forløb. Indholdet i kontrakten vedrørende den sociale indsats, herunder de forhold som den unge forpligter sig til at overholde, bør derfor være fremadrettet og behøver ikke at relatere sig til den eller de kriminelle handlinger, som den unge har begået.

Kontrakten skal indeholde en plan, som detaljeret fastlægger de foranstaltninger, som inden for et bestemt tidsrum skal udgøre en samlet indsats over for den unge og udgøre en forpligtelse for den unge. Det kan indgå som en del af kontrakten, at familien skal følge en bestemt fremgangsmåde, eventuelt i tilslutning til nærmere angivne foranstaltninger.

F.eks. kan det fastsættes i kontrakten, at den unge skal søge en skole eller andet uddannelsessted, en ungdomsklub eller lignende, eller deltage i forskellige foreningsaktiviteter, f.eks. i sportsforeninger.

Endvidere kan kontrakten indeholde bestemmelser om, hvor den unge skal bo, f.eks. hos familie eller et sted der er anvist af de sociale myndigheder, eventuelt i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet.

Det kan også indgå i kontraktens plan for den samlede sociale indsats, at den unge får beskikket en fast voksen kontaktperson efter § 52, stk. 3, nr. 6, i et nærmere fastlagt omfang. I særlige tilfælde vil det efter en konkret vurdering kunne fastsættes i kontrakten, at den unge indgår i behandling mod alkohol- og narkotikamisbrug.

Kontrakten skal indeholde bestemmelser om de sociale myndigheders tilsyn med den unges overholdelse af de forpligtelser, der følger af de sociale foranstaltninger.

Vilkår fastsat af politiet

529. Udover kontraktens sociale vilkår som fastsættes af kommunen i samarbejde med den unge og dennes forældre, indeholder kontrakten vilkår, som fastsættes af politiet. En ungdomskontrakt gøres således altid betinget af straffri vandel, dvs. at den pågældende ikke begår strafbare forhold i prøvetiden. Prøvetiden fastsætter politiet i reglen til 1 år.

I en ungdomskontrakt vil der kunne indgå vilkår om betaling af erstatning og konfiskation. Der bør normalt ikke fastsættes vilkår om bødebetaling. Hvis ungdomskontrakten kun indeholder mindre forpligtelser over for den unge, f.eks. krav om at fastholde et påbegyndt skole- eller uddannelsesforløb, kan der dog være behov for at fastsætte vilkår om bøde. Virkningen af, at kontrakten ikke overholdes af den unge, herunder betydningen af ny kriminalitet i prøvetiden, skal anføres i kontrakten.

Varighed

530. En ungdomskontrakt bør normalt ikke løbe i mere end et år og ikke i kortere tid end 3 måneder. De sociale foranstaltninger kan imidlertid godt fortsætte udover kontraktperioden afhængig af den unges behov for social støtte, og eventuelt som en opfølgning af den sociale plan der er lagt for støtten til den unge.

Ungdomskontrakter ophører normalt ved det fyldte 18. år. En ungdomskontrakt med vilkår i form af en fast kontaktperson eller døgnophold i institution, plejefamilie eller andet egnet opholdssted vil dog kunne række ud over det fyldte 18. år. Der henvises til servicelovens § 76, stk. 2 og 3, hvorefter disse foranstaltningsformer kan opretholdes, indtil den unge fylder 23 år, hvis den unge er indforstået hermed.

Opfølgning

Kontraktens gennemførelse

531. Baggrunden for ordningen med ungdomskontrakter er bl.a. at skabe mulighed for at sætte hurtigt ind med umiddelbart mærkbare reaktioner over for unge lovovertrædere og samtidig at give en ramme og et perspektiv for de unge. Det er derfor vigtigt, at de initiativer, som er fastsat i kontrakten, iværksættes hurtigst muligt.

Kommunen har det overordnede ansvar for, at kontraktens sociale foranstaltninger bliver iværksat, og for tilsynet med at den unge overholder de forpligtelser, der følger af foranstaltningerne. Udførelsen af opgaverne kan overlades til medarbejdere i nærmiljøet, som har en løbende personlig kontakt med den unge, f.eks. klubmedarbejdere, pædagoger, lærere eller nære familiemedlemmer bortset fra forældre.

Efter § 9 a, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område har børn og unge samme opholdskommune som forældremyndighedens indehaver. Reglerne indebærer, at hvis den unge skifter opholdskommune, ophører fraflytningskommunens forpligtelser i henhold til kontrakten. I disse tilfælde forudsættes det, at fraflytningskommunen straks kontakter tilflytningskommunen med henblik på, at denne kan vurdere spørgsmålet om den fortsatte opfyldelse af kontrakten. Fraflytningskommunen skal samtidig underrette politiet om flytningen. Tilflytningskommunen giver politiet meddelelse om sin stillingtagen.

Er den unge anbragt uden for hjemmet, bliver den anbringende kommune den unges selvstændige opholdskommune eller handlekommune. Den anbringende kommune vil således fortsat være opholds- eller handlekommune for barnet eller den unge, selv om forældrene flytter til en anden kommune. Der henvises til Vejledning om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Vilkårsovertrædelse

532. Ungdomskontrakten træder formelt i kraft, når vilkårene er godkendt af retten.

Det er politiet, der påser overholdelsen af vilkåret om straffri vandel. Kommunen skal føre tilsyn med, at den unge overholder forpligtelserne i henhold til kontraktens bestemmelser om sociale foranstaltninger.

Konstaterer den eller de medarbejdere, som efter kommunens bestemmelse har ansvaret for tilsynet, at den unge bryder kontraktens bestemmelser vedrørende de sociale foranstaltninger, skal der foretages en vurdering af, om overtrædelsen er så væsentlig, at der bør ske underretning til politiet. Grov eller gentagen misligholdelse skal hurtigst muligt indberettes til politiet med angivelse af, hvilke foranstaltninger kommunen kan foreslå, f.eks. i form af ændring af vilkår, tidsmæssig forlængelse af kontrakten eller med oplysning om, at man ikke har mulighed for at tilbyde den unge yderligere foranstaltninger.

Hvem der foretager vurderingen af, om politiet skal underrettes, vil afhænge af, hvorledes den enkelte kommune har tilrettelagt samarbejdet med politiet, herunder om kommunen har udpeget en person som ansvarlig for koordinationen i forbindelse med arbejdet med ungdomskontrakter.

533. Foretages der underretning, afgør politiet, hvad der videre skal ske, herunder om sagen skal forelægges for retten.

Anklagemyndigheden kan forelægge sagen for retten enten med henblik på rettens godkendelse af en ændring af ungdomskontraktens vilkår eller løbetid, hvilket forudsætter, at der kan opnås samtykke hertil fra den unge, dennes forældre og kommunen – eller til godkendelse af et tiltalefrafald på vilkår eller med henblik på, at der rejses tiltale med påstand om idømmelse af sanktioner – typisk i forbindelse med en betinget dom.

Særligt om kriminalitetstruede børn og unge

Netværkssamråd

Serviceloven

§ 57 c. Kommunalbestyrelsen skal, senest 7 dage efter den har modtaget dokumentation fra politiet om, at en ung under 18 år er mistænkt for at have begået alvorlig kriminalitet, indkalde den unge, forældremyndighedsindehaveren, eventuelt relevante personer fra netværket og relevante fagpersoner til et netværkssamråd.

Stk. 2. På baggrund af drøftelser på netværkssamrådet med den unge, forældremyndighedsindehaveren, eventuelt relevante personer fra netværket og relevante fagpersoner skal kommunalbestyrelsen efter netværkssamrådet udarbejde en handleplan for, hvilke initiativer og handlepligter der kan modvirke yderligere kriminalitet.

Stk. 3. Modtager kommunalbestyrelsen inden for et år efter netværkssamrådets afholdelse, jf. stk. 1, dokumentation fra politiet om mistanke mod den unge under 18 år for gentagen, alvorlig kriminalitet, skal kommunalbestyrelsen uden fornyet indkaldelse til netværkssamråd vurdere, om der er behov for at revidere handleplanen.

534. Kommunen skal, senest 7 dage efter, at kommunen har modtaget dokumentation fra politiet om, at en ung under 18 år er mistænkt for at have begået alvorlig kriminalitet, indkalde den unge, den unges forældre, eventuelt relevante personer fra netværket og relevante fagpersoner, til et netværkssamråd.

Formålet med netværkssamrådet er at sikre, at der iværksættes en planlagt og kontrolleret indsats, med henblik på at forpligte den unge, forældrene og relevante fagpersoner på en indsats, der skal hjælpe den unge ud af kriminalitet. Hermed fastholdes forældrenes og de relevante fagpersoners ansvar for den unge, samtidig med at den unge stilles til ansvar for sine handlinger. Der er ikke tale om juridisk forpligtende aftaler, men om aftaler, hvor alle involverede parter gensidigt aftaler at støtte den unge.

Fristen på syv dage har til formål at signalere over for den unge og familien, at der reageres hurtigt på kriminaliteten. Mødet skal afholdes snarest herefter med henblik på at sikre, at der hurtigst muligt skabes grundlag for at iværksætte en indsats over for den unge.

Begrebet alvorlig kriminalitet omfatter eksempelvis vold, voldtægt, røveri, grovere former for hærværk og tyveri samt forsøg på sådanne forbrydelser. Unge, der er idømt ungdomssanktioner som følge af, at de har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, er allerede inde i et fast struktureret forløb, og de er på den baggrund ikke en del af den primære målgruppe for netværkssamråd.

Med »dokumentation fra politiet« henvises til politiets underretninger til kommunen om børn og unges kriminalitet via de såkaldte ungelister. Ungelisterne omfatter unge, som politiet er bekymret for af forskellige årsager. Det er i denne sammenhæng alene de unge, som politiet mistænker for at have begået alvorlig kriminalitet, der er omfattet. Dokumentationen fra politiet er et udgangspunkt for aktivt at inddrage den unge og forældrene i sagen ved at indkalde dem til et netværkssamråd, da underretningen i sig selv udgør et grundlag for bekymring for den unges udvikling og behov for særlig støtte.

Kommunen skal indkalde de relevante fagpersoner, som i kraft af deres stilling og deres kendskab til den unge vil kunne bidrage til at bakke op om og kvalificere indsatsen. Det vil bl.a. være afgørende, at der indkaldes en repræsentant fra den unges skole eller uddannelsessted, da den unges skolegang vil være et væsentligt element i den unges vej ud af kriminalitet. Herudover kan der indkaldes andre personer, hvis det vurderes formålstjeneligt.

Kommunen skal også vurdere, hvorvidt der eventuelt er andre i den unges netværk, der kan være relevante at invitere til netværkssamrådet, eksempelvis en slægtning eller nær ven af familien, som forventes at kunne påvirke den unge positivt. Vedkommende er dog ikke forpligtet til at møde op og modtager – ligesom de øvrige deltagere – ikke kompensation for sin deltagelse i mødet.

Samtykkekrav og udveksling af oplysninger

535. Selve afholdelsen af netværkssamrådet forudsætter ikke indhentelse af samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, og der kan ikke klages herover. I praksis er det dog centralt, at den unge og familien frivilligt deltager i netværkssamrådet, fordi de oplever det som en god idé. Et tæt samarbejde skal sikre, at netværkssamrådet fører til tiltag, som den unge og familien støtter op om og ser som hjælpsomme i forhold til at få den unge på rette spor. Der er således ikke direkte reaktionsmuligheder i det sociale system, hvis den unge og familien udebliver fra netværkssamrådet. I sådanne situationer vil kommunen i stedet skulle vurdere, om der er behov for yderligere foranstaltninger efter serviceloven

Der skal som udgangspunkt indhentes samtykke til at udveksle oplysninger om den unge og dennes familie. Udvekslingen af personoplysninger med relevante fagpersoner i forbindelse med netværkssamrådet kan dog i visse tilfælde ske efter servicelovens § 49 a. Endvidere kan udvekslingen af personoplysninger mellem politiet og de øvrige fagpersoner i netværkssamrådet ske efter retsplejelovens § 115.

Deltagelse af personer fra netværket forudsætter, at forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, samtykker hertil. Udvekslingen af personoplysninger med personer fra den unges netværk og fagpersoner i forbindelse med netværkssamrådet skal således ske i overensstemmelse med databeskyttelsesforordningen og databeskyttelseslovens regler. Videregivelse af f.eks. oplysninger om helbredsmæssige forhold, strafbare forhold og væsentlige sociale problemer kan ske på baggrund af et udtrykkeligt samtykke fra den, som oplysningerne angår. Det forudsættes med lovforslaget, at der indhentes et sådant udtrykkeligt samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, til eventuel videregivelse af de relevante oplysninger om den unge til personer fra den unges netværk eller fagpersoner. Det er kommunen, der har ansvaret for at indhente samtykket fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år.

Handleplan

536. På netværkssamrådet skal der ske en drøftelse af den unges behov for særlig støtte efter serviceloven. Endvidere skal kommunen på baggrund af drøftelserne udarbejde en handleplan for, hvilke initiativer og handlepligter der kan modvirke, at den unge fortsætter med at begå kriminalitet. Aftalen kan f.eks. omfatte en plan for, hvordan den unges skolegang eller ungdomsuddannelse kan sikres. Den kan også omfatte eventuelle målrettede sociale indsatser eller foranstaltninger, herunder f.eks. et kursus i vredeshåndtering eller en kontaktperson. Handleplanen har til hensigt at sikre, at der iværksættes en planlagt og kontrolleret indsats over for unge, der er mistænkt for at have begået kriminalitet.

Det bemærkes, at kommunen har ansvaret for at tilrettelægge, koordinere og tilpasse handleplanen med den indsats, som kommunen i øvrigt er forpligtet til over for den unge som led i den generelle forpligtelse til at yde særlig støtte til udsatte børn og unge. Netværkssamrådet skal således tilrettelægges på baggrund af det kendskab, kommunen allerede har til den unge. Dette kan være tilfældet, hvis der allerede foreligger en børnefaglig undersøgelse efter § 50, og hvis der allerede er iværksat foranstaltninger efter § 52 m.v. Hvis den unge tidligere har modtaget en foranstaltning efter § 52, skal handleplanen efter den foreslåede bestemmelse indgå i eller koordineres med den handleplan, som efter § 140 skal udarbejdes for foranstaltninger efter § 52. Hvis der under netværkssamrådet eller i den efterfølgende sagsbehandling træffes afgørelse om, at den unge skal modtage en ny foranstaltning efter § 52, kan handleplanen ligeledes

koordineres med eller indgå i handleplanen efter § 140. Det afhænger af en konkret vurdering af kriminalitetens omfang og karakter sammenholdt med de øvrige oplysninger om den unge og den unges situation, herunder oplysninger fra eksisterende børnefaglige undersøgelser, øvrige forebyggende indsatser, der allerede måtte være igangsat m.v., om der er grundlag for at træffe afgørelse om foranstaltninger over for den unge. Det kan f.eks. være en afgørelse om, at der skal udarbejdes en børnefaglig undersøgelse efter § 50, eller at en eksisterende undersøgelse skal opdateres. Der kan eksempelvis også træffes afgørelse om ungepålæg efter servicelovens § 57 b, såfremt betingelserne herfor vurderes at være opfyldt.

Ved gentagen kriminalitet inden for en kortere periode

537. Der skal kun afholdes netværkssamråd med barnet eller den unge én gang inden for en kortere periode, uanset om barnet eller den unge skulle begå gentagen, alvorlig kriminalitet. Dette skyldes, at formålet med netværkssamrådet blandt andet er at vise barnet eller den unge, at deres kriminelle handling tages alvorligtog afføder en reaktion. Denne pointe svækkes, hvis der afholdes adskillige netværkssamråd med barnet eller den unge inden for en kort periode, eksempelvis et år. Hvis den unge igen begår kriminalitet inden for en kortere periode, skal kommunen i stedet vurdere, om der er behov for at revidere den handleplan, der blev udarbejdet på baggrund af netværkssamrådet. Kommunen er herudover også forpligtet til at overveje, om andre foranstaltninger efter servicelovens kapitel 11 er relevante – eksempelvis en anbringelse uden for hjemmet for at flytte barnet eller den unge fra det kriminelle miljø, som det kan være blevet en del af.

Implementeringsstøtte

538. Socialstyrelsen har udviklet konkrete guides og hjælpeværktøjer, som kan understøtte arbejdet med netværkssamråd lokalt. Der kan findes mere information om dette på Socialstyrelsens hjemmeside (Socialstyrelsen.dk).

Handleplan efter servicelovens § 140 og ungdomskontrakt

539. Reglerne i lov om social service er et supplement til ordningen med ungdomskontrakter, se punkt 522 ff. om ungdomskontrakter.

Ungdomskontraktordningen omfatter ikke børn under 15 år, idet de ikke kan straffes. Ordningen omfatter heller ikke unge på 15 år og derover, der har begået voldskriminalitet og anden alvorlig kriminalitet. I de tilfælde, hvor den unge er omfattet af ordningen med ungdomskontrakter, vil kravet i servicelovens § 140 være opfyldt ved indgåelsen af ungdomskontrakt. Der skal derfor ikke udarbejdes en handleplan efter servicelovens § 140.

Koordinering af handleplaner efter § 140 med kriminalforsorgen

540. Kommunen har en pligt til at koordinere handleplaner efter servicelovens § 140, stk. 1, med kriminalforsorgen, jf. bekendtgørelse nr. 642 af 15. juni 2006 om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med kriminalforsorgen for visse persongrupper, som findes på www.retsinformation.dk

Formålet er at understøtte en langsigtet indsats og sikre kontinuitet i samarbejdet overfor bl.a. de 15-17-årige. Det drejer sig om følgende målgrupper:

– 15-17-årige, der har fået en ubetinget fængselsstraf som følge af voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, og som kommunen har pligt til at udarbejde en handleplan for efter servicelovens § 140, stk. 1.
– 15-17-årige, der udstår straf på bopælen under intensiv overvågning og kontrol, jf. kapitel 13 a i lov om fuldbyrdelse af straf, og som kommunerne har pligt til at udarbejde en handleplan for efter servicelovens § 140, stk. 1.

– 15-17-årige, der har fået en betinget dom med tilsyn af kriminalforsorgen og med vilkår om hjælpeforanstaltninger efter servicelovens § 52 som følge af voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet.

Det er kriminalforsorgen, der skal tage kontakt til kommunen, når en handleplan skal koordineres.

Kommunen har ansvaret for at følge op på henvendelsen og har ligeledes ansvaret for, at handleplanerne koordineres med kriminalforsorgen. Kommunen skal løbende sikre sig, at kommunens støtteforanstaltninger og indsatser i øvrigt koordineres med kriminalforsorgens tiltag og at eventuelle andre relevante samarbejdsparter inddrages i arbejdet.

Hvis den unge er placeret i varetægtssurrogat i forbindelse med anholdelsen, skal arbejdet med handleplanen efter § 140 og dermed undersøgelsen (jf. § 50 i serviceloven) af den unge påbegyndes, mens den unge er placeret på en sikret afdeling. Der henvises til bekendtgørelse og vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge, bekendtgørelse nr. 1438 af 6. december 2017 og vejledning nr. 10370 af 21. december 2016.

Samarbejdet mellem kriminalforsorgen og kommunerne, når en ung har fået en dom

541. Unge under 18 år, der er idømt en ubetinget fængselsstraf, anbringes efter straffuldbyrdelseslovens § 78, stk. 2, i en social institution m.v., med mindre afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod anbringelse uden for fængsel og arresthus. Det er Direktoratet for Kriminalforsorgen, der træffer beslutning om, den unge skal anbringes i en social institution eller i en af kriminalforsorgens institutioner.

Direktoratet for Kriminalforsorgen modtager fra politiet underretning om personer i alderen 15-17 år, der skal afsone en ubetinget fængselsstraf. Herefter sender direktoratet hurtigst muligt – typisk i løbet af 1-2 dage – en høring til den af kriminalforsorgen lokale afdelinger, hvor den unge hører til. I høringen anmodes om afdelingens forslag til en plan for straffens udståelse.

Når afdelingen har modtaget høringsskrivelsen og sagens akter, etablerer afdelingen, hvis placering på en institution uden for kriminalforsorgens regi er relevant, kontakt til den unges opholdskommune med henblik på hurtigst muligt at finde et egnet afsoningssted til den unge og herunder afklare spørgsmålet om betalingstilsagn fra kommunen.

Når kriminalforsorgen har truffet beslutning om, at den unge skal afsone dommen på et socialt anbringelsessted og har kontaktet kommunen, er det kommunens ansvar at finde et egnet anbringelsessted til den unge hurtigst muligt. Det er kommunen, som afholder udgifterne i forbindelse med den unges anbringelse under afsoning af dommen på et socialt anbringelsessted.

Serviceloven

§ 57 d. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med løsladelse give unge under 18 år, der har afsonet frihedsstraf, været varetægtsfængslet eller anbragt i varetægtssurrogat et tilbud om udslusning. Tilbuddet om udslusning skal så vidt muligt etableres inden løsladelsen og have en varighed på mindst 6 måneder efter løsladelsen. Tilbuddet skal som minimum have et omfang svarende til en kontaktperson efter§ 52, stk. 3, nr. 6.

Stk. 2. Kommunalbestyrelsen skal sikre, at alle børn og unge på sikrede institutioner tilbydes screening med henblik på at afdække psykiatriske problemer. Screeningen forudsætter samtykke fra forældremyndighedsindehaver og unge, der er fyldt 15 år.

Stk. 3. Børne- og socialministeren fastsætter nærmere regler om screeningens omfang, herunder hvem der kan udføre den, og hvornår den skal udføres.

Kriminalitetstruede børn og unge

542. Unge under 18 år, der har afsonet en frihedsstraf, været varetægtsfængslet eller anbragt i varetægtssurrogat, skal have et tilbud om udslusning i form af en kontaktperson, en mentor, et gruppeforløb eller andet, der kan lette den unges overgang til et selvstændigt voksenliv. Udslusningsordningen kan bl.a. støtte og hjælpe den unge med – hvor det er relevant – at finde bolig, skabe sig en struktureret hverdag, finde uddannelse eller arbejde, administrere sin økonomi, styrke sit netværk og finde fritidstilbud.

Målgruppen er unge, der løslades efter ophold i åbent eller lukket anbringelsessted i socialt regi efter afsoning af dom, arresthus eller fængsel i forbindelse med varetægtsfængsling, eller anbringelse i varetægtssurrogat.

For unge i varetægt skal der udarbejdes en § 50 undersøgelse og en handleplan efter § 140 i serviceloven. Det er imidlertid ikke en forudsætning for tilbuddet om udslusning, at kommunen har udarbejdet en § 50 undersøgelse eller en handleplan efter § 140, stk. 1.

Allerede mens de unge opholder sig på sikrede afdelinger, er det vigtigt at sætte fokus på uddannelse. Unge på sikrede afdelinger er omfattet af undervisningspligten efter folkeskoleloven, herunder også reglerne om specialundervisning og skal have tilbudt skolegang, som er tilpasset deres behov, mens de opholder sig på sikrede afdelinger.

Tilbuddet om udslusning efter § 57 d, stk. 1, skal så vidt muligt etableres inden løsladelsen, for at sikre, at de nødvendige sagsbehandlingsskridt og praktiske forhold er på plads så hurtigt som muligt, så den unge ikke står uden relevant støtte på tidspunktet for løsladelsen. I nogle tilfælde vil det være vanskeligt at nå at etablere udslusningen inden løsladelsen, f.eks. i forbindelse med kortvarige varetægtsfængslinger hhv. anbringelser i varetægtssurrogat. Det må dog forventes, at det altid vil være muligt at etablere udslusningen før løsladelsen, når der er tale om løsladelse fra afsoning eller længerevarende varetægtsfængslinger.

For unge der løslades, bør tilbuddet om udslusning indgå som led i de handleplaner, kommunerne har pligt til at udarbejde efter § 140 for unge i varetægt samt i de handleplaner, som kommunerne skal koordinere med kriminalforsorgen jf. bekendtgørelse nr. 642 af 15. juni 2006 om kommunernes pligt til at koordinere handleplaner med kriminalforsorgen for visse persongrupper.

543. Tilbuddet om udslusning skal have en varighed på mindst 6 måneder efter løsladelsen og minimum have et omfang svarende til en kontaktpersonordning efter § 52, stk. 3, nr. 6, i serviceloven. Hermed sikres tilstrækkelig tid til at gennemføre en hensigtsmæssig udslusning, herunder i forhold til at få den unge i uddannelse eller beskæftigelse.

Forpligtelsen til at tilbyde udslusning erstatter ikke kommunens forpligtelse efter de almindelige, gældende regler til at iværksætte støtte efter § 52, hvis § 50 undersøgelsen og handleplanen efter § 140 i serviceloven viser, at den unge har behov for særlig støtte ud over tilbuddet i forbindelse med udslusningen.

I nogle tilfælde vil det f.eks. være relevant at formidle et praktiktilbud efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 8, for at styrke den unges tilknytning til arbejdsmarkedet, mens det i andre tilfælde vil være relevant at iværksætte behandling af den unges problemer efter § 52, stk. 3, nr. 3, med henblik på at sikre en

vedvarende forandring i den unges adfærd og handlemønstre. Det kan f.eks. være i form af psykologhjælp eller misbrugsbehandling.

Hvis et barn eller en ung, der løslades, har behov for mere omfattende støtte efter servicelovens regler og/eller støtte af en anden karakter, skal denne iværksættes. Kommunen skal herunder være opmærksom på, om barnet eller den unge har en fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, der indebærer, at den pågældende har krav på handicapkompenserende ydelser m.v.

Ulønnet netværksstøtte til børn og unge, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet

544. Børn og unge, der har begået voldskriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, har ofte et stort behov for at få et andet perspektiv i deres liv.

De unge har ikke brug for flere professionelle, når de f.eks. skal hjælpes i gang med uddannelse eller beskæftigelse. Derimod kan voksne fra barnets eller den unges netværk, som frivillige og ulønnede, have en særlig tilgang til problemerne alene ud fra et ægte medmenneskeligt engagement. De kan derfor bruges som et supplement til en kontaktperson efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 6, der, i modsætning til de frivillige, modtager vederlag, og dermed kan opfattes som en professionel.

Den frivillige skal kunne rumme den unge og medvirke til at skabe en frugtbar dialog, der skal kunne støtte den unges udvikling.

Erfaringerne fra projekter, der sigter på, at udsatte unge kan blive integreret på arbejdsmarkedet, viser, at medarbejderen på arbejdspladsen i almindelighed ikke ser det som en opgave, som han eller hun skal betales penge for. Det handler mere om engagement og medmenneskelighed og om at kunne lide at blive udfordret.

Kommunen opfordres derfor til at afdække disse unges netværk for at finde en voksenperson, der har opnået, eller som formodes at kunne opnå en god relation til den unge, og som kan anses for egnet til at støtte den unge.

Ungdomssanktionen

545. Straffelovens § 74 a giver mulighed for, at retten kan bestemme, at en ung, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 18 år, og som har begået grovere personfarlig kriminalitet eller anden alvorlig kriminalitet, skal undergive sig en ungdomssanktion. Ungdomssanktionen er en dom til en struktureret, kontrolleret socialpædagogisk behandling af to års varighed. En ungdomssanktion kan idømmes i sager, hvor domstolene ellers ville idømme en ubetinget fængselsstraf i intervallet fra 30 dage op til et år, og hvor det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Retten kan give den dømte pålæg svarende til de vilkår, der kan fastsættes efter straffelovens § 57 om betingede domme.

En ungdomssanktion kan kort beskrives som en dom til længerevarende socialpædagogisk behandling, hvori der indgår et element af fastholdelse. Ungdomssanktionen kan sammenlignes med dom med fastsættelse af særvilkår med behandlingsmæssigt sigte. Dette formuleres i reglen som en bemyndigelse til tilsynsmyndigheden, (typisk kommunen for de 15–17-årige) til på baggrund af særvilkårene at træffe beslutning om, hvordan særvilkårene skal opfyldes efter reglerne i den sociale lovgivning. I almindelighed formuleres særvilkår i generelle vendinger, således at der overlades tilsynsmyndigheden vide beføjelser med henblik på at kunne tilpasse vilkårene efter den dømtes aktuelle behov.

Ungdomssanktionen giver dermed mulighed for at fastholde den unge i et behandlingsforløb, der på længere sigt kan få den unge på rette kurs især ved at styrke den unges muligheder for at opnå uddannelse og beskæftigelse. En ungdomssanktion idømmes af retten bl.a. på baggrund af en indstilling fra de sociale

myndigheder. I de følgende punkter vil der være specielt fokus på de sociale myndigheders opgaver og roller i forbindelse med ungdomssanktionen. For yderligere oplysninger om ungdomssanktionen henvises til Socialstyrelsen, som rådgiver kommuner og koordinatorer om spørgsmål i forbindelse ungdomssanktionen, og som bl.a. har udgivet »Håndbog om ungdomssanktionen« i februar 2008 (kan downloades på: www.socialstyrelsen.dk/ungdomssanktionen).

Hvem kan idømmes en ungdomssanktion

546. Målgruppen for ungdomssanktionen er unge mellem 15 og 17 år, der har begået alvorlig kriminalitet, og som samtidig har et massivt socialpædagogisk behandlingsbehov.

Der er fire kriterier for afgrænsning af den personkreds, som ungdomssanktionen skal kunne anvendes overfor:
– Et objektivt alderskriterium.
– Et kriterium, der knytter sig til gerningsmandens personlige profil (»social profil«).
– Et kriterium, der angår kriminalitetens art (kriminalitetskravet).
– Et kriterium, der knytter sig til den straf, den unge lovovertræder ellers ville blive idømt (strafkravet).

Alderskriteriet

547. Det er alderen på gerningstidspunktet, der er afgørende for, om der kan idømmes en ungdomssanktion. Afviklingen af ungdomssanktionen kan strække sig ud over det fyldte 18. år, uanset at den unge ikke giver samtykke. Almindeligvis vil det ikke komme på tale at idømme en ungdomssanktion, hvis den tiltalte på domstidspunktet er fyldt eller forholdsvis kort tid efter fylder 18 år. Dette kan dog finde sted, hvis det bliver anset for formålstjenligt på grund af tiltaltes personlige forhold, herunder den tiltaltes mangel på modenhed.

Social profil

548. For så vidt angår den sociale profil er målgruppen for ungdomssanktionen kendetegnet ved, at der er tale om unge med markante tilpasningsproblemer. Det vil sige unge med en mangelfuld udviklet evne til at skabe normale sociale relationer, besvær med at orientere sig i normale sociale sammenhænge og ofte præget af et højt angstniveau med deraf følgende uhensigtsmæssige og grænseoverskridende reaktionsformer, herunder kriminelle handlinger af særlig voldsom eller voldelig karakter. Deres adfærd er i mange tilfælde karakteriseret ved, at de ved truende eller lignende aggressiv adfærd optræder på en måde, der skaber frygt og utryghed i de områder, hvor de færdes.

Anvendelsen af ungdomssanktionen forudsætter, at foranstaltningen må anses for formålstjenlig i forhold til at imødekomme den unges særlige behov for behandling, og for at undgå at den unge begår ny kriminalitet. Det er derfor en forudsætning for anvendelsen af ungdomssanktionen, at den unge efter en individuel vurdering ikke findes uegnet til behandling. Det er forudsat, at der kun helt undtagelsesvist bliver tale om at erklære en ung, der opfylder den sociale profil, for uegnet til behandling. Unge kan findes uegnet, hvis de f.eks. har psykiske lidelser, som medfører, at de ikke kan nås med socialpædagogisk behandling, eller hvis det vurderes, at den unge ikke kan drage nytte af en socialpædagogisk behandling. Unge, som undtagelsesvist findes uegnet til behandling inden for det sociale system, må i sidstnævnte tilfælde idømmes en straf efter straffelovens andre bestemmelser.

Kommunen skal i forhold til reglerne i servicelovens § 50 udarbejde en undersøgelse af den unges forhold, der blandt andet dækker sundhedsforhold. I den forbindelse vil det være relevant at overveje, om der skal nærmere undersøgelser til, for at konstatere om den unge f.eks. har psykiske problemer, har et misbrug, har lav IQ eller er mentalt retarderet.

Det er ikke en betingelse for idømmelse af ungdomssanktionen, at den pågældende giver samtykke til foranstaltningen. Der henvises i øvrigt til overvejelserne om samtykke og egnethed i »Rapport om ungdomskriminalitet« s. 125-130, Ekspertgruppen om ungdomskriminalitet, 2001, Justitsministeriet.

Kriminalitetens art

549. For så vidt angår kriminalitetens art skal ungdomssanktionen anvendes ved grovere personfarlig kriminalitet f.eks. vold, røveri og voldtægt. Ungdomssanktionen kan endvidere anvendes i tilfælde af anden alvorlig kriminalitet, herunder mere omfattende berigelseskriminalitet, brugstyverier eller hærværk.

Straffekravet

550. Ungdomssanktionen bør anvendes i sager, hvor domstolene ellers ville idømme en ubetinget fængselsstraf i intervallet fra 30 dage op til ca. et år. Det er dog ikke udelukket at anvende sanktionen over for unge, der står til en lidt længere ubetinget fængselsstraf, f.eks. 1 år og 6 måneder, hvis ungdomssanktionen anses som mere formålstjenlig end fængselsstraf.

Afvejning af kriterierne

551. Det er retten, som på baggrund af bl.a. kommunens indstilling og kriminalitetens alvor afvejer kriterierne og vurderer, om den unge skal dømmes til en ungdomssanktion, samt fastsætter rammer for dommen.

Elementerne i en ungdomssanktion

552. En ungdomssanktion har en samlet varighed på to år. En ungdomssanktion består typisk af tre faser. Der er tale om følgende tre faser:
1) Et indledende ophold i en sikret afdeling.
2) Et ophold i en døgninstitution eller et egnet opholdssted.
3) En periode i ambulant regi med tilsyn af de sociale myndigheder.

Den dømte kan ved dommen f.eks. pålægges at overholde kommunens nærmere bestemmelser om den socialpædagogiske behandling og efterkomme de sociale myndigheders pålæg om opholdssted, herunder overførsel, tilbageførsel eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitution eller godkendt opholdssted ud over det i dommen fastsatte, men inden for de generelle længstetider.

1. fase – sikret afdeling

553. Ungdomssanktionen indledes med et institutionsophold, der som udgangspunkt foregår i en sikret afdeling. Formålet med dette ophold er dels at få standset den unges kriminelle handlinger ved at fjerne den unge fra lokalmiljøet og dels at tilvejebringe grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling. Det er vigtigt, at der fra både institutionens eller opholdsstedets og kommunens side er fokus på udviklingen af den unges sociale og faglige kompetencer.

Der skal allerede fra 1. fase arbejdes på, at den unge er eller kan gå i gang med en uddannelse, eller er i en eller anden form for beskæftigelse senest ved afslutningen af ungdomssanktionen. Det betyder, at uddannelse og beskæftigelse allerede fra starten af ungdomssanktionen skal være et konkret mål, og at tiden i ungdomssanktionen skal bruges til at arbejde hen mod dette mål.

Varigheden af 1. fase vil almindeligvis være to måneder, svarende til den normale varighed af en socialpædagogisk observation. Den unge skal ikke opholde sig længere tid i sikrede institutioner, end behovet for udredning, visitation til 2. fase og justering af handleplanen tilsiger. Har den pågældende ikke behov for at være i en sikret afdeling, er der ikke noget til hinder for, at de sociale myndigheder indstiller,

at ungdomssanktionen indledes på en almindelig døgninstitution eller opholdssted. Der kan i dommen fastsættes kortere eller længere varighed, eller der kan fastsættes en maksimal varighed, f.eks. »indtil fire måneder«. Det samlede ophold på en sikret afdeling må dog ikke overstige 12 måneder.

Det anbefales, at fase 1 primært bruges til udredning af den unge, udarbejdelse af handleplaner og til, i samarbejde med den unge og forældrene, at finde et egnet anbringelsessted til 2. fase. At fase 1 primært bruges til udredning, udelukker ikke, at der også gives tilbud om socialpædagogisk behandling og undervisning efter reglerne i folkeskoleloven, herunder specialundervisning. Også omsorgen i forhold til den unge er vigtig i fase 1.

2. fase – åben institution eller opholdssted

554. Efter det indledende institutionsophold skal kommunen anbringe den unge under lempeligere former, f.eks. på en (ikke sikret) døgninstitution, delvis lukket døgninstitution, en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution, eller et andet egnet opholdssted.

Det anbefales, at anbringelsesstedet så vidt muligt findes allerede i forbindelse med udredningen og indstillingen til ungdomssanktionen.

Varigheden af dette ophold bør almindeligvis være op til 12 måneder, således at det samlede institutionsophold bliver på højst 14 måneder. Den samlede maksimale tid for ophold på institution eller opholdssted, inkl. opholdet på sikret afdeling, må ikke overskride et år og seks måneder.

Det anbefales, at kommunen, i god tid inden den unge overgår til fase 2, finder en egnet institution eller opholdssted, og at den unge orienteres om dette, så snart institutionen er fundet. For at skabe kontinuitet i forløbet, kan man lade den unge besøge institutionen inden overførslen fra fase 1 til fase 2.

Det anbefales endvidere, at kommunen forsøger at skabe en sammenhæng i forløbet ved at anvende sikrede og åbne pladser i samme organisatoriske regi, samtidig med at andre relevante hensyn, som f.eks. afstand til uddannelsesmiljø, afstand til bopælskommune i sanktionens sidste fase m.v. så vidt muligt bør iagttages.

3. fase – ambulant regi

555. En tredje periode foregår i ambulant regi med tilsyn af de sociale myndigheder.

I 3. fase skal der følges op på den socialpædagogiske indsats og udslusning, der er foretaget i fase 2. I 3. fase skal den unge være i gang med en uddannelse eller i beskæftigelse. Fase 3 kan følges op med efterværn, hvis der er behov for det.

Koordinator

Serviceloven

§ 54 a. Kommunalbestyrelsen skal tilknytte en koordinator til unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a. Koordinatoren skal være tilknyttet gennem hele forløbet og være den unges rådgiver, sikre sammenhængen i faserne og afholde møder med den unge, forældrene og andre relevante parter med henblik på at fastholde de målsætninger, der er fastlagt i handleplanen, jf. § 140.

556. Alle unge skal have tilknyttet en koordinator gennem hele forløbet. Koordinatoren skal være udpeget, når kommunen indstiller til en ungdomssanktion. Koordinatoren skal både fungere som kontaktperson, koordinere indsatsen i de 3 faser og sikre, at de unge, forældrene og andre relevante parter inddrages

i udformningen af og ansvarliggøres i forhold til de målsætninger, der opstilles i handleplanen eller en helhedsorienteret plan. For nærmere beskrivelse af reglerne om handleplaner og helhedsorienterede planer henvises til kapitel 10.

Inddragelsen af de unge, forældrene, sagsbehandler og andre relevante parter sker gennem afholdelse af gennemsnitligt 5 netværksmøder i løbet af de 2 år. Afholdelse af netværksmøder er specielt relevant i starten af sanktionen og i forbindelse med overgangen mellem faserne, hvor repræsentanter fra anbringelsesstederne får mulighed for at samle op på, hvor langt man er nået i forhold til målsætningerne for indsatsen og videregiver relevante oplysninger fra den ene fase til den næste fase. Netværksmøderne kan bruges til at følge op på og give input i forhold til konkretiseringen af planen.

I fase 1 og 2, hvor den unge opholder sig på anbringelsesstedet, vil den unge blive støttet af personalet. Behovet for, at koordinatoren fungerer som kontaktperson, er derfor størst i fase 3, hvor den unge ikke længere er anbragt.

Koordinatoren kan være en ansat fra et af anbringelsesstederne i fase 1 og 2, én den unge kender i forvejen f.eks. fra skole eller fritidsaktiviteter eller én, som kommunen udpeger.

For at sikre at koordinatorerne er klar over deres rolle og har forudsætninger for at afholde netværksmøder, deltager de som led i ansættelsen i et kortere kursus arrangeret af Socialstyrelsen.

Der er udarbejdet en håndbog om ungdomssanktionen til brug for koordinatorerne og sagsbehandlerne. Socialstyrelsen bistår tillige med rådgivning og vejledning om arbejdet i forbindelse med ungdomssanktionen. Håndbogen kan downloades på Socialstyrelsens hjemmeside: www.socialstyrelsen.dk

Selvom den unge får tilknyttet en koordinator, som skal fastholde sammenhængen i de 3 faser, er det fortsat kommunen, som i sidste ende har ansvaret for at sikre sammenhængen mellem de 3 faser samt for at træffe afgørelser i henhold til afviklingen af ungdomssanktionen og evt. yde supplerende støtte via serviceloven. Der skal derfor være tæt kontakt og samarbejde mellem den unges sagsbehandler og koordinator.

Sikring af sammenhængen mellem de tre faser

557. Handleplanen eller den helhedsorienterede plan er bl.a. et redskab, som kan være med til at sikre sammenhængen mellem faserne ved at opstille målsætninger på kort og på lang sigt i forhold til de enkelte faser og i forhold til hele forløbet og ved at justere løbende i forhold til opstillede mål eller opståede problemer i forhold til supplerende udredninger.

En handleplan efter servicelovens § 140 eller en helhedsorienteret plan efter § 140 a skal angive formålet med indsatsen, og hvilken indsats der er nødvendig for at opnå formålet. Planen skal bygge på de undersøgelser, der er gennemført i forbindelse med § 50-undersøgelsen, og opstille mål med hensyn til den unge, samt hvilken indsats, både fra den unge og anbringelsesstedet, der skal til for at nå disse mål. For unge i ungdomssanktionen er det specielt vigtigt, at det af handleplanen eller den helhedsorienterede plan fremgår, hvordan det i løbet af det 2-årige forløb sikres, at de unge senest ved afslutningen af forløbet, men helst før, er i gang med en uddannelse eller beskæftigelse.

Kommunen skal løbende følge op på handleplanen eller den helhedsorienterede plan og skal tilpasse den undervejs i forløbet. Det løbende arbejde med planen er afgørende for et vellykket forløb. Den unge bør opleve medejerskab til handleplanen eller den helhedsorienterede plan. Det er derfor vigtigt, at kommunen i så høj grad som muligt inddrager både koordinator, den unge selv, forældrene samt institutionen eller opholdsstedet fra starten af forløbet og løbende. Dette vil styrke både den unges og personalets bevidsthed om forløbet af og målet med sanktionen.

Handleplanen eller den helhedsorienterede plan angiver de overordnede mål med de 3 faser samt den overordnede målsætning for hele forløbet over de 2 år. For fase 1 og 2 er det normalt anbringelsesstederne, som i samarbejde med kommunen, koordinator, den unge og forældrene konkretiserer, hvordan målene skal nås via den indsats og de aktiviteter, anbringelsesstedet har ansvaret for og de øvrige tilbud, som den unge skal benytte i lokalområdet. For fase 3 er det kommunen, som har ansvaret for og skal konkretisere, hvad indholdet skal være og koordinatoren, som har ansvaret for at følge op på målsætningerne i handleplanen eller den helhedsorienterede plan og støtte den unge i forløbet.

Når der sker en konkretisering af, hvad der skal ske i fase 2, er det væsentligt, at der tages udgangspunkt i planen, dvs. at anbringelsesstedet kender relevante dele af handleplanen eller den helhedsorienterede plan, og at der samarbejdes med kommunen, anbringelsesstedet, koordinatoren, den unge og forældrene om planlægningen af, hvilke målsætninger der skal arbejdes med i fase 2. Der kan her skelnes mellem de langsigtede mål, som fremgår af handleplanen eller den helhedsorienterede plan, og de mere konkrete og kortsigtede mål i behandlingsplanen, som anbringelsesstedet er med til at opstille og arbejde hen mod.

Opfølgning på handleplanen eller den helhedsorienterede plan

§ 70. ---

Stk. 2. ---

Stk. 3. For unge, der er idømt en sanktion efter straffelovens § 74 a, skal vurdering og revision af handleplan eller en helhedsorienteret plan og indsats særlig vedrøre, hvordan det sikres, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. Det skal senest i forbindelse med den første vurdering konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen.

Stk. 4. ---

558. Kommunen skal ifølge § 70, stk. 1, i serviceloven senest 3 måneder efter, at der er iværksat en foranstaltning, vurdere om indsatsen skal ændres, og om handleplanen, jf. § 140, eller den helhedsorienterede plan, jf. § 140 a i serviceloven, skal revideres. Kommunen skal herefter med højst 6 måneders mellemrum foretage en sådan vurdering, jf. § 70, stk. 1, i serviceloven, se Ankestyrelsens principafgørelse C-44-04.

Også for unge idømt en ungdomssanktion skal indsatsen og handleplanen vurderes efter senest 3 måneder, og derefter skal behovet for revision af planen ske på baggrund af det løbende tilsyn med barnet eller den unge. I forbindelse med vurderingen skal der for unge idømt en ungdomssanktion særligt tages stilling til målene om uddannelse og beskæftigelse.

Det indebærer, at det senest i forbindelse med den vurdering, der foretages inden for de første 3 måneder, skal konkretiseres, hvordan de overordnede mål om uddannelse og beskæftigelse nås i løbet af sanktionen. Kommunen skal således sikre, at planen indeholder konkrete mål for, hvordan der skal arbejdes hen imod, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse, og der kan derfor være behov for at inddrage arbejdet med den unges uddannelsesplan. Der skal konkret beskrives, hvilke aktiviteter og tiltag der skal gennemføres for at sikre, at den unge kommer i uddannelse eller beskæftigelse. I nogle tilfælde vil handleplanen eller den helhedsorienterede plan allerede fra starten kunne indeholde en sådan konkretisering af indsatsen. Men i de tilfælde, hvor det fra starten kun er muligt at beskrive mere overordnede mål, skal konkretiseringen således ske senest inden for 3 måneder.

Vurdering af indsatsen og handleplanen eller den helhedsorienterede plan kan med fordel knyttes sammen med afholdelse af netværksmøder, idet netværksmøderne kan bruges til at følge op på, om de opstillede

målsætninger er nået, og om der i den forbindelse er behov for at justere eller ændre målsætningerne. Ved at bruge netværksmøderne til at vurdere indsatsen og planen, vil man samtidig kunne trække på den viden og de observationer, som anbringelsesstedet har gjort sig i den daglige kontakt med den unge.

Serviceloven

§ 68. ---

Stk. 2-10. ---

Stk. 11. Forud for hjemgivelse skal kommunalbestyrelsen revidere handleplanen, jf. § 140, eller relevante dele af en helhedsorienteret plan, jf. § 140 a, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen. I forbindelse med en sanktion efter straffelovens § 74 a skal revisionen særlig vedrøre, hvordan målene om uddannelse eller beskæftigelse nås.

Stk. 12-14. ---

559. Forud for hjemgivelse skal kommunen revidere handleplanen, jf. § 140 i serviceloven, og angive den videre indsats i forbindelse med hjemgivelsen.

Afslutningen af fase 2 i ungdomssanktionen og overgangen til fase 3 er også en hjemgivelse i henhold til § 68, stk. 11, i serviceloven. Når der er tale om en ung i ungdomssanktionen, skal revisionen af handleplanen eller den helhedsorienterede plan i forbindelse med hjemgivelsen særligt rette sig mod, hvordan målene om uddannelse og beskæftigelse nås i fase 3.

Der skal være en konkret plan for, hvilken uddannelse eller beskæftigelse den unge skal i gang med i fase 3. Når den unge afslutter opholdet i fase 2 af ungdomssanktionen, skal kommunen sørge for, at den unge har en uddannelsesplads eller er i beskæftigelse. Der kan i den forbindelse være behov for tæt koordinering med den unges uddannelsesplan.

Revision af handleplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan kan med fordel knyttes sammen med et af de netværksmøder, der skal afholdes i forbindelse med ungdomssanktionens afvikling.

Tilsyn og pålæg

560. Under ungdomssanktionen har kommunen den sædvanlige tilsynsforpligtelse med den unge i alle tre faser af forløbet.

Den unge skal i øvrigt efterkomme pålæg fra de sociale myndigheder om opholdssted, herunder tilbageførsel til eller fortsat anbringelse på sikret afdeling eller døgninstitution eller godkendt opholdssted inden for de længste tider, der er fastsat i straffelovens § 74 a, stk. 2, 2. pkt.

Ny kriminalitet

561. I tilfælde hvor en ung, der er idømt en ungdomssanktion, begår ny kriminalitet, kan retten forlænge foranstaltningen, herunder de maksimale tider for ophold i døgninstitution eller godkendt opholdssted med indtil seks måneder, jf. straffelovens § 74 a, stk. 2.

Bestemmelsen indebærer, at retten i stedet for at idømme straf for den ny kriminalitet, kan forlænge ungdomssanktionen. Det betyder, at den maksimale tid for ungdomssanktionen på to år kan forlænges til to år og seks måneder, at den maksimale tid for institutionsophold på et år og seks måneder kan forlænges

til to år, og at den maksimale tid for ophold i sikret afdeling på 12 måneder kan forlænges til et år og seks måneder.

Efter straffelovens § 89 a, stk. 2, kan retten endvidere træffe bestemmelse om bortfald af en tidligere idømt foranstaltning efter straffelovens § 74 a, hvis den person, der er undergivet en sådan foranstaltning, efterfølgende idømmes straf.

Udgang under ophold i sikret institution

562. Spørgsmål om udgangstilladelse m.v. til unge, der som led i ungdomssanktionen er anbragt på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge, er reguleret i §§ 4-6 i bekendtgørelse nr. 200 af 25. marts 2004 om udgangstilladelse m.v. til personer, der er anbragt i sygehus eller institution i henhold til strafferetlig afgørelse eller i medfør af farlighedsdekret.

Kommunens opgaver i forbindelse med idømmelsen af en ungdomssanktion

563. For at tilvejebringe et grundlag for sanktionsfastsættelsen indhenter anklagemyndigheden i forbindelse med forberedelsen af straffesager mod unge under 18 år oplysninger om sigtedes personlige forhold hos kommunen. Kommunen tager i denne forbindelse stilling til, hvorvidt socialpædagogisk behandling må anses for formålstjenlig. Som led i den handleplan, der, jf. punkt 219 ff. er pligt til at udarbejde, bør kommunen ligeledes tage stilling til, hvilke pålæg der må anses for formålstjenlige i forhold til den unge.

Kommunen udarbejder således en indstilling, der indeholder forslag til, hvordan ungdomssanktionen for den pågældende unge bør udformes. Kommunen bør i denne forbindelse indstille, hvor længe den unge bør opholde sig på en sikret afdeling, og i hvor lang tid den unge efterfølgende skal være anbragt på en åben døgninstitution, en delvis lukket døgninstitution, en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution eller et opholdssted. Har den unge under sagen været anbragt i varetægtssurrogat i sikret afdeling og er der her gennemført en pædagogisk observation, der viser, at den pågældende ikke har behov for at være i en sikret afdeling, er der ikke noget til hinder for, at de sociale myndigheder indstiller, at ungdomssanktionen indledes på en almindelig døgninstitution, delvis lukket døgninstitution, en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution eller et opholdssted.

I forbindelse med indstillingen, skal kommunen udpege en koordinator for den unge.

De sociale myndigheder udarbejder en handleplan eller en helhedsorienteret plan, jf. § 140 eller § 140 a, som forudsættes at være en del af indstillingen, eventuelt som bilag. Til brug for udarbejdelsen af både den foreløbige handleplan og indstillingen, kan kommunen undersøge, om kriminalforsorgen eventuelt har udarbejdet en personundersøgelse, jf. retsplejelovens § 808, og i bekræftende fald indhente og inddrage resultaterne heraf. Det er centralt, at sagsbehandlingen foregår hurtigt i sager, hvor idømmelse af ungdomssanktionen kan komme på tale.

Kommunens opgaver under forløbet af en ungdomssanktion

564. Under afsoning af en ungdomssanktion har kommunen ansvaret for den socialpædagogiske behandling af den unge. En dom til en ungdomssanktion angiver alene rammer for forløbet. Det er kommunens ansvar inden for bemyndigelsen i dommen at udfylde disse rammer, således at formålet med foranstaltningen bedst muligt kan opnås.

Handleplanen eller relevante dele af den helhedsorienterede plan kan således inden for dommens overordnede rammer løbende tilpasses af kommunen. Et kvalificeret arbejde med handleplanen er afgørende for et vellykket forløb. Linjerne heri skal være gennemdrøftet med den unge og dennes forældre og stå klart for den unge. Det er vigtigt for kommunen at have fokus på den behandlingsmæssige del i samtlige faser

af ungdomssanktionen, og linjerne i forløbet skal derfor også stå klart for koordinatoren og de ansatte, der yder den socialpædagogiske indsats i forhold til den unge.

Det er kommunen, der – inden for de rammer, der følger af dommen – træffer afgørelse om på hvilken institution eller hvilket opholdssted, anbringelsen skal finde sted. Det er således kommunens opgave at afgøre, hvilke institutioner eller opholdssteder den unge skal anbringes på i alle faser af ungdomssanktionen.

Kommunens ansvar medfører ligeledes, at kommunen inden for bemyndigelsen i dommen kan tilpasse handleplanen løbende uden rettens godkendelse, selv om handleplanen er en del af indstillingen til retten ved idømmelsen af sanktionen. Samtidig skal det understreges, at serviceloven ligeledes gælder for unge, der er idømt ungdomssanktion, hvilket bl.a. betyder, at unge, når de fylder 18 år, får ny opholdskommune og at servicelovens foranstaltninger kan tilbydes sideløbende med en afsoning af ungdomssanktionen. Det kan f.eks. være, at den unge efter afslutningen af ungdomssanktionen, fortsat har behov for at have en kontaktperson tilknyttet, evt. som led i et efterværn efter § 76, hvis den unge er fyldt 18 år ved afslutningen af ungdomssanktionen.

565. Kommunen bør tilstræbe størst mulig kontinuitet i ungdomssanktionsforløbet. Tilbudsportalen kan være en hjælp med hensyn til at finde plads i et egnet døgntilbud, der kan magte den unge. Kontinuitet vedrører også den behandlingsmæssige indsats. Det er derfor vigtigt undervejs at føre dialog med både personalet på de pågældende institutioner eller opholdssteder, den unge og dennes forældre. Ligeledes kan det være værdifuldt, hvis der er mulighed for, at personale kan følge den unge gennem flere faser i forløbet, f.eks. fra den sikrede afdeling til et åbent døgntilbud og evt. i det videre forløb. Dette kan være en mulighed på institutioner, som både omfatter lukkede og åbne afdelinger. Kommunen bør også grundigt forberede den unge på evt. skift, således at formålet med at yde en særlig indsats til stadighed står klart for den unge.

Kommunen bør, fra tidspunktet hvor et ungdomssanktionsforløb anses for en realistisk mulighed for den pågældende unge, afdække mulighederne for et kontinuerligt forløb.

At den unge er idømt en ungdomssanktion betyder alene, at kommunen ikke kan ændre på varigheden af den samlede indsats eller nedsætte varigheden af institutionsopholdene, hvis dommen angiver faste rammer for disse. Normalt vil dommen dog give mulighed for, at varigheden af institutionsopholdene kan forkortes eller forlænges alt efter den unges adfærd og udvikling.

Kommunen kan efter bemyndigelse i dommen lempe foranstaltningen ved at afkorte det indledende ophold i en sikret afdeling eller lade den unge overgå til den ambulante periode tidligere, end man oprindeligt havde regnet med, hvis den unges opførsel og udvikling taler for dette.

Kommunen kan ligeledes efter bemyndigelsen i dommen træffe beslutning om, at den unge skal tilbageføres til eller forblive på en sikret afdeling, på en døgninstitution eller et opholdssted, også selv om det måtte indebære, at den unge kommer til at tilbringe mere tid i institutionen eller opholdsstedet end oprindeligt forudsat i dommen.

Forbliven i, overførsel eller tilbageførsel til en sikret afdeling kræver dog, at kommunens afgørelse om anbringelse i en sikret afdeling meddeles til den kommune eller det regionsråd, som er ansvarlig for oprettelse og drift af den pågældende sikrede døgninstitution. Forbliven i, overførsel eller tilbageførsel til en sikret afdeling kan ske, når der forekommer ny kriminalitet, i forbindelse med rømninger, eller når det må anses for formålstjenligt for at forebygge yderligere lovovertrædelser, f.eks. i forbindelse med voldelig optræden.

Kommunens afgørelser om, at en ung skal overføres, tilbageføres eller forblive på en sikret afdeling, en (delvis lukket) døgninstitution/afdeling eller et opholdssted, kan af den unge kræves indbragt for domstolene. Det samme gælder i det omfang, de sociale myndigheder med hjemmel i dommen træffer afgørelse om, at den pågældende skal forblive i institutionen ud over det i dommen fastsatte tidsrum for opholdet. Sagens indbringelse for retten har ikke opsættende virkning. Der er ikke klageadgang gennem det sociale ankesystem, når kommunens afgørelse træffes med hjemmel i en bemyndigelse i dommen - og ikke efter serviceloven.

566. Et pålæg i en dom om ungdomssanktion kan gennemtvinges umiddelbart. Hvis en person, som er undergivet ungdomssanktion, undviger fra en sikret døgninstitution, vil det derfor være muligt ved efterfølgende pågribelse at bringe pågældende tilbage til en sikret døgninstitution på ny med henblik på den fortsatte gennemførelse af ungdomssanktionen.

De længste tider, der fremgår af kapitel 16 i Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge for ophold i lukkede, delvis lukkede og åbne institutioner, må ikke overskrides. Et eventuelt institutionsophold i en situation, hvor en ung idømt ungdomssanktionen allerede har opholdt sig et år og seks måneder i institution eller opholdssted, kan således ikke ske i henhold til den idømte ungdomssanktion, men må ske efter servicelovens regler. Det bemærkes dog, at retten kan forlænge længstetiderne ved ny kriminalitet med indtil 6 måneder. Der henvises til Vejledning om voksenansvar for anbragte børn og unge.

Eksempel på ungdomssanktion

567. A på 16 år (opfylder 1. kriterium - alder) sigtes for grovere personfarlig kriminalitet i form af røveri (opfylder 3. kriterium – kriminalitetskravet). Det vurderes, at A vil blive idømt en ubetinget straf på op til ni måneder (opfylder 4. kriterium – strafkravet). A har tidligere begået personfarlig vold, og de sociale myndigheder vurderer, at A har store tilpasningsproblemer, og at han efter bl.a. en undersøgelse af, om han måtte have psykiske lidelser, ikke er uegnet til en ungdomssanktion (opfylder 2. kriterium – social profil).

Opholdskommunen indstiller på denne baggrund til anklagemyndigheden, at det vil være formålstjenligt at give A socialpædagogisk behandling. Indstillingen anfører desuden, hvor længe A bør anbringes i henholdsvis en sikret døgninstitution og i en åben institution, en delvis lukket døgninstitution/afdeling eller opholdssted. A har under sagen i kortere tid været anbragt i varetægtssurrogat i sikret afdeling, men da der ikke er gennemført en tilstrækkelig pædagogisk observation, vurderer kommunen, at ungdomssanktionen i As tilfælde skal indledes på en sikret afdeling.

Retten afsiger på denne baggrund dom til ungdomssanktion, som i As tilfælde får følgende forløb:
- I to år undergives A tilsyn af kommunen, og efter kommunens nærmere bestemmelser undergiver han sig socialpædagogisk behandling.
- A får tilknyttet en koordinator, der afholder netværksmøder med A, hans forældre, sagsbehandleren i kommunen, repræsentanter fra anbringelsesstederne og andre relevante parter.
- A anbringes på en sikret afdeling på en døgninstitution for børn og unge i op til to måneder, hvor grundlaget for den videre socialpædagogiske behandling tilvejebringes. Samtidig gennemgår A et kursus i anger management. Efter netværksmøderne videreudvikler kommunen handleplanen for A, så der udover den almindelige skolegang planlægges et fagligt uddannelsesforløb. Dette skal starte i den åbne døgninstitution og fortsætte i ambulant regi.
- I de efterfølgende ti måneder anbringes A af kommunen i en åben døgninstitution, hvor der både lægges vægt på at udvikle As sociale og faglige kompetencer.
- I de sidste 12 måneder overgår A til ambulant regi under tilsyn af de sociale myndigheder. Koordinatoren fungerer som kontaktperson for A i 3. fase og det sikres, at A er i gang med et fagligt

uddannelsesforløb ved afslutningen af ungdomssanktionen. I forløbet af As ungdomssanktion vurderes det af de sociale myndigheder, at det ikke er nødvendigt at træffe afgørelse om tilbageføring.

Hurtig indsats – formål og indhold

Samarbejde

568. Et velfungerende samarbejde mellem politi og sociale myndigheder er et væsentligt element i indsatsen mod kriminalitet. Et effektivt samarbejde mellem politi og sociale myndigheder, hvor politiet skriftligt underretter de sociale myndigheder om børns og unges kriminalitet med henblik på hurtig handling i forhold til barnet eller den unge samt dennes forældre, er således centralt. I forhold til politiets underretningspligt henvises til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om unge lovovertrædere – behandling af sager mod unge lovovertrædere. Rigsadvokatmeddelelsen kan findes på www.anklagemyndigheden.dk

Der er brug for, at de lokale myndigheder tager stilling til, hvordan et beredskab til en hurtig indsats over for børn eller unge, der første gang har gjort sig skyldig i kriminalitet, kan tilrettelægges, så de ikke kommer ind på en kriminel løbebane.

Den primære opgave i forbindelse med den hurtige indsats er at sørge for, at der gennemføres en samtale med barnets forældre så hurtigt som muligt, efter at barnet første gang er blevet grebet i at begå en kriminel handling.

Det umiddelbare formål er todelt:
– at få lejlighed til at drøfte med forældrene hvad de kan gøre og
– at finde ud af om der er behov for yderligere støtte.

Indsatsen i forbindelse med det enkelte barn skal på én gang signalere en klar afstandtagen til det, barnet har foretaget sig, og kunne danne grundlag for tilbud om støtte, i det omfang barnet eller dets familie har behov herfor.

Det er et grundlæggende krav til den hurtige indsats, at indsatsen skal markere en afstandtagen uden at stigmatisere barnet eller den unge. Der skal tages afstand fra barnet eller den unges handlinger, ikke fra barnet eller den unge selv.

Et væsentligt element i tankerne bag den hurtige indsats er, at kriminalitet kan betragtes som indikator for sociale problemer - pågribelsen er i den forbindelse en anledning til vurdering af behovet for støtte.

Reaktioner på den kriminelle handling

Politiets opgaver

569. Handlinger foretaget af børn under 15 år straffes ikke ifølge straffelovens § 15. I Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om unge lovovertrædere – behandling af sager mod unge lovovertrædere, er der fastlagt regler for, hvordan politiet skal håndtere sager mod unge lovovertrædere. Rigsadvokatmeddelelsen kan findes på www.anklagemyndigheden.dk.

Politiet kan efterforske sager mod unge lovovertrædere, bl.a. for at:
– klarlægge omfanget af kriminaliteten,
– konstatere om andre personer kan mistænkes eller
– få eventuelle stjålne genstande tilbagegivet.

Tilbageholdte børn under 15 år skal anbringes i et almindeligt kontor, vagtlokale eller lignende. Anbringelse i venterum eller detentionslokale må kun ske, såfremt anden anbringelse ikke er mulig. Anbringelse i arresthus må ikke finde sted. Håndjern og lignende magtmidler må ikke benyttes.

Hvis et barn tilbageholdes eller barnet skal afhøres, skal politiet sørge for at:
– tilkalde en repræsentant for de stedlige sociale myndigheder til overværelse af afhøringen, og
– snarest underrette barnets forældre (forældremyndighedsindehaveren), hvis barnet bor hjemme.

Underretning kan udsættes i det omfang, efterforskningen nødvendiggør dette.

Underretningspligt

570. Politiet skal underrette de sociale myndigheder skriftligt, når der er mistanke om, at børn og unge har begået kriminalitet. Der henvises til Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om unge lovovertrædere. Meddelelsen kan findes på www.anklagemyndigheden.dk. Politiet skal tillige, hurtigst muligt og senest når efterforskningen er afsluttet, underrette de sociale myndigheder i den kommune, hvor barnet har bopæl, hvis kriminaliteten eller andre oplysninger i sagen giver formodning om, at barnet har behov for social bistand. Sagens akter kan vedlægges i fornødent omfang. Reglerne om underretningspligt fremgår af servicelovens § 153 og kapitel 4.

SSP-samarbejdet

571. SSP-samarbejdet er et samarbejde mellem politi, skole og socialforvaltning, der har til formål at forebygge eller hindre yderligere kriminalitet blandt børn og unge i kommunen. Det er politidirektøren, der skal virke for at etablere et kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem politiet og hver kommune i politikredsen, herunder inddragelse af skole og sociale myndigheder.

Målet med SSP-samarbejdet er at afklare, hvilke forebyggelsesmuligheder der findes lokalt og koordinere indsatsen mellem de relevante lokale myndigheder og institutioner. Samarbejdspartnere kan ud over skole, de sociale myndigheder og politi være kriminalforsorgen, institutioner, boligområder, fritidsområder og det kulturelle område. Inden for rammerne af SSP-samarbejdet tages der initiativ til projekter og specielle indsatser, som kan forhindre, at børn og unge udvikler en uhensigtsmæssig adfærd, der kan lede til kriminalitet.

SSP-samarbejdet foregår i lokale SSP-udvalg efter de retningslinjer, som Det Kriminalpræventive Råds udvalg for børn og unge udarbejder. SSP-samarbejdet er organiseret forskelligt i kommunerne. I enkelte kommuner har man valgt at inddrage fritids- og kulturforvaltningen i arbejdet.

Politiet har i medfør af retsplejelovens § 115 hjemmel til at videregive oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold til andre myndigheder. Videregivelsen kan ske, hvis det må anses for nødvendigt af hensyn til det kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem skole, socialforvaltning, kriminalforsorg og politi.

Bestemmelsen er som udgangspunkt tænkt anvendt i tilfælde, hvor der er behov for en uformel drøftelse af et barns forhold, inden der er påbegyndt en konkret indsats i forhold til barnet. Bestemmelsen kan derfor være relevant, f.eks. når politiet kommer i kontakt med børn, der har tilknytning til en gruppe, hvoraf en eller flere medlemmer er grebet i at begå en kriminel handling.

Det bør som hovedregel sikres, at forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge er indforstået med, at oplysningerne udveksles. Oplysningerne må ikke anvendes til efterforskning af straffesager, og den enkelte myndighed er ikke forpligtet til at videregive oplysningerne. For så vidt angår retningslinjerne for udveksling af oplysninger i tilslutning til det kriminalitetsforebyggende arbejde (SSP), der forudsætter

samarbejde mellem skole, sociale myndigheder og politiet, henvises til Justitsministeriets vejledning nr. 163 af 17. august 1990 om udveksling af oplysninger i forbindelse med det kriminalitetsforebyggende samarbejde mellem politiet og kommunerne m.v. Der henvises også til punkt 162-168 i denne vejledning om SSD-samarbejdet i det tidlige eller forebyggende samarbejde.

De sociale myndigheders opgaver

572. Kommunen er efter servicelovens § 146 forpligtet til at føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år i kommunen lever, jf. vejledningens kapitel 5. Tilsynet skal efter servicelovens § 146, stk. 2, føres på en måde, så kommunen så tidligt som muligt kan få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte til et barn eller en ung.

Den hurtige indsats over for et barn, der begår kriminalitet, må – udover at markere grænser for uacceptabel adfærd i forhold til barnet og forældrene – anses for at være en passende anledning til at få afdækket, om barnet har behov for særlig støtte.

Politiet skal underrette kommunen skriftligt, når der er mistanke om at børn og unge har begået kriminalitet. På baggrund af underretningen skal kommunen vurdere, om der er behov for at kontakte forældrene eller på anden måde følge op på underretningen.

Når politiet i forbindelse med en afhøring af et barn eller en ung, der har begået en kriminel handling, tilkalder en repræsentant for de stedlige sociale myndigheder, skal kommunen handle i henhold til bekendtgørelse om kommunens bistand til børn og unge i forbindelse med uden- og indenretlig afhøring, som kan findes på www.retsinformation.dk. I relation til kommunens forpligtelse skelnes der således ikke mellem, om der er tale om afhøring af et barn (under 15 år) eller en ung (15-17 år).

Der skal således sendes en repræsentant i følgende tilfælde:
– når den pågældende efter det oplyste ikke tidligere har været sigtet,
– når der efter det oplyste kan blive tale om fremstilling i retten med varetægtsfængsling af den pågældende,
– når den pågældende selv eller dennes forældre efter det oplyste ønsker, at en repræsentant for kommunen er til stede, og
– når den pågældende er under 15 år, medmindre der er tale om rene bagatelsager, eller forældrene efter det oplyste vil være til stede.

Repræsentanten skal under afhøringen støtte barnet eller den unge og påse, at afhøringen foregår med en skånsomhed, der er afpasset sagens karakter og barnets eller den unges alder. Endvidere skal repræsentanten forholde sig neutral under afhøringen og må ikke deltage aktivt i udspørgningen.

I relation til den hurtige indsats er det væsentligt med en så direkte inddragelse af de sociale myndigheder som muligt, idet man herved får bedre muligheder for med det samme at få klarlagt, hvorvidt der er behov for en yderligere indsats fra kommunens side.

Efter servicelovens § 50 skal kommunen sørge for, at barnets eller den unges forhold undersøges, hvis det må antages, at barnet eller den unge trænger til særlig støtte. Undersøgelsen vil kunne afdække, om der er behov for at iværksætte foranstaltninger, jf. servicelovens § 52.

Organisering af den lokale indsats

Spørgsmål, der bør tages stilling til, når den lokale indsats planlægges

573. I planlægningen af den kommunale indsats overfor kriminelle unge kan kommunen blandt andet tage stilling til disse spørgsmål:

– Hvad har man af indsatsformer i forvejen?
– Hvori består den faglige opgave?
– Hvordan sikres den nødvendige respekt for børn og forældre?
– Hvilke typer medarbejdere kan løfte opgaven?
– Hvordan kan et tværfagligt samarbejde tilrettelægges under de givne betingelser?
– Hvad er der i forvejen af tværfagligt samarbejde?
– Hvor skal det overordnede ansvar og styringen ligge?
– Hvordan vil man sikre opbakning hos myndigheder og befolkningen?
– Hvor mange børn og unge begår kriminalitet?

Forankringsmuligheder

574. I relation til forankringen af den konkrete indsats er der forskellige muligheder for, hvor opgaven kan lægges:
– SSP-samarbejdet.
– Social vagtordning (særlig børn- og ungemedarbejder i forvaltningen - antallet af medarbejdere må fastlægges efter dimensioneringen af indsatsen).
– Skoleordning (skolesocialrådgiver, fritidskonsulent - antallet af medarbejdere må fastlægges efter dimensionering af indsatsen).
– Andre kommunale institutioner og teams (familierådgivning, opsøgende teams /gadeplansarbejder).
– Indsatsen kan endvidere tilrettelægges som et samarbejde mellem flere kommuner.

Nøglepersonen

575. Uanset hvordan indsatsen forankres, kan det være hensigtsmæssigt, hvis planen for indsatsen indeholder udpegningen af en (eller flere) nøgleperson(-er), der skal kunne forestå kontakten til forældrene. Nøglepersonen kan f.eks. udpeges fra en af forankringsmulighederne og kan således være:
– en børn- og ungemedarbejder med særopgave, som er knyttet til socialforvaltningen.
– en SSP-konsulent med socialfaglig baggrund og uddannet til samtale med børn og familier.
– en skolesocialrådgiver, som er knyttet til skolevæsenet.
– en familierådgiver, som er knyttet til en lokal familierådgivning.
– en ungdomsrådgiver, som er knyttet til en lokal børn- og ungerådgivning.
– en fritids-/skole-/ungdomskonsulent.
– en opsøgende medarbejder, der kender det lokale ungdomsliv.
– en udgående medarbejder fra socialforvaltningen (ungeteam).

I valget af en nøgleperson må indgå en vurdering af pågældendes socialfaglige kompetence særligt mht. børns forhold. Endvidere er det vigtigt, at personen nyder tillid hos alle myndigheder, der er med i den hurtige indsats, dvs. politi og kommunale myndigheder.

Det kan være hensigtsmæssigt, hvis nøglepersonen tillægges forskellige formelle kompetencer, f.eks.:
– adgang til at bevilge forskellige former for støtte, betale udgifter til fritidsaktiviteter.
– adgang til at bevilge deltagelse i lommepengeprojekter.

Man skal dog være opmærksom på, at delegation af kompetence til en person, der ikke direkte hører ind under den kommunale forvaltning kan være forbundet med udfordringer f.eks. i forhold til at holde et samlet overblik over indsatsformer og støttemuligheder i kommunen.

Udførelse af indsatsen

Samtalen med barnet

576. Politiets afhøring af et barn eller en ung, der er grebet i at begå en kriminel handling skal afdække forhold som:
– hvad barnet eller den unge har gjort eller taget,
– hvorfor handlingen blev foretaget,
– hvad barnet eller den unge foretog sig på stedet på det givne tidspunkt (særligt hvis det sker om aftenen/natten),
– hvem der normalt har opsyn med og ansvar for barnet eller den unge,
– om det er første gang barnet eller den unge begår handlingen,
– hvad den bagvedliggende hensigt med handlingen var,
– om handlingen er foretaget alene, eller sammen med andre.

Formålet hermed er dels at skabe klarhed over typen af og omstændighederne i forbindelse med den begåede kriminelle handling, dels at tilvejebringe oplysninger, der kan bruges til en vurdering af, hvordan det videre forløb skal gribes an.

Afhængigt af omstændighederne er det vigtigt, at der herefter – eksempelvis ved nøglepersonen – gennemføres en grundig samtale med barnet eller den unge. Denne samtale er af stor betydning for det videre undersøgelsesforløb og skal skabe klarhed over følgende fire forhold i barnets eller den unges tilværelse:
– Familieliv/-tilknytning.
– Skole-/uddannelsesliv.
– Organiseret fritidsliv.
– Selvorganiseret fritidsliv.

Er der tale om, at barnet eller den unge har begået kriminalitet af et vist omfang og barnet eller den unge er på vej ud i kriminalitet kan bestemmelserne om forældrepålæg, jf. punkt 338 ff. og ungepålæg, jf. punkt 360 ff., tages i anvendelse.

Inddragelsen af forældrene

577. Inddragelsen af forældrene er en hjørnesten i den hurtige indsats over for et barn eller en ung, der har begået en kriminel handling.

Inddragelsen af forældrene kan være vanskelig, da forældre erfaringsmæssigt reagerer meget forskelligt på en meddelelse om, at deres barn har begået kriminalitet.

Mange forældre vil tage imod et tilbud om en samtale om barnets eller den unges handlinger og dets situation i øvrigt, mens andre enten kan tage meget kraftigt afstand fra barnet eller den unge eller fra myndighedens indgriben.

Det er vigtig i løbet af samtalen at få en fornemmelse af forældrenes holdning og især at finde frem til i hvilket omfang, det er muligt for dem at støtte barnet eller den unge og medvirke aktivt i forhold til at ændre en eventuel uheldig udvikling, som barnet eller den unge er i.

Planlægningen af, hvordan henvendelse til forældrene skal foregå samt den konkrete udførelse af opgaven, må derfor så vidt muligt tage højde for disse problemstillinger.

Det er vigtigt, at opgaven udføres med respekt for barnet eller den unge og forældrene, samtidig med at det står klart, at det, barnet eller den unge har gjort, er uacceptabelt.

I relation til samtaler med forældre med ringe eller slet ingen danskkundskaber er det uheldigt, hvis barnet eller den unge selv eller en af dets søskende fungerer som tolk. Efter forvaltningslovens § 7, skal der tilbydes tolkebistand til personer, der ikke behersker det danske sprog tilstrækkeligt godt.

Samtalen med forældrene bør indeholde følgende elementer:
– afstandtagen til barnets eller den unges handlinger.
– afklaring af familiens forhold generelt.
– afklaring af barnets eller den unges (og evt. familiens) eventuelle behov for støtte.

Inspiration til indsatsens gennemførelse

578. Hurtig, præcis og effektiv handling er afgørende for indsatsen over for kriminelle og kriminalitetstruede børn og unge. Samtidig må indsatsten bygge på et veltilrettelagt samarbejde mellem de relevante myndigheder, forældrene og barnet eller den unge. Som inspiration henvises til Socialstyrelsens hjemmeside om kriminalitet blandt børn og unge (Socialstyrelsen.dk). Begyndende kriminalitet hænger ofte sammen med skoleproblemer og – fravær. Derfor er det vigtigt, at den indsats, der gennemføres over for kriminelle eller kriminalitetstruede børn og unge, tager højde for, at barnet eller den unge skal sikres skolegang eller uddannelse.

Afsnit V

Klageregler

Kapitel 22

Klagemuligheder

579. I dette kapitel beskrives de forskellige klagemuligheder, som den part, afgørelsen vedrører, kan benytte sig af. Det beskrives samtidig, hvilke afgørelser der kan indbringes for henholdsvis Ankestyrelsen og domstolene. I kapitlet beskrives også Ankestyrelsens egendriftskompetence.

Generelt

580. En forvaltningsafgørelse kan som hovedregel indbringes for en ankeinstans af den, som er part i sagen. Afgørelser skal efter forvaltningslovens § 25 generelt være ledsaget af en vejledning om klageadgang.

Klagesystemet på børn- og ungeområdet er grundlæggende bygget op omkring to forskellige ankeinstanser: Ankestyrelsen og domstolene. Om de almindelige klageregler, herunder om klagefrister, genvurdering af sagen m.v., henvises til kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

I sager om adoption uden samtykke kan der ikke klages over børn og unge-udvalgets indstilling til adoption, da dette er en indstilling til Ankestyrelsen. Afgørelsen om adoption uden samtykke træffes af statsforvaltningen, og denne afgørelse kan indbringes for domstolene. Læs herom i vejledning om frigivelse af børn til national adoption.

Klage til Ankestyrelsen over afgørelser truffet af kommunen

Serviceloven

§ 166. Kommunalbestyrelsens afgørelser efter denne lov kan, medmindre andet er fastsat i denne lov eller i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i kapitel 10 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

§ 167. Følgende afgørelser kan af barnet eller den unge, der er fyldt 12 år, indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område:

1) Forebyggende foranstaltninger samt anbringelse uden for hjemmet efter § 52, stk. 3.

2) Ungepålæg efter § 57 b.

3) Hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 68, stk. 2.

4) Valg af anbringelsessted efter § 68 b, stk. 1.

5) Behandling og uddannelse m.v. efter § 69, stk. 1.

6) Samvær og kontakt efter § 71, stk. 2.

Stk. 2. I det omfang afgørelsen efter stk. 1, nr. 5 og 6, angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan afgørelsen af denne på samme måde indbringes for Ankestyrelsen.

Stk. 3. Afgørelser i sager om bisidder til børn og unge efter § 48 a kan af barnet eller den unge indbringes for det Ankestyrelsen efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Stk. 4. Afgørelser om efterværn eller opretholdt anbringelse efter § 76 a, der træffes i medfør af § 68, stk. 12 og 14, inden den unge fylder 18 år, kan af den unge indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

581. Ankestyrelsen har mulighed for at afvise, stadfæste, hjemvise, ophæve eller ændre en kommunal afgørelse, der er klaget over. Styrelsen efterprøver dog i ovenstående sager alene de retlige spørgsmål, jf. retssikkerhedsloven § 69. Nedenfor listes de afgørelser, der kan indbringes for Ankestyrelsen om henholdsvis undersøgelse og foranstaltninger, valg af anbringelsessted, forhold under anbringelsen, efterværn og om privat døgnpleje. Det angives tillige, hvem der er klageberettiget i de konkrete afgørelser.

Afgørelser om undersøgelse og foranstaltninger m.v.

582. Forældremyndighedens indehaver kan indbringe kommunens afgørelser truffet over for barnet, den unge eller forældremyndighedsindehaveren for Ankestyrelsen. Dette omfatter herunder:
- Afgørelser om økonomisk støtte efter § 11, stk. 4.
- Afgørelser om børnefaglige undersøgelser efter servicelovens § 50.
- Afgørelser om foranstaltninger efter § 52, stk. 3.
- Afgørelser efter servicelovens § 52 a om økonomisk støtte.
- Afgørelser efter servicelovens § 54 om en støtte til forældremyndighedsindehaveren i forbindelse med barnets eller den unges anbringelse uden for hjemmet.
- Afgørelser truffet efter servicelovens § 56 om foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3, nr. 1 og 3, for så vidt angår behandling af barnets eller den unges problemer, og nr. 6.
- Afgørelser efter servicelovens § 68 om ophør af foranstaltninger efter servicelovens § 52, stk. 3.
- Afgørelser efter servicelovens § 68 b, stk. 1, om valg af anbringelsessted.

Følgende afgørelser kan indbringes for Ankestyrelsen af forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge der er fyldt 12 år:
- Afgørelser om foranstaltninger efter § 52, stk. 3.

– Afgørelser om ungepålæg efter § 57 b.
– Afgørelser om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode efter § 68, stk. 2.
– Afgørelser om valg af anbringelsessted efter § 68 b, stk. 1.
– Afgørelser om behandling og uddannelse efter § 69, stk.1.
– Afgørelser om samvær og kontakt efter § 71, stk. 2.

583. I det omfang afgørelser vedrørende behandling, uddannelse og samvær angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan afgørelsen af denne på samme måde indbringes for det Ankestyrelsen.

Afgørelser i sager om bisidder til børn og unge efter § 48 a kan indbringes for Ankestyrelsen efter reglerne i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område af barnet eller den unge, uanset barnets eller den unges alder.

For at sikre at børn og unge kan udnytte deres klagemuligheder, skal der gøres opmærksom på, at hvis et barn eller en ung retter henvendelse til en sagsbehandler, en pædagog eller andre, fordi barnet eller den unge ønsker at klage over valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted m.v., skal denne person sørge for at videregive klagen til rette myndighed.

Særligt om opsættende virkning

584. Klage over afgørelser om hjemgivelse og hjemgivelsesperiode, valg af anbringelsessted og ophør af anbringelse ved det 18. år har opsættende virkning, jf. retssikkerhedslovens § 72, stk. 1. Klage over ændring af anbringelsessted i efterværn har endvidere opsættende virkning jfr. Ankestyrelsens principafgørelse 21-13. Det følger af kontinuitetsbetragtningerne i principafgørelsen, at klage over ophør af anbringelse i efterværn ligeledes har opsættende virkning. Dette betyder, at afgørelsen som udgangspunkt ikke kan iværksættes, førend klagen har været behandlet ved Ankestyrelsen.

Hvis særlige forhold gør det påkrævet, kan kommunen dog samtidig med afgørelse om valg af anbringelsessted eller ændret anbringelsessted, træffe afgørelse om at iværksætte afgørelsen straks, jf. retssikkerhedslovens § 72, stk. 2. Det kan være tilfældet, hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling f.eks. ved akutte førstegangsanbringelser, hvor der er risiko for overgreb eller alvorlige omsorgssvigt. Der bør lægges vægt på, om det vil være i modstrid med formålet med anbringelsen, hvis en eventuel klage får opsættende virkning. Afgørelsen om, at en afgørelse iværksættes straks, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed.

Hvis et anbringelsessted lukker, giver lukningen i sig selv ingen klageret. Lukning af et anbringelsessted vil dog medføre, at kommunen skal træffe en ny afgørelse om valg af anbringelsessted, jf. servicelovens § 68b, stk. 1, og denne nye afgørelse kan indbringes for Ankestyrelsen, jf. ovenfor.

Afgørelser om forhold under anbringelsen

585. Følgende afgørelser kan indbringes for Ankestyrelsen af forældremyndighedsindehaveren:
– Afgørelser efter servicelovens § 70 om revision af handleplanen, som der ikke er opnået enighed om med forældremyndighedsindehaveren eller den unge, der er fyldt 15 år samt afslag på en ønsket ændring af handleplanen. Dette kan desuden indbringes af den unge, der er fyldt 15 år.
– Afgørelser efter servicelovens § 159 om forældrenes og barnets eller den unges betaling for døgnophold.

586. Følgende afgørelser kan indbringes for Ankestyrelsen af forældremyndighedsindehaveren eller barnet eller den unge der er fyldt 12 år:

– Afgørelser om ændret anbringelsessted, behandling, uddannelse, samvær med personer fra netværket m.v. efter § 69, stk. 1.
– Afgørelser om samvær og kontakt efter § 71, stk. 2.

Afgørelser om efterværn

587. Følgende afgørelser vedrørende efterværn kan indbringes for Ankestyrelsen af forældremyndighedsindehaveren, indtil barnet fylder 18 år (med fuldmagt hvis barnet er fyldt 18 år) eller den unge selv:
– Afgørelser om tilbud efter servicelovens § 76, stk. 2-4.
– Afgørelser om, at anbringelse uden for hjemmet ikke skal opretholdes, jf. servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1.
– Afgørelser efter servicelovens § 76, stk. 6, om ophør af tilbud efter servicelovens § 76, stk. 2 og 3.
– Afgørelser efter servicelovens § 160 om den unges betaling for døgnophold efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 1, og for udslusningsophold efter servicelovens § 76, stk. 3, nr. 3.

Afgørelser om privat døgnpleje

588. Følgende afgørelser vedrørende privat døgnpleje kan indbringes for Ankestyrelsen:
– Afgørelser efter servicelovens § 78, stk. 2, om afslag på ansøgning om plejetilladelse kan påklages af plejeforældrene.
– Afgørelser efter servicelovens § 78, stk. 7, om afslag på ansøgning om tilladelse til oprettelse og drift af et døgnplejehjem kan påklages af ansøgeren.

Klage til Ankestyrelsen over afgørelser truffet af børn og unge-udvalget

Serviceloven

§ 168. Afgørelser truffet af børn og unge-udvalget, jf. § 74, kan indbringes for Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen. En klage over en afgørelse efter § 75, stk. 3, kan dog ikke behandles af Ankestyrelsen, så længe der verserer en sag om anbringelse efter § 58 for børn og unge-udvalget.

Stk. 2. Berettiget til at indbringe en sag for Ankestyrelsen er forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år. Afgørelser efter § 71, stk. 3-5, og § 15, stk. 1, i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge, der angår den af forældrene, der ikke har del i forældremyndigheden, kan tillige af denne indbringes for Ankestyrelsen. Endvidere kan plejeforældrene indbringe afgørelser efter § 78, stk. 4.

Stk. 3. Indbringelse af sagen for Ankestyrelsen hindrer ikke iværksættelse af de besluttede foranstaltninger m.v. Dog kan direktøren under ganske særlige omstændigheder bestemme, at en afgørelse ikke må iværksættes, før Ankestyrelsen har truffet afgørelse i sagen.

Stk. 4. Ved behandlingen i Ankestyrelsen finder § 72, § 73 og § 74, stk. 2 og 3, tilsvarende anvendelse. Dette gælder også, når Ankestyrelsen af egen drift tager en sag om særlig støtte til børn og unge op, jf. § 65, og Ankestyrelsen i den forbindelse vurderer, at det ikke kan udelukkes, at behandlingen af sagen kan resulterer i, at Ankestyrelsen selv træffer afgørelse efter § 65, stk. 3.

Stk. 5. I forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen har forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen.

589. Afgørelser truffet af børn og unge-udvalget kan i første omgang ankes til Ankestyrelsen og derefter til retten. Ankestyrelsen er ikke begrænset af retssikkerhedslovens § 69 i disse sager og har derfor mulighed for fuld efterprøvelse af børn og unge-udvalgets afgørelser.

Der kan under ganske særlige omstændigheder gives opsættende virkning i forbindelse med en klage til Ankestyrelsen over en afgørelse truffet af børn og unge-udvalget.

590. Nedenstående afgørelser truffet af børn og unge-udvalget kan indbringes for Ankestyrelsen af forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år. I de tilfælde, hvor det er angivet, er også plejeforældrene og forælderen uden forældremyndighed klageberettiget:

- Afgørelser om tvangsmæssig gennemførelse af en undersøgelse efter servicelovens § 51.
- Afgørelser om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke efter servicelovens § 58.
- Afgørelser om genbehandlingsfrister i forbindelse med en anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 62.
- Afgørelser om gennemførelse af lægelig undersøgelse eller behandling efter servicelovens § 63.
- Afgørelse om anbringelse på en delvis lukket døgninstitution eller en delvis lukket afdeling på en døgninstitution efter servicelovens § 63 a.
- Afgørelse om anbringelse på en sikret døgninstitution efter servicelovens § 63 b.
- Afgørelse om anbringelse på en særligt sikret afdeling efter servicelovens § 63 c.
- Afgørelser om nægtelse af hjemgivelse efter servicelovens § 68, stk. 6 og 9, jf. servicelovens § 58 og § 68 a.
- Afgørelser om videreførelse af en anbringelse efter servicelovens § 68 a.
- Afgørelser om ændring af anbringelsessted efter servicelovens § 69, stk. 1 og 2, jf. servicelovens § 58.
- Afgørelser om afbrydelse af forbindelsen, om begrænsning af samvær til mindre end en gang om måneden, om begrænsning af kontakt og kontrol til mindre end en gang om måneden, om overvågning af samvær og om anonymisering af anbringelsesstedet efter servicelovens § 71, stk. 3. Den forælder, som er uden del i forældremyndigheden, er tillige klageberettiget i det omfang, afgørelsen angår denne.
- Afgørelse om afbrydelse af forbindelsen i form af samvær eller brev-, mail- eller telefonforbindelsen eller afgørelse om overvåget samvær efter servicelovens § 71, stk. 4, ved viden eller formodning om, at den person, som barnet eller den unge skal have samvær med, har begået overgreb mod et barn eller en ung. Den forælder, som er uden del i forældremyndigheden, er tillige klageberettiget i det omfang, afgørelsen angår denne.
- Afgørelser om godkendelse af foreløbige afgørelser efter servicelovens § 75, stk. 3, dog ikke så længe der verserer en sag om anbringelse efter servicelovens § 58 for børn og unge-udvalget.
- Afgørelser om flytning eller hjemtagelse fra privat familiepleje efter servicelovens § 78, stk. 4. Plejeforældrene er tillige klageberettigede.
- Afgørelser om brev- og telefonkontrol efter § 15 i lov om voksenansvar for anbragte børn og unge. Forælderen uden del i forældremyndigheden er tillige klageberettiget i det omfang, afgørelsen angår denne.
- Tilbageholdes under anbringelsen efter § 11 i lov om voksenansvar for anbragte børn og ung.

591. Børn og unge-udvalgets afgørelser skal oplyse om klagemulighederne og klagefristerne. Ved klage til Ankestyrelsen over børn og unge-udvalgets afgørelser er der ikke dispensationsadgang for ankefrist, og reglerne om genvurdering af sagen (remonstration) gælder ikke.

Der kan under ganske særlige omstændigheder, gives opsættende virkning i forbindelse med en klage til Ankestyrelsen over en afgørelse truffet af børn og unge-udvalget.

592. Ved behandlingen af en sag, som Ankestyrelsen har taget har op af egen drift, jf. servicelovens § 65, og hvor Ankestyrelsen vurderer, at det ikke kan udelukkes, at behandlingen af sagen kan resultere i, at Ankestyrelsen træffer afgørelse om en tvangsmæssig foranstaltning, jf. stk. 3, har forældremyndighedsindehaveren samt den unge, der er fyldt 12 år, samme rettigheder som ved behandlingen af sagen i børn og unge-udvalget. Det gælder for eksempel retten til advokatbistand, jf. § 72 og de rettigheder, der gælder efter §§ 73 og 74, stk. 2 og 3. Hvis Ankestyrelsen kan udelukke, at sagen vil ende med en afgørelse om en tvangsmæssig foranstaltning, behandles sagen uden advokatbistand. Dette kan eksempelvis være hvis forældrene selv har anmodet Ankestyrelsen om at tage sagen op, fordi de mener, at kommunen ikke har gjort tilstrækkeligt for at hjælpe deres barn, eller hvor der i øvrigt ikke er noget, der tyder på, at forældrene ikke ønsker at samarbejde

Hvis Ankestyrelsen i en sådan sag mod forventning ender med at behandle sagen efter servicelovens § 65, stk. 3, skal der indkaldes til nyt ankemøde, hvor sagens parter vil have ret til gratis advokatbistand m.v. Kan barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke afvente afholdelse af et nyt ankemøde, kan Ankestyrelsen træffe en foreløbig afgørelse om iværksættelse af støtte, jf. servicelovens § 75, stk. 5.

I forbindelse med behandlingen af sagen i Ankestyrelsen har forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år, ret til at få dækket udgifter til transport til møder i Ankestyrelsen efter servicelovens § 168, stk. 5. Ydelsen er ikke trangsbestemt. Det er forældrenes og barnets eller den unges opholdskommune, der finansierer ydelser efter bestemmelsen.

Ankestyrelsens afgørelse skal foreligge inden otte uger efter, at klagen er modtaget. Samtidig med Ankestyrelsens afgørelse skal Ankestyrelsen oplyse om adgangen til at forlange sagen forelagt for domstolene og om fristen herfor, jf. § 73, stk. 2, i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Domstolsprøvelse

Serviceloven

§ 169. Ankestyrelsens afgørelser efter § 65, stk. 3, og § 168 kan ved henvendelse til Ankestyrelsen inden 4 uger efter, at klageren har fået meddelelse om afgørelsen, kræves forelagt for retten.

Stk. 2. Er Ankestyrelsens afgørelse stadfæstet ved dom, kan fornyet prøvelse for retten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse.

§ 170. Byretten tiltrædes under hovedforhandlingen af et retsmedlem, der er sagkyndig i børneforsorg, og et retsmedlem, der er sagkyndig i børne- eller ungdomspsykiatri eller i psykologi.

Stk. 2. Sagerne behandles efter retsplejelovens regler om borgerlige sager, herunder kapitel 43 a om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse med de ændringer, der er angivet i dette kapitel.

Stk. 3. Som parter anses forældremyndighedens indehaver og den unge, der er fyldt 12 år, uanset om den pågældende har krævet afgørelsen forelagt for retten.

§ 171. Byrettens afgørelse kan ikke indbringes for landsretten. Procesbevillingsnævnet kan dog give tilladelse til anke, hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om tilladelse skal indgives til nævnet inden 4 uger efter dommens afsigelse. Nævnet kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter afsigelsen.

593. Ankestyrelsens afgørelser, jf. punkt 589-592 kan kræves forelagt byretten efter servicelovens § 169, stk. 1. Dette gælder også i de tilfælde, hvor Ankestyrelsen har truffet afgørelsen i medfør af servicelovens § 65, stk. 3.

Er Ankestyrelsens afgørelse stadfæstet af byretten ved dom, kan fornyet prøvelse ved byretten kun kræves, hvis sagen på ny har været forelagt Ankestyrelsen til afgørelse. Byrettens dom kan ikke ankes til landsretten. Byrettens dom kan kun ankes til landsretten med Procesbevillingsnævnets tilladelse. Ansøgning om tilladelse til anke skal indgives til Procesbevillingsnævnet inden 4 uger efter dommens afsigelse.

594. Kommunens afgørelse om, at en ung i forbindelse med afsoning af en ungdomssanktion skal forblive i eller tilbageføres til en sikret afdeling, en døgninstitution eller et opholdssted, kan indbringes for domstolene af den unge.

595. Under en sags behandling ved domstolene beskikkes der en advokat for den eller de klageberettigede i medfør af retsplejeloven.

Ankestyrelsens egendriftskompetence

Serviceloven

§ 65. Ankestyrelsen kan af egen drift tage sager om særlig støtte til børn og unge op, når det må antages, at en kommunalbestyrelse i en konkret sag ikke har foretaget de fornødne sagsbehandlingsskridt eller ikke har truffet de fornødne afgørelser i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste. Ankestyrelsen kan da pålægge kommunalbestyrelsen at foretage de fornødne sagsbehandlingsskridt eller at træffe de fornødne afgørelser.

Stk. 2. Hvis der er behov for foranstaltninger efter §§ 52 eller 52 a og kommunalbestyrelsen undlader at iværksætte disse i fornødent omfang, kan Ankestyrelsen selv træffe en foreløbig afgørelse om foranstaltninger.

Stk. 3. Ankestyrelsen kan endvidere selv træffe afgørelse efter §§ 51, 58, 63 og 68 a.

Stk. 4. Ankestyrelsen kan pålægge kommunalbestyrelsen at gennemføre afgørelser efter stk. 1-3 og kan desuden bestemme, at afgørelserne skal gennemføres inden for en nærmere angivet tidsfrist, når det må anses for nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges bedste.

Stk. 5. Hvis borgere, fagpersoner eller andre har grund til at antage, at kommunalbestyrelsen ikke har foretaget eller truffet de i loven foreskrevne fornødne sagsbehandlingsskridt eller afgørelser i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste, kan disse underrette Ankestyrelsen. Ankestyrelsen vurderer herefter, om der er grundlag for at tage sagen op efter stk. 1.

596. Ankestyrelsen har kompetence til at tage sager op af egen drift, jf. servicelovens § 65. Ankestyrelsen har mulighed for at gå ind i alle sager om særlig støtte efter servicelovens kapitel 11 og 12, samt § 140, hvor kommunen ikke har truffet de i loven foreskrevne fornødne sagsbehandlingsskridt, eller hvor foretagne sagsbehandlingsskridt og trufne afgørelser ikke er foretaget eller truffet i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste. Der er ingen begrænsninger med hensyn til, hvem der kan rette henvendelse til Ankestyrelsen og gøre opmærksom på en sag, som kan være relevant at tage op af egen drift. Oftest vil anledningen til at tage en sag op være en henvendelse fra andre myndigheder, et sygehus eller slægtninge, men også henvendelser fra et barn eller en ung eller omtale af en sag i medierne kan

give anledning til, at en sag tages op efter denne bestemmelse. Ankestyrelsen vurderer konkret, om henvendelsen giver grundlag for at tage sagen op efter § 65.

Ankestyrelsen kan tage sager op af egen drift, når det må antages, at en kommune i en konkret sag ikke har foretaget de fornødne sagsbehandlingsskridt eller ikke har truffet de fornødne afgørelser i overensstemmelse med barnets eller den unges bedste. Bestemmelsen omfatter både sagsbehandlingsskridt, som f.eks. gennemførelse af børnesamtalen, jf. servicelovens § 48, der har til formål at bidrage til sagens oplysning, afgørelser om undersøgelser, jf. servicelovens § 50, og om foranstaltninger, jf. § 52.

Ankestyrelsens mulighed for at gå ind i sager af egen drift gælder både i de tilfælde, hvor det lovpligtige sagsbehandlingsskridt slet ikke er foretaget eller en afgørelse ikke er truffet og i de tilfælde, hvor sagsbehandlingsskridtet er foretaget eller afgørelsen er truffet, men hvor de ikke lever op til lovens krav. Det kan f.eks. være, hvor den børnefaglige undersøgelse efter § 50 er mangelfuld, hvor der ikke er sammenhæng mellem undersøgelsen og den valgte foranstaltning efter lovens § 52, eller hvor en afgørelse om samvær mellem barnet eller den unge og forældre eller netværk ikke er truffet under fornøden hensyntagen til barnets bedste.

Når Ankestyrelsen går ind i en sag af egen drift, vurderer Ankestyrelsen den konkrete sag på grundlag af sagens akter, som er indhentet fra kommunen. Ankestyrelsen har 4 handlemuligheder, når den går ind i en sag af egen drift:

1) Ankestyrelsen kan pålægge kommunen at foretage de fornødne sagsbehandlingsskridt eller at træffe de fornødne afgørelser, jf. § 65, stk. 1. Hvis det f.eks. af sagsakterne fremgår, at sagen ikke er tilstrækkelig oplyst, eller hvis der i begrundelse og afgørelse er vægtet hensyn, der er i strid med loven, kan Ankestyrelsen pålægge kommunen at foretage de fornødne sagsbehandlingsskridt eller at træffe de fornødne afgørelser. Ankestyrelsen kan således påpege, at kommunens afgørelse ikke imødekommer barnets eller den unges behov, og at kommunen derfor skal træffe en ny afgørelse, som dækker barnets eller den unges behov. Kommunen vurderer efterfølgende, hvilken afgørelse, der bør træffes.
2) Ankestyrelsen kan selv træffe en foreløbig afgørelse om iværksættelse af foranstaltninger efter § 52 eller § 52 a, jf. servicelovens § 65, stk. 2. Det kan f.eks. være en foreløbig afgørelse om familiebehandling eller frivillig anbringelse. Det kræver dog, at parterne har givet samtykke hertil. 3) Ankestyrelsen kan selv træffe afgørelse i tvangssager, jf. § 65, stk. 3 (f.eks. § 58). Ankestyrelsen kan selv træffe afgørelse efter §§ 51, 58, 63 og 68 a, hvis Ankestyrelsen vurderer, at der er behov for det, f.eks. i de situationer, hvor barnet eller den unges situation tilsiger det.
3) Ankestyrelsen kan træffe foreløbig afgørelse og pålægge kommunalbestyrelsen at gennemføre afgørelsen efter servicelovens § 75, stk. 5, jf. punkt 525-533.
4) Ankestyrelsen kan endvidere fastsætte en tidsfrist for, hvornår afgørelser efter § 65, stk. 1-3, skal være gennemført, når det må anses for nødvendigt af hensyn til barnets eller den unges bedste, jf. § 65, stk. 4. Fristen skal fastsættes ud fra en konkret vurdering af den enkelte sag, afhængigt af, hvad pålægget omhandler, og hvor akut barnets eller den unges situation vurderes at være.

Ankestyrelsen kan træffe afgørelse i enhver sag, hvor barnet eller den unge har lovligt ophold her i landet, jf. servicelovens § 2. Dette gælder også børn og unge, der opholder sig lovligt i Danmark, herunder som asylansøgere, mens udlændingens sag om opholdstilladelse behandles (dvs. har processuelt ophold). Se vejledningens pkt. 16.

I sager om iværksættelse af en social foranstaltning, hjælp eller støtte til en afvist asylansøger eller anden udlænding med ulovligt ophold kan Ankestyrelsen i særlige tilfælde træffe afgørelse efter principperne i serviceloven. Se vejledningens pkt. 16.

Hvis Ankestyrelsen træffer afgørelse i en sag om et barn eller en ung, der er omfattet af Udlændingestyrelsens forsørgelsespligt, og det fremgår af sagen, at kommunen ikke allerede har indhentet et betalingstilsagn fra Udlændingestyrelsen, vil Ankestyrelsens pålæg til kommunen om at gennemføre afgørelsen som udgangspunkt forudsætte, at kommunen forelægger sagen til godkendelse af betalingen hos Udlændingestyrelsen.

Hvis en afgørelse af hensyn til barnets eller den unges øjeblikkelige behov ikke kan afvente, kan Ankestyrelsen træffe afgørelse, jf. § 75, stk. 5. I så fald skal kommunen iværksætte Ankestyrelsens afgørelse, uagtet betalingstilsagn. Det skal bemærkes, at Udlændingestyrelsen i praksis aldrig tilsidesætter Ankestyrelsens faglige vurdering.

Særregler

597. Socialtilsynets afgørelser om generel godkendelse af plejefamilier, kommunale plejefamilier og opholdssteder, kan påklages til Ankestyrelsen, jf. § 19 i lov om socialtilsyn. Der henvises til vejledning om socialtilsyn.

For så vidt angår kommunens afgørelser om konkret godkendelse af plejefamilier og herunder kommunale plejefamilier kan afgørelsen, jf. § 66 a, stk. 7, påklages til Ankestyrelsen efter reglerne i retssikkerhedslovens kapitel 10. Kommunens afgørelse om dækning af omkostninger til netværksplejefamilier kan ligeledes påklages til Ankestyrelsen. jf. § 66 a, stk. 7. Kommunens fastsættelse af plejevederlag til en plejefamilie, kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, da der er tale om et aftalespørgsmål mellem kommunen og plejefamilien. Anbringelsessteder for børn og unge, herunder plejefamilier, har i øvrigt ikke adgang til at klage over afgørelser, der træffes vedrørende barnets eller den unges forhold under anbringelsen, men har høringsret i forbindelse med visse afgørelser truffet over for barnet eller den unge.

Se i øvrigt punkt 394 ff.om konkret godkendelse af plejefamilier.

598. Klager over rent praktiske ting vedrørende børns og unges anbringelse uden for hjemmet, kan i de tilfælde, hvor der ikke er truffet en afgørelse om spørgsmålet af kommunen efter servicelovens § 69, stk. 1, jf. punkt 460, indbringes for kommunen.

Klager, der alene vedrører personalets optræden, sagsbehandlingstiden, ekspeditionsfejl, personalenormering, lokale forhold eller lignende, skal indgives til kommunen eller til borgmesteren, som er den politisk ansvarlige.

Børne- og Socialministeriet, den 26. februar 2019

Mai Mercado

/ Dan Theolander Holmgreen

Bilag 1

Stikordsregister

	Punkthenvisninger
A	
Abort, rådgivning	130
Adfærds- eller tilpasningsproblemer	297, 346, 365, 415, 417
Adgang til hjemmet – uden retskendelse	175-180, 324, 486
Adoption:	
- med og uden samtykke	187, 193, 229
- plejeforhold med henblik på	509, 510-511
- plejetilladelse	509-510
Adoptionsansøger	511
Adoptionsloven	495
Advokatbistand	153, 268, 271, 284, 312-313, 462, 473-474, 592
Advokatsalær	313
Afbrydelse af samvær og kontakt	472-473, 476, 478-480, 590
Afgørelser:	
- akutte eller foreløbige	220, 244, 289, 310-311, 325-333, 462, 476, 484, 518, 592, 596
- om efterværn	378, 386, 587
- om foranstaltninger	243-245, 247-256, 271-272, 286-300, 339, 360,
- om forhold under anbringelsen	444-447, 460-464, 585-586
- om hjemgivelse, valg af anbringelsessted og ændret anbringelsessted	461- 464, 482-494, 583-584, 590
- om privat døgnpleje	514-516, 588, 590
- om økonomisk støtte	259-266
Afværgepligt	94
Aktindsigt	38, 48, 90, 146, 280, 414, 431, 505, 506, 575
Alternative indstillinger	310
Ambulant regi	249, 287, 415, 417, 552, 555, 567
Anbringelse:	
- hos biologisk forælder	396
- forholdene under anbringelsen	360, 444-447, 460-464,49, 560, 585-586, 589-590
- frivillig	254, 267-268
- uden for hjemmet	50, 55, 88, 100, 143, 155, 158, 192, 226, 243, 246, 254, 265, 267, 270-271, 277-78, 287 299-300, 483, 488, 493, 596, 598
- uden genbehandling	303-309
- uden samtykke/Tvangsmæssig	292-300, 310-317
- videreførelse af	495-502
Andre børn i familien	301, 302, 326, 395
Anbringelsessteder, dagligdag og driftsmæssige forhold	421-442
Anbringelsesstedet – tilknytning til	495-502

Anonyme underretninger 90
Anonymisering af anbringelsesstedet 55, 472, 475, 476, 590
Asylcentre 16, 97

B
Behandlingskrævende stofmisbrug 219, 228, 230-233, 257, 294
Beklædning 392, 406, 434, 435
Betaling ved anbringelse Se egenbetaling og forældrebetaling
Bisidder 148-153
Borgerens underretningspligt 78
Bortfald af ungepålæg 483, 484
Brev- og telefonkontrol 319, 325, 473, 480, 590
Børn og unge:
- der har begået kriminalitet 345, 364, 521-578
- kriminalitetstruede 542, 571
Børn og unge-udvalg
- nedsættelse og sammensætning 23-29, 320-322
- afgørelser 302, 310-319, 323-333, 453, 461-463, 468, 472-477, 480, 484-485, 491-492, 495, 499-502, 514-515, 580, 588-592
Børn, udenlandske 16, 96, 510-511
Børneattest 408
Børnefaglig undersøgelse/ § 50 undersøgelse 12, 36, 50, 61, 63, 79, 81, 84-86, 88, 93, 115-116, 120, 139, 145, 155-156, 166, 169, 170-201, 203, 206, 217, 251, 256, 283, 286, 477, 499, 536, 542-543
Børnehuse 30-34, 72, 161, 169, 202-217
Børnepolitik 18-21, 92
Børnesagkyndig 23, 186, 322, 499-501
Børnesagkyndig helhedsvurdering 499-501
Børnesamtale 85, 101, 144-148, 154-159, 188-190, 317, 448, 452, 472, 466, 496, 501

D
Dagligdag og driftsmæssige forhold m.v. på anbringelsesstederne 421-441
Dagtilbud, ophold i 20, 136, 162, 184, 194, 247, 248, 260, 276, 427-428, 457, 484
Delvis lukket afdeling eller institution 419, 554, 590
Digital post 453
Dommer 23, 27, 313, 316, 320-321, 323
Domstolsprøvelse 593-595
DUBU 82, 141
Døgninstitutioner, opholdssteder 104, 388, 407- 420
- Sikret afdeling på døgninstitution 420, 540, 552-554, 560, 561-565, 567, 590, 594
Døgnophold - ydelser under opholdet 423-430

E

Efterlysning 324
Efterskole 104, 242, 259, 261, 388, 409-411
Efteruddannelse af plejefamilier 404
Efterværn: 377-386
- afgørelse 378-385
- betaling for efterværn 386
- skift af opholdskommune 379
Egenbetaling 386, 438, 498, 585, 587
Egendrift kompetence (Ankestyrelsen) 596
Eget værelse 105, 384, 388, 406
Ekstremisme og radikalisering 61-71
Erstatning 431, 433, 529

F

Fagpersoners underretningspligt 50, 68-74
Familiebehandling 39, 129, 243, 246, 249, 250, 254, 258-259, 272, 427, 466, 596
Familieplanlægning 129, 130, 132
Ferie- og rekreationsophold, tilsyn 98
Foranstaltninger 240-265, 275
- der ligger uden for rammerne af servicelovens § 55 428-429
- foreløbige eller akutte 244
- frivillige 242-243, 246-265, 267-268, 275
- uden samtykke/tvangsmæssigt 247, 284-305
Forebyggende indsatser: 108-109, 117-134, 136-137
- Målgruppe 121, 122-124
- Konsulentbistand 126-127
- Netværks- og samtalegrupper 128
- Familieplanlægning 129-130, 132
- Økonomisk støtte 132-134
Foreløbige afgørelser 220, 289, 310-311, 325-333, 462, 476, 518, 592, 596
Forhold under anbringelsen, Se anbringelse
Forsikring 255, 265, 392, 431-433
Forældre, vordende 68, 79, 88-89, 92, 110, 193, 219, 258, 305, 422, 425, 428-429
Forældrebetaling 438, 498, 585, 587
- ved videreført anbringelse 498
Forældreindflydelse – døgninstitutioner 441
Forældrekompetence / forældreevne 37, 86, 184, 193, 250, 258, 298, 302, 308, 427, 495
Forældremyndighed 14, 17, 36-37, 39-42, 50, 69, 85, 102, 113, 132-133, 140-143, 145, 151, 153-154, 166, 173-178, 182, 186, 189, 197, 226, 239, 243, 259-268, 271, 275, 280, 286-298, 299-300, 311-313, 319, 322, 324, 329-332, 334-366, 370, 374, 376, 396-397, 435, 452, 458, 460-462, 466, 468-470, 473, 479, 486, 488-493,

502, 504-506, 511, 516, 519, 522, 531, 534, 569, 582-583, 585-587, 590, 592
- Ved dødsfald 37, 41
Forældrepålæg 338-359
- tidsmæssig afgrænsning 351
Forældresamarbejde (anbringelse) 271-274
Fravær, ulovligt (skole) 68, 73, 344, 363
Fritidsaktiviteter, støtte til 134
Frivillig anbringelse 242-243, 254, 267-268
Fuldbyrdelse 270, 324, 375, 486, 540-541
Fælles forældremyndighed 243, 268, 312, 342
Fælles handleplan for børn i samme familie 339

G
Genbehandling 301-308, 318
Genetablering af støtte 382
Genopdragelsesrejse 47-48, 51-52, 56, 68, 73, 112
Godkendelse:
- Generel 390, 393, 395, 407-408, 411-412, 415-421, 443
- Konkret 390, 394-396, 398-399, 406, 409-411

H
Handlekommune 7, 88, 95, 99, 203-206, 210-214, 217, 281, 378-379, 431
Handleplan: 120, 139, 185, 192, 196, 201, 217, 219-239, 244-245, 267, 272-274, 277-280, 283, 317, -318, 377-379, 438, 493, 536-543, 556-559, 653-564, 570, 585
- behandlingskrævende stofmisbrug 231-233
- efterværn 377-378, 585
- for støtte til forældre 272-274, 306
- fælles for børn i samme familie 227
- kriminalitet 536-543, 556-559, 563-564, 570
- samarbejde med forældre og barn 226, 235, 239, 267
- udlevering af handleplan/oplysninger til anbringelsessted m.v. 228
Handlepligt: 94, 96,
- ved forældre- eller ungepålæg 349, 351-353, 356-357, 367-369, 371-372, 374-375, 536
Helhedsorienteret plan: 100, 218-219, 221, 228, 234-239, 276-280, 378-379, 556-558, 563
- målgruppe 238
- samtykke 239
Hjemgivelse 481-494, 583, 584, 587, 590
Hjemgivelse, ophør eller videreførelse af en anbringelse 481-502, 583-584, 587, 590
Hjemgivelsesperiode 483-487, 583-584

Hjemtagelse 488

I

ICS (Integrated children's system) 141, 170, 184, 191, 194
Inddragelse af familie og netværk 144
Inddragelse af børn og unge 148, 154-159
Inddragelse af forældre 36, 143-144, 160, 166, 182-183, 285, 311452, 467
Indhentning af oplysninger 81, 143-144, 161, 166-167, 173, 182-183, 187, 194
Indstilling om anbringelse uden for hjemmet uden samtykke 310, 315-317
Iværksættelse af foranstaltninger 16, 17, 88, 102, 243, 244, 258, 310, 370, 379, 596

J

Journalføring – se også notatpligt 242-243, 280, 326

K

Klageregler 576-595
Klager over hjemgivelse 583-584
Klageret, børn og unge 586-587, 590
Kollegier/kollegielignende opholdssteder 105, 384, 388, 406
Kommunale plejefamilier 105, 391-395, 403-404, 597
Konfliktzoneophold 64
Konkret godkendelse Se godkendelse
Konsulentbistand 126-127
Kontaktperson 39, 51, 64, 252-253, 258, 278, 368, 381, 383-384, 494, 528, 530, 536, 542-544, 556, 564, 567
Koordinator (kriminalitet) 556-567
Kost og logi/kostpenge 386, 400, 434-435,
Kostskoler 69, 104, 261, 388, 409-410
Kriminalforsorgen 540-543, 563, 571
Kriminalitet 340, 343, 345, 364, 521-578
Kriminalitetstruede børn og unge 534, 542, 578
Krisecentre: 96, 281-283
- psykologhjælp til børn på krisecentre 281, 283
Kvittering for underretninger 80

L

Legal repræsentant (se også advokatbistand) 153
Lommepenge 386, 392, 426, 435
Lovligt ophold 16, 97
Lægelig behandling uden samtykke 288-290
Længerevarende plejeforhold 507
Løsladelse, udslusning 542-543

M

Magtanvendelse 324
Midlertidigt ophold på krisecenter 281-283
Målgruppe:
- For forældrepålæg 340
- For SSD-samarbejde 162-168
Målrettet indsats over for unge 319
Målsætninger - i handleplaner 222-223

N
Netværksplejefamilier 41, 105, 251, 388, 395, 398-402, 403-405, 443, 597
Netværks- og samtalegrupper 128
Netværkssamråd (kriminalitet) 534-537
Notatpligt 86, 111, 116, 142, 158, 275, 465
Nøglepersonen (kriminalitet) 575-576

O
Opfølgning
- på foranstaltninger 276-280
- på handleplaner 279
- overfor unge ved det 18. år 377-379
Ophold i dagtilbud Se dagtilbud
Opholdssteder og døgninstitutioner 104, 388, 407- 420
Ophør:
- af foranstaltning 100, 145, 285, 339-333, 359, 378, 380, 382, 478, 482, 488, 490, 493, 583-584, 587
- af privat familiepleje 513
Opsættende virkning 287, 380, 452, 462, 489-490, 565, 584, 589, 591
Optagelse på tilbudsportal 443-444
Overvåget samvær 474, 476

P
Part 36, 78, 80, 312, 379, 580
Personkreds
- SSD-samarbejde 19, 162-168
- ungdomssanktion 546-551
Placering af rådgivning 114
Plejefamilier: 391-405
- efteruddannelse og kursus i at være plejefamilie 403, 404
- faglig støtte 405
- kommunale 105, 391-395
- supervision 105, 277, 391, 394, 399, 404
Plejeforhold hos nære slægtninge 508
Plejeforhold med henblik på adoption 509-511
Plejeforhold, længerevarende 507
Plejetilladelse 505-510, 512, 583
Politiet, vilkår fastsat af 529
Politiets opgaver 569

Politiets visitation 526
Praktiktilbud 255, 368, 543
Privat døgnpleje/familiepleje: 98, 103, 311, 503-520, 581, 588
- ophør 513-518
Private døgnplejehjem 103, 503
Proportionalitet 245, 337, 361, 371, 375, 486
Psykologhjælp til børn på krisecentre 281, 283
Pædagogisk-psykologisk sagkyndig 23-24, 320, 322, 323

R
Radikalisering og ekstremisme 57-66
Regulering af samvær og kontakt 471-472, 474-480
Retningslinjer for at foretage en underretning 71
Revalidering 436
Rådgivning 110-115, 129
- Anonym rådgivning 110, 113
- Placering af 114
- andre rådgivningstilbud 136-137

S
Sagsbehandling:
- i sager om børn og unge med behov for særlig støtte 170-201
Samarbejde - mellem kommune og kriminalforsorgen om koordinering af handleplaner 540
Samtale med børn og unge 85, 101, 145-148, 154-158, 188-190
Samtykke 36-39, 81, 88, 140, 143, 145, 154, 157, 166, 169, 173-174, 181, 182-183, 197, 211, 220, 226, 239, 243, 249, 267-269, 285-303, 308-310, 317, 326, 353, 461-462, 468-469,476, 486-489, 499, 502, 507, 511, 522, 533, 535 580, 590, 596
Samtykke, barnet eller den unge 88, 140, 211, 226, 235, 238, 239, 243, 267-269, 280, 285-303, 308-310, 317, 326, 353, 461-462, 473, 486-489, 491, 535, 547, 548
Samværsbeskrivelser 468
Samvær og kontakt: 39, 465-480
- afbrydelse 472-473, 476-479
- med forældre uden del i forældremyndigheden 469
- overvåget 474, 476
- regulering af samvær/kontakt 470-471, 474-480
- støttet samvær 468, 474
- under undersøgelse uden for hjemmet 477
Seksuelle eller fysiske overgreb, underretning ved mistanke om 72
Sikret afdeling 420, 540, 552-554, 560-567, 590, 594
Skolegang 12-13, 48, 184, 222-223, 339-340, 344, 347, 419, 423, 426, 454-455, 459, 493, 534-536, 567, 578

Skibsprojekter 104, 407, 412-414
Socialtilsyn 91, 99, 387-388, 390, 393-395, 403-404, 410-412, 597
SSD-samarbejde 19, 162-168
SSP-samarbejde 19, 92, 571, 574-575
Stofmisbrug, behandlingskrævende 219, 228, 230-233, 257, 294
Støtte under samvær 39, 468, 474, 476
Støtte, genetablering – til unge 382
Støttet samvær Se samvær
Støtteperson: 354, 376, 566
- til barnet/den unge 39, 248, 383, 448, 457, 468
- til forældrene 255, 271-272, 306, 402, 426, 428, 474, 497
Supervision til plejefamilier 404
Særligt om:
- klager over hjemgivelse 583-584
- undersøgelse af vordende forældre 193
Særligt tilsyn 94

T
Tavshedspligt og underretning 74
Telefonkontakt 466, 470, 473
Telefonkontrol 319, 325, 473, 480, 590
Tidsfrist:
- børnefaglig undersøgelse 198
- handleplan 219-220
Tilbageholdelse 325, 419
Tilbud til unge over 18 år (se også efterværn) 377-378
Tilbudsportal 245, 388, 406, 443-444, 565
Tilknytning til anbringelsesstedet 308, 310, 445, 482, 484, 495-501
Tilsyn: 91-116
- generelt med børn i kommunen 92
- det personrettede tilsyn 99-106
Tilsyn og pålæg (ungdomssanktion) 560
Tilsynsforpligtelse 91-94, 95-106
Tvangsanbringelse/anbringelse uden samtykke 292-300
Tværfagligt samarbejde 20, 54, 573
Tværkommunal underretningspligt 92

U
Udenlandske børn i privat døgnpleje 503, 508, 510-511
Udgifter til revalidering 436
Udlandsophold 51, 73, 450-451
Udredning: 54, 66, 194, 204, 206-207, 210, 214, 217, 297, 454, 553-554, 557
- børnefaglig undersøgelse 170-191
Udslusning ved løsladelse 542-543
Udtaleret (forældreråd) 441

Udveksling af oplysninger 124, 291-297, 299
Ulovligt fravær (skole) 173, 344, 363
Underretning: 67-89, 459, 596
- af stedlig kommune (ved anbringelse) 459
- anonym 87
- Ankestyrelsen (§ 65) 76, 119, 203, 492, 569
- borgerens 78
- fagpersoners (skærpet) 68-77
- kvittering for 80
- retningslinjer for at foretage en 71-73
- tavshedspligt 74
- til politiet 72, 90
- ved mistanke om seksuelle eller fysiske overgreb 72
Underretningspligt:
- mellemkommunal 56, 88-89
Underretningsreglerne 69-94
Undersøgelse:
- af vordende forældre 193
- børnefaglig se børnefaglig undersøgelse
- uden for hjemmet 181, 287
Ungdomskontrakter 521, 522-534, 539
Ungdomssanktion 420, 545-567, 594
Unge, målrettet indsats 192
Ungepålæg: 360-376
- bortfald 372

V
Valg af anbringelsessted 41, 145, 388, 444-452, 454, 459, 462-463, 581, 583, 584
Valg af foranstaltninger 245
Videreført anbringelse 310, 494, 495-502
Videregivelse af oplysninger: 76, 77, 139, 144, 161, 168, 182-183, 228
- til anbringelsesstedet 228
Vilkår fastsat af politiet 529
Vilkårsovertrædelse 532
Visitation: (kriminalitet)
- kommunens - til en ungdomskontrakt 527
- politiets - til en ungdomskontrakt 526
VISO 56, 66, 137, 172, 184, 187
Voksenansvar for anbragte børn og unge 3, 27, 419-420, 439, 473
Vordende forældre 68, 79, 88-89, 92, 110, 193, 219, 258, 305, 422, 425, 428-429

Æ
Ændring af anbringelsessted 285, 312, 406, 461-464, 502, 585, 590
Ændring af handleplan 280, 558, 585
Æresrelaterede konflikter 14, 36, 47-56, 112

- Risikovurderinger 50, 53, 54

Ø

Økonomisk støtte 132-134, 259-266
- der erstatter foranstaltninger 262
- for at undgå en anbringelse, fremme hjemgivelse eller støtte en stabil kontakt 265
- i forbindelse med foranstaltninger 260
- til dagtilbud 260
- til efterskoleophold 261